

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»**

ВОЛОДИМИР СКЛЯР

**ЕТНОМОВНИЙ СКЛАД НАСЕЛЕННЯ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ:
ЗА МАТЕРІАЛАМИ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ПЕРЕПИСУ НАСЕЛЕННЯ 2001 РОКУ**

Монографія

Затверджено
Вченою радою
НТУ «ХПІ»,
протокол № 4
від 04.05. 2018 р.

Харків 2019

УДК 39:323.11(477.54)“2001”

ББК 63.5(4 УКР)я1

С 43

Рецензенти:

В. К. Борисенко, доктор історичних наук, професор
(Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології
ім. М.Т. Рильського НАН України)

С. М. Куделко, кандидат історичних наук, професор
(Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна)

О. Л. Рябченко, доктор історичних наук, професор
(Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди)

П. М. Чернега, доктор історичних наук, професор
(Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова)

Друкується за рішенням Вченої ради Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут» (протокол № 4 від 04.05. 2018 р.)

Скляр Володимир

С43 Етномовний склад населення Харківської області: за матеріалами
Всеукраїнського перепису населення 2001 року: монографія.
Харків: ФОП Панов А.М., 2020. 641 с.

ISBN 978-617-7947-09-6

На основі аналізу статистичних матеріалів Всеукраїнського перепису населення 2001 року розкрито етнічний склад та мовну структуру населення Харківської області. Визначено особливості територіального та поселенського розміщення українців і представників етнічних меншин у Харківщині у цілому, в урбаністичному середовищі та сільській місцевості області, місті Харкові, 6-ти містах обласного підпорядкування та 27-ми районах. Монографія розрахована на викладачів та науковців: етнологів, істориків, краєзнавців, мовознавців, а також на всіх, хто цікавиться вивченням етномовних процесів.

Sklyar Volodymyr

Ethno-language structure of the Kharkiv region population: based on the materials
of the All-Ukrainian Population Census of 2001: monograph. Kharkiv:
Panov A.M., 2020. 641 p.

On the basis of the analysis of statistical materials of the All-Ukrainian Population Census of 2001, the ethnic and language structure of the population of the Kharkiv region were revealed. The features of territorial and settlement placement of Ukrainians and representatives of ethnic minorities in Kharkiv region in a whole, urban and rural territory of the region, Kharkiv city, 6 cities of region subordination and 27 districts are determined. The monograph is intended for teachers and scholars: ethnologists, historians, linguists, as well as for anyone interested in studying of ethno-linguistic processes.

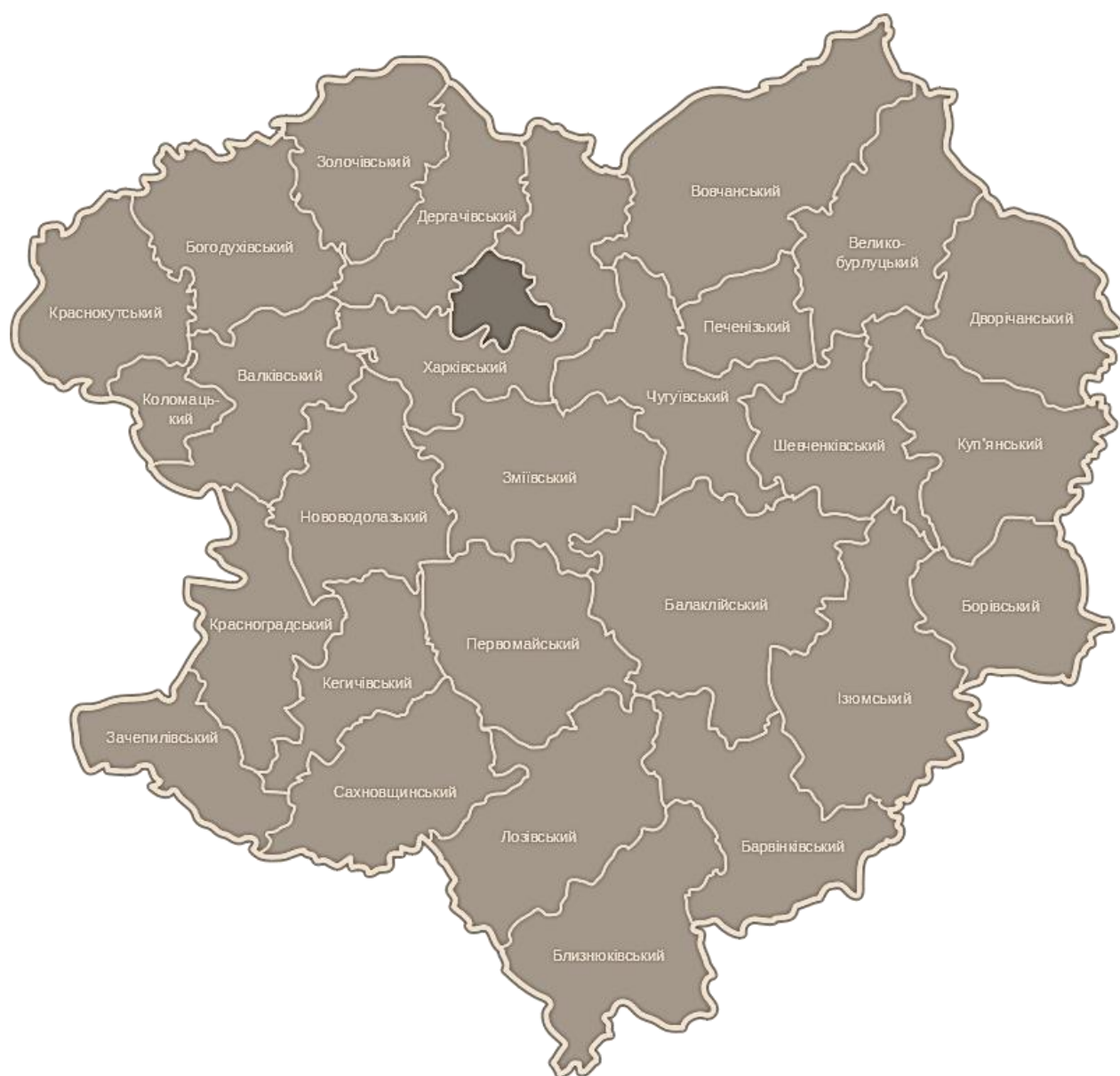
УДК 39:323.11(477.54)“2001”

ББК 63.5(4 УКР)я1

ISBN 978-617-7947-09-6.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
INTRODUCTION	9
Розділ 1 АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ ТА ЗАГАЛЬНА ЧИСЕЛЬНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	13
Розділ 2 УКРАЇНЦІ	33
Розділ 3 РОСІЯНИ.....	90
Розділ 4 ЕТНІЧНІ МЕНШИНИ, КРІМ РОСІЯН	162
4.1 БІЛОРУСИ	232
4.2 ЄВРЕЇ.....	249
4.3 ВІРМЕНИ	262
4.4 АЗЕРБАЙДЖАНЦІ	280
4.5 ГРУЗИНИ	296
4.6 ТАТАРИ	311
4.7 МОЛДОВАНИ	321
4.8 В'ЄТНАМЦІ.....	337
4.9 ЦИГАНИ (РОМИ)	345
4.10 ПОЛЯКИ	359
Розділ 5 УКРАЇНОМОВНЕ НАСЕЛЕННЯ.....	370
Розділ 6 РОСІЙСЬКОМОВНЕ НАСЕЛЕННЯ.....	431
ВИСНОВКИ	521
ЛІТЕРАТУРА	555
ДОДАТКИ	556

ВСТУП

Надзвичайно важливе значення в сучасній етнологічній науці в Україні мають дослідження етнічного та мовного складу населення не лише окремих областей, але й окремих міст та районів. Потребує вивчення також і етномовна структура населення Харківської області. Етномовні процеси в Україні знайшли відображення в науковому доробку етнологів, демографів, географів, мовознавців, соціологів та політологів: В.К. Борисенко [1], М.С. Дністрянського [2], В.Б. Євтуха [3], В.С. Крисаченка [4], Р.М. Лозинського [5], Л.Т. Масенко [6], В.І. Наулка [7], Ю.А. Огульчанського [8], Я.К. Радевича-Винницького [9], В.О. Романцова [10], В.І. Сергійчука [11].

Однак, спеціальних наукових праць, присвячених безпосередньо дослідженню етномовної структури населення Харківщини на початку ХХІ ст. до сих пір не існує. Проте, ще в 1918 році у монографії Д.І. Багалія «Історія Слобідської України» акцентовано увагу на етномовній структурі населення Слобожанщини, зокрема і населення міста Харкова [12]. Окремі аспекти етномовних процесів в Харківщині другої половини ХХ – початку ХХІ ст. знайшли відображення у попередніх монографіях автора [13].

Найбільш повні статистичні дані для наукових етнологічних студій щодо етномовної структури населення Харківської області на початку ХХІ ст. надають матеріали Всеукраїнського перепису населення 2001 року [14]. На основі аналізу цих статистичних матеріалів автором підготовлено 72 таблиці. Опрацювання статистичних матеріалів перепису населення 2001 року сприяє залученню до наукового обігу нових даних, дозволяє визначити територіальні та поселенські особливості етномовної структури населення Харківської області.

Аналіз статистичних матеріалів проводився у просторовому вимірі Харківщині у цілому [Таблиця 4], включаючи окремо міське та сільське населення області [Таблиці 5, 6], місто Харків та терени області за межами обласного центру [Таблиці 7, 8], Харківську агломерацію та території області за її межами [Таблиці 9, 10], 6-ти міст обласного підпорядкування: Ізюм, Куп'янськ, Лозова, Люботин, Первомайськ, Чугуїв [Таблиці 11–26], 27-ми районів: Балаклеєвський, Барвінківський, Близнюківський, Богодухівський, Борівський, Валківський, Великобурлуцький, Вовчанський, Дергачівський, Дворічанський, Зачепилівський, Зміївський, Золочівський, Ізюмський, Кегичівський, Коломацький, Красноградський, Краснокутський, Куп'янський, Лозівський, Нововодолазький, Первомайський, Печенізький, Сахновщинський, Харківський, Чугуївський, Шевченківський та 10-ти міст районного підпорядкування: Балаклея, Барвінкове, Богодухів, Валки, Вовчанськ, Дергачі, Зміїв, Красноград, Мерефа, Південнота теренів цих районів за межами цих міст [Таблиці 27–72]. Для проведення порівняльного аналізу етномовних процесів у Харківській області та етномовних процесів в Україні у цілому підготовлено таблиці 1–3. Такий аналіз дав можливість більш повно і об'єктивно встановити особливості територіального розміщення, етнічного складу та мовної структури усього населення Харківщини, її міського та сільського населення, всіх міст обласного підпорядкування та районів.

Мета монографії: розкрити етномовну структуру населення Харківської області на початку ХХІ ст., опираючись на аналіз статистичних матеріалів Всеукраїнського перепису населення 2001 року.

Науково-дослідницькі завдання:

- охарактеризувати адміністративно-територіальний устрій та поселенську мережу Харківської області; визначити чисельність населення всього населення області, міського та сільського населення, населення міста Харкова та інших теренів області за межами обласного центру, населення Харківської агломерації та території області за межами агломерації, населення міст обласного та районного підпорядкування, а також районів; встановити рівень урбанізації населення та рівень частки сільського населення; з'ясувати рівень частки Харківщини серед усього, міського та сільського населення України, а також рівень зосередження населення за містами та районами в межах області (Розділ 1);

- встановити особливості етнічного складу населення, зокрема чисельність українців та рівень їхньої частки в етнічному складі населення

Харківської області, міського та сільського населення, населення міста Харкова та інших теренів області за межами обласного центру, населення Харківської агломерації та інших територій області за межами агломерації, населення міст обласного та районного підпорядкування, а також населення районів; встановити рівень урбанізації українців та рівень частки сільського населення серед українців; з'ясувати рівень частки Харківщини серед українців України, у тому числі міських та сільських, а також рівень зосередження українців у межах області: за містами та районами; окреслити мовну структуру українців, зокрема визначити чисельність та рівень частки україномовних та російськомовних серед українців за всіма адміністративно-територіальними утвореннями Харківщини; розкрити відмінності у рівні урбанізації та у рівні частки сільського населення серед україномовних та російськомовних українців області; встановити відмінності у рівні частки Харківщини серед україномовних та російськомовних українців України, у тому числі міських та сільських; з'ясувати особливості територіального розміщення в області україномовних та російськомовних українців за окремими адміністративно-територіальними утвореннями (Розділ 2);

– визначити чисельність росіян, етнічних меншин, окрім росіян, у тому числі азербайджанців, білорусів, в'єтнамців, вірменів, грузинів, євреїв, молдован, поляків, татар, циганів та рівень їхньої частки в етнічному складі населення Харківщини, її міського та сільського населення та всіх адміністративних одиниць області; охарактеризувати структуру етнічних меншин та етнічних меншин, окрім росіян; встановити відмінності у рівні урбанізації та у рівні частки сільського населення серед кожної з етнічних меншин області; визначити рівень частки Харківщини серед етнічних меншин України, у тому числі міських та сільських, а також рівень їхнього зосередження за містами та районами області; з'ясувати мовну структуру росіян та етнічних меншин, окрім росіян, зокрема визначити чисельність та рівень частки російськомовних та україномовних серед росіян та чисельність, а також рівень частки не асимільованих за мовою, україномовних та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян, у тому числі азербайджанців, білорусів, в'єтнамців, вірменів, грузинів, євреїв, молдован, поляків, татар, циганів, тобто рівень збереження ними власних національних мов та ступінь мовної асиміляції за адміністративно-територіальними утвореннями Харківщини; розкрити відмінності у рівні урбанізації та у рівні частки сільського населення серед росіян та інших меншин у залежності від мови; визначити особливості територіального розміщення в

області російськомовних та україномовних росіян, а також етнічних меншин, окрім росіян: не асимільованих за мовою, україномовних та російськомовних (Розділи 3, 4);

– окреслити мовну структуру населення, зокрема визначити чисельність та рівень частки україномовного та російськомовного населення серед усього населення Харківщини, її міського та сільського населення, населення міста Харкова та інших теренів області за межами обласного центру, населення Харківської агломерації та інших територій області за межами агломерації, населення всіх міст обласного та районного підпорядкування, а також всіх районів; охарактеризувати відмінності в етнічній структурі україномовного та російськомовного населення за всіма адміністративно-територіальними утвореннями області; розкрити відмінності у рівні урбанізації та у рівні частки сільського населення серед україномовного та російськомовного населення області; встановити відмінності у рівні частки Харківщини серед україномовного та російськомовного населення України, у тому числі міського та сільського; з'ясувати особливості територіального розміщення у межах Харківській області україномовного та російськомовного населення (Розділи 5, 6). Відповідно до науково-дослідницьких завдань структуровано монографію, яка складається зі вступу, 6-ти розділів, 10-ти підрозділів, висновків та додатків.

Монографічне дослідження не лише розкриває етномовну структуру населення Харківської області на початку ХХІ ст., але й буде сприяти подоланню міфологем неоімперської російської пропаганди щодо належності Слобідської України до так званого «Русского мира». Книга розрахована на науковців, викладачів, представників органів державної влади, місцевого самоврядування та громадських організацій Харківщини, а також на українську молодь та всіх, хто цікавиться вивченням етномовних процесів в Україні.

INTRODUCTION

Extremely important in modern ethnological science in Ukraine is the research of the ethnic and linguistic structure of the population not only of individual regions, but also of individual cities and districts. An ethno-language population structure in the Kharkiv region is also need to be studied. Ethno-language processes in Ukraine have been reflected in the scientific works by ethnologists, demographers, geographers, linguists, sociologists and political scientists: V.K. Borisenko [1], M.S. Dnistriansky [2], V.B. Yevtuh [3], V.S. Krysachenko [4], R.M. Lozinsky [5], L.T. Masenko [6], V.I. Naulko [7], Yu.A. Ogulchansky [8], Ya.K. Radevich-Vynnytsky [9], V.O. Romantsov [10], V.I. Sergiychuk [11].

However, special scientific works devoted to the direct study of the ethno-language structure of the population of the Kharkiv region at the beginning of the XXI century still do not exist. However, in 1918, in the monograph by D.I. Bahalii “History of Sloboda Ukraine” the ethno-language structure of the population of Slobozhanshchina, in particular the population of Kharkiv city was accented [12]. Separate aspects of ethnolinguistic processes in the Kharkiv region of the second half of the XX – beginning of the XXI century have been reflected in the previous monographs by the author [13].

The most complete statistical data for scientific ethnological studies concerning the ethno-language structure of the population of the Kharkiv region at the beginning of the XXI century provided by materials of the All-Ukrainian Population Census of 2001 [14]. On the basis of analysis of these statistical materials, the author prepared 72 tables. The processing of the statistical data of the 2001 census enrolls new data into scientific circulation, allows us to determine the

territorial and settlement features of the ethnic-language structure of the population of the Kharkiv region. The analysis of statistical materials was carried out in the spatial dimension of the Kharkiv region in a whole [Table 4], including separately the urban and rural population of the region [Tables 5, 6], Kharkiv city and the area of the region outside the region center [Tables 7, 8], Kharkiv agglomeration and territory of the region outside [Tables 9, 10], of 6 cities of regional subordination: Izium, Kupyansk, Lozova, Lyubotin, Pervomaysk, Chuguev [Tables 11-26], 27 districts: Balakleyskiy, Barvinkivckiy, Bliznyukivsky, Bogodukhivskiy, Borivsky, Valkivskiy, Velykoburlutsky, Vovchansky, Dergachivsky, Dvorichansky, Zachepilovsky, Zmiivskiy, Zolochivsky, Izyumsky, Kegichivskiy, Kolomatsky, Krasnogradsky, Krasnokutsky, Kupyansky, Lozovsky, Novovodolazhsky, Pervomaisky, Pechenezhsky, Sakhnovshchyna, Kharkivsky, Chuguevsky, Shevchenkivsky and 10 cities of district subordination: Balakleya, Barvinkovo, Bogodukhiv, Valki, Vovchansk, Dergachi, Zmiyiv, Krasnograd, Merefa, Pivdenne [Tables 27-72]. Table 1-3 has been prepared for comparative analysis of ethno-linguistic processes in the Kharkiv region and ethno-linguistic processes in Ukraine as a whole. Such an analysis made it possible to more thoroughly and objectively establish the peculiarities of the territorial location, ethnic and linguistic structure of the whole population of Kharkiv region in a whole, its urban and rural population, and all cities of regional subordination and districts.

The purpose of the monograph is to reveal the ethno-language structure of the population of the Kharkiv region at the beginning of the XXI century, based on the analysis of statistical materials of the All-Ukrainian Population Census of 2001.

Scientific research tasks:

- to characterize the administrative-territorial structure and the settlement network of the Kharkiv region; to determine the population of the region, urban and rural population, the population of Kharkiv city and other areas of the region outside the region center, the population of the Kharkiv agglomeration and the area outside the agglomeration, the population of cities of regional and district subordination, as well as districts; determine the level of urbanization of the population and part of the rural population; to find out the level of Kharkiv region share among the whole, urban and rural population of Ukraine, as well as the level of concentration of population by cities and districts within the region (Chapter 1);

- to identify the ethnic structure of the population, in particular the number of Ukrainians and their part in the ethnic structure of the population of the Kharkiv region, the urban and rural population, the population of the city of Kharkiv and

other areas of the region outside the region center, the population of the Kharkiv agglomeration and other territories outside the agglomeration, urban population of regional and district subordination, as well as population of districts; establish the level of urbanization of Ukrainians and the part of rural population among Ukrainians; to find out the level of Kharkiv region part among Ukrainian Ukrainians, including urban and rural, as well as the level of concentration of Ukrainians within the region: by cities and districts; outline the linguistic structure of Ukrainians, in particular, to determine the number and level of the part of Ukrainian-speaking and Russian-speaking among Ukrainians in all administrative-territorial entities of the Kharkiv Region; to reveal differences in the level of urbanization and the part of rural population among Ukrainian and Russian-speaking Ukrainians in the region; to establish differences in the part of the Kharkiv region among Ukrainian-speaking and Russian-speaking Ukrainians in Ukraine, including urban and rural; to find out the peculiarities of territorial settlement in the area of Ukrainian-speaking and Russian-speaking Ukrainians by separate administrative-territorial entities (Chapter 2);

–to determine the number of Russians, ethnic minorities, except for Russians, including Azerbaijanis, Belarusians, Vietnamese, Armenians, Georgians, Jews, Moldovans, Poles, Tatars, Gypsies and their part in the ethnic structure of the population of the Kharkiv Region, its urban and rural population, and all administrative units of the region; to characterize the structure of ethnic minorities and ethnic minorities, except for Russians; to establish differences in the level of urbanization and the level of the part of rural population among each ethnic minority in the region; to determine the level of Kharkiv region part among ethnic minorities in Ukraine, including urban and rural, as well as their level of concentration in the cities and districts of the region; to find out the linguistic structure of Russians and ethnic minorities, except for Russians, in particular, to determine the number and level of Russian-speaking and Ukrainian-language content among Russians and the number, as well as the level of non-assimilated language, Ukrainian and Russian-speaking ethnic minorities, except for Russians, including Azerbaijanis, Belarussians, Vietnamese, Armenians, Georgians, Jews, Moldovans, Poles, Tatars, Gypsies, that is, the level of preservation of their own national languages and the degree of language assimilation by the administrative-territorial entities of Kharkiv region; to reveal the differences in the level of urbanization and the part of the rural population among Russians and other minorities depending on the language; to identify the peculiarities of territorial placement in Russian-speaking and Ukrainian-speaking Russians, as well as ethnic

minorities, except for Russians: not assimilated in language, Ukrainian-speaking and Russian-speaking (Chapters 3, 4);

–to outline the linguistic structure of the population, in particular to determine the number and level of the share of the Ukrainian-speaking and Russian-speaking population among the total population of the Kharkiv Region, its urban and rural population, the population of Kharkiv and other areas of the region outside the region center, the population of the Kharkiv agglomeration and other territories outside the agglomeration, the population of all cities of region and district subordination, as well as all districts; to characterize the differences in the ethnic structure of the Ukrainian-speaking and Russian-speaking population by all administrative-territorial areas of the region; to reveal differences in the level of urbanization and the share of rural population among the Ukrainian-speaking and Russian-speaking population of the region; to determine the differences in the share of the Kharkiv region among the Ukrainian-speaking and Russian-speaking population of Ukraine, including urban and rural; to find out the features of territorial placement within the Kharkiv region of the Ukrainian-speaking and Russian-speaking population (Chapters 5, 6). According to the research tasks, a monograph consists of an introduction, 6 chapters, 10 subsections, conclusions and appendices.

The monographic research not only reveals the ethno-language structure of the population of the Kharkiv region at the beginning of the twenty-first century, but will also contribute to overcoming the myths of neo-imperial Russian propaganda concerning the membership of Sloboda Ukraine to the so-called "Russian Peace." The book is intended for scientists, teachers, representatives of state authorities, local self-government and public organizations of the Kharkiv region, as well as Ukrainian youth and anyone interested in studying ethno-linguistic processes in Ukraine.

Розділ 1

АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ ТА ЗАГАЛЬНА ЧИСЕЛЬНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Адміністративно-територіальний устрій Харківської області.

Харківщина є одним із 27-ми адміністративно-територіальних утворень України. До складу Харківської області входять обласний центр (Харків), 6 міст обласного підпорядкування та 27 районів, разом 34 адміністративні утворення. Всього на теренах Харківщини нараховувалося 17 міст: обласний центр – Харків; 6 міст обласного підпорядкування – Ізюм, Куп'янськ, Лозова, Люботин, Первомайськ та Чугуїв; 10 міст районного підпорядкування – Балаклея, Барвінкове, Богодухів, Валки, Вовчанськ, Дергачі, Зміїв, Красноград, Мерефа та Південне. У межах Харківської області розташовано 61 селище міського типу, 12 із них мають статус районного центру: Близнюки, Борова, Великий Бурлук, Дворічна, Зачепилівка, Золочів, Кечигівка, Коломак, Краснокутськ, Печеніги, Сахновщина та Шевченкове. На теренах області розташовано також 1 683 сільські населені пункти. У цілому Харківщина об'єднувала 1 761 населений пункт [Таблиця 4].

Серед загальної кількості районів у цілому в Україні (490) частка Харківської області складала 5,51% (27). Серед загальної кількості міст обласного підпорядкування в Україні (149) частка Харківщини виявилася помітно нижчою – 4,02% (6), а рівень частки області серед загальної кількості міст районного підпорядкування в Україні був ще меншим – 3,57% (10 із 280). Значно вищим залишався рівень частки Харківської області серед загальної кількості селищ міського типу в Україні – 6,86% (61 із 889), як і серед загальної кількості сільських населених пунктів в Україні – 5,88% (1 683 із 28 619). У цілому серед загальної кількості населених пунктів в Україні (29 962) частка Харківщини становила 5,88% (1 761) [Таблиці 4, 1]. Тобто, на теренах Харківської області розташований кожен 17-й населений пункт України.

Спостерігалися відмінності у кількості населених пунктах, підпорядкованих кожній із 6-ти міськрад Харківської області. Так, до складу *Лозівської* міськради входило як місто Лозова, так 1 селище міського типу та 5 сільських населених пунктів [Таблиця 11]. До *Люботинської* міськради належить місто Люботин та 4 сільські населені пункти [Таблиця 24]. До складу *Куп'янської* міськради, окрім міста Куп'янська входять 2 селища міського типу: Ковшарівка та Куп'янськ-Вузловий [Таблиця 14].

Чугуївська міськрада об'єднувала місто Чугуїв та 2 сільські населені пункти [Таблиця 18]. *Первомайська* міськрада включала місто Первомайський та 1 сільський населений пункт [Таблиця 20]. Лише до складу *Ізюмської* міськради не входило жодного іншого населеного пункту, крім міста Ізюма [Таблиця 17].

Поміж 27-ми районів Харківської області зберігалися також досить значні відмінності за кількістю населених пунктів. Найбільшу кількість населених пунктів об'єднували 4 райони: *Харківський* – 106, серед них: 2 міста районного підпорядкування (Мерефа та Південне), 14 селищ міського типу та 90 сільських населених пунктів [Таблиця 27]; *Валківський* – 102, серед них: районний центр місто Валки, 2 селища міського типу та 99 сільських населених пунктів [Таблиця 51]; *Близнюківський* – 98, серед них: 1 селище міського типу – районний центр Близнюки та 97 сільських населених пунктів [Таблиця 63]; *Вовчанський* – 95, серед них: районний центр місто Вовчанськ, 3 селища міського типу та 91 сільський населений пункт [Таблиця 40].

До складу кожного із 6-ти інших районів Харківщини входить від 70-ти до 84-х населених пунктів. Зокрема, до *Великобурлуцького* – 84, серед них: 2 селища міського типу, в тому числі й районний центр – Великий Бурлук та 82 сільських населених пунктів [Таблиця 61]; *Лозівського* – 84 (без урахування міста Лозової та 6-ти інших населених пунктів Лозівської міськради), серед них: 2 селища міського типу та 82 сільських населених пунктів [Таблиця 54]; *Богодухівського* – 78, серед них: 1 місто – районний центр Богодухів, 2 селища міського типу та 75 сільських населених пунктів [Таблиця 47]; *Зміївського* – 77, серед них: 1 місто – районний центр Зміїв, 2 селища міського типу та 74 сільських населених пунктів [Таблиця 37]; *Золочівського* – 73, серед них: 1 селище міського типу – районний центр Золочів та 72 сільських населених пунктів [Таблиця 55]; *Куп'янського* – 70 сільських населених пунктів (без урахування міста Куп'янська та 2-х селищ міського типу) [Таблиця 60].

На території кожного із інших 11-ти районів Харківщини кількість населених пунктів складала від 55 до 69. Зокрема, у *Балаклейському* – 69, серед них: 1 місто – районний центр Балаклея, 3 селища міського типу та 65 сільських населених пунктів [Таблиця 34]; *Краснокутському* – 66, серед них: 2 селища міського типу, в тому числі і районний центр Краснокутськ, а також 64 сільських населених пунктів [Таблиця 56]; *Сахновщинському* – 64, серед них: 1 селище міського типу – районний центр Сахновщина та 63 сільські населені пункти [Таблиця 62]; *Дергачівському* – 63, серед них:

1 місто – районний центр Дергачі, 7 селищ міського типу та 55 сільських населених пунктів [Таблиця 31]; *Барвінківському* – 60, серед них: 1 місто – районний центр Барвінкове та 59 сільських населених пунктів [Таблиця 57]; *Ізюмському* – 60 сільських населених пунктів (без урахування міста обласного підпорядкування Ізюму) [Таблиця 67]; *Шевченківському* – 60, серед них: 1 селище міського типу – районний центр Шевченкове та 59 сільських населених пунктів [Таблиця 65]; *Нововодолазькому* – 58, серед них: 2 селища міського типу, у тому числі і районний центр Нова Водолага та 56 сільських населених пунктів [Таблиця 50]; *Первомайському* – 58 сільських населених пунктів (без урахування міста обласного підпорядкування Первомайська та сільського населеного пункту, підпорядкованого Первомайській міськраді) [Таблиця 69]; *Красноградському* – 56, серед них: 1 місто – районний центр Красноград та 55 сільських населених пунктів [Таблиця 44]; *Дворічанському* – 55, серед них: 1 селище міського типу – районний центр Дворічна та 54 сільських населених пунктів [Таблиця 66].

В інших 6-ти районах Харківської області кількість населених пунктів у кожному не перевищувала 40. Зокрема, у *Кегичівському* – 40, серед них: 2 селища міського типу, в тому числі і районний центр Кегичівка, а також 38 сільських населених пунктів [Таблиця 64]; *Чугуївському* – 40, серед них: 6 селищ міського типу та 34 сільські населені пункти (без урахування міста обласного підпорядкування Чугуєва та 2 сільських населених пунктів, підпорядкованих Чугуївській міськраді) [Таблиця 43]; *Борівському* – 39, серед них: 1 селище міського типу – районний центр Борова та 38 сільських населених пунктів [Таблиця 68]; *Зачепилівському* – 38, серед них: 1 селище міського типу – районний центр Зачепилівка та 37 сільських населених пунктів [Таблиця 70]; *Коломацькому* – 34, серед них: 1 селище міського типу – районний центр Коломак та 33 сільських населених пунктах [Таблиця 72] і найменше у *Печенізькому* – лише 12, серед них: 1 селище міського типу – районний центр Печеніги та 11 сільських населених пунктів [Таблиця 71].

Харківщина належить до прикордонних українських областей, а також межує із 5-ма областями України. Із 27-ми районів Харківської області 6 розташовані у прикордонні з Білгородською областю Російської Федерації: Золочівський, Дергачівський, Харківський, Вовчанський, Великобурлуцький та Дворічанський. 3 райони Харківщини: Золочівський, Богодухівський та Краснокутський межують із Сумською областю. 5 районів області межують з Полтавщиною: Краснокутський, Коломацький, Валківський, Красноградський та Зачепилівський. Ще 4 райони межують із Дніпропетровщиною:

Зачепилівський, Сахновщинський, Лозівський та Близнюківський. 4 райони Харківщини межують з Донецькою областю: Близнюківський, Барвінківський, Ізюмський та Борівський. Також 3 райони Харківської області межують з Луганщиною: Борівський, Куп'янський та Дворічанський.

Отже, до складу Харківської області входять Харків, 6 міст обласного підпорядкування та 27 районів, а в їхніх межах 10 міст районного підпорядкування. На теренах Харківщини розташовані 1761 населений пункт: 17 міст, 61 селище міського типу та 1 683 сільські населені пункти. До складу 5-ти із 6-ти міськрад обласного підпорядкування, окрім безпосередньо міст входять також інші населені пункти. Найбільшу кількість населених пунктів об'єднували Харківський, Валківський, Близнюківський та Вовчанський райони, а найменшу кількість – Коломацький та Печенізький.

Територія сучасної Харківської області за площею помітно відрізняється від історичної Слобідської України XVIII ст., до складу якої входило тоді 5 козацьких полків: Харківський, Ізюмський, Охтирський, Сумський та Острогозький. У межі сучасної Харківщини входять колишні землі Харківського, північна частина Ізюмського та східна частина Охтирського полків. Південно-західна частина нинішньої Харківщини належала історично до Гетьманщини (південно-східна частина Полтавського полку). Південні райони сучасної Харківщини раніше належали до Запоріжжя (Війська Запорізького Низового, Барвінківська паланка). За межами Харківщини у кордонах сучасної України залишилися майже всі землі Сумського полку (Сумщина), Охтирського полку (Сумщина та північно-західні райони Полтавщини), Ізюмського полку (північні райони Донеччини та західні райони Луганщини), Острогозького полку (більшість теренів сучасної Луганщини, її північна частина).

За межами державного кордону сучасної України у складі Російської Федерації нині опинилася значна частина земель історичної Слобожанщини (близько третини території). Зокрема, східна частина колишнього Сумського полку входить нині до складу південно-західних районів Курської та північно-західних районів Білгородської областей, північно-східна частина Охтирського полку – до південно-західних районів Білгородської області, незначна північна частина Харківського полку – до південних районів Білгородщини. Більше половини території сучасної Воронізької області, як і східні та південно-східні райони Білгородської, а також північно-західні райони Ростовської областей – колишні землі Острогозького полку.

Ще 100 років тому (за переписом населення 1926 року) на всій території північної та північно-східної Слобідської України українці становили абсолютну більшість в етнічному складі населення, а нині перетворилися, внаслідок штучної асиміляції (зросійщення), на малочисельну етнічну меншину. Україна не претендує на ці історичні українські землі, але й відкидає будь-які територіальні претензії з боку Російської Федерації.

Загальна чисельність населення Харківської області. Чисельність усього населення Харківщини за матеріалами Всеукраїнського перепису населення 2001 року досягала 2 895 813 особи, що становило 6,00% загальної чисельності населення України (48 240 902 особи) [Таблиці 4, 1]. Кожен 17-й представник усього населення України мешкав в області, як, до речі, на теренах Харківщини розташовано кожен 17-й населений пункт України. Поміж усіх областей Харківська область за чисельністю населення в абсолютних показниках посідала 3-тє місце після Донецчини та Дніпропетровщини. Тобто, Харківщина залишалася однією із найбільших областей України за загальною чисельністю населення.

Міське та сільське населення Харківської області. Переважна більшість усього населення Харківської області належить до міського населення – 2 266 401 особи із 2 895 813 осіб, а рівень урбанізації досягав 78,26%. Харківщина входить до числа найбільш урбанізованих областей України. За рівнем урбанізації населення Харківська область поступалася лише 3-м областям: Донецькій, Луганській та Дніпропетровській. Досить помітним залишався також і рівень частки Харківщини серед міського населення в Україні – 7,01% (2 266 401 особи із 32 290 729 осіб) [Таблиці 5, 4, 2]. Тобто, на теренах Харківської області мешкав кожен 14-й представник міського населення України.

Чисельність сільського населення Харківщини в абсолютних показниках виявилася майже вчетверо нижчою, порівняно з чисельністю міського населення області, відповідно, 629 412 осіб та 2 266 401 особа. Частка сільських мешканців серед усього населення Харківщини становила лише 21,74%. Рівень частки сільського населення області серед загальної чисельності сільського населення України залишався досить незначним і складав лише 3,94% (629 412 осіб із 15 980 173 осіб). Натомість серед усього міського населення України рівень частки Харківщини був помітно вищим – 7,01% (2 266 401 особи із 32 290 729 осіб) [Таблиці 6, 4, 3, 5, 2]. На теренах Харківської області зосереджувався кожен 25-й сільський та кожен 14-й міський мешканець України. Тобто, рівень зосередження міського населення

у Харківщині залишався значно вищим, ніж рівень зосередження в області сільського населення.

Населення міста Харкова та області за межами обласного центру.

Територіальне розміщення населення у Харківській області виявилось досить нерівномірним. Визначальною ознакою територіального розміщення населення в області стало те, що половина всього населення Харківщини зосереджувалася безпосередньо в обласному центрі. Зокрема, рівень частки міста серед загальної чисельності населення Харківської області досягав 50,01% (1 449 871 особа із 2 895 813 осіб). До того ж, за чисельністю населення в абсолютних показниках серед усіх міст України Харків поступався лише столиці – місту Києву. Варто зазначити також, що Харків розташований у прикордонні. Відстань від міста до кордону з Білгородською областю Росії складає лише близько 30 км.

При цьому, у Харкові зосереджувалася абсолютна більшість усього міського населення області – 63,97% (1 449 871 особа із 2 266 401 особи). Тобто майже 2 із 3-х міських мешканців Харківщини зосереджувалися безпосередньо в обласному центрі [Таблиці 7, 4, 5]. До міського населення, окрім мешканців Харкова, належали мешканці міст обласного та районного підпорядкування, а також селищ міського типу.

Загальна чисельність населення теренів області за межами Харкова виявилася навіть дещо нижчою, ніж чисельність населення обласного центру. Так, частка усіх 6-ти міст обласного підпорядкування та 27-ми районів разом взятих серед усього населення Харківщини становила 49,99% (1 445 942 особи із 2 895 813 осіб) [Таблиці 8, 4]. До того ж, на теренах Харківської області не було жодного міста, загальна чисельність якого досягала хоча б 100 тис. осіб. Найбільшим за чисельністю населення в абсолютних показниках містом у Харківщині після Харкова була Лозова, де мешкало лише 73 707 осіб [Таблиця 11].

Отже, дещо більше половини усього населення Харківської області зосереджено безпосередньо в обласному центрі. Тобто, за чисельністю населення в абсолютних показниках Харків виявився «Вавілонською вежею» на тлі всіх міст обласного підпорядкування та районів Харківщини. До того ж, Харків залишався одним із найбільших за загальною чисельністю населення міст України, поступаючись у цьому лише Києву.

Населення Харківської агломерації та теренів області за її межами.

Варто зазначити також, що навколо Харкова спостерігалось зосередження всього населення, що мешкало на теренах Харківській агломерації. До складу

цієї агломерації, окрім обласного центру, належать сусідні з Харковом 4 райони області: Харківський, Дергачівський, Зміївський та Чугуївський, а також Люботинська та Чугуївська міськради, разом 7 адміністративно-територіальних одиниць. Рівень частки Харківської агломерації серед загальної чисельності населення Харківської області досягав 66,70% (1 931 515 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 9, 4]. Тобто, дві третини всього населення області зосереджувалися безпосередньо у Харкова та на відстані до 50 км навколо обласного центру у межах Харківської агломерації. До того ж, до Харківської агломерації тяжіють найближчі до обласного центру населені пункти ще 5-ти сусідніх районів: Золочівського, Богодухівського, Валківського, Нововодолазького та Вовчанського, насамперед ті із них, що розташовані вздовж залізниць та автомобільних шляхів, які ведуть до Харкова.

У Харківській області за межами Харківської агломерації (4 міста обласного підпорядкування та 23 райони, разом 27 адміністративно-територіальних одиниць) розселена меншість всього населення області – 33,30% (964 298 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 10, 4]. Тому, лише кожен 3-й представник усього населення Харківщини мешкав на теренах області за межами агломерації.

Отже, територіальне розміщення всього населення у Харківській області залишалося досить нерівномірним. Абсолютна більшість всього населення Харківщини за рахунок обласного центру зосереджувалася безпосередньо у Харківській агломерації – дві третини, а за її межами – меншість, лише третина.

Населення міст обласного підпорядкування Харківської області. На теренах Харківщини не було жодного міста обласного підпорядкування, чисельність населення якого б досягала 100 тисяч осіб.

Лозівська міськрада. Серед 6-ти міст обласного підпорядкування Харківщини найбільшою за чисельністю населення в абсолютних показниках залишалася Лозівська міськрада, розташована на півдні області – 73 707 осіб. Рівень частки населення Лозівської міськради серед загальної чисельності населення Харківської області становив 2,55% (73 707 осіб із 2 895 813 осіб). Тобто, лише кожен 38-й представник усього населення Харківщини мешкав у Лозівській міськраді. Абсолютна більшість населення цієї міськради зосереджувалася безпосередньо у місті Лозовій – 87,68% (64 627 осіб). В інших населених пунктах цієї міськради (1-му селищі міського типу та 5-ти

сільських населених пунктах) мешкало лише 9 080 осіб, що становило 12,32% загальної чисельності населення Лозівської міськради [Таблиці 11, 4, 12, 13].

Куп'янська міськрада. 2-ге місце за загальною чисельністю населення поміж 6-ти міст обласного підпорядкування належало Куп'янській міськраді – 64 705 осіб. Рівень частка населення цієї міськради, розташованої на сході Харківщини, серед усього населення області залишався також досить незначним – лише 2,17% (64 705 осіб із 2 895 813 осіб). Тобто, лише кожен 46-й мешканець області мешкав у цій міськраді. До того ж, лише дещо більше половини усього населення Куп'янської міськради зосереджувалися безпосередньо у місті Куп'янську – 51,33% (32 187 осіб із 62 705 осіб). В інших двох населених пунктах, підпорядкованих Куп'янській міськраді (2 селища міського типу: Куп'янськ–Вузловий та Ковшарівка), мешкало 30 518 осіб, що складало 48,67% загальної чисельності населення цієї міськради [Таблиці 14, 4, 15, 16].

Місто Ізюм. 3-тє місце поміж 6-ти міст обласного підпорядкування Харківщини за загальною чисельністю населення належало Ізюму, розташованому на південному сході області – 56 075 осіб. Рівень частки населення цього міста серед загальної чисельності населення Харківської області становив лише 1,94% (56 075 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 17, 4]. Тобто, лише кожен 51-й мешканець Харківщини зосереджувався в місті Ізюмі.

Чугуївська міськрада. 4-те місце за загальною чисельністю населення поміж 6-ти міст обласного підпорядкування Харківської області посідала Чугуївська міськрада, розташована безпосередньо на південному сході від Харкова – 37 348 осіб. Рівень частки населення цієї міськради серед усього населення Харківщини складав 1,29% (37 348 осіб із 2 895 813 осіб). Тобто, лише кожен 77-й мешканець області зосереджувався у Чугуївській міськраді. Абсолютна більшість населення цієї міськради були мешканцями міста Чугуєва – 97,56% (36 438 осіб). В інших 2-х сільських населених пунктах, підпорядкованих цій міськраді мешкало лише 910 осіб, що складало 2,44% загальної чисельності населення Чугуївської міськради [Таблиці 18, 4, 19, 20].

Первомайська міськрада. 5-те місце поміж 6-ти міст обласного підпорядкування Харківщини за загальною чисельністю населення належало Первомайській міськраді, розташованій на південь від Харкова – 33 319 осіб. Рівень частки населення цієї міськради серед усього населення області становив 1,15% (33 319 осіб із 2 895 813 осіб). Тобто, лише кожен 87-й представник усього населення Харківщини мешкав у Первомайській

міськраді. Переважна більшість населення цієї міськради зосереджувалася безпосередньо у місті Первомайську – 98,52% (32 826 осіб). У сільському населеному пункті цієї міськради мешкало лише 493 осіб, що становило лише 1,48% загальної чисельності населення Первомайської міськради [Таблиці 21, 4, 22, 23].

Люботинська міськрада. Останнє, 6-те місце поміж усіх міст обласного підпорядкування Харківської області за загальною чисельністю населення належало Люботинській міськраді, яка розташована в межах Харківського району безпосередньо на заході від обласного центру – 26 805 осіб. Рівень частки населення цієї міськради серед усього населення Харківщини залишався досить незначним – лише 0,93% (26 805 осіб із 2 895 813 осіб). Тобто, лише кожен 107-й мешканець області зосереджувався в Люботинській міськраді. Абсолютна більшість населення Люботинської міськради мешкали безпосередньо у місті Люботині – 89,65% (24 031 особи). В інших 4-х сільських пунктах, підпорядкованих міськраді, мешкало лише 2 774 особи, що складало 10,35% загальної чисельності населення Люботинської міськради [Таблиці 24, 4, 25, 26].

Отже, загальна чисельність населення кожного із 6-ти міст обласного підпорядкування Харківської області виявилася досить незначною: від 26 805 осіб у Люботинській міськраді до 73 707 осіб у Лозівській міськраді. До того ж, розміщення міст обласного підпорядкування на теренах області було нерівномірним. Найбільші за чисельністю населення міста обласного підпорядкування Лозова, Куп'янськ та Ізюм, розташовані на значній відстані від Харкова.

Населення районів Харківської області. Відрізнялася і чисельність в абсолютних показниках населення кожного із 27-ми районів Харківщини.

Харківський район. 1-ше місце за загальною чисельністю населення поміж усіх районів області належало Харківському району – 186 586 осіб. Досить значним був також і рівень частки Харківського району серед загальної чисельності населення Харківщини – 6,44% (186 586 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 27, 4]. Тобто, кожен 16-й мешканець області зосереджувався у приміському Харківському районі, що входить до складу Харківської агломерації. До того ж, Харківський район виявився одним із найбільших за чисельності населення в абсолютних показниках поміж усіх 490 районів України.

До складу Харківського району входять два міста районного підпорядкування: Мерефа та Південне, а також 104 інші населені пункти, у

тому числі 14 селищ міського типу та 90 сільських населених пунктів. Варто зазначити, що у цьому районі було найбільше селищ міського типу – 14 із 61 у цілому в Харківщині [Таблиці 27, 4]. До того ж, чисельність всього населення обох цих міст районного підпорядкування виявилася значно нижчою, ніж чисельність населення всіх інших населених пунктів приміського Харківського району. Загальна чисельність населення міста Мерефи становила 25 135 осіб, що складало 13,47% всього населення Харківського району (186 586 осіб). Найменшим за чисельністю населення в абсолютних показниках містом районного підпорядкування у Харківській області виявилось місто Південне, розташоване безпосередньо на півдні від Харкова. Чисельність населення цього міста складала лише 8 477 осіб, що становило 4,54% загальної чисельності населення Харківського району. В інших 104-х населених пунктах району мешкало 152 974 особи, що складало 81,99% усього населення району [Таблиці 28, 27, 29, 30].

Варто підкреслити, що за загальною чисельністю населення Харківський район істотно перевищував кожне із 6-ти міст обласного підпорядкування Харківської області. До того ж, чисельність населення в абсолютних показниках у Харківському районі виявилася такою ж, як і сукупна чисельність населення 3-х найбільших міст обласного підпорядкування: Лозової, Куп'янська та Ізюма. Територіально Харківський район розташований навколо Харкова – на північному сході, сході, півдні та заході від обласного центру і належить до Харківської агломерації. Харківський район межує з Дергачівським, Валківським, Нововодолазьким, Зміївським, Чугуївським та Вовчанським районами Харківщини, а також з Білгородською областю Російської Федерації.

Дергачівський район. 2-ге місце за загальною чисельністю населення поміж 27-ми районів Харківської області посідав Дергачівський район, що входить до складу Харківської агломерації та розташований безпосередньо на північному заході від Харкова. Чисельність усього населення цього району складала 98 521 особи. Помітним виявився також і рівень частки населення Дергачівщини серед загальної чисельності населення Харківщини – 3,40% (98 521 особи із 2 895 813 осіб) [Таблиці 31, 4]. Тобто, кожен 29-й мешканець Харківщини зосереджувався у Дергачівському районі.

До складу Дергачівського району входить районний центр – місто Дергачі та 62 інших населених пунктів, у тому числі 7 селищ міського типу. Зокрема, чисельність всього населення міста Дергачі складала 20 196 осіб, що становило 20,50% загальної чисельності населення району (98 521 особа). В

інших населених пунктах району мешкало 78 325 осіб, що становило 79,50% загальної чисельності населення району [Таблиці 32, 31, 33]. Тобто, переважна більшість усього населення Дергачівщини розселена за межами районного центру.

До того ж, за чисельністю в абсолютних показниках Дергачівський район також значно переважав кожне із 6-ти міст обласного підпорядкування. Дергачівщина межує із Золочівським, Богодухівським, Валківським та Харківським районами Харківщини, а також з Білгородською областю Російської Федерації.

Балаклейський район. 3-тє місце за чисельністю населення поміж 27-ми районів області належало найбільшому за площею Балаклейському району, розташованому на півдні області – 92 794 особи. Помітним був також і рівень частки цього району серед загальної чисельності населення Харківської області – 3,20% (92 794 особи із 2 895 813 осіб) [Таблиці 34, 4]. Тобто, кожен 31-й мешканець Харківщини зосереджувався на теренах Балаклейщини.

До складу Балаклейського району входить районний центр – місто Балаклея, а також 68 інших населених пунктів, у тому числі і 3 селища міського типу. Зокрема, чисельність населення міста Балаклеї становила 32 117 осіб, що складало 34,61% загальної чисельності населення Балаклейського району (92 794 особи). До того ж, чисельність населення Балаклеї – міста районного підпорядкування виявилася навіть більшою, ніж чисельність населення міста обласного підпорядкування Люботина – 26 805 осіб і майже такою ж, як і чисельність населення міста Первомайська – 33 319 осіб [Таблиці 35, 34, 24, 21].

В інших населених пунктах Балаклейського району за межами міста Балаклеї мешкало 60 677 осіб, що складало 65,39% загальної чисельності населення Балаклейщини [Таблиці 36, 34]. Тобто, переважна більшість населення Балаклейського району зосереджувалася за межами районного центру.

Варто зазначити, що за загальною чисельністю населення Балаклейський район переважав кожне із 6-ти міст обласного підпорядкування Харківщини. Балаклейський район межує із 7-ма районами області: Зміївським, Первомайським, Лозівським, Барвінківським, Ізюмським, Шевченківським та Чугуївським.

Зміївський район. 4-те місце за чисельністю населення в абсолютних показниках посідав Зміївський район, що входить до складу Харківської

агломерації та розташований безпосередньо на південь від обласного центру – 81 307 осіб. Рівень частки району серед загальної чисельності населення Харківщини складав 2,81% (81 307 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 37, 4]. Тобто, кожен 35-й мешканець області зосереджувався на території Зміївського району.

До складу цього району входить районний центр – місто Зміїв, а також 76 інших населених пунктів, у тому числі 2 селища міського типу. Чисельність усього населення Зміїова досягала 16 976 осіб, що складало лише 20,88% загальної чисельності населення Зміївського району (81 307 осіб). В інших населених пунктах району мешкало 64 331 особа, що складало 79,12% загальної чисельності населення Зміївщини [Таблиці 38, 37, 39]. Тобто, абсолютна більшість всього населення Зміївського району розселена за межами районного центру.

Варто зазначити також, що за чисельністю в абсолютних показниках Зміївський район переважав кожне із 6-ти міст обласного підпорядкування Харківщини. Зміївський район межує із 5-ма районами області: Харківським, Нововодолазьким, Первомайським, Балаклеїським та Чугуївським.

Вовчанський район. 5-те місце поміж 27-ми районів області за загальною чисельністю населення посідав прикордонний Вовчанський район, розташований на північному сході від обласного центру – 54 569 осіб. Рівень частки цього району серед загальної чисельності населення Харківщини складав 1,88% (54 569 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 40, 4]. Тобто, кожен 53-й мешканець області зосереджувався на теренах Вовчанщини.

До складу Вовчанського району входить районний центр – місто Вовчанськ та 94 інші населені пункти, у тому числі 3 селища міського типу. Зокрема, чисельність усього населення Вовчанська складала 20 484 особи, що становило 37,54% загальної чисельності населення Вовчанського району (54 569 осіб). В інших 94-х населених пунктах району мешкало 34 085 осіб, що складало 62,46% загальної чисельності населення Вовчанщини [Таблиці 41, 40, 42]. Тобто, переважна більшість всього населення району мешкали за межами районного центру. Вовчанський район розташований у прикордонні з Білгородською областю Російської Федерації та межує із 4-ма районами Харківщини: Харківським, Чугуївським, Печенізьким та Великобурлуцьким.

Чугуївський район. 6-те місце поміж 27-ми районів Харківщини за загальною чисельністю населення посідав Чугуївський район, що входить до складу Харківської агломерації та розташований безпосередньо на південному сході від обласного центра – 51 077 осіб. Рівень частки цього

району серед усього населення області становив 1,76% (51 077 осіб із 2 895 813 осіб). Тобто, кожен 57-й мешканець області мешкав у Чугуївському районі. Однак, чисельність усього населення Чугуївського району виявилася більшою, ніж чисельність усього населення Чугуївської міськради, відповідно, 51 077 осіб та 37 348 осіб [Таблиці 43, 4, 18]. Чугуївський район межує із 6-ма районами області: Харківським, Зміївським, Балаклійським, Шевченківським, Печенізьким та Вовчанським.

Чисельність населення в абсолютних показниках кожного із інших 21-го району Харківської області не перевищувала 50 тис. осіб.

Красноградський район. 7-ме місце поміж 27-ми районів Харківщини за загальною чисельністю населення посідав Красноградський район, розташований на південному заході від обласного центру – 49 224 особи. Рівень частки цього району серед усього населення області становив 1,70% (49 224 особи із 2 895 813 осіб) [Таблиці 44, 4]. Тобто, кожен 59-й мешканець Харківщини зосереджувався на теренах Красноградщини.

До складу Красноградського району входить районний центр – місто Красноград, а також 55 інших сільських населених пунктів. Зокрема, чисельність усього населення Краснограда складала 22 444 особи, що становило 45,60% загальної чисельності населення Красноградського району (49 224 особи). В інших населених пунктах району мешкало 26 780 осіб, що становило 54,40% загальної чисельності населення Красноградщини [Таблиці 45, 44, 46]. Тобто, переважна більшість всього населення району розселені за межами районного центру. Красноградський район межує із 2-ма районами Полтавської області: Чутівським та Карлівським, а також із 4-ма районами Харківщини: Валківським, Нововодолазьким, Кегичівським та Зачепилівським.

Богодухівський район. 8-ме місце за загальною чисельністю населення поміж 27-ми районів належало Богодухівському району, розташованому на заході від Харкова – 47 560 осіб. Рівень частки району серед усього населення Харківщини складав 1,64% (47 560 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 47, 4]. Тобто, кожен 61-й мешканець області зосереджувався на теренах Богодухівщини.

До складу Богодухівського району входить районний центр – місто Богодухів, а також 77 інших населених пунктів, у тому числі 2 селища міського типу. Чисельність населення міста Богодухова складала 18 045 осіб, що становило 37,94% загальної чисельності населення Богодухівського району. В інших населених пунктах району мешкало 29 515 осіб, що складало

62,06% всього населення Богодухівського району [Таблиці 48, 47, 49]. Тобто, переважна більшість населення Богодухівщини розселені за межами районного центру. Богодухівський район межує із Великописарівським районом Сумщини та 4-ма районами Харківщини: Золочівським, Дергачівським, Валківським та Краснокутським.

Нововодолазький район. 9-те місце поміж 27-ми районів Харківщини за загальною чисельністю населення посідав Нововодолазький район, розташований на південному заході від обласного центру – 40 888 осіб. Рівень частки цього району серед усього населення Харківщини складав 1,41% (40 888 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 50, 4]. Тобто, кожен 71-й мешканець області зосереджувався на теренах Нововодолазчини. Нововодолазький район межує із 6-ма районами Харківщини: Харківським, Валківським, Красноградським, Кегичівським, Первомайським та Зміївським.

Валківський район. 10-те місце поміж 27-ми районів Харківщини за чисельністю населення в абсолютних показниках належало Валківському району, розташованому на заході області – 36 808 осіб. Рівень частки цього району серед загальної чисельності населення Харківщини становив 1,27% (36 808 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 51, 4]. Тобто, лише кожен 79-й мешканець області зосереджувався на теренах Валківщини.

До складу Валківського району входить районний центр – місто Валки, а також 101 інший населений пункт, у тому числі 2 селища міського типу. Чисельність усього населення міста Валки складала 10 295 осіб, що становило 27,97% загальної чисельності населення Валківського району (36 808 осіб). В інших населених пунктах району мешкало 26 513 осіб, що становило 72,03% загальної чисельності населення Валківщини [Таблиці 52, 51, 53]. Тобто, переважна більшість усього населення району розселена за межами районного центру. Валківський район межує з Чутівським районом Полтавщини та 6-ма районами Харківщини: Коломацьким, Краснокутським, Богодухівським, Харківським, Нововодолазьким та Красноградським.

Лозівський район. 11-те місце поміж 27-ми районів за загальною чисельністю населення посідав Лозівський район, розташований на півдні області – 34 551 особа. Рівень частки цього району серед усього населення Харківщини складав 1,19% (34 551 особа із 2 895 813 осіб) [Таблиці 54, 4]. Тобто, кожен 84-й мешканець області зосереджувався у Лозівському районі.

До складу цього району входило 84 населених пунктів, у тому числі 2 селища міського типу. Однак, загальна чисельність населення Лозівського району була вдвічі меншою, ніж чисельність всього населення Лозівської

міськради обласного підпорядкування, відповідно, 34 551 особи та 73 707 осіб [Таблиці 54, 11]. Лозівський район межує із Юріївським районом Дніпропетровської області та 5-ма районами Харківщини: Сахновщинським, Первомайським, Балаклеєвським, Барвінківським та Близнюківським.

Золочівський район. 12-те місце за загальною чисельністю населення поміж 27-ми районів Харківської області належало прикордонному Золочівському району, розташованому на північному заході від обласного центру – 34 052 особи. Рівень частки цього району серед усього населення Харківщини становив 1,18% (34 052 особи із 2 895 813 осіб) [Таблиці 55, 4]. Тобто, кожен 85-й мешканець області зосереджувався на теренах Золочівщини. Золочівський район розташований у прикордонні з Білгородською областю Російської Федерації, а також межує з Великописарським районом Сумської області та 2-ма районами Харківщини: Богодухівським та Дергачівським.

Краснокутський район. 13-те місце поміж 27-ми районів Харківщини за загальною чисельністю населення належало Краснокутському району, розташованому на північному заході області – 33 122 особи. Рівень частки району серед усього населення Харківщини становив 1,14% (33 122 особи із 2 895 813 осіб) [Таблиці 56, 4]. Тобто, кожен 88-й мешканець області зосереджувався на території Краснокутщини. Краснокутський район межує із 2-ма районами Сумської області: Великописарівським та Охтирським, 2-ма районами Полтавської області: Котелевським та Чутівським, а також 3-ма районами Харківської області: Богодухівським, Валківським та Коломацьким.

Барвінківський район. 14-те місце поміж 27-ми районами області за загальною чисельністю населення посідав Барвінківський район, розташований на півдні області – 32 060 осіб. Рівень частки цього району серед загальної чисельності населення Харківської області становив 1,11% (32 060 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 57, 4]. Тобто, кожен 90-й мешканець Харківщини зосереджувався на теренах Барвінківщини.

До складу Барвінківського району входить районний центр – місто Барвінкове та 59 сільських населених пунктів. Чисельність усього населення міста Барвінкового досягала 12 798 осіб, що становило 39,92% загальної чисельності населення району (32 060 осіб). В інших населених пунктах району мешкало 19 262 особи, що становило 60,08% загальної чисельності населення Барвінківського району [Таблиці 58, 57, 59]. Переважна більшість мешканців Барвінківщини розселена за межами районного центру. Барвінківський район межує з 2-ма районами Донеччини: Олександрівським,

Слов'янським, а також із 4-ма районами Харківщини: Близнюківським, Лозівським, Балаклеїським, Ізюмським.

Куп'янський район. 15-те місце поміж 27-ми районів Харківщини за загальною чисельністю населення посідав прикордонний Куп'янський район, розташований на сході області – 29 882 особи. Рівень частки цього району серед усього населення області складав 1,03% (29 882 особи із 2 895 813 осіб) [Таблиці 60, 4]. Тобто, кожен 97-й мешканець Харківщини зосереджувався на теренах Куп'янського району.

До складу Куп'янського району входять 70 сільських населених пунктів. Однак, загальна чисельність населення Куп'янського району виявилася вдвічі нижчою, ніж чисельність всього населення Куп'янської міськради, відповідно, 29 882 особи та 64 705 осіб [Таблиці 60, 14]. Цей район межує із 2-ма районами Луганщини: Сватівським та Троїцьким, а також із 4-ма районами Харківщини: Дворічанським, Великобурлуцьким, Шевченківським та Борівським.

Великобурлуцький район. 16-те місце поміж 27-ми районів області за загальною чисельністю населення належало прикордонному Великобурлуцькому району, розташованому на північному сході області – 28 287 осіб. Рівень частки цього району серед усього населення Харківської області становив 0,98% (28 287 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 61, 4]. Тобто, кожен 102-й мешканець Харківщини зосереджувався на теренах цього району. Великобурлуцький район розташований у прикордонні з Білгородською областю Російської Федерації, а також межує із 5-ма районами Харківщини: Вовчанським, Печенізьким, Шевченківським, Куп'янським та Дворічанським.

Сахновщинський район. 17-те місце поміж 27-ми районів Харківщини за загальною чисельністю населення посідав Сахновщинський район, розташований на південному заході області – 26 448 осіб. Рівень частки цього району серед усього населення Харківщини складав 0,91% (26 448 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 62, 4]. Тобто, у межах цього району розміщувався кожен 110-й мешканець області. Сахновщинський район межує із 2-ма районами Дніпропетровщини: Новомосковським та Юріївським, а також із 4-ма районами Харківщини: Зачепилівським, Кегичівським, Первомайським та Лозівським.

Близнюківський район. 18-те місце поміж 27-ми районів області за загальною чисельністю населення належало найвіддаленішому від Харкова Близнюківському району, розташованому на півдні області – 25 468 осіб.

Рівень частки району серед усього населення Харківщини становив 0,89% (25 468 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 63, 4]. Тобто, на теренах Близнюківщини зосереджувався кожен 112-й мешканець області. Близнюківський район межує із 3-ма районами Дніпропетровщини: Юріївським, Павлоградським та Петропавлівським, 1-им районом Донеччини: Олександрівським та 2-ма районами Харківщини: Лозівським та Барвінківським.

Кегичівський район. 19-те місце поміж 27-ми районів за чисельністю населення в абсолютних показниках посідав Кегичівський район, розташований на південному заході Харківщини – 23 459 осіб. Рівень частки цього району серед усього населення області складав 0,81% (23 459 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 64, 4]. На теренах району зосереджувався кожен 123-й мешканець області. Кегичівський район межує із 5-ма районами Харківщини: Зачепилівським, Красноградським, Нововодолазьким, Первомайським та Сахновщинським.

Шевченківський район. 20-те місце поміж 27-ми районів Харківщини за загальною чисельністю населення належало Шевченківському району, розташованому на сході області – 23 290 осіб. Рівень частки району серед усього населення Харківської області становив 0,80% (23 290 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 65, 4]. Тобто, на теренах Шевченківщини зосереджувався кожен 125-й мешканець області. Шевченківський район межує із 7-ма районами Харківщини: Ізюмським, Балаклійським, Чугуївським, Печенізьким, Великобурлуцьким, Куп'янським та Борівським.

Дворічанський район. 21-ше місце поміж 27-ми районів Харківщини за чисельністю населення в абсолютних показниках посідав прикордонний Дворічанський район, розташований на північному сході області – 22 323 особи. Рівень району серед усього населення Харківщини складав 0,77% (22 323 особи із 2 895 813 осіб) [Таблиці 66, 4]. Тобто, на території Дворічанщини зосереджувався кожен 130-й мешканець області. Дворічанський район межує з Білгородською областю Російської Федерації, а також з Троїцьким районом Луганщини та 2-ма районами Харківщини: Великобурлуцьким і Дворічанським.

Ізюмський район. 22-ге місце поміж 27-ми районів Харківщини за загальною чисельністю населення належить Ізюмському району, розташованому на південному сході області – 22 256 осіб. Рівень частки цього району серед усього населення Харківської області складав лише 0,77%

(22 256 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 67, 4]. Тобто, на теренах Ізюмщини зосереджувався лише кожен 130-й мешканець Харківщини.

До складу цього району входили 60 сільських населених пунктів. Однак, виявилось, що загальна чисельність населення Ізюмського району виявилася більше, ніж удвічі меншою, порівняно з чисельністю всього населення міста обласного підпорядкування Ізюма, відповідно, 22 256 осіб та 56 075 осіб [Таблиці 67, 17]. Ізюмський район межує із 2-ма районами Донецької області: Слов'янським та Краснолиманським (Лиманським) та 4-ма районами Харківщини: Барвінківським, Балаклійським, Шевченківським та Борівським.

Борівський район. 23-тє місце поміж 27-ми районів Харківщини за чисельністю населення в абсолютних показниках посідав Борівський район, розташований на південному сході області – 21 228 осіб. Рівень частки району серед усього населення Харківської області становив лише 0,73% (21 228 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 68, 4]. Тобто, на території Борівщини мешкав кожен 137-й мешканець області. Борівський район межує із 2-ма районами Луганської області: Сватівським та Кремінським, 1-м районом Донецької області: Краснолиманським (Лиманським), а також із 3-ма районами Харківщини: Ізюмським, Шевченківським та Куп'янським.

Первомайський район. 24-те місце поміж 27-ми районів Харківщини за загальною чисельністю населення належить Первомайському району, розташованому у південній частині області – 19 999 осіб [Таблиця 69]. Рівень частки цього району серед усього населення Харківської області складав 0,69% (19 999 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 69, 4]. Тобто, на теренах Первомайщини мешкав кожен 145-й мешканець Харківщини.

До складу Первомайського району входить 58 сільських населених пунктів. До того ж, загальна чисельність населення Первомайського району був майже вдвічі нижчою, ніж чисельність усього населення Первомайської міськради, відповідно 19 999 осіб та 33 319 осіб [Таблиці 69, 21]. Первомайський район межує з Балаклійським, Лозівським, Сахновщинським, Кегичівським та Нововодолазьким районами Харківщини.

Зачепилівський район. 25-те місце поміж 27-ми районів Харківщини за чисельністю населення в абсолютних показниках посідав Зачепилівський район, розташований на південному заході області – 19 059 осіб [Таблиця 70]. Рівень частки цього району серед усього населення Харківської області становив 0,66% (19 059 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 70, 4]. Тобто, на території Зачепилівщини зосереджувався кожен 151-й мешканець області. Зачепилівський район межує із 2-ма районами Полтавщини: Карлівським та

Машівським, 2-ма районами Дніпропетровщини: Магдалинівським та Новомосковським, а також 3-ма районами Харківщини: Красноградським, Кегичівським та Сахновщинським.

Печенізький район. 26-те місце поміж 27-ми районів Харківщини за загальною чисельністю населення належить Печенізькому району, розташованому на східвід обласного центру – 11 827 осіб [Таблиця 71]. Рівень частки району серед усього населення Харківської області був досить незначним і складав лише 0,41% (11 827 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 71, 4]. Тобто, на теренах цього району зосереджувався лише кожен 244-й мешканець області. Печенізький район межує із 4-ма районами Харківщини: Чугуївським, Вовчанським, Великобурлуцьким та Шевченківським.

Коломацький район. Найменшим за чисельністю населення в абсолютних показниках поміж 27-ми районів Харківщини виявився Коломацький район, розташований на північному заході області – 9 038 осіб [Таблиця 72]. Рівень частки району серед усього населення області складав лише 0,31% (9 038 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 72, 4]. Тобто, на теренах цього району зосереджувався лише кожен 323-й мешканець області. Коломацький район межує із Чутівським районом Полтавщини, а також 2-ма районами Харківщини: Краснокутським та Валківським.

Отже, загальна чисельність населення кожного із 27-ми районів Харківської області досить помітно відрізнялася. Найвищою виявилася чисельність населення в абсолютних показниках у Харківському, Дергачівському, Балаклеїському та Зміївському районах, а найнижчою – у Печенізькому та Коломацькому районах. У межах 9-ти районів Харківщини розташовані 10 міст районного підпорядкування. Найвища чисельність населення в абсолютних показниках поміж цих міст спостерігалася у місті Балаклеї, а найнижча чисельність – у місті Південному Харківського району.

Висновки. Таким чином, Харківська область за адміністративно-територіальним устроєм поділяється на обласний центр – Харків, 6 міст обласного підпорядкування та 27 районів. На території Харківщини розташовано 17 міст, 61 селище міського типу та 1 683 сільські населені пункти, разом 1761 населений пункт. 5-ти із 6-ти міськрад обласного підпорядкування, окрім безпосередньо міст включають інші населені пункти. Харківський, Валківський, Близнюківський та Вовчанський райони об'єднували найбільше населених пунктів, а найменше – Коломацький та Печенізький.

Харківщина межує із 5-ма областями України: Сумською, Полтавською, Дніпропетровською, Донецькою та Луганською, а також з Білгородською

областю Російської Федерації. 6 із 27-ми районів області є прикордонними. На відстані близько 30 км від кордону розташований і обласний центр.

Площа території історичної Слобідської України (5 Слобідських козацьких полків) виявилася значно більшою, ніж площа сучасної Харківської області. Нині землі історичної Слобожанщини перебувають у складі Харківської, Сумської, Луганської, Донецької та Полтавської областей України, а також у складі Воронізької, Білгородської, Курської та Ростовської областей Російської Федерації.

Територіальний розподіл населення у Харківській області залишався досить нерівномірним. Характерною ознакою територіального розміщення населення у Харківщині стала його концентрація безпосередньо в обласному центрі. Головним осередком територіального розміщення населення в області залишається Харківська агломерація. До її складу входить обласний центр та 4 райони, розташовані безпосередньо навколо Харкова, а також 2 міста обласного підпорядкування, розташовані в межах цих приміських районах. Склад Харківської агломерації: місто Харків, Харківський, Дергачівський, Зміївський та Чугуївський райони, а також 2 міськради обласного підпорядкування: Люботинська у межах Харківського та Чугуївська у межах Чугуївського району. У складі 4-х приміських районах 4 міста районного підпорядкування: Зміїв, Дергачі, Мерефа та Південне; 29 селищ міського типу та 253 сільських населених пунктів. Загалом Харківська агломерація включала 295 населених пунктів [Таблиця 4].

У межах Харківської агломерації зосереджувалося 1 931 515 осіб, що становило 66,70% загальної чисельності населення Харківської області (2 895 813 осіб) [Таблиці 9, 4]. Тобто, дві третини всього населення області зосереджувалися безпосередньо на теренах Харківської агломерації. На інші 23 райони та 4 міста обласного підпорядкування припадала лише третина всього населення Харківської області [Таблиці 4, 10].

Отже, визначальною ознакою територіального розміщення населення у Харківщині є його зосередження безпосередньо в обласному центрі – половина загальної чисельності населення області. До того ж, спостерігалася тенденція до концентрації населення у Харківській агломерації: обласний центр, 2 міста обласного підпорядкування та 4 райони, на яку припадало дві третини населення області. Тобто, в Харкові та у радіусі близько 50 км від якого зосереджувалася дві третини загальної чисельності населення Харківської області. І лише третина всього населення Харківщини мешкали в інших 4-х містах обласного підпорядкування та 23-х районах.

Розділ 2

УКРАЇНЦІ

Загальна чисельність українців у Харківській області. Визначальною ознакою етнічного складу населення Харківщини, попри прикордонний статус області, було і залишається абсолютне домінування за чисельністю українців. Зокрема, рівень частки українців в етнічному складі населення Харківської області досягав 70,75% (2 048 699 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиця 4]. Харківщина посідала 4-те місце за чисельністю українців в абсолютних показниках поміж усіх областей України після Дніпропетровщини, Донеччини та Львівщини.

Доволі значним виявився також і рівень частки Харківської області серед загальної чисельності українців в Україні – 5,46% (2 048 699 осіб із 37 541 693 осіб). Тобто, на теренах Харківщини мешкав кожен 18-й українець України. Однак, рівень частки області серед загальної чисельності українців в Україні залишався дещо нижчим, ніж рівень частки Харківщини серед загальної чисельності населення України – 6,00% (2 895 813 осіб із 48 240 902 осіб). Тобто, кожен 17-й представник усього населення України мешкав у Харківській області. При цьому, рівень частки українців в етнічному складі населення Харківщини був дещо нижчим, ніж в етнічному складі населення України, відповідно, 70,75% (2 048 694 осіб із 2 895 813 осіб) та 77,82% (37 541 693 особи із 48 240 902 осіб) [Таблиці 4, 1].

Переважну більшість серед українців Харківщини становили україномовні – 74,13% (1 518 763 особи із 2 048 699 осіб). Однак, як наслідок інерційного впливу етномовних процесів доби бездержавності України, доволі значним серед них залишався рівень частки російськомовних – 25,81% (528 914 осіб) [Таблиця 4]. Тобто, кожен 4-й українець області був зросійщеним за мовою.

Варто зазначити, що рівень частки україномовних серед українців у Харківській області залишався також дещо нижчим, ніж серед загальної чисельності українців в Україні, відповідно, 74,13% (1 518 763 особи із 2 048 699 осіб) та 85,16% (31 970 728 осіб із 37 541 693 осіб). Рівень частки російськомовних серед українців у Харківщині, навпаки, був помітно вищим, ніж у цілому в Україні, відповідно, 25,81% (528 914 осіб) та 14,77% (5 544 729 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, серед українців Харківської області кожен 4-й виявився зросійщеним за мовою, а в цілому в Україні лише кожен 7-й українець був російськомовним.

Рівень зосередження у Харківській області україномовних та російськомовних українців також помітно відрізнявся. Так, рівень частки Харківщини серед загальної чисельності україномовних українців України складав 4,75% (1 518 763 особи із 31 970 728 осіб), а рівень частки області серед загальної чисельності російськомовних українців України виявився удвічі вищим – 9,54% (528 914 осіб із 5 544 729 осіб) [Таблиці 4, 1]. Для порівняння, на теренах Харківщини мешкав лише кожен 21-й україномовний українець, але кожен 10-й російськомовний українець України.

Таким чином, в етнічному складі населення Харківської області абсолютну більшість складали українці, а переважну більшість серед них становили україномовні. Однак, рівень частки українців серед усього населення Харківщини, як і рівень частки серед них україномовних, залишався дещо нижчим, ніж у цілому в Україні. І, навпаки, рівень частки російськомовних серед українців області виявився помітно вищим, ніж серед українців в цілому в Україні, що свідчить про збереження у Харківщині інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності України.

Міські та сільські українці Харківської області. Визначальною ознакою етнічного складу населення Харківщини залишалися досить значні відмінності у рівні частки українців серед усього населення в залежності від поселенської мережі. Зокрема, в етнічному складі населення урбаністичного середовища Харківщини рівень частки українців виявився помітно нижчим, ніж серед сільського населення області. Так, серед міського населення Харківщини рівень частки українців складав 67,80% (1 536 698 осіб із 2 266 401 особи) [Таблиця 5]. Тобто, 2 із 3-х міських мешканців Харківської області належали до українців.

Однак, рівень частки українців в етнічному складі міського населення Харківщини був дещо нижчим, ніж серед загальної чисельності міського населення України, відповідно, 67,80% (1 536 698 осіб із 2 266 401 особи) та 73,27% (23 658 227 осіб із 32 290 729 осіб). Частка Харківської області серед міських українців в Україні становила 6,50% (1 536 698 осіб із 23 658 227 осіб). До того ж, рівень частки області серед усього міського населення України був дещо вищим – 7,02% (2 266 401 осіб із 32 290 729 осіб) [Таблиці 5. 2].

Переважає більшість українців у Харківщини зосереджувалася в урбаністичному середовищі – 75,01% (1 536 698 осіб із 2 048 699 осіб). Тобто, 3 із 4-х українців області мешкали у містах. Однак, рівень урбанізації всього населення Харківщини був дещо вищим – 78,26% (2 266 401 особи із

2 895 813 осіб). Варто зазначити також, що рівень урбанізації українців в Харківській області виявився помітно вищим, ніж рівень урбанізації українців у цілому в Україні, відповідно, 75,01% (1 536 698 осіб із 2 048 699 осіб) та 63,02% (23 658 227 осіб із 37 541 693 осіб) [Таблиці 5, 4, 2, 1].

При цьому, рівень частки українців серед міського населення Харківщини залишався помітно нижчим, ніж серед сільського населення області, відповідно, 67,80% (1 536 698 осіб із 2 266 401 осіб) та 81,35% (512 001 особи із 629 412 осіб) [Таблиці 6, 5]. Тобто, якщо в етнічному складі міського населення Харківщини дві третини припадало на українців, то серед сільського населення області 4 із 5-ти мешканців були українцями. Однак, рівень частки українців серед сільського населення Харківщини був дещо нижчим, ніж серед загальної чисельності сільського населення України, відповідно, 81,35% (512 001 особи із 629 412 осіб) та 87,04% (13 883 466 осіб із 15 950 173 осіб) [Таблиці 6, 3].

Рівень частки Харківщини серед загальної чисельності сільських українців в Україні виявився значно нижчим, ніж рівень частки області серед загальної чисельності міських українців в Україні, відповідно, 3,69% (512 001 особи із 13 883 466 осіб) та 6,50% (1 536 698 осіб із 23 658 227 осіб) [Таблиці 6, 3, 5, 2]. Для порівняння, на теренах Харківщини зосереджувався кожен 27-й сільський та кожен 15-й міський українець України.

Серед українців Харківської області рівень частки сільського населення становив 24,99% (512 001 особи із 2 048 699 осіб). Тобто, серед українців Харківщини лише кожен 4-й мешкав у сільській місцевості. При цьому, рівень частки сільського населення серед загальної чисельності населення області залишався дещо нижчим – 21,74% (629 412 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 6, 4].

Варто зазначити також, що рівень частки сільського населення серед українців Харківської області був помітно нижчим, ніж серед загальної чисельності українців у цілому в Україні, відповідно, 24,99% (512 001 особи із 2 048 699 осіб) та 36,98% (13 883 466 осіб із 37 541 693 осіб) [Таблиці 6, 4, 3, 1]. Тобто, якщо серед українців Харківщини кожен 4-й був сільським мешканцем, то в цілому в Україні кожен 3-й українець мешкав у сільській місцевості.

Отже, незважаючи на помітні відмінності у рівні частки як серед міського, так і серед сільського населення області, українці складали абсолютну більшість в етнічному складі населення урбаністичного середовища та сільської місцевості Харківщини.

Зберігалися також і досить значні відмінності у рівні частки україномовних серед міських та сільських українців Харківської області. Так, рівень частки україномовних серед міських українців виявився істотно нижчим, ніж серед сільських українців, відповідно, 66,75% (1 025 779 осіб із 1 536 698 осіб) та 96,29% (492 984 особи із 512 001 особи) [Таблиці 5, 6]. Тобто, якщо серед міських українців Харківщини лише 2 із 3-х були україномовними, то серед сільських українців україномовними були більше, ніж 9 із 10-ти.

Навпаки, рівень частки російськомовних серед українців в урбаністичному середовищі Харківщини виявився майже на порядок вищим, ніж серед українців, які мешкали в сільській місцевості області, відповідно, 33,18% (509 922 особи із 1 536 698 осіб) та 3,71% (18 992 особи із 512 001 особи) [Таблиці 5, 6]. Серед міських українців Харківщини кожен 3-й був зросійщеним за мовою, а серед сільських українців області лише кожен 27-й був російськомовним. Тобто, серед українців в урбаністичному середовищі Харківщини, насамперед за рахунок обласного центру, значного поширення набули процеси мовної асиміляції (зросійщення), а серед українців у сільській місцевості області вплив асиміляційних процесів виявився значно нижчим.

Варто підкреслити також, що рівень частки україномовних серед міських українців Харківщини залишався помітно нижчим, ніж серед загальної чисельності міських українців в Україні, відповідно, 66,75% (1 025 779 осіб із 1 536 698 осіб) та 78,06% (18 467 593 осіб із 23 658 227 осіб). Навпаки, рівень частки російськомовних серед міських українців Харківської області виявився значно вищим, ніж серед загальної чисельності міських українців в Україні, відповідно, 33,18% (509 922 особи із 1 536 698 осіб) та 21,85% (5 169 229 осіб із 23 658 227 осіб) [Таблиці 5, 2]. Для порівняння, серед міських українців Харківщини кожен 3-й виявився зросійщеним за мовою, а в цілому серед загальної чисельності міських українців України лише кожен 5-й був російськомовним.

Натомість, рівень частки україномовних серед сільських українців Харківської області лише дещо поступався рівню частки україномовних серед загальної чисельності сільських українців в Україні, відповідно, 96,29% (492 984 особи із 512 001 особи) та 97,26% (13 503 135 осіб із 13 883 466 осіб). Однак, рівень частки російськомовних серед сільських українців Харківщини залишався дещо вищим, ніж у цілому серед сільських українців в Україні, відповідно, 3,71% (18 992 особи) та 2,70% (375 500 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тобто, серед сільських українців області кожен 27-й був зросійщеним за мовою, а

середсільських українців в Україні лише кожен 37-й був російськомовним.

Отже, незважаючи на значні відмінності у мовній структурі, як серед міських, так і серед сільських українців Харківщини абсолютну більшість складали україномовні, а російськомовні залишалися в меншості.

Рівень зосередження у Харківській області україномовних та російськомовних міських українців також помітно відрізнявся. Зокрема, рівень частки Харківщини серед загальної чисельності міських україномовних українців в Україні виявився значно нижчим, ніж рівень частки області серед міських російськомовних українців в Україні, відповідно, 5,55% (1 025 779 осіб із 18 467 593 осіб) та 9,86% (509 922 особи із 5 169 239 осіб) [Таблиці 5, 2]. Для порівняння, на теренах Харківщини мешкав кожен 18-й міський україномовний українець та кожен 10-й міський російськомовний українець України.

Зберігалися відмінності у рівні зосередження у Харківській області сільських україномовних та російськомовних українців, відповідно, 3,65% (492 984 осіб із 13 503 135 осіб) та 5,06% (18 992 особи із 375 500 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тобто, на території області мешкав кожен 27-й сільський україномовний українець та кожен 20-й сільський російськомовний українець України.

Спостерігалися також досить істотні відмінності у рівні урбанізації україномовних та російськомовних українців у Харківській області. Зокрема, рівень частки міського населення серед україномовних українців Харківщини досягав 67,54% (1 025 779 осіб із 1 518 763 осіб), а серед російськомовних українців області цей рівень був значно вищим – 96,41% (509 922 особи із 528 763 осіб) [Таблиця 5]. Тобто, якщо серед україномовних українців Харківщини 2 із 3-х зосереджувалися в урбаністичному середовищі, то майже всі російщені за мовою українці виявилися міськими мешканцями.

При цьому, рівень урбанізації як україномовних, так і російськомовних українців у Харківській області виявився дещо вищим, ніж у цілому в Україні. Зокрема, рівень частки міського населення серед україномовних українців у Харківщині переважав цей рівень серед загальної чисельності україномовних українців в Україні, відповідно, 67,54% (1 025 779 осіб із 1 518 763 осіб) та 57,76% (18 467 593 осіб із 31 970 728 осіб). Дещо менші відмінності спостерігалися у рівні урбанізації російськомовних українців у Харківській області та в Україні у цілому, відповідно, 96,41% (509 922 особи із 528 763 осіб) та 93,23% (5 169 229 осіб із 5 544 729 осіб) [Таблиці 5, 4, 2, 1]. Попри ці відмінності, абсолютна більшість російськомовних українців як у

Харківщині, так і в цілому в Україні зосереджувалися в урбаністичному середовищі.

Отже, попри значні відмінності у рівні урбанізації, переважна більшість як україномовних, так особливо російськомовних українців у Харківській області належали до міського населення.

Зберігалися також і досить істотні відмінності у рівні частки сільського населення серед україномовних та російськомовних українців у Харківщині, відповідно, 32,46% (492 984 особи із 1 518 7673 осіб) та 3,59% (18 992 особи із 528 763 осіб) [Таблиці 6, 4]. Тобто, у сільським мешканцем був кожен 3-й україномовний та лише кожен 28-й російськомовний українець області.

До того ж, рівень частки сільського населення серед україномовних та російськомовних українців в області помітно відрізнявся від рівня частки сільських мешканців серед україномовних та російськомовних українців у цілому в Україні. Так, рівень частки сільських мешканців серед україномовних українців був дещо нижчим, ніж у цілому в Україні, відповідно, 32,46% (492 984 особи із 1 518 7673 осіб) та 42,24% (13 503 135 осіб із 31 970 728 осіб) [Таблиці 6, 4, 3, 1]. Тобто, якщо у Харківщині кожен 3-й україномовний українець мешкав у сільській місцевості, то в цілому в Україні 4 із 10-ти україномовних українців були сільськими мешканцями.

При цьому, рівень частки сільського населення серед російськомовних українців у Харківській області був також дещо нижчим, ніж в Україні, відповідно, 3,59% (18 992 особи із 528 763 осіб) та 6,77% (375 500 осіб із 5 544 729 осіб) [Таблиці 4, 6, 3, 1]. Для порівняння, серед російськомовних українців Харківщини лише кожен 28-й був сільським мешканцем, то в цілому в Україні – кожен 15-й. Тобто, рівень частки сільських мешканців серед російськомовних українців залишався істотно нижчим, ніж рівень частки сільського населення серед україномовних українців як у Харківщині, так і в Україні у цілому.

Отже, незважаючи на досить істотні відмінності у рівні частки сільського населення, сільські мешканці залишалися в меншості як серед україномовних, так особливо серед російськомовних українців у Харківщині.

Таким чином, як серед міського, так і серед сільського населення Харківської області абсолютну більшість складали українці, до того ж, переважну більшість серед них становили україномовні. Однак, рівень частки українців серед міського населення Харківщини був помітно нижчим, ніж серед сільського населення області, як і рівень частки серед них україномовних. Асиміляційні процеси у мовному середовищі українців

(зросійщення) набули більшого поширення якраз в урбаністичному середовищі, а не в сільській місцевості Харківської області. Це свідчить про збереження серед українців в міському середовищі Харківщини інерційних впливів доби бездержавності України. У сільській місцевості області серед українців ці впливи не були значними. Абсолютна більшість зросійщених за мовою українців Харківщини зосереджувалися безпосередньо в урбаністичному середовищі. І, навпаки, абсолютна більшість україномовних українців області мешкали у сільській місцевості Харківщини.

Рівень частки українців серед сільського, а особливо серед міського населення Харківської області залишався нижчим, ніж серед сільського та міського населення України в цілому. Дещо нижчим був також і рівень частки україномовних серед сільських, а особливо серед міських українців в Харківщині, порівняно з цим рівнем серед сільських та міських українців у цілому в Україні. І, навпаки, рівень частки російськомовних серед сільських, а особливо серед міських українців у Харківській області був помітно вищим, ніж серед сільських та міських українців в Україні. До того ж, рівень урбанізації російськомовних українців як у Харківщині, так і в цілому в Україні виявився істотно вищим, ніж рівень урбанізації україномовних українців.

Українці у місті Харкові та в Харківській області за межами обласного центру. Відрізнявся також і етнічний склад населення Харкова та населення інших теренів Харківської області за межами обласного центру. Зокрема, помітні відмінності зберігалися і в рівні частки українців серед усього населення. Так, якщо серед загальної чисельності населення Харкова рівень частки українців досягав 60,99% (884 228 осіб із 1 449 871 особи), то у Харківській області за межами обласного центру цей рівень був значно вищим – 80,53% (1 164 471 особа із 1 445 942 осіб). Варто підкреслити, що рівень частки українців в етнічному складі населення Харківщини за межами обласного центру виявився навіть вищим, ніж рівень частки українців серед усього населення України, відповідно, 80,53% та 77,82% [Таблиці 4, 7, 8]. Тобто, якщо серед усього населення Харкова 6 із 10-ти мешканців були українцями, то в Харківщині за межами обласного центру 8 із 10-ти мешканців належали до українців. Отже, як серед усього населення Харкова, так і усього населення Харківщини за межами обласного центру, абсолютну більшість складали українці.

До того ж, спостерігалися також помітні відмінності у територіальному розміщенні на теренах Харківської області українців та всього населення.

Так, більшість усього населення Харківщини зосереджувалася в обласному центрі – 50,01% (1 449 871 особа із 2 895 813 осіб), а в інших населених пунктах області – меншість, 49,99% (1 445 942 осіб). Навпаки, у Харкові зосереджувалася меншість українців Харківщини – 43,16% (884 228 осіб із 2 048 699 осіб), а переважна їхня більшість мешкали в інших населених пунктах області за межами обласного центру – 56,84% (1 164 471 особи) [Таблиці 4, 7, 8]. Варто підкреслити, що, якщо переважна більшість всього населення Харківщини мешкала безпосередньо у Харкові, то в цьому місті зосереджувалася меншість українців області.

Серед загальної чисельності міських українців Харківщини переважна більшість зосереджувалася безпосередньо в обласному центрі – 57,54% (884 228 осіб із 1 536 698 осіб). Однак, рівень частки усього міського населення області в місті Харкові був дещо вищим – 63,97% (1 449 871 особа із 2 266 401 особи) [Таблиці 7, 5]. І, навпаки, рівень зосередження українців серед міського населення Харківщини, за винятком обласного центру був вищим, ніж рівень зосередження всього населення, відповідно, 42,46% (652 470 осіб із 1 536 698 осіб) та 36,03% (816 530 осіб із 2 266 401 особи) [Таблиці 8, 5]. Попри ці помітні відмінності, переважна більшість міських українців, як і всього міського населення зосереджувалися безпосередньо в обласному центрі.

Не менш істотні відмінності спостерігалися також і в мовній структурі українців у місті Харкові та в Харківщині за межами обласного центру. Зокрема, рівень частки україномовних серед українців, які мешкали у Харкові залишався значно нижчим, ніж серед українців, розселених на інших теренах області, відповідно, 50,44% (446 039 осіб із 884 228 осіб) та 92,12% (1 072 724 особи із 1 164 471 осіб) [Таблиці 7, 8]. Варто підкреслити, що серед українців Харкова лише дещо більше половини виявилися україномовними, а у Харківщині за межами обласного центру більше 9-ти із 10-ти українців були україномовними. Тобто, на відміну від Харкова, у Харківщині за межами обласного центру серед українців зберігалася стабільність україномовного середовища.

Навпаки, рівень частки російськомовних серед українців у місті Харкові виявився істотно вищим, ніж серед українців, розселених в області за межами обласного центру, відповідно, 49,46% (437 337 осіб із 884 228 осіб) та 7,86% (91 577 осіб із 1 164 471 особи) [Таблиці 7, 8]. Для порівняння, якщо серед українців, які зосереджувалися у місті Харкові майже кожен 2-й виявився зросійщеним за мовою, то в Харківщині за межами обласного центру

асиміляційні процеси серед українців не набули досить значного поширення, тому російськомовним серед них був лише кожен 13-й.

Рівень зосередження безпосередньо у Харкові україномовних та російськомовних українців Харківської області також досить істотно відрізнявся. Так, частка обласного центру серед україномовних українців Харківщини залишалася значно нижчою, порівняно з рівнем зосередження російськомовних українців, відповідно, 29,37% (446 039 осіб із 1 518 763 осіб) та 82,69% (437 337 осіб із 528 914 осіб) [Таблиці 7, 4]. Для порівняння, в обласному центрі мешкав лише кожен 4-й україномовний українець, але 8 із 10-ти зросійщених за мовою українців області. Тобто, абсолютна більшість російськомовних українців Харківщини зосереджувалася безпосередньо у Харкові, але в обласному центрі мешкала меншість україномовних українців області.

Навпаки, абсолютна більшість україномовних українців у Харківщині були розселені за межами обласного центру – 70,63% (1 072 724 особи із 1 518 763 осіб), але меншість зросійщених за мовою українців області – 17,31% (91 577 особи із 528 914 осіб) [Таблиці 8, 4]. Тобто, на теренах Харківщини за межами обласного центру мешкали 7 із 10-ти україномовних українців і лише кожен 6-й зросійщений за мовою українець області.

Досить помітно відрізнявся також і рівень частки Харкова серед міських україномовних та російськомовних українців Харківської області. Зокрема, рівень частки обласного центру серед міських україномовних українців Харківщини складав лише 41,58% (446 039 осіб із 1 072 724 осіб). Проте, рівень частки Харкова серед міських російськомовних українців був більше, ніж удвічі вищим і досягав 85,77% (437 337 осіб із 509 922 осіб) [Таблиці 5, 7]. Тобто, в Харкові зосереджувалися 4 із 10-ти міських україномовних українців Харківщини та більше 8-ми із 10-ти міських російськомовних українців області.

Отже, якщо у Харкові мешкала меншість міських україномовних українців Харківщини, то абсолютна більшість зросійщених за мовою міських українців зосереджувалися безпосередньо в обласному центрі. А це, відповідно, безпосередньо вплинуло на досить значний рівень частки російськомовних серед українців в урбаністичному середовищі Харківській області.

Таким чином, як серед загальної чисельності населення міста Харкова, так і серед усього населення Харківської області за межами обласного центру, абсолютну більшість складали українці, а переважну більшість серед них

становили україномовні. Проте, рівень частки українців в етнічному складі населення Харкова, виявився помітно нижчим, ніж серед загальної чисельності населення області за межами обласного центру, як і рівень частки серед них україномовних. До того ж, переважна більшість українців Харківщини мешкали не обласному центрі, а в області за межами міста. Асиміляційні процеси у мовному середовищі українців (зросійщення) набули найбільш значного поширення якраз в обласному центрі. Це свідчить про збереження серед українців у місті Харкові інерційних впливів доби бездержавності України. На теренах Харківщини за межами обласного центру серед українців ці впливи виявилися значно меншими. Абсолютна більшість зросійщених за мовою українців Харківщини зосереджувалися безпосередньо в обласному центрі. Навпаки, абсолютна більшість україномовних українців мешкали на теренах області за межами Харкова.

Українці у Харківській агломерації та за її межами. Спостерігалися також і досить помітні відмінності у рівні частки українців в етнічному складі населення у Харківській агломерації та на теренах області за її межами. Зокрема, серед загальної чисельності населення Харківської агломерації рівень частки українців був значно нижчим, ніж серед усього населення на території області за межами агломерації, відповідно, 64,45% (1 244 860 осіб із 1 931 515 осіб) та 83,36% (803 особи із 964 298 осіб) [Таблиці 9, 10]. Попри ці відмінності, українці складали абсолютну більшість як в етнічному складі населення Харківської агломерації, так і серед усього населення на теренах області за її межами.

Відрізнявся і рівень зосередження у Харківській агломерації українців та всього населення. Рівень зосередження українців в агломерації виявився дещо нижчим, ніж рівень зосередження всього населення, відповідно, 60,76% (1 244 860 осіб із 2 048 699 осіб) та 66,70% (1 931 515 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 9, 4]. І, навпаки, рівень зосередження українців в області за межами агломерації був вищим, ніж рівень зосередження всього населення, відповідно, 39,24% (803 839 осіб) та 33,30% (964 298 осіб) [Таблиця 10].

Попри ці відмінності, переважна більшість українців та всього населення Харківщини зосереджувалися безпосередньо у межах Харківської агломерації: місто Харків, Люботинська та Чугуївська міськради та 4 райони: Харківський, Дергачівський, Зміївський та Чугуївський. Однак, на значно більшій за площею території Харківщини за межами агломерації: 4 міста обласного підпорядкування та 23 райони розселена меншість українців та всього населення області.

Досить значні відмінності зберігалися також і в мовній структурі українців, які мешкали у Харківській агломерації та на теренах області за її межами. Так, рівень частки україномовних серед українців Харківської агломерації залишався істотно нижчим, ніж серед українців, які розселені в області за її межами, відповідно, 60,62% (754 696 осіб із 1 244 860 осіб) та 95,05% (764 067 осіб із 803 839 осіб) [Таблиці 9, 10]. Тобто, якщо серед українців Харківської агломерації лише 6 із 10-ти виявилися україномовними, то в області за межами цієї агломерації – більше 9-ти із 10-ти були україномовними. Тому, на відміну від Харківської агломерації, у Харківщині її за межами серед українців зберігалася стабільність україномовного середовища.

Навпаки, рівень частки російськомовних серед українців Харківської агломерації залишався істотно вищим, ніж серед українців, які мешкали в області за межами цієї агломерації, відповідно, 39,31% (489 295 осіб із 1 244 860 осіб) та 4,93% (39 619 осіб із 803 839 осіб) [Таблиці 9, 10]. Для порівняння, якщо серед українців, які зосереджувалися в Харківській агломерації 4 із 10-ти були зросійщеними за мовою, то серед українців розселених на теренах Харківщини за межами агломерації російськомовним був лише кожен 20-й українець. Тобто, серед українців Харківської агломерації, насамперед за рахунок обласного центру, значного поширення набули процеси мовної асиміляції (зросійщення), а серед українців на теренах області за межами агломерації вплив асиміляційних процесів виявився помітно нижчим.

Досить істотно відрізнявся також і рівень зосередження у Харківській агломерації україномовних та російськомовних українців. Зокрема, серед україномовних українців Харківської області частка Харківської агломерації складала лише 49,69% (754 696 осіб із 1 518 763 осіб) [Таблиці 9, 4]. Однак, рівень зосередження у Харківській агломерації російськомовних українців залишався істотно вищим – 92,51% (489 295 осіб із 528 914 осіб) [Таблиці 10, 4]. Для порівняння, якщо у Харківській агломерації мешкало менше половини україномовних українців Харківщини, то більше 9-ти із 10-ти російськомовних українців області зосереджувалися безпосередньо у межах цієї агломерації.

Натомість, більшість україномовних українців Харківщини мешкали за межами Харківської агломерації – 50,31% (764 067 осіб із 1 518 763 осіб), але меншість зросійщених за мовою українців області – 7,49% (39 619 осіб із 528 914 осіб) [Таблиці 4, 9, 10]. Отже, серед загальної чисельності україномовних українців в області дещо більше половини з них мешкали за

межами агломерації, тобто кожен 2-й. Проте, за межами Харківської агломерації мешкав лише кожен 13-й російськомовний українець Харківщини.

Таким чином, як серед загальної чисельності населення Харківської агломерації, так і серед усього населення Харківщини за межами агломерації, абсолютну більшість становили українці, а переважну більшість серед них складали україномовні. Рівень частки українців серед усього населення Харківської агломерації, був дещо нижчим, ніж серед усього населення області за межами агломерації, як і рівень частки серед них україномовних. Асиміляційні процеси у мовному середовищі українців (зросійщення) набули більшого поширення якраз у Харківській агломерації, насамперед за рахунок Харкова, а не в області за межами агломерації. Це свідчить про збереження серед українців у Харківській агломерації інерційних впливів доби бездержавності України. На теренах Харківщини за межами агломерації серед українців ці впливи виявилися значно меншими. Абсолютна більшість зросійщених за мовою українців області зосереджувалися у Харківській агломерації. Навпаки, абсолютна більшість україномовних українців мешкали на теренах області за межами цієї агломерації.

Українці в міськрадах Харківської області. Зберігалися відмінності у рівні частки українців серед усього населення поміж 6-ти міст обласного підпорядкування, як і у рівні частки серед них україномовних та російськомовних.

Люботинська міськрада. Серед усіх міськрад Харківської області найвищим виявився рівень частки українців в етнічному складі населення Люботинської міськради, яка належить до Харківської агломерації та розташована безпосередньо на захід від Харкова у межах Харківського району. Рівень частки українців в етнічному складі населення Люботинської міськради досягав 89,65% (24 030 осіб із 26 805 осіб). Рівень частки цієї міськради серед загальної чисельності українців Харківщини становив 1,17% (24 030 осіб із 2 048 699 осіб). При цьому, рівень зосередження у Люботинській міськраді всього населення залишався дещо нижчим – 0,93% (26 805 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 24, 4]. Для порівняння, у цій міськраді мешкав кожен 85-й українець Харківщини та кожен 107-й представник всього населення області. За чисельністю українців в абсолютних показниках поміж 6-ти міст Люботинська міськрада посідала 4-те місце, а за загальною чисельністю населення – останнє, 6-те місце.

Варто зазначити, що рівень частки українців серед усього населення

міста Люботина був дещо нижчим, ніж серед усього населення інших 4-х сільських населених пунктів, підпорядкованих Люботинській міськраді, відповідно, 89,40% (21 483 особи із 24 030 особи) та 91,82% (2 547 осіб із 2 774 осіб). Попри ці відмінності, 9 із 10-ти мешканців Люботина та інших населених пунктів Люботинської міськради зосереджувалися безпосередньо у місті Люботині – 89,40% (21 483 особи із 24 030 осіб), а в інших населених пунктах цієї міськради – меншість, 10,60% (2 547 осіб) [Таблиці 24, 25, 26].

Абсолютну більшість серед українців Люботинської міськради становили україномовні – 94,88% (22 800 осіб із 24 030 осіб). Рівень частки зросійщених за мовою серед українців цієї міськради виявився досить незначним – 5,11% (1 229 осіб). Тобто, лише кожен 20-й українець Люботинської міськради був російськомовним. До того ж, за рівнем зосередження у цій міськраді україномовні українці досить істотно переважали російськомовних українців, відповідно, 1,50% (22 800 осіб із 1 518 463 осіб) та 0,23% (1 229 осіб із 528 914 осіб) [Таблиця 24]. Для порівняння, у Люботинській міськраді мешкав кожен 67-й україномовний та лише кожен 435-й російськомовний українець Харківщини.

Дещо відрізнявся також і рівень частки україномовних серед українців міста Люботина та інших населених пунктів цієї міськради, відповідно, 94,32% (20 263 особи із 21 483 осіб) та 99,61% (2 537 осіб із 2 547 осіб). Тобто, рівень частки україномовних серед українців міста Люботина залишався дещо нижчим, ніж в інших населених пунктах цієї міськради. І, навпаки, рівень частки російськомовних серед українців міста Люботина виявився помітно вищим, ніж в інших населених пунктах цієї міськради, відповідно, 5,67% (1 219 осіб із 21 483 осіб) та 0,39% (10 осіб із 2 547 осіб) [Таблиці 25, 26]. Тобто, серед українців Люботина кожен 18-й був зросійщеним за мовою, а серед українців інших населених пунктів цієї міськради – російськомовним був лише кожен 256-й.

Отже, українці становили абсолютну більшість в етнічному складі населення Люботинської міськради. Абсолютну більшість серед українців у цій міськраді складали україномовні, а рівень частки серед них російськомовних виявився досить незначним. Тобто, визначальною ознакою етнічного складу населення Люботинської міськради стала етнічна однорідність населення – абсолютне домінування за чисельністю українців.

Місто Ізюм. 2-ге місце за рівнем частки українців серед усього населення поміж 6-ти міст обласного підпорядкування Харківщини належало місту Ізюму, розташованому на південному сході області. Цей рівень

становив 83,57% (46 864 особи із 56 075 осіб). Тобто, більше 8-ми із 10-ти мешканців Ізюма були українцями і складали абсолютну більшість серед усього населення міста. Рівень частки міста серед загальної чисельності українців Харківської області становив 2,29% (46 964 особи із 2 048 699 осіб). При цьому, рівень зосередження всього населення області у цьому місті виявився дещо нижчим – 1,94% (56 075 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 17, 4]. Для порівняння, у місті Ізюмі мешкав кожен 44-й українець Харківщини та кожен 51-й представник всього населення області. До того ж, за чисельністю українців в абсолютних показниках поміж 6-ти міськрад Харківщини місто Ізюм посідав 2-ге місце, а за загальною чисельністю населення в абсолютних показниках – 3-тє місце.

Абсолютну більшість серед українців міста Ізюма складали україномовні – 87,05% (40 796 осіб із 46 864 особи). Рівень частки зросійщених за мовою серед них залишався істотно нижчим – 12,94% (6 064 особи) [Таблиця 17]. Тобто, лише кожен 8-й українець міста Ізюма виявився російськомовним.

При цьому, за рівнем зосередження у місті Ізюмі україномовні українці значно переважали російськомовних українців, відповідно, 2,69% (40 796 осіб із 1 518 463 осіб) та 1,15% (6 064 особи із 528 914 осіб) [Таблиці 17, 4]. Для порівняння, на території міста Ізюма мешкав кожен 37-й україномовний українець Харківщини та лише кожен 87-й російськомовний українець області.

Отже, українці складали абсолютну більшість в етнічному складі населення Ізюма. Абсолютну більшість серед українців у цьому місті становили україномовні, а рівень частки серед них російськомовних був незначним. Тобто, визначальною ознакою етнічного складу населення міста Ізюма стала етнічна однорідність населення – абсолютне домінування за чисельністю українців.

Лозівська міськрада. 3-тє місце за рівнем частки українців в етнічному складі населення поміж 6-ти міст обласного підпорядкування Харківщини посідала Лозівська міськрада, розташована на півдні області. Зокрема, цей рівень досягав 79,00% (58 226 осіб із 73 707 осіб). Тобто, 8 із 10-ти мешканців цієї міськради були українцями. Рівень частки Лозівської міськради серед загальної чисельності українців Харківської області складав 2,84% (58 226 осіб із 2 048 699 осіб). При цьому, рівень зосередження всього населення Харківщини у цій міськраді був дещо нижчим – 2,55% (73 707 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 11, 4]. Для порівняння, у Лозівській міськраді

мешкав кожен 35-й українець області та кожен 39-й представник всього населення Харківщини. До того ж, поміж 6-ти міськрад Харківщини Лозівська міськрада посідала 1-ше місце за чисельністю в абсолютних показниках як українців, так і всього населення.

До того ж, рівень частки українців в етнічному складі населення міста Лозової був дещо нижчим, ніж в інших 6-ти населених пунктах Лозівської міськради, відповідно, 77,79% (50 276 осіб із 64 627 осіб) та 87,56% (7 950 осіб із 9 080 осіб). Попри ці відмінності, серед усього населення міста Лозової та інших населених пунктів міськради українці становили абсолютну більшість. При цьому, переважна більшість українців Лозівської міськради мешкали безпосередньо у місті Лозовій – 86,34% (50 276 осіб із 58 226 осіб), а в інших населених пунктах – меншість, лише 3,66% (7 950 осіб) [Таблиці 11, 12, 13].

Абсолютну більшість серед українців Лозівської міськради складали україномовні – 95,16% (55 410 осіб із 58 226 осіб). Рівень частки російськомовних серед українців у цій міськраді залишався досить незначним – 4,73% (2 754 особи) [Таблиця 11]. Тобто, лише кожен 21-й українець Лозівської міськради виявився зросійщеним за мовою. До того ж, за рівнем зосередження у Лозівській міськраді україномовні українці досить помітно переважали російськомовних українців, відповідно, 3,65% (55 410 осіб із 1 518 463 осіб) та 0,52% (2 754 особи із 528 914 осіб) [Таблиці 11, 4]. Для порівняння, на теренах Лозівської міськради мешкав кожен 27-й україномовний українець Харківщини та лише кожен 192-й російськомовний українець області.

Дещо відрізнявся також і рівень частки україномовних серед українців міста Лозової та інших населених пунктах цієї міськради, відповідно, 94,67 % (47 594 особи із 50 276 осіб) та 98,31 % (7 816 осіб із 7 950 осіб). Тобто, україномовні становили абсолютну більшість як серед українців міста Лозової, так і серед українців інших населених пунктах цієї міськради. При цьому, рівень частки російськомовних серед українців Лозової був дещо вищим, ніж серед українців, розселених у цій міськраді за межами міста, відповідно, 5,21 % (2 620 осіб) та 1,69 % (134 особи) [Таблиці 12, 13]. Для порівняння, якщо серед українців міста Лозової кожен 19-й був зросійщеним за мовою, то серед українців інших населених пунктів міськради – лише кожен 59-й був російськомовним.

Отже, в етнічному складі населення Лозівської міськради українці становили абсолютну більшість. Абсолютну більшість серед українців у цій міськраді складали україномовні, а рівень частки серед них російськомовних

був незначним. Тобто, визначальною ознакою етнічного складу населення Лозівської міськради стала етнічна однорідність населення – абсолютне домінування за чисельністю українців.

Куп'янська міськрада. 4-те місце за рівнем частки українців серед усього населення поміж 6-ти міст обласного підпорядкування Харківщини належало Куп'янській міськраді, розташованій на північному сході області. Так, цей рівень досягав 77,73% (48 740 осіб із 62 705 осіб). Тобто, 3 із 4-х мешканців цієї міськради були українцями. Рівень частки Куп'янської міськради серед загальної чисельності українців області становив 2,38% (48 740 осіб із 2 048 699 осіб) [Таблиці 14, 4]. Тобто, у Куп'янській міськраді мешкав кожен 42-й українець Харківщини та кожен 46-й представник усього населення області. Поміж 6-ти міськрад Харківщини Куп'янська міськрада за чисельністю в абсолютних показниках як українців, так і всього населення посідала 2-ге місце після Лозівської.

На відміну від переважної більшості міськрад Харківщини, де рівень частки українців серед усього населення безпосередньо у містах обласного підпорядкування виявився дещо нижчим, ніж серед усього населення інших населених пунктів, підпорядкованих відповідним міськрадам, у Куп'янській міськраді це співвідношення було протилежним. Так, рівень частки українців серед усього населення міста Куп'янська був дещо вищим, ніж у 2-х селищах міського типу (Ківшарівці та Куп'янську-Вузловому), підпорядкованих Куп'янській міськраді, відповідно, 82,45% (26 537 осіб із 32 187 осіб) та 72,75% (22 203 особи із 30 518 осіб) [Таблиці 15, 16].

Незважаючи на ці відмінності, як серед усього населення міста Куп'янська, так і серед усього населення в інших населених пунктах цієї міськради українці складали абсолютну більшість. Переважна більшість українців Куп'янської міськради мешкали безпосередньо у місті Куп'янську – 54,45% (26 537 осіб із 48 740 осіб), а в інших населених пунктах цієї міськради – меншість, 45,55% (22 203 особи) [Таблиці 15, 16, 14].

Абсолютну більшість серед українців Куп'янської міськради становили україномовні – 87,16% (42 483 особи із 48 740 осіб). Рівень частки серед них російськомовних залишався не досить значним – 12,72% (6 199 осіб). Тобто, лише кожен 8-й українець Куп'янської міськради виявився зросійщеним за мовою. За рівнем зосередження у Куп'янській міськраді україномовні українці більше, ніж удвічі переважали російськомовних українців, відповідно, 2,80% (42 483 особи із 1 518 463 осіб) та 1,17% (6 199 осіб із 528 914 осіб) [Таблиці 14, 4]. Тобто, на теренах Куп'янської міськради

мешкав кожен 36-й україномовний українець Харківщини та лише кожен 85-й російськомовний українець області.

При цьому, спостерігалися досить помітні відмінності у рівні частки україномовних серед українців міста Куп'янська та інших населених пунктів цієї міськради. Зокрема, виявилось, що серед українців, які мешкали безпосередньо у місті Куп'янську рівень частки україномовних залишався помітно вищим, ніж серед українців, розселених в інших населених пунктах Куп'янської міськради, відповідно, 92,76% (24 617 осіб із 26 537 осіб) та 80,47% (17 866 осіб із 22 203 осіб). Навпаки, рівень частки зросійщених за мовою серед українців у місті Куп'янську був помітно нижчим, ніж серед українців в інших населених пунктах цієї міськради, відповідно, 7,23% (1 918 осіб) та 19,28% (4 281 особи) [Таблиці 15, 16]. Для порівняння, якщо серед українців у Куп'янську лише кожен 14-й був російськомовним, то серед українців, розселених в інших населених пунктах цієї міськради – кожен 5-й виявився зросійщеним за мовою.

Отже, українці становили абсолютну більшість в етнічному складі населення Куп'янської міськради. Абсолютну більшість серед українців у цій міськраді складали україномовні, а рівень частки серед них російськомовних був незначним. Тобто, визначальною ознакою етнічного складу населення Куп'янської міськради стала етнічна однорідність населення – абсолютне домінування за чисельністю українців.

Первомайська міськрада. Передостаннє, 5-те місце за рівнем частки українців в етнічному складі населення поміж усіх міст обласного підпорядкування Харківщини належало Первомайській міськраді, розташованій на півдні від обласного центру. Зокрема, цей рівень складав 56,21% (18 729 осіб із 33 319 осіб). Тобто, українці складали абсолютну більшість серед загальної чисельності населення цієї міськради. Рівень частки Первомайської міськради серед українців Харківщини складав 0,91% (18 729 осіб із 2 048 699 осіб). При цьому, на відміну від переважної більшості міст обласного підпорядкування, рівень зосередження всього населення області у Первомайській міськраді був дещо вищим – 1,15% (33 319 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 21, 4]. Для порівняння, у Первомайській міськраді мешкав кожен 110-й українець Харківщини та кожен 87-й представник усього населення області. До того ж, Первомайська міськрада поміж 6-ти міськрад області за чисельністю українців в абсолютних показниках посідала останнє, 6-те місце, а за чисельністю всього населення – 5-те місце.

Варто зазначити, що рівень частки українців серед усього населення

міста Первомайська був помітно нижчим, ніж у сільському населеному пункті, підпорядкованому цій міськраді, відповідно, 55,84% (18 331 особа із 32 826 осіб) та 80,73% (398 осіб із 493 осіб). Попри ці відмінності, абсолютну більшість серед усього населення як міста Первомайська, так і іншого населеного пункту цієї міськради становили українці. При цьому, переважна більшість українців Первомайської міськради мешкали безпосередньо у місті Первомайську – 97,87 % (18 331 особи із 18 729 осіб), а в іншому населеному пункті цієї міськради – меншість, лише 2,13 % (398 осіб) [Таблиці 22, 23].

Переважну більшість серед українців Первомайської міськради складали україномовні – 73,56% (13 777 осіб із 18 729 осіб). Однак, і рівень частки серед них російськомовних був значним і досягав 26,44% (4 952 особи). Тобто, кожен 4-й українець Первомайської міськради виявився зросійщеним за мовою. До того ж, за рівнем зосередження у цій міськраді україномовні українці лише дещо поступалися російськомовним українцям, відповідно, 0,91% (13 777 осіб із 1 518 463 осіб) та 0,94% (4 952 особи із 528 914 осіб) [Таблиці 21, 4]. Для порівняння, на території Первомайської міськради мешкав кожен 110-й україномовний українець Харківщини та кожен 106-й російськомовний українець області.

Спостерігалися помітні відмінності у рівні частки україномовних серед українців міста Первомайська та іншого населеного пункту цієї міськради. Серед українців, які мешкали у місті цей рівень залишався помітно нижчим, ніж серед українців, розселених у цій міськраді за межами міста, відповідно, 73,07% (13 394 особи із 18 331 особи) та 96,23% (383 особи із 398 осіб). Навпаки, рівень частки російськомовних серед українців у місті Первомайську був значно нижчим, ніж в іншому населеному пункті цієї міськради, відповідно, 26,93% (4 937 осіб) та 3,77% (15 осіб) [Таблиці 22, 23]. Тобто, якщо серед українців у Первомайську кожен 4-й виявився зросійщеним за мовою, то серед українців, розселених у цій міськраді за межами міста лише кожен 26-й був російськомовним.

Отже, в етнічному складі населення Первомайської міськради українці становили абсолютну більшість. Абсолютну більшість серед українців у цій міськраді складали україномовні, однак і рівень частки серед них російськомовних був досить значним. Тобто, у Первомайській міськраді зберігалися інерційні впливи доби бездержавності України.

Чугуївська міськрада. Останнє, 6-те місце за рівнем частки українців в етнічному складі населення поміж усіх міст обласного підпорядкування Харківщини посідала Чугуївська міськрада, яка належить до Харківської

агломерації та розташована безпосередньо на південному сході від обласного центру. Зокрема, рівень частки українців становив 54,62% (20 301 особа із 37 348 осіб). Тобто, переважну більшість серед усього населення цієї міськради складали українці. Рівень частки Чугуївської міськради серед загальної чисельності українців Харківщини становив 1,00% (20 401 особи із 2 048 699 осіб). При цьому, на відміну від переважної більшості міськрад обласного підпорядкування, за винятком Первомайської, рівень зосередження всього населення області у цій міськраді був дещо вищим – 1,29% (37 348 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 18, 4]. У Чугуївській міськраді мешкав кожен 100-й українець Харківщини та кожен 77-й представник усього населення області. Поміж усіх міськрад Харківщини Чугуївська міськрада посідала останнє, 6-те місце за чисельністю українців в абсолютних показниках, але 4-те місце – за чисельністю всього населення.

Значних відмінностей у рівні частки українців серед усього населення міста Чугуєва та в інших сільських населених пунктах цієї міськради, відповідно, 54,64% (19 909 осіб із 36 438 осіб) та 54,07% (492 особи із 910 осіб). Тобто, українці становили абсолютну більшість серед усього населення як міста Чугуєва, так і інших населених пунктів цієї міськради. При цьому, абсолютна більшість українців Чугуївської міськради зосереджувалася безпосередньо у місті Чугуєві – 97,89% (19 909 осіб із 20 401 особи), а в інших населених пунктах цієї міськради – меншість, лише 2,41% (492 особи) [Таблиці 19, 20, 18].

Переважну більшість серед українців Чугуївської міськради складали україномовні – 52,45% (10 701 особа із 20 401 особи). Рівень частки україномовних серед українців цієї міськради виявився найнижчим, порівняно з усіма іншими містами обласного підпорядкування Харківщини. Натомість, рівень частки російськомовних серед українців Чугуївської міськради був найвищим, порівняно з іншими містами обласного підпорядкування області. Зокрема, рівень частки зросійщених за мовою серед українців досягав 47,51% (9 692 особи). Однак, серед українців цієї міськради переважали україномовні. На відміну від переважної більшості міськрад Харківщини, у Чугуївській міськраді україномовні українці за рівнем зосередження більше, ніж удвічі поступалися російськомовним українцям, відповідно, 0,70% (10 701 особи із 1 518 463 осіб) та 1,83% (9 692 особи із 528 914 осіб) [Таблиці 18, 4]. Тобто, на теренах Чугуївської міськради мешкав лише кожен 142-й україномовний та кожен 55-й російськомовний українець Харківщини.

Спостерігалися також незначні відмінності у рівні частки україномовних серед українців міста Чугуєва та інших населених пунктів цієї міськради, відповідно, 52,30% (10 412 осіб із 19 909 осіб) та 58,74% (299 особи із 492 осіб). Навпаки, рівень частки російськомовних серед українців у Чугуєві залишався дещо вищим, ніж серед українців у цій міськраді за межами міста, відповідно, 47,66% (9 489 осіб) та 41,26% (203 особи) [Таблиці 19, 20]. Попри ці відмінності, серед українців як у місті Чугуєві, так і в інших населених пунктах цієї міськради зросійщені за мовою залишалися в меншості.

Отже, в етнічному складі населення Чугуївської міськради українці становили абсолютну більшість. Абсолютну більшість серед українців у цій міськраді складали україномовні, однак і рівень частки серед них російськомовних був досить істотним. Однак, у цій міськраді рівень частки українців серед усього населення, як і рівень частки серед них україномовних, виявився найнижчим, порівняно з усіма іншими містами обласного підпорядкування Харківщини. Тобто, у Чугуївській міськраді спостерігалось найбільш істотне збереження інерційних впливів доби бездержавності України.

Таким чином, в етнічному складі населення в усіх без винятку містах обласного підпорядкування Харківщини українці становили абсолютну більшість, а переважну більшість серед них становили україномовні. Проте, рівень частки українців серед загальної чисельності населення окремих міськрад Харківської області помітно відрізнявся. У 4-х із 6-ти містах обласного підпорядкування спостерігалось збереження етнічної однорідності населення – абсолютне домінування за чисельністю українців. Асиміляційні процеси у мовному середовищі українців (зросійщення) набули найбільш значного поширення у Чугуєві та Первомайську, а найменше в усіх інших містах обласного підпорядкування: Люботині, Лозовій, Куп'янську та Ізюмі.

Українці в районах Харківської області. Зберігалися також і відмінності як у рівні частки українців в етнічному складі населення, так і в їхній мовній структурі поміж 27-ми районів Харківщини.

Краснокутський район. 1-ше місце за рівнем частки українців в етнічному складі населення поміж усіх районів Харківської області посідав Краснокутський район, розташований на північному заході області, на межі з Полтавщиною та Сумщиною. Так, цей рівень досягав 93,90% (31 102 особи із 33 122 осіб). Тобто, абсолютне домінування за чисельністю у Краснокутщині мали українці. Рівень частки Краснокутського району серед загальної

чисельності українців Харківщини складав 1,52% (31 102 особи із 2 048 699 осіб). До того ж, рівень зосередження всього населення області у цьому районі залишався помітно нижчим – 1,14% (33 122 особи із 2 895 813 осіб) [Таблиці 56, 4]. На теренах Краснокутчини мешкав кожен 66-й українець Харківщини та кожен 88-й представник усього населення області. Поміж усіх 27-ми районів Харківської області Краснокутський район за чисельністю українців в абсолютних показниках посідав 10-те місце, а за чисельністю всього населення – 13-те місце.

Серед українців Краснокутського району абсолютну більшість складали україномовні – 99,49% (30 944 особи із 31 102 осіб). Рівень частки російськомовних серед них залишався мінімальним, як і їхня чисельність в абсолютних показниках – лише 0,51% (158 осіб). Тобто, лише кожен 196-й українець Краснокутчини виявився зросійщеним за мовою. До того ж, рівень зосередження україномовних українців у Краснокутському районі досить істотно переважав російськомовних українців, відповідно, 2,04% (30 944 особи із 1 518 463 особи) та 0,03% (158 осіб із 528 914 осіб) [Таблиці 56, 4]. Для порівняння, на території Краснокутського району мешкав кожен 49-й україномовний українець Харківщини та лише кожен 3333-й російськомовний українець області.

Отже, Краснокутський район характеризувався етнічною однорідністю населення – абсолютним домінуванням за чисельністю українців. Абсолютну більшість серед українців у цьому районі складали україномовні, а рівень частки серед них російськомовних виявився мінімальним.

Валківський район. 2-ге місце за рівнем частки українців серед усього населення поміж 27-ми районів Харківщини належало Валківському району, розташованому на захід від обласного центру. Зокрема, цей рівень досягав 93,63% (34 464 особи із 36 808 осіб). Тобто, абсолютну більшість серед усього населення Валківщини складали українці. Рівень частки Валківського району серед загальної чисельності українців Харківщини складав 1,68% (34 464 особи із 2 048 699 осіб). До того ж, рівень зосередження всього населення області в цьому районі виявився помітно нижчим – 1,27% (36 808 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 51, 4]. Для порівняння, на території Валківщини мешкав кожен 59-й українець Харківщини та кожен 79-й представник усього населення області. За чисельністю українців в абсолютних показниках поміж усіх 27-ми районів Харківської області Валківський район посідав 8-ме місце, а за чисельністю всього населення – 10-те місце.

Варто зазначити, що рівень частки українців серед усього населення

міста Валки виявився навіть дещо вищим, ніж в інших 101-му населеному пункті Валківського району, відповідно, 94,63% (9 742 особи із 10 295 осіб) та 93,24% (24 722 особи із 26 513 осіб). Тобто, в етнічному складі як міста Валки, так і в інших населених пунктах цього району, абсолютне домінування за чисельністю мали українці. До того ж, у місті Валки спостерігався найвищий рівень частки українців в етнічному складі населення, порівняно з усіма іншими містами обласного та районного підпорядкування у Харківській області. При цьому, переважна більшість українців Валківського району зосереджувалися не в місті Валки, а в інших населених пунктах усього району, відповідно, 28,27% (9 742 особи із 34 464 осіб) та 71,73% (24 722 особи) [Таблиці 52, 53, 51].

Серед українців Валківського району абсолютну більшість складали україномовні – 99,23% (34 200 осіб із 34 464 осіб). Рівень частки російськомовних серед них залишався досить незначним, як і їхня чисельність в абсолютних показниках – лише 0,76% (263 особи). Тобто, лише кожен 131-й українець Валківщини виявився зросійщеним за мовою. До того ж, за рівнем зосередження у Валківському районі україномовні українці досить помітно переважали російськомовних українців, відповідно, 2,25 % (34 200 осіб із 1 518 463 осіб) та 0,05 % (263 особи із 528 914 осіб) [Таблиці 51, 4]. Тобто, на території Валківщини мешкав кожен 44-й україномовний українець Харківщини та лише кожен 2000-й російськомовний українець області.

Зберігалися також і досить незначні відмінності у рівні частки україномовних серед українців міста Валки та інших населених пунктів цього району. Зокрема, цей рівень серед українців, які безпосередньо мешкали у районному центрі залишався дещо вищим, ніж серед українців, розселених в інших населених пунктах цього району, відповідно, 99,41% (9 685 осіб із 9 742 осіб) та 99,16% (24 515 осіб із 24 722 осіб). Навпаки, рівень частки російськомовних серед українців у місті Валки залишався дещо нижчим, ніж в інших населених пунктах усього району, відповідно, 0,59% (57 осіб) та 0,83% (206 осіб) [Таблиці 52, 53, 51]. Для порівняння, якщо серед українців міста Валки лише кожен 169-й був зросійщеним за мовою, то серед українців, які мешкали в інших населених пунктах цього району – кожен 120-й.

За рівнем зосередження у місті Валки україномовні українці дещо переважали російськомовних українців. Зокрема, серед україномовних українців Валківського району частка районного центру досягала 28,32% (9 685 осіб із 34 200 осіб), а серед російськомовних українців району рівень

частки міста Валки був дещо нижчим – 21,67% (57 осіб із 263 осіб). Навпаки, рівень частки інших теренів району, окрім міста Валки, серед україномовних українців Валківщини був дещо нижчим, ніж серед російськомовних українців району, відповідно, 71,68% (24 515 осіб) та 78,33% (206 осіб) [Таблиці 52, 53, 51].

Отже, визначальною ознакою населення Валківського району залишалася етнічна однорідність населення – абсолютне домінування за чисельністю українців. Абсолютну більшість серед українців у цьому районі складали україномовні, а рівень частки серед них російськомовних був мінімальним.

Коломацький район. 3-тє місце за рівнем частки українців в етнічному складі населення поміж 27-ми районів Харківщини посідав Коломацький район, розташований на північному заході області, який межує з Краснокутським та Валківським районами, а також з Полтавщиною. Так, цей рівень досягав 93,21% (8 424 особи із 9 038 осіб). Тобто, українці домінували за чисельністю в абсолютних показниках серед усього населення цього району. Рівень частки Коломацького району серед загальної чисельності українців Харківщини становив 0,41% (8 424 особи із 2 048 699 осіб). Однак, рівень зосередження всього населення області у цьому районі був ще нижчим – 0,31% (9 038 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 72, 4]. Тобто, у найменшому за чисельністю всього населення в області Коломацькому районі мешкав кожен 244-й українець та лише кожен 322-й представник усього населення Харківщини. До того ж, як за чисельністю українців, так і всього населення в абсолютних показниках поміж усіх районів області Коломацький район посідав останнє, 27-ме місце.

Серед українців Коломацького району рівень частки україномовних досягав 99,53% (8 384 особи із 8 424 осіб). Рівень частки російськомовних серед них залишався доволі незначним, як і їхня чисельність в абсолютних показниках – лише 0,46% (39 осіб). Тобто, лише кожен 217-й українець виявився зросійщеним за мовою. До того ж, за рівнем зосередження у Коломацькому районі україномовні українці істотно переважали російськомовних українців, відповідно, 0,55% (8 384 особи із 1 518 463 осіб) та 0,01% (39 осіб із 528 914 осіб) [Таблиці 72, 4]. На теренах Коломацького району мешкав кожен 182-й україномовний українець та лише кожен 10000-й російськомовний українець Харківщини.

Отже, Коломацький район характеризувався етнічною однорідністю населення – абсолютним домінуванням за чисельністю українців. Абсолютну

більшість серед українців у цьому районі складали україномовні, а рівень частки серед них російськомовних виявився досить незначним.

Богодухівський район. 4-те місце за рівнем частки українців в етнічному складі населення поміж 27-ми районів Харківщини належить Богодухівському району, розташованому на захід від обласного центру. Зокрема, цей рівень досягав 92,83% (44 150 осіб із 47 560 осіб). Тобто, українці складали абсолютну більшість серед усього населення Богодухівщини. Рівень частки Богодухівського району серед загальної чисельності українців Харківщини становив 2,16% (44 150 осіб із 2 048 699 осіб). Проте, рівень зосередження всього населення області у цьому районі був помітно нижчим – 1,64% (47 560 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 47, 4]. Для порівняння, на теренах Богодухівщини мешкав кожен 46-й українець Харківщини та кожен 61-й представник усього населення області. До того ж, за чисельністю українців в абсолютних показниках поміж 27-ми районів цей район посідав 6-те місце, а за чисельністю всього населення – 8-ме.

Варто зазначити, що рівень частки українців серед загальної чисельності населення міста Богодухова був дещо нижчим, ніж в інших 77-ми населених пунктах цього району, відповідно, 92,13% (16 624 особи із 18 045 осіб) та 93,26% (27 526 осіб із 29 515 осіб). Тобто, як серед усього населення Богодухова, так і інших населених пунктів цього району українці становили абсолютну більшість. Переважна більшість українців Богодухівщини зосереджувалася не в місті Богодухові, а в інших населених пунктах цього району, відповідно, 37,65% (16 624 особи із 44 150 осіб) та 62,35% (27 526 осіб) [Таблиці 48, 49, 47].

Серед українців Богодухівського району абсолютну більшість становили україномовні – 99,13% (43 764 особи із 44 150 осіб). Рівень частки російськомовних серед них залишався досить незначним, як і їхня чисельність в абсолютних показниках – 0,87% (386 осіб). Тобто, лише кожен 115-й українець Богодухівщини виявився зросійщеним за мовою. До того ж, за рівнем зосередження Богодухівському районі україномовні українці істотно переважали російськомовних українців, відповідно, 2,88% (43 764 особи із 1 518 463 осіб) та 0,07 % (386 осіб із 528 914 осіб) [Таблиці 47, 4]. Тобто, на теренах Богодухівщини мешкав кожен 35-й україномовний українець Харківщини та лише кожен 1428-й російськомовний українець області.

Зберігалися також і досить незначні відмінності у рівні частки україномовних серед українців міста Богодухова та інших населених пунктів

цього району. Зокрема, цей рівень серед українців, які зосереджувалися безпосередньо у районному центрі залишався дещо нижчим, ніж серед українців, розселених в інших населених пунктах цього району, відповідно, 98,52% (16 378 осіб із 16 624 осіб) та 99,49% (27 386 осіб із 27 526 осіб). Навпаки, рівень частки російськомовних серед українців у Богодухові виявився дещо вищим, ніж в інших населених пунктах району за межами міста, відповідно, 1,48% (246 осіб) та 0,51% (140 осіб) [Таблиці 48, 49]. Для порівняння, серед українців Богодухова кожен 67-й був зросійщеним за мовою, а серед українців, розселених в інших населених пунктах району – лише кожен 196-й був російськомовним.

За рівнем зосередження у місті Богодухові україномовні українці істотно поступалися російськомовним українцям. Зокрема, серед загального числа україномовних українців Богодухівського району частка Богодухова становила 37,42% (16 378 осіб із 43 764 осіб), а серед російськомовних українців району частка районного центру була значно вищою – 63,73% (246 осіб із 386 осіб). Тобто, у місті Богодухові зосереджувалася меншість україномовних українців Богодухівського району, але більшість російськомовних українців цього району. І, навпаки, рівень частки інших населених пунктів району, окрім міста Богодухова, серед україномовних українців Богодухівщини був дещо вищим, ніж серед російськомовних українців району, відповідно, 62,58% (27 386 осіб) та 36,27% (140 осіб) [Таблиці 48, 49, 47].

Отже, визначальною ознакою населення Богодухівського району залишалася етнічна однорідність населення – абсолютне домінування за чисельністю українців. Абсолютну більшість серед українців у цьому районі складали україномовні, а рівень частки серед них російськомовних був мінімальним.

Таким чином, найвищим рівень частки українців в етнічному складі населення в Харківській області спостерігався у 4-х північно-західних районах, які межують з Полтавською та Сумською областями: Краснокутському, Валківському, Коломацькому та Богодухівському.

Печенізький район. 5-те місце за рівнем частки українців в етнічному складі населення поміж 27-ми районів Харківської області посідав Печенізький район, розташований на схід від обласного центру. Так, цей рівень досягав 92,71% (10 965 осіб із 11 827 осіб). Тобто, у цьому районі українці зберігали абсолютне домінування за чисельністю. Рівень частки Печенізького району серед загальної чисельності українців Харківщини

складав 0,54% (10 965 осіб із 2 048 699 осіб). Однак, рівень зосередження всього населення області був дещо нижчим – 0,41% (11 827 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 71, 4]. Для порівняння, на території Печенізького району мешкав кожен 185-й українець Харківщини та кожен 244-й представник усього населення області. Однак, як за чисельністю українців, так і всього населення в абсолютних показниках Печенізький район посідав передостаннє, 26-те місце поміж 27-ми районів Харківщини.

Серед українців Печенізького району абсолютну більшість складали україномовні – 98,91% (10 846 осіб із 10 965 осіб). Рівень частки російськомовних серед них залишався досить незначним, як і їхня чисельність в абсолютних показниках – 1,09% (119 осіб). Тобто, лише кожен 92-й українець Печенізького району виявився зросійщеним за мовою. За рівнем зосередження у цьому районі україномовні українці досить помітно переважали російськомовних українців, відповідно, 0,71% (10 846 осіб із 1 518 463 осіб) та 0,02% (119 осіб із 528 914 осіб) [Таблиці 71, 4]. Для порівняння, на території Печенізького району мешкав кожен 141-й україномовний українець Харківщини та лише кожен 5000-й російськомовний українець області.

Отже, Печенізький район характеризувався етнічною однорідністю населення – абсолютним домінуванням за чисельністю українців. Абсолютну більшість серед українців у цьому районі становили україномовні, а рівень частки серед них російськомовних залишався досить незначним.

Сахновщинський район. 6-те місце за рівнем частки українців в етнічному складі населення поміж 27-ми районів області належить Сахновщинському району, розташованому на південному заході Харківщини. Так, цей рівень становив 92,36% (24 427 осіб із 26 448 осіб). Тобто, у цьому районі серед усього населення українці складали абсолютну більшість. Рівень частки Сахновщинського району серед загальної чисельності українців у Харківщині становив 1,19% (24 427 осіб із 2 048 699 осіб). Однак, рівень зосередження всього населення області у цьому районі був дещо нижчим – 0,91% (26 448 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 62, 4]. Для порівняння, на теренах Сахновщинського району мешкав кожен 84-й українець Харківщини та кожен 110-й представник усього населення області. Сахновщинський район посідав поміж 27-ми районів області за чисельністю українців в абсолютних показниках 16-те місце, а за чисельністю всього населення – 17-те місце.

Серед українців Сахновщинського району абсолютну більшість

складали україномовні – 99,55% (24 318 осіб із 24 427 осіб). Варто підкреслити, що рівень частки україномовних серед українців у Сахновщинському районі виявився найвищим, порівняно з усіма іншими районами Харківщини. Рівень частки російськомовних серед українців у Сахновщинському районі залишався досить незначним, як і їхня чисельність в абсолютних показниках – лише 0,45% (109 осіб). Тобто, лише кожен 222-й українець Сахновщинського району був зросійщеним за мовою. До того ж, за рівнем зосередження у цьому районі україномовні українці досить помітно переважали російськомовних українців, відповідно, 1,60% (24 318 осіб із 1 518 463 осіб) та 0,02% (109 осіб із 528 914 осіб) [Таблиці 62, 4]. Для порівняння, на теренах Сахновщинського району мешкав кожен 62-й україномовний українець Харківщини та лише 5000-й російськомовний українець області.

Отже, визначальною ознакою населення Сахновщинського району залишалася етнічна однорідність населення – абсолютне домінування за чисельністю українців. Абсолютну більшість серед українців у цьому районі складали україномовні, а рівень частки серед них російськомовних був мінімальним.

Барвінківський район. 7-ме місце за рівнем частки українців серед загальної чисельності населення поміж 27-ми районів Харківщини належить Барвінківському району, розташованому на південному сході області. Так, цей рівень складав 91,11% (29 211 осіб із 32 060 осіб). Тобто, у цьому районі абсолютну більшість серед усього населення становили українці. Рівень частки Барвінківського району серед загальної чисельності українців Харківщини складав 1,43% (29 211 осіб із 2 048 699 осіб). Проте, рівень зосередження всього населення у цьому районі був нижчим – 1,11% (32 060 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 57, 4]. Тобто, на теренах Барвінківщини мешкав кожен 70-й українець та кожен 90-й представник усього населення області. Цей район за чисельністю українців в абсолютних показниках поміж 27-ми районів області посідав 13-те місце, а за чисельністю всього населення – 14-те місце.

Варто зазначити, що рівень частки українців серед усього населення міста Барвінкового залишався фактично таким самим, як і в інших населених пунктах Барвінківського району, відповідно, 91,05% (11 653 особи із 12 798 осіб) та 91,15% (17 558 осіб із 19 262 осіб). Тобто, серед загальної чисельності населення як міста Барвінкового, так і інших населених пунктів цього району українці становили абсолютну більшість. При цьому, переважна більшість

українців Барвінківського району зосереджувалися не в місті Барвінковому, а в інших населених пунктах району, відповідно, 39,89% (11 653 особи із 29 211 осіб) та 60,11% (17 558 осіб) [Таблиці 57, 58, 59].

Абсолютну більшість серед українців Барвінківського району становили україномовні – 98,31% (28 718 осіб із 29 211 осіб). Рівень частки російськомовних серед них залишався досить незначним – 1,68% (492 особи). Тобто, лише кожен 60-й українець Барвінківщини виявився зросійщеним за мовою. За рівнем зосередження у Барвінківському районі україномовні українці досить істотно переважали російськомовних українців, відповідно, 1,89% (28 718 осіб із 1 518 463 осіб) та 0,09% (492 особи із 528 914 осіб) [Таблиці 57, 4]. На теренах Барвінківщини мешкав кожен 53-й україномовний українець та лише кожен 1111-й російськомовний українець Харківської області.

Спостерігалися досить незначні відмінності у рівні частки україномовних серед українців у місті Барвінковому та в інших населених пунктах цього району. Зокрема, рівень частки україномовних серед українців, які мешкали безпосередньо у районному центрі залишався дещо вищим, ніж серед українців, розселених в інших населених пунктах району, відповідно, 98,73% (11 505 осіб із 11 653 осіб) та 98,04% (17 213 осіб із 17 558 осіб). Навпаки, рівень частки російськомовних серед українців у місті Барвінковому залишався дещо нижчим, ніж серед українців в інших населених пунктах району, відповідно, 1,27% (148 осіб) та 1,96% (344 особи) [Таблиці 58, 59]. Тобто, якщо серед українців міста Барвінкавого кожен 79-й був зросійщеним за мовою, то серед українців, розселених в інших населених пунктах району – кожен 51-й був російськомовним.

За рівнем зосередження у місті Барвінковому україномовні українці помітно переважали російськомовних українців. Зокрема, серед загальної чисельності україномовних українців Барвінківського району частка районного центру становила 40,06% (11 505 осіб із 28 718 осіб), а серед російськомовних українців району частка міста Барвінкавого виявилася помітно нижчою – 30,08% (148 осіб із 492 осіб). І, навпаки, рівень частки інших населених пунктів району, окрім міста Барвінкавого, серед україномовних українців Барвінківщини був дещо нижчим, ніж серед російськомовних українців району, відповідно, 59,94% (17 213 осіб) та 69,92% (344 осіб) [Таблиці 58, 59, 57].

Отже, Барвінківський район характеризувався етнічною однорідністю населення – абсолютним домінуванням за чисельністю українців. Абсолютну

більшість серед українців у цьому районі становили україномовні, а рівень частки російськомовних серед них виявився досить незначним.

Ізюмський район. 8-ме місце за рівнем частки українців в етнічному складі населення поміж 27-ми районів Харківщини посідав Ізюмський район, розташований на південному сході області. Цей рівень досягав 90,97% (20 247 осіб із 22 256 осіб). Тобто, у цьому районі серед усього населення українці становили абсолютну більшість. До того ж, рівень частки українців серед усього населення Ізюмського району був помітно вищим, ніж в етнічному складі населення міста обласного підпорядкування Ізюма, відповідно, 90,97% (20 247 осіб із 22 256 осіб) та 83,57% (46 864 особи із 56 075 осіб) [Таблиці 67, 17].

Рівень частки Ізюмського району серед загальної чисельності українців Харківської області становив 0,99% (20 247 осіб із 2 048 699 осіб). Проте, рівень зосередження всього населення області у цьому районі був дещо нижчим – 0,77% (22 256 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 67, 4]. Для порівняння, на території Ізюмського району мешкав кожен 101-й українець Харківщини та кожен 130-й представник усього населення області. За чисельністю в абсолютних показниках поміж 27-ми районів області Ізюмський район посідав 21-ше місце, а за чисельністю всього населення – 22-ге місце.

Абсолютну більшість серед українців Ізюмського району складали україномовні – 98,72% (19 987 осіб із 20 247 осіб). Рівень частки російськомовних серед них залишався досить незначним, як і їхня чисельність в абсолютних показниках – лише 1,27% (257 осіб). Тобто, лише кожен 79-й українець Ізюмщини виявився зросійщеним за мовою. До того ж, за рівнем зосередження в Ізюмському районі україномовні українці досить помітно переважали російськомовних українців, відповідно, 1,32% (19 987 осіб із 1 518 463 осіб) та 0,05% (257 осіб із 528 914 осіб) [Таблиці 67, 4]. Для порівняння, на теренах Ізюмського району мешкав кожен 76-й україномовний українець та лише кожен 2000-й російськомовний українець Харківщини.

При цьому, зберігалися помітні відмінності у рівні частки україномовних серед українців в Ізюмському районі та місті обласного підпорядкування – Ізюмі. Зокрема, цей рівень серед українців розселених в Ізюмському районі був значно вищим, ніж серед українців, які мешкали в місті Ізюмі, відповідно, 98,72% (19 987 осіб із 20 247 осіб) та 87,05% (40 796 осіб із 46 864 осіб). Навпаки, рівень частки російськомовних серед українців в Ізюмському районі залишався на порядок нижчим, ніж у місті Ізюмі,

відповідно, 1,27% (257 осіб із 20 247 осіб) та 12,94% (6 064 особи із 46 864 осіб) [Таблиці 67, 17]. Для порівняння, якщо серед українців Ізюмського району лише кожен 79-й був зросійщеним за мовою, то серед українців у місті Ізюмі – майже кожен 8-й.

Отже, визначальною ознакою населення Ізюмського району залишалася етнічна однорідність населення – абсолютне домінування за чисельністю українців. Абсолютну більшість серед українців у цьому районі складали україномовні, а рівень частки серед них російськомовних був досить незначним. До того ж, рівень частки українців в етнічному складі населення Ізюмського району був помітно вищим, ніж в етнічному складі населення міста Ізюма.

Борівський район. 9-те місце за рівнем частки українців серед загальної чисельності населення поміж 27-ми районів Харківщини належить Борівському району, розташованому на південному сході області. Так, цей рівень становив 90,49% (19 210 осіб із 21 228 осіб). Тобто, українці складали абсолютну більшість в етнічному складі населення Борівщини. Рівень частки Борівського району серед загальної чисельності українців Харківщини складав 0,94% (19 210 осіб із 2 048 699 осіб). Однак, рівень зосередження всього населення області у цьому районі був дещо нижчим – 0,73% (21 228 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 68, 4]. Для порівняння, на території Борівщини мешкав кожен 106-й українець та кожен 137-й представник усього населення Харківщини. Поміж 27-ми районів області Борівський район посідав 22-ге місце за чисельністю українців в абсолютних показниках та 23-тє місце за чисельністю всього населення.

Серед українців Борівського району абсолютну більшість становили україномовні – 98,82% (18 984 особи із 19 210 осіб). Рівень частки російськомовних серед них залишався доволі незначним, як і їхня чисельність в абсолютних показниках – 1,18% (226 осіб). Тобто, лише кожен 85-й українець Борівщини виявився зросійщеним за мовою. До того ж, за рівнем зосередження у цьому районі україномовні українці досить істотно переважали російськомовних українців, відповідно, 1,25 % (18 984 особи із 1 518 463 осіб) та 0,04% (226 осіб із 528 914 осіб) [Таблиці 68, 4]. Для порівняння, на території Борівського району мешкав кожен 80-й україномовний українець Харківщини та лише кожен 2500-й російськомовний українець області.

Отже, Борівський район характеризувався етнічною однорідністю населення – абсолютним домінуванням за чисельністю українців. Абсолютну

більшість серед українців у цьому районі складали україномовні, а рівень частки серед них російськомовних виявився досить незначним.

Шевченківський район. 10-те місце за рівнем частки українців серед усього населення поміж 27-ми районів Харківщини посідав Шевченківський район, розташований на сході області. Зокрема, цей рівень складав 90,27% (21 023 особи із 23 290 осіб). Тобто, українці становили абсолютну більшість в етнічному складі населення цього району. Рівень частки Шевченківського району серед загальної чисельності українців Харківщини становив 1,03% (21 023 особи із 2 048 699 осіб). Проте, рівень зосередження всього населення області у цьому районі залишався дещо нижчим – 0,80% (23 290 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 65, 4]. Тобто, на території Шевченківщини мешкав кожен 97-й українець та кожен 125-й представник усього населення Харківщини. Поміж 27-ми районів області Шевченківський район посідав 18-те місце за чисельністю українців в абсолютних показниках, а за чисельністю всього населення 20-те місце.

Серед українців Шевченківського району абсолютну більшість складали україномовні – 98,46% (20 699 осіб із 21 023 осіб). Рівень частки російськомовних серед них виявився досить незначним, як і їхня чисельність в абсолютних показниках – 1,54% (323 особи). Тобто, лише кожен 65-й українець Шевченківщини був російськомовним. За рівнем зосередження у районі україномовні українці істотно переважали російськомовних українців, відповідно, 1,36% (20 699 осіб із 1 518 463 осіб) та 0,06% (323 особи із 528 914 осіб) [Таблиці 65, 4]. Тобто, на теренах Шевченківського району мешкав кожен 73-й україномовний українець та лише кожен 1667-й російськомовний українець області.

Отже, визначальною ознакою населення Шевченківського району виявилася етнічна однорідність населення – абсолютне домінування за чисельністю українців. Абсолютну більшість серед українців у цьому районі складали україномовні, а рівень частки серед них російськомовних був досить незначним.

Близнюківський район. 11-те місце за рівнем частки українців в етнічному складі населення поміж 27-ми районів Харківщини належить Близнюківському району, розташованому на півдні області. Так, цей рівень досягав 90,20% (23 242 особи із 25 768 осіб). Тобто, абсолютну більшість в етнічному складі населення Близнюківщини складали українці. Рівень частки Близнюківського району серед загальної чисельності українців Харківщини досягав 1,13% (23 242 особи із 2 048 699 осіб). Однак, рівень зосередження

всього населення області у цьому районі був дещо нижчим – 0,89% (25 768 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 63, 4]. На території Близнюківщини мешкав кожен 88-й українець та кожен 112-й представник всього населення області. Близнюківський район посідав 17-те місце поміж усіх 27-ми районів Харківщини за чисельністю українців в абсолютних показниках, а за чисельністю всього населення – 18-те місце.

Серед українців Близнюківського району абсолютну більшість становили україномовні – 99,19% (23 054 особи із 23 242 осіб). Рівень частки російськомовних серед них залишався доволі незначним, як і їхня чисельність в абсолютних показниках – лише 0,81% (188 осіб). Тобто, лише кожен 123-й українець Близнюківщини був зросійщеним за мовою. За рівнем зосередження у цьому районі україномовні українці досить істотно переважали російськомовних українців, відповідно, 1,52% (23 054 особи із 1 518 463 осіб) та 0,04% (188 осіб із 528 914 осіб) [Таблиці 63, 4]. Тобто, на теренах району мешкав кожен 66-й україномовний українець та лише кожен 2500-й російськомовний українець області.

Отже, Близнюківський район характеризувався етнічною однорідністю населення – абсолютним домінуванням за чисельністю українців. Абсолютну більшість серед українців у цьому районі становили україномовні, а рівень частки серед них російськомовних виявився досить незначним.

Таким чином, в 11-ти із 27-ми районів Харківщини, переважно віддалених від обласного центру, серед усього населення рівень частки українців перевищував 90%. Тобто, зберігалось абсолютне домінування українців в етнічному складі населення цих районів.

Кегичівський район. 12-те місце за рівнем частки українців серед усього населення поміж 27-ми районів області посідав Кегичівський район, розташований на південному заході Харківщини. Так, цей рівень становив 89,60% (21 020 осіб із 23 459 осіб). Тобто, українці складали абсолютну більшість в етнічному складі населення Кегичівщини. Рівень частки Кегичівського району серед загальної чисельності українців Харківщини складав 1,03% (21 020 осіб із 2 048 699 осіб). Проте, рівень зосередження всього населення області у цьому районі був дещо нижчим – 0,81% (23 459 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 64, 4]. На території Кегичівщини мешкав кожен 97-й українець та кожен 123-й представник усього населення області. Поміж 27-ми районів області Кегичівський район посідав 19-те місце за чисельністю в абсолютних показниках як українців, так і всього населення.

Серед українців Кегичівського району абсолютну більшість складали

україномовні – 99,21% (20 853 особи із 21 020 осіб). Рівень частки російськомовних серед них залишався доволі незначним, як і їхня чисельність в абсолютних показниках – 0,76% (160 осіб). Тобто, лише кожен 131-й українець Кегичівщини виявився зросійщеним за мовою. До того ж, за рівнем зосередження у цьому районі україномовні українці значно переважали російськомовних українців, відповідно, 1,37% (20 853 особи із 1 518 463 осіб) та 0,03% (160 осіб із 528 914 осіб) [Таблиці 64, 4]. Для порівняння, на теренах Кегичівського району мешкав кожен 73-й україномовний українець Харківщини та лише кожен 3333-й російськомовний українець області.

Отже, Кегичівський район характеризувався етнічною однорідністю населення – абсолютним домінуванням за чисельністю українців. Абсолютну більшість серед українців у цьому районі складали україномовні, а рівень частки серед них російськомовних залишався досить незначним.

Куп'янський район. 13-те місце за рівнем частки українців серед загальної чисельності населення поміж 27-ми районів належить Куп'янському району, розташованому на сході області. Так, цей рівень складав 88,90% (26 564 особи із 29 882 осіб). Тобто, у цьому районі спостерігалось абсолютне домінування за чисельністю українців. Варто зазначити, що рівень частки українців серед усього населення Куп'янського району був помітно вищим, ніж в етнічному складі населення Куп'янської міськради, відповідно, 88,90% (26 564 особи із 29 882 осіб) та 77,73% (48 740 осіб із 62 705 осіб) [Таблиці 60, 4]. Попри ці відмінності, українці становили абсолютну більшість серед загальної чисельності населення, як у Куп'янському районі, так і в Куп'янській міськраді.

Рівень частки Куп'янського району серед загальної чисельності українців Харківщини складав 1,30% (26 564 особи із 2 048 699 осіб). Однак, рівень зосередження всього населення області у цьому районі виявився дещо нижчим – 1,03% (29 882 особи із 2 895 813 осіб) [Таблиця 60]. Для порівняння, на території Куп'янського району мешкав кожен 77-й українець Харківщини та кожен 97-й представник усього населення області. За чисельністю українців в абсолютних показниках поміж усіх 27-ми районів Харківської області Куп'янський район посідав 14-те місце, а за чисельністю всього населення – 15-те місце.

Серед українців Куп'янського району абсолютну більшість складали україномовні – 98,00% (26 033 особи із 26 564 осіб). Рівень частки російськомовних серед них залишався доволі незначним – 1,98% (527 осіб). Тобто, лише кожен 50-й українець Куп'янщини виявився зросійщеним за

мовою. За рівнем зосередження у цьому районі україномовні українці досить істотно переважали російськомовних українців, відповідно, 1,71 % (26 033 особи із 1 518 463 осіб) та 0,10% (527 осіб із 528 914 осіб) [Таблиці 60, 4]. Тобто, на території Куп'янського району мешкав кожен 58-й україномовний українець та лише кожен 1000-й російськомовний українець Харківської області.

Спостерігалися також і помітні відмінності у рівні частки україномовних серед українців у Куп'янському районі та у Куп'янській міськраді. Зокрема, цей рівень серед українців, які мешкали у Куп'янському районі був помітно вищим, ніж серед українців, зосереджених у Куп'янській міськраді, відповідно, 98,00% (26 033 особи із 26 564 осіб) та 87,16% (42 483 особи із 48 740 осіб) [Таблиці 60, 14]. Попри ці відмінності, україномовні становили абсолютну більшість серед українців як у Куп'янському районі, так і в Куп'янській міськраді.

Навпаки, рівень частки російськомовних серед українців у Куп'янському районі залишався помітно нижчим, ніж серед українців у Куп'янській міськраді, відповідно, 1,98% (527 осіб) та 12,72% (6 199 осіб) [Таблиці 60, 14]. Тобто, серед українців Куп'янського району лише кожен 50-й був зросійщеним за мовою, а серед українців Куп'янської міськради кожен 8-й був російськомовним.

Отже, визначальною ознакою населення Куп'янського району залишалася етнічна однорідність населення – абсолютне домінування за чисельністю українців. Абсолютну більшість серед українців у цьому районі складали україномовні, а рівень частки серед них російськомовних був досить незначним. До того ж, рівень частки українців в етнічному складі населення Куп'янського району був помітно вищим, ніж в етнічному складі населення Куп'янської міськради.

Лозівський район. 14-те місце за рівнем частки українців в етнічному складі населення поміж 27-ми районів Харківської області належить Лозівському району, розташованому на півдні області. Зокрема, цей рівень складав 88,60% (30 611 осіб із 34 551 особи). Тобто, серед усього населення цього району українці становили абсолютну більшість. Варто зазначити, що рівень частки українців серед загальної чисельності населення Лозівського району був дещо вищим, ніж серед усього населення Лозівської міськради, відповідно, 88,60% (30 611 осіб із 34 551 особи) та 79,00% (58 226 осіб із 73 707 осіб) [Таблиці 54, 11]. Попри ці відмінності, українці становили абсолютну більшість в етнічному складі населення як у Лозівському районі, так і в Лозівській міськраді.

Рівень частки Лозівського району серед загальної чисельності українців Харківщини становив 1,49% (30 611 осіб із 2 048 699 осіб). Проте, рівень зосередження всього населення області у цьому районі був дещо нижчим – 1,19 % (34 551 особи із 2 895 813 осіб) [Таблиці 54, 4]. Для порівняння, на теренах Лозівського району мешкав кожен 67-й українець Харківщини та кожен 84-й представник усього населення області. До того ж, поміж усіх 27-ми районах Харківської області Лозівський район посідав 11-те місце за чисельністю в абсолютних показниках як українців, так і всього населення.

Серед українців Лозівського району абсолютну більшість становили україномовні – 97,86% (29 955 осіб із 30 611 осіб). Рівень частки російськомовних серед них залишався досить незначним – 2,13% (652 особи). Тобто, лише кожен 47-й українець Лозівщини виявився зросійщеним за мовою. До того ж, за рівнем зосередження у цьому районі україномовні українці значно переважали російськомовних українців, відповідно, 1,97% (29 955 осіб із 1 518 463 осіб) та 0,12% (652 особи із 528 914 осіб) [Таблиці 54, 4]. Для порівняння, на території Лозівського району мешкав кожен 51-й україномовний українець та лише кожен 833-й російськомовний українець Харківщини.

Зберігалися також помітні відмінності у рівні частки україномовних серед українців у Лозівському районі та Лозівській міськраді. Так, цей рівень серед українців, які мешкали у Лозівському районі залишався дещо вищим, ніж серед українців, які зосереджувалися у Лозівській міськраді, відповідно, 97,86% (29 955 осіб із 30 611 осіб) та 95,16% (55 410 осіб із 58 226 осіб). Навпаки, рівень частки російськомовних серед українців у Лозівському районі виявився дещо нижчим, ніж серед українців, які мешкали у Лозівській міськраді, відповідно, 2,13% (652 особи) та 4,73% (2 754 особи) [Таблиці 54, 11]. Для порівняння, якщо серед українців Лозівського району лише кожен 47-й був зросійщеним за мовою, то серед українців Лозівської міськради кожен 21-й був російськомовним. Попри ці відмінності, абсолютну більшість серед українців як у Лозівському районі, так і в Лозівській міськраді становили україномовні, а російськомовні серед них залишалися в меншості.

Отже, Лозівський район характеризувався етнічною однорідністю населення – абсолютним домінуванням за чисельністю українців. Абсолютну більшість серед українців у цьому районі складали україномовні, а рівень частки серед них російськомовних залишався незначним. До того ж, рівень частки українців в етнічному складі населення Лозівського району був помітно вищим, ніж в етнічному складі населення Лозівської міськради.

Вовчанський район. 15-те місце за рівнем частки українців серед усього населення поміж 27-ми районів Харківщини посідав прикордонний Вовчанський район, розташований на північному сході області. Так, цей рівень становив 85,36% (46 581 особи із 54 569 осіб). Тобто, українці складали абсолютну більшість серед загальної чисельності населення Вовчанщини. Рівень частки Вовчанського району серед загальної чисельності українців Харківської області складав 2,27% (46 581 особи із 2 048 699 осіб). Однак рівень зосередження всього населення області у цьому районі залишався нижчим – 1,88% (54 569 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 40, 4]. На теренах Вовчанщини мешкав кожен 44-й українець та кожен 53-й представник усього населення області. Поміж усіх 27-ми районах Харківщини Вовчанський район посідав 5-те місце за чисельністю в абсолютних показниках як українців, так і всього населення.

Варто зазначити, що рівень частки українців серед усього населення міста Вовчанська виявився дещо нижчим, ніж серед усього населення інших населених пунктів Вовчанського району, відповідно, 83,12% (17 026 осіб із 20 484 особи) та 86,71% (29 555 осіб із 34 085 осіб). Тобто, в етнічному складі населення як міста Вовчанська, так і інших населених пунктів цього району українці становили абсолютну більшість. При цьому переважна більшість українців Вовчанського району зосереджувалися не у місті Вовчанську, а в інших населених пунктах цього району, відповідно, 36,55% (17 026 осіб із 46 581 осіб) та 63,45% (29 555 осіб) [Таблиці 41, 42, 40].

Серед українців Вовчанського району абсолютну більшість складали україномовні – 97,69% (45 505 осіб із 46 581 особи). Рівень частки російськомовних серед них був досить незначним – 2,31% (1 076 осіб). Тобто, лише кожен 43-й українець Вовчанщини виявився зросійщеним за мовою. До того ж, за рівнем зосередження у Вовчанському районі україномовні українці досить істотно переважали російськомовних українців, відповідно, 3,00% (45 505 осіб із 1 518 463 осіб) та 0,20% (1 076 осіб із 528 914 осіб) [Таблиця 40]. Для порівняння, на теренах Вовчанського району мешкав кожен 33-й україномовний та лише кожен 500-й російськомовний українець Харківщини.

Спостерігалися також незначні відмінності у рівні частки україномовних серед українців у місті Вовчанську та в інших населених пунктах цього району. Зокрема, цей рівень серед українців, які мешкали безпосередньо у районному центрі був дещо нижчим, ніж серед українців, розселених в інших населених пунктах Вовчанського району, відповідно, 96,88% (16 495 осіб із 17 026 осіб) та 98,16% (29 010 осіб із 29 555 осіб).

Навпаки, рівень частки російськомовних серед українців у місті Вовчанську залишався дещо вищим, ніж серед українців в інших населених пунктах цього району, відповідно, 3,12% (531 особа) та 1,84% (545 осіб) [Таблиці 41, 42]. Для порівняння, якщо серед українців міста Вовчанська кожен 32-й був зросійщеним за мовою, то серед українців в інших населених пунктах Вовчанського району – лише кожен 54-й.

За рівнем зосередження у місті Вовчанську україномовні українці помітно поступалися російськомовним українцям. Зокрема, серед загальної чисельності україномовних українців Вовчанського району частка районного центру становила 36,25% (16 495 осіб із 45 505 осіб), а серед російськомовних українців району рівень частки міста Вовчанська залишався значно вищим – 49,35% (531 особа із 1 076 осіб). Тобто, якщо у Вовчанську мешкав лише кожен 3-й україномовний українець району, то у районному центрі зосереджувалася майже половина російськомовних українців цього району. І, навпаки, рівень частки інших населених пунктів району, окрім Вовчанська серед україномовних українців Вовчанщини був помітно вищим, ніж серед російськомовних українців району, відповідно, 63,75% (29 010 осіб) та 50,75% (545 осіб) [Таблиці 41, 42, 40].

Отже, визначальною ознакою населення Вовчанського району залишалася етнічна однорідність населення – абсолютне домінування за чисельністю українців. Абсолютну більшість серед українців у цьому районі складали україномовні, а рівень частки серед них російськомовних був незначним.

Зачепилівський район. 16-те місце за рівнем частки українців в етнічному складі населення поміж 27-ми районів посідав Зачепилівський район, розташований на південному заході Харківщини. Зокрема, цей рівень складав 84,56% (16 117 осіб із 19 059 особи). Тобто, абсолютну більшість серед усього населення району становили українці. Рівень частки Зачепилівського району серед загальної чисельності українців Харківщини становив 0,79% (16 117 осіб із 2 048 699 осіб). Проте, рівень зосередження всього населення області у цьому районі був ще нижчим – 0,66% (19 059 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 70, 4]. Для порівняння, на теренах Зачепилівщини мешкав кожен 127-й українець та кожен 151-й представник усього населення області. Зачепилівський район поміж усіх 27-ми районів Харківщини посідав 24-те місце за чисельністю українців в абсолютних показниках, а за чисельністю всього населення – 25-те місце.

Серед українців Зачепилівського району абсолютну більшість

становили україномовні – 97,12% (15 653 особи із 16 117 осіб). Рівень частки російськомовних серед них залишався незначним – 2,87% (462 особи). Тобто, лише кожен 35-й українець Зачепилівщини виявився зросійщенням за мовою. До того ж, за рівнем зосередження у цьому районі україномовні українці істотно переважали російськомовних українців, відповідно, 1,03% (15 653 осіб із 1 518 463 осіб) та 0,09% (462 особи із 528 914 осіб) [Таблиці 70, 4]. Тобто, на території Зачепилівського району мешкав кожен 97-й україномовний українець Харківщини та лише кожен 1111-й російськомовний українець області.

Отже, характерною ознакою населення Зачепилівського району залишалася етнічна однорідність населення – абсолютне домінування за чисельністю українців. Абсолютну більшість серед українців у цьому районі складали україномовні, а рівень частки серед них російськомовних був незначним.

Золочівський район. 17-те місце за рівнем частки українців серед загальної чисельності населення поміж 27-ми районів Харківщини належало прикордонному Золочівському районі, розташованому на північному заході від обласного центру. Зокрема, цей рівень досягав 83,97% (28 595 осіб із 34 052 осіб). Тобто, українці складали абсолютну більшість серед усього населення Золочівщини. Рівень частки Золочівського району серед загальної чисельності українців Харківщини становив 1,40% (28 595 осіб із 2 048 699 осіб). Однак, рівень зосередження всього населення області у цьому районі був нижчим – 1,18% (34 052 особи із 2 895 813 осіб) [Таблиці 55, 4]. Для порівняння, на території Золочівщини мешкав кожен 71-й українець Харківщини та кожен 85-й представник усього населення області. До того ж, Золочівський район поміж усіх 27-ми районів області посідав 15-те місце за чисельністю українців в абсолютних показниках, а за чисельністю всього населення – 12-те місце.

Серед українців Золочівського району абсолютну більшість становили україномовні – 99,00% (28 310 осіб із 28 595 осіб). Рівень частки російськомовних серед них залишався доволі незначним, як і їхня чисельність в абсолютних показниках – лише 1,00% (285 осіб). Тобто, лише кожен 100-й українець Золочівщини виявився зросійщенням за мовою. За рівнем зосередження у цьому районі україномовні українці досить істотно переважали російськомовних українців, відповідно, 1,86% (28 310 осіб із 1 518 463 осіб) та 0,05% (285 осіб із 528 914 осіб) [Таблиці 55, 4]. Тобто, на території цього району мешкав кожен 54-й україномовний та лише кожен

2000-й російськомовний українець області.

Отже, визначальною ознакою населення Золочівського району виявилася етнічна однорідність населення – абсолютне домінування за чисельністю українців. Абсолютну більшість серед українців у цьому районі складали україномовні, а рівень частки серед них російськомовних був доволі незначним.

Дворічанський район. 18-те місце за рівнем частки українців серед усього населення поміж 27-ми районів посідав прикордонний Дворічанський район, розташований на північному сході області. Так, цей рівень складав 83,65% (18 674 особи із 22 323 осіб). Тобто, українці домінували за чисельністю в етнічному складі населення Дворічанщини. Рівень частки Дворічанського району серед загальної чисельності українців Харківщини становив 0,91% (18 674 особи із 2 048 699 осіб). Проте, рівень зосередження всього населення області у цьому районі залишався дещо нижчим – 0,77% (22 323 особи із 2 895 813 осіб) [Таблиці 66, 4]. На теренах Дворічанського району мешкав кожен 110-й українець та кожен 130-й представник всього населення Харківщини. Поміж усіх 27-ми районів Дворічанщина посідала 23-тє місце за чисельністю українців в абсолютних показниках, а за чисельністю всього населення – 21-ше місце.

Серед українців Дворічанського району абсолютну більшість складали україномовні – 97,51% (18 209 осіб із 18 674 осіб). Рівень частки російськомовних серед них залишався досить незначним – 2,48% (464 осіб). Тобто, лише кожен 40-й українець цього району виявився зросійщенням за мовою. За рівнем зосередження у Дворічанському районі україномовні українці істотно переважали російськомовних українців, відповідно, 1,20% (18 209 осіб із 1 518 463 осіб) та 0,09% (464 особи із 528 914 осіб) [Таблиці 66, 4]. На території Дворічанського району мешкав кожен 83-й україномовний українець Харківщини та лише кожен 1111-й російськомовний українець області.

Отже, характерною ознакою населення Дворічанського району залишалася етнічна однорідність населення – абсолютне домінування за чисельністю українців. Абсолютну більшість серед українців у цьому районі становили україномовні, а рівень частки серед них російськомовних був незначним.

Зміївський район. 19-те місце за рівнем частки українців в етнічному складі населення поміж 27-ми районів посідав Зміївський район, який належить до Харківської агломерації та розташований безпосередньо на

півдні від обласного центру. Цей рівень становив 82,35% (66 953 особи із 81 307 осіб) [Таблиця 37]. Тобто, українці складали абсолютну більшість серед усього населення району. Рівень частки Зміївського району серед загальної чисельності українців Харківщини досягав 3,27% (66 953 особи із 2 048 699 осіб). Однак, рівень зосередження всього населення області у цьому районі був дещо нижчим – 2,81% (81 307 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 37, 4]. На території Зміївщини мешкав кожен 30-й українець та кожен 35-й представник всього населення Харківщини. Поміж усіх 27-ми районах області Зміївський район посідав 4-те місце за чисельністю в абсолютних показниках як українців, так і всього населення.

Рівень частки українців серед усього населення міста Змійова залишався дещо вищим, ніж серед усього населення інших 76 населених пунктів Зміївського району, відповідно, 84,20% (14 294 осіб із 16 976 осіб) та 81,86% (52 659 осіб із 64 331 особи). Тобто, серед усього населення як міста Змійова, так і інших населених пунктів району українці становили абсолютну більшість. Переважна більшість українців Зміївщини зосереджувалася не у Змійові, а в інших населених пунктах району за межами міста, відповідно, 21,35 % (14 294 особи із 66 953 осіб) та 78,65 % (52 659 осіб) [Таблиці 38, 39, 37].

Серед українців Зміївського району абсолютну більшість складали україномовні – 90,93% (60 880 осіб із 66 953 осіб). Рівень частки російськомовних серед них залишався на порядок нижчим – 9,07% (6 073 особи). Тобто, лише кожен 11-й українець Зміївщини був зросійщеним за мовою. До того ж, за рівнем зосередження у цьому районі україномовні українці помітно переважали російськомовних українців, відповідно, 4,01% (60 880 осіб із 1 518 463 осіб) та 1,15% (6 073 особи із 528 914 осіб) [Таблиці 37, 4]. Для порівняння, у Зміївському районі мешкав кожен 25-й україномовний українець Харківщини та лише кожен 87-й російськомовний українець області.

Зберігалися також помітні відмінності у рівні частки україномовних серед українців у місті Змійові та в інших населених пунктах цього району. Зокрема, цей рівень серед українців, які зосереджувалися безпосередньо у районному центрі, залишався значно вищим, ніж серед українців, розселених в інших населених пунктах цього району, відповідно, 97,00% (13 865 осіб із 14 294 осіб) та 89,28 % (47 015 осіб із 52 659 осіб). Навпаки, рівень частки російськомовних серед українців у місті Змійові залишався дещо нижчим, ніж серед українців, розселених в інших населених пунктах цього району,

відповідно, 3,00% (429 осіб) та 10,72% (5 644 особи) [Таблиці 38, 39]. Тобто, якщо серед українців міста Змійова лише кожен 33-й був зросійщеним за мовою, то серед українців, які мешкали в інших населених пунктах району кожен 9-й був російськомовним.

За рівнем зосередження у місті Змійові україномовні українці помітно переважали російськомовних українців. Зокрема, серед загальної чисельності україномовних українців Зміївського району частка міста Змійова становила 22,77 % (13 865 осіб із 60 880 осіб), а серед російськомовних українців цей рівень залишався істотно нижчим – 7,06 % (429 осіб із 6 073 осіб). І, навпаки, рівень частки інших населених пунктів району, окрім Змійова, серед україномовних українців Зміївщини був помітно нижчим, ніж серед російськомовних українців району, відповідно, 77,23% (47 015 осіб) та 92,94% (5 644 осіб) [Таблиці 38, 39, 37]. Попри ці відмінності, переважна більшість як україномовних, так і російськомовних українців Зміївщини розселені за межами районного центру.

Отже, визначальною ознакою населення Зміївського району виявилася етнічна однорідність населення – абсолютне домінування за чисельністю українців. Абсолютну більшість серед українців у цьому районі складали україномовні, а рівень частки серед них російськомовних був незначним.

Дергачівський район. 20-те місце за рівнем частки українців в етнічному складі населення поміж 27-ми районів Харківщини посідав прикордонний Дергачівський район, який розташований безпосередньо на північному заході від обласного центру та належить до Харківської агломерації. Так, цей рівень складав 80,31% (79 126 осіб із 98 521 особи). Тобто, українці становили абсолютну більшість серед усього населення Дергачівщини. Рівень частки Дергачівського району серед загальної чисельності українців Харківщини становив 3,86% (79 126 осіб із 2 048 699 осіб). Проте, рівень зосередження всього населення області у цьому районі був дещо нижчим – 3,40% (98 521 особа із 2 895 813 осіб) [Таблиці 31, 4]. Для порівняння, на теренах Дергачівщини мешкав кожен 26-й українець та кожен 29-й представник всього населення області. За чисельністю як українців, так і всього населення в абсолютних показниках поміж усіх 27-ми районів Харківщини Дергачівський район посідав 2-ге місце.

Варто зазначити, що рівень частки українців серед усього населення міста Дергачі був помітно вищим, ніж серед усього населення інших 62-х населених пунктів Дергачівського району, відповідно, 86,67% (17 504 особи із 20 196 осіб) та 78,67% (61 622 особи із 78 325 осіб). Тобто, в етнічному складі

населення як міста Дергачі, так і інших населених пунктів цього району українці становили абсолютну більшість. При цьому, переважна більшість українців Дергачівського району зосереджувалися не безпосередньо в місті Дергачі, а в інших населених пунктах району, відповідно, 22,12% (17 504 особи із 79 126 осіб) та 77,88% (61 622 осіб) [Таблиці 32, 33, 31].

Серед українців Дергачівського району абсолютну більшість складали україномовні – 94,99% (75 159 осіб із 79 126 осіб). Рівень частки російськомовних серед них залишався значно нижчим – 5,01% (3 965 осіб). Тобто, лише кожен 20-й українець Дергачівського району виявився зросійщеним за мовою. За рівнем зосередження у цьому районі україномовні українці досить помітно переважали російськомовних українців, відповідно, 4,95% (75 159 осіб із 1 518 463 осіб) та 0,75% (3 965 осіб із 528 914 осіб) [Таблиці 32, 33, 31]. Для порівняння, на теренах Дергачівщини мешкав кожен 20-й україномовний українець та лише кожен 133-й російськомовний українець області.

Спостерігалися також помітні відмінності у рівні частки україномовних серед українців у місті Дергачі та в інших населених пунктах цього району. Зокрема, цей рівень серед українців, зосереджених безпосередньо у районному центрі залишався дещо вищим, ніж серед українців, розселених в інших населених пунктах цього району, відповідно, 98,64% (17 266 осіб із 17 504 осіб) та 93,95% (57 893 особи із 61 622 осіб). Навпаки, рівень частки російськомовних серед українців у місті Дергачі був дещо нижчим, ніж серед українців, які мешкали в інших населених пунктах району, відповідно, 1,35% (236 осіб) та 6,05% (3 729 осіб) [Таблиці 32, 33]. Для порівняння, якщо серед українців у районному центрі лише кожен 74-й був зросійщеним за мовою, то серед українців, розселених в інших населених пунктах району кожен 16-й був російськомовним.

За рівнем зосередження у місті Дергачі україномовні українці помітно переважали російськомовних українців. Серед україномовних українців Дергачівського району частка районного центру становила 22,97% (17 266 осіб із 75 159 осіб), а серед російськомовних українців – лише 5,95% (236 осіб із 3 965 осіб). Навпаки, рівень частки інших теренів району, крім міста Дергачі, серед україномовних українців Дергачівщини був нижчим, ніж серед російськомовних українців, відповідно, 77,03% (57 893 осіб) та 94,05% (3 729 осіб) [Таблиці 32, 33, 31]. Попри ці відмінності, більшість як україномовних, так і російськомовних українців цього району розселені за межами районного центру.

Отже, характерною ознакою населення Дергачівського району залишалася етнічна однорідність населення – абсолютне домінування за чисельністю українців. Абсолютну більшість серед українців у цьому районі становили україномовні, а рівень частки серед них російськомовних був незначним.

Таким чином, у 20-ти із 27-ми районів Харківської області в етнічному складі населення рівень частки українців перевищував 80%. Тобто, спостерігалось абсолютне домінування за чисельністю українців у переважній більшості районів Харківщини.

Нововодолазький район. 21-ше місце за рівнем частки українців серед загальної чисельності населення поміж 27-ми районів належить Нововодолазькому району, розташованому на південному заході від Харкова. Цей рівень становив 78,88% (32 251 особа із 40 888 осіб). Тобто, українці домінували за чисельністю в етнічному складі населення цього району. Рівень частки Нововодолазького району серед загальної чисельності українців Харківщини складав 1,57% (32 251 особа із 2 048 699 осіб). Однак, рівень зосередження всього населення області у цьому районі був дещо нижчим – 1,41% (40 888 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 50, 4]. Для порівняння, на території Нововодолазького району мешкав кожен 64-й українець та кожен 71-й представник усього населення області. За чисельністю як українців, так і всього населення в абсолютних показниках поміж усіх 27-ми районів Харківщини Нововодолазький район посідав 9-те місце.

Серед українців Нововодолазького району абсолютну більшість становили україномовні – 96,93% (31 262 особи із 32 251 особи). Рівень частки російськомовних серед них залишався помітно нижчим – 3,07% (989 осіб). Тобто, лише кожен 32-й українець Нововодолазчини виявився зросійщеним за мовою. За рівнем зосередження у цьому районі україномовні українці значно переважали російськомовних українців, відповідно, 2,06% (31 262 особи із 1 518 463 осіб) та 0,19% (989 осіб із 528 914 осіб) [Таблиці 50, 4]. Для порівняння, у Нововодолазькому районі мешкав кожен 48-й україномовний українець та лише кожен 526-й російськомовний українець області.

Отже, абсолютну більшість серед усього населення Нововодолазького району становили українці. Серед українців району україномовні складали абсолютну більшість, а рівень частки російськомовних серед них був незначним.

Красноградський район. 22-ге місце за рівнем частки українців в етнічному складі населення поміж 27-ми районів Харківщини посідав Красноградський район, розташований на південному заході області. Так, цей рівень складав 78,44% (38 609 осіб із 49 224 осіб). Тобто, українці становили абсолютну більшість серед усього населення району. Рівень частки Красноградського району серед загальної чисельності українців області становив 1,88% (38 609 осіб із 2 048 699 осіб). Проте, рівень зосередження всього населення області у цьому районі був дещо нижчим – 1,70% (49 224 особи із 2 895 813 осіб) [Таблиці 44, 4]. У Красноградщині мешкав кожен 53-й українець та кожен 59-й представник усього населення області. За чисельністю як українців, так і всього населення в абсолютних показниках поміж усіх 27-ми районів цей район посідав 7-ме місце.

Варто зазначити, що рівень частки українців серед загальної чисельності населення міста Краснограда був дещо вищим, ніж серед усього населення інших 55-ти населених пунктів Красноградського району, відповідно, 79,69% (17 885 осіб із 22 444 осіб) та 77,39% (20 724 особи із 26 780 осіб). Тобто, серед усього населення як міста Краснограда, так і інших населених пунктів цього району українці складали абсолютну більшість. При цьому, переважна більшість українців Красноградського району зосереджувалися не в місті Краснограді, а в інших населених пунктах цього району, відповідно, 46,32% (17 885 осіб із 38 609 осіб) та 53,68% (20 724 особи) [Таблиці 45, 46, 44].

Серед українців Красноградського району абсолютну більшість становили україномовні – 95,98% (37 056 осіб із 38 609 осіб). Рівень частки російськомовних серед них був значно нижчим – 4,01% (1 550 осіб). Тобто, лише кожен 20-й українець Красноградщини виявився зросійщеним за мовою. За рівнем зосередження у цьому районі україномовні українці помітно переважали російськомовних українців, відповідно, 2,44% (37 056 осіб із 1 518 463 осіб) та 0,29% (1 550 осіб із 528 914 осіб) [Таблиці 44, 4]. Для порівняння, на території Красноградського району мешкав кожен 41-й україномовний українець та лише кожен 345-й російськомовний українець Харківщини.

Зберігалися незначні відмінності у рівні частки україномовних серед українців у місті Краснограді та в інших населених пунктах Красноградського району. Так, цей рівень серед українців, які мешкали безпосередньо у районному центрі був лише дещо нижчим, ніж серед українців, розселених в інших населених пунктах цього району, відповідно, 95,59% (17 096 осіб із

17 885 осіб) та 96,31% (19 960 осіб із 20 724 осіб). Навпаки, рівень частки російськомовних серед українців у місті Краснограді залишався дещо вищим, ніж серед українців в інших населених пунктах району, відповідно, 4,40% (787 осіб) та 3,68% (763 особи) [Таблиці 45, 46]. Для порівняння, серед українців міста Краснограда кожен 23-й був зросійщеним за мовою, а серед українців, розселених на інших теренах району кожен 27-й був російськомовним.

За рівнем зосередження у місті Краснограді україномовні українці поступалися російськомовним українцям. Зокрема, серед україномовних українців Красноградщини частка районного центру становила 46,14% (17 096 осіб із 37 056 осіб), а серед російськомовних українців рівень цієї частки залишався дещо вищим – 50,77% (787 осіб із 1 550 осіб). Тобто, в Краснограді зосереджувалася меншість україномовних українців Красноградського району, але більшість російськомовних українців району. І, навпаки, рівень частки інших населених пунктів району, крім міста Краснограда, серед україномовних українців Красноградщини був дещо вищим, ніж серед російськомовних українців району, відповідно, 53,86% (19 960 осіб) та 49,23% (763 осіб) [Таблиці 45, 46, 44].

Отже, українці становили абсолютну більшість серед усього населення Красноградщини. Серед українців цього району україномовні складали абсолютну більшість, а рівень частки російськомовних серед них був незначним.

Балакле́йський район. 23-тє місце за рівнем частки українців в етнічному складі населення поміж 27-ми районів належить Балакле́йському району, розташованому на південному сході області. Так, цей рівень становив 77,63% (72 037 осіб із 92 794 осіб). Тобто, українці складали абсолютну більшість в етнічному складі населення цього району. Рівень частки Балакле́йського району серед загальної чисельності українців Харківщини становив 3,52% (72 037 осіб із 2 048 699 осіб). Проте, рівень зосередження всього населення області у цьому районі залишався дещо нижчим – 3,20% (92 794 особи із 2 895 813 осіб) [Таблиці 34, 4]. Для порівняння, на території Балакле́йського району мешкав кожен 28-й українець Харківщини та кожен 31-й представник усього населення області. Як за чисельністю українців, так і усього населення в абсолютних показниках поміж усіх 27-ми районів області Балакле́йський район посідав 3-тє місце.

Варто зазначити, що рівень частки українців серед загальної чисельності населення міста Балаклє́ї був дещо вищим, ніж серед усього населення інших 68-ти населених пунктів Балакле́йського району, відповідно,

80,44% (25 836 осіб із 32 117 осіб) та 76,14% (46 201 особи із 60 677 осіб). Тобто, серед усього населення міста Балаклея та на інших теренах району українці становили абсолютну більшість. Переважна більшість українців Балаклеїщини зосереджувалися не у Балаклії, а в інших населених пунктах цього району, відповідно, 35,86% (25 836 осіб із 72 037 осіб) та 64,14% (46 201 особи) [Таблиці 35, 36, 34].

Серед українців Балаклеїського району абсолютну більшість складали україномовні – 88,69% (63 891 осіб із 72 037 осіб). Рівень частки російськомовних серед них залишався істотно нижчим – 11,31% (8 145 осіб). Тобто, кожен 9-й українець Балаклеїщини виявився зросійщеним за мовою. За рівнем зосередження у цьому районі україномовні українці помітно переважали російськомовних українців, відповідно, 4,21% (63 891 особи із 1 518 463 осіб) та 1,54% (8 145 осіб із 528 914 осіб) [Таблиці 34, 4]. Для порівняння, на теренах Балаклеїського району мешкав кожен 24-й україномовний українець Харківщини та лише кожен 65-й російськомовний українець області.

Спостерігалися також і незначні відмінності у рівні частки україномовних серед українців у місті Балаклії та в інших населених пунктах Балаклеїського району. Зокрема, цей рівень серед українців, які зосереджувалися безпосередньо у районному центрі, був дещо нижчим, ніж серед українців, розселених в інших населених пунктах цього району, відповідно, 86,05% (22 232 особи із 25 836 осіб) та 90,17% (41 659 осіб із 46 201 особи). Навпаки, рівень частки російськомовних серед українців у місті Балаклії залишався дещо вищим, ніж серед українців, які мешкали в інших населених пунктах цього району, відповідно, 13,95% (3 603 особи) та 9,83% (4 542 особи) [Таблиці 35, 36]. Для порівняння, якщо серед українців міста Балаклії кожен 7-й був зросійщеним за мовою, то серед українців, розселених в інших населених пунктах Балаклеїського району кожен 10-й був російськомовним.

За рівнем зосередження у місті Балаклії україномовні українці помітно поступалися російськомовним українцям. Так, серед загальної чисельності україномовних українців Балаклеїського району частка районного центру досягала 34,80% (22 232 особи із 63 891 осіб), а серед російськомовних українців району частка міста Балаклії залишалася дещо вищою – 44,24% (3 603 особи із 8 145 осіб). Однак, у Балаклії зосереджувалася меншість як україномовних, так і російськомовних українців Балаклеїського району. І, навпаки, рівень частки інших теренів району, окрім міста Балаклії, серед

україномовних українців Балаклеїщини був дещо нижчим, ніж серед російськомовних українців району, відповідно, 65,20% (41 659 осіб) та 55,76% (4 542 осіб) [Таблиці 35, 36, 34].

Отже, абсолютну більшість серед усього населення Балаклеїщини становили українці. Серед українців району україномовні складали абсолютну більшість, а рівень частки російськомовних серед них був також доволі помітним.

Харківський район. 24-те місце за рівнем частки українців в етнічному складі населення поміж 27-ми районів посідав прикордонний Харківський район, який належить до Харківської агломерації. Зокрема, цей рівень складав 75,48% (140 841 особа із 186 586 осіб) [Таблиця 27]. Тобто, українці становили абсолютну більшість серед загальної чисельності населення цього району.

До того ж, рівень частки українців серед усього населення Харківського району був значно вищим, ніж в етнічному складі населення міста Харкова, відповідно, 75,48 % (140 841 особа із 186 586 осіб) та 60,99 % (884 228 осіб із 1 449 871 особи) [Таблиці 27, 7]. Тобто, якщо серед усього населення Харківського району 3 із 4-х мешканців належали до українців, то в обласному центрі 6 із 10-ти мешканців були українцями.

Рівень частки Харківського району серед загальної чисельності українців Харківщини досягав 6,87% (140 841 особа із 2 048 699 осіб). Однак, рівень зосередження всього населення області у цьому районі був дещо нижчим – 6,44% (186 586 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 27, 4]. Тобто, на теренах району мешкав кожен 14-й українець та кожен 15-й представник усього населення Харківщини. За чисельністю в абсолютних показниках як українців, так і всього населення поміж усіх 27-ми районів області Харківський район посідав 1-ше місце.

Варто підкреслити, що рівень частки українців серед загальної чисельності населення міст районного підпорядкування Мерефи та Південного був вищим, ніж серед усього населення інших 104-х населених пунктів Харківського району, відповідно, 85,20% (21 415 осіб із 25 135 осіб), 79,63% (6 750 осіб із 8 477 осіб) та 73,66% (112 676 осіб із 152 974 особи). Тобто, серед усього населення міст Мерефи та Південного, як і інших населених пунктів Харківського району українці становили абсолютну більшість. При цьому, переважна більшість українців Харківського району зосереджувалися не в місті Мерефі – 15,21% (21 415 осіб із 186 586 осіб) та в

місті Південному – 4,79% (6 750 осіб), а в інших населених пунктах району – 80,00% (112 676 осіб) [Таблиці 29, 30, 28].

Переважну більшість серед українців Харківського району становили україномовні – 82,66% (116 415 осіб із 140 841 осіб). Рівень частки російськомовних серед них залишався значно нижчим – 17,34% (24 421 особа). Тобто, лише кожен 6-й українець Харківського району виявився зросійщеним за мовою. До того ж, за рівнем зосередження у цьому районі україномовні українці помітно переважали російськомовних українців, відповідно, 7,67% (116 415 осіб із 1 518 463 осіб) та 4,62% (24 421 особа із 528 914 осіб) [Таблиці 27, 4]. Для порівняння, на території Харківського району мешкав кожен 13-й україномовний українець та кожен 22-й російськомовний українець області.

Спостерігалися помітні відмінності у рівні частки україномовних серед українців у містах Мерефі та Південному, а також в інших населених пунктах Харківського району. Зокрема, серед українців міста Мерефи цей рівень досягав 89,47% (19 160 осіб із 21 415 осіб), а серед українців міста Південного та в інших населених пунктах району рівень частки україномовних залишався дещо нижчим, відповідно, 76,10% (5 137 осіб із 6 750 осіб) та 81,75% (90 118 осіб із 112 676 осіб). Рівень частки російськомовних серед українців міста Мерефи – 10,53% (2 255 осіб) виявився помітно нижчим, ніж серед українців міста Південного – 23,90% (1 613 осіб) та в інших населених пунктах району – 18,24% (20 553 особи) [Таблиці 29, 30, 28]. Для порівняння, серед українців міста Мерефи лише кожен 10-й був зросійщеним за мовою, серед українців міста Південного – кожен 4-й, серед українців інших теренів Харківського району – кожен 5-й був російськомовним.

Серед загальної чисельності україномовних українців Харківського району рівень частки міста Мерефи залишався помітно вищим, ніж серед російськомовних українців цього району, відповідно, 16,46% (19 160 осіб із 116 415 осіб) та 9,23% (2 255 осіб із 24 421 особи). Навпаки, рівень частки міста Південного серед україномовних українців Харківського району виявився нижчим, відповідно, 4,41% (5 137 осіб із 116 415 осіб) та 6,60% (1 613 осіб із 24 421 особи). Таке ж співвідношення було й у рівні частки інших населених пунктах району серед загальної чисельності україномовних та російськомовних українців Харківського району, відповідно, 79,13% (92 118 осіб із 116 415 осіб) та 84,16% (20 553 особи із 24 421 особи) [Таблиці 28, 29, 30, 27].

Отже, українці становили абсолютну більшість серед усього населення

Харківського району. Серед українців цього району україномовні складали абсолютну більшість, однак рівень частки російськомовних серед них був також доволі помітним. До того ж, рівень частки українців в етнічному складі населення Харківського району виявився істотно вищим, ніж у місті Харкові.

Великобурлуцький район. 25-те місце за рівнем частки українців серед усього населення поміж 27-ми районів Харківщини посідав прикордонний Великобурлуцький район, розташований на північному сході області. Так, цей рівень становив 73,06% (20 666 осіб із 28 287 осіб). Тобто, українці складали абсолютну більшість в етнічному складі населення району. Рівень частки Великобурлуцького району серед загальної чисельності українців Харківщини складав 1,01% (20 666 осіб із 2 048 699 осіб). Проте, рівень зосередження всього населення області в цьому районі був дещо нижчим – 0,98% (28 287 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 61, 4]. Для порівняння, на території Великобурлуцького району мешкав кожен 99-й українець Харківщини та кожен 102-й представник усього населення області. Поміж усіх 27-ми районів області Великобурлуцький район посідав 20-те місце за чисельністю українців в абсолютних показниках, а за чисельністю всього населення – 16-те місце.

Серед українців Великобурлуцького району абсолютну більшість становили україномовні – 95,08% (19 650 осіб із 20 666 осіб). Рівень частки російськомовних серед них залишався незначним – 4,92% (1 016 осіб). Тобто, лише кожен 20-й українець Великобурлуцького району був зросійщеним за мовою. За рівнем зосередження у цьому районі україномовні українці помітно переважали російськомовних українців, відповідно, 1,29% (19 650 осіб із 1 518 463 осіб) та 0,19% (1 016 осіб із 528 914 осіб) [Таблиці 61, 4]. Для порівняння, у Великобурлуцькому районі мешкав кожен 77-й україномовний українець та лише кожен 526-й російськомовний українець області.

Отже, абсолютну більшість серед усього населення Великобурлуцького району становили українці. Серед українців району україномовні складали абсолютну більшість, а рівень частки російськомовних серед них був незначним.

Таким чином, у 25-ти із 27-ми районів Харківської області в етнічному складі населення рівень частки українців перевищував 70%. Тобто, спостерігалось абсолютне домінування за чисельністю українців у переважній більшості районів Харківщини.

Первомайський район. 26-те місце за рівнем частки українців в етнічному складі населення поміж 27-ми районів Харківщини посідав

Первомайський район, розташований на півдні від обласного центру. Зокрема, цей рівень складав 65,45% (13 090 осіб із 19 999 осіб). Тобто, серед загальної чисельності населення цього району дві третини становили українці. Рівень частки Первомайського району серед українців Харківщини складав 0,64% (13 090 осіб із 2 048 699 осіб). Проте, на відміну від переважної більшості районів, рівень зосередження всього населення області в цьому районі виявився дещо вищим – 0,69% (19 999 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 69, 4]. Тобто, на території Первомайського району мешкав кожен 156-й українець та кожен 145-й представник усього населення Харківщини. Поміж усіх 27-ми районів Первомайський район посідав 25-те місце за чисельністю українців в абсолютних показниках, а за чисельністю всього населення – 24-те місце.

Варто зазначити, що рівень частки українців в етнічному складі населення Первомайського району був помітно вищим, ніж серед усього населення Первомайської міськради, відповідно, 65,45% (13 090 осіб із 19 999 осіб) та 56,21% (18 729 осіб із 33 319 осіб) [Таблиці 69, 21].

Серед українців Первомайського району переважну більшість становили україномовні – 86,52% (11 326 осіб із 13 090 осіб). Рівень частки російськомовних серед них залишався істотно нижчим – 13,48% (1 764 особи). Тобто, лише кожен 7-й українець Первомайського району був зросійщеним за мовою. За рівнем зосередження у цьому районі україномовні українці переважали російськомовних українців, відповідно, 0,75% (11 326 осіб із 1 518 463 осіб) та 0,33% (1 764 особи із 528 914 осіб) [Таблиці 69, 4]. Для порівняння, у Первомайському районі мешкав кожен 133-й україномовний українець та лише кожен 303-й російськомовний українець Харківщини.

Спостерігалися також досить помітні відмінності у рівні частки україномовних серед українців у Первомайському районі та у Первомайській міськраді. Зокрема, рівень частки україномовних серед українців у Первомайському районі був значно вищим, ніж серед українців у Первомайській міськраді, відповідно, 86,52% (11 326 осіб із 13 090 осіб) та 73,56% (13 777 осіб із 18 729 осіб). Навпаки, рівень частки російськомовних, розселених у Первомайському районі, був майже вдвічі нижчим, ніж серед українців Первомайської міськради, відповідно, 13,48% (1 764 особи) та 26,44% (4 952 особи) [Таблиці 69, 21]. Тобто, серед українців Первомайського району кожен 7-й був зросійщеним за мовою, а в Первомайській міськраді кожен 4-й був російськомовним.

Отже, абсолютну більшість серед усього населення Первомайського району становили українці. Серед українців цього району україномовні складали абсолютну більшість, однак помітним серед них залишався і рівень частки зросійщених за мовою. До того ж, рівень частки українців в етнічному складі населення Первомайського району був помітно вищим, ніж в етнічному складі населення Первомайської міськради.

Чугуївський район. Останнє, 27-ме місце поміж усіх районів Харківщини за рівнем частки українців серед загальної чисельності населення посідав Чугуївський район, розташований безпосередньо на південному сході від обласного центру. Зокрема, цей рівень становив 57,33% (29 281 особа із 51 077 осіб). Тобто, в етнічному складі населення Чугуївщини українці становили абсолютну більшість. Рівень частки Чугуївського району серед загальної чисельності українців Харківщини становив 1,43% (29 281 особи із 2 048 699 осіб). Проте, на відміну від переважної більшості районів області, за винятком Первомайського, рівень зосередження всього населення Харківщини у цьому районі виявився дещо вищим – 1,76% (51 077 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 43, 69, 4]. Для порівняння, на території Чугуївщини мешкав кожен 70-й українець Харківщини та кожен 57-й представник усього населення області. За чисельністю українців в абсолютних показниках поміж 27-ми районів Харківщини Чугуївський район посідав 12-те місце, а за чисельністю всього населення – 6-те місце.

Варто зазначити, що рівень частки українців серед загальної чисельності населення Чугуївського району залишався дещо вищим, ніж серед усього населення Чугуївської міськради, відповідно, 57,33% (29 281 особа із 51 077 осіб) та 54,62% (20 401 особа із 37 348 осіб) [Таблиці 43, 18].

Серед українців Чугуївського району переважну більшість складали україномовні – 77,53% (22 702 особи із 29 281 особи). Рівень частки російськомовних серед них залишався значно нижчим – 22,47% (6 578 осіб). Тобто, майже кожен 4-й українець Чугуївського району виявився зросійщеним за мовою. За рівнем зосередження у районі україномовні українці переважали російськомовних українців, відповідно, 1,49% (22 702 особи із 1 518 463 осіб) та 1,24% (6 578 осіб із 528 914 осіб) [Таблиці 43, 4]. На території Чугуївщини мешкав кожен 67-й україномовний та кожен 81-й російськомовний українець області.

Спостерігалися і досить помітні відмінності у рівні частки україномовних серед українців у Чугуївському районі та у Чугуївській міськраді. Зокрема, цей рівень серед українців у Чугуївському районі

залишався помітно вищим, ніж серед українців, зосереджених у Чугуївській міськраді, відповідно, 77,53% (22 702 особи із 29 281 особи) та 52,45% (10 701 особа із 20 401 особи). І, навпаки, рівень частки російськомовних, розселених у Чугуївському районі, був удвічі нижчим, ніж серед українців, які мешкали у Чугуївській міськраді, відповідно, 22,47% (6 578 осіб) та 47,51% (9 692 особи) [Таблиці 43, 18]. До того ж, якщо серед українців Чугуївського району майже кожен 4-й був російськомовним, то в Чугуївській міськраді – лише дещо менше половини українців виявилися зросійщеними за мовою.

Отже, українці становили переважну більшість серед усього населення Чугуївського району. Серед українців району україномовні складали абсолютну більшість, однак рівень частки російськомовних серед них був також доволі значним. До того ж, рівень частки українців в етнічному складі населення Чугуївського району був вищим, ніж серед усього населення Чугуївської міськради.

Таким чином, в етнічному складі населення у всіх 27-ми районах Харківської області українці становили абсолютну більшість, а переважну більшість серед них становили україномовні. У 25-ти районах Харківщини рівень частки українців серед усього населення залишався вищим за 70%, у тому числі в 11-ти районах цей рівень перевищував 90%, тобто спостерігалася етнічна однорідність населення – абсолютне домінування за чисельністю українців.

Абсолютну більшість серед українців в усіх без винятку районах Харківщини складали україномовні. Асиміляційні процеси у мовному середовищі українців (зросійщення) у районах області не набули значного поширення. Лише серед українців Чугуївського району рівень частки російськомовних виявився досить помітним. До того ж, рівень частки українців в етнічному складі населення та рівень частки серед них україномовних виявився значно вищим у Харківському, Чугуївському, Первомайському, Куп'янському, Лозівському та Ізюмському районах, ніж у Харкові та у відповідних містах обласного підпорядкування Харківщини: Чугуєві, Первомайську, Куп'янську, Лозовій та Ізюмі.

Висновки. Таким чином, українці становили абсолютну більшість серед загальної чисельності населення Харківської області (70,75%). При цьому, рівень частки українців серед усього населення Харківщини був дещо нижчим, ніж серед загальної чисельності населення України (77,82%). За рівнем зосередження у Харківській області українці (5,46%) поступалися всьому населенню (6,00%) [Таблиці 4, 1]. За загальною чисельністю українців

Харківщина посідала 4-те місце поміж усіх областей України після Дніпропетровщини, Донеччини та Львівщини.

Незважаючи на інерційні наслідки етномовних процесів доби бездержавності в Україні, абсолютну більшість серед українців у Харківщині складали україномовні (74,13%). Проте, і рівень частки російськомовних серед українців області залишався досить помітним (25,81%). При цьому, серед загальної чисельності українців в Україні рівень частки україномовних був помітно вищим (85,16%). І, навпаки, рівень мовного зросійщення українців у цілому в Україні залишався значно нижчим (14,77%), ніж у Харківщині. Досить помітно відрізнявся рівень зосередження в області україномовних та російськомовних українців, відповідно, 4,75% та 9,54% [Таблиці 4, 1]. Тобто, Харківщина слугувала одним із головних осередків територіального розміщення російськомовних українців в Україні, але не україномовних українців.

Варто підкреслити, що рівень частки українців серед міського населення Харківщини (67,80%) залишався помітно нижчим, ніж серед сільського населення області (81,35%). Попри ці відмінності, українці становили абсолютну більшість в етнічному складі населення урбаністичного середовища та сільської місцевості області. Однак, рівень зосередження у Харківщині міських українців (6,50%) був помітно вищим, ніж рівень зосередження сільських українців (3,69%) [Таблиці 5, 6].

Рівень урбанізації українців у Харківщині (75,01%) залишався дещо нижчим, ніж рівень урбанізації всього населення (78,26%) [Таблиця 5]. Однак, рівень урбанізації українців у Харківщині був помітно вищим, ніж рівень урбанізації українців у цілому в Україні (63,02%) [Таблиця 2]. Навпаки, рівень частки сільського населення серед українців Харківщини (24,99%) був помітно вищим, ніж серед усього населення області (21,74%) [Таблиця 6]. Однак, рівень частки сільського населення серед українців в області був помітно нижчим, ніж рівень частки сільських мешканців серед українців в Україні (36,98%) [Таблиця 3].

Рівень частки україномовних серед міських українців Харківщини (66,75%) був істотно нижчим, ніж рівень частки україномовних серед сільських українців області (96,29%) [Таблиці 5, 6]. Попри ці відмінності, як серед міських, так і сільських українців області абсолютну більшість складали україномовні. Однак, серед міських та сільських українців у цілому в Україні рівень частки україномовних був вищим, відповідно, 78,06% та 97,26% [Таблиці 2, 3].

Навпаки, рівень частки російськомовних серед міських українців Харківщини (33,18%) був на порядок вищим, ніж рівень частки російськомовних серед сільських українців області (3,71%) [Таблиці 5, 6]. Це свідчить про збереження інерційного впливу етномовних процесів доби бездержавності насамперед серед українців в урбаністичному середовищі Харківщини. До того ж, рівень частки російськомовних як серед міських, так і сільських українців у цілому в Україні, відповідно, 21,85% та 2,70% залишався істотно нижчим, ніж цей рівень серед міських та сільських українців області [Таблиці 2, 3, 5, 6].

Рівень урбанізації україномовних українців у Харківщині (67,54%) був значно нижчим, ніж рівень урбанізації російськомовних українців в області (96,41%) [Таблиця 5]. Тобто, в урбаністичному середовищі Харківщини зосереджувалася меншість україномовних українців, але абсолютна більшість російськомовних українців області. У цілому в Україні рівень урбанізації був нижчим як україномовних (57,76%), так і російськомовних (93,23%) українців, ніж в області [Таблиця 2]. Навпаки, рівень частки сільського населення серед україномовних українців Харківщини (32,42%) був істотно вищим, ніж рівень частки сільського населення серед російськомовних українців (3,59%) [Таблиця 6].

Варто підкреслити, що істотно відрізнявся також і рівень частки українців серед усього населення міста Харкова (60,99%) та серед усього населення Харківщини за межами обласного центру (80,53%) [Таблиці 7, 8]. Незважаючи на ці відмінності, українці становили абсолютну більшість в етнічному складі населення як Харкова, так і на території Харківщини за межами міста.

За рівнем зосередження в обласному центрі українці в Харківщині (43,16%) поступалися всьому населенню (50,01%). Тобто, в Харкові мешкала меншість українців області та половина всього населення області. І, навпаки, в Харківщині за межами обласного центру зосереджувалася більшість українців області (56,84%) та половина всього населення (49,99%) [Таблиці 7, 8].

Досить істотно відрізнялася мовна структура українців, які мешкали безпосередньо у місті Харкові та на території області за його межами. Зокрема, рівень частки україномовних серед українців Харкова (50,44%) залишався значно нижчим, ніж серед українців, розселених в області за межами обласного центру (92,12%). Незважаючи на ці значні відмінності, серед українців як у місті Харкові, так і в області за його межами україномовні становили більшість. Навпаки, рівень частки російськомовних

серед українців міста Харкова (49,46%) залишався істотно вищим, ніж серед українців, розселених в області за межами обласного центру (7,86%) [Таблиці 7, 8]. Тобто, майже половина українців міста Харкова виявилися зросійщеними за мовою.

Значно відрізнявся також і рівень зосередження безпосередньо у місті Харкові україномовних та російськомовних українців Харківської області. Зокрема, безпосередньо в обласному центрі зосереджувалася меншість україномовних українців області (29,37%), але абсолютна більшість російськомовних українців Харківщини (82,69%). І, навпаки, на теренах області за межами Харкова мешкала переважна більшість україномовних українців (70,63%), але меншість російськомовних українців (17,31%) [Таблиці 7, 8]. Тобто, Харків залишався головним осередком територіального розміщення російськомовних українців Харківської області. Навпаки, переважна більшість україномовних українців Харківщини мешкали за межами обласного центру.

Зберігалися також досить помітні відмінності у рівні частки українців в етнічному складі населення 6-ти міст обласного підпорядкування Харківщини. Найвищим був рівень частки українців серед загальної чисельності населення Люботинської міськради (89,65%) [Таблиці 24]. Досить значним був рівень частки українців серед усього населення ще у 3-х міськрадах: Ізюмській (83,57%), Лозівській (79,00%) та Куп'янській (77,73%) [Таблиці 17, 11, 14]. Дещо нижчим цей рівень залишався у Первомайській (56,21%) та Чугуївській (54,62%) міськрадах [Таблиці 21, 18]. Незважаючи на ці відмінності, в етнічному складі населення всіх без винятку 6-ти міськрадах обласного підпорядкування Харківської області українці становили абсолютну більшість.

Спостерігалися також і відмінності у рівні частки україномовних серед українців за окремими міськрадами Харківщини. У 2-х міськрадах області серед українців рівень частки україномовних перевищував 90%: Лозівській (95,16%) та Люботинській (94,88%) [Таблиці 11, 24]. Ще в 2-х міськрадах цей рівень перевищував 80%: Куп'янській (87,16%) та Ізюмській (83,57%) [Таблиці 14, 17]. Ще в 1-й міськраді рівень частки україномовних був вищим за 70%: Первомайській (73,56%) [Таблиця 21]. Найнижчим рівень частки україномовних серед українців залишався у Чугуївській міськраді (52,45%) [Таблиця 18]. Попри ці відмінності, в усіх 6-ти міськрадах обласного підпорядкування Харківщини серед українців україномовні становили абсолютну більшість.

Дещо відрізнявся також і рівень частки російськомовних серед українців у 6-ти міськрадах обласного підпорядкування Харківщини. Найвищим цей рівень був серед українців Чугуївської міськради (47,51%) [Таблиця 18]. В інших міськрадах рівень частки російськомовних серед українців залишався істотно нижчим: у Первомайській (26,44%), Ізюмській (12,94%) Куп'янській (12,72%), а найменше у Люботинській (5,11%) та Лозівській (4,73%) [Таблиці 21, 17, 14, 24, 11]. Однак, в усіх 6-ти міськрадах обласного підпорядкування Харківщини російськомовні залишалися в меншості серед українців.

Помітні відмінності у рівні частки україномовних серед українців спостерігалися за окремими районами Харківської області. При цьому, серед українців 23-х із 27-ми районів Харківщини рівень частки україномовних перевищував 90%: у Сахновщинському (99,55%), Коломацькому (99,53%), Краснокутському (99,49%), Валківському (99,23%), Кегичівському (99,21%), Близнюківському (99,19%), Богодухівському (99,13%), Золочівському (99,00%), Печенізькому (98,91%), Борівському (98,82%), Ізюмському (98,72%), Шевченківському (98,46%), Барвінківському (98,31%), Куп'янському (98,00%), Лозівському (97,86%), Вовчанському (97,69%), Дворічанському (97,51%), Красноградському (95,98%), Великобурлуцькому (95,08%), Дергачівському (94,99%) та Зміївському (90,93%) [Таблиці 31, 37, 40, 44, 47, 50, 51, 54, 55, 56, 57, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 70, 71, 72]. Тобто, серед українців у 23-х із 27-ми районів Харківської області спостерігалось збереження україномовного середовища.

Ще в 3-х районах Харківщини рівень частки україномовних серед українців перевищував 80%: у Балаклейському (88,69%), Первомайському (86,52%) та Харківському (82,66%) [Таблиці 34, 69, 27]. І лише в Чугуївському районі рівень частки україномовних серед українців був нижчим за 80% (77,53%) [Таблиця 43]. Попри ці відмінності, в усіх без винятку 27-ми районах Харківщини серед українців україномовні становили абсолютну більшість.

Зберігалися також і відмінності у рівні мовної асиміляції (зросійщення) українців за окремими районами Харківської області. Найвищим рівень частки російськомовних серед українців поміж усіх 27-ми районів спостерігався у Чугуївському районі (22,47%) [Таблиця 43]. Ще в 3-х районах області серед українців цей рівень перевищував 10%: у Харківському (17,34%), Первомайському (13,48%) та Балаклейському (11,31%) [Таблиці 27, 34, 69].

В усіх інших 23-х районах Харківщини рівень частки російськомовних серед українців залишався нижчим за 10%. До того ж, у 7-ми районах області цей рівень був навіть меншим за 1%: Сахновщинському (0,45%), Коломацькому (0,46%), Краснокутському (0,51%), Валківському (0,76%), Кегичівському (0,76%), Близнюківському (0,81%) та Богодухівському (0,87%) [Таблиці 47, 51, 56, 62, 63, 64, 72]. Ще у 7-ми районах області частка російськомовних серед українців складала від 1% до 2%: Золочівському (1,00%), Печенізькому (1,09%), Борівському (1,18%), Ізюмському (1,27%), Шевченківському (1,54%), Барвінківському (1,68%), Куп'янського (1,98%) [Таблиці 55, 57, 60, 65, 67, 68, 71]. В інших 8-ми районах Харківщини рівень частки російськомовних серед українців від 2% до 5%: Лозівському (2,13%), Вовчанському (2,31%), Дворічанському (2,48%), Зачепилівському (2,87%), Нововодолазькому (3,07%), Красноградському (4,01%), Великобурлуцькому (4,92%) та Дергачівському (5,01%) [Таблиці 31, 40, 44, 50, 54, 61, 66, 70,]. У Зміївському районі серед українців цей рівень був дещо вищим (9,07%) [Таблиця 37]. Тобто, у мовному середовищі українців в переважній більшості районів Харківської області асиміляційні процеси не набули значного розвитку. Отже, зберігалася стабільність українського мовного середовища серед українців в абсолютній більшості районів Харківщини.

Таким чином, як свідчить аналіз статистичних матеріалів, українці становлять абсолютну більшість в етнічному складі населення Харківщини в цілому, серед міського та сільського населення області, серед усього населення обласного центру, всіх без винятку 6-ти міст обласного підпорядкування та всіх 27-ми районів, а серед українців переважну більшість складали якраз україномовні. До того ж, серед українців майже у всіх районах Харківської області, а в також переважній більшості міст обласного підпорядкування рівень частки російськомовних залишався досить незначним. Лише у Харкові, а також у 2-х містах обласного підпорядкування: Первомайську та Чугуєві зберігався досить значний рівень частки російськомовних серед українців, як результат збереження інерційного впливу етномовних процесів в Україні доби бездержавності.

Розділ 3 РОСІЯНИ

Загальна чисельність росіян у Харківській області. Найбільшою за чисельністю етнічною меншиною у Харківській області, як і в цілому в Україні, є росіяни. Однак, переважна більшість серед росіян у Харківщині, як і в цілому в Україні, були мігрантами та їхніми нащадками в першому поколінні. Рівень частки росіян серед загальної чисельності населення Харківської області досягав 25,62% (742 025 осіб із 2 895 813 осіб). Тобто, серед усього населення Харківщини кожен 4-й належав до росіян. Абсолютну більшість в етнічному складі населення області становили українці – 70,75% (2 048 699 осіб) [Таблиця 4]. У Харківщині українці переважали росіян за чисельністю майже втричі.

Значним виявився рівень частки області серед росіян в Україні – 8,90% (742 025 осіб із 8 334 141 особи). Харківщина залишалася одним із головних осередків територіального розміщення росіян в Україні, поряд з Кримом, а також з Донецькою та Луганською областями. За рівнем зосередження у Харківській області росіяни помітно переважали українців – 5,46% (2 048 699 осіб із 37 541 693 осіб) та все населення – 6,00% (2 895 813 осіб із 48 240 902 осіб) [Таблиці 4, 1]. На теренах Харківщини мешкав кожен 11-й росіянин України, кожен 18-й українець та кожен 17-й мешканець України.

Рівень частки росіян в етнічному складі населення Харківщини був помітно вищим, ніж в Україні, відповідно, 25,62% (742 025 осіб із 2 895 813 осіб) та 17,28% (8 334 141 особи із 48 240 902 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, в області кожен 4-й мешканець належав до росіян, а в Україні – кожен 6-й.

Значним був рівень частки росіян серед сукупної чисельності етнічних меншин Харківщини – 90,52% (742 025 осіб із 819 732 осіб). Тобто, 9 із 10-ти представників етнічних меншин області належали до росіян. Однак, рівень частки росіян серед етнічних меншин у цілому в Україні був помітно нижчим – 79,29 % (8 334 141 особа із 10 510 570 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тому, 8 із 10-ти представників етнічних меншин в Україні були росіянами. Попри ці відмінності, як у Харківщині, так і в цілому в Україні, абсолютну більшість серед етнічних меншин складали лише представники однієї з них – росіяни.

Переважну більшість серед росіян Харківської області становили російськомовні – 95,64% (709 686 осіб із 724 025 осіб). Рівень частки україномовних серед них, як і чисельність в абсолютних показниках були незначними – лише 4,28% (31 724 особи). Попри на те, що росіяни належали

до етнічних меншин, рівень їхньої мовної українізації виявився досить незначним. Хоча українці складали абсолютну більшість в етнічному складі населення Харківщини, рівень частки російськомовних серед них був ушестеро вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян, відповідно, 25,81% (528 914 осіб із 2 048 699 осіб) та 4,28% (31 724 особи із 742 025 осіб) [Таблиця 4]. Тому, за чисельністю україномовні росіяни майже у 17 разів поступалися російськомовним українцям.

Серед українців Харківської області кожен 4-й виявився зросійщеним за мовою, а серед росіян україномовним був лише кожен 23-й. Такі досить істотні відмінності у рівні мовної асиміляції спричинені інерційним впливом етномовних процесів в Україні доби бездержавності, коли росіяни мали статус домінантної меншості, а українці опинилися у становищі підпорядкованої більшості (масового етносу). Визначальною ознакою етномовних процесів часів бездержавності України стала не природна за своєю сутністю мовна асиміляція (зросійщення) української більшості домінантною російською меншиною. Попри те, що росіяни опинилися в меншості серед усього населення і мали переважно дисперсний тип розселення, рівень їхньої мовної українізації був мінімальним.

Рівень частки російськомовних серед росіян у Харківській області був дещо нижчим від рівня частки російськомовних серед росіян у цілому в Україні, відповідно, 95,64% (709 686 осіб із 742 025 осіб) та 95,92% (7 993 832 особи із 8 334 141 особи). І, навпаки, рівень частки україномовних серед росіян в Харківщині був навіть дещо вищим, ніж серед росіян у цілому в Україні, відповідно, 4,28% (31 724 особи) та 3,94% (328 152 особи). Тобто, серед росіян у Харківщині кожен 23-й був україномовним, а серед росіян у цілому в Україні кожен 25-й був україномовним. Рівень зосередження у Харківській області російськомовних та україномовних росіян дещо відрізнявся. Частка Харківщини серед російськомовних росіян виявилася дещо нижчою, ніж серед україномовних росіян в Україні, відповідно, 8,88% (709 686 осіб із 7 993 832 осіб) та 9,65% (31 724 особи із 328 152 осіб) [Таблиці 4, 1]. На теренах Харківщини мешкав кожен 11-й російськомовний та кожен 10-й україномовний росіянин України.

Отже, в етнічному складі населення Харківської області росіяни опинилися в меншості. Рівень частки росіян серед усього населення області був помітно вищим, ніж серед усього населення України. Харківщина залишалася одним із головних осередків територіального розміщення російської етнічної меншини в Україні. Росіяни складали більше 90%

загальної чисельності етнічних меншин Харківщини. Переважна більшість росіян області виявилися російськомовними, а рівень частки серед них україномовних був досить незначним. Рівень мовної українізації росіян у Харківщині був значно нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців в області, що свідчить про збереження в області інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності України.

Міські та сільські росіяни Харківської області. Зберігалися також і досить значні відмінності у рівні частки росіян в етнічному складі міського та сільського населення Харківщини. Серед міського населення області рівень частки росіян досягав 28,14% (637 659 осіб із 2 266 401 особи). Абсолютну більшість серед міського населення області становили українці – 67,80% (1 536 698 осіб) [Таблиця 5]. В урбаністичному середовищі Харківщини за чисельністю в абсолютних показниках українці переважали росіян майже втричі.

Рівень частки росіян серед міського населення Харківської області був помітно вищим, ніж рівень частки росіян серед міського населення України, відповідно, 28,14% (637 659 осіб із 2 266 401 особи) та 22,41% (7 236 704 особи із 32 290 729 осіб). Серед міського населення Харківщини кожен 4-й належав до росіян, а серед міського населення України – кожен 5-й. Досить значним був рівень частки Харківщини серед міських росіян в Україні – 8,81% (637 659 осіб із 7 236 704 осіб). Рівень частки області серед міських українців та всього міського населення України був помітно нижчим, відповідно, 6,50% (1 536 698 осіб із 23 658 227 осіб) та 7,02% (2 266 401 особи із 32 290 729 осіб) [Таблиці 5, 2]. В урбаністичному середовищі Харківщини мешкав кожен 11-й міський росіянин, кожен 15-й міський українець та кожен 14-й міський мешканець України.

Переважає більшість росіян Харківщини мешкали у містах – 85,93% (637 659 осіб із 742 025 осіб). Однак, рівень урбанізації в області українців та всього населення виявився помітно нижчим, відповідно, 75,01% (1 536 698 осіб із 2 048 699 осіб) та 78,26% (2 266 401 особа із 2 895 813 осіб). Рівень урбанізації росіян у Харківській області виявився навіть дещо нижчим, ніж рівень урбанізації росіян у цілому в Україні, відповідно, 85,93% (637 659 осіб із 742 025 осіб) та 86,83% (7 236 704 особи із 8 334 141 особи) [Таблиці 5, 2]. Тобто, головним осередком поселенського розміщення росіян як у Харківщині, так і в цілому в Україні, залишалося урбаністичне середовище.

Росіяни складали абсолютну більшість серед міських етнічних меншин області – 90,68% (637 659 осіб із 703 174 осіб), тобто, 9 із 10-ти. Однак, рівень

частки росіян серед міських етнічних меншин в Україні був дещо нижчим – 85,67% (7 236 704 особи із 8 446 738 осіб) [Таблиці 5, 2]. Попри ці відмінності, як серед міських етнічних меншин у Харківщині та в Україні, абсолютну більшість становили представники лише однієї меншини – росіяни.

Рівень частки росіян серед міського населення Харківщини був помітно вищим, ніж рівень частки росіян серед сільського населення області, відповідно, 28,14% (637 659 осіб із 2 266 401 особи) та 16,58% (104 366 осіб із 629 412 осіб). Серед міського населення Харківщини кожен 4-й мешканець належав до росіян, а серед сільського населення області – лише кожен 6-й. Якраз за рахунок рівня частки росіян етнічний склад міського та сільського населення області помітно відрізнявся. Однак, абсолютну більшість серед сільського населення Харківської області становили українці – 81,35% (512 001 особи із 629 412 осіб) [Таблиці 5, 6] і за чисельністю переважали росіян майже вп'ятеро.

Рівень частки росіян серед сільського населення Харківщини виявився майже втричі вищим, ніж серед сільських мешканців України, відповідно, 16,58% (104 366 осіб із 629 412 осіб) та 6,88% (1 097 437 осіб із 15 950 173 осіб). Серед сільського населення Харківщини кожен 6-й мешканець був росіянином, а серед сільського населення України – лише кожен 11-й. Значним був рівень частки Харківщини серед сільських росіян в Україні – 9,51% (104 366 осіб із 1 097 437 осіб). Рівень частки області серед сільських українців та всього сільського населення України був істотно нижчим, відповідно, 3,69% (512 001 особи із 13 883 466 осіб) та 3,95% (629 412 осіб із 15 950 173 осіб) [Таблиці 6, 3]. На теренах Харківщини зосереджувався кожен 10-й сільський росіянин, кожен 27-й сільський українець та кожен 25-й сільський мешканець України. Тобто, Харківська область залишалася одним із головних осередків територіального розміщення сільських росіян в Україні.

Серед росіян Харківщини рівень частки сільського населення був досить незначним – 14,07% (104 366 осіб із 742 025 осіб). Рівень частки сільських мешканців серед українців та всього населення області був помітно вищим, відповідно, 24,99% (512 001 особа із 2 048 699 осіб) та 21,74% (629 412 осіб із 2 895 813 осіб). Тобто, у Харківщині серед росіян лише кожен 7-й був сільським мешканцем, серед українців – кожен 4-й, а серед усього населення – кожен 5-й. Рівень частки сільського населення серед росіян Харківської області був дещо вищим, ніж серед росіян в Україні, відповідно, 14,07% (104 366 осіб із 742 025 осіб) та 13,17% (1 097 437 осіб із 8 334 141 особи) [Таблиці 6, 3].

Росіяни становили абсолютну більшість серед сільських етнічних меншин Харківщини – 88,99% (104 366 осіб із 117 276 осіб). Етнічні меншини у сільській місцевості області склалися переважно лише із росіян (9 із 10-ти). Рівень частки росіян серед сільських етнічних меншин в Україні був істотно нижчим – 53,10% (1 097 437 осіб із 2 063 832 осіб) [Таблиця 6]. Тобто, лише дещо більше половини сільських меншин в Україні належали до однієї з них – до росіян.

Зберігалися відмінності у рівні частки російськомовних серед міських та сільських росіян Харківщини. Цей рівень серед міських росіян був дещо вищим, ніж серед сільських росіян, відповідно, 96,27% (613 645 осіб із 637 659 осіб) та 91,83% (95 841 особа із 104 366 осіб). Навпаки, рівень частки україномовних серед росіян в урбаністичному середовищі області був удвічі нижчим, ніж серед сільських росіян, відповідно, 3,64% (23 207 осіб із 637 659 осіб) та 8,16% (8 517 осіб із 104 366 осіб) [Таблиці 5, 6]. Серед міських росіян області лише кожен 27-й був україномовним, а серед сільських росіян – кожен 12-й.

В урбаністичному середовищі Харківщини рівень мовної українізації росіян виявився майже на порядок нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 3,64% (23 207 осіб із 637 659 осіб) та 33,18% (509 922 особи із 1 536 698 осіб) [Таблиця 5]. За чисельністю україномовні росіяни у 22 рази поступалися російськомовним українцям. У міському середовищі україномовним був лише кожен 27-й росіянин, а російськомовним був кожен 3-й міський українець Харківщини. Істотні відмінності у рівні мовної асиміляції росіян та українців свідчать про збереження інерційних впливів етномовних процесів в Україні доби бездержавності, насамперед у міському середовищі Харківщини. Результатом цього і залишається збереження значного рівня мовного зросійщення міських українців на тлі незначного рівня мовної українізації міських росіян.

У сільській місцевості Харківщини рівень мовної українізації росіян, навпаки, був удвічі вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 8,16% (8 517 осіб із 104 366 осіб) та 3,71% (18 992 особи із 512 001 особи) [Таблиця 6]. За чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни удвічі поступалися російськомовним українцям. Тобто, україномовним був кожен 12-й сільський росіянин, а російськомовним був лише кожен 27-й сільський українець області. Це свідчить про те, що в умовах переважно дисперсного розселення росіян у сільській місцевості Харківщини відновилася природна мовна асиміляція українською більшістю

представників цієї етнічної меншини.

Рівень частки російськомовних серед міських росіян у Харківській області та в цілому в Україні фактично не відрізнявся, відповідно, 96,27% (613 845 осіб із 637 659 осіб) та 96,36% (6 973 564 особи із 7 236 704 осіб). Однак, рівень частки російськомовних серед сільських росіян Харківщини виявився навіть дещо нижчим, ніж в Україні, відповідно, 91,83% (95 841 особа із 104 366 осіб) та 92,97% (1 020 268 осіб із 1 097 437 осіб). Рівень частки україномовних серед міських росіян Харківщини був фактично таким же, як і серед міських росіян в Україні, відповідно, 3,64% (23 207 осіб із 637 659 осіб) та 3,49% (252 539 осіб із 7 236 704 осіб) [Таблиці 5, 2]. Серед міських росіян Харківщини кожен 27-й росіянин був україномовним, а у міських росіян України – кожен 28-й. Рівень частки україномовних серед сільських росіян Харківщини виявився навіть дещо вищим, ніж в Україні, відповідно, 8,16% (8 517 осіб із 104 366 осіб) та 6,89% (75 613 осіб із 1 097 437 осіб) [Таблиці 6, 3]. Серед сільських росіян області кожен 12-й був україномовним, а серед сільських росіян в Україні – кожен 14-й.

Рівень зосередження у Харківській області міських російськомовних та україномовних росіян також дещо відрізнявся. Частка Харківщини серед міських російськомовних росіян в Україні була нижчою, ніж серед міських україномовних росіян, відповідно, 8,80% (613 845 осіб із 6 973 564 осіб) та 9,19% (23 107 осіб із 252 539 осіб) [Таблиці 5, 2]. На теренах області мешкав кожен 11-й російськомовний та україномовний міський росіянин України.

Зберігалися відмінності у рівні зосередження в області сільських російськомовних та україномовних росіян. Рівень зосередження у Харківщині сільських російськомовних росіян був дещо нижчим, ніж сільських україномовних росіян, відповідно, 9,39% (95 841 особи із 1 020 268 осіб) та 11,26% (8 517 осіб із 75 813 осіб) [Таблиці 6, 3]. На теренах області мешкав кожен 10-й сільський російськомовний та кожен 9-й сільський україномовний росіянин України.

Існували відмінності у рівні урбанізації російськомовних та україномовних росіян у Харківщині. Частка міського населення серед російськомовних росіян області досягала 86,49% (613 845 осіб із 709 686 осіб), а серед україномовних росіян ця частка була нижчою – 73,15% (23 207 осіб із 31 724 особи). Однак, переважна більшість як російськомовних, так і україномовних росіян області зосереджувалася в урбаністичному середовищі. Рівень урбанізації російськомовних та україномовних росіян у Харківській області був дещо нижчим, ніж у цілому в Україні. Рівень частки міського

населення серед російськомовних росіян Харківщини складав 86,49% (613 845 осіб із 709 686 осіб), а в цілому в Україні – 87,24% (6 973 564 особи із 7 993 832 осіб). Рівень урбанізації україномовних росіян області виявився також дещо нижчим, ніж україномовних росіян в Україні, відповідно, 73,15% (23 207 осіб із 31 724 осіб) та 76,96% (252 539 осіб із 328 152 осіб) [Таблиці 5, 2].

Спостерігалися помітні відмінності у рівні частки сільського населення серед російськомовних та україномовних росіян у Харківській області. Так, рівень частки сільських мешканців серед російськомовних росіян Харківщини був удвічі нижчим, ніж серед україномовних росіян області, відповідно, 13,51% (95 841 особа із 709 686 осіб) та 28,76% (8 517 осіб із 31 724 осіб) [Таблиця 6]. Тобто, у сільській місцевості мешкав кожен 7-й російськомовний росіянин та кожен 4-й україномовний росіянин Харківської області.

Рівень частки сільського населення серед російськомовних та україномовних росіян у Харківщині був дещо вищим, ніж в Україні. Рівень частки сільських мешканців серед російськомовних росіян в області складав 13,51% (95 841 особи із 709 686 осіб), а в цілому в Україні – 12,70% (1 020 268 осіб із 7 993 832 осіб). Більш помітні відмінності у рівні частки сільського населення зберігалися серед україномовних росіян у Харківщині та в Україні, відповідно, 28,76 % (8 517 осіб із 31 724 осіб) та 23,04 % (75 613 осіб із 328 152 осіб) [Таблиці 6, 3].

Отже, в етнічному складі міського та сільського населення Харківської області росіяни залишалися в меншості. Однак, рівень частки росіян серед населення урбаністичного середовища Харківщини був помітно вищим, ніж серед населення сільської місцевості. Рівень частки росіян серед міського та сільського населення Харківщини був значно вищим, ніж серед загальної чисельності міського та сільського населення України. Рівень урбанізації росіян в області та в Україні був значно вищим, ніж рівень урбанізації українців. Росіяни складали 90% загальної чисельності міських та сільських етнічних меншин Харківщини.

Абсолютну більшість серед міських та сільських росіян Харківської області становили російськомовні. Асиміляційні процеси не набули значного розповсюдження серед росіян в урбаністичному середовищі Харківщини, попри те, що росіяни залишалися в меншості в етнічному складі міського населення області. Однак, в умовах дисперсного розселення росіян у сільській місцевості області рівень частки україномовних серед них був

помітно вищим, ніж у містах. До того ж, в урбаністичному середовищі Харківщини рівень частки україномовних серед росіян був на порядок нижчим, ніж рівень частки російськомовних серед українців, а у сільській місцевості області рівень мовної українізації росіян виявився навіть вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців.

Росіяни у місті Харкові та в Харківській області за межами обласного центру. Ще більш значні відмінності у рівні частки росіян зберігалися серед усього населення Харкова та інших територій області за межами міста. Серед загальної чисельності населення обласного центру рівень частки росіян досягав 34,25% (496 538 осіб із 1 449 871 особи), а в області за межами Харкова цей рівень був удвічі нижчим – 16,98% (245 487 осіб із 1 445 942 осіб) [Таблиці 7, 8]. Тобто, серед усього населення обласного центру кожен 3-й мешканець був росіянином, а серед усього населення інших територій Харківщини – кожен 6-й.

Однак, абсолютну більшість в етнічному населення Харкова складали українці – 60,99% (884 228 осіб із 1 445 871 особи). В обласному центрі українці за чисельністю переважали росіян майже вдвічі, відповідно, 884 228 осіб та 496 538 осіб. Серед усього населення області за межами Харкова українці також становили абсолютну більшість – 80,53% (1 164 471 особа із 1 445 942 осіб). На цих теренах українці переважали росіян за чисельністю майже вп'ятеро, відповідно, 1 164 471 особа та 245 487 осіб [Таблиці 7, 8].

Спостерігалися істотні відмінності у рівні зосередження у Харкові росіян, українців та всього населення області. Частка росіян Харківщини, які зосереджувалися в обласному центрі, досягала 66,92% (496 538 осіб із 742 025 осіб), а рівень зосередження у місті всього населення, а особливо українців, виявився помітно нижчим, відповідно, 50,01% (1 449 871 особа із 2 895 813 осіб) та 43,16% (884 228 осіб із 2 048 699 осіб) [Таблиці 7, 2]. Тобто, у Харкові зосереджувалися дві третини росіян Харківщини, половина всього населення, але меншість українців області. Тому, головним осередком територіального розміщення росіян у Харківській області слугував якраз обласний центр. За чисельністю росіян Харків посідав 1-е місце поміж усіх міст України – 496 538 осіб. 2-ге місце за цими показниками належало Донецьку – 493 763 особи. За рівнем частки росіян у відносних показниках серед усього населення Харків посідав 4-те місце після Сімферополя, Донецька та Луганська. Тобто, Харків виявився найбільшим осередком територіального розміщення росіян в Україні.

Досить значним був також і рівень частки Харкова серед міських росіян області – 77,87% (496 538 осіб із 637 659 осіб). Рівень частки обласного центру серед міських українців та міського населення Харківщини виявився помітно нижчим, відповідно, 63,97% (1 449 871 особа із 2 266 401 особи) та 57,54% (884 228 осіб із 1 536 698 осіб) [Таблиці 7, 5]. Тобто, за рівнем зосередження безпосередньо у Харкові росіяни значно переважали українців та все населення.

Навпаки, за рівнем зосередження в інших населених пунктах області за межами Харкова, росіяни помітно поступалися українцям та всьому населенню, відповідно, 33,08% (245 487 осіб із 742 025 осіб), 56,84% (1 164 471 особи із 2 048 699 осіб) та 49,99% (1 445 942 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 8, 4]. Тобто, на теренах Харківщини за межами Харкова мешкала меншість росіян, але більшість українців та майже половина всього населення області.

Досить істотні відмінності спостерігалися і в мовній структурі росіян у Харкові та в Харківщині за межами обласного центру. Рівень частки російськомовних серед росіян у Харкові, виявився вищим, ніж на інших теренах області, відповідно, 97,42% (483 722 осіб із 496 538 осіб) та 92,05% (225 964 особи із 245 487 осіб) [Таблиці 7, 8]. Російськомовні складали абсолютну більшість серед росіян як у Харкові, так і в області за його межами. Натомість, рівень частки україномовних серед росіян у Харкові був помітно нижчим, ніж серед росіян, розселених в області за межами обласного центру, відповідно, 2,47% (12 245 осіб із 496 538 осіб) та 7,93% (19 479 осіб із 245 487 осіб) [Таблиці 7, 8]. Тобто, серед росіян у місті Харкові, лише кожен 40-й був україномовним, а серед росіян Харківщини за межами обласного центру – кожен 13-й був україномовним.

Рівень мовної українізації росіян у місті Харкові виявився істотно нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 2,47% (12 245 осіб із 496 538 осіб) та 49,46% (437 337 осіб із 884 228 осіб) [Таблиця 7]. За чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни у 35 разів поступалися російськомовним українцям. Серед росіян Харкова лише кожен 40-й був україномовним, але майже кожен 2-й українець міста виявився російськомовним. Якраз ці досить істотні відмінності у рівні мовної асиміляції росіян та українців свідчать про збереження інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності, зокрема в урбаністичному середовищі області, насамперед у Харкові. Тому і зберігається величезний

рівень мовного зросійщення українців в обласному центрі на тлі незначного рівня мовної українізації росіян міста.

На відміну від Харкова, на інших теренах області рівень частки україномовних серед росіян був фактично таким же, як і рівень частки російськомовних серед українців, відповідно, 7,93% (19 479 осіб із 245 487 осіб) та 7,86% (91 577 осіб із 1 164 471 особи) [Таблиця 8]. Однак, за чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни майже уп'ятеро поступалися російськомовним українцям. Проте, як серед росіян, так і серед українців, розселених в області за межами обласного центру кожен 12-й був асимільованим за мовою.

Рівень зосередження у місті Харкові російськомовних та україномовних росіян Харківської області істотно відрізнявся. Частка обласного центру серед російськомовних росіян Харківщини була значно вищою, ніж серед україномовних росіян, відповідно, 68,16% (483 722 особи із 709 686 осіб) та 38,60% (12 245 осіб із 31 724 осіб) [Таблиці 7, 4]. Тобто, більше двох третин російськомовних росіян області зосереджувалися безпосередньо в обласному центрі. Однак, у Харкові мешкали лише 4 із 10-ти україномовних росіян області.

Навпаки, переважна більшість україномовних росіян Харківщини мешкали за межами обласного центру – 61,40% (19 479 осіб із 31 724 осіб), але меншість російськомовних росіян області – 31,84% (225 964 особи із 709 686 осіб) [Таблиці 8, 4]. Тобто, 6 із 10-ти україномовних росіян Харківщини мешкали за межами Харкова, але менше третини російськомовних росіян області.

Відрізнявся також і рівень частки Харкова серед міських російськомовних та україномовних росіян області. Частка обласного центру серед міських російськомовних росіян Харківщини досягала 78,80% (483 722 особи із 613 845 осіб). Рівень частки Харкова серед міських україномовних росіян області був помітно нижчим – 52,76% (12 245 осіб із 23 207 осіб) [Таблиці 7, 5]. Тобто, у Харкові мешкали 3 із 4-х міських російськомовних росіян Харківщини і лише дещо більше половини міських україномовних росіян області.

Отже, як серед усього населення міста Харкова, так і серед усього населення Харківщини за межами обласного центру, росіяни опинилися в меншості. Проте, рівень частки росіян серед усього населення Харкова виявився вдвічі вищим, ніж серед усього населення області за межами міста. Харків залишався головним осередком територіального розміщення росіян у

Харківській області. До того ж, Харків посідав також 1-е місце за чисельністю росіян в абсолютних показниках поміж усіх обласних центрів України. Росіяни складали 90% етнічних меншин як у Харкові, так і в Харківщині за межами обласного центру.

Абсолютну більшість як серед росіян міста Харкова, так і серед росіян, які мешкали в області за межами обласного центру, складали російськомовні. Асиміляційні процеси у мовному середовищі росіян Харкова не набули значного розповсюдження. Однак, в області за межами обласного центру рівень мовної українізації росіян виявився помітно вищим. Тому, переважна більшість російськомовних росіян Харківщини зосереджувалася безпосередньо у Харкові, а переважна більшість україномовних росіян розселені в області за межами міста. При цьому, рівень частки україномовних серед росіян у Харкові був значно нижчим, ніж рівень частки російськомовних серед українців міста. Однак, у Харківщині за межами Харкова рівень мовної українізації росіян залишався навіть дещо вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців на цих теренах.

Росіяни у Харківській агломерації та за її межами. Значні відмінності у рівні частки росіян серед усього населення зберігалися у Харківській агломерації та на теренах області за її межами. В етнічному складі населення Харківської агломерації рівень частки росіян досягав 31,45% (607 556 осіб із 1 931 515 осіб), а в області за межами агломерації цей рівень був більше, ніж удвічі нижчим – 13,94% (134 469 осіб із 964 298 осіб) [Таблиці 9, 10]. Тобто, серед усього населення Харківської агломерації майже кожен 3-й мешканець належав до росіян, а в області за її межами – кожен 7-й мешканець був росіянином.

Більшість серед усього населення Харківської агломерації становили українці – 64,45% (1 244 860 осіб із 1 931 515 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках у цій агломерації українці переважали росіян удвічі, відповідно, 1 244 860 осіб та 607 556 осіб. Ще вищим був рівень частки українців серед усього населення області за межами агломерації – 83,36% (803 839 осіб із 964 298 осіб). На цих теренах українці за чисельністю переважали росіян майже вшестеро, відповідно, 803 839 осіб та 134 469 осіб [Таблиці 9, 10].

Зберігалися помітні відмінності у рівні зосередження у Харківській агломерації росіян, українців та всього населення. У цій агломерації зосереджувалася переважна більшість росіян Харківської області – 81,88% (607 556 осіб із 742 025 осіб). Рівень зосередження в агломерації українців та

всього населення був значно нижчим, відповідно, 60,76% (1 244 860 осіб із 2 048 699 осіб) та 66,70% (1 931 515 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 9, 4]. Тобто, 8 із 10-ти росіян області мешкали у Харківській агломерації, 6 із 10-ти українців та дві третини всього населення. Тому, Харківська агломерація слугувала основним ареалом територіального розселення росіян в області. До того ж, за чисельністю росіян Харківська агломерація поступалася лише Донецькій агломерації.

За рівнем зосередження в області за межами агломерації росіяни вдвічі поступалися українцям та всьому населенню, відповідно, 18,12% (134 469 осіб із 742 025 осіб), 39,24% (803 839 осіб із 2 048 699 осіб) та 33,33% (964 298 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 9, 4]. Тобто, на теренах області за межами Харківської агломерації мешкав лише кожен 5-й росіянин, 4 із 10-ти українців та кожен 3-й представник усього населення Харківщини.

Спостерігалися відмінності у мовній структурі росіян у Харківській агломерації та за її межами. Рівень частки російськомовних серед росіян у цій агломерації був дещо вищим, ніж в області за її межами, відповідно, 96,95% (589 049 осіб із 607 556 осіб) та 89,71% (120 637 осіб із 134 469 осіб). Серед росіян у Харківській агломерації та на теренах області за її межами російськомовні становили абсолютну більшість. Навпаки, рівень частки україномовних серед росіян агломерації був нижчим, ніж серед росіян, розселених за її межами, відповідно, 2,95% (17 931 особи із 607 556 осіб) та 8,60% (13 763 особи із 134 469 осіб) [Таблиці 9, 10]. Серед росіян агломерації кожен 34-й був україномовним, а серед росіян в області за її межами – кожен 12-й виявився україномовним.

Рівень мовної українізації росіян у Харківській агломерації був істотно нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 2,95% (17 931 особи із 607 556 осіб) та 39,31% (489 295 осіб із 1 244 860 осіб) [Таблиця 9]. За чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни у 27 разів поступалися російськомовним українцям. Серед росіян Харківської агломерації лише кожен 34-й був україномовним, а серед українців 4 із 10-ти були російськомовними. Ці істотні відмінності у рівні мовної асиміляції росіян та українців свідчать про збереження інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності України у Харківській агломерації, насамперед за рахунок обласного центру. Тому і зберігався досить значний рівень мовного зросійщення українців на тлі незначного рівня мовної українізації росіян у Харківській агломерації.

На відміну від агломерації, на інших теренах області рівень частки україномовних серед росіян був майже вдвічі вищим, ніж рівень частки російськомовних серед українців, відповідно, 8,60% (13 793 особи із 134 469 осіб) та 4,93% (39 619 осіб із 803 839 осіб) [Таблиця 9]. За чисельністю україномовні росіяни втричі поступалися російськомовним українцям. На теренах області за межами агломерації серед росіян кожен 12-й був україномовним, а серед українців кожен 20-й був російськомовним. Тобто, в умовах переважно дисперсного розселення росіян в області за межами агломерації відновилася природна мовна асиміляція українською більшістю представників російської етнічної меншини.

Рівень зосередження у Харківській агломерації російськомовних та україномовних росіян помітно відрізнявся. Рівень частки агломерації серед російськомовних росіян області був значно вищим, ніж серед україномовних росіян, відповідно, 83,00% (589 049 осіб із 709 686 осіб) та 56,52% (17 931 особи із 31 724 осіб). Тобто, 8 із 10-ти російськомовних росіян і дещо більше половини україномовних росіян Харківщини зосереджувалися у межах Харківської агломерації. Рівень зосередження російськомовних росіян в області за межами агломерації був значно нижчим, ніж україномовних росіян, відповідно, 17,00% (120 637 осіб із 709 686 осіб) та 43,48% (13 793 особи із 31 724 осіб) [Таблиці 9, 10]. Тобто, в області за межами агломерації мешкав кожен 6-й російськомовний росіянин та 4 із 10-ти україномовних росіян Харківщини.

Отже, як в етнічному складі населення Харківської агломерації, так і в області за її межами, росіяни залишалися в меншості. Однак рівень частки росіян серед усього населення агломерації був помітно вищим, ніж серед усього населення, розселеного в області за її межами. Харківська агломерація була головним осередком територіального розміщення росіян в області. До того ж, за чисельністю в абсолютних показниках росіян ця агломерація посідала 2-ге місце в Україні після Донецької агломерації. Росіяни складали 90% загальної чисельності етнічних меншин у Харківській агломерації та в області за її межами.

Абсолютну більшість як серед росіян Харківської агломерації, так і серед росіян, які мешкали в області за її межами, складали російськомовні. Асиміляційні процеси у мовному середовищі росіян в агломерації не набули значного розповсюдження. Однак, серед росіян, які мешкали в області за межами цієї агломерації, рівень частки україномовних виявився помітно вищим. Рівень частки україномовних серед росіян у Харківській агломерації

був істотно нижчим, ніж рівень частки російськомовних серед українців. Навпаки, в області за межами агломерації рівень частки україномовних серед росіян був майже удвічі вищим, ніж рівень частки російськомовних серед українців на цих теренах.

Росіяни в міськрадах Харківської області. Рівень частки росіян мав помітні відмінності в етнічному складі населення за окремими міськрадами Харківщини, відрізнялася і їхня чисельність в абсолютних показниках.

Чугуївська міськрада. Серед 6-ти міст обласного підпорядкування Харківщини найвищим рівень частки росіян серед усього населення виявився у Чугуївській міськраді. Цей рівень досягав 42,83% (15 995 осіб із 37 348 осіб). Тобто, 4 із 10-ти мешканців міськради належали до росіян. Рівень частки росіян в етнічному складі населення Чугуївської міськради був навіть вищим, ніж рівень частки росіян серед усього населення Харкова, відповідно, 42,83% та 34,25%. Однак, серед усього населення Чугуївської міськради абсолютну більшість складали українці – 56,21% (18 729 осіб із 37 348 осіб). Українці у цій міськраді переважали росіян за чисельністю на 2 734 особи (13,38%) [Таблиця 18, 7].

Рівень частки Чугуївської міськради серед росіян у Харківщині становив 2,16% (15 995 осіб із 742 025 осіб). Однак, рівень зосередження у цій міськраді всього населення, а особливо українців був помітно нижчим, відповідно, 1,29% (37 348 осіб із 2 895 813 осіб) та 1,00% (20 401 особа із 2 048 699 осіб) [Таблиці 18, 4]. На теренах Чугуївської міськради мешкав кожен 46-й росіянин, кожен 27-й мешканець та кожен 100-й українець області. Поміж 6-ти міськрад Харківщини за чисельністю в абсолютних показниках росіян Чугуївська міськрада посідала 1-е місце, всього населення – 4-те місце, а українців – 5-те місце.

Серед усього населення міста Чугуєва рівень частки росіян був дещо нижчим, ніж в інших населених пунктів міськради, відповідно, 42,81% (15 600 осіб із 36 438 осіб) та 43,41% (395 осіб із 910 осіб). Росіяни залишалися в меншості серед усього населення Чугуєва та інших теренів міськради. Переважна більшість росіян міськради мешкали у Чугуєві – 97,53% (15 600 осіб із 15 995 осіб), а в інших населених пунктах – лише 2,47% (395 осіб) [Таблиці 19, 20, 18].

Досить значним був також і рівень частки росіян серед етнічних меншин Чугуївської міськради – 94,74% (15 995 осіб із 16 882 осіб). Більшість серед етнічних меншин цієї міськради складали представники лише однієї із них – росіяни. Абсолютну більшість серед росіян Чугуївської міськради

складали російськомовні – 97,92% (15 663 особи із 15 995 осіб), а рівень частки україномовних серед них був досить незначним – лише 2,06% (329 осіб) [Таблиця 18]. Тобто, лише кожен 48-й росіянин цієї міськради виявився україномовним.

Рівень мовної українізації росіян у Чугуївській міськраді виявився істотно нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 2,06% (329 осіб із 15 995 осіб) та 47,51% (9 692 особи із 20 401 особи) [Таблиця 18]. За чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни у 30 разів поступалися російськомовним українцям. Тобто, серед росіян цієї міськради лише кожен 48-й був україномовним, а серед українців майже половина були російськомовними. Ці істотні відмінності у рівні мовної асиміляції росіян та українців свідчать про помітне збереження у Чугуївській міськраді інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності України.

За рівнем зосередження у Чугуївській міськраді російськомовні росіяни вдвічі переважали україномовних росіян, відповідно, 2,21% (15 663 особи із 709 686 осіб) та 1,04% (329 осіб із 31 724 осіб) [Таблиці 18, 4]. На теренах цієї міськради мешкав кожен 45-й російськомовний росіянин та кожен 96-й україномовний росіянин Харківщини.

Дещо відрізнявся рівень частки російськомовних серед росіян Чугуєва та інших населених пунктів цієї міськради, відповідно, 97,96% (15 281 особа із 15 600 осіб) та 96,71 % (382 особи із 395 осіб). Абсолютну більшість серед росіян як у Чугуєві, так і в міськраді за межами міста складали російськомовні. Навпаки, рівень частки україномовних серед росіян у Чугуєві був нижчим, ніж в інших населених пунктах, відповідно, 2,03% (316 осіб із 15 600 осіб) та 3,29% (13 осіб із 395 осіб) [Таблиці 19, 20]. Тому, серед росіян міста Чугуєва лише кожен 49-й був україномовним, а на інших теренах міськради – кожен 30-й.

Рівень мовної українізації росіян у Чугуєві виявився істотно нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 2,03% (316 осіб із 15 600 осіб) та 47,66% (9 489 осіб із 19 909 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни у 30 разів поступалися російськомовним українцям. Серед росіян Чугуєва лише кожен 49-й був україномовним, а серед українців майже кожен 2-й був російськомовним. Подібне співвідношення у рівні частки україномовних серед росіян та у рівні частки російськомовних серед українців виявилось і на інших теренах міськради, відповідно, 3,29% (13 осіб із 395 осіб) та 41,26% (203 особи із 492

осіб) [Таблиця 20]. За чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни у 15 разів поступалися російськомовним українцям. Серед росіян цих теренів Чугуївської міськради лише кожен 30-й був україномовним, а серед українців 4 із 10-ти були російськомовними.

Отже, в етнічному складі населення Чугуївської міськради росіяни залишалися в меншості. Однак, рівень частки росіян серед усього населення цієї міськради виявився навіть вищим, ніж серед усього населення Харкова, усіх інших міст обласного підпорядкування та районів. Росіяни складали більше 90% загальної чисельності етнічних меншин Чугуївської міськради. Абсолютну більшість серед росіян у цій міськраді складали російськомовні, а рівень частки україномовних серед них виявився доволі незначним. До того ж, рівень частки україномовних серед росіян у цій міськраді був значно нижчим, ніж рівень частки російськомовних серед українців.

Первомайська міськрада. 2-ге місце за рівнем частки росіян серед усього населення поміж 6-ти міськрад обласного підпорядкування належало Первомайській міськраді. Цей рівень досягав 37,98% (12 655 осіб із 33 319 осіб). Кожен 7-й мешканець міськради був росіянином. Рівень частки росіян серед усього населення Первомайської міськради був навіть вищим, ніж серед усього населення Харкова, відповідно, 37,98% та 34,25%. В етнічному складі населення Первомайщини рівень частки українців складав 52,21% (18 729 осіб із 33 319 осіб) і за чисельністю переважали росіян майже в 1,5 рази [Таблиця 21, 7].

Рівень частки Первомайської міськради серед росіян у Харківщині складав 2,71% (12 655 осіб із 742 025 осіб). Проте, рівень зосередження у цій міськраді українців та всього населення був дещо нижчим, відповідно, 0,91% (18 729 осіб із 2 048 699 осіб) та 1,15% (33 319 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 21, 4]. У цій міськраді мешкав кожен 58-й росіянин, кожен 87-й представник усього населення та кожен 110-й українець області. Поміж 6-ти міськрад Харківщини Первомайська міськрада посідала 2-ге місце за чисельністю росіян, за чисельністю всього населення – 5-те місце, за чисельністю українців – 6-те місце.

В етнічному складі населення міста Первомайська рівень частки росіян був удвічі вищим, ніж в інших населених пунктів цієї міськради, відповідно, 38,28% (12 565 осіб із 32 826 осіб) та 18,26% (90 осіб із 493 осіб). Росіяни були в меншості серед усього населення Первомайська та на інших теренах міськради. Переважна більшість росіян Первомайської міськради мешкали у

місті Первомайську – 99,29% (12 565 осіб із 12 655 осіб), а в інших населених пунктах міськради – лише 0,71% (90 осіб із 12 655 осіб) [Таблиці 21, 22, 23].

Досить значним був рівень частки росіян серед етнічних меншин Первомайської міськради – 95,86% (12 655 осіб із 13 201 особи) [Таблиця 21]. Більшість серед них складали росіяни – більше 9-ти із 10-ти.

Абсолютну більшість серед росіян Первомайської міськради становили російськомовні – 96,44% (12 204 особи із 12 655 осіб), а рівень частки україномовних був незначним – 3,56% (451 осіб). Рівень мовної українізації росіян був значно нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 3,56% (451 особа із 12 655 осіб) та 26,44% (4 952 особи із 18 729 осіб) [Таблиця 21]. За чисельністю україномовні росіяни більше, ніж на порядок поступалися російськомовним українцям. Серед росіян міськради кожен 28-й був україномовним, а серед українців кожен 4-й був російськомовним. Ці значні відмінності у рівні мовної асиміляції росіян та українців засвідчують збереження у Первомайській міськраді впливів етномовних процесів доби бездержавності України.

Рівень зосередження у Первомайській міськраді російськомовних росіян був дещо вищим, ніж україномовних росіян, відповідно, 1,72% (12 204 особи із 709 686 осіб) та 1,42% (451 особа із 31 724 осіб) [Таблиця 21], де мешкав кожен 58-й російськомовний та кожен 70-й україномовний росіянин Харківщини.

Помітно відрізнявся рівень частки російськомовних серед росіян міста Первомайська та інших населених пунктів цієї міськради. Серед росіян міста цей рівень був вищим, ніж на інших теренах міськради, відповідно, 96,54% (12 130 осіб із 12 565 осіб) та 82,22% (74 особи із 90 осіб), тобто абсолютну більшість серед них складали російськомовні. Навпаки, рівень частки україномовних серед росіян у Первомайську був учетверо нижчим, ніж у міськраді за межами міста, відповідно, 3,46% (435 осіб із 12 565 осіб) та 17,78% (16 осіб із 90 осіб) [Таблиці 22, 23]. Тобто, серед росіян міста Первомайська кожен 29-й був україномовним, а в інших населених пунктах міськради – кожен 6-й.

Рівень мовної українізації росіян у місті Первомайську був істотно нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 3,46% (435 осіб із 12 565 осіб) та 26,93% (4 937 осіб із 18 331 особи). За чисельністю україномовні росіяни більше, ніж на порядок поступалися російськомовним українцям. Серед росіян Первомайська лише кожен 49-й був україномовним, а серед українців цього міста кожен 4-й був російськомовним. В інших

населених пунктах Первомайської міськради, навпаки, рівень частки україномовних серед росіян виявився значно вищим, ніж рівень частки російськомовних серед українців, відповідно, 17,78% (16 осіб із 90 осіб) та 3,77% (15 осіб із 398 осіб) [Таблиці 22, 23]. Однак, чисельність україномовних росіян та російськомовних українців була однаковою. Серед росіян на цих теренах міськради кожен 5-й був україномовним, а серед українців лише кожен 26-й був російськомовним.

Отже, серед усього населення Первомайської міськради росіяни складали меншість. Однак, рівень частки росіян в етнічному складі населення цієї міськради виявився навіть вищим, ніж серед усього населення Харкова, усіх інших міст обласного підпорядкування та районів, за винятком Чугуївської міськради та Чугуївського району. Росіяни складали більше 90% серед етнічних меншин Первомайської міськради. Абсолютну більшість серед росіян у міськраді становили російськомовні, а рівень частки україномовних серед них був досить незначним. До того ж, рівень частки україномовних серед росіян у цій міськраді був значно нижчим, ніж рівень частки російськомовних серед українців.

Куп'янська міськрада. 3-тє місце за рівнем частки росіян в етнічному складі населення поміж 6-ти міст обласного підпорядкування Харківщини посідала Куп'янська міськрада. Цей рівень складав 16,20% (10 161 особа із 62 705 осіб). Кожен 6-й мешканець міськради був росіянином. Абсолютну більшість серед усього населення міськради складали українці – 77,73% (48 740 осіб), а за чисельністю в абсолютних показниках українці переважали росіян майже вп'ятеро. Рівень частки Куп'янської міськради серед росіян області становив 1,37% (10 161 особа із 742 025 осіб). Рівень зосередження українців та всього населення був дещо вищим, відповідно, 2,38% (48 740 осіб із 2 048 699 осіб) та 2,17% (62 705 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 14, 4]. У цій міськраді зосереджувався кожен 73-й росіянин, кожен 42-й українець та кожен 46-й мешканець області. Поміж 6-ти міськрад області Куп'янська міськрада посідала 4-тє місце за чисельністю росіян, 2-ге місце за чисельністю українців та всього населення.

На відміну від міст Чугуєва та Первомайська, рівень частки росіян серед усього населення був вищим, ніж в інших населених пунктах відповідних міськрад, то серед усього населення міста Куп'янська цей рівень був дещо нижчим, ніж на інших теренах міськради, відповідно, 14,21% (4 573 особи із 30 518 осіб) та 18,31% (5 588 осіб із 30 518 осіб). Росіяни були в меншості серед усього населення Куп'янська та інших населених пунктів

міськради. Більшість росіян цієї міськради мешкали не в Куп'янську – 45,01% (4 573 особи із 10 161 осіб), а в міськраді за межами міста – 54,99% (5 588 осіб) [Таблиці 15, 16, 14].

Значним був рівень частки росіян серед сукупної чисельності етнічних меншин Куп'янської міськради – 91,51% (10 161 особа із 11 104 осіб) [Таблиця 14]. Тобто, 9 із 10-ти представників етнічних меншин належали до росіян.

Серед росіян Куп'янської міськради російськомовні складали абсолютну більшість – 92,11% (9 359 осіб із 10 161 осіб). Рівень частки україномовних серед них складав 7,73% (785 осіб). Рівень мовної українізації росіян був майже вдвічі нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 7,73% (785 осіб із 10 161 особи) та 12,72% (6 199 осіб із 48 740 осіб) [Таблиця 14]. За чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни майже увосьмеро поступалися російськомовним українцям. Серед росіян міськради кожен 13-й був україномовним, а серед українців кожен 8-й був російськомовним. Відмінності у рівні мовної асиміляції росіян та українців у Куп'янській міськраді свідчать про інерційні впливи етномовних процесів доби бездержавності України.

За рівнем зосередження у Куп'янській міськраді російськомовні росіяни майже вдвічі поступалися україномовним росіянам, відповідно, 1,32% (9 359 осіб із 709 686 осіб) та 2,47% (785 осіб із 31 724 осіб) [Таблиці 14, 4]. На теренах Куп'янської міськради мешкав кожен 76-й російськомовний росіянин та кожен 40-й україномовний росіянин Харківщини.

Рівень частки російськомовних серед росіян у місті Куп'янську був дещо нижчим, ніж в інших населених пунктах міськради, відповідно, 90,97% (4 160 осіб із 4 573 осіб) та 93,04% (5 199 осіб із 5 588 осіб). Абсолютну більшість серед росіян у Куп'янську та на інших теренах міськради становили російськомовні. Рівень частки україномовних серед росіян у місті був вищим, ніж у міськраді за межами міста, відповідно, 8,97% (410 осіб із 4 573 осіб) та 6,71% (375 осіб із 5 588 осіб) [Таблиці 15, 16]. Серед росіян міста Куп'янська кожен 11-й був україномовним, а в інших населених пунктах цієї міськради – кожен 15-й.

Рівень мовної українізації росіян у Куп'янську був дещо вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 8,97% (410 осіб із 4 573 осіб) та 7,23% (1 918 осіб із 26 537 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни більше, ніж учетверо поступалися російськомовним українцям. Серед росіян Куп'янська кожен 11-й був

україномовним, а серед українців міста кожен 14-й був російськомовним. В інших населених пунктах Куп'янської міськради, навпаки, рівень частки україномовних серед росіян виявився майже втричі нижчим, ніж рівень частки російськомовних серед українців, відповідно, 6,71% (375 осіб із 5 588 осіб) та 19,28% (4 281 особа із 22 203 осіб) [Таблиці 15, 16]. Серед росіян в інших населених пунктах Куп'янської міськради (Ковшарівці та Куп'янську-Вузловому) лише кожен 15-й був україномовним, а серед українців російськомовним був кожен 4-й.

Отже, в етнічному складі населення Куп'янської міськради росіяни залишалися в меншості. Росіяни складали більше 90% загальної чисельності етнічних меншин цієї міськради. Абсолютну більшість серед росіян у Куп'янській міськраді складали російськомовні, а рівень частки україномовних серед них був значно нижчим. Однак, рівень частки україномовних серед росіян був майже вдвічі меншим, ніж рівень частки російськомовних серед українців.

Лозівська міськрада. 4-те місце за рівнем частки росіян серед усього населення поміж 6-ти міст обласного підпорядкування Харківщини належало Лозівській міськраді. Цей рівень становив 14,74% (10 867 осіб із 73 707 осіб). Кожен 7-й мешканець міськради був росіянином. Абсолютну більшість серед усього населення міськради складали українці – 79,00% (58 226 осіб). Українці за чисельністю в абсолютних показниках переважали росіян більше, ніж у п'ятеро. Рівень частки Лозівської міськради серед росіян області складав 1,46% (10 867 осіб із 742 025 осіб). Рівень зосередження у цій міськраді українців та всього населення був вищим, відповідно, 2,84% (58 226 осіб із 2 048 699 осіб) та 2,55% (73 707 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 11, 4]. У міськраді мешкав кожен 68-й росіянин, кожен 35-й українець та кожен 39-й мешканець області. Поміж 6-ти міськрад Лозівська міськрада посідала 2-ге місце за чисельністю росіян, а також 1-ше місце за чисельністю українців та всього населення.

Досить значним був рівень частки росіян серед етнічних меншин Лозівської міськради – 89,92% (10 867 осіб із 12 085 осіб) [Таблиця 11]. Тобто, 9 із 10-ти представників етнічних меншин цієї міськради належали до росіян.

Рівень частки росіян серед усього населення міста Лозової був вищим, ніж в інших населених пунктах міськради, відповідно, 15,29% (9 880 осіб із 64 627 осіб) та 10,87% (987 осіб із 9 080 осіб). Росіяни були в меншості серед усього населення Лозової та на інших теренах міськради. Абсолютна

більшість росіян цієї міськради мешкали у Лозовій – 90,92% (9 880 осіб із 10 867 осіб), а в інших населених пунктах – меншість, 9,08% (987 осіб) [Таблиці 12, 13, 11].

Абсолютну більшість серед росіян Лозівської міськради становили російськомовні – 88,71% (9 640 осіб із 10 867 осіб), а рівень частки серед них україномовних був значно нижчим – 11,27% (1 225 осіб) [Таблиця 11]. Кожен 9-й росіянин міськради був україномовним. Рівень мовної українізації росіян був більше, ніж удвічі нижчим, порівняно з рівнем мовного зросійщення українців, відповідно, 11,27% (1 225 осіб із 10 867 осіб) та 4,73% (2 754 особи із 58 226 осіб) [Таблиця 11]. Однак, україномовні росіяни за чисельністю удвічі поступалися російськомовним українцям. Серед росіян цієї міськради кожен 9-й був україномовним, а серед українців лише кожен 21-й виявився російськомовним. В умовах дисперсного розселення росіян у цій міськраді відновилася природна мовна асиміляція українською більшістю представників цієї етнічної меншини.

За рівнем зосередження у Лозівській міськраді російськомовні росіяни майже втричі поступалися україномовним росіянам, відповідно, 1,36% (9 640 осіб із 709 686 осіб) та 3,86% (1 225 осіб із 31 724 осіб) [Таблиці 11, 4]. На теренах цієї міськради мешкав кожен 73-й російськомовний та кожен 26-й україномовний росіянин Харківщини.

Рівень частки російськомовних серед росіян у Лозовій був дещо вищим, ніж серед росіян в інших населених пунктах цієї міськради, відповідно, 89,49% (8 842 особи із 9 880 осіб) та 80,85% (798 осіб із 987 осіб), тобто абсолютну більшість серед них складали російськомовні. Навпаки, рівень частки україномовних серед росіян у місті був удвічі нижчим, ніж на інших теренах цієї міськради, відповідно, 10,49% (1 036 осіб із 9 880 осіб) та 19,15% (189 осіб із 987 осіб) [Таблиці 12, 13]. Серед росіян міста Лозової кожен 10-й був україномовним, а в інших населених пунктах цієї міськради – кожен 5-й виявився україномовним.

Рівень мовної українізації росіян у місті Лозовій був удвічі вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 10,49% (1 036 осіб із 9 880 осіб) та 5,21% (2 620 осіб із 50 276 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни удвічі поступалися російськомовним українцям. Серед росіян Лозової кожен 10-й був україномовним, а серед українців кожен 19-й був російськомовним. В інших населених пунктах Лозівської міськради рівень частки україномовних серед росіян виявився на порядок вищим, ніж рівень частки російськомовних серед українців,

відповідно, 19,15% (189 осіб із 987 осіб) та 1,69% (134 особи із 7 950 осіб) [Таблиці 12, 13]. Навіть в абсолютних показниках україномовні росіяни переважали російськомовних українців на цих теренах. Серед росіян в інших населених пунктах цієї міськради кожен 5-й був україномовним, а серед українців російськомовним виявився лише кожен 59-й.

Отже, серед усього населення Лозівської міськради росіяни складали меншість. Росіяни складали майже 90% загальної чисельності етнічних меншин цієї міськради. Абсолютну більшість серед росіян у цій міськраді становили російськомовні, а рівень частки україномовних серед них залишався досить помітним. До того ж, рівень частки україномовних серед росіян у Лозівській міськраді був удвічі вищим, ніж рівень частки російськомовних серед українців у відносних показниках, але нижчим в абсолютних показниках.

Місто Ізюм. 5-те місце за рівнем частки росіян усього населення поміж 6-ти міст обласного підпорядкування Харківщини належало Ізюму. Цей рівень становив 13,36% (7 492 особи із 56 075 осіб). Лише кожен 7-й мешканець міста належав до росіянин. Абсолютну більшість серед усього населення Ізюма становили українці – 83,57% (46 864 осіб) і за чисельністю переважали росіян більше, ніж ушестеро. Рівень частки міста Ізюма серед росіян області складав лише 1,01% (7 492 особи із 742 025 осіб). Однак, рівень зосередження у місті українців та всього населення був вищим, відповідно, 2,29% (46 864 особи із 2 048 699 осіб) та 1,94% (56 075 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 17, 4]. В Ізюмі мешкав кожен 99-й росіянин, кожен 47-й українець та кожен 51-й мешканець області. Поміж 6-ти міст обласного підпорядкування Ізюм посідав 5-те місце за чисельністю росіян та 3-тє місце за чисельністю українців та всього населення.

Досить значним був рівень частки росіян серед сукупної чисельності етнічних меншин міста Ізюма – 89,21% (7 492 особи із 8 398 осіб) [Таблиця 17]. Тобто, 9 із 10-ти представників етнічних меншин міста належали до росіян.

Абсолютну більшість серед росіян Ізюма складали російськомовні – 90,78% (6 800 осіб із 7 492 осіб). Рівень частки україномовних серед росіян складав 9,17% (687 осіб) і був дещо нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців – 12,94% (6 064 особи із 46 864 осіб) [Таблиця 17]. За чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни удев'ятеро поступалися російськомовним українцям. Серед росіян Ізюма кожен 11-й був україномовним, а серед українців майже кожен 8-й був російськомовним. Ці

відмінності у рівні мовної асиміляції росіян та українців в Ізюмі свідчать про інерційні впливи етномовних процесів доби бездержавності України.

За рівнем зосередження у місті Ізюмі російськомовні росіяни поступалися україномовним росіянам, відповідно, 0,96% (6 800 осіб із 709 686 осіб) та 2,17% (687 осіб із 31 724 осіб) [Таблиці 17, 4]. На теренах Ізюма мешкав кожен 104-й російськомовний та кожен 46-й україномовний росіянин області.

Отже, в етнічному складі населення Ізюма росіяни залишалися в меншості. Росіяни складали близько 90% серед етнічних меншин міста. Абсолютну більшість серед росіян в Ізюмі складали російськомовні, а рівень частки україномовних серед них був значно нижчим. Однак, рівень частки україномовних серед росіян був меншим, ніж рівень частки російськомовних серед українців.

Люботинська міськрада. Останнє, 6-те місце за рівнем частки росіян серед усього населення поміж усіх міст обласного підпорядкування належало Люботинській міськраді. Цей рівень складав лише 8,40% (2 252 особи із 26 805 осіб). Тобто, лише кожен 12-й мешканець міськради був росіянином. Абсолютну більшість серед усього населення цієї міськради складали українці – 89,65% (24 030 осіб), тобто 9 із 10-ти, а також переважали росіян за чисельністю на порядок. Рівень частки Люботинської міськради серед росіян області складав лише 0,30% (2 252 особи із 742 025 осіб). Рівень зосередження українців та всього населення був вищим, відповідно, 1,17% (24 030 осіб із 2 048 699 осіб) та 0,93% (26 805 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 24, 4]. У цій міськраді мешкав кожен 333-й росіянин, кожен 85-й українець та кожен 107-й мешканець області. Поміж усіх міськрад Харківщини Люботинська посідала останнє, 6-те місце за чисельністю росіян та всього населення, але 4-те місце за чисельністю українців.

Значним був рівень частки росіян серед сукупної чисельності етнічних меншин Люботинської міськради – 90,15% (2 252 особи із 2 498 осіб) [Таблиця 11]. Тобто, 9 із 10-ти представників етнічних меншин належали до росіян.

Рівень частки росіян серед усього населення міста Люботина був дещо вищим, ніж в інших населених пунктах міськради, відповідно, 8,57% (2 059 осіб із 24 031 особи) та 6,96% (193 осіб із 2 774 осіб). Росіяни опинилися в меншості серед усього населення Люботина та на теренах за межами міста. Більшість росіян міськради мешкали у Люботині – 91,42% (2 059 осіб із 2 252

осіб), а на інших теренах міськради – меншість, 8,58% (193 особи) [Таблиці 25, 26, 24].

Серед росіян Люботинської міськради російськомовні складали абсолютну більшість – 90,28% (2 033 особи із 2 252 осіб), рівень частки україномовних серед них був нижчим – 9,68% (218 осіб). Рівень мовної українізації росіян у Люботинській міськраді виявився майже вдвічі вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 9,68% (218 осіб із 2 252 осіб) та 5,11% (1 229 осіб із 24 030 осіб) [Таблиця 24]. Однак, за чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни майже вшестеро поступалися російськомовним українцям. Серед росіян цієї міськради кожен 10-й був україномовним, а серед українців кожен 20-й був російськомовним. В умовах дисперсного розселення росіян у Люботинській міськраді відновилася природна мовна асиміляція українською більшістю представників російської етнічної меншини.

За рівнем зосередження у Люботинській міськраді російськомовні росіяни більше, ніж удвічі поступалися україномовним росіянам, відповідно, 0,29% (2 033 особи із 709 686 осіб) та 0,69% (218 осіб із 31 724 осіб) [Таблиці 24, 4]. У цій міськраді мешкав кожен 345-й російськомовний росіянин та кожен 145-й україномовний росіянин області.

Рівень частки російськомовних серед росіян у місті Люботині виявився дещо вищим, ніж в інших населених пунктах цієї міськради, відповідно, 91,26% (1 879 осіб із 2 059 осіб) та 79,79% (154 особи із 193 осіб). Абсолютну більшість серед росіян у Люботині складали російськомовні – 9 із 10-ти, а на інших теренах міськради – 8 із 10-ти. Навпаки, рівень частки україномовних серед росіян у Люботині був більше, ніж удвічі нижчим, порівняно з рівнем частки україномовних серед росіян у міськраді за межами міста, відповідно, 8,69% (179 осіб із 2 059 осіб) та 20,21% (39 осіб із 193 осіб) [Таблиці 25, 26]. Тобто, серед росіян Люботина кожен 11-й був україномовним, а серед росіян в інших населених пунктах цієї міськради – кожен 5-й росіянин виявився україномовним.

До того ж, рівень мовної українізації росіян у Люботині був вищим – 8,69% (179 осіб із 2 059 осіб), ніж рівень мовного зросійщення українців – 5,67% (1 219 осіб із 21 483 осіб). За чисельністю україномовні росіяни у цьому місті всемеро поступалися російськомовним українцям. Серед росіян міста кожен 11-й був україномовним, а серед українців кожен 19-й був російськомовним. Натомість, в інших населених пунктах цієї міськради рівень частки україномовних серед росіян виявився істотно вищим, ніж

рівень частки російськомовних серед українців, відповідно, 20,21% (39 осіб із 193 осіб) та 0,39% (10 осіб із 2 547 осіб) [Таблиці 25, 26]. Навіть в абсолютних показниках україномовні росіяни переважали російськомовних українців. Серед росіян на цих теренах Люботинської міськради за межами Люботина кожен 5-й був україномовним, а серед українців російськомовним був лише кожен 256-й.

Отже, серед усього населення Люботинської міськради росіяни складали меншість. Росіяни складали 90% загальної чисельності етнічних меншин цієї міськради. Абсолютну більшість серед росіян у цій міськраді становили російськомовні, а рівень частки україномовних серед них залишався також досить помітним. До того ж, рівень частки україномовних серед росіян у Люботинській міськраді був майже удвічі вищим, ніж рівень частки російськомовних серед українців у відносних показниках, але нижчим в абсолютних показниках.

Таким чином, серед загальної чисельності населення усіх 6-ти міськрадах обласного підпорядкування Харківщини росіяни залишалися в меншості. Найвищим рівень частки росіян в етнічному складі населення спостерігався у Чугуївській та Первомайській міськрадах. У цих 2-х міськрадах рівень частки росіян серед усього населення був навіть вищим, ніж в етнічному складі населення Харкова. Найнижчим виявився рівень частки росіян в етнічному складі населення Люботинської міськради. Росіяни складали 90% загальної чисельності етнічних меншин усіх 6-ти міськрад. Абсолютну більшість серед росіян у всіх міськрадах Харківщини становили російськомовні. Найвищим рівень частки російськомовних серед росіян зберігався у Чугуївській та Первомайській міськрадах. Якраз у цих 2-х міськрадах рівень мовної українізації росіян був незначним – лише 2-3%. В інших 4-х міськрадах асиміляційні процеси у мовному середовищі росіян набули більш значного поширення. Найвищим рівень частки україномовних серед росіян спостерігався у Лозівській міськраді – більше 10%. У Лозівській та Люботинській міськрадах рівень мовної асиміляції (українізації) росіян був вищим, ніж рівень мовної асиміляції (зросійщення) українців.

Росіяни в районах Харківської області. Зберігалися помітні відмінності в рівні частки росіян в етнічному складі населення за окремими районами Харківщини, різнилася також і їхня чисельність в абсолютних показниках.

Чугуївський район. Найвищим рівень частки росіян серед усього населення поміж 27-ми районів області виявився у Чугуївському районі. Цей

рівень досягав 40,53% (20 699 осіб із 51 077 осіб). Тобто, 4 із 10-ти мешканців району належали до росіян. Росіяни дисперсно розселені на теренах Чугуївщини, але в окремих населених пунктах району зберігався і малокомпактний тип територіального розміщення росіян. Проте, в етнічному складі населення цього району абсолютну більшість складали українці – 57,33% (29 281 особа) [Таблиця 43].

Рівень частки Чугуївського району серед росіян Харківщини становив 2,79% (20 699 осіб із 742 025 осіб). Рівень зосередження у районі всього населення та українців був помітно нижчим, відповідно, 1,43% (29 281 особа із 2 895 813 осіб) та 1,00% (51 077 осіб із 2 048 699 осіб) [Таблиці 43, 4]. У цьому районі мешкав кожен 36-й росіянин, кожен 57-й мешканець та кожен 70-й українець області. Поміж 27-ми районів за чисельністю росіян Чугуївщина посідала 2-ге місце, всього населення – 6-те, а за чисельністю українців – лише 12-те.

Досить значним залишався також і рівень частки росіян середетнічних меншин Чугуївщини – 94,97% (20 699 осіб із 21 796 осіб) [Таблиця 43]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин району становили росіяни.

Серед росіян Чугуївського району російськомовні складали абсолютну більшість – 98,43% (20 374 особи із 20 699 осіб), а рівень частки україномовних серед них виявився досить незначним – 1,57% (325 осіб). Рівень мовної українізації росіян у цьому районі був істотно нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 1,57% (325 осіб із 20 699 осіб) та 22,47% (6 578 осіб із 29 281 особи) [Таблиця 43]. За чисельністю україномовні росіяни у 20 разів поступалися російськомовним українцям. Серед росіян цього району лише кожен 64-й був україномовним, серед українців майже кожен 4-й – російськомовним.

За рівнем зосередження у Чугуївщині російськомовні росіяни майже втричі переважали україномовних росіян, відповідно, 2,87% (20 374 особи із 709 686 осіб) та 1,04% (325 осіб із 31 724 осіб) [Таблиці 43, 4]. У районі мешкав кожен 35-й російськомовний та кожен 100-й україномовний росіянин області.

Рівень частки росіян серед усього населення Чугуївського району був дещо нижчим, ніж Чугуївської міськради, відповідно, 40,53% (20 699 осіб із 51 077 осіб) та 42,83% (15 995 осіб із 37 348 осіб) [Таблиці 41, 18]. Навіть чисельність росіян у районі виявилася більшою, ніж у міськраді. Однак, росіяни залишалися в меншості в етнічному складі населення як у районі, так і в міськраді.

Рівень частки російськомовних серед росіян Чугуївського району був дещо вищим, ніж серед росіян Чугуївської міськради, відповідно, 98,43% (20 374 особи із 20 699 осіб) та 97,92% (15 663 особи із 15 995 осіб). Абсолютну більшість серед росіян як у районі, так і міськраді складали російськомовні. Навпаки, рівень частки україномовних серед росіян у Чугуївському районі був навіть нижчим, ніж серед росіян Чугуївської міськради, відповідно, 1,57% (325 осіб із 20 699 осіб) та 2,06% (329 осіб із 15 995 осіб) [Таблиці 43, 18]. Серед росіян району кожен 64-й був україномовним, а серед росіян міськради – кожен 48-й.

Отже, в етнічному складі населення Чугуївського району росіяни залишалися в меншості. Однак, рівень частки росіян серед усього населення цього району виявився навіть вищим, ніж серед усього населення міста Харкова, усіх районів області та усіх міст обласного підпорядкування, за винятком Чугуївської міськради. Росіяни складали більше 90% загальної чисельності етнічних меншин Чугуївського району. Абсолютну більшість серед росіян у районі складали російськомовні, а рівень частки україномовних серед них був доволі незначним. До того ж, рівень частки україномовних серед росіян у цьому районі виявився істотно нижчим, ніж рівень частки російськомовних серед українців.

Первомайський район. 2-ге місце за рівнем частки росіян в етнічному складі населення поміж 27-ми районів Харківщини належало Первомайському району. Цей рівень досягав 32,60% (6 520 осіб із 19 999 осіб). Тобто, кожен 3-й мешканець району був росіянином. Росіяни переважно дисперсно розселені на теренах району, а в окремих населених пунктах зберігався і малокомпактний тип їхнього територіального розміщення. Абсолютну більшість серед усього населення району становили українці – 65,45% (13 090 осіб) [Таблиця 69]. У цьому районі за чисельністю українці вдвічі переважали росіян.

Рівень частки Первомайського району серед загальної чисельності росіян Харківщини складав лише 0,88% (6 520 осіб із 742 025 осіб). Рівень зосередження всього населення та українців у районі був нижчим, відповідно, 0,64% (13 090 осіб із 2 895 813 осіб) та 0,69% (19 999 осіб із 2 048 699 осіб) [Таблиці 69, 4]. У цьому районі мешкав кожен 114-й росіянин, кожен 145-й мешканець та кожен 156-й українець області. Поміж 27-ми районів за чисельністю росіян в абсолютних показниках Первомайський район посідав 10-те місце, за чисельністю всього населення – 24-те місце, за чисельністю українців – 25-те місце.

Доволі значним був також і рівень частки росіян серед сукупної чисельності етнічних меншин Первомайського району – 94,37% (6 520 осіб із 6 909 осіб) [Таблиця 69]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин району становили представники лише однієї із них – росіяни (більше 9 із 10-ти).

Російськомовні становили абсолютну більшість серед росіян Первомайському району – 96,35% (6 282 особи із 6 520 осіб). Рівень частки україномовних серед них був досить незначним – 3,65% (238 осіб). Рівень мовної українізації росіян виявився втричі нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 3,65% (238 осіб із 6 520 осіб) та 13,48% (1 764 осіб із 13 090 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни усемеро поступалися російськомовним українцям. Серед росіян району лише кожен 27-й був україномовним, а серед українців кожен 7-й виявився російськомовним. За рівнем зосередження у районі російськомовні росіяни переважали україномовних росіян, відповідно, 0,89% (6 282 особи із 709 686 осіб) та 0,75% (238 осіб із 31 724 осіб) [Таблиці 69, 4]. У Первомайському районі мешкав кожен 112-й російськомовний та кожен 133-й україномовний росіянин Харківщини.

В етнічному складі населення Первомайського району рівень частки росіян був нижчим, ніж Первомайської міськради, відповідно, 32,60% (6 520 осіб із 19 999 осіб) та 37,98% (12 655 осіб із 33 319 осіб). Рівень частки російськомовних серед росіян Первомайського району був таким же, як і серед росіян Первомайської міськради, відповідно, 96,35% (6 282 особи із 6 520 осіб) та 96,54% (12 130 осіб із 12 565 осіб). Російськомовні становили абсолютну більшість серед росіян як у районі, так і міськраді. Фактично не відрізнявся і рівень частки україномовних серед росіян у районі та міськраді, відповідно, 3,65% (238 осіб із 6 520 осіб) та 3,46% (435 осіб із 12 365 осіб) [Таблиці 69, 21]. Тобто, серед росіян Первомайського району кожен 27-й був україномовним, а серед росіян Первомайської міськради – кожен 29-й.

Отже, серед усього населення Первомайського району росіяни складали меншість. Однак, рівень частки росіян в етнічному складі населення цього району виявився навіть вищим, ніж серед усього населення Харкова, усіх інших міст обласного підпорядкування, за винятком Чугуївської та Первомайської та всіх районів, за винятком Чугуївського. Росіяни складали більше 90% загальної чисельності етнічних меншин Первомайського району. Абсолютну більшість серед росіян у цьому районі становили російськомовні, а рівень частки україномовних серед них залишався досить незначним. До

того ж, рівень частки україномовних серед росіян у цьому районі був значно нижчим, ніж рівень частки російськомовних серед українців.

Великобурлуцький район. 3-тє місце за рівнем частки росіян в етнічному складі населення поміж 27-ми районів Харківщини посідав прикордонний Великобурлуцький район. Цей рівень складав 24,85% (7 030 осіб із 28 287 осіб). Тобто, кожен 4-й мешканець району належав до росіян. Росіяни розселені дисперсно у цьому районі, а в окремих населених пунктах зберігався і малокомпактний тип територіального розміщення росіян, зокрема в селі Вільховатка. Серед усього населення району абсолютну більшість становили українці – 73,06% (20 666 осіб) та за чисельністю майже втричі переважали росіян [Таблиця 61].

Рівень частки Великобурлуцького району серед росіян Харківщини становив лише 0,95% (7 030 осіб із 742 025 осіб). Рівень зосередження всього населення та українців був вищим, відповідно, 1,01% (28 287 осіб із 2 895 813 осіб) та 0,98% (20 666 осіб із 2 048 699 осіб) [Таблиці 61, 4]. У районі мешкав кожен 105-й росіянин, кожен 102-й мешканець та кожен 99-й українець області. Поміж 27-ми районів за чисельністю росіян цей район посідав 8-ме місце, за чисельністю всього населення – 16-те місце, а за чисельністю українців – 20-те.

Значним був рівень частки росіян серед етнічних меншин Великобурлуцького району – 92,25% (7 030 осіб із 7 621 особи) [Таблиця 61]. Абсолютну більшість серед них становили представники лише однієї із них – росіяни.

Серед росіян Великобурлуцького району абсолютну більшість становили російськомовні – 92,75% (6 620 осіб із 7 030 осіб). Рівень частки україномовних серед них був незначним – 7,25% (510 осіб). Рівень мовної українізації росіян у районі був навіть дещо вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 7,25% (510 осіб із 7 030 осіб) та 4,92% (1 016 осіб із 20 666 осіб) [Таблиця 61]. Однак, за чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни вдвічі поступалися російськомовним українцям. Серед росіян району кожен 14-й був україномовним, а серед українців кожен 20-й був російськомовним.

За рівнем зосередження у Великобурлуччині російськомовні росіяни – 0,92% (6 520 осіб із 709 686 осіб) поступалися україномовним росіянам – 1,61% (510 осіб із 31 724 осіб) [Таблиці 61, 4]. У районі мешкав кожен 109-й російськомовний росіянин та кожен 62-й україномовний росіянин Харківщини.

Отже, в етнічному складі населення Великобурлуцького району росіяни залишалися в меншості. Росіяни складали більше 90% загальної чисельності етнічних меншин цього району. Абсолютну більшість серед росіян становили російськомовні, а рівень частки україномовних серед них був незначним. Однак, рівень частки україномовних серед росіян у Великобурлуцькому районі виявився навіть вищим, ніж рівень частки російськомовних серед українців.

Харківський район. 4-те місце за рівнем частки росіян в етнічному складі населення поміж 27-ми районів області належало приміському Харківському району. Цей рівень становив 22,20% (41 411 осіб із 186 586 осіб). Тобто, кожен 5-й мешканець району належав до росіян, які переважно дисперсно розселені на теренах району. Однак в окремих населених пунктах зберігався і малокомпактний тип територіального розміщення росіян, зокрема у Терновій та Руських (Російських) Тишках. Серед усього населення району абсолютну більшість становили українці – 75,48% (140 841 особа) [Таблиця 27]. У Харківському районі за чисельністю в абсолютних показниках українці втричі переважали росіян.

Помітним був рівень частки Харківського району серед росіян області і складав 5,58% (41 411 осіб із 742 025 осіб). Рівень зосередження всього населення та українців у цьому районі був ще вищим, відповідно, 6,44% (186 586 осіб із 2 895 813 осіб) та 6,87% (140 841 особа із 2 048 699 осіб) [Таблиці 27, 4]. У районі мешкав кожен 18-й росіянин, кожен 15-й мешканець та кожен 14-й українець області. Поміж 27-ми районів за чисельністю росіян Харківський район посідав 1-ше місце, як і за чисельністю всього населення та українців.

Значним був рівень частки росіян серед етнічних меншин району – 91,43% (41 411 осіб із 45 295 осіб) [Таблиця 27]. Абсолютну більшість серед них становили росіяни – 9 із 10-ти.

Серед росіян Харківського району абсолютну більшість становили російськомовні – 94,66% (39 201 особа із 41 411 осіб), а рівень частки україномовних серед них був незначним – 5,34% (2 210 осіб). Рівень мовної українізації росіян був утричі нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 5,34% (2 210 осіб із 41 411 осіб) та 17,34% (24 421 особа із 140 841 особи) [Таблиця 27]. За чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни на порядок поступалися російськомовним українцям. Серед росіян цього району кожен 19-й був україномовним, а серед українців кожен 6-й був російськомовним.

За рівнем зосередження у цьому районі російськомовні росіяни поступалися україномовним росіянам, відповідно, 5,52% (39 201 особа із 709 686 осіб) та 6,97% (2 210 осіб із 31 724 осіб) [Таблиці 27, 4]. У цьому районі мешкав кожен 18-й російськомовний та кожен 14-й україномовний росіянин області.

Рівень частки росіян серед усього населення 2-х міст районного підпорядкування Мерефі та Південному був помітно нижчим, ніж серед усього населення Харківського району. Так, цей рівень складав у Мерефі 12,65% (3 179 осіб із 25 135 осіб), у Південному – 18,65% (1 581 особа із 8 477 осіб), а в цілому у Харківському районі – 22,20% (41 411 осіб із 186 586 осіб). Росіяни були у меншості серед усього населення Мерефи та Південного. Незначним був також і рівень частки обох міст серед росіян Харківського району, відповідно, 7,68% (3 179 осіб) та 3,82% (1 581 особа) із 41 411 осіб [Таблиці 28, 29, 27].

Дещо вищим виявився рівень частки росіян серед усього населення Харківського району, без урахування населення Мерефи та Південного. Так, цей рівень досягав 23,96% (36 651 особа із 152 974 осіб). Тобто, майже кожен 4-й мешканець району за межами цих міст був росіянином. Абсолютна більшість росіян Харківського району зосереджувалася за межами цих двох міст – 88,51% (36 651 особа із 41 411 осіб), тобто 9 із 10-ти. Рівень частки російськомовних серед росіян Мерефи виявився дещо нижчим – 89,84% (2 856 осіб із 3 179 осіб), порівняно з цим рівнем серед росіян у Південному – 95,64% (1 512 осіб із 1 581 особи) та в інших населених пунктах Харківського району – 95,04% (34 833 особи із 36 651 особи). Російськомовні становили абсолютну більшість серед росіян Мерефи та Південного, а також в інших населених пунктах району. Навпаки, рівень частки україномовних серед росіян Мерефи був помітно вищим – 10,16% (323 особи із 3 179 осіб), ніж у Південному – 4,36% (69 осіб із 1 581 особи) та в інших населених пунктах району – 4,96% (1 818 осіб із 36 651 особи) [Таблиці 27, 28, 29, 30]. Україномовним серед росіян Мерефи був кожен 10-й, Південного – кожен 23-й, в інших населених пунктах району – кожен 20-й.

Рівень мовної українізації росіян у місті Мерефі був дещо нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 10,16% (323 особи із 3 179 осіб) та 10,53% (2 255 осіб із 21 415 особи) [Таблиця 28]. За чисельністю в абсолютних показниках у цьому місті україномовні росіяни всемеро поступалися російськомовним українцям. У Мерефі як серед росіян кожен 10-й був україномовним, так і серед українців кожен 10-й був

російськомовним. Більш помітно відрізнявся рівень частки україномовних серед росіян та рівень частки російськомовних серед українців у місті Південному, відповідно, 4,36% (69 осіб із 1581 особи) та 23,90% (1 613 осіб із 6 750 осіб) [Таблиця 29]. За чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни у 23 рази поступалися російськомовним українцям. Серед росіян міста Південного лише кожен 23-й був україномовним, а серед українців кожен 4-й виявився російськомовним.

Рівень мовної українізації росіян в інших населених пунктах Харківського району був майже вчетверо нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 4,96% (1 818 осіб із 36 651 особи) та 18,24% (20 553 особи із 112 676 осіб) [Таблиця 30]. За чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни більше, ніж на порядок поступалися російськомовним українцям. Серед росіян в інших населених пунктах району лише кожен 20-й був україномовним, а серед українців кожен 5-й виявився російськомовним.

Варто підкреслити, що рівень частки росіян в етнічному складі населення Харківського району був нижчим, ніж серед усього населення міста Харкова, відповідно, 22,20% (41 411 осіб із 186 586 осіб) та 34,25% (496 538 осіб із 1 449 871 особи) [Таблиці 27, 7]. У Харківському районі кожен 5-й мешканець належав до росіян, а у Харкові кожен 3-й мешканець був росіянином. Однак, росіяни були в меншості серед усього населення Харківського району та Харкова.

Рівень частки російськомовних серед росіян Харківського району був дещо нижчим, ніж серед росіян міста Харкова, відповідно, 94,66% (39 201 особа із 41 411 осіб) та 97,42% (483 722 особи із 496 538 осіб). Абсолютну більшість серед росіян як у районі, так і в Харкові становили російськомовні. Навпаки, рівень частки україномовних серед росіян у Харківському районі був вищим, ніж у Харкові, відповідно, 5,34% (2 210 осіб із 41 411 осіб) та 2,47% (12 245 осіб із 496 538 осіб) [Таблиці 27, 7]. Тобто, серед росіян Харківського району кожен 19-й виявився україномовним, а серед росіян Харкова – лише кожен 40-й.

Отже, серед усього населення Харківського району росіяни складали меншість. Однак, рівень частки росіян в етнічному складі населення цього району виявився помітно нижчим, ніж серед усього населення Харкова. Росіяни складали більше 90% загальної чисельності етнічних меншин Харківського району. Абсолютну більшість серед росіян у цьому районі становили російськомовні, а рівень частки україномовних серед них

залишався незначним. До того ж, рівень частки україномовних серед росіян у Харківському районі був значно нижчим, ніж рівень частки російськомовних серед українців.

Балакле́йський район. 5-те місце за рівнем частки росіян в етнічному складі населення поміж 27-ми районів області належало Балакле́йському району. Цей рівень складав 20,42% (18 950 осіб із 92 794 осіб). Кожен 5-й мешканець району належав до росіян, які розселені переважно дисперсно. В окремих населених пунктах району зберігався і малокомпактний тип їхнього територіального розміщення. Абсолютну більшість серед усього населення району становили українці – 77,63% (72 037 осіб) [Таблиця 34]. У Балакле́йщині за чисельністю в абсолютних показниках українці майже вчетверо переважали росіян.

Рівень частки Балакле́йського району серед росіян Харківщини становив 2,55% (18 950 осіб із 742 025 осіб). Рівень зосередження всього населення та українців був дещо вищим, відповідно, 3,52% (92 794 осіб із 2 895 813 осіб) та 3,20% (72 037 осіб із 2 048 699 осіб) [Таблиці 34, 4]. У Балакле́йщині мешкав кожен 39-й росіянин, кожен 31-й мешканець та кожен 28-й українець Харківщини. Цей район посідав поміж 27-ми районів за чисельністю в абсолютних показниках росіян, українців та всього населення посідав 3-тє місце.

Значним був і рівень частки росіян серед етнічних меншин Балакле́йщини – 91,32% (18 950 осіб із 20 751 особи) [Таблиця 34]. Тобто, 9 із 10-ти представників етнічних меншин цього району належали до росіян.

Абсолютну більшість серед росіян Балакле́йського району становили російськомовні – 94,24% (17 859 осіб із 18 950 осіб). Рівень частки україномовних серед них був значно нижчим – 5,75% (1 090 осіб). Рівень мовної українізації росіян у районі був удвічі нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 5,75% (1 090 осіб із 18 950 осіб) та 11,31% (8 145 осіб із 72 037 осіб) [Таблиця 34]. За чисельністю україномовні росіяни всемеро поступалися російськомовним українцям. Тобто, серед росіян Балакле́йщини кожен 17-й був україномовним, а серед українців кожен 9-й був російськомовним.

За рівнем зосередження у Балакле́йському районі російськомовні росіяни поступалися україномовним росіянам, відповідно, 2,52% (17 859 осіб із 709 686 осіб) та 3,44% (1 090 осіб із 31 724 осіб) [Таблиці 34, 4]. У районі мешкав кожен 40-й російськомовний росіянин та кожен 29-й україномовний росіянин області.

Серед усього населення міста Балаклєї рівень частки росіян був дещо нижчим, ніж в інших населених пунктах району, відповідно, 18,04% (5 792 особи із 32 117 осіб) та 21,69% (12 158 осіб із 60 677 осіб) [Таблиці 35, 36]. Росіяни були в меншості як у Балаклєї, так і інших населених пунктів району. Більшість росіян мешкали не у місті Балаклєї – 30,56% (5 792 особи із 18 950 осіб), а на інших теренах району – 69,44% (13 158 осіб) [Таблиці 35, 36, 34].

Рівень частки російськомовних серед росіян у Балаклєї був дещо нижчим, ніж в інших населених пунктах району, відповідно, 92,46% (5 355 осіб із 5 792 осіб) та 95,03% (12 504 особи із 13 158 осіб). Абсолютну більшість серед росіян Балаклєї та інших теренів району становили російськомовні. Навпаки, рівень частки україномовних серед росіян у в місті Балаклєї був майже вдвічі вищим, ніж в інших населених пунктах району, відповідно, 7,53% (436 осіб із 5 792 осіб) та 4,97% (654 особи із 13 158 осіб) [Таблиці 35, 36]. Серед росіян Балаклєї кожен 13-й був україномовним, а у районі за межами міста – лише кожен 20-й.

Рівень мовної українізації росіян у Балаклєї був майже вдвічі нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 7,53% (436 осіб із 5 792 осіб) та 13,95% (3 603 особи із 25 836 особи). За чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни увосьмеро поступалися російськомовним українцям. Серед росіян Балаклєї лише кожен 13-й був україномовним, а серед українців кожен 7-й був російськомовним. Рівень мовної українізації росіян в інших населених пунктах району був також майже вдвічі нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 4,97% (654 особи із 13 158 осіб) та 9,83% (4 542 особи із 46 201 особи) [Таблиці 35, 36]. За чисельністю україномовні росіяни усемеро поступалися російськомовним українцям. Тобто, серед росіян в інших населених пунктах району за межами міста Балаклєї лише кожен 20-й був україномовним, а серед українців кожен 10-й був російськомовним.

Отже, в етнічному складі населення Балаклєйського району росіяни залишалися в меншості. Росіяни складали більше 90% загальної чисельності етнічних меншин цього району. Абсолютну більшість серед росіян складали російськомовні, а рівень частки україномовних серед них був незначним. Однак, рівень частки україномовних серед росіян у Балаклєйському районі залишався нижчим, ніж рівень частки російськомовних серед українців.

Таким чином, лише у 5-ти із 27-ми районів Харківської області рівень частки росіян серед усього населення перевищував 20%. У цих районах поряд

з дисперсним типом розселення зберігався і малокомпактний тип територіального розміщення росіян.

Нововодолазький район. 6-те місце за рівнем частки росіян в етнічному складі населення поміж 27-ми районів Харківщини посідав Нововодолазький район. Так, цей рівень складав 19,47% (7 962 особи із 40 888 осіб). Кожен 5-й мешканець району належав до росіян. Росіяни розселені дисперсно у районі, однак в окремих населених пунктах зберігався і малокомпактний тип територіального розміщення, зокрема і в селі Старовірівка. Серед усього населення району абсолютну більшість становили українці – 78,88% (32 251 особа) [Таблиця 50]. У Нововодолазщині за чисельністю українці вчетверо переважали росіян.

Рівень частки Нововодолазького району серед росіян Харківщини становив 1,07% (7 962 особи із 742 025 осіб). Рівень зосередження у районі всього населення та українців був вищим, відповідно, 1,41% (40 888 осіб із 2 895 813 осіб) та 1,57% (32 251 особа із 2 048 699 осіб) [Таблиці 50, 4]. У районі мешкав кожен 93-й росіянин, кожен 64-й мешканець та кожен 71-й українець області. Поміж 27-ми районів за чисельністю росіян в абсолютних показниках район посідав 7-ме місце, а за чисельністю всього населення та українців – 9-те місце.

Значним був також і рівень частки росіян серед сукупної чисельності етнічних меншин Нововодолазького району – 92,18% (7 962 особи із 8 637 осіб) [Таблиця 50]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин району становили представники лише однієї з них – росіяни (9 із 10-ти).

Серед росіян Нововодолазького району абсолютну більшість становили російськомовні – 94,89% (7 555 осіб із 7 962 осіб). Рівень частки україномовних серед них був незначним – 5,10% (406 осіб). Рівень мовної українізації росіян у цьому районі виявився навіть дещо вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 5,10% (406 осіб із 7 062 осіб) та 3,07% (989 осіб із 32 251 особи) [Таблиця 50]. Однак, за чисельністю україномовні росіяни вдвічі поступалися російськомовним українцям. Серед росіян цього району кожен 20-й був україномовним, а серед українців лише кожен 33-й був російськомовним.

За рівнем зосередження у Нововодолазькому районі російськомовні росіяни помітно поступалися україномовним росіянам, відповідно, 1,06% (7 555 осіб із 709 686 осіб) та 1,28% (406 осіб із 31 724 осіб) [Таблиці 50, 4]. На теренах цього району мешкав кожен 94-й російськомовний росіянин та кожен 78-й україномовний росіянин області.

Отже, серед усього населення Нововодолазького району росіяни опинилися в меншості. Росіяни складали більше 90% загальної чисельності етнічних меншин району. Абсолютну більшість серед росіян у цьому районі становили російськомовні, а рівень частки україномовних серед них був не досить значним. Однак, рівень частки україномовних серед росіян у Нововодолазщині був навіть дещо вищим, ніж рівень частки російськомовних серед українців.

Красноградський район. 7-ме місце за рівнем частки росіян в етнічному складі населення поміж 27-ми районів посідав Красноградський район. Так, цей рівень складав 19,36% (9 529 осіб із 49 224 осіб). Кожен 5-й мешканець району належав до росіян, які розселені переважно дисперсно. Однак, в окремих населених пунктах району спостерігався і малокомпактний тип їхнього територіального розміщення. Серед усього населення району абсолютну більшість становили українці – 78,44% (38 609 осіб) [Таблиця 44]. У Красноградщині за чисельністю в абсолютних показниках українці вчетверо переважали росіян.

Рівень частки Красноградського району серед росіян області становив 1,28% (9 529 осіб із 742 025 осіб). Рівень зосередження у районі всього населення та українців був дещо вищим, відповідно, 1,70% (49 224 осіб із 2 895 813 осіб) та 1,88% (38 609 осіб із 2 048 699 осіб) [Таблиці 44, 4]. У цьому районі мешкав кожен 79-й росіянин, кожен 59-й мешканець та кожен 53-й українець області. Поміж 27-ми районів за чисельністю росіян Красноградський район посідав 6-те місце, а за чисельністю всього населення та українців – 7-ме місце.

Значним був і рівень частки росіян серед сукупної чисельності етнічних меншин Красноградського району – 89,99% (9 529 осіб із 10 589 осіб) [Таблиця 44]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин цього району становили представники лише однієї із них – росіяни (9 із 10-ти).

Серед росіян Красноградського району абсолютну більшість становили російськомовні – 92,76% (8 839 осіб із 9 529 осіб). Рівень частки україномовних серед них був нижчим – 7,22% (688 осіб). Рівень мовної українізації росіян виявився дещо вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 7,22% (688 осіб із 9 529 осіб) та 4,01% (1 550 осіб із 38 609 осіб) [Таблиця 44]. Однак, за чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни вдвічі поступалися російськомовним українцям. Серед росіян цього району кожен 14-й був україномовним, а серед українців кожен 25-й був російськомовним.

За рівнем зосередження у Красноградщині російськомовні росіяни поступалися україномовним росіянам, відповідно, 1,25% (8 839 осіб із 709 686 осіб) та 2,17% (688 осіб із 31 724 осіб) [Таблиці 44, 4]. У районі мешкав кожен 80-й російськомовний росіянин та кожен 46-й україномовний росіянин області.

Рівень частки росіян серед усього населення міста Краснограді був дещо нижчим, ніж в інших населених пунктах району, відповідно, 18,49% (4 149 осіб із 22 414 осіб) та 20,09% (5 380 осіб із 26 780 осіб). Росіяни були в меншості як серед усього населення Краснограда, так і інших населених пунктів району. Більшість росіян району мешкали не у Краснограді – 43,54% (4 149 осіб із 9 529 осіб), а на теренах за межами міста – 56,46% (5 380 осіб) [Таблиці 45, 46, 44].

Серед росіян у місті Краснограді рівень частки російськомовних був дещо вищим, ніж в інших населених пунктах району, відповідно, 93,20% (3 867 осіб із 4 149 осіб) та 92,42% (4 972 особи із 5 380 осіб). Абсолютну більшість серед росіян Краснограда та в районі за межами міста становили російськомовні. Рівень частки україномовних серед росіян у районному центрі був нижчим, ніж в інших населених пунктах району, відповідно, 6,77% (281 особа із 4 149 осіб) та 7,57% (407 осіб із 5 380 осіб) [Таблиці 45, 46]. Тобто, серед росіян міста Краснограда кожен 15-й був україномовним, а в інших теренах району – кожен 13-й.

Рівень мовної українізації росіян у місті Краснограді виявився вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 6,77% (281 особа із 4 149 осіб) та 4,40% (787 осіб із 25 836 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни майже втричі поступалися російськомовним українцям. Серед росіян Краснограда кожен 15-й був україномовним, а серед українців кожен 23-й був російськомовним. Рівень мовної українізації росіян на теренах району за межами міста був удвічі вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 7,57% (407 осіб із 5 380 осіб) та 3,68% (763 особи із 20 724 осіб) [Таблиці 45, 46]. Однак, за чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни майже вдвічі поступалися російськомовним українцям. На цих теренах Красноградського району серед росіян кожен 13-й був україномовним, а серед українців російськомовним був кожен 27-й.

Отже, в етнічному складі населення Красноградського району росіяни залишалися в меншості. Росіяни складали близько 90% загальної чисельності етнічних меншин цього району. Абсолютну більшість серед росіян становили

російськомовні, а рівень частки україномовних серед них був незначним. Однак, рівень частки україномовних серед росіян у Красноградщині виявився навіть дещо вищим, ніж рівень частки російськомовних серед українців.

Дергачівський район. 8-ме місце за рівнем частки росіян в етнічному складі населення поміж усіх районів належало прикордонному Дергачівському району. Так, цей рівень складав 18,22% (17 949 осіб із 98 521 особи). Майже кожен 4-й мешканець району належав до росіян. У Дергачівщині росіяни розселені переважно дисперсно, а в окремих населених пунктах спостерігався також і малокомпактний тип їхнього територіального розміщення, зокрема у Руській (Російській) Лозувій. Серед усього населення району абсолютну більшість становили українці – 80,31% (79 126 осіб) [Таблиця 31]. У районі за чисельністю в абсолютних показниках українці більше, ніж учетверо переважали росіян.

Рівень частки Дергачівського району серед росіян області досягав 2,42% (17 949 осіб із 742 025 осіб). Рівень зосередження у цьому районі всього населення та українців був вищим, відповідно, 3,40% (98 521 особа із 2 895 813 осіб) та 3,86% (79 126 осіб із 2 048 699 осіб) [Таблиці 31, 4]. У Дергачівщині мешкав кожен 41-й росіянин, кожен 29-й мешканець та кожен 26-й українець області. Поміж 27-ми районів за чисельністю росіян в абсолютних показниках район посідав 4-те місце, а за чисельністю всього населення та українців – 2-ге.

Значним був рівень частки росіян серед сукупної чисельності етнічних меншин Дергачівщини – 92,81% (17 949 осіб із 19 340 осіб) [Таблиця 31]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин району становили росіяни (9 із 10-ти).

Серед росіян Дергачівського району російськомовні становили абсолютну більшість – 91,16% (16 363 осіб із 17 949 осіб). Рівень частки україномовних серед них був нижчим – 8,83% (1 585 осіб). Рівень мовної українізації росіян у районі був навіть вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 8,83% (1 585 осіб із 17 949 осіб) та 5,01% (3 965 осіб із 79 126 осіб) [Таблиця 31]. За чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни вдвічі поступалися російськомовним українцям. Тобто, серед росіян району кожен 11-й виявився україномовним, а серед українців кожен 20-й був російськомовним.

За рівнем зосередження у Дергачівщині російськомовні росіяни значно поступалися україномовним росіянам, відповідно, 2,31% (16 363 осіб із 709 686 осіб) та 5,00% (1 585 осіб із 31 724 осіб) [Таблиці 31, 4]. У цьому

районі мешкав кожен 43-й російськомовний та кожен 20-й україномовний росіянин області.

Серед усього населення міста Дергачі рівень частки росіян був помітно нижчим, ніж в інших населених пунктах району, відповідно, 12,06% (2 435 осіб із 20 196 осіб) та 19,81% (15 514 осіб із 78 325 осіб). Росіяни були в меншості серед населення міста Дергачі та на інших теренах району. Більшість росіян Дергачівщини мешкали не в місті Дергачі – 13,57% (2 435 осіб із 17 049 осіб), а в інших населених пунктах району – 86,43% (15 514 осіб). Рівень частки російськомовних серед росіян у Дергачах був нижчим, ніж в інших населених пунктах району, відповідно, 84,60% (2 060 осіб із 2 435 осіб) та 92,19% (14 303 особи із 15 514 осіб). Абсолютну більшість серед росіян міста Дергачі та на інших теренах району становили російськомовні. Навпаки, рівень частки україномовних серед росіян у Дергачах був вдвічі вищим, ніж у районі за межами міста, відповідно, 15,40% (375 осіб із 2 435 осіб) та 7,80% (1 210 осіб із 15 514 осіб) [Таблиці 31, 32, 33]. Тобто, серед росіян районного центру кожен 6-й був україномовним, а в інших населених пунктах району – лише кожен 13-й.

Рівень мовної українізації росіян у Дергачах виявився більше, ніж на порядок вищим, порівняно з рівнем мовного зросійщення українців, відповідно, 15,40% (375 осіб із 2 435 осіб) та 1,35% (236 осіб із 17 504 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни переважали російськомовних українців. Серед росіян Дергачів кожен 6-й був україномовним, а серед українців лише кожен 74-й виявився російськомовним. Рівень мовної українізації росіян на інших теренах району був також вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 7,80% (1 210 осіб із 15 514 осіб) та 6,05% (3 729 осіб із 61 622 осіб) [Таблиці 32, 33]. За чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни втричі поступалися російськомовним українцям. Тобто, серед росіян Дергачівщини за межами міста кожен 13-й був україномовним, а серед українців кожен 16-й був російськомовним.

Отже, серед усього населення Дергачівського району росіяни залишалися в меншості. Росіяни складали більше 90% загальної чисельності етнічних меншин району. Абсолютну більшість серед росіян у цьому районі становили російськомовні, а рівень частки україномовних серед них був помітно нижчим. Однак, рівень частки україномовних серед росіян у Дергачівщині виявився навіть дещо вищим, ніж рівень частки російськомовних серед українців.

Зміївський район. 9-те місце за рівнем частки росіян в етнічному складі населення поміж 27-ми районів області посідав Зміївський район. Цей рівень складав 15,63% (12 712 осіб із 81 307 осіб). Кожен 6-й мешканець району належав до росіян, які розселені переважно дисперсно. Однак, в окремих населених пунктах спостерігався також і малокомпактний тип територіального розміщення росіян. Серед усього населення Зміївського району абсолютну більшість становили українці – 82,35% (66 953 особи) [Таблиця 37]. У районі за чисельністю в абсолютних показниках українці більше, ніж у п'ятеро переважали росіян.

Рівень частки Зміївського району серед росіян Харківщини складав 1,71% (12 712 осіб із 742 025 осіб). Рівень зосередження всього населення та українців був вищим, відповідно, 2,81% (81 307 осіб із 2 895 813 осіб) та 3,86% (66 953 особи із 2 048 699 осіб) [Таблиці 37, 4]. У цьому районі мешкав кожен 58-й росіянин, кожен 36-й мешканець та кожен 30-й українець області. Поміж 27-ми районів за чисельністю росіян в абсолютних показниках Зміївщина посідала 5-те місце, а за чисельністю всього населення та українців – 4-те місце.

Значним був також і рівень частки росіян серед етнічних меншин Зміївського району – 91,99% (12 712 осіб із 13 819 осіб) [Таблиця 37]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин району становили росіяни (9 із 10-ти).

Серед росіян Зміївського району абсолютну більшість становили російськомовні – 91,98% (11 693 особи із 12 712 осіб). Рівень частки україномовних серед них був нижчим – 8,02% (1 019 осіб). Рівень мовної українізації росіян був навіть вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців – 9,07% (6 073 особи із 66 953 осіб) [Таблиця 37]. За чисельністю україномовні росіяни вшестеро поступалися російськомовним українцям. Серед росіян Зміївщини кожен 12-й був україномовним, а серед українців кожен 11-й був російськомовним.

За рівнем зосередження у Зміївщині російськомовні росіяни вдвічі поступалися україномовним росіянам, відповідно, 1,65% (11 693 осіб із 709 686 осіб) та 3,21% (1 019 осіб із 31 724 осіб) [Таблиці 37, 4]. У районі мешкав кожен 60-й російськомовний росіянин та кожен 31-й україномовний росіянин Харківщини.

Серед усього населення міста Змійова рівень частки росіян був нижчим, ніж в інших населених пунктах району, відповідно, 14,63% (2 483 осіб із 16 976 осіб) та 15,90% (10 229 осіб із 64 331 особи). Росіяни залишалися в

меншості серед усього населення Змійова та на інших теренах району. Переважна більшість росіян району мешкали не у Змійові – 19,53% (2 483 осіб із 12 712 осіб), а за межами районного центру – 80,47% (10 229 осіб) [Таблиці 38, 39, 37].

Серед росіян у Змійові рівень частки російськомовних був дещо нижчим, ніж серед росіян в інших населених пунктах району, відповідно, 88,08% (2 187 осіб із 2 483 осіб) та 92,93% (8 506 осіб із 10 229 осіб). Абсолютну більшість серед росіян міста Змійова та на інших теренах району становили російськомовні. Навпаки, рівень частки україномовних серед росіян у Змійові був вищим, ніж в інших населених пунктах району, відповідно, 11,92% (296 осіб із 2 483 осіб) та 7,07% (723 особи із 10 229 осіб) [Таблиці 38, 39]. Тобто, серед росіян Змійова кожен 8-й був україномовним, а в районі за межами міста – кожен 14-й.

Рівень мовної українізації росіян міста Змійова виявився вчетверо вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 11,92% (296 осіб із 2 483 осіб) та 3,00% (429 осіб із 14 294 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни дещо поступалися російськомовним українцям. Серед росіян Змійова кожен 8-й був україномовним, а серед українців лише кожен 33-й був російськомовним. Навпаки, рівень мовної українізації росіян в інших населених пунктах району був нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 7,07% (723 особи із 10 229 осіб) та 10,72% (5 644 особи із 52 659 осіб) [Таблиці 38, 39]. За чисельністю україномовні росіяни майже увосьмеро поступалися російськомовним українцям. Серед росіян в цих теренах кожен 14-й був україномовним, а серед українців кожен 9-й був російськомовним.

Отже, в етнічному складі населення Зміївського району росіяни залишалися в меншості. Росіяни складали більше 90% загальної чисельності етнічних меншин цього району. Абсолютну більшість серед росіян становили російськомовні, а рівень частки україномовних серед них був незначним. Однак, рівень частки україномовних серед росіян у Зміївщині був навіть дещо нижчим, ніж рівень частки російськомовних серед українців.

Дворічанський район. 10-те місце за рівнем частки росіян в етнічному складі населення поміж 27-ми районів належало Дворічанському району. Так, цей рівень складав 14,43% (3 222 особи із 22 323 осіб). Тобто, кожен 7-й мешканець району був росіянином. Росіяни розселені дисперсно, однак в окремих населених пунктах зберігався і малокомпактний тип їхнього територіального розміщення. Серед усього населення району абсолютну

більшість становили українці – 83,65% (18 674 особи) [Таблиця 66]. У Дворічанському районі за чисельністю в абсолютних показниках українці вшестеро переважали росіян.

Рівень частки Дворічанщини серед росіян Харківщини складав 0,43% (3 222 особи із 742 025 осіб). Рівень зосередження у районі всього населення та українців був вищим, відповідно, 0,77% (22 323 осіб із 2 895 813 осіб) та 1,57% (18 674 особи із 2 048 699 осіб) [Таблиці 66, 4]. У районі зосереджувався кожен 232-й росіянин, кожен 130-й мешканець та кожен 110-й українець області. Поміж 27-ми районів за чисельністю росіян район посідав 13-те місце, за чисельністю всього населення – 21-ше місце, а за чисельністю українців – 23-те місце.

Значним був рівень частки росіян серед етнічних меншин Дворічанщини – 88,30% (3 222 особи із 3 649 осіб) [Таблиця 66]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин району становили представники лише однієї із них – росіяни.

Серед росіян Дворічанського району абсолютну більшість становили російськомовні – 86,10% (2 774 осіб із 3 222 осіб). Однак, рівень частки україномовних серед них був досить помітним – 13,87% (447 осіб). Рівень мовної українізації росіян у районі був значно вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців – 2,48% (464 особи із 18 674 осіб) [Таблиця 66]. За чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни дещо поступалися російськомовним українцям. Тобто, серед росіян району кожен 7-й був україномовним, а серед українців кожен 40-й був російськомовним.

За рівнем зосередження у Дворічанщині російськомовні росіяни значно поступалися україномовним росіянам, відповідно, 0,39% (2 774 особи із 709 686 осіб) та 1,41% (447 осіб із 31 724 осіб) [Таблиці 66, 4]. У цьому районі мешкав кожен 256-й російськомовний та кожен 71-й україномовний росіянин області.

Отже, серед усього населення Дворічанського району росіяни залишалися в меншості. Росіяни складали близько 90% загальної чисельності етнічних меншин району. Абсолютну більшість серед росіян у цьому районі становили російськомовні, а рівень частки україномовних серед них був помітно нижчим. Однак, рівень частки україномовних серед росіян у Дворічанщині виявився навіть значно вищим, ніж рівень частки російськомовних серед українців.

Золочівський район. 11-те місце за рівнем частки росіян серед усього населення поміж усіх районів Харківщини посідав прикордонний

Золочівський район. Цей рівень складав 14,03% (4 778 осіб із 34 052 особи). Тобто, кожен 7-й мешканець району належав до росіян, які розселені дисперсно, однак, в окремих населених пунктах був і малокомпактний тип їхнього територіального розміщення. В етнічному складі населення району абсолютну більшість становили українці – 83,97% (28 595 осіб) [Таблиця 55]. У Золочівщині за чисельністю в абсолютних показниках українці вшестеро переважали росіян.

Рівень частки Золочівського району серед росіян Харківщини становив 0,64% (4 778 осіб із 742 025 осіб). Рівень зосередження у цьому районі всього населення та українців був вищим, відповідно, 1,18% (34 052 особи із 2 895 813 осіб) та 1,57% (28 595 осіб із 2 048 699 осіб) [Таблиці 55, 4]. У районі мешкав кожен 156-й росіянин, кожен 85-й мешканець та кожен 71-й українець області. Поміж 27-ми районів області за чисельністю росіян Золочівщина посідала 11-те місце, а за чисельністю всього населення та українців – 12-те місце.

Значним був залишався рівень частки росіян серед етнічних меншин Золочівського району – 87,56% (4 778 осіб із 5 457 осіб) [Таблиця 55]. Більшість серед етнічних меншин становили представники лише однієї із них – росіяни.

Серед росіян Золочівського району абсолютну більшість становили російськомовні – 85,62% (4 091 особа із 4 778 осіб). Проте, і рівень частки україномовних серед них був досить помітним – 14,36% (686 осіб). Рівень мовної українізації росіян у районі виявився істотно вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців – 1,00% (285 осіб із 18 674 осіб) [Таблиця 55]. Навіть за чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни вдвічі переважали російськомовних українців. Серед росіян Золочівського району кожен 7-й був україномовним, а серед українців лише кожен 100-й був російськомовним.

За рівнем зосередження у Золочівщині російськомовні росіяни істотно поступалися україномовним росіянам, відповідно, 0,58% (4 091 особа із 709 686 осіб) та 2,16% (686 осіб із 31 724 осіб) [Таблиці 55, 4]. У районі мешкав кожен 172-й російськомовний та кожен 46-й україномовний росіянин Харківщини.

Отже, в етнічному складі населення Золочівського району росіяни залишалися в меншості. Росіяни складали близько 90% загальної чисельності етнічних меншин району. Абсолютну більшість серед росіян становили російськомовні, а рівень частки україномовних серед них також був

помітним. Рівень частки україномовних серед росіян був значно вищим, ніж рівень частки російськомовних серед українців не лише у відносних, але й в абсолютних показниках.

Зачепилівський район. 12-те місце за рівнем частки росіян в етнічному складі населення поміж усіх районів області посідав Зачепилівський район. Цей рівень становив 13,42% (2 557 осіб із 19 059 осіб). Майже кожен 7-й мешканець цього району належав до росіян, які розселені дисперсно. Проте, в окремих населених пунктах спостерігався і малокомпактний тип територіального розміщення росіян. Серед усього населення району абсолютну більшість становили українці – 84,56% (16 117 осіб) [Таблиця 70]. У Зачепилівщині за чисельністю в абсолютних показниках українці більше, ніж ушестеро переважали росіян.

Рівень частки Зачепилівського району серед росіян Харківщини складав лише 0,34% (2 557 осіб із 742 025 осіб). Рівень зосередження у районі всього населення та українців був вищим, відповідно, 0,66% (19 059 осіб із 2 895 813 осіб) та 0,79% (16 117 осіб із 2 048 699 осіб) [Таблиці 70, 4]. У районі мешкав кожен 294-й росіянин, кожен 151-й мешканець та кожен 127-й українець області. Поміж 27-ми районів за чисельністю росіян район посідав 16-те місце, за чисельністю всього населення – 24-те місце, а за чисельністю українців – 25-те.

Значним залишався і рівень частки росіян серед етнічних меншин Зачепилівщини – 86,91% (2 557 осіб із 2 942 осіб) [Таблиця 70]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин цього району становили росіяни.

Серед росіян Зачепилівського району абсолютну більшість становили російськомовні – 89,32% (2 284 особи із 2 557 осіб). Хоча, і рівень частки україномовних серед них був помітним – 10,64% (272 особи) [Таблиця 70]. Рівень мовної українізації росіян у районі був помітно вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців – 2,87% (462 особи із 16 117 осіб) [Таблиця 70]. За чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни майже вдвічі поступалися російськомовним українцям. Тобто, серед росіян Зачепилівщині кожен 9-й був україномовним, а серед українців кожен 35-й був російськомовним.

За рівнем зосередження у Зачепилівському районі російськомовні росіяни поступалися україномовним росіянам, відповідно, 0,32% (2 284 особи із 709 686 осіб) та 0,86% (272 особи із 31 724 осіб) [Таблиці 70, 4]. У районі мешкав кожен 312-й російськомовний та кожен 116-й україномовний росіянин Харківщини.

Отже, серед усього населення Зачепилівського району росіяни залишалися в меншості. Росіяни складали близько 90% загальної чисельності етнічних меншин району. Абсолютну більшість серед росіян у цьому районі становили російськомовні, а рівень частки україномовних серед них був помітно нижчим. Однак, рівень частки україномовних серед росіян у Зачепилівщині виявився навіть значно вищим, ніж рівень частки російськомовних серед українців.

Вовчанський район. 13-те місце за рівнем частки росіян в етнічному складі населення поміж усіх районів області посідав прикордонний Вовчанський район. Цей рівень становив 12,42% (6 780 осіб із 54 569 осіб). Кожен 8-й мешканець району належав до росіян. Росіяни розселені переважно дисперсно, але в окремих населених пунктах зберігався малокомпактний тип їхнього територіального розміщення, зокрема в селі Стариця. Серед усього населення Вовчанщини абсолютну більшість складали українці – 85,36% (46 581 особа) [Таблиця 40]. За чисельністю українці майже усемеро переважали росіян.

Рівень частки Вовчанського району серед росіян Харківщини складав 0,91% (6 780 осіб із 742 025 осіб). Рівень зосередження у цьому районі всього населення та українців був істотно вищим, відповідно, 1,88% (54 569 осіб із 2 895 813 осіб) та 2,27% (46 581 особа із 2 048 699 осіб) [Таблиці 40, 4]. У Вовчанщині мешкав кожен 110-й росіянин, кожен 53-й мешканець та кожен 44-й українець області. Поміж усіх районів за чисельністю росіянцей район посідав 9-те місце, а за чисельністю всього населення та українців – 5-те місце.

Значним був рівень частки росіян серед етнічних меншин Вовчанського району – 84,98% (6 780 осіб із 7 978 осіб) [Таблиця 40]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин цього району становили росіяни.

Серед росіян Вовчанського району абсолютну більшість складали російськомовні – 85,37% (5 788 осіб із 6 780 осіб). Хоча й рівень частки україномовних серед них був досить помітним – 14,63% (992 особи) [Таблиця 40]. Рівень мовної українізації росіян у районі був вшестеро вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців – 2,31% (1 078 осіб із 46 581 особи) [Таблиця 40]. За чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни дещо поступалися російськомовним українцям. Тобто, серед росіян Вовчанського району кожен 7-й був україномовним, а серед українців лише кожен 43-й був російськомовним.

За рівнем зосередження у Вовчанщині російськомовні росіяни вдвічі поступалися україномовним росіянам, відповідно, 0,82% (5 788 осіб із 709 686 осіб) та 3,13% (1 076 осіб із 31 724 осіб) [Таблиці 40, 4]. У цьому районі мешкав кожен 122-й російськомовний та кожен 32-й україномовний росіянин області.

Серед усього населення Вовчанська рівень частки росіян був вищим, ніж в інших населених пунктів району, відповідно, 14,43% (2 955 осіб із 20 484 осіб) та 11,22% (3 825 осіб із 34 085 осіб). Росіяни були в меншості у Вовчанську та інших теренів району. Більшість росіян Вовчанщини мешкали не у Вовчанську – 43,58% (2 955 осіб із 6 780 осіб), а за межами міста – 56,42% (3 825 осіб). Рівень частки російськомовних серед росіян у Вовчанську був вищим, ніж серед росіян в інших населених пунктах району, відповідно, 86,57% (2 558 осіб із 2 955 осіб) та 84,44% (3 230 осіб із 3 825 осіб). Абсолютну більшість серед росіян Вовчанська та за межами міста становили російськомовні. Рівень частки україномовних серед росіян у Вовчанську був вищим, ніж на інших теренах району, відповідно, 13,43% (397 осіб із 2 955 осіб) та 15,56% (595 осіб із 3 825 осіб) [Таблиці 40, 41, 42]. Тобто, серед росіян Вовчанська кожен 7-й був україномовним, а серед росіян у районі за межами міста – кожен 6-й.

Рівень мовної українізації росіян у місті Вовчанську виявився вчетверо вищим, ніж рівень мовної зросійщення українців, відповідно, 13,43% (397 осіб із 2 955 осіб) та 3,12% (531 особа із 17 026 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни дещо поступалися російськомовним українцям. Серед росіян Вовчанська кожен 7-й виявився україномовним, а серед українців лише кожен 32-й був російськомовним. Рівень мовної українізації росіян в інших населених пунктах району був увосьмеро вищим, порівняно з рівнем мовного зросійщення українців, відповідно, 15,56% (595 осіб із 3 825 осіб) та 1,84% (545 осіб із 29 555 осіб) [Таблиці 41, 42]. За чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни дещо переважали російськомовних українців. Серед росіян на інших теренах району за межами Вовчанська кожен 6-й був україномовним, а серед українців кожен 54-й був російськомовним.

Отже, в етнічному складі населення Вовчанського району росіяни залишалися в меншості. Росіяни складали більше 80% загальної чисельності етнічних меншин цього району. Абсолютну більшість серед росіян становили російськомовні, а рівень частки україномовних серед них також був досить

помітним. До того ж, рівень частки україномовних серед росіян у Вовчанщині був значно вищим, ніж рівень частки російськомовних серед українців.

Із 27-ми районів Харківщини в етнічному складі населення рівень частки росіян був вищим за 10% у 13-ти, а в інших 14-ти районах, розташованих переважно на відстані від Харкова, цей рівень залишався нижчим за 10%.

Лозівський район. 14-те місце за рівнем частки росіян в етнічному складі населення поміж усіх районів посідав Лозівський район. Цей рівень складав 9,74% (3 364 особи із 31 551 особи). Кожен 10-й мешканець належав до росіян, які розселені дисперсно. Серед усього населення району абсолютну більшість становили українці – 88,60% (30 611 осіб) [Таблиця 54]. У Лозівщині за чисельністю в абсолютних показниках українці майже на порядок переважали росіян.

Рівень частки Лозівського району серед росіян Харківщини складав 0,45% (3 364 особи із 742 025 осіб). Рівень зосередження у цьому районі всього населення та українців був вищим, відповідно, 1,19% (31 551 особа із 2 895 813 осіб) та 1,49% (30 611 осіб із 2 048 699 осіб) [Таблиця 54, 4]. У Лозівському районі мешкав кожен 222-й росіянин, кожен 84-й мешканець та кожен 67-й українець області. Поміж 27-ми районів за чисельністю росіян Лозівщина посідала 12-те місце, а за чисельністю всього населення та українців – 11-те місце.

Значним був і рівень частки росіян серед етнічних меншин Лозівського району – 85,38% (3 364 особи із 3 940 осіб) [Таблиця 54]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин цього району становили росіяни.

Серед росіян Лозівського району абсолютну більшість складали російськомовні – 86,18% (2 899 осіб із 3 364 осіб). Хоча, і рівень частки україномовних серед них був досить помітним – 13,82% (465 осіб). Рівень мовної українізації росіян у районі був ушестеро вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 13,82% (465 осіб із 3 364 осіб) та 2,13% (652 особи із 30 611 осіб). Однак, за чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни поступалися російськомовним українцям. Серед росіян Лозівщини кожен 7-й був україномовним, а серед українців лише кожен 47-й був російськомовним. За рівнем зосередження у районі російськомовні росіяни втричі поступалися україномовним росіянам, відповідно, 0,41% (2 899 осіб із 709 686 осіб) та 1,47% (465 осіб із 31 724 осіб) [Таблиці 54, 4]. На теренах району мешкав кожен 244-й російськомовний росіянин та кожен 68-й україномовний росіянин Харківщини.

До того ж, рівень частки росіян серед усього населення Лозівського району був значно нижчим, ніж серед усього населення Лозівської міськради, відповідно, 9,74% (3 364 особи із 31 551 особи) та 14,74% (10 867 осіб із 73 707 осіб) [Таблиці 54, 11]. Попри ці відмінності, росіяни залишалися в меншості в етнічному складі населення як Лозівського району, так і Лозівської міськради.

Рівень частки російськомовних серед росіян Лозівського району був дещо нижчим, ніж серед росіян Лозівської міськради, відповідно, 86,18% (2 899 осіб із 3 364 осіб) та 88,71% (9 640 осіб із 10 867 осіб). Абсолютну більшість серед росіян у районі та міськраді становили російськомовні. Навпаки, рівень частки україномовних серед росіян у Лозівському районі був дещо вищим, ніж серед росіян Лозівської міськради, відповідно, 13,82% (465 осіб із 3 364 осіб) та 11,27% (1 225 осіб із 10 867 осіб) [Таблиці 54, 11]. Тобто, серед росіян Лозівського району кожен 7-й був україномовним, а Лозівської міськради – кожен 9-й.

Отже, серед усього населення Лозівського району росіяни залишалися в меншості. Однак, рівень частки росіян в етнічному складі населення Лозівського міськради був дещо вищим. Росіяни складали близько 90% загальної чисельності етнічних меншин цього району. Абсолютну більшість серед росіян у цьому районі становили російськомовні, а рівень частки україномовних серед них був також помітним. Однак, рівень частки україномовних серед росіян у Лозівщині був значно вищим, ніж рівень частки російськомовних серед українців.

Куп'янський район. 15-те місце за рівнем частки росіян серед усього населення поміж 27-ми районів Харківщини належало Куп'янському району. Так, цей рівень становив 9,51% (2 841 особа із 29 882 осіб). Кожен 10-й мешканець району належав до росіян, які розселені дисперсно. Серед усього населення абсолютну більшість становили українці – 88,90% (26 564 особи). У цьому районі за чисельністю українці переважали росіян більше, ніж учетверо. Рівень частки Куп'янського району серед росіян Харківщини складав 0,38% (2 841 особа із 742 025 осіб). Рівень зосередження у районі всього населення та українців був помітно вищим, відповідно, 1,03% (29 882 особи із 2 895 813 осіб) та 1,30% (26 564 особи із 2 048 699 осіб) [Таблиця 60, 4]. У цьому районі мешкав лише кожен 263-й росіянин, кожен 97-й мешканець та кожен 77-й українець області. Поміж 27-ми районів за чисельністю росіян та всього населення район посідав 14-те місце, а за чисельністю українців – 15-те місце.

Значним був рівень частки росіян серед етнічних меншин Куп'янського району – 85,62% (2 841 особа із 3 318 осіб) [Таблиця 60]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин району становили росіяни.

Серед росіян Куп'янського району абсолютну більшість складали російськомовні – 85,25% (2 422 особи із 2 841 осіб). Рівень частки україномовних серед них також був досить помітним – 14,75% (419 осіб). Рівень мовної українізації росіян був усемеро вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців – 1,98% (527 осіб із 26 564 осіб) [Таблиця 60]. За чисельністю україномовні росіяни поступалися російськомовним українцям. Серед росіян району кожен 7-й був україномовним, а серед українців лише кожен 50-й був російськомовним.

За рівнем зосередження у Куп'янщині російськомовні росіяни істотно поступалися україномовним росіянам, відповідно, 0,34% (2 422 особи із 709 686 осіб) та 1,32% (419 осіб із 31 724 осіб) [Таблиці 60, 4]. У цьому районі мешкав кожен 294-й російськомовний та кожен 76-й україномовний росіянин області.

Рівень частки росіян в етнічному складі населення Куп'янського району був помітно нижчим, ніж Куп'янської міськради, відповідно, 9,51% (2 841 особа із 29 882 осіб) та 16,20% (10 161 особа із 62 705 осіб) [Таблиці 60, 14]. Однак, росіяни були в меншості серед усього населення як району, так і міськради.

Рівень частки російськомовних серед росіян Куп'янського району також був дещо нижчим, ніж серед росіян Куп'янської міськради, відповідно, 85,25% (2 422 особи із 2 841 особи) та 92,11% (9 359 осіб із 10 161 особи). Абсолютну більшість серед росіян у районі та міськраді становили російськомовні. Навпаки, рівень частки україномовних серед росіян у Куп'янському районі був удвічі вищим, ніж серед росіян Куп'янської міськради, відповідно, 14,75% (419 осіб із 2 841 осіб) та 7,73% (785 осіб із 10 161 особи) [Таблиці 60, 14]. Тобто, серед росіян Куп'янського району кожен 7-й був україномовним, а серед росіян Куп'янської міськради – кожен 13-й.

Отже, в етнічному складі населення Куп'янського району росіяни залишалися в меншості. Рівень частки росіян серед усього населення Куп'янської міськради був дещо вищим. Росіяни складали більше 80% загальної чисельності етнічних меншин Куп'янського району. Абсолютну більшість серед росіян становили російськомовні, а рівень частки україномовних серед них також був досить помітним. Рівень частки

україномовних серед росіян у Куп'янщині був значно вищим, ніж рівень частки російськомовних серед українців.

Борівський район. 16-те місце за рівнем частки росіян в етнічному складі населення поміж усіх районів Харківщини посідав Борівський район. Цей рівень становив 8,42% (1 793 особи із 21 228 осіб). Тобто, лише кожен 12-й мешканець району належав до росіян, які розселені дисперсно. Серед усього населення Борівщини абсолютну більшість становили українці – 84,56% (19 210 осіб). У цьому районі за чисельністю в абсолютних показниках українці удев'ятеро переважали росіян. Рівень частки Борівського району серед росіян області складав лише 0,24% (1 793 особи із 742 025 осіб). Рівень зосередження у цьому районі всього населення та українців був вищим, відповідно, 0,73% (21 228 осіб із 2 895 813 осіб) та 0,94% (19 210 осіб із 2 048 699 осіб) [Таблиці 68, 4]. У Борівщині мешкав лише кожен 417-й росіянин, кожен 137-й мешканець та кожен 106-й українець області. Поміж 27-ми районів Харківщини за чисельністю росіян район посідав 21-ше місце, за чисельністю всього населення – 23-тє місце, а за чисельністю українців – 24-тє місце.

Значним був також і рівень частки росіян серед етнічних меншин Борівського району – 88,85% (1 793 особи із 2 018 осіб) [Таблиця 68]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин району становили росіяни – майже 9 із 10-ти.

Серед росіян Борівщини абсолютну більшість становили російськомовні – 79,53% (1 426 осіб із 1 793 осіб). Однак, і рівень частки україномовних серед них виявився досить значним – 20,47% (367 осіб). Рівень мовної українізації росіян був істотно вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців – 1,18% (226 осіб із 19 210 осіб) [Таблиця 68]. Навіть за чисельністю україномовні росіяни переважали російськомовних українців. Тобто, серед росіян Борівщини кожен 5-й був україномовним, а серед українців кожен 85-й був російськомовним.

За рівнем зосередження у Борівському районі російськомовні росіяни поступалися україномовним росіянам, відповідно, 0,20% (1 426 осіб із 709 686 осіб) та 1,16% (367 осіб із 31 724 осіб) [Таблиці 68, 4]. У цьому районі мешкав кожен 500-й російськомовний та кожен 86-й україномовний росіянин області.

Отже, серед усього населення Борівського району росіяни залишалися в меншості. Росіяни складали близько 90% загальної чисельності етнічних меншин району. Абсолютну більшість серед росіян у цьому районі становили російськомовні, а рівень частки україномовних серед них був також

помітним. До того ж, рівень частки україномовних серед росіян у Борівщині виявився навіть значно вищим, ніж рівень частки російськомовних серед українців не лише у відносних, але й в абсолютних показниках.

Шевченківський район. 17-те місце за рівнем частки росіян в етнічному складі населення поміж 27-ми районів Харківщини належало Шевченківському району. Цей рівень становив 7,82% (1 823 особи із 23 290 осіб). Кожен 13-й мешканець району належав до росіян, які розселені дисперсно. Серед усього населення Шевченківщини абсолютну більшість складали українці – 90,27% (21 023 особи). У районі за чисельністю українці переважали росіян майже у 12 разів. Рівень частки Шевченківщини серед росіян Харківщини складав лише 0,25% (1 823 особи із 742 025 осіб). Рівень зосередження у районі всього населення та українців був вищим, відповідно, 0,80% (23 290 осіб із 2 895 813 осіб) та 1,03% (21 023 особи із 2 048 699 осіб) [Таблиці 65, 4]. У районі мешкав кожен 400-й росіянин, кожен 125-й представник усього населення та кожен 97-й українець області. За чисельністю росіян та всього населення Шевченківщина поміж усіх районів посідала 20-те місце, а за чисельністю українців – 18-те.

Значним був також і рівень частки росіян серед сукупної чисельності етнічних меншин Шевченківського району – 80,41% (1 823 особи із 2 267 осіб) [Таблиця 65]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин становили представники лише однієї з них – росіяни (4 із 5-ти).

Серед росіян Шевченківського району абсолютну більшість складали російськомовні – 76,58% (1 396 осіб із 1 823 осіб). Проте, і рівень частки україномовних серед них також був досить значним – 23,42% (427 осіб). Рівень мовної українізації росіян у цьому районі був істотно вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців – 1,54% (323 особи із 21 023 осіб). Навіть за чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни переважали російськомовних українців. Серед росіян району кожен 4-й був україномовним, а серед українців лише кожен 65-й був російськомовним. За рівнем зосередження у Шевченківському районі російськомовні росіяни майже всемеро поступалися україномовним росіянам, відповідно, 0,20% (1 396 осіб із 709 686 осіб) та 1,35% (427 осіб із 31 724 осіб) [Таблиці 65, 4]. На теренах району мешкав лише кожен 500-й російськомовний росіянин та кожен 74-й україномовний росіянин Харківщини.

Отже, в етнічному складі населення Шевченківського району росіяни залишалися в меншості. Росіяни складали більше 80% загальної чисельності етнічних меншин району. Абсолютну більшість серед росіян становили

російськомовні, однак і рівень частки україномовних серед них також був досить помітним. До того ж, рівень частки україномовних серед росіян у Шевченківщині був значно вищим, ніж рівень частки російськомовних серед українців не лише у відносних, але й в абсолютних показниках.

Близнюківський район. 18-те місце за рівнем частки росіян серед усього населення поміж усіх районів області належало Близнюківщині. Цей рівень становив 7,80% (2 010 осіб із 25 768 осіб). Тобто, лише кожен 13-й мешканець району належав до росіян, які розселені дисперсно. Серед усього населення цього району абсолютну більшість складали українці – 90,20% (23 242 особи) [Таблиця 63]. За чисельністю українці переважали росіян майже у 12 разів.

Рівень частки Близнюківського району серед росіян Харківщини складав лише 0,27% (2 010 осіб із 742 025 осіб). Рівень зосередження у цьому районі всього населення та українців був вищим, відповідно, 0,89% (25 768 осіб із 2 895 813 осіб) та 1,13% (23 242 особи із 2 048 699 осіб) [Таблиці 63, 4]. У районі мешкав лише кожен 370-й росіянин, кожен 112-й мешканець та кожен 88-й українець області. Поміж 27-ми районів за чисельністю росіян та всього населення цей район посідав 18-те місце, а за чисельністю українців – 17-те місце.

Значним був рівень частки росіян серед сукупної етнічних меншин Близнюківщини – 79,57% (2 010 осіб із 2 526 осіб) [Таблиця 63]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин району становили росіяни (4 із 5-ти).

Переважну більшість серед росіян Близнюківського району складали російськомовні – 73,38% (1475 осіб із 2 010 осіб). Рівень частки україномовних серед них був також досить значним – 26,62% (535 осіб). Рівень мовної українізації росіян у районі був істотно вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців – 0,81% (188 осіб із 23 242 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни майже втричі переважали російськомовних українців. Серед росіян району кожен 4-й був україномовним, а серед українців кожен 123-й був російськомовним. За рівнем зосередження у Близнюківщині російськомовні росіяни поступалися україномовним росіянам, відповідно, 0,21% (1 475 осіб із 709 686 осіб) та 1,69% (535 осіб із 31 724 осіб) [Таблиці 63, 4]. У районі мешкав кожен 476-й російськомовний та кожен 59-й україномовний росіянин області.

Отже, серед усього населення Близнюківського району росіяни залишалися в меншості. Росіяни складали близько 80% серед етнічних меншин району. Абсолютну більшість серед росіян становили

російськомовні, а рівень частки україномовних був також досить значним. Рівень частки україномовних серед росіян у Близнюківщині виявився істотно вищим, ніж рівень частки російськомовних серед українців не лише у відносних, але й в абсолютних показниках.

Ізюмський район. 19-те місце за рівнем частки росіян в етнічному складі населення поміж 27-ми районів належало Ізюмському району. Так, цей рівень становив 7,13% (1 587 осіб із 22 256 осіб). Лише кожен 14-й мешканець району був росіянином. Серед усього населення району абсолютну більшість складали українці – 90,97% (20 247 осіб). В Ізюмщині за чисельністю в абсолютних показниках українці переважали росіян більше, ніж у 12 разів. Рівень частки Ізюмського району серед росіян Харківщини складав 0,21% (1 587 осіб із 742 025 осіб). Рівень зосередження у районі всього населення та українців був вищим, відповідно, 0,77% (22 256 осіб із 2 895 813 осіб) та 0,99% (20 247 осіб із 2 048 699 осіб) [Таблиці 67, 4]. У районі мешкав лише кожен 476-й росіянин, кожен 130-й мешканець та кожен 101-й українець області. Поміж усіх районів за чисельністю в абсолютних показниках росіян та всього населення Ізюмщина посідала 22-ге місце, а за чисельністю українців – 21-ше місце.

Значним був рівень частки росіян серед етнічних меншин Ізюмського району – 78,99% (1 587 осіб із 2 009 осіб) [Таблиця 67]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин району становили росіяни (4 із 5-ти).

Серед росіян Ізюмщини абсолютну більшість складали російськомовні – 82,17% (1 304 особи із 1 587 осіб). Однак, і рівень частки україномовних серед них також був доволі помітним – 17,77% (282 особи). Рівень мовної українізації росіян в Ізюмському районі виявився істотно вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 17,77% (282 особи із 1 587 осіб) та 1,27% (257 осіб із 20 247 осіб). Навіть за чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни переважали російськомовних українців. Серед росіян Ізюмщини кожен 6-й був україномовним, а серед українців кожен 79-й був російськомовним. За рівнем зосередження у районі російськомовні росіяни поступалися україномовним росіянам, відповідно, 0,18% (1 304 особи із 709 686 осіб) та 0,89% (282 особи із 31 724 осіб) [Таблиці 67, 4]. У районі мешкав кожен 555-й російськомовний росіянин та кожен 112-й україномовний росіянин області.

До того ж, рівень частки росіян серед усього населення Ізюмського району був помітно нижчим, ніж серед усього населення міста Ізюма, відповідно, 7,13% (1 587 осіб із 22 256 осіб) та 13,36% (7 492 особи із 56 075

осіб) [Таблиці 67, 17]. Росіяни залишалися в меншості як серед усього населення Ізюмського району, так і міста Ізюма. Рівень частки російськомовних серед росіян Ізюмського району був нижчим, ніж серед росіян міста Ізюма, відповідно, 82,17% (1 304 особи із 1 587 осіб) та 90,76% (6 800 осіб із 7 492 осіб). Абсолютну більшість серед росіян у районі та в місті становили російськомовні. Навпаки, рівень частки україномовних серед росіян в Ізюмському районі був майже вдвічі вищим, ніж серед росіян у місті Ізюмі, відповідно, 17,77% (282 особи із 1 587 осіб) та 9,17% (687 осіб із 7 492 осіб) [Таблиці 67, 17]. Серед росіян Ізюмського району кожен 6-й був україномовним, а серед росіян міста Ізюма – кожен 13-й.

Отже, в етнічному складі населення Ізюмського району росіяни залишалися в меншості. Однак, рівень частки росіян серед усього населення міста Ізюма був помітно вищим. Росіяни складали більше 80% загальної чисельності етнічних меншин Ізюмського району. Абсолютну більшість серед росіян становили російськомовні, а рівень частки україномовних серед них також був досить помітним. До того ж, рівень частки україномовних серед росіян в Ізюмщині був значно вищим, ніж рівень частки російськомовних серед українців не лише у відносних, але й в абсолютних показниках.

Барвінківський район. 20-те місце за рівнем частки росіян в етнічному складі населення поміж усіх районів Харківщини посідав Барвінківський район. Цей рівень становив 7,08% (2 269 осіб із 32 060 осіб). Тобто, лише кожен 14-й мешканець району належав до росіян, які розселені дисперсно. Серед усього населення цього району абсолютну більшість складали українці – 91,11% (29 211 осіб). У Барвінківщині за чисельністю українці у 13 разів переважали росіян. Рівень частки Барвінківщини серед росіян області складав 0,31% (2 269 осіб із 742 025 осіб). Рівень зосередження у районі всього населення та українців був вищим, відповідно, 1,43% (32 060 осіб із 2 895 813 осіб) та 1,43% (29 211 осіб із 2 048 699 осіб) [Таблиці 57, 4]. У районі мешкав кожен 322-й росіянин, кожен 90-й мешканець та кожен 70-й українець області. Поміж 27-ми районів за чисельністю росіян Барвінківщина посідала 17-те місце, за чисельністю всього населення – 14-те місце, за чисельністю українців – 13-те місце.

Доволі значним був також і рівень частки росіян серед етнічних меншин Барвінківщини – 80,66% (2 269 осіб із 2 813 осіб) [Таблиця 57]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин району становили росіяни (4 із 5-ти).

Переважну більшість серед росіян Барвінківського району складали російськомовні – 81,97% (1 860 осіб із 2 269 осіб). Рівень частки україномовних серед них був також досить помітним – 17,98% (408 осіб). Рівень мовної українізації росіян у районі виявився на порядок вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців – 1,68% (492 особи із 29 211 осіб). За чисельністю україномовні росіяни поступалися російськомовним українцям. Серед росіян району кожен 6-й був україномовним, а серед українців лише кожен 60-й був російськомовним. За рівнем зосередження у районі російськомовні росіяни вп'ятеро поступалися україномовним росіянам, відповідно, 0,26% (1 860 осіб із 709 686 осіб) та 1,29% (408 осіб із 31 724 осіб) [Таблиці 57, 4]. У Барвінківщині мешкав кожен 385-й російськомовний та кожен 77-й україномовний росіянин області.

Рівень частки росіян серед усього населення міста Барвінкового був дещо нижчим, ніж в інших населених пунктах району, відповідно, 7,02% (898 осіб із 12 798 осіб) та 7,22% (1 371 особа із 19 262 осіб) [Таблиці 58, 59]. Тобто, росіяни залишалися в меншості серед усього населення Барвінкового та інших теренів району за межами міста. Переважна більшість росіян Барвінківщини мешкали не в районному центрі – 39,58% (898 осіб із 2 269 осіб), а в районі за його межами – 60,42% (1 371 особа) [Таблиці 58, 59, 57].

Рівень частки російськомовних серед росіян, які мешкали у місті Барвінковому був дещо вищим, ніж в інших населених пунктах району, відповідно, 83,07% (746 осіб із 898 осіб) та 81,25% (1 114 осіб із 1 371 особи). Абсолютну більшість серед росіян міста Барвінкового та інших теренів району складали російськомовні. Навпаки, рівень частки україномовних серед росіян у Барвінковому був дещо нижчим, ніж в інших населених пунктах району, відповідно, 16,93% (152 особи із 898 осіб) та 18,67% (256 осіб із 1 371 особи) [Таблиці 58, 59]. Тобто, серед росіян міста Барвінкового кожен 6-й був україномовним, а серед росіян на інших теренах району – кожен 5-й.

Рівень мовної українізації росіян у місті Барвінковому виявився істотно вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 16,93% (152 особи із 898 осіб) та 1,27% (148 осіб із 11 653 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни дещо переважали російськомовних українців. Серед росіян Барвінкового кожен 6-й був україномовним, а серед українців кожен 79-й був російськомовним. Рівень мовної українізації росіян в інших населених пунктах району був значно вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 18,67% (256 осіб із 1 371 особи) та 1,96% (344 особи із 17 558 осіб) [Таблиці 58 59]. За

чисельністю в абсолютних показниках на цих теренах району україномовні росіяни дещо поступалися російськомовним українцям. Тобто, серед росіян в інших населених пунктах району кожен 5-й був україномовним, а серед українців кожен 51-й був російськомовним.

Отже, серед усього населення Барвінківського району росіяни залишалися в меншості. Росіяни складали 80% загальної чисельності етнічних меншин району. Абсолютну більшість серед росіян у цьому районі становили російськомовні, а рівень частки україномовних серед них був також досить помітним. До того ж, рівень частки україномовних серед росіян у Барвінківщині виявився істотно вищим, ніж рівень частки російськомовних серед українців.

Кегичівський район. 21-ше місце за рівнем частки росіян в етнічному складі населення поміж усіх районів області належало Кегичівському району. Цей рівень становив лише 6,53% (1 532 особи із 23 459 осіб). Тобто, лише кожен 15-й мешканець району належав до росіян, які розселені дисперсно. Серед усього населення цього району абсолютну більшість складали українці – 89,60% (21 020 осіб). За чисельністю у Кегичівщині українці переважали росіян майже у 14 разів. Рівень частки Кегичівського району серед росіян Харківщині складав лише 0,21% (1 532 особи із 742 025 осіб). Рівень зосередження у цьому районі всього населення та українців був вищим, відповідно, 0,81% (23 459 осіб із 2 895 813 осіб) та 1,03% (21 020 осіб із 2 048 699 осіб) [Таблиці 64, 4]. У районі мешкав кожен 476-й росіянин, кожен 123-й мешканець та кожен 97-й українець області. Поміж 27-ми районів за чисельністю росіян Кегичівський район посідав 24-те, а за чисельністю всього населення та українців – 19-те місце.

Рівень частки росіян серед етнічних меншин у Кегичівщині був найнижчим поміж усіх районів Харківщини і складав 62,81% (1 532 особи із 2 439 осіб) [Таблиця 64]. Однак, абсолютну більшість серед етнічних меншин району становили росіяни (6 із 10-ти).

У Кегичівському районі російськомовні становили переважну більшість серед росіян – 68,34% (1 047 осіб із 1 532 осіб). Досить значним виявився серед них і рівень частки україномовних – 31,52% (483 особи) [Таблиця 64]. Рівень мовної українізації росіян у Кегичівщині був істотно вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 31,52% (483 особи із 1 532 осіб) та лише 0,76% (160 осіб із 21 020 осіб) [Таблиця 64]. Навіть за чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни втричі переважали російськомовних українців. Тобто, серед росіян Кегичівщини

майже кожен 3-й був україномовним, а серед українців лише кожен 132-й був російськомовним.

За рівнем зосередження у Кегичівському районі російськомовні росіяни значно поступалися україномовним росіянам, відповідно, 0,15% (1 047 осіб із 709 686 осіб) та 1,52% (483 особи із 31 724 осіб) [Таблиці 64, 4]. Тобто, у цьому районі мешкав лише кожен 667-й російськомовний росіянин та кожен 66-й україномовний росіянин Харківщини.

Отже, в етнічному складі населення Кегичівського району росіяни опинилися в меншості. У цьому районі рівень частки росіян серед загальної чисельності етнічних меншин виявився найнижчим, порівняно з усіма іншими районами Харківщини і складав дещо більше 60%. Абсолютну більшість серед росіян становили російськомовні, а рівень частки україномовних серед них також виявився досить значним. У Кегичівщині рівень мовної українізації росіян був найвищим, порівняно з усіма іншими районами області, за винятком Сахновщинського. До того ж, рівень частки україномовних серед росіян у Кегичівському районі був істотно вищим, ніж рівень частки російськомовних серед українців не лише у відносних, але й в абсолютних показниках.

Печенізький район. 22-ге місце за рівнем частки росіян серед усього населення поміж усіх районів посідав Печенізький район. Цей рівень становив лише 6,45% (763 особи із 11 827 осіб). Тобто, лише кожен 15-й мешканець району належав до росіян, які розселені дисперсно, а абсолютну більшість складали українці – 92,71% (10 965 осіб), за чисельністю українці переважали росіян у 14 разів. Рівень частки Печенізького району серед росіян області складав лише 0,10% (763 особи із 742 025 осіб). Рівень зосередження у цьому районі всього населення та українців був вищим, відповідно, 0,41% (11 827 осіб із 2 895 813 осіб) та 0,54% (10 965 осіб із 2 048 699 осіб) [Таблиці 71, 4]. У районі зосереджувався кожен 1000-й росіянин, кожен 244-й мешканець та кожен 185-й українець Харківщини. Поміж 27-ми районів за чисельністю росіян в цей район посідав 26-те місце, як і за чисельністю всього населення та українців.

Доволі значним був також і рівень частки росіян серед етнічних меншин Печенізького району – 88,52% (763 особи із 862 осіб) [Таблиця 71]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин цього району становили представники лише однієї із них – росіяни (майже 9 із 10-ти).

Переважну більшість серед росіян Печенізького району складали російськомовні – 88,07% (672 особи із 763 осіб). Рівень частки україномовних серед них був помітно нижчим – 11,80% (90 осіб). Рівень мовної українізації

росіян у цьому районі виявився на порядок вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 11,80% (90 осіб із 763 осіб) та 1,09% (119 осіб із 10 965 осіб) [Таблиця 71]. За чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни поступалися російськомовним українцям. Серед росіян району кожен 8-й був україномовним, а серед українців лише кожен 92-й був російськомовним.

За рівнем зосередження у районі російськомовні росіяни втричі поступалися україномовним росіянам, відповідно, 0,09% (672 особи із 709 686 осіб) та 0,28% (90 осіб із 31 724 осіб) [Таблиці 71, 4]. У районі мешкав лише кожен 1111-й російськомовний та кожен 357-й україномовний росіянин Харківщини.

Отже, серед усього населення Печенізького району росіяни залишалися в меншості. Росіяни складали майже 90% загальної чисельності етнічних меншин району. Абсолютну більшість серед росіян у цьому районі становили російськомовні, а рівень частки україномовних серед них також був досить помітним. До того ж, рівень частки україномовних серед росіян у Печенізькому районі виявився значно вищим, ніж рівень частки російськомовних серед українців.

Сахновщинський район. 23-тє місце за рівнем частки росіян в етнічному складі населення поміж 27-ми районів належало Сахновщинському району. Цей рівень становив лише 5,80% (1 535 осіб із 26 448 осіб). Тобто, лише кожен 17-й мешканець району належав до росіян, які розселені дисперсно. Серед усього населення району абсолютну більшість складали українці – 92,36% (24 427 осіб) [Таблиця 62]. За чисельністю українці переважали росіян у 16 разів.

Рівень частки Сахновщинського району серед росіян Харківщини складав лише 0,21% (1 535 осіб із 742 025 осіб). Рівень зосередження всього населення та українців був вищим, відповідно, 0,91% (26 448 осіб із 2 895 813 осіб) та 1,19% (24 427 осіб із 2 048 699 осіб) [Таблиці 62, 4]. У районі мешкав лише кожен 476-й росіянин, кожен 110-й мешканець та кожен 84-й українець області. Поміж 27-ми районів за чисельністю росіян цей район посідав 23-тє місце, за чисельністю всього населення – 17-тє місце, а за чисельністю українців – 16-тє.

Значним був рівень частки росіян серед етнічних меншин Сахновщинського району – 75,95% (1 535 осіб із 2 021 особи) [Таблиця 62]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин району становили росіяни (3 із 4-х).

Переважну більшість серед росіян Сахновщинського району складали російськомовні – 66,71% (1 024 особи із 1 535 осіб). Варто підкреслити, що рівень частки україномовних серед росіян цього району був найвищим поміж усіх районів Харківщини і складав 33,29% (511 осіб). Рівень мовної українізації росіян у районі був істотно вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 33,29% (511 осіб із 1 535 осіб) та лише 0,45% (109 осіб із 24 427 осіб) [Таблиця 62]. За чисельністю україномовні росіяни майже вп'ятеро переважали російськомовних українців. Серед росіян району кожен 3-й виявився україномовним, а серед українців лише кожен 222-й був російськомовним.

За рівнем зосередження у цьому районі російськомовні росіяни значно поступалися україномовним росіянам, відповідно, 0,14% (1 024 особи із 709 686 осіб) та 1,61% (511 осіб із 31 724 осіб) [Таблиці 62, 4]. У районі мешкав лише кожен 714-й російськомовний та кожен 62-й україномовний росіянин області.

Отже, в етнічному складі населення Сахновщинського району росіяни залишалися в меншості. Росіяни складали більше 70% загальної чисельності етнічних меншин району. Абсолютну більшість серед росіян становили російськомовні, а рівень частки україномовних серед них також виявився досить значним. У Сахновщинському районі рівень мовної українізації росіян був найвищим, порівняно з усіма іншими районами Харківщини. Рівень частки україномовних серед росіян у районі був істотно вищим, ніж рівень частки російськомовних серед українців не лише у відносних, але й в абсолютних показниках.

Богодухівський район. 24-те місце за рівнем частки росіян в етнічному складі населення поміж 27-ми районів посідав Богодухівський район. Так, цей рівень становив лише 5,58% (2 653 особи із 47 560 осіб). Лише кожен 18-й мешканець району належав до росіян, які розселені дисперсно. Серед усього населення району абсолютну більшість складали українці – 92,83% (44 150 осіб) [Таблиця 47]. За чисельністю українці майже у 17 разів переважали росіян.

Рівень частки Богодухівського району серед росіян області складав 0,36% (2 653 осіб із 742 025 осіб). Рівень зосередження у районі всього населення та українців був вищим, відповідно, 1,64% (47 560 осіб із 2 895 813 осіб) та 2,16% (44 150 осіб із 2 048 699 осіб) [Таблиці 47, 4]. У Богодухівщині мешкав лише кожен 278-й росіянин, кожен 61-й мешканець та кожен 46-й українець області. Поміж 27-ми районів за чисельністю росіян цей район

посідав 15-те місце, за чисельністю всього населення – 8-ме, за чисельністю українців – 6-те місце.

Значним був рівень частки росіян серед етнічних меншин Богодухівщини – 77,80% (2 653 особи із 3 410 осіб) [Таблиця 47]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин цього району становили росіяни (майже 4 із 5-ти).

Переважну більшість серед росіян Богодухівського району становили російськомовні – 79,04% (2 097 осіб із 2 653 осіб). Однак, і рівень частки україномовних серед них був досить значним – 20,88% (554 особи). Рівень мовної українізації росіян у районі був істотно вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 20,88% (554 особи із 2 653 осіб) та 0,87% (386 осіб із 44 150 осіб). За чисельністю україномовні росіяни дещо переважали російськомовних українців. Серед росіян Богодухівського району кожен 5-й був україномовним, а серед українців лише кожен 115-й був російськомовним. У Богодухівщині російськомовні росіяни поступалися за рівнем зосередження україномовним росіянам, відповідно, 0,30% (2 097 осіб із 709 686 осіб) та 1,75% (554 особи із 31 724 осіб) [Таблиці 47, 4]. У районі мешкав лише кожен 333-й російськомовний та кожен 57-й україномовний росіянин області.

Рівень частки росіян серед усього населення міста Богодухова був дещо вищим, ніж в інших населених пунктах району, відповідно, 6,44% (1 163 особи із 18 045 осіб) та 5,05% (1 490 осіб із 29 515 осіб). Росіяни залишалися в меншості серед усього населення Богодухова та на інших теренів району. Більшість росіян району мешкали не в районному центрі – 43,84% (1 163 особи із 2 653 осіб), а за його межами – 56,16% (1 490 осіб). Рівень частки російськомовних серед росіян у Богодухові був дещо вищим, ніж у районі за межами міста, відповідно, 80,48% (936 осіб із 1 163 осіб) та 77,92% (1 161 особа із 1 490 осіб). Абсолютну більшість серед росіян Богодухова та інших теренів району складали російськомовні. Навпаки, рівень частки україномовних серед росіян у Богодухові був дещо нижчим, ніж за межами міста, відповідно, 19,52% (227 осіб із 1 163 осіб) та 21,95% (327 осіб із 1 490 осіб) [Таблиці 47, 48, 49]. Тобто, серед росіян у Богодухові та на інших теренах району – кожен 5-й був україномовним.

Рівень мовної українізації росіян у Богодухові виявився істотно вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 19,52% (227 осіб із 1 163 осіб) та 1,48% (246 осіб із 16 624 осіб). Однак, за чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни дещо поступалися

російськомовним українцям. Серед росіян Богодухова кожен 5-й був україномовним, а серед українців кожен 68-й був російськомовним. Рівень мовної українізації росіян в інших населених пунктах Богодухівського району був істотно вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 21,95% (327 осіб із 1 490 осіб) та 0,51% (140 осіб із 27 526 осіб) [Таблиці 48, 49]. За чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни вдвічі поступалися російськомовним українцям. Серед росіян на інших теренах Богодухівського району кожен 5-й був україномовним, а серед українців лише кожен 196-й виявився зросійщеним за мовою.

Отже, серед усього населення Богодухівського району росіяни залишалися в меншості. Росіяни складали майже 80% загальної чисельності етнічних меншин району. Абсолютну більшість серед росіян у цьому районі становили російськомовні, а рівень частки україномовних серед них також був досить значним. До того ж, рівень частки україномовних серед росіян у Богодухівщині виявився значно вищим, ніж рівень частки російськомовних серед українців не лише у відносних, але й в абсолютних показниках.

Валківський район. 25-те місце за рівнем частки росіян серед усього населення поміж 27-ми районів Харківщини належить Валківському району. Цей рівень складав лише 5,00% (1 842 особи із 36 808 осіб). Тобто, лише кожен 20-й мешканець району належав до росіян, які розселені дисперсно. Серед усього населення району абсолютну більшість складали українці – 93,63% (34 464 особи). На теренах Валківщини за чисельністю в абсолютних показниках українці майже у 20 разів переважали росіян. Рівень частки Валківського району серед росіян області складав лише 0,25% (1 842 особи із 742 025 осіб). Рівень зосередження у районі всього населення та українців був вищим, відповідно, 1,27% (36 808 осіб із 2 895 813 осіб) та 1,68% (34 464 особи із 2 048 699 осіб) [Таблиці 51, 4]. У Валківщині мешкав кожен 400-й росіянин, кожен 79-й мешканець та кожен 60-й українець Харківщини. Поміж 27-ми районів за чисельністю в абсолютних показниках росіян цей район посідав 19-те місце, за чисельністю всього населення – 10-те місце, а за чисельністю українців – 8-ме місце.

Значним був рівень частки росіян серед етнічних меншин Валківського району – 78,58% (1 842 особи із 2 344 осіб) [Таблиця 51]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин району становили росіяни (майже 4 із 5-ти).

Серед росіян Валківського району абсолютну більшість складали російськомовні – 82,25% (1 515 осіб із 1 842 осіб). Проте, і рівень частки україномовних серед них був помітним – 17,70% (326 осіб). Рівень мовної

асиміляції українізації росіян був значно вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 17,70% (326 осіб із 1 842 осіб) та 0,76% (263 особи із 34 464 осіб) [Таблиця 51]. За чисельністю україномовні росіяни переважали російськомовних українців. Тобто, серед росіян Валківського району кожен 6-й був україномовним, а серед українців лише кожен 132-й був російськомовним.

За рівнем зосередження у Валківщині російськомовні росіяни істотно поступалися україномовним росіянам, відповідно, 0,21% (1 515 осіб із 709 686 осіб) та 1,03% (326 осіб із 31 724 осіб) [Таблиці 51, 4]. У районі мешкав лише кожен 476-й російськомовний та кожен 97-й україномовний росіянин області.

Рівень частки росіян серед усього населення міста Валки був дещо нижчим, ніж в інших населених пунктів району, відповідно, 4,34% (447 осіб із 10 295 осіб) та 5,26% (1 395 осіб із 26 513 осіб). Росіяни були в меншості серед усього населення міста Валки та інших теренів району. Переважна більшість росіян мешкали не у місті – 24,27% (447 осіб із 1 842 осіб), а в інших населених пунктах району – 75,73% (1 395 осіб) [Таблиці 52, 53, 51].

Рівень частки російськомовних серед росіян у місті Валки був дещо вищим, ніж в інших населених пунктах району, відповідно, 84,34% (377 осіб із 447 осіб) та 81,58% (1 138 осіб із 1 395 осіб). Абсолютну більшість серед росіян як міста Валки, так і на інших теренах району складали російськомовні. Навпаки, рівень частки україномовних серед росіян у Валках був дещо нижчим, ніж у районі за межами міста, відповідно, 15,66% (70 осіб із 447 осіб) та 18,35% (256 осіб із 1 395 осіб) [Таблиці 52, 53]. Тобто, серед росіян міста Валки кожен 6-й був україномовним, а серед росіян за межами районного центру – кожен 5-й.

Рівень мовної українізації росіян у місті Валки виявився істотно вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 15,66% (70 осіб із 447 осіб) та 0,59% (57 осіб із 9 742 осіб). За чисельністю україномовні росіяни переважали російськомовних українців. Серед росіян міста Валки кожен 5-й був україномовним, а серед українців лише кожен 169-й був російськомовним. Рівень мовної українізації росіян в інших населених пунктах Валківщини був істотно вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 18,35% (256 осіб із 1 395 осіб) та 0,83% (206 осіб із 24 722 осіб) [Таблиці 52, 53]. На цих теренах району за чисельністю україномовні росіяни також переважали російськомовних українців. Серед росіян на інших теренах району майже кожен 5-й був україномовним, а серед українців лише кожен 120-й був російськомовним.

Отже, в етнічному складі населення Валківського району росіяни залишалися в меншості. Росіяни складали близько 80% загальної чисельності етнічних меншин району. Абсолютну більшість серед росіян цього району становили російськомовні, а рівень частки україномовних серед них також був досить помітним. До того ж, рівень частки україномовних серед росіян у Валківщині був істотно вищим, ніж рівень частки російськомовних серед українців не лише у відносних, але й в абсолютних показниках.

Коломацький район. Передостаннє, 26-те місце за рівнем частки росіян в етнічному складі населення поміж усіх районів області належить Коломацькому району. Цей рівень становив лише 4,67% (422 особи із 9 038 осіб). Тобто, лише кожен 21-й мешканець району належав до росіян, які розселені дисперсно. Серед усього населення району абсолютну більшість складали українці – 93,21% (8 424 особи). У цьому районі за чисельністю в абсолютних показниках українці переважали росіян у 20 разів. Рівень частки Коломацького району серед росіян області складав лише 0,06% (422 особи із 742 025 осіб). Рівень зосередження у районі всього населення та українців був вищим, відповідно, 0,31% (9 038 осіб із 2 895 813 осіб) та 0,41% (8 424 особи із 2 048 699 осіб) [Таблиці 72, 4]. У цьому районі мешкав лише кожен 1667-й росіянин, кожен 332-й мешканець та кожен 244-й українець області. Поміж усіх районів області район посідав останнє 27-ме місце за чисельністю росіян, всього населення та українців.

Значним був рівень частки росіян серед етнічних меншин Коломацького району – 68,73% (422 особи із 614 осіб) [Таблиця 72]. Більшість серед етнічних меншин району становили росіяни (2 із 3-х).

Абсолютну більшість серед росіян Коломацького району складали російськомовні – 79,62% (336 осіб із 422 осіб). Проте, і рівень частки україномовних серед них був досить помітним – 20,38% (86 осіб). Рівень мовної українізації росіян у Коломацькому районі був істотно вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 20,38% (86 осіб із 422 осіб) та лише 0,46% (39 осіб із 8 424 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни вдвічі переважали російськомовних українців. Серед росіян району кожен 5-й був україномовним, а серед українців лише кожен 217-й був російськомовним. За рівнем зосередження у районі російськомовні росіяни поступалися україномовним росіянам, відповідно, 0,05% (336 особи із 709 686 осіб) та 0,27% (86 осіб із 31 724 осіб) [Таблиці 72, 4]. Тобто, у Коломацькому районі мешкав лише кожен 2000-й російськомовний та кожен 370-й україномовний росіянин області.

Отже, серед усього населення Коломацького району росіяни залишалися в меншості. Росіяни складали майже 70% загальної чисельності етнічних меншин району. Абсолютну більшість серед росіян у цьому районі становили російськомовні, а рівень частки україномовних серед них також був досить значним. До того ж, рівень частки україномовних серед росіян у Коломацькому районі виявився істотно вищим, ніж рівень частки російськомовних серед українців не лише у відносних, але й в абсолютних показниках.

Краснокутський район. Останнє, 27-ме місце за рівнем частки росіян серед усього населення поміж усіх районів Харківщини посідав Краснокутський район. Цей рівень складав лише 4,63% (1 532 особи із 33 122 осіб). Тобто, лише кожен 22-й мешканець цього району належав до росіян, які розселені дисперсно. Серед усього населення Краснокутщині абсолютну більшість складали українці – 93,90% (31 102 особи). У цьому районі за чисельністю українці переважали росіян у 20 разів. Рівень частки району серед росіян області складав лише 0,21% (1 532 особи із 742 025 осіб). Рівень зосередження всього населення та українців у цьому районі був значно вищим, відповідно, 1,14% (33 122 особи із 2 895 813 осіб) та 1,52% (31 102 особи із 2 048 699 осіб). У Краснокутщині мешкав кожен 476-й росіянин, кожен 88-й представник усього населення та кожен 66-й українець області. Поміж 27-ми районів за чисельністю росіян район посідав 25-те місце, за чисельністю всього населення – 13-те місце, за чисельністю українців – 10-те місце. Значним був рівень частки росіян серед етнічних меншин Краснокутщини – 75,84% (1 532 особи із 2 020 осіб) [Таблиці 56, 4]. Більшість серед етнічних меншин району складали росіяни (3 із 4-х).

Переважну більшість серед росіян Краснокутського району складали російськомовні – 76,31% (1 169 осіб із 1 532 осіб). Рівень частки україномовних серед них виявився досить значним – 23,69% (363 особи). Рівень мовної українізації росіян у районі був істотно вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 23,69% (363 особи із 1 532 осіб) та лише 0,51% (158 осіб із 8 424 осіб) [Таблиця 56]. За чисельністю україномовні росіяни удвічі переважали російськомовних українців. Тобто, серед росіян району кожен 4-й був україномовним, а серед українців лише кожен 196-й був російськомовним.

За рівнем зосередження у Краснокутському районі російськомовні росіяни значно поступалися україномовним росіянам, відповідно, 0,16% (1 169 осіб із 709 686 осіб) та 1,14% (363 особи із 31 724 осіб) [Таблиці 56, 4].

Тобто, у цьому районі мешкав лише кожен 625-й російськомовний росіянин та кожен 88-й україномовний росіянин Харківщини.

Отже, найнижчим поміж усіх 27-ми районів Харківської області рівень частки росіян серед усього населення виявився у Краснокутському районі. Росіяни складали більше 70% серед етнічних меншин району. Абсолютну більшість серед росіян у цьому районі становили російськомовні, а рівень частки україномовних був також значним. До того ж, рівень частки україномовних серед росіян у Краснокутщині був істотно вищим, ніж рівень частки російськомовних серед українців не лише у відносних, але й в абсолютних показниках.

Таким чином, в етнічному складі населення кожного із 27-ми районів Харківської області росіяни опинилися в меншості. Найвищим рівень частки росіян серед усього населення спостерігався у Чугуївському та Первомайському районах. Однак, рівень частки росіян в етнічному складі населення цих 2-х районів був помітно нижчим, ніж у Чугуївській та Первомайській міськрадах. У 14-ти районах Харківщини рівень частки росіян серед усього населення залишався нижчим за 10%. Найнижчим рівень частки росіян серед усього населення (менше 5%) був у 4-х північно-західних районах області: Краснокутському, Коломацькому, Валківському та Богодухівському. В усіх без винятку районах Харківської області спостерігався переважно дисперсний тип розселення росіян. Лише в окремих районах зберігався також і малокомпактний тип територіального розміщення росіян, які розселені в окремих сільських населених пунктах.

Абсолютну більшість серед росіян у всіх 27-ми районах Харківщини складали російськомовні. Найвищим рівень частки російськомовних серед росіян виявився у Чугуївському районі. Значним був цей рівень ще у 8-ми районах, де росіяни зберігали малокомпактний тип розселення: Первомайському, Нововодолазькому, Харківському, Балаклейському, Красноградському, Великобурлуцькому, Зміївському та Дергачівському. Переважно якраз у тих районах, які розташовані найближче до Харкова. Найнижчим рівень частки російськомовних серед росіян (менше 70%) був у Сахновщинському та Кегичівському.

В умовах переважно дисперсного розселення росіян та незначної чисельності в абсолютних показниках, у їхньому мовному середовищі помітного поширення набули асиміляційні процеси у більшості районів Харківщини. Найвищим рівень частки україномовних серед росіян (понад 30%) був у Сахновщинському та Кегичівському районах. Ще в 6-ти районах

області цей рівень перевищував 20%: Близнюківському, Краснокутському, Шевченківському, Богодухівському, Борівському та Коломацькому. Всі ці райони, за винятком Богодухівського, розташовані на значній відстані від Харкова. Найнижчим рівень частки україномовних серед росіян був у 5-ти районах: Балаклеїському, Харківському, Нововодолазькому, Первомайському та Чугуївському. У 22-х районах Харківщини рівень частки україномовних серед росіян виявився навіть вищим, ніж рівень частки російськомовних серед українців. Це свідчить, що у переважній більшості районів області відновилися природні процеси мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселеної російської меншини.

Лише серед росіян у 5-ти районах рівень мовної українізації росіян був нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців: Чугуївському, Первомайському, Харківському, Балаклеїському та Зміївському. Таке ж співвідношення у рівні мовної асиміляції росіян та українців зберігалося у Харкові, а також у Чугуївській, Первомайській, Куп'янській та Ізюмській міськрадах. Це свідчить про збереження інерційних впливів етномовних процесів радянської доби, коли українці опинилися у становищі підпорядкованої більшості і зазнавали мовної асиміляції з боку домінантної тоді російської етнічної меншини. За доби бездержавності України росіяни, попри малочисельність та переважно дисперсний тип розселення, фактично не зазнавали мовної асиміляції (українізації).

Висновки. Таким чином, росіяни залишалися в меншості в етнічному складі населення Харківської області (25,62%) [Таблиця 4]. При цьому, рівень частки росіян серед усього населення Харківщини був помітно вищим, ніж серед загальної чисельності населення України (17,28%) [Таблиця 1]. За рівнем зосередження у Харківській області росіяни (8,90%) помітно переважали українців (5,46%) та все населення (6,00%). Тобто, Харківщина, поряд з Кримом, а також Донецькою та Луганською областями залишалася одним із головних осередків територіального розміщення росіян в Україні. Рівень частки росіян серед етнічних меншин у Харківській області досягав 90,52% [Таблиця 4]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин області складали росіяни (9 із 10-ти).

Внаслідок збереження інерційного впливу етномовних процесів радянської доби, асиміляційні процеси у мовному середовищі росіян Харківщини не набули значного поширення. Абсолютну більшість серед них складали російськомовні (95,64%), а рівень частки україномовних залишався досить незначним (4,28%). При цьому, рівень мовної асиміляції

(зросійщення) українців в області виявився істотно вищим (25,81%) [Таблиця 4]. Варто зазначити, що рівень частки росіян серед міського населення (28,14%) був дещо вищим, ніж рівень частки росіян серед сільського населення області (16,58%). Тобто, росіяни залишалися в меншості в етнічному складі населення урбаністичного середовища та сільської місцевості області. Проте, рівень зосередження у Харківщині міських росіян (8,81%) був дещо нижчим, ніж сільських росіян (9,51%) [Таблиці 5, 6].

Рівень урбанізації росіян (85,93%) у Харківській області був помітно вищим, ніж рівень урбанізації всього населення (78,26%) та українців (75,01%) [Таблиця 5]. Абсолютна більшість росіян області зосереджувалися якраз в урбаністичному середовищі. І, навпаки, рівень частки сільського населення серед росіян Харківщини (14,07%) був значно нижчим, ніж цей рівень серед усього населення (21,74%) та українців (24,99%) [Таблиця 6]. До того ж, рівень частки росіян серед міських етнічних меншин Харківщини (90,68%) залишався дещо вищим, ніж серед сукупної чисельності сільських етнічних меншин області (88,99%) [Таблиці 5, 6]. Попри ці відмінності, абсолютну більшість (9 із 10-ти) як серед міських, так і серед сільських етнічних меншин становили росіяни.

Рівень частки російськомовних серед міських росіян Харківщини (96,27%) був дещо вищим, ніж серед сільських росіян області (91,83%). Попри ці відмінності, російськомовні складали абсолютну більшість як серед міських, так і сільських росіян. І, навпаки, рівень частки україномовних серед росіян урбаністичного середовища (3,64%) залишався помітно нижчим, ніж серед росіян, які мешкали в сільській місцевості області (8,16%) [Таблиці 5, 6].

Варто підкреслити, що рівень мовної асиміляції (зросійщення) українців у міському середовищі Харківщини (33,18%) виявився майже на порядок вищим, ніж рівень мовної асиміляції (українізації) міських росіян області (3,64%) [Таблиця 5]. І, навпаки, рівень мовного зросійщення українців у сільській місцевості Харківщини залишався помітно нижчим (3,71%), ніж рівень мовної українізації сільських росіян (8,16%) [Таблиця 6]. Це свідчить про значні відмінності у напрямках розвитку асиміляційних процесів у мовному середовищі росіян та українців у залежності від поселенської мережі. Рівень урбанізації російськомовних росіян (86,78%) був помітно вищим, ніж рівень урбанізації україномовних росіян (73,15%). Натомість, рівень частки сільського населення серед російськомовних росіян Харківщини (13,51%) виявився вдвічі нижчим, ніж рівень частки сільських мешканців серед україномовних росіян (26,85%) [Таблиці 5, 6].

Ще більш істотно відрізнявся рівень частки росіян в етнічному складі міста Харкова (34,25%) та Харківщини за межами обласного центру (16,98%) [Таблиці 7, 8]. Попри ці відмінності, росіяни залишалися в меншості як серед усього населення Харкова, так і в області за межами міста. За рівнем зосередження в обласному центрі росіяни (66,92%) помітно переважали все населення (50,01%), а особливо українців (43,16%) [Таблиця 7]. Тобто, в Харкові зосереджувалася абсолютна більшість росіян області (дві третини), половина всього населення, але меншість українців Харківщини. Тому Харків залишався головним осередком територіального розміщення росіян у Харківській області. У Харкові зосереджувалося найбільша за чисельністю громада росіян, порівняно з усіма іншими містами України. Навпаки, у Харківщині за межами обласного центру рівень зосередження росіян (33,08%) був значно нижчим, ніж усього населення (49,99%), а особливо українців (56,84%) [Таблиця 8].

До того ж, рівень частки росіян серед сукупної чисельності етнічних меншин у Харкові залишався фактично таким же (90,55%), як і серед сукупної чисельності етнічних меншин на інших теренах Харківщини за межами обласного центру (90,46%) [Таблиці 7, 8]. Тобто, 9 із 10-ти представників етнічних меншин як у Харкові, так і в області за межами міста були росіянами.

Рівень частки російськомовних серед росіян Харкова (97,42%) був дещо вищим, ніж рівень частки російськомовних серед росіян, які мешкали на інших теренах області (92,05%). Попри ці відмінності, абсолютну більшість серед росіян становили російськомовні. Навпаки, рівень частки україномовних серед росіян у Харкові (2,47%) був значно нижчим, ніж рівень частки україномовних серед росіян в області за межами міста (7,93%) [Таблиці 7, 8].

Варто підкреслити також, що рівень мовної асиміляції (зросійщення) українців безпосередньо у місті Харкові залишався істотно вищим (49,46%), ніж рівень мовної асиміляції (українізації) росіян в обласному центрі (2,47%) [Таблиця 7]. Натомість, рівень частки російськомовних серед українців у Харківщині за межами Харкова (7,86%) був навіть дещо нижчим, ніж рівень мовної українізації росіян (7,93%) [Таблиця 8]. Тобто, спостерігалися досить помітні відмінності в розвитку асиміляційних процесів у мовному середовищі українців та росіян у Харкові та в області за його межами.

Досить істотно відрізнявся і рівень зосередження безпосередньо у Харкові російськомовних та україномовних росіян. В обласному центрі

зосереджувалася переважна більшість російськомовних росіян Харківщини (68,16%), але меншість україномовних росіян області (38,60%) [Таблиця 7]. І, навпаки, в області за межами Харкова зосереджувалася меншість російськомовних росіян (31,84%), але переважна більшість україномовних росіян Харківщини (61,40%) [Таблиця 8]. Тобто, місто Харків залишався головним осередком територіального розміщення російськомовних росіян у Харківщині. Однак, переважна більшість україномовних росіян області мешкали за межами обласного центру.

Зберігалися і досить помітні відмінності у рівні частки росіян серед загальної чисельності населення 6-ти міст обласного підпорядкування Харківщини. Найвищим був рівень частки росіян в етнічному складі населення Чугуївської (42,83%) та Первомайської (37,98%) міськрад [Таблиці 18, 21]. До того ж, серед усього населення у цих 2-х міськрадах рівень частки росіян виявився навіть вищим, ніж у Харкові. В інших 4-х міськрадах рівень частки росіян серед усього населення був помітно нижчим: у Куп'янській (16,20%), Лозівській (14,74%), місті Ізюмі (13,36%) і найменше у Люботинській (8,40%) [Таблиці 14, 11, 17, 24]. Попри ці відмінності, в усіх без винятку 6-ти містах обласного підпорядкування росіяни залишалися в меншості серед усього населення.

Існували незначні відмінності у рівні частки російськомовних серед росіян за окремими міськрадами області. Найвищим рівень цієї частки був серед росіян Чугуївської (97,92%) та Первомайської (96,94%) міськрад [Таблиці 18, 21]. Серед росіян в інших 4-х міськрадах рівень частки російськомовних був нижчим: Куп'янській (92,11%), місті Ізюмі (90,76%), Люботинській (90,28%) та Лозівській (88,71%) [Таблиці 14, 17, 24, 11]. Попри ці відмінності, абсолютну більшість серед росіян у всіх 6-ти міськрадах області складали російськомовні.

Відрізнявся і рівень частки україномовних серед росіян у 6-ти міськрадах області. Найвищим рівень частки україномовних серед росіян виявився у Лозівській міськраді (11,27%) [Таблиця 11]. Дещо нижчим був цей рівень серед росіян у Люботинській міськраді (9,68%), місті Ізюмі (9,17%) та Куп'янській міськраді (7,33%) [Таблиця 24, 17, 14]. Найнижчим цей рівень був серед росіян Чугуївської (3,56%) та Первомайської (2,06%) міськрад [Таблиці 18, 21]. Однак, у всіх 6-ти міськрадах україномовні складали меншість серед росіян.

Варто зазначити, що у 2-х із 6-ти міськрад Харківщини рівень мовної асиміляції (українізації) росіян був навіть вищим, ніж рівень мовної

асиміляції (зросійщення) українців: Лозівській, відповідно, 11,27% та 4,73%, Люботинській, відповідно, 9,68% та 5,11% [Таблиці 11, 24]. В інших 4-х міськрадах області рівень частки україномовних серед росіян залишався нижчим, ніж рівень частки російськомовних серед українців, особливо у Чугуївській, відповідно, 2,06% та 47,51% та Первомайській, відповідно, 3,39% та 26,44% міськрадах [Таблиці 18, 21]. Таке ж співвідношення у рівні мовної асиміляції росіян та українців було у Куп'янській міськраді, відповідно, 7,73% та 12,72%, а також у місті Ізюмі, відповідно, 9,17% та 12,94% [Таблиці 14, 17].

Помітні відмінності спостерігалися у рівні частки росіян в етнічному складі населення за окремими районами Харківщини. Найвищим рівень цієї частки виявився серед усього населення Чугуївського (40,53%) та Первомайського (32,60%) районів [Таблиці 43, 69]. Ще в 3-х районах цей рівень перевищував 20%: Великобурлуцькому (24,85%), Харківському (22,20%) та Балаклеїському (20,42%) [Таблиці 61, 27, 34]. А у 8-ми районах цей рівень переважав 10%: Нововодолазькому (19,47%), Красноградському (19,36%), Дергачівському (18,22%), Зміївському (15,63%), Дворічанському (14,43%), Золочівському (14,03%), Зачепилівському (13,42%) та Вовчанському (12,42%) [Таблиці 50, 44, 31, 37, 66, 55, 70, 40]. Окрім переважно дисперсного розселення росіян у цих районах спостерігався і малокомпактний тип територіального розміщення представників цієї етнічної меншини в окремих сільських населених пунктів.

В усіх інших 14-ти районах Харківщини, переважно найбільш віддалених від обласного центру та найменших за загальною чисельністю населення, рівень частки росіян серед усього населення був нижчим за 10%: Лозівському (9,74%), Куп'янському (9,51%), Борівському (8,45%), Шевченківському (7,82%), Близнюківському (7,80%), Ізюмському (7,13%), Барвінківському (7,08%), Кегичівському (6,53%), Печенізькому (6,45%), Сахновщинському (5,80%), Богодухівському (5,58%), Валківському (5,00%), а найменше у Коломацькому (4,67%) та Краснокутському (4,63%) [Таблиці 54, 60, 68, 65, 63, 67, 57, 64, 71, 62, 47, 51, 72, 56]. Попри ці відмінності, в усіх без винятку 27-ми районів Харківщини в етнічному складі населення росіяни залишалися в меншості. До того ж, рівень частки росіян серед усього населення районів був нижчим, ніж серед усього населення відповідних міст обласного підпорядкування.

Зберігалися відмінності у рівні частки російськомовних серед росіян за окремими районами Харківської області. Серед росіян у 9-ти із 27-ми районів

рівень частки російськомовних перевищував 90%: Чугуївському (98,43%) та Первомайському (96,35%), Нововодолазькому (94,89%), Харківському (94,66%), Балаклейському (94,24%), Красноградському (92,76%), Великобурлуцькому (92,75%), Зміївському (91,98%) та Дергачівському (91,16%) [Таблиці 43, 69, 50, 27, 34, 44, 61, 37, 31]. В інших 10-ти районах області рівень частки російськомовних серед росіян переважав 80%: Зачепилівському (89,32%), Печенізькому (88,07%), Лозівському (86,18%), Дворічанському (86,10%), Золочівському (85,37%), Вовчанському (85,37%), Куп'янському (85,25%), Валківському (82,25%), Ізюмському (82,17%) та Барвінківському (81,97%) [Таблиці 70, 71, 54, 66, 55, 40, 60, 51, 67, 57]. Ще в 6-ти районах цей рівень серед росіян перевищував 70%: Коломацькому (79,62%), Борівському (79,53%), Богодухівському (79,04%), Шевченківському (76,58%), Краснокутському (76,31%) та Близнюківському (73,38%) [Таблиці 72, 68, 47, 65, 56, 63]. Найнижчим рівень частки російськомовних серед росіян (менше 70%) виявився у Кегичівському (68,34%) та Сахновщинському (66,71%) [Таблиці 64, 62]. Однак, абсолютну більшість серед росіян у всіх 27-ми районах Харківської області становили російськомовні.

Помітно відрізнявся рівень частки україномовних серед росіян за окремими районами Харківщини. Найвищим був рівень цієї частки серед росіян у 2-х районах (понад 30%): Сахновщинському (33,29%) та Кегичівському (31,52%) [Таблиці 62, 64]. Ще в 6-ти районах рівень частки україномовних серед росіян перевищував 20%: Близнюківському (26,62%), Краснокутському (23,69%), Шевченківському (23,42%), Богодухівському (20,88%), Борівському (20,47%) та Коломацькому (20,38%) [Таблиці 63, 56, 65, 47, 68, 72].

В інших 10-ти районах області рівень частки україномовних серед росіян переважав 10%: Барвінківському (17,98%), Ізюмському (17,77%), Валківському (17,70%), Куп'янському (14,75%), Вовчанському (14,63%), Золочівському (14,36%), Дворічанському (13,87%), Лозівському (13,82%), Печенізькому (11,80%) та Зачепилівському (10,64%) [Таблиці 57, 67, 51, 60, 40, 55, 66, 54, 71, 70]. Нижчим за 10% виявився рівень частки україномовних серед росіян у 9-ти районах: Дергачівському (8,83%), Зміївському (8,02%), Великобурлуцькому (7,25%), Красноградському (7,22%), Балаклейському (5,75%), Харківському (5,34%), Нововодолазькому (5,10%), а найменше у Первомайському (3,65%) та Чугуївському (1,57%) [Таблиці 31, 37, 61, 44, 34, 27, 50, 69, 43]. У всіх без винятку районах Харківщини україномовні серед росіян опинилися в меншості.

Варто підкреслити також, що в 22-х із 27-ми районів області рівень мовної асиміляції (українізації) росіян був вищим, порівняно з рівнем мовної асиміляції (зросійщення) українців: Сахновщинському – 33,29% та 0,45%, Кегичівському – 31,52% та 0,76%, Близнюківському – 26,62% та 0,81%, Краснокутському – 23,69% та 0,51%, Шевченківському – 23,42% та 1,54%, Богодухівському – 20,88% та 0,87%, Борівському – 20,47% та 1,18%, Коломацькому – 20,38% та 0,46%, Барвінківському – 17,98% та 1,68%, Ізюмському – 17,77% та 1,27%, Валківському – 17,70% та 0,76%, Куп'янському – 14,75% та 1,98%, Вовчанському – 14,63% та 2,31%, Золочівському – 14,36% та 1,00%, Дворічанському – 13,87% та 2,48%, Лозівському – 13,82% та 2,13%, Печенізькому – 11,80% та 1,09%, Зачепилівському – 10,64% та 2,87%, Дергачівському – 8,83% та 5,01%, Великобурлуцькому – 7,25% та 4,92%, Красноградському – 7,22% та 4,01%, Нововодолазькому – 5,10% та 3,07% [Таблиці 62, 64, 63, 56, 65, 47, 68, 72, 57, 67, 51, 60, 40, 55, 66, 54, 71, 70, 31, 61, 44, 50]. І лише в 5-ти районах Харківщини рівень частки україномовних серед росіян був нижчим, ніж рівень частки російськомовних серед українців: Зміївському – 8,02% та 9,07%, Балаклеїському – 5,75% та 11,31%, Харківському – 5,34% та 17,34%, а особливо у Первомайському – 3,65% та 13,48% та Чугуївському – 1,57% та 22,47% [Таблиці 37, 34, 27, 69, 43].

Отже, незважаючи на помітні територіальні та поселенські відмінності у рівні частки росіян в етнічному складі населення, як у Харківській області у цілому, так і серед її міського та сільського населення, а також серед усього населення обласного центру, усіх 6-ти містах обласного підпорядкування та усіх 27-ми районах росіяни залишалися в меншості.

Розділ 4

ЕТНІЧНІ МЕНШИНИ, КРІМ РОСІЯН

Загальна чисельність етнічних меншин, окрім росіян у Харківській області. Сукупна чисельність етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині виявилася досить незначною. Тому і рівень їхньої частки серед усього населення області залишався досить незначним і складав лише 2,68% (77 707 осіб із 2 895 813 осіб). У Харківщині лише кожен 37-й мешканець належав до етнічних меншин, окрім росіян. Варто підкреслити, що етнічні меншини, крім росіян дисперсно розселені на теренах Харківської області, а переважна більшість серед них виявилися мігрантами. Абсолютну більшість в етнічному складі населення області становили українці – 70,75% (2 048 699 осіб). Українці за чисельністю в абсолютних показниках переважали етнічні меншини, крім росіян у 26 разів. До того ж, 27 382 особи у Харківщині не вказали власне етнічне походження, що складало 0,95% загальної чисельності населення області [Таблиця 4].

Досить незначним був також і рівень частки Харківської області серед загальної чисельності етнічних меншин, окрім росіян в Україні – 3,57% (77 707 осіб із 2 176 429 осіб) [Таблиці 4, 1]. Лише кожен 28-й представник етнічних меншин, окрім росіян України зосереджувалися у Харківщині. Варто зазначити, що Харківська область не була значним осередком територіального розміщення етнічних меншин, окрім росіян в Україні, на відміну від Криму чи Одещини.

За рівнем зосередження у Харківщині етнічні меншини, крім росіян – 3,57% (77 707 осіб із 8 334 141 особи) помітно поступалися українцям – 5,46% (2 048 699 осіб із 37 541 693 осіб), усьому населенню – 6,00% (2 895 813 осіб із 48 240 902 осіб), а особливо росіянам – 8,90% (742 025 осіб із 8 334 141 особи). На теренах області мешкав кожен 28-й представник етнічних меншин, окрім росіян, кожен 18-й українець, кожен 17-й мешканець та кожен 11-й росіянин України. Рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення Харківщини був помітно нижчим, ніж у цілому в Україні, відповідно, 2,68% (77 707 осіб із 2 895 813 осіб) та 4,51% (2 176 429 осіб із 48 240 902 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тому, в області лише кожен 37-й мешканець належав до етнічних меншин, окрім росіян, а в цілому в Україні – кожен 22-й.

Досить незначним був рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед сукупної чисельності етнічних меншин області – 9,48% (77 707 осіб із 819 732 осіб). Лише кожен 10-й представник етнічних меншин у Харківщині

належав до етнічних меншин, окрім росіян, а 9 із 10-ти представників етнічних меншин належали лише до однієї з меншин – до росіян. Натомість, рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед загальної чисельності етнічних меншин в Україні був удвічі вищим – 20,71% (2 176 429 осіб із 10 510 570 осіб), тобто кожен 5-й [Таблиці 4, 1]. Попри ці відмінності, як у Харківщині, так і в цілому в Україні, абсолютну більшість серед етнічних меншин складали росіяни.

Визначальною ознакою етномовних процесів у Харківській області стало значне розповсюдження асиміляційних процесів у мовному середовищі дисперсно розселених етнічних меншин, окрім росіян. Серед етнічних меншин лише кожен 3-й виявився не асимільованим за мовою – 32,26% (25 065 осіб із 77 707 осіб). Як результат інерційного впливу етномовних процесів доби бездержавності України стало те, що переважну більшість серед етнічних меншин, окрім росіян області складали російськомовні – 56,70% (44 059 осіб). Натомість, рівень частки україномовних серед них був не досить значним і складав лише 9,64% (7 493 особи). Однак, рівень частки україномовних серед росіян виявився більше, ніж удвічі нижчим – 4,28% (31 724 особи із 742 025 осіб) [Таблиця 4]. Тому, серед етнічних меншин, окрім росіян Харківщини кожен 10-й був україномовним, а серед росіян – лише кожен 23-й був україномовним.

Мовна структура етнічних меншин, окрім росіян у Харківській області помітно відрізнялася від мовної структури етнічних меншин, окрім росіян у цілому в Україні. Так, якщо у Харківщині не асимільовані за мовою серед них залишалися в меншості, то в цілому в Україні серед етнічних меншин, окрім росіян переважали не асимільовані за мовою, відповідно, 32,26% (25 065 осіб із 77 707 осіб) та 51,89% (1 129 397 осіб із 2 176 429 осіб). Навпаки, рівень частки російськомовних серед етнічних меншин, окрім росіян в області був значно вищим, ніж у цілому в Україні, відповідно, 56,70% (44 059 осіб із 77 707 осіб) та 33,78% (735 109 осіб із 2 176 429 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тому, якщо в Харківщині російськомовні серед етнічних меншин, окрім росіян складали абсолютну більшість, то в Україні серед них російськомовні залишалися в меншості.

Навпаки, рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян в Харківщині був дещо нижчим, ніж у цілому в Україні, відповідно, 9,64% (7 493 особи із 77 707 осіб) та 12,80% (278 588 осіб із 2 176 429 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, в області серед етнічних меншин, окрім росіян україномовним був кожен 10-й, а етнічних меншин, окрім росіян у цілому в

Україні – кожен 8-й.

Помітно відрізнявся і рівень зосередження в області етнічних меншин, окрім росіян у залежності від рідної мови. Так, рівень зосередження у Харківщині не асимільованих за мовою та україномовних етнічних меншин, окрім росіян був помітно нижчим, відповідно, 2,22% (25 065 осіб із 1 129 397 осіб) та 2,69% (7 493 особи із 278 588 осіб), ніж рівень зосередження російськомовних етнічних меншин, окрім росіян – 5,99% (44 059 осіб із 735 109 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, на теренах області мешкав кожен 45-й представник не асимільованих за мовою, кожен 37-й представник україномовних та кожен 17-й представник російськомовних етнічних меншин, окрім росіян в Україні.

Рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення Харківщини виявився значно нижчим, ніж рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення, як і чисельність в абсолютних показниках, відповідно, 0,48% (7 493 особи із 1 557 980 осіб) та 3,43% (44 059 осіб із 1 282 659 осіб) [Таблиця 4]. Тобто, серед україномовного населення області лише кожен 208-й був представником україномовних етнічних меншин, окрім росіян, а серед російськомовного населення кожен 29-й належав до російськомовних етнічних меншин, окрім росіян.

Отже, серед усього населення Харківської області рівень частки етнічних меншин, окрім росіян залишався досить незначним, як і їхня чисельність в абсолютних показниках. Рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення Харківщини був нижчим, ніж серед загальної чисельності населення України. Незначним залишався також і рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед сукупної чисельності етнічних меншин Харківської області – лише 1 із 10-ти. Переважна більшість етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині були російськомовними, а не асимільовані за мовою опинилися в меншості. Незначним серед них був також і рівень частки україномовних. Однак, рівень мовної українізації етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині виявився помітно вищим, ніж рівень мовної українізації росіян в області.

Міські та сільські етнічні меншини, крім росіян Харківської області.
Зберігалися відмінності у рівні частки етнічних меншин, окрім росіян серед міського та сільського населення Харківщини. Серед усього населення урбаністичного середовища області цей рівень складав 2,89% (65 515 осіб із 2 266 401 особи). Абсолютну більшість серед міського населення становили

українці – 67,80% (1 536 698 осіб). У міському середовищі Харківщини за чисельністю в абсолютних показниках українці переважали етнічні меншини, крім росіян у 23 рази. До того ж, 26 529 осіб не вказали власне етнічне походження, що складало 1,17% загальної чисельності міського населення області [Таблиця 5].

Рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед міського населення Харківщини був нижчим, ніж серед міського населення України, відповідно, 2,89% (65 315 осіб із 2 266 401 особи) та 3,74% (1 210 034 особи із 32 290 729 осіб) [Таблиці 5, 2]. Тобто, серед міського населення області кожен 34-й належав до етнічних меншин, окрім росіян, а серед міського населення України – кожен 27-й належав до етнічних меншин, окрім росіян.

Незначним був рівень частки Харківщини серед міських етнічних меншин, окрім росіян в Україні – 5,41% (65 315 осіб із 1 210 034 осіб). Рівень частки області був вищим серед міських українців – 6,50% (1 536 698 осіб із 23 658 227 осіб), серед усього міського населення України – 7,02% (2 266 401 особи із 32 290 729 осіб), а особливо серед міських росіян – 8,81% (637 659 осіб із 7 236 704 осіб) [Таблиці 5, 2]. Тобто, у Харківщині зосереджувався кожен 18-й представник міських меншин, окрім росіян, кожен 15-й міський українець, кожен 14-й міський мешканець та кожен 11-й міський росіянин України.

Переважаюча більшість етнічних меншин, окрім росіян у Харківській області зосереджувалася у містах – 84,31% (65 315 осіб із 77 707 осіб). Рівень урбанізації етнічних меншин, окрім росіян в області був помітно вищим, ніж рівень урбанізації українців – 75,01% (1 536 698 осіб із 2 048 699 осіб) та всього населення – 78,26% (2 266 401 особа із 2 895 813 осіб), але дещо нижчим, ніж рівень урбанізації росіян – 85,93% (637 659 осіб із 742 025 осіб). Рівень урбанізації етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині був значно вищим, ніж в Україні, відповідно, 84,31% (65 315 осіб із 77 707 осіб) та 55,60% (1 210 034 особи із 2 176 429 осіб) [Таблиці 5, 2]. Тому, головним осередком поселенського розміщення етнічних меншин, окрім росіян, як до речі й росіян у Харківщині та в Україні залишалося урбаністичне середовище.

Етнічні меншини, крім росіян опинилися в меншості серед міських етнічних меншин Харківської області – 9,42% (65 315 осіб із 703 174 осіб). Серед етнічних меншин в урбаністичному середовищі Харківщини лише кожен 10-й належав до етнічних меншин, окрім росіян, а 9 із 10-ти належали до росіян. Рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед міських етнічних меншин в Україні був дещо вищим – 14,33% (1 210 034 особи із

8 446 738 осіб), тобто кожен 7-й [Таблиці 5, 2]. Як серед міських етнічних меншин у Харківщині, так і в Україні, абсолютну більшість становили представники однієї меншини – росіяни.

Рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед сільського населення Харківщини був незначним і складав лише 2,05% (12 910 осіб із 629 412 осіб). Абсолютну більшість серед сільського населення складали українці – 81,35% (512 001 особи із 629 412 осіб). У сільській місцевості області українці за чисельністю переважали етнічні меншини, крім росіян майже в 40 разів. Рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед сільського населення області був значно нижчим, ніж серед сільських мешканців України, відповідно, 2,05% (12 910 осіб із 629 412 осіб) та 6,06% (966 395 осіб із 15 950 173 осіб). Серед сільського населення Харківщини кожен 49-й належав до етнічних меншин, окрім росіян, а серед сільського населення України – кожен 16-й. Досить незначним був рівень частки Харківщини серед сільських етнічних меншин, окрім росіян в Україні – 1,33% (12 910 осіб із 966 395 осіб). Цей рівень виявився істотно нижчим, ніж серед сільських українців – 3,69% (512 001 особи із 13 883 466 осіб), серед усього сільського населення України – 3,95% (629 412 осіб із 15 950 173 осіб), а особливо серед сільських росіян – 9,51% (104 366 осіб із 1 097 437 осіб) [Таблиці 6, 3]. На теренах області зосереджувався лише кожен 75-й представник сільських етнічних меншин, окрім росіян, кожен 27-й сільський українець, кожен 25-й сільський мешканець та кожен 10-й сільський росіянин України.

Серед етнічних меншин, окрім росіян Харківщини рівень частки сільського населення виявився незначним і становив лише 15,69% (12 910 осіб із 77 707 осіб). Однак, рівень частки сільських мешканців був помітно вищим серед українців – 24,99% (512 001 особа із 2 048 699 осіб), серед усього населення області – 21,74% (629 412 осіб із 2 895 813 осіб), але нижчим, ніж серед росіян – 14,07% (104 366 осіб із 742 025 осіб) [Таблиця 6]. Серед етнічних меншин, окрім росіян Харківщини кожен 6-й був сільським мешканцем, серед українців – кожен 4-й, серед усього населення – кожен 5-й, а серед росіян – лише кожен 7-й. Тобто, етнічні меншини, крім росіян, як до речі й росіяни, зосереджувалися не в сільській місцевості Харківщини, а в урбаністичному середовищі області.

Рівень частки сільського населення серед етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині був майже втричі нижчим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян в Україні, відповідно, 15,69% (12 910 осіб із 77 707 осіб) та

44,40% (966 395 осіб із 2 176 429 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян Харківської області кожен 6-й був сільським мешканцем, а в цілому в Україні майже половина етнічних меншин, окрім росіян мешкали у сільській місцевості. Таке становище було зумовлено тим, що етнічні меншини, крім росіян мали ареали малокомпактного типу розселення у Криму, Одещині, Буковині та Закарпатті переважно у сільській місцевості. Харківщина не мала такого типу територіального розміщення етнічних меншин, окрім росіян, а переважна більшість серед них були мігрантами.

Етнічні меншини, крім росіян опинилися в меншості серед сільських етнічних меншин Харківської області – 11,01% (12 910 осіб із 117 276 осіб), тобто лише кожен 9-й. А всі інші представники етнічних меншин, які мешкали в сільській місцевості області належали до росіян. Рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед сільських етнічних меншин в Україні був учетверо вищим – 46,90% (966 395 осіб із 2 063 832 осіб) [Таблиці 6, 3]. На відміну від Харківщини, у цілому в Україні етнічні меншини, крім росіян складали лише дещо менше половини загальної чисельності сільських етнічних меншин.

Зберігалися досить помітні відмінності у мовній структурі міських та сільських етнічних меншин, окрім росіян у Харківській області. Так, не асимільовані за мовою серед міських етнічних меншин області опинилися в меншості – 29,91% (19 596 осіб із 65 515 осіб). Переважну більшість серед них складали російськомовні – 61,43% (40 243 осіб). Незначним був також і рівень частки україномовних – лише 7,22% (4 731 особа) [Таблиця 5]. Тому, 6 із 10-ти представників етнічних меншин, окрім росіян у міському середовищі в області були російськомовними, 3 із 10-ти – неасимільованими за мовою, і лише кожен 14-й – україномовним. Це свідчить про збереження домінування російської мови в урбаністичному середовищі Харківщини, як безпосередній наслідок інерційних впливів етномовних процесів в Україні доби бездержавності.

Рівень частки україномовних серед міських етнічних меншин, окрім росіян Харківщини виявився вдвічі вищим, ніж рівень частки україномовних серед міських росіян в області, відповідно, 7,22% (4 731 особа із 65 515 осіб) та 3,64% (23 237 осіб із 637 659 осіб). Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян у міському середовищі області кожен 14-й був україномовним, а серед росіян лише кожен 27-й був україномовним. Рівень частки російськомовних серед міських етнічних меншин, окрім росіян в області був майже вдвічі

вищим, ніж рівень частки російськомовних серед міських українців, відповідно, 61,43% (40 243 особи із 65 515 осіб) та 33,18% (509 922 особи із 1 536 698 осіб) [Таблиця 5]. У Харківщині 6 із 10-ти представників міських етнічних меншин, окрім росіян були російськомовними, а серед міських українців – кожен 3-й.

Рівень частки україномовних міських етнічних меншин, окрім росіян серед міського україномовного населення Харківщини, як і їхня чисельність залишалися значно нижчими, ніж рівень частки російськомовних міських етнічних меншин, окрім росіян серед міського російськомовного населення області, відповідно, 0,45% (4 731 особа із 1 053 717 осіб) та 3,46% (40 243 особи із 1 164 010 осіб) [Таблиця 5]. Тобто, серед міського україномовного населення Харківщини лише кожен 222-й належав до україномовних етнічних меншин, окрім росіян, а серед міського російськомовного населення області кожен 21-й був представником російськомовних етнічних меншин, окрім росіян.

Мовна структура міських етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині дещо відрізнялася від мовної структури міських етнічних меншин, окрім росіян у цілому в Україні. Так, у міському середовищі в області рівень частки не асимільованих за мовою серед етнічних меншин, окрім росіян був дещо нижчим, ніж в Україні, відповідно, 29,91% (19 596 осіб із 65 115 осіб) та 33,75% (408 327 осіб із 1 210 034 осіб). Навпаки, рівень частки україномовних серед міських етнічних меншин, окрім росіян Харківщини виявився вдвічі нижчим, ніж у цілому в Україні, відповідно, 7,22% (4 731 особа із 65 115 осіб) та 14,41% (174 404 особи із 1 210 034 осіб) [Таблиці 5, 2]. Тобто, в урбаністичному середовищі області кожен 14-й представник етнічних меншин, окрім росіян був україномовним, а у міському середовищі України україномовним серед них був кожен 7-й.

Рівень частки російськомовних серед міських етнічних меншин, окрім росіян в області був помітно вищим, ніж в Україні, відповідно, 61,43% (40 243 особи із 65 515 осіб) та 50,69% (613 391 особа із 1 210 034 осіб) [Таблиці 5, 2]. Тому, 6 із 10-ти представників етнічних меншин, окрім росіян в урбаністичному середовищі Харківщини були зросійщеними за мовою, а у міському середовищі України лише дещо більше половини серед них були російськомовними. Однак, як у міському середовищі області, так і України у цілому переважна більшість етнічних меншин, окрім росіян були російськомовними.

Помітно відрізнявся рівень зосередження міських етнічних меншин,

окрім росіян в області у залежності від рідної мови. Так, частка Харківщини серед міських етнічних меншин, окрім росіян в Україні складала 5,41% (65 515 осіб із 1 210 034 осіб). Рівень зосередження не асимільованих за мовою етнічних меншин, окрім росіян в урбаністичному середовищі області був дещо нижчим – 4,80% (19 596 осіб із 408 327 осіб). Ще нижчим був рівень зосередження україномовних міських етнічних меншин, окрім росіян – 2,71% (4 731 особа із 174 404 осіб). Найвищим був рівень зосередження російськомовних міських етнічних меншин, окрім росіян – 6,56% (40 243 особи із 613 391 особи) [Таблиці 5, 2]. В урбаністичному середовищі Харківщини зосереджувався кожен 18-й представник міських етнічних меншин, окрім росіян, кожен 21-й представник не асимільованих за мовою, кожен 37-й представник україномовних та кожен 15-й представник російськомовних етнічних меншин, окрім росіян в Україні.

Значно відрізнявся також рівень урбанізації етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині у залежності від рідної мови. Так, рівень урбанізації етнічних меншин, окрім росіян у цілому досягав 84,31% (65 515 осіб із 77 707 осіб). Рівень урбанізації не асимільованих за мовою етнічних меншин, окрім росіян був меншим – 78,18% (19 596 осіб із 25 065 осіб), як і україномовних етнічних меншин, окрім росіян – 63,14% (4 731 особа із 7 493 осіб). Найвищим залишався рівень урбанізації російськомовних етнічних меншин, окрім росіян – 91,34% (40 243 особи із 44 059 осіб) [Таблиці 5, 4].

Рівень урбанізації етнічних меншин, окрім росіян у цілому в Україні виявився значно нижчим, ніж у Харківщині – 55,60% (1 210 034 особи із 2 176 429 осіб). Зберігалися відмінності рівня урбанізації у залежності від рідної мови. Так, рівень урбанізації не асимільованих за мовою етнічних меншин, окрім росіян в Україні був значно нижчим, ніж україномовних етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 36,15% (408 327 осіб із 1 129 397 осіб) та 62,60% (174 404 особи із 278 588 осіб). Як і в Харківщині, найвищим був рівень урбанізації російськомовних етнічних меншин, окрім росіян і в цілому в Україні – 83,44% (613 391 особа із 735 109 осіб) [Таблиці 2, 1]. Тобто, у міському середовищі України зосереджувалася меншість не асимільованих за мовою, але більшість україномовних та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян.

Мовна структура сільських етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині помітно відрізнялася від мовної структури міських етнічних меншин, окрім росіян області. Так, рівень частки не асимільованих за мовою серед сільських етнічних меншин, окрім росіян був помітно вищим, ніж серед

міських етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 42,36% (5 469 осіб із 12 910 осіб) та 29,91% (19 596 осіб із 65 515 осіб) [Таблиці 5, 6]. Тобто, серед сільських етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині не асимільовані за мовою становили відносну більшість, а серед міських етнічних меншин, окрім росіян – меншість.

Рівень частки україномовних серед сільських етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині виявився майже втричі вищим, ніж серед міських меншин, окрім росіян в області, відповідно, 21,39% (2 762 особи із 12 910 осіб) та 7,22% (4 731 особа із 65 515 осіб) [Таблиці 5, 6]. Тобто, у сільській місцевості області кожен 5-й представник етнічних меншин, окрім росіян був україномовним, а у міському середовищі області україномовним серед них був лише кожен 14-й.

При цьому, рівень частки україномовних серед сільських етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині був майже втричі вищим, порівняно з рівнем частки україномовних серед сільських росіян області, відповідно, 21,39% (2 762 особи із 12 910 осіб) та 8,16% (8 517 осіб із 104 366 осіб). Тобто, серед сільських етнічних меншин, окрім росіян Харківщини кожен 5-й був україномовним, а серед сільських росіян області – кожен 12-й. Навпаки, рівень частки російськомовних серед сільських етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині був удвічі нижчим, ніж серед міських етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 29,56% (3 816 осіб із 12 910 осіб) та 61,43% (40 243 особи із 65 515 осіб) [Таблиці 5, 6]. Тобто, серед сільських етнічних меншин, окрім росіян в області зросійщені за мовою були в меншості, а серед міських етнічних меншин, окрім росіян російськомовні становили абсолютну більшість.

Рівень частки російськомовних серед сільських етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині був майже на порядок вищим, ніж рівень частки російськомовних серед сільських українців, відповідно, 29,56% (3 816 осіб із 12 910 осіб) та 3,71% (18 992 особи із 512 001 особи) [Таблиця 6]. У сільській місцевості області 3 із 10-ти представників етнічних меншин, окрім росіян виявилися російськомовними, а серед українців лише кожен 27-й був російськомовним.

Мовна структура сільських етнічних меншин, окрім росіян в області помітно відрізнялася від мовної структури сільських етнічних меншин, окрім росіян у цілому в Україні. Так, у сільській місцевості Харківщини рівень частки не асимільованих за мовою серед етнічних меншин, окрім росіян виявився істотно нижчим, ніж в Україні, відповідно, 42,36% (5 469 осіб із

12 910 осіб) та 74,61% (721 070 осіб із 966 395 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тобто, серед сільських етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині не асимільовані за мовою складали відносну більшість, а серед етнічних меншин, окрім росіян в Україні у цілому не асимільовані за мовою становили абсолютну більшість.

Натомість, рівень частки україномовних серед сільських етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині був удвічі вищим, ніж серед сільських етнічних меншин, окрім росіян у цілому в Україні, відповідно, 21,39% (2 762 особи із 12 910 осіб) та 10,78% (104 184 особи із 966 395 осіб). У сільській місцевості області кожен 5-й серед етнічних меншин, окрім росіян був україномовним, а у цілому в Україні – кожен 9-й. Проте, рівень частки російськомовних серед сільських етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині був більше, ніж удвічі вищим, порівняно з цим рівнем серед сільських етнічних меншин, окрім росіян в Україні у цілому, відповідно, 29,56% (3 816 осіб із 12 910 осіб) та 12,60% (121 718 осіб із 966 395 осіб) [Таблиці 6, 3]. У сільській місцевості області серед етнічних меншин, окрім росіян 3 із 10-ти були російськомовними, а серед сільських етнічних меншин, окрім росіян в Україні російськомовним був кожен 8-й.

Дещо відрізнявся рівень зосередження сільських етнічних меншин, окрім росіян у Харківській області у залежності від рідної мови. Так, рівень частки Харківщини серед сільських етнічних меншин, окрім росіян в Україні складав лише 1,33% (12 910 осіб із 966 395 осіб). Рівень зосередження не асимільованих за мовою етнічних меншин, окрім росіян у сільській місцевості області був ще нижчим – 0,76% (5 469 осіб із 721 070 осіб). Навпаки, рівень зосередження україномовних етнічних меншин, окрім росіян був вищим – 2,65% (2 762 особи із 104 184 осіб). Ще вищим був рівень зосередження російськомовних етнічних меншин, окрім росіян у сільській місцевості Харківщини – 3,14% (3 816 осіб із 121 718 осіб) [Таблиці 6, 3]. У сільському середовищі мешкав кожен 75-й представник сільських етнічних меншин, окрім росіян, кожен 131-й представник не асимільованих за мовою, кожен 38-й представник україномовних та кожен 32-й представник російськомовних етнічних меншин, окрім росіян України.

Помітно відрізнявся рівень частки сільського населення серед етнічних меншин, окрім росіян у Харківській області у залежності від рідної мови. Так, рівень частки сільських мешканців серед етнічних меншин, окрім росіян складав 15,69% (12 910 осіб із 77 707 осіб). Однак, цей рівень серед не асимільованих за мовою етнічних меншин, окрім росіян виявився дещо вищим – 21,82% (5 469 осіб із 25 065 осіб). Ще вищим був рівень частки

сільського населення серед україномовних етнічних меншин, окрім росіян – 36,86% (2 762 особи із 7 493 осіб). Найнижчим був рівень частки сільських мешканців серед російськомовних етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині – лише 8,66% (3 816 осіб із 44 059 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тобто, у сільській місцевості мешкав кожен 6-й представник етнічних меншин, окрім росіян, кожен 5-й представник не асимільованих за мовою, кожен 3-й представник україномовних та лише кожен 11-й представник російськомовних етнічних меншин, окрім росіян Харківщини.

Рівень частки сільського населення серед етнічних меншин, окрім росіян в області був майже втричі нижчим, ніж в Україні, відповідно, 15,69% (12 910 осіб із 77 707 осіб) та 44,40% (966 395 осіб із 2 176 429 осіб). Сільські мешканці серед не асимільованих за мовою етнічних меншин, окрім росіян в області були в меншості – 21,82% (5 469 осіб із 25 065 осіб), а серед не асимільованих за мовою етнічних меншин, окрім росіян в Україні сільське населення становило абсолютну більшість – 63,85% (721 070 осіб із 1 129 397 осіб) [Таблиці 6, 3].

Особливих відмінностей у рівні частки сільського населення серед україномовних етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині та в цілому в Україні фактично не існувало, відповідно, 36,86% (2 762 особи із 7 493 осіб) та 37,40% (104 184 осіб із 278 588 осіб). Натомість, рівень частки сільських мешканців серед російськомовних етнічних меншин, окрім росіян в області був майже вдвічі нижчим, ніж серед російськомовних меншин, окрім росіян у цілому в Україні, відповідно, 8,66% (3 816 осіб із 44 059 осіб) та 16,56% (121 718 осіб із 735 109 осіб). Серед російськомовних етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині лише кожен 12-й мешкав у сільській місцевості, а в цілому в Україні – кожен 6-й.

Рівень частки україномовних сільських етнічних меншин, окрім росіян серед сільського україномовного населення Харківщини, як і їхня чисельність виявилися помітно нижчими, ніж рівень частки російськомовних сільських етнічних меншин, окрім росіян серед сільського російськомовного населення області, відповідно, 0,55% (2 762 особи із 504 263 осіб) та 3,21% (3 816 осіб із 118 649 осіб) [Таблиця 6]. Тобто, серед україномовного населення у сільській місцевості області лише кожен 182-й належав до україномовних етнічних меншин, окрім росіян, а серед російськомовного сільського населення області кожен 31-й був представником російськомовних етнічних меншин, окрім росіян.

Отже, як серед міського, так і серед сільського населення Харківської

області етнічні меншини, крім росіян залишалися в меншості. Однак, рівень частки росіян серед усього населення урбаністичного середовища Харківщини був дещо вищим, ніж серед усього населення сільської місцевості області. Рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед міського та сільського населення Харківської області був нижчим, ніж серед загальної чисельності міського та сільського населення України. Рівень урбанізації етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині виявився значно вищим, ніж рівень урбанізації українців. Абсолютну більшість серед міських етнічних меншин, окрім росіян Харківщини складали російськомовні, а серед сільських етнічних меншин, окрім росіян області відносно більшість становили не асимільовані за мовою. Проте, рівень частки україномовних серед сільських етнічних меншин, окрім росіян був помітно вищим, ніж серед міських етнічних меншин, окрім росіян.

Етнічні меншини, крім росіян у місті Харкові та в Харківській області за межами обласного центру. Значні відмінності у рівні частки етнічних меншин, окрім росіян зберігалися серед усього населення Харкова та інших територій Харківщини за межами міста. Так, серед усього населення обласного центру рівень частки етнічних меншин, окрім росіян досягав 3,57% (51 805 осіб із 1 449 871 особи), а в області за межами Харкова цей рівень був удвічі нижчим – 1,79% (25 902 особи із 1 445 942 осіб). Тобто, серед усього населення міста кожен 28-й належав до етнічних меншин, окрім росіян, а серед усього населення інших теренів області – кожен 56-й. До того ж, 17 300 осіб у Харкові не вказали власне етнічне походження, що складало 1,19% загальної чисельності населення міста. В інших населених пунктах Харківщини за межами обласного центру 10 082 особи не вказали власне етнічне походження, що складало 0,70% загальної чисельності населення цих теренів області [Таблиці 7, 8].

Абсолютну більшість серед усього населення міста Харкова складали українці – 60,99% (884 228 осіб із 1 445 871 особи). Тому в обласному центрі українці за чисельністю в абсолютних показниках переважали етнічні меншини, крім росіян у 17 разів. Серед усього населення Харківщини за межами обласного центру українці також становили абсолютну більшість – 80,53% (1 164 471 особа із 1 445 942 осіб) [Таблиці 7, 8]. Тобто, серед усього населення цих теренів області українці переважали за чисельністю в абсолютних показниках етнічні меншини, крім росіян ще більше, у 45 разів.

Зберігалися досить значні відмінності у рівні зосередження у Харкові етнічних меншин, окрім росіян, українців, росіян та всього населення області.

Так, рівень частки етнічних меншин, окрім росіян Харківщини, які мешкали в обласному центрі, досягав 66,67% (51 805 осіб із 77 707 осіб) і був фактично таким же, як і рівень зосередження росіян – 66,92% (496 538 осіб із 742 025 осіб). Однак, рівень зосередження у Харкові всього населення, а особливо українців залишався помітно нижчим, відповідно, 50,01% (1 449 871 особа із 2 895 813 осіб) та 43,16% (884 228 осіб із 2 048 699 осіб) [Таблиці 7, 2]. Тобто, 2 із 3-х представників етнічних меншин, окрім росіян та росіян Харківщини зосереджувалися у Харкові, половина всього населення, але меншість українців області. Тому, головним осередком територіального розміщення етнічних меншин, окрім росіян, як і росіян у Харківщині, слугував якраз обласний центр.

Значним був рівень частки Харкова серед міських етнічних меншин, окрім росіян Харківщини – 79,07% (51 805 осіб із 65 515 осіб). Рівень частки міста серед міських українців, усього міського населення та міських росіян області був нижчим, відповідно, 63,97% (1 449 871 особа із 2 266 401 особи), 57,54% (884 228 осіб із 1 536 698 осіб) та 77,87% (496 538 осіб із 637 659 осіб) [Таблиці 7, 5]. За рівнем зосередження у Харкові міські етнічні меншини, крім росіян та міські росіяни переважали міських українців та все міське населення.

Навпаки, за рівнем зосередження в інших населених пунктах Харківщини за межами Харкова етнічні меншини, крім росіян, як і росіяни, відповідно, 33,33% (25 902 особи із 77 707 осіб) та 33,08% (245 487 осіб із 742 025 осіб) помітно поступалися українцям та всьому населенню, відповідно, 56,84% (1 164 471 особи із 2 048 699 осіб) та 49,99% (1 445 942 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 8, 4]. На теренах області, за межами обласного центру, зосереджувалася меншість етнічних меншин, окрім росіян та росіян Харківщини, але більшість українців та майже половина всього населення області.

Істотні відмінності існували у мовній структурі етнічних меншин, окрім росіян у Харкові та в області за межами обласного центру. Так, рівень частки не асимільованих за мовою серед етнічних меншин, окрім росіян у Харкові був нижчим, ніж на інших теренах області, відповідно, 28,64% (14 839 осіб із 51 805 осіб) та 39,48% (10 226 осіб із 25 902 осіб). Серед етнічних меншин, окрім росіян у Харкові 3 із 10-ти виявилися не асимільованими за мовою, ав області за межами міста – 4 із 10-ти. Рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у місті Харкові виявився більше, ніж учетверо нижчим, порівняно з цим рівнем серед етнічних меншин, окрім

росіянрозселених у Харківщині за межами обласного центру, відповідно, 4,48% (2 323 особи із 51 805 осіб) та 19,96% (5 170 осіб із 25 902 осіб) [Таблиці 7, 8]. Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян у Харкові лише кожен 22-й був україномовним, а серед етнічних меншин, окрім росіян в області за межами міста – кожен 5-й.

Навпаки, рівень частки російськомовних серед етнічних меншин, окрім росіян у місті Харкові, залишався значно вищим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян на інших теренах області, відповідно, 65,33% (33 842 особи із 51 805 осіб) та 39,44% (10 217 осіб із 25 902 осіб) [Таблиці 7, 8]. Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян, які зосереджувалися у Харкові, 2 із 3-х виявилися російськомовними, а серед етнічних меншин, окрім росіян за межами обласного центру – 4 із 10-ти. Російськомовні складали абсолютну більшість серед етнічних меншин, окрім росіян у Харкові, а в області за його межами серед етнічних меншин, окрім росіян зросійщені за мовою залишалися в меншості.

Помітно відрізнялося територіальне розміщення етнічних меншин, окрім росіян у Харкові у залежності від рідної мови. Так, рівень частки обласного центру серед етнічних меншин, окрім росіян в області досягав 66,67% (51 805 осіб із 77 707 осіб). Дещо нижчим виявився рівень частки Харкова серед не асимільованих за мовою етнічних меншин, окрім росіян в області – 59,20% (14 839 осіб із 25 065 осіб). Найвищим був рівень частки міста серед російськомовних етнічних меншин, окрім росіян Харківщини – 76,81% (33 842 особи із 44 059 осіб). Значно нижчим залишався рівень частки обласного центру серед україномовних етнічних меншин, окрім росіян в області – лише 31,06% (2 323 особи із 7 493 осіб) [Таблиці 7, 4]. Тобто, у Харкові зосереджувалися 2 із 3-х представників етнічних меншин, окрім росіян Харківщини, 3 із 4-х російськомовних, 6 із 10-ти не асимільованих за мовою та лише 3 із 10-ти представників україномовних етнічних меншин, окрім росіян в області. Переважна більшість етнічних меншин, окрім росіян Харківської області як і не асимільованих, так і зросійщених за мовою мешкали безпосередньо в Харкові, однак у місті зосереджувалася меншість україномовних меншин, окрім росіян області.

Навпаки, у Харківщині за межами Харкова мешкала меншість етнічних меншин, окрім росіян – 33,33% (25 902 особи із 77 707 осіб), не асимільованих за мовою та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян Харківщини, відповідно, 40,80% (10 226 осіб із 25 065 осіб) та 23,19% (10 217 осіб із 44 059 осіб), але переважна більшість україномовних меншин, окрім

росіян області – 69,00% (5 170 осіб із 7 493 осіб) [Таблиці 8, 4]. У Харківщині за межами Харкова мешкав лише кожен 3-й представник етнічних меншин, окрім росіян, кожен 4-й представник російськомовних, 4 із 10-ти не асимільованих за мовою та 7 із 10-ти представників україномовних етнічних меншин, окрім росіян області.

Рівень частки не асимільованих за мовою серед етнічних меншин, окрім росіян був помітно нижчим – 28,64% (14 839 осіб із 51 805 осіб), порівняно з цим рівнем серед українців – 50,44% (446 039 осіб із 884 228 осіб), а особливо серед росіян – 97,42% (483 722 особи із 496 538 осіб). Серед етнічних меншин, окрім росіян у Харкові не асимільовані за мовою опинилися в меншості, серед українців не асимільовані за мовою складали дещо більше половини, а серед росіян не асимільовані за мовою становили абсолютну більшість. В області за межами міста рівень частки не асимільованих за мовою серед етнічних меншин, окрім росіян був нижчим – 39,48% (10 226 осіб із 25 902 осіб), порівняно з цим рівнем серед українців – 92,12% (1 072 724 особи із 1 164 471 особи) та росіян – 92,05% (225 964 особи із 245 487 осіб) [Таблиці 7, 8]. Серед меншин, окрім росіян в області за межами Харкова не асимільовані за мовою були в меншості, а серед українців, як і серед росіян не асимільовані за мовою складали більшість.

Відрізнявся рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян та росіян, як у Харкові, так і в області за межами міста. Так, у Харкові рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян був майже вдвічі вищим, ніж серед росіян, відповідно, 4,48% (2 323 особи із 51 805 осіб) та 2,47% (12 245 осіб із 496 538 осіб). Серед етнічних меншин, окрім росіян у місті Харкові кожен 22-й був україномовним, а серед росіян – лише кожен 40-й. Тобто, в обласному центрі рівень мовної українізації як етнічних меншин, окрім росіян, так і росіян залишався незначним. На теренах області за межами Харкова рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян виявився більше, ніж удвічі вищим, порівняно з цим рівнем серед росіян, відповідно, 19,96% (5 170 осіб із 25 902 осіб) та 7,93% (19 479 осіб із 245 487 осіб) [Таблиці 7, 8]. Серед етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині за межами обласного центру кожен 5-й був україномовним, а серед росіян – лише кожен 12-й.

Рівень частки російськомовних серед етнічних меншин, окрім росіян у Харкові залишався значно вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців, відповідно, 65,33% (33 842 особи із 51 805 осіб) та 49,46% (437 337 осіб із 884 228 осіб). Тобто, 2 із 3-х представників етнічних меншин, окрім росіян в

обласному центрі виявилися зросійщеними за мовою, а серед українців майже кожен 2-й був російськомовним. Значно нижчим залишався рівень частки російськомовних на теренах Харківщини за межами міста як серед етнічних меншин, окрім росіян, так особливо серед українців, відповідно, 39,44% (10 217 осіб із 25 902 осіб) та 7,86% (91 577 осіб із 1 164 471 особи) [Таблиці 7, 8]. В області за межами Харкова серед етнічних меншин, окрім росіян 4 із 10-ти були російськомовними, а серед українців лише кожен 13-й був російськомовним.

Рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення Харкова виявився помітно нижчим, ніж рівень частки російськомовних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення міста, відповідно, 0,50% (2 323 осіб із 460 607 осіб) та 3,54% (33 842 особи із 954 901 особи) [Таблиця 7]. Серед україномовного населення Харкова лише кожен 200-й належав до україномовних меншин, окрім росіян, а серед російськомовного населення міста кожен 28-й належав до російськомовних меншин, окрім росіян.

Подібне співвідношення у рівні частки етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного та російськомовного населення виявилось і в області за межами Харкова, рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення цих теренів області складав лише 0,47% (5 170 осіб із 1 097 373 осіб), а рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення становив 3,12% (10 217 осіб із 327 758 осіб) [Таблиця 8]. Тобто, серед україномовного населення області за межами Харкова кожен 213-й належав до україномовних етнічних меншин, окрім росіян, а серед російськомовного населення цих теренів кожен 32-й був представником російськомовних етнічних меншин, окрім росіян.

Отже, серед усього населення Харкова, так і серед усього населення теренів Харківщини за межами міста, етнічні меншини, крім росіян залишалися в меншості. Проте, рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення Харкова виявився вищим, ніж серед усього населення області за межами обласного центру. Обласний центр залишався головним осередком територіального розміщення етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині, як до речі і росіян. Абсолютну більшість серед етнічних меншин, окрім росіян міста Харкова складали російськомовні, а серед етнічних меншин, окрім росіян, які мешкали за межами обласного центру, відносну більшість становили не асимільовані за мовою. Рівень частки україномовних

серед етнічних меншин, окрім росіян Харкова виявився помітно нижчим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян за межами обласного центру. Переважна більшість не асимільованих за мовою та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян області зосереджувалася в Харкові, а переважна більшість україномовних етнічних меншин, окрім росіян розселені у Харківщині за межами міста.

Етнічні меншини, крім росіян у Харківській агломерації та за її межами. Помітні відмінності у рівні частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення були у Харківській агломерації та на теренах області за її межами. Так, серед усього населення агломерації рівень частки етнічних меншин, окрім росіян складав 3,13% (60 417 осіб із 1 931 515 осіб), а за межами агломерації цей рівень був нижчим – 1,80% (17 290 осіб із 964 298 осіб). Серед усього населення агломерації кожен 32-й мешканець належав до етнічних меншин, окрім росіян, а за її межами – кожен 55-й. До того ж, 18 682 особи у Харківській агломерації не вказали власне етнічне походження, що складало 0,97% загальної чисельності населення агломерації. В інших населених пунктах області за межами агломерації 8 700 осіб не вказали власне етнічне походження, що складало 0,90% загальної чисельності населення цих теренів області [Таблиці 9, 10].

Переважна більшість етнічних меншин, окрім росіян області зосереджувалася безпосередньо у Харківській агломерації – 75,27% (60 417 осіб із 77 707 осіб). Рівень зосередження в агломерації етнічних меншин, окрім росіян був вищим, ніж українців та всього населення, відповідно, 60,76% (1 244 860 осіб із 2 048 699 осіб) та 66,70% (1 931 515 осіб із 2 895 813 осіб), але нижчим, ніж росіян – 81,88% (607 556 осіб із 742 025 осіб). В агломерації зосереджувалися 3 із 4-х представників етнічних меншин, окрім росіян, 6 із 10-ти українців, 2 із 3-х мешканців та 8 із 10-ти росіян Харківщини. Тому, Харківська агломерація слугувала головним ареалом розселення етнічних меншин, окрім росіян в області, насамперед завдяки обласному центру. Навпаки, за рівнем зосередження у Харківщині за межами Харківської агломерації етнічні меншини, крім росіян – 24,73% (17 290 осіб із 77 707 осіб) поступалися українцям та всьому населенню, відповідно, 39,24% (803 839 осіб із 2 048 699 осіб) та 33,33% (964 298 осіб із 2 895 813 осіб), однак переважали росіян – 18,12% (134 469 осіб із 742 025 осіб) [Таблиці 4, 9, 10]. Тобто, за межами агломерації мешкав кожен 4-й представник етнічних меншин, окрім росіян області, кожен 5-й росіянин, 4 із 10-ти українців та кожен 3-й мешканець Харківщини.

Зберігалися помітні відмінності у мовній структурі етнічних меншин, окрім росіян, які мешкали у Харківській агломерації та за її межами. Так, рівень частки не асимільованих за мовою серед етнічних меншин, окрім росіян агломерації був помітно нижчим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян, розселених в області за її межами, відповідно, 29,43% (17 783 особи із 60 417 осіб) та 42,12% (7 282 особи із 17 290 осіб) [Таблиці 9, 10]. Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян у Харківській агломерації 3 із 10-ти були не асимільованими за мовою, а за межами агломерації – 4 із 10-ти. В агломерації серед етнічних меншин, окрім росіян не асимільовані за мовою були в меншості, а в області за її межами не асимільовані за мовою серед них становили відносну більшість.

Ще більш істотно відрізнявся рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян розселених у Харківській агломерації та за її межами, відповідно, 5,73% (3 464 особи із 60 417 осіб) та 23,30% (4 029 осіб із 17 290 осіб) [Таблиці 9, 10]. Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян в агломерації кожен 17-й був україномовним, а серед етнічних меншин, окрім росіян за її межами майже кожен 4-й виявився україномовним.

Досить помітно відрізнявся і рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян та росіян як у Харківській агломерації, так і за її межами. Так, в агломерації рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян виявився майже вдвічі вищим, ніж серед росіян, відповідно, 5,73% (3 464 особи із 60 417 осіб) та 2,95% (17 931 особа із 607 556 осіб). Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян у Харківській агломерації кожен 17-й був україномовним, а серед росіян – лише кожен 34-й. На теренах області за межами агломерації рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян виявився майже втричі вищим, порівняно з цим рівнем серед росіян, відповідно, 23,30% (4 029 осіб із 7 282 осіб) та 8,60% (13 793 осіб із 134 469 осіб) [Таблиці 9, 10]. Серед етнічних меншин, окрім росіян на цих теренах майже кожен 4-й був україномовним, а серед росіян лише кожен 12-й був україномовним.

Рівень частки російськомовних серед етнічних меншин, окрім росіян у Харківській агломерації був майже вдвічі вищим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян за її межами, відповідно, 63,31% (38 248 осіб із 60 417 осіб) та 33,61% (5 811 осіб із 17 290 осіб) [Таблиці 9, 10]. Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян Харківської агломерації російськомовні складали абсолютну більшість (майже 2 із 3-х), а за її межами кожен 3-й був російськомовним.

Помітно відрізнявся рівень зосередження у Харківській агломерації меншин, окрім росіян у залежності від рідної мови. Так, частка агломерації серед етнічних меншин, окрім росіян області досягала 75,22% (60 417 осіб із 77 707 осіб). Дещо нижчим був рівень частки агломерації серед неасимільованих за мовою етнічних меншин, окрім росіян області – 70,95% (17 783 особи із 25 065 осіб). Найнижчим залишався цей рівень серед україномовних етнічних меншин, окрім росіян Харківщини – 46,23% (3 464 особи із 7 493 осіб). Найвищим виявився рівень частки Харківської агломерації серед російськомовних етнічних меншин, окрім росіян області – 86,81% (38 248 осіб із 44 059 осіб) [Таблиці 9, 4]. В агломерації зосереджувалися 3 із 4-х етнічних меншин, окрім росіян, 7 із 10-ти неасимільованих за мовою, 4 із 10-ти україномовних та майже 9 із 10-ти представників російськомовних етнічних меншин, окрім росіян Харківщини.

Навпаки, за межами Харківської агломерації зосереджувалася меншість етнічних меншин, окрім росіян області – 24,73% (17 290 осіб із 77 707 осіб). В агломерації мешкала також меншість неасимільованих за мовою та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 29,05% (7 282 особи із 25 065 осіб) та 13,19% (5 811 осіб із 44 059 осіб), але переважна більшість україномовних етнічних меншин, окрім росіян області – 53,77% (4 029 осіб із 7 493 осіб) [Таблиці 10, 4]. Тобто, у Харківській області за межами агломерації мешкав кожен 4-й представник меншин, окрім росіян, 3 із 10-ти неасимільованих за мовою, кожен 7-й представник російськомовних та абсолютна більшість україномовних етнічних меншин, окрім росіян.

Рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення Харківської агломерації виявився помітно нижчим, ніж рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення агломерації, відповідно, 0,45% (3 463 особи із 776 090 осіб) та 3,43% (38 248 осіб із 1 116 592 осіб) [Таблиця 9]. Тобто, серед україномовного населення агломерації лише кожен 222-й належав до україномовних етнічних меншин, окрім росіян, а серед російськомовного населення кожен 29-й був представником російськомовних етнічних меншин, окрім росіян.

Подібне співвідношення у рівні частки етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного та російськомовного населення спостерігалось і в області за межами Харківської агломерації. Так, рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення цих теренів області складав лише 0,52% (4 029 осіб із 781 890 осіб), а рівень частки

російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення досягав 3,50% (5 811 осіб із 166 067 осіб) [Таблиця 10]. Серед україномовного населення області за межами агломерації лише кожен 192-й належав до україномовних етнічних меншин, окрім росіян, а серед російськомовного населення кожен 28-й був представником російськомовних етнічних меншин, окрім росіян.

Таким чином, як серед усього населення Харківської агломерації, так і серед усього населення області за її межами, етнічні меншини, крім росіян залишалися в меншості. Рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення Харківської агломерації був вищим, ніж серед усього населення, розселеного в області за її межами. За рахунок обласного центру Харківська агломерація виявилася головним осередком територіального розміщення етнічних меншин, окрім росіян в області. Абсолютну більшість серед етнічних меншин, окрім росіян Харківської агломерації складали російськомовні, а серед етнічних меншин, окрім росіян, які мешкали за її межами, відносно більшість становили не асимільовані за мовою. Рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян в агломерації був помітно нижчим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян за її межами. Переважна більшість не асимільованих за мовою та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян області зосереджувалася безпосередньо у Харківській агломерації, а більшість україномовних етнічних меншин, окрім росіян були розселені в області за її межами.

Етнічні меншини, крім росіян у міськрадах Харківської області. Рівень частки етнічних меншин, окрім росіян мав незначні відмінності серед усього населення за окремими міськрадами Харківщини. В усіх міськрадах області чисельність етнічних меншин, окрім росіян в абсолютних показниках, як і рівень їхньої частки серед усього населення залишалися досить незначними.

Чугуївська міськрада. Серед 6-ти міст обласного підпорядкування у Харківській області найвищим рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення виявився у Чугуївській міськраді. Однак, цей рівень складав лише 2,37% (887 осіб із 37 348 осіб). Тобто, лише кожен 42-й мешканець міськради належав до етнічних меншин, окрім росіян. До того ж, 65 осіб не вказали власне етнічне походження, що складало 1,17% загальної чисельності населення міськради. Незначним був і рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед сукупної чисельності етнічних меншин Чугуївської міськради – 5,26% (887 осіб із 16 882 осіб), тобто лише кожен

19-й [Таблиця 18]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин цієї міськради складали росіяни – більше 9-ти із 10-ти.

Рівень частки Чугуївської міськради серед етнічних меншин, окрім росіян області становив 1,14% (887 осіб із 77 707 осіб). Рівень їхнього зосередження у цій міськраді був вищим, ніж українців – 1,00% (20 401 особа із 2 048 699 осіб), але нижчим, ніж усього населення та росіян, відповідно, 1,29% (37 348 осіб із 2 895 813 осіб) та 2,16% (15 995 осіб із 742 025 осіб) [Таблиці 18, 4].

Рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення міста Чугуєва був фактично таким же, як і серед усього населення інших населених пунктів міськради, відповідно, 2,37% (863 особи із 36 438 осіб) та 2,52% (23 особи із 910 осіб). Етнічні меншини, крім росіяни були в меншості як серед усього населення Чугуєва, так і на інших теренах міськради [Таблиці 19, 20].

Абсолютну більшість серед етнічних меншин, окрім росіян у Чугуївській міськраді складали російськомовні – 68,77% (610 осіб із 887 осіб). Не асимільовані за мовою серед етнічних меншин, окрім росіян були в меншості – 25,79% (228 осіб), а рівень частки україномовних серед них був ще нижчим – лише 4,51% (40 осіб). У цій міськраді 2 із 3-х представників етнічних меншин, окрім росіян були російськомовними, кожен 4-й був не асимільованим за мовою та лише кожен 22-й – україномовним. Однак, рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян був вдвічі вищим, ніж серед росіян, відповідно, 4,51% (40 осіб із 887 осіб) та 2,06% (329 осіб із 15 995 осіб) [Таблиця 18].

За рівнем зосередження у Чугуївській міськраді не асимільовані за мовою та російськомовні етнічні меншини, крім росіян переважали україномовні етнічні меншини, крім росіян, відповідно, 0,91% (228 осіб із 25 065 осіб), 1,38% (610 осіб із 44 059 осіб) та 0,53% (40 осіб із 7 493 осіб) [Таблиці 18, 4].

До того ж, рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення у Чугуївській міськраді, як і їхня чисельність в абсолютних показниках виявилися значно нижчими, ніж рівень частки російськомовних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення, відповідно, 0,36% (40 осіб із 11 070 осіб) та 2,35% (610 осіб із 25 965 осіб) [Таблиця 18].

Отже, серед усього населення Чугуївської міськради рівень частки етнічних меншин, окрім росіян, як і їхня чисельність в абсолютних залишалися

незначними. Абсолютну більшість серед них становили російськомовні. Істотно нижчим серед етнічних меншин, окрім росіян у цій міськраді виявився рівень частки не асимільованих за мовою, а особливо рівень частки україномовних.

Лозівська міськрада. 2-ге місце за рівнем частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення поміж 6-ти міст обласного підпорядкування належало Лозівській міськраді. Цей рівень становив 1,65% (1 218 осіб із 73 707 осіб). Тобто, кожен 60-й мешканець міськради належав до етнічних меншин, окрім росіян. У найбільшій за чисельністю населення поміж міськрад області Лозівській міськраді виявилася і найбільша чисельність етнічних меншин, окрім росіян. Незначним був рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед етнічних меншин міськради – 10,08% (1 218 осіб із 12 085 осіб), тобто лише кожен 10-й. Абсолютну більшість серед етнічних меншин міськради складали росіяни. До того ж, 3 396 осіб не вказали власне етнічне походження, що складало 4,61% загальної чисельності населення міськради [Таблиця 11].

Рівень частки Лозівської міськради серед меншин, окрім росіян в області становив 1,57% (1 218 осіб із 77 707 осіб). Рівень зосередження меншин, окрім росіян у міськраді був нижчим, ніж українців та всього населення, відповідно, 2,84% (58 226 особа із 2 048 699 осіб), 2,55% (73 707 осіб із 2 895 813 осіб), але вищим, ніж росіян 1,46% (10 867 осіб із 742 025 осіб) [Таблиці 11, 4].

Рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення міста Лозової був дещо вищим, ніж в інших населених пунктах цієї міськради, відповідно, 1,67% (1 077 осіб із 64 627 осіб) та 1,55% (141 особа із 9 080 осіб) [Таблиці 12, 13]. Тобто, етнічні меншини, крім росіян залишалися в меншості як серед усього населення Лозової, так і в інших теренах цієї міськради.

Відносну більшість серед етнічних меншин, окрім росіян Лозівської міськради складали російськомовні – 44,83% (546 осіб із 1 218 осіб). Не асимільовані за мовою серед етнічних меншин, окрім росіян були в меншості – 31,20% (380 осіб), а рівень частки україномовних серед них був дещо нижчим – 22,33% (272 осіб). Тобто, у цій міськраді 4 із 10-ти представників етнічних меншин, окрім росіян були російськомовними, 3 із 10-ти – не асимільованими за мовою та 2 із 10-ти – україномовними. Однак, рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян виявився вдвічі вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян – 11,27% (1 225 осіб із 10 867 осіб) [Таблиця 11].

За рівнем зосередження у Лозівській міськраді україномовні етнічні меншини, крім росіян – 1,08% (272 осіб із 7 493 осіб) поступалися не асимільованим за мовою та російськомовним, відповідно, 1,52% (380 осіб із 25 065 осіб) та 1,24% (546 осіб із 44 059 осіб). До того ж, рівень частки україномовних меншин, окрім росіян серед україномовного населення у цій міськраді, як і їхня чисельність були значно нижчими, ніж рівень частки російськомовних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення, відповідно, 0,48% (272 особи із 56 907 осіб) та 4,22% (546 осіб із 12 940 осіб) [Таблиці 11, 4].

Отже, рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення Лозівської міськради, як і їхня чисельність в абсолютних показниках залишалися досить незначними. Відносну більшість серед них становили зросійщені за мовою. Однак, рівень частки не асимільованих за мовою та україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у цій міськраді залишався нижчим.

Первомайська міськрада. 3-тє місце за рівнем частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення поміж 6-ти міськрад області належало Первомайській міськраді. Цей рівень становив 1,64% (546 осіб із 33 319 осіб). Кожен 60-й мешканець міськради належав до етнічних меншин, окрім росіян. До того ж, 1 389 осіб у цій міськраді не вказали власне етнічне походження, що складало 4,17% загальної чисельності населення. Незначним був і рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед етнічних меншин Первомайської міськради – 4,14% (546 осіб із 13 201 особи), тобто лише кожен 24-й [Таблиця 21]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин цієї міськради складали росіяни.

Рівень частки Первомайської міськради серед етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині становив лише 0,70% (546 осіб із 77 707 осіб). Рівень зосередження етнічних меншин, окрім росіян у міськраді був нижчим, ніж українців – 0,91% (18 729 осіб із 2 048 699 осіб), всього населення – 1,15% (33 319 осіб із 2 895 813 осіб) та росіян – 1,71% (12 655 осіб із 742 025 осіб) [Таблиці 21, 4].

Серед етнічних меншин, окрім росіян Первомайської міськради абсолютну більшість складали російськомовні – 70,69% (386 осіб із 546 осіб). Не асимільовані за мовою серед них були в меншості – 21,43% (117 осіб), а рівень частки україномовних був ще нижчим – 7,88% (43 особи). У цій міськраді 7 із 10-ти представників меншин, окрім росіян були російськомовними, кожен 5-й був не асимільованим за мовою та кожен 12-й

був україномовним. Однак, рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у міськраді виявився вчетверо вищим, ніж серед росіян – 2,06% (329 осіб із 15 995 осіб) [Таблиця 21].

За рівнем зосередження у Первомайській міськраді російськомовні етнічні меншини, крім росіян – 0,88% (386 осіб із 44 059 осіб) переважали не асимільованих за мовою та україномовних етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 0,47% (117 осіб із 25 065 осіб), та 0,57% (43 особи із 7 493 осіб). Рівень частки україномовних меншин, окрім росіян серед україномовного населення у Первомайській міськраді, як і їхня чисельність в абсолютних показниках виявилися значно нижчими, ніж рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення, відповідно, 0,30% (43 особи із 14 271 особи) та 2,20% (386 осіб із 17 542 осіб) [Таблиці 21, 4].

Отже, серед усього населення Первомайської міськради рівень частки етнічних меншин, окрім росіян, як і їхня чисельність в абсолютних показниках залишалися досить незначними. Абсолютну більшість серед них становили російськомовні. Істотно нижчим був рівень частки не асимільованих за мовою, а особливо рівень частки україномовних.

Місто Ізюм. 4-те місце за рівнем частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення поміж 6-ти міст обласного підпорядкування належало місту Ізюму. Цей рівень становив лише 1,62% (906 осіб із 56 075 осіб). Тобто, лише кожен 60-й мешканець міста належав до етнічних меншин, окрім росіян. До того ж, 813 осіб не вказали власне етнічне походження, що складало 1,45% загальної чисельності населення міста. Незначним був також і рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед етнічних меншин міста Ізюма – 10,79% (906 осіб із 8 398 осіб), тобто лише кожен 10-й [Таблиця 17]. Проте, абсолютну більшість серед етнічних меншин цієї міськради складали росіяни – 9 із 10-ти.

Рівень частки Ізюма серед етнічних меншин, окрім росіян в області становив лише 1,17% (906 осіб із 77 707 осіб). Рівень зосередження етнічних меншин, окрім росіян був помітно нижчим, ніж українців – 2,29% (46 864 особи із 2 048 699 осіб), всього населення – 1,94% (56 075 осіб із 2 895 813 осіб), але дещо вищим, ніж росіян – 1,01% (7 492 особи із 742 025 осіб) [Таблиці 17, 4].

Серед етнічних меншин, окрім росіян в Ізюмі абсолютну більшість складали російськомовні – 51,21% (464 особи із 906 осіб). Не асимільовані за мовою серед них були в меншості – 32,78% (297 осіб), а рівень частки

україномовних був ще нижчим – 15,12% (137 осіб). В Ізюмі серед етнічних меншин, окрім росіян кожен 2-й був російськомовним, кожен 3-й – не асимільованим за мовою, а кожен 6-й – україномовним. Рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у місті був усемеро вищим, ніж серед росіян – 2,06% (329 осіб із 15 995 осіб). За рівнем зосередження в Ізюмі україномовні етнічні меншини, крім росіян – 1,83% (137 осіб із 7 493 осіб) переважали не асимільованих за мовою та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 1,18% (297 осіб із 25 065 осіб), та 1,05% (464 особи із 44 059 осіб) [Таблиці 17, 4].

До того ж, рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення в Ізюмі був майже на порядок нижчим, ніж рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення міста, відповідно, 0,33% (137 осіб із 41 620 осіб) та 3,48% (464 особи із 13 328 осіб) [Таблиця 17]. Значно меншою була також в Ізюмі і чисельність в абсолютних показниках україномовних етнічних меншин, окрім росіян, порівняно з російськомовними етнічними меншинами, окрім росіян.

Отже, рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення міста Ізюма, як і їхня чисельність в абсолютних показниках виявилися досить незначними. Абсолютну більшість серед них становили зросійщені за мовою. Рівень частки не асимільованих за мовою, а особливо україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у цьому місті залишався значно нижчим.

Куп'янська міськрада. 5-те місце за рівнем частки етнічних меншин, окрім росіян серед загальної чисельності населення поміж 6-ти міст обласного підпорядкування Харківщини посідала Куп'янська міськрада. Цей рівень складав лише 1,57% (943 особи із 62 705 осіб). Кожен 67-й мешканець міськради належав до етнічних меншин, окрім росіян. До того ж, 2 861 особа у цій міськраді не вказала власне етнічне походження, що складало 4,56% загальної чисельності населення цієї міськради. Незначним був також і рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед етнічних меншин Куп'янської міськради – 8,49% (943 особи із 11 104 осіб), тобто кожен 12-й. Абсолютну більшість серед етнічних меншин цієї міськради складали росіяни – більше 9 із 10-ти. Рівень частки Куп'янської міськради серед етнічних меншин, окрім росіян у Харківській області становив 1,21% (943 особи із 77 707 осіб). Рівень зосередження етнічних меншин, окрім росіян був нижчим, ніж українців – 2,38% (48 740 осіб із 2 048 699 осіб), усього населення – 2,17% (62 705 осіб із

2 895 813 осіб) та росіян – 1,37% (10 161 особа із 742 025 осіб) [Таблиці 14, 4].

Серед етнічних меншин, окрім росіян Куп'янської міськради абсолютну більшість складали російськомовні – 50,90% (480 осіб із 943 осіб). Не асимільовані за мовою серед них були в меншості – 29,59% (279 осіб), а рівень частки україномовних був ще нижчим – 18,45% (174 особи). Тобто, у цій міськраді кожен 2-й серед етнічних меншин, окрім росіян був російськомовним, 3 із 10-ти виявилися не асимільованими за мовою, а кожен 5-й був україномовним. Однак, рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у цій міськраді виявився більше, ніж удвічі вищим, порівняно з рівнем частки україномовних серед росіян – 7,73% (785 осіб із 10 161 особи) [Таблиця 14].

За рівнем зосередження у Куп'янській міськраді україномовні етнічні меншини, крім росіян – 2,32% (174 особи із 7 493 осіб) переважали не асимільованих за мовою та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 1,11% (279 осіб із 25 065 осіб), та 1,09% (480 осіб із 44 059 осіб). Рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення у Куп'янській міськраді, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були значно нижчими, ніж рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення, відповідно, 0,40% (174 особи із 43 442 осіб) та 2,99% (480 осіб із 16 038 осіб) [Таблиці 14, 4].

Рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення Куп'янська був фактично таким же, як і в інших населених пунктах цієї міськради, відповідно, 1,50% (482 особи із 32 187 осіб) та 1,51% (461 особа із 30 518 осіб). Етнічні меншини, крім росіян залишалися в меншості як серед усього населення Куп'янська, так і на інших теренах цієї міськради. Зберігалися відмінності у мовному складі етнічних меншин, окрім росіян у Куп'янську та в інших населених пунктах міськради. Російськомовні серед етнічних меншин, окрім росіян у Куп'янську становили відносну більшість – 47,51% (229 осіб із 482 осіб), а в міськраді за межами міста – абсолютну більшість, 54,44% (251 особа із 461 особи). Рівень частки україномовних серед них у Куп'янську та на інших теренах міськради не відрізнявся, відповідно, 18,26% (88 осіб) та 18,66% (86 осіб). Рівень частки не асимільованих за мовою серед меншин, окрім росіян у Куп'янську був вищим, ніж у міськраді за межами міста, відповідно, 33,40% (161 особа) та 25,60% (251 особа) [Таблиці 15, 16].

Отже, серед усього населення Куп'янської міськради рівень частки

етнічних меншин, окрім росіян як і їхня чисельність в абсолютних показниках залишалися досить незначними. Абсолютну більшість серед них становили російськомовні. Значно нижчим серед етнічних меншин, окрім росіян у цій міськраді був рівень частки не асимільованих за мовою та україномовних.

Люботинська міськрада. Останнє, 6-те місце за рівнем частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення поміж усіх міст обласного підпорядкування Харківщини посідала Люботинська міськрада. Так, цей рівень складав лише 0,92% (246 осіб із 26 805 осіб). Лише кожен 109-й мешканець цієї міськради належав до етнічних меншин, окрім росіян. До того ж, 277 осіб не вказали власне етнічне походження, що складало 1,03% загальної чисельності населення міськради. Незначним був рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед етнічних меншин Люботинської міськради – 9,85% (246 осіб із 2 498 осіб), тобто лише кожен 10-й. Абсолютну більшість серед етнічних меншин цієї міськради складали росіяни (9 із 10-ти). Рівень частки цієї міськради серед етнічних меншин, окрім росіян в області становив 0,32% (246 осіб із 77 707 осіб). Рівень зосередження етнічних меншин, окрім росіян був нижчим, ніж українців – 1,17% (24 030 осіб із 2 048 699 осіб), усього населення – 0,93% (26 805 осіб із 2 895 813 осіб) та росіян – 0,30% (2 252 особи із 742 025 осіб) [Таблиці 24, 4].

Серед етнічних меншин, окрім росіян Люботинської міськради відносно більшість складали російськомовні – 45,53% (112 осіб із 246 осіб). Не асимільовані за мовою серед них були в меншості – 29,27% (72 особи), а рівень частки україномовних був ще нижчим – 25,20% (62 особи). Тобто, у цій міськраді майже кожен 2-й серед етнічних меншин, окрім росіян був російськомовним, 3 із 10-ти були не асимільованими за мовою, а кожен 4-й – україномовним. Однак, рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у цій міськраді був більше, ніж удвічі вищим, порівняно з цим рівнем серед росіян – 9,68% (218 осіб із 2 252 осіб) [Таблиця 24].

Рівень зосередження у Люботинській міськраді україномовних етнічних меншин, окрім росіян – 0,83% (62 особи із 7 493 осіб) виявився вищим, ніж не асимільованих за мовою та російськомовних меншин, окрім росіян, відповідно, 0,29% (72 особи із 25 065 осіб) та 0,25% (112 осіб із 44 059 осіб) [Таблиці 24, 4].

Рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення у Люботинській міськраді виявився більше, ніж на порядок нижчим, порівняно з рівнем частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення, відповідно, 0,27%

(62 особи із 23 080 осіб) та 3,32% (112 осіб із 3 374 особи) [Таблиця 24].

Отже, поміж 6-ти міст обласного підпорядкування рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення виявився найнижчим у Люботинській міськраді, як і їхня чисельність в абсолютних показниках. Відносно більшість серед них становили зросійщені за мовою. Рівень частки не асимільованих за мовою та україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у цій міськраді залишався помітно нижчим.

Таким чином, серед загальної чисельності населення усіх 6-ти міськрад обласного підпорядкування Харківщини рівень частки етнічних меншин, окрім росіян (1–2%), як і їхня чисельність в абсолютних показниках залишалися досить незначними (лише декілька сотень осіб). Асиміляційні процеси у мовному середовищі етнічних меншин, окрім росіян набули досить значного поширення. Тому, не асимільовані за мовою серед них опинилися в меншості в усіх міськрадах. У 4-х міськрадах серед етнічних меншин, окрім росіян російськомовні складали абсолютну більшість, а в інших 2-х міськрадах – відносно більшість. Україномовні складали меншість серед етнічних меншин, окрім росіян у всіх 6-ти міськрадах. Однак, рівень мовної українізації етнічних меншин, окрім росіян виявився значно вищим, ніж рівень мовної українізації росіян у всіх без винятку містах обласного підпорядкування Харківщини.

Етнічні меншини, крім росіян у районах Харківської області. Етнічні меншини, крім росіян дисперсно розселені у всіх 27-ми районах області, а їхня чисельність в абсолютних показниках виявилася досить незначною. Спостерігалися також і відмінності в рівні частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення за окремими районами Харківщини,

Кегичівський район. Серед 27-ми районів Харківської області найвищим рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення виявився Кегичівському районі, в значній мірі за рахунок мігрантів – турків-месхетинців (292 особи). Однак, цей рівень складав лише 3,87% (907 осіб із 23 459 осіб). Тобто, лише кожен 26-й мешканець району належав до етнічних меншин, окрім росіян. Досить значним був рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед сукупної чисельності етнічних меншин у Кегичівському районі і складав 37,19% (907 осіб із 2 439 осіб), тобто кожен 3-й [Таблиця 64]. У цьому районі рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед етнічних меншин, попри незначну чисельність, виявився найвищим,

порівняно з усіма іншими районами Харківщини. Абсолютну більшість серед етнічних меншин уКегичівщині складали росіяни – майже 2 із 3-х.

Рівень частки Кегичівського району серед етнічних меншин, окрім росіян у Харківській області становив 1,17% (907 осіб із 77 707 осіб). Рівень зосередження етнічних меншин, окрім росіян був навіть вищим, ніж українців – 1,03% (21 020 осіб із 2 048 699 осіб), усього населення – 0,93% (23 459 осіб із 2 895 813 осіб) та росіян – 0,21% (1 532 особи із 742 025 осіб) [Таблиці 64, 4].

Серед етнічних меншин, окрім росіян Кегичівщини абсолютну більшість складали не асимільовані за мовою – 61,96% (562 особи із 907 осіб) переважно за рахунок турків-месхетинців (289 осіб). Значним був і рівень частки серед них україномовних – 28,56% (259 осіб). Найнижчим був рівень частки російськомовних – 7,83% (71 особа). У цьому районі серед етнічних меншин, окрім росіян 6 із 10-ти були не асимільованими за мовою, кожен 4-й – україномовним та лише кожен 13-й – російськомовним. Однак, рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у районі був дещо нижчим, ніж рівень частки україномовних серед росіян – 31,52% (483 особи із 1 532 осіб) [Таблиця 64].

Рівень зосередження у Кегичівщині україномовних етнічних меншин, окрім росіян – 3,46% (259 осіб із 7 493 осіб) був вищим, ніж не асимільованих за мовою, а особливо російськомовних меншин, окрім росіян, відповідно, 2,24% (562 особи із 25 065 осіб) та 0,16% (71 особа із 44 059 осіб) [Таблиці 64, 4].

Рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення у Кегичівщині був нижчим, порівняно з рівнем частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення, відповідно, 1,20% (259 осіб із 21 595 осіб) та 5,56% (71 особа із 1 278 осіб) [Таблиця 64]. Однак, за чисельністю україномовні етнічні меншини, крім росіян переважали російськомовні етнічні меншини, крім росіян.

Отже, поміж 27-ми районів Харківської області рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення виявився найвищим у Кегичівщині. Однак, в етнічному складі населення району рівень частки етнічних меншин, окрім росіян, як і їхня чисельність в абсолютних показниках залишалися незначними. Абсолютну більшість серед них становили не асимільовані за мовою. Помітно нижчим серед етнічних меншин, окрім росіян у Кегичівщині був рівень частки україномовних, а найменшим – рівень частки російськомовних.

В інших 9-ти районах Харківської області рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення ледве перевищував 2%.

Вовчанський район. 2-ге місце за рівнем частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення поміж усіх районів області посідав Вовчанський район. Цей рівень складав лише 2,20% (1 198 осіб із 54 569 осіб). Лише кожен 45-й мешканець району належав до етнічних меншин, окрім росіян. До того ж, 10 осіб у районі не вказали власне етнічне походження, що складало лише 0,02% загальної чисельності населення. Досить помітним був рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед етнічних меншин у Вовчанському районі і складав 15,02% (1 198 осіб із 7 978 осіб), тобто кожен 6-й [Таблиця 40]. Однак, абсолютну більшість серед етнічних меншин цього району складали росіяни.

Рівень частки Вовчанського району серед етнічних меншин, окрім росіян області складав 1,15% (907 осіб із 77 707 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі етнічні меншини, крім росіян поступалися українцям – 2,27% (46 581 особа із 2 048 699 осіб) та всьому населенню – 1,88% (54 569 осіб із 2 895 813 осіб), але переважали росіян – 0,91% (6 780 осіб із 742 025 осіб) [Таблиці 40, 4].

Серед етнічних меншин, окрім росіян Вовчанського району відносно більшість складали не асимільовані за мовою – 48,41% (580 осіб із 1 198 осіб). Значним був рівень частки серед них як україномовних – 23,37% (280 осіб), так і російськомовних – 26,63% (319 осіб). Тобто, у районі серед етнічних меншин, окрім росіян майже кожен 2-й був не асимільованим за мовою, а кожен 4-й – україномовним та російськомовним. Однак, рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у Вовчанщині був майже вдвічі вищим, порівняно з цим рівнем серед росіян – 14,63% (992 особи із 6 780 осіб) [Таблиця 40].

Рівень зосередження у Вовчанщині україномовних етнічних меншин, окрім росіян – 3,74% (280 осіб із 7 493 осіб) був вищим, ніж не асимільованих за мовою та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 2,31% (580 осіб із 25 065 осіб) та 0,72% (319 осіб із 44 059 осіб). Рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення у районі, як і їхня чисельність були нижчими, ніж рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення, відповідно, 0,60% (280 осіб із 46 777 осіб) та 4,44% (319 осіб із 7 183 осіб) [Таблиці 40, 4].

Рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення міста Вовчанська був дещо вищим, ніж серед усього населення інших населених пунктів району, відповідно, 2,46% (493 особи із 20 484 осіб) та 2,07% (705 осіб із 34 085 осіб) [Таблиці 41, 42]. Етнічні меншини, крім росіяни були в меншості серед усього населення Вовчанська та інших теренів району за межами міста.

Зберігалися помітні відмінності у мовній структурі етнічних меншин, окрім росіян у Вовчанську та в інших населених пунктах району. Так, не асимільовані за мовою серед етнічних меншин, окрім росіян у Вовчанську становили абсолютну більшість – 56,59% (279 осіб із 493 осіб), а в районі за межами міста – відносну більшість, 42,70% (301 особа із 705 осіб). Рівень частки україномовних серед них у Вовчанську виявився значно нижчим, ніж в інших населених пунктах району, відповідно, 15,82% (78 осіб) та 28,65% (202 особи). Рівень частки російськомовних серед етнічних меншин, окрім росіян у Вовчанську та на інших теренах району за межами міста фактично не відрізнявся, відповідно, 26,98% (133 особи) та 26,38% (186 осіб) [Таблиці 41, 42].

Отже, серед усього населення Вовчанського району рівень частки етнічних меншин, окрім росіян, як і їхня чисельність в абсолютних показниках залишалися досить незначними. Відносну більшість серед них становили не асимільовані за мовою. Значно нижчим серед етнічних меншин, окрім росіян у Вовчанщині був рівень частки російськомовних та україномовних.

Красноградський район. 3-тє місце за рівнем частки етнічних меншин, окрім росіян серед загальної чисельності населення поміж усіх районів Харківщини належить Красноградському району. Цей рівень складав лише 2,20% (1 060 осіб із 49 224 осіб). Тобто, лише кожен 45-й мешканець району належав до етнічних меншин, окрім росіян. 26 осіб не вказали власне етнічне походження, що складало лише 0,05% загальної чисельності населення району. Незначним був рівень частки меншин, окрім росіян серед етнічних меншин у Красноградщині і складав 10,01% (1 060 осіб із 10 589 осіб), тобто кожен 10-й [Таблиця 44]. Абсолютну більшість серед меншин району складали росіяни – 9 із 10-ти.

Рівень частки Красноградського району серед етнічних меншин, окрім росіян області складав 1,03% (1 060 осіб із 77 707 осіб). Рівень зосередження етнічних меншин, окрім росіян був нижчим, ніж українців – 1,88% (38 609

осіб із 2 048 699 осіб), всього населення – 1,70% (49 224 особи із 2 895 813 осіб) та росіян – 1,28% (9 529 осіб із 742 025 осіб) [Таблиці 44, 4].

Серед етнічних меншин, окрім росіян у Красноградському районі відносно більшість складали не асимільовані за мовою – 40,75% (432 особи із 1 060 осіб). Дещо нижчим був рівень частки серед них російськомовних – 36,70% (389 осіб). Значним був рівень частки україномовних – 22,26% (236 осіб). У районі серед етнічних меншин, окрім росіян 4 із 10-ти були не асимільованими за мовою, кожен 3-й – російськомовним, а кожен 4-й – україномовним. Однак, рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у районі був втричі вищим, ніж серед росіян – 7,22% (688 осіб із 9 529 осіб) [Таблиця 44].

Рівень зосередження у Красноградщині україномовних етнічних меншин, окрім росіян – 3,15% (236 осіб із 7 493 осіб) був вищим, ніж не асимільованих за мовою та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 1,72% (432 особи із 25 065 осіб) та 0,88% (389 осіб із 44 059 осіб) [Таблиці 44, 4].

Рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення у Красноградському районі, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були нижчими, ніж рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення, відповідно, 0,62% (236 осіб із 37 980 осіб) та 1,02% (389 осіб із 10 778 осіб) [Таблиця 44].

При цьому, рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення міста Краснограда був дещо нижчим, ніж в інших населених пунктах району, відповідно, 1,76% (395 осіб із 22 444 осіб) та 2,52% (665 осіб із 26 780 осіб) [Таблиці 45, 46]. Етнічні меншини, крім росіяни були в меншості як серед усього населення Краснограда, так і інших теренах району за межами міста.

Зберігалися відмінності у мовній структурі етнічних меншин, окрім росіян у Краснограді та в інших населених пунктах району. Рівень частки не асимільованих за мовою серед етнічних меншин, окрім росіян у Краснограді був нижчим, ніж у районі за межами міста, відповідно, 37,21% (147 осіб із 395 осіб) та 42,86% (285 осіб із 665 осіб). Рівень частки україномовних серед них у Краснограді був дещо нижчим, ніж в інших населених пунктах району, відповідно, 20,25% (80 осіб) та 23,46% (156 осіб). Рівень частки російськомовних серед етнічних меншин, окрім росіян у Краснограді був

вищим, ніж на інших теренах району, відповідно, 44,81% (177 осіб) та 31,88% (212 осіб) [Таблиці 45, 46].

Отже, рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення Красноградського району, як і їхня чисельність в абсолютних показниках виявилися досить незначним. Відносну більшість серед них становили не асимільовані за мовою. Рівень частки російськомовних та україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у цьому районі залишався нижчим.

Чугуївський район. 4-те місце за рівнем частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення поміж усіх районів області посідав Чугуївський район. Цей рівень складав 2,14% (1 097 осіб із 51 077 осіб). Лише кожен 47-й мешканець району належав до етнічних меншин, окрім росіян. Незначним був рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед етнічних меншин у Чугуївщині і складав лише 5,03% (1 097 осіб із 21 796 осіб) [Таблиця 43]. Більшість серед етнічних меншин району складали росіяни – більше 9-ти із 10-ти.

Рівень частки Чугуївського району серед етнічних меншин, окрім росіян області складав 1,04% (1 097 осіб із 77 707 осіб). Рівень зосередження етнічних меншин, окрім росіян був нижчим, ніж українців – 1,43% (29 281 особа із 2 048 699 осіб) та всього населення – 1,76% (51 077 осіб із 2 895 813 осіб), а особливо росіян – 2,79% (9 529 осіб із 742 025 осіб) [Таблиці 43, 4].

Рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення Чугуївського району був дещо нижчим, ніж серед усього населення Чугуївської міськради, відповідно, 2,14% (1 097 осіб із 51 077 осіб) та 2,37% (887 осіб із 37 348 осіб) [Таблиці 43, 18]. Однак, етнічні меншини, крім росіян залишалися в меншості як серед усього населення району, так і міськради.

Серед етнічних меншин, окрім росіян Чугуївщині абсолютну більшість складали російськомовні – 51,41% (564 особи із 1 097 осіб). Нижчим був рівень частки серед них не асимільованих за мовою – 36,65% (402 особи). Незначним був рівень частки україномовних – 6,93% (76 осіб). Тобто, у цьому районі серед етнічних меншин, окрім росіян кожен 2-й був російськомовним, кожен 3-й – не асимільованим за мовою, а кожен 14-й – україномовним. Однак, рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у районі був учетверо вищим, ніж серед росіян – 1,57% (325 осіб із 20 699 осіб) [Таблиця 43].

Рівень зосередження у Чугуївщині україномовних етнічних меншин, окрім росіян – 1,01% (76 осіб із 7 493 осіб) був нижчим, ніж не асимільованих

за мовою та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 1,60% (402 особи із 25 065 осіб) та 1,28% (564 особи із 44 059 осіб) [Таблиці 43, 4].

Рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення у Чугуївщині, як і їхня чисельність в абсолютних показниках виявилися значно нижчими, ніж рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення, відповідно, 0,33% (76 осіб із 23 103 осіб) та 2,05% (564 особи із 27 516 осіб) [Таблиця 43].

Отже, серед усього населення Чугуївського району рівень частки етнічних меншин, окрім росіян, як і їхня чисельність в абсолютних показниках залишалися досить незначними. Абсолютну більшість серед них становили російськомовні. Значно нижчим серед етнічних меншин, окрім росіян у Чугуївщині був рівень частки не асимільованих за мовою, а особливо україномовних.

Коломацький район. 5-те місце за рівнем частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення поміж усіх районів посідав Коломацький район. Цей рівень складав 2,12% (192 особи із 9 038 осіб). Тобто, лише кожен 47-й мешканець району належав до етнічних меншин, окрім росіян. Досить значним був рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед етнічних меншин у районі і складав 31,27% (192 особи із 9 038 осіб), тобто майже кожен 3-й [Таблиця 72]. Абсолютну більшість серед них складали росіяни – 2 із 3-х.

Рівень частки Коломацького району серед етнічних меншин, окрім росіян Харківщини був найнижчим, порівняно з усіма іншими районами області і складав лише 0,18% (192 особи із 77 707 осіб). Рівень зосередження етнічних меншин, окрім росіян був нижчим, ніж українців – 0,41% (8 424 особи із 2 048 699 осіб) та всього населення – 0,31% (9 038 осіб із 2 895 813 осіб), але вищим, ніж росіян – 0,06% (422 особи із 742 025 осіб) [Таблиці 72, 4].

У Коломацькому районі серед етнічних меншин, окрім росіян абсолютну більшість складали не асимільовані за мовою – 70,83% (136 осіб із 192 осіб). Значно нижчим був рівень частки серед них як україномовних – 14,06% (27 осіб), так і російськомовних – 14,58% (28 осіб). У цьому районі серед етнічних меншин, окрім росіян 7 із 10-ти були не асимільованими за мовою, а лише кожен 7-й був україномовним та російськомовним. Рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у Коломацькому

районі виявився навіть дещо нижчим, ніж серед росіян – 20,38% (86 осіб із 422 осіб) [Таблиця 72].

Рівень зосередження у Коломацькому районі не асимільованих за мовою етнічних меншин, окрім росіян – 0,54% (136 осіб із 25 065 осіб) був вищим, ніж україномовних – 0,36% (27 осіб із 7 493 осіб) та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян – лише 0,06% (28 осіб із 44 059 осіб) [Таблиці 72, 4].

Рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення у Коломацькому районі, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були істотно нижчими, ніж рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення, відповідно, 0,31% (27 осіб із 8 497 осіб) та 6,95% (28 осіб із 403 осіб) [Таблиця 72].

Отже, рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення Коломацького району, як і їхня чисельність в абсолютних показниках виявилися досить незначними. Абсолютну більшість серед них становили не асимільовані за мовою. Рівень частки російськомовних та україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у цьому районі залишався істотно нижчим.

Великобурлуцький район. 6-те місце за рівнем частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення поміж усіх районів області посідав Великобурлуцький район. Цей рівень складав 2,09% (591 особа із 28 287 осіб). Тобто, лише кожен 48-й мешканець району належав до етнічних меншин, окрім росіян. Незначним виявився і рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед сукупної чисельності етнічних меншин Великобурлущини – лише 7,75% (591 особа із 7 621 особи), тобто кожен 13-й [Таблиця 61]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин цього району складали росіяни – більше 9-ти із 10-ти.

Рівень частки Великобурлуцького району серед етнічних меншин, окрім росіян Харківщини складав 0,56% (591 особа із 77 707 осіб). Рівень зосередження меншин, окрім росіян у цьому районі був нижчим, ніж українців – 1,01% (20 666 осіб із 2 048 699 осіб), усього населення – 0,98% (28 287 осіб із 2 895 813 осіб) та росіян – 0,90% (7 030 осіб із 742 025 осіб) [Таблиці 61, 4].

Серед етнічних меншин, окрім росіян Великобурлуцького району відносно більшість складали не асимільовані за мовою – 39,93% (236 осіб із 591 особи). Дещо нижчим був рівень частки серед них російськомовних – 32,66% (193 особи). Значним був і рівень частки україномовних – 26,40% (156

осіб). Тобто, у районі серед етнічних меншин, окрім росіян 3 із 10-ти були не асимільованими за мовою, кожен 3-й був російськомовним, а кожен 4-й – україномовним. Рівень частки україномовних серед меншин, окрім росіян у районі був майже вчетверо вищим, ніж серед росіян – 7,25% (510 осіб із 7 030 осіб) [Таблиця 61].

Рівень зосередження у Великобурлуцькій районі україномовних етнічних меншин, окрім росіян – 2,08% (156 осіб із 7 493 осіб) був вищим, ніж не асимільованих за мовою та російськомовних меншин, окрім росіян, відповідно, 0,94% (236 осіб із 25 065 осіб) та 1,28% (193 особи із 44 059 осіб) [Таблиці 61, 4].

Рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення Великобурлуцького району, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були значно нижчими, ніж рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення, відповідно, 0,77% (156 осіб із 20 316 осіб) та 2,50% (193 особи із 7 729 осіб) [Таблиця 61].

Отже, серед усього населення Великобурлуцького району рівень частки етнічних меншин, окрім росіян, як і їхня чисельність були незначними. Відносно більшість серед них становили російськомовні, а рівень частки не асимільованих за мовою, а особливо україномовних був нижчим.

Харківський район. 7-ме місце за рівнем частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення та 1-ше місце за їхньою чисельністю в абсолютних показниках поміж 27-ми районів належало Харківському району. Цей рівень складав 2,08% (3 884 особи із 186 586 осіб). Тобто, лише кожен 48-й мешканець району належав до етнічних меншин, окрім росіян. До того ж, 450 осіб у Харківському районі не вказали власне етнічне походження, що складало 0,24% загальної чисельності населення. Незначним був рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед етнічних меншин у цьому районі і складав лише 8,57% (3 884 особи із 45 295 осіб), тобто кожен 12-й. Абсолютну більшість серед етнічних меншин району складали росіяни – більше 9-ти із 10-ти. Рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення у Харківському районі був дещо нижчим, ніж рівень частки етнічних меншин, окрім росіян в етнічному складі населення Харкова, відповідно, 2,08% (3 884 особи із 186 586 осіб) та 3,57% (51 805 осіб із 1 449 871 особи) [Таблиці 27, 4].

Рівень частки Харківського району серед етнічних меншин, окрім росіян області становив 5,00% (3 884 особи із 77 707 осіб). Рівень

зосередження меншин, окрім росіян у цьому районі був помітно нижчим, ніж українців – 6,87% (140 841 особа із 2 048 699 осіб), усього населення – 6,44% (186 586 осіб із 2 895 813 осіб) та росіян – 5,58% (41 411 осіб із 742 025 осіб) [Таблиці 27, 4].

Рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення Харківського району був дещо нижчим, ніж серед усього населення міста Харкова, відповідно, 2,08% (3 884 особи із 186 586 осіб) та 3,57% (51 805 осіб із 1 449 871 особи) [Таблиці 27, 7]. Однак, етнічні меншини, крім росіян залишалися в меншості серед усього населення як району, так й обласного центру.

Серед етнічних меншин, окрім росіян Харківського району абсолютну більшість складали російськомовні – 51,08% (1 984 особи із 3 884 осіб). Помітно нижчим був рівень частки серед них не асимільованих за мовою – 33,20% (1 292 особи), а найнижчим рівень частки україномовних – 14,65% (569 осіб). У цьому районі серед етнічних меншин, окрім росіян кожен 2-й був російськомовним, кожен 3-й – не асимільованим за мовою та кожен 7-й – україномовним. Рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у районі був втричі вищим, ніж серед росіян – 5,34% (2 210 осіб із 41 411 осіб) [Таблиця 27].

Рівень зосередження у Харківському районі україномовних етнічних меншин, окрім росіян – 7,59% (569 осіб із 7 493 осіб) був вищим, ніж не асимільованих за мовою та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 5,15% (1 292 особи із 25 065 осіб) та 4,50% (1 984 особи із 44 059 осіб). Рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення у Харківському районі, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були істотно нижчими, ніж рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення, відповідно, 0,48% (569 осіб із 119 194 осіб) та 3,03% (1 984 особи із 65 606 осіб) [Таблиці 27, 4].

Відрізнявся рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення міст Мерефи та Південного, а також інших населених пунктів Харківського району, відповідно, 1,85% (464 особи із 25 135 осіб), 1,68% (142 особи із 8 477 осіб) та 2,14% (3 278 осіб із 152 974 осіб) [Таблиці 28, 29, 30]. Тобто, етнічні меншини, крім росіян опинилися в меншості серед усього населення 2-х міст районного підпорядкування та інших населених пунктів району.

Зберігалися відмінності у мовній структурі етнічних меншин, окрім росіян міст Мерефи та Південного, а також інших населених пунктів Харківського району. Так, рівень частки не асимільованих за мовою серед етнічних меншин, окрім росіян у Мерефі був нижчим – 27,16% (126 осіб із 464 осіб), ніж у Південному та на інших теренах району, відповідно, 38,73% (55 осіб із 142 осіб) та 33,89% (1 111 осіб із 3 278 осіб). Україномовні складали відносну більшість серед етнічних меншин, окрім росіян у Мерефі – 38,15% (177 осіб), а в Південному та в інших населених пунктах району україномовні серед них були в меншості, відповідно, 9,15% (13 осіб) та 11,56% (379 осіб). Російськомовні були в меншості серед етнічних меншин, окрім росіян у Мерефі, однак у Південному й інших теренах району складали абсолютну більшість, відповідно, 50,70% (72 особи) та 53,51% (1 754 особи) [Таблиці 28, 29, 30].

Отже, рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення Харківського району, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були досить незначними. Абсолютну більшість серед них становили російськомовні. Рівень частки не асимільованих за мовою, а особливо україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у цьому районі залишався помітно нижчим.

Зачепилівський район. 8-ме місце за рівнем частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення поміж усіх районів області посідав Зачепилівський район. Цей рівень складав 2,02% (385 осіб із 19 059 осіб). Тобто, лише кожен 49-й мешканець району належав до етнічних меншин, окрім росіян. Незначним був рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед етнічних меншин у районі і складав 13,09% (385 осіб із 2 942 осіб) [Таблиця 70]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин цього району складали росіяни.

Рівень частки Зачепилівщини серед етнічних меншин, окрім росіян області складав 0,37% (385 осіб із 77 707 осіб). Рівень зосередження етнічних меншин, окрім росіян у районі був нижчим, ніж українців – 0,79% (16 117 осіб із 2 048 699 осіб) та всього населення – 0,66% (19 059 осіб із 2 895 813 осіб), але дещо вищим, ніж росіян – 0,34% (2 557 осіб із 742 025 осіб) [Таблиці 70, 4].

Серед етнічних меншин, окрім росіян Зачепилівщини абсолютну більшість складали не асимільовані за мовою – 55,32% (213 осіб із 385 осіб), а україномовні та російськомовні були в меншості, відповідно, 19,48% (75 осіб) та 23,90% (92 особи). Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян більше 5-ти

із 10-ти були не асимільованими за мовою, кожен 5-й був україномовним та кожен 4-й – російськомовним. Однак, рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у районі був майже вдвічі вищим, ніж серед росіян – 10,64% (272 особи із 2 557 осіб). Рівень зосередження у районі україномовних етнічних меншин, окрім росіян – 1,00% (75 осіб із 7 493 осіб) був вищим, ніж не асимільованих за мовою – 0,85% (213 осіб із 25 065 осіб) та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян – 0,21% (92 особи із 44 059 осіб) [Таблиці 70, 4].

Рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення у Зачепилівщині, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були помітно нижчими, ніж рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення, відповідно, 0,47% (75 осіб із 16 000 осіб) та 3,24% (92 особи із 2 838 осіб) [Таблиця 70].

Отже, серед усього населення Зачепилівського району рівень частки етнічних меншин, окрім росіян, як і їхня чисельність в абсолютних показниках залишалися досить незначними. Абсолютну більшість серед них становили не асимільовані за мовою. Значно нижчим серед етнічних меншин, окрім росіян у цьому районі був рівень частки російськомовних та україномовних.

Золочівський район. 9-те місце за рівнем частки етнічних меншин, окрім росіян серед загальної чисельності населення поміж усіх районів Харківщини посідав Золочівський район. Цей рівень складав 2,00% (679 осіб із 34 052 осіб). Кожен 50-й мешканець району належав до етнічних меншин, окрім росіян. Незначним був рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед сукупної чисельності етнічних меншин у районі – 12,44% (679 осіб із 5 457 осіб), тобто кожен 8-й [Таблиця 55]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин цього району складали росіяни – майже 9 із 10-ти.

Рівень частки Золочівського району серед етнічних меншин, окрім росіян Харківщини складав 0,65% (679 осіб із 77 707 осіб). Рівень їхнього зосередження у районі був нижчим, ніж українців – 1,40% (28 595 осіб із 2 048 699 осіб), усього населення – 1,18% (34 052 особи із 2 895 813 осіб), але був фактично таким же, як росіян – 0,64% (4 778 осіб із 742 025 осіб) [Таблиці 55, 4].

Серед етнічних меншин, окрім росіян у Золочівському районі відносну більшість складали не асимільовані за мовою – 48,45% (329 осіб із 679 осіб). Удвічі нижчим був рівень частки серед них як україномовних – 25,48% (173

особи), так і російськомовних – 24,59% (167 осіб). Тобто, у цьому районі серед етнічних меншин, окрім росіян майже кожен 2-й виявився не асимільованим за мовою, а кожен 4-й був україномовним та російськомовним. У Золочівщині навіть за чисельністю україномовні етнічні меншини, крім росіян переважали російськомовні етнічні меншини, крім росіян. Рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у районі був значно вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян – 14,36% (686 осіб із 4 778 осіб) [Таблиця 55].

Рівень зосередження у Золочівському районі україномовних етнічних меншин, окрім росіян – 2,31% (173 особи із 7 493 осіб) був вищим, ніж не асимільованих за мовою – 1,31% (329 осіб із 25 065 осіб) та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян – 0,38% (167 осіб із 44 059 осіб) [Таблиці 55, 4].

Рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення у Золочівщині, як і їхня чисельність в абсолютних показниках виявилися значно нижчими, ніж рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення, відповідно, 0,59% (173 особи із 29 169 осіб) та 3,68% (167 осіб із 4 543 осіб) [Таблиця 55].

Отже, рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення Золочівського району, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були незначними. Відносно більшість серед них становили не асимільовані за мовою. Рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у Золочівщині був нижчим, але дещо вищим, ніж рівень частки російськомовних.

Близнюківський район. 10-те місце за рівнем частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення поміж 27-ми районів посідав Близнюківський район. Цей рівень складав 2,00% (516 осіб із 25 768 осіб). Тобто, лише кожен 50-й мешканець району належав до етнічних меншин, окрім росіян. Помітним був рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед етнічних меншин у районі – 20,43% (516 осіб із 2 526 осіб), тобто кожен 5-й [Таблиця 63]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин цього району складали росіяни – 4 із 5-ти.

Рівень частки Близнюківського району серед етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині складав 0,49% (516 осіб із 77 707 осіб). Рівень їхнього зосередження у районі був нижчим, ніж українців – 1,13% (23 242 особи із 2 048 699 осіб), усього населення – 0,89% (25 768 осіб із 2 895 813 осіб), але дещо вищим, ніж росіян – 0,27% (2 010 осіб із 742 025 осіб) [Таблиці 63, 4].

Серед етнічних меншин, окрім росіян у Близнюківщині абсолютну більшість складали не асимільовані за мовою – 56,01% (289 осіб із 516 осіб). Рівень частки серед них україномовних був майже вдвічі вищим, ніж російськомовних, відповідно, 27,71% (143 особи) та 14,34% (74 особи). Тобто, у цьому районі серед етнічних меншин, окрім росіян більше 5-ти із 10-ти були не асимільованими за мовою, кожен 4-й був україномовним та кожен 7-й – російськомовним. Рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у районі був вищим, ніж серед росіян – 26,62% (535 осіб із 2 010 осіб) [Таблиця 63].

Рівень зосередження у Близнюківському районі україномовних етнічних меншин, окрім росіян – 1,91% (143 особи із 7 493 осіб) був вищим, ніж не асимільованих за мовою – 1,15% (289 осіб із 25 065 осіб) та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян – 0,17% (74 особи із 44 059 осіб). Рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення Близнюківщини, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були істотно нижчими – 0,60% (143 особи із 23 732 осіб), ніж рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення – 4,26% (74 особи із 1 737 осіб) [Таблиці 63, 4].

Отже, серед усього населення Близнюківщини рівень частки етнічних меншин, окрім росіян, як і їхня чисельність залишалися досить незначними. Абсолютну більшість серед них становили не асимільовані за мовою, а рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян був майже вдвічі вищим, ніж рівень частки російськомовних.

В усіх інших 17-ти районах Харківської області рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед загальної чисельності населення не досягав і 2%.

Балаклеєвський район. 11-те місце за рівнем частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення поміж 27-ми районів області посідав Балаклеєвський район. Цей рівень складав 1,95% (1 801 особа із 92 794 осіб). Кожен 51-й мешканець району належав до етнічних меншин, окрім росіян. Незначним був рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед етнічних меншин у районі – 8,68% (1 801 особа із 20 751 особи), тобто кожен 11-й [Таблиця 34]. Більшість серед етнічних меншин району складали росіяни – більше 9-ти із 10-ти.

Рівень частки Балаклеєвського району серед етнічних меншин, окрім росіян області складав 1,72% (1 801 особа із 77 707 осіб). Рівень зосередження меншин, окрім росіян у цьому районі був нижчим, ніж українців – 3,52%

(72 037 осіб із 2 048 699 осіб), усього населення – 3,20% (92 794 особи із 2 895 813 осіб) та росіян – 2,55% (18 950 осіб із 742 025 осіб) [Таблиці 34, 4].

У Балаклейському районі серед етнічних меншин, окрім росіян відносно більшість складали російськомовні – 45,60% (824 особи із 1 801 особи). Дещо нижчим був рівень частки серед них не асимільованих за мовою – 35,25% (637 осіб). Помітним був рівень частки серед них і україномовних – 17,93% (324 особи). У цьому районі серед етнічних меншин, окрім росіян 4 із 10-ти були російськомовними, кожен 3-й – не асимільованим за мовою, а кожен 6-й – україномовним. Рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у Балаклейському районі був майже втричі вищим, ніж серед росіян – 5,75% (1 090 осіб із 18 950 осіб) [Таблиця 34].

Рівень зосередження у Балаклейщині україномовних етнічних меншин, окрім росіян – 4,32% (324 особи із 7 493 осіб) був вищим, ніж не асимільованих за мовою та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 2,54% (637 осіб із 25 065 осіб) та 1,87% (824 особи із 44 059 осіб) [Таблиці 34, 4].

Рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення у Балаклейщині, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були помітно нижчими, ніж рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення, відповідно, 0,50% (324 особи із 65 395 осіб) та 3,07% (824 особи із 26 828 осіб) [Таблиця 34].

Рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення міста Балаклєї виявився дещо нижчим, ніж в інших населених пунктах району, відповідно, 1,52% (483 осіб із 32 117 осіб) та 2,17% (1 318 осіб із 60 677 осіб) [Таблиці 35, 36]. Тобто, етнічні меншини, крім росіяни були в меншості як серед усього населення Балаклєї, так і інших теренів району за межами міста.

Зберігалися відмінності у мовній структурі етнічних меншин, окрім росіян у місті Балаклєї та в інших населених пунктах району. Так, рівень частки не асимільованих за мовою серед етнічних меншин, окрім росіян у Балаклєї був нижчим, ніж на інших теренах району, відповідно, 28,16% (136 осіб із 483 осіб) та 38,01% (501 особа із 1 318 осіб). Рівень частки україномовних серед них у Балаклєї був нижчим, ніж у районі за межами міста, відповідно, 16,56% (80 осіб) та 18,51% (244 особи). Російськомовні серед етнічних меншин, окрім росіян у Балаклєї становили абсолютну більшість – 55,07% (266 осіб), а в районі за межами міста – відносно більшість, 42,34% (558 осіб) [Таблиці 35, 36].

Отже, рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення Балаклейського району, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були незначними. Відносно більшість серед них складали російськомовні. Рівень частки не асимільованих за мовою, а особливо україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у Балаклейщині був нижчим.

Первомайський район. 12-те місце за рівнем частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення поміж усіх районів Харківщини посідав Первомайський район. Цей рівень складав 1,95% (389 осіб із 19 999 осіб). Тобто, лише кожен 51-й мешканець району належав до етнічних меншин, окрім росіян. Незначним був рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед етнічних меншин у районі – лише 5,63% (389 осіб із 6 909 осіб), тобто кожен 18-й. Абсолютну більшість серед етнічних меншин району складали росіяни – більше 9-ти із 10-ти. Рівень частки Первомайського району серед етнічних меншин, окрім росіян області складав 0,37% (389 осіб із 77 707 осіб). Рівень зосередження етнічних меншин, окрім росіян у районі був нижчим, ніж українців – 0,64% (13 090 осіб із 2 048 699 осіб), усього населення – 0,69% (19 999 осіб із 2 895 813 осіб) та росіян – 0,88% (6 520 осіб із 742 025 осіб) [Таблиці 69, 4].

До того ж, рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення Первомайського району був навіть дещо вищим, ніж серед усього населення Первомайської міськради, відповідно, 1,95% (389 осіб із 19 999 осіб) та 1,64% (546 осіб із 33 319 осіб) [Таблиці 69, 21]. Однак, етнічні меншини, крім росіян були в меншості серед усього населення як району, так і міськради.

У Первомайському районі серед етнічних меншин, окрім росіян відносно більшість складали російськомовні – 48,33% (126 осіб із 389 осіб). Помітно нижчим був рівень частки серед них не асимільованих за мовою – 32,39% (188 осіб). Найнижчим був рівень частки україномовних – 17,22% (67 осіб). Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян майже кожен 2-й був російськомовним, кожен 3-й – не асимільованим за мовою та кожен 6-й – україномовним. Рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян був майже вп'ятеро вищим, ніж серед росіян – 3,65% (325 осіб із 6 520 осіб) [Таблиця 69].

Рівень зосередження у Первомайщині україномовних етнічних меншин, окрім росіян – 0,89% (67 осіб із 7 493 осіб) був вищим, ніж не асимільованих за мовою та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян, відповідно,

0,50% (126 осіб із 25 065 осіб) та 0,43% (188 осіб із 44 059 осіб). Рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення Первомайського району, як і їхня чисельність в абсолютних показниках виявилися значно нижчими, ніж рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення, відповідно, 0,58% (67 осіб із 11 631 особи) та 2,29% (188 осіб із 8 234 осіб) [Таблиці 69, 4].

Отже, серед усього населення Первомайського району рівень частки етнічних меншин, окрім росіян, як і їхня чисельність в абсолютних показниках залишалися досить незначними. Відносно більшість серед них складали російськомовні. Рівень частки не асимільованих за мовою, а особливо україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у Первомайщині був нижчим.

Дворічанський район. 13-те місце за рівнем частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення поміж 27-ми районів Харківщини посідав Дворічанський район. Цей рівень складав лише 1,91% (427 осіб із 22 323 осіб). Тобто, лише кожен 52-й мешканець району належав до етнічних меншин, окрім росіян. Рівень частки етнічних меншин, окрім росіян середсукупної чисельності етнічних меншин у районі складав 11,70% (427 осіб із 3 649 осіб), тобто кожен 8-й. Абсолютну більшість серед етнічних меншин цього району складали росіян – майже 9 із 10-ти. Рівень частки Дворічанського району серед етнічних меншин, окрім росіян області складав 0,41% (427 осіб із 77 707 осіб). Рівень їхнього зосередження у цьому районі був нижчим, ніж українців – 0,91% (18 674 особи із 2 048 699 осіб), усього населення – 0,77% (22 323 осіб із 2 895 813 осіб) та росіян – 0,43% (3 649 осіб із 742 025 осіб) [Таблиці 66, 4].

Серед етнічних меншин, окрім росіян Дворічанського району відносно більшість складали не асимільовані за мовою – 40,75% (174 особи із 427 осіб). Рівень частки серед них україномовних був дещо вищим, ніж російськомовних, відповідно, 31,38% (134 особи) та 27,17% (116 осіб). Серед етнічних меншин, окрім росіян 4 із 10-ти були не асимільованими за мовою, майже кожен 3-й – україномовним та кожен 4-й – російськомовним. Рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у районі був удвічі вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян – 13,87% (447 осіб із 3 222 осіб). Рівень зосередження у Дворічанському районі україномовних етнічних меншин, окрім росіян – 1,79% (134 особи із 7 493 осіб) був вищим, ніж не асимільованих за мовою – 0,69% (174 особи із 25 065

осіб) та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян – 0,26% (116 осіб із 44 059 осіб) [Таблиці 66, 4].

Рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення у Дворічанському районі був помітно нижчим, ніж рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення, відповідно, 0,71% (134 особи із 18 790 осіб) та 3,46% (116 осіб із 3 354 осіб) [Таблиця 66]. Однак, чисельність україномовних етнічних меншин, окрім росіян у цьому районі виявилася більшою, ніж чисельність російськомовних етнічних меншин, окрім росіян.

Отже, рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення Дворічанського району, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були незначними. Відносно більшість серед них складали не асимільовані за мовою, а рівень частки україномовних та російськомовних був нижчим. Однак, рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян Дворічанщини виявився дещо вищим, ніж рівень частки російськомовних.

Шевченківський район. 14-те місце за рівнем частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення поміж усіх районів області посідав Шевченківський район. Цей рівень складав 1,91% (444 особи із 23 290 осіб). Лише кожен 52-й мешканець району належав до етнічних меншин, окрім росіян. Значним був рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед етнічних меншин і складав 19,59% (444 особи із 2 267 осіб), тобто кожен 5-й [Таблиця 65]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин району складали росіяни – 8 із 10-ти.

Рівень частки Шевченківського району серед етнічних меншин, окрім росіян Харківщини складав 0,42% (444 осіб із 77 707 осіб). Рівень їхнього зосередження у цьому районі був нижчим, ніж українців – 1,03% (21 023 особи із 2 048 699 осіб), усього населення – 0,80% (23 290 осіб із 2 895 813 осіб), але вищим, ніж росіян – 0,25% (1 823 особи із 742 025 осіб) [Таблиці 65, 4].

У Шевченківщині серед етнічних меншин, окрім росіян відносно більшість складали не асимільовані за мовою – 49,10% (218 осіб із 444 осіб). Рівень частки україномовних серед них був вищим, ніж російськомовних, відповідно, 27,48% (122 особи) та 19,59% (87 осіб). Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян кожен 2-й був не асимільованим за мовою, кожен 4-й – україномовним та кожен 5-й – російськомовним. Рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян був вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян – 23,42% (427 осіб із 1 823 осіб) [Таблиця 65].

Рівень зосередження у Шевченківському районі україномовних етнічних меншин, окрім росіян – 1,63% (122 особи із 7 493 осіб) був вищим, ніж не асимільованих за мовою – 0,87% (218 осіб із 25 065 осіб) та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян – 0,20% (87 осіб із 44 059 осіб). Рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення Шевченківщини виявився нижчим – 0,57% (122 особи із 21 248 осіб), ніж рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення району – 4,82% (87 осіб із 1 806 осіб) [Таблиці 65, 4].

Отже, серед усього населення Шевченківського району рівень частки етнічних меншин, окрім росіян, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були досить незначними. Відносно більшість серед них становили не асимільовані за мовою. Помітно нижчим серед етнічних меншин, окрім росіян у цьому районі був рівень частки україномовних та російськомовних. Однак, рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян Шевченківщини виявився вищим, ніж рівень частки російськомовних.

Сахновщинський район. 15-те місце за рівнем частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення поміж усіх районів Харківщини посідав Сахновщинський район. Цей рівень складав 1,84% (486 осіб із 26 448 осіб). Тобто, лише кожен 54-й мешканець цього району належав до етнічних меншин, окрім росіян. Значним був рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед етнічних меншин у районі – 24,05% (486 осіб із 2 021 особи), тобто кожен 4-й [Таблиця 62]. Абсолютну більшість серед них складали росіяни – 3 із 4-х.

Рівень частки Сахновщинського району серед етнічних меншин, окрім росіян Харківщини складав 0,46% (486 осіб із 77 707 осіб). Рівень їхнього зосередження у цьому районі був нижчим, ніж українців – 1,19% (24 427 осіб із 2 048 699 осіб), усього населення – 0,91% (26 448 осіб із 2 895 813 осіб), але вищим, ніж росіян – 0,21% (1 535 осіб із 742 025 осіб) [Таблиці 62, 4].

Серед етнічних меншин, окрім росіян Сахновщинського району абсолютну більшість складали не асимільовані за мовою – 55,97% (272 особи із 486 осіб). Рівень частки серед них україномовних виявився удвічі вищим, ніж рівень частки російськомовних, відповідно, 28,19% (137 осіб) та 13,79% (67 осіб). Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян кожен 2-й був не асимільованим за мовою, кожен 4-й – україномовним та кожен 7-й – російськомовним. Рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у Сахновщинському районі, на відміну від більшості районів,

був нижчим, ніж рівень частки україномовних серед росіян – 33,29% (511 осіб із 1 535 осіб) [Таблиця 62].

Рівень зосередження у Сахновщинському районі україномовних етнічних меншин, окрім росіян – 1,83% (137 осіб із 7 493 осіб) був вищим, ніж не асимільованих за мовою – 1,09% (222 особи із 25 065 осіб) та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян – 0,15% (67 осіб із 44 059 осіб) [Таблиці 62, 4].

Рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення Сахновщинського району був на порядок нижчим, ніж рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення, відповідно, 0,55% (137 осіб із 24 966 осіб) та 5,59% (67 осіб із 1 200 осіб) [Таблиця 62]. Однак, у цьому районі чисельність в абсолютних показниках україномовних етнічних меншин, окрім росіян виявилася вдвічі більшою, ніж російськомовних етнічних меншин, окрім росіян.

Отже, рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення Сахновщинського району, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були незначними. Абсолютну більшість серед них складали не асимільовані за мовою. Серед етнічних меншин, окрім росіян у цьому районі був рівень частки україномовних виявився вдвічі вищим, ніж рівень частки російськомовних.

Барвінківський район. 16-те місце за рівнем частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення поміж усіх районів області посідав Барвінківський район. Цей рівень складав 1,70% (544 особи із 32 060 осіб). Тобто, лише кожен 59-й мешканець району належав до етнічних меншин, окрім росіян. 36 осіб не вказали власне етнічне походження, що складало 0,11% загальної чисельності населення району. Помітним був рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед етнічних меншин у Барвінківщині і складав 19,34% (544 особи із 2 813 осіб), тобто кожен 5-й. Абсолютну більшість серед етнічних меншин району складали росіяни – 4 із 5-ти. Рівень частки району серед етнічних меншин, окрім росіян області складав 0,70% (544 особи із 77 707 осіб). Рівень зосередження меншин, окрім росіян у районі був нижчим, ніж українців – 1,43% (29 211 осіб із 2 048 699 осіб), усього населення – 1,11% (32 060 осіб із 2 895 813 осіб) та росіян – 2,55% (2 269 осіб із 742 025 осіб) [Таблиці 57, 4].

Серед етнічних меншин, окрім росіян Барвінківського району абсолютну більшість складали не асимільовані за мовою – 51,65% (281 особа

із 544 осіб). Рівень частки україномовних був лише дещо нижчим, ніж російськомовних, відповідно, 23,35% (127 осіб) та 24,45% (133 осіб). Тобто, у Барвінківщині серед етнічних меншин, окрім росіян кожен 2-й був не асимільованим за мовою, а майже кожен 4-й – україномовним та російськомовним. Рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян був вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян – 17,98% (408 осіб із 2 269 осіб) [Таблиця 57].

Рівень зосередження у Барвінківщині україномовних етнічних меншин, окрім росіян – 1,69% (127 осіб із 7 493 осіб) був вищим, ніж не асимільованих за мовою та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 1,12% (281 особа із 25 065 осіб) та 0,30% (824 особи із 44 059 осіб) [Таблиці 57, 4].

Рівень частки україномовних меншин, окрім росіян серед україномовного населення Барвінківщини виявився більше, ніж на порядок нижчим, порівняно з рівнем частки російськомовних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення, відповідно, 0,44% (127 осіб із 29 253 осіб) та 5,35% (133 особи із 2 485 осіб), хоча їхня чисельність була майже однаковою [Таблиця 57].

Рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення міста Барвінкового був дещо вищим, ніж в інших населених пунктах району, відповідно, 1,91% (245 осіб із 12 798 осіб) та 1,55% (299 осіб із 19 262 осіб) [Таблиці 58, 59]. Тобто, етнічні меншини, крім росіяни були в меншості як серед усього населення міста Барвінкового, так і на інших теренах цього району.

Зберігалися також і відмінності у мовній структурі етнічних меншин, окрім росіян у місті Барвінковому та в інших населених пунктах району. Так, не асимільовані за мовою, переважно за рахунок циганів, серед етнічних меншин, окрім росіян у Барвінковому становили абсолютну більшість – 62,04% (152 особи із 247 осіб), а в інших населених пунктах району – відносну більшість, 43,14% (129 осіб із 299 осіб). Рівень частки україномовних серед них у Барвінковому був значно нижчим, ніж на інших теренах району, відповідно, 13,88% (34 особи) та 31,10% (93 особи). Рівень частки російськомовних серед етнічних меншин, окрім росіян у Барвінковому був нижчим, ніж у районі за межами міста, відповідно, 23,67% (58 осіб) та 25,08% (75 осіб) [Таблиці 58, 59].

Отже, серед усього населення Барвінківського району рівень частки етнічних меншин, окрім росіян, як і їхня чисельність в абсолютних

показниках були досить незначними. Абсолютну більшість серед них складали не асимільовані за мовою. Помітно нижчим серед етнічних меншин, окрім росіян у Барвінківщині був рівень частки україномовних та російськомовних.

Лозівський район. 17-те місце за рівнем частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення поміж усіх районів Харківщини посідав Лозівський район. Цей рівень складав 1,66% (576 осіб із 34 551 особи). Тобто, лише кожен 60-й мешканець району належав до етнічних меншин, окрім росіян. Помітним був рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед етнічних меншин району – 14,62% (576 осіб із 3 940 осіб), тобто кожен 7-й [Таблиця 54]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин Лозівщини складали росіяни.

Рівень частки Лозівського району серед етнічних меншин, окрім росіян області складав 0,54% (576 осіб із 77 707 осіб). Рівень зосередження етнічних меншин, окрім росіян у районі був нижчим, ніж українців – 1,49% (30 611 осіб із 2 048 699 осіб) та всього населення – 1,19% (34 551 особа із 2 895 813 осіб), але вищим, ніж росіян – 0,88% (3 364 особи із 742 025 осіб) [Таблиці 54, 4].

При цьому, рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення Лозівського району був фактично таким же, як і серед усього населення Лозівської міськради, відповідно, 1,66% (576 осіб із 34 551 особи) та 1,65% (1 218 осіб із 73 707 осіб) [Таблиці 54, 11]. Однак, етнічні меншини, крім росіяни були в меншості серед усього населення як району, так і міськради.

У Лозівському районі серед етнічних меншин, окрім росіян відносно більшість складали не асимільовані за мовою – 41,49% (239 осіб із 576 осіб). Рівень частки серед них україномовних був дещо вищим, ніж російськомовних, відповідно, 28,12% (162 особи) та 27,78% (160 осіб). Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян 4 із 10-ти були не асимільованими за мовою, а кожен 4-й – україномовним та російськомовним. Рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян був удвічі вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян – 13,82% (465 осіб із 3 364 осіб) [Таблиця 54].

Рівень зосередження у Лозівському районі україномовних етнічних меншин, окрім росіян – 2,16% (162 особи із 7 493 осіб) був вищим, ніж не асимільованих за мовою та російськомовних меншин, окрім росіян, відповідно, 0,95% (239 осіб із 25 065 осіб) та 0,36% (160 осіб із 44 059 осіб) [Таблиці 54, 4].

Рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення у Лозівщині був значно нижчим – 0,53% (162 особи із 30 582 осіб), ніж рівень частки російськомовних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення – 4,31% (160 осіб із 3 711 осіб), попри те, що їхня чисельність в абсолютних показниках була майже однаковою [Таблиця 54].

Отже, рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення Лозівського району, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були незначними. Відносно більшість серед них складали не асимільовані за мовою. Значно нижчим серед етнічних меншин, окрім росіян у Лозівщині був рівень частки україномовних та російськомовних.

Нововодолазький район. 18-те місце за рівнем частки етнічних меншин, окрім росіян серед населення поміж усіх районів Харківщини посідав Нововодолазький район. Цей рівень складав 1,65% (675 осіб із 40 888 осіб). Лише кожен 60-й мешканець району належав до етнічних меншин, окрім росіян. Незначним був рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед етнічних меншин – 7,82% (675 осіб із 8 637 осіб), тобто кожен 13-й [Таблиця 50]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин району складали росіяни – більше 9-ти із 10-ти.

Рівень частки Нововодолазького району серед етнічних меншин, окрім росіян Харківщини складав 0,64% (675 осіб із 77 707 осіб). Рівень зосередження меншин, окрім росіян у районі був помітно нижчим, ніж українців – 1,57% (32 251 особа із 2 048 699 осіб), усього населення – 1,19% (40 888 осіб із 2 895 813 осіб) та росіян – 0,88% (7 962 особи із 742 025 осіб) [Таблиці 50, 4].

У Нововодолазькому районі серед етнічних меншин, окрім росіян відносно більшість складали не асимільовані за мовою – 45,03% (304 особи із 675 осіб). Рівень частки серед них україномовних був майже втричі нижчим, ніж російськомовних, відповідно, 14,67% (99 осіб) та 38,07% (257 осіб). Серед етнічних меншин, окрім росіян 4 із 10-ти були не асимільовані за мовою, кожен 3-й – російськомовним, а лише кожен 7-й – україномовним. Однак, рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у цьому районі був майже втричі вищим, ніж серед росіян – 5,10% (406 осіб із 7 962 осіб) [Таблиця 50].

Рівень зосередження у Нововодолазщині україномовних етнічних меншин, окрім росіян – 1,32% (99 осіб із 7 493 осіб) був вищим, ніж не асимільованих за мовою та російськомовних меншин, окрім росіян,

відповідно, 1,21% (304 особи із 25 065 осіб) та 0,58% (257 осіб із 44 059 осіб). Рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення у районі та їхня чисельність були значно нижчими, ніж рівень частки російськомовних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення, відповідно, 0,31% (99 осіб із 31 767 осіб) та 2,92% (257 осіб із 8 801 осіб) [Таблиця 50].

Отже, серед усього населення Нововодолазького району рівень частки етнічних меншин, окрім росіян, як і їхня чисельність були досить незначними. Відносно більшість серед них складала не асимільована мова. Однак, рівень частки російськомовних серед етнічних меншин, окрім росіян у Нововодолазщині виявився майже втричі вищим, ніж рівень частки україномовних.

Ізюмський район. 19-те місце за рівнем частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення поміж усіх районів області посідав Ізюмський район. Цей рівень складав 1,60% (356 осіб із 22 256 осіб). Тобто, лише кожен 62-й мешканець району належав до етнічних меншин, окрім росіян. 66 осіб не вказали власне етнічне походження, що складало 0,30% загальної чисельності населення району. Помітним був рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед сукупної чисельності етнічних меншин у районі – 18,32% (356 осіб із 1 943 осіб), тобто майже кожен 5-й [Таблиця 67]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин району складали росіяни – 4 із 5-ти.

Рівень частки Ізюмського району серед етнічних меншин, окрім росіян області складав 0,46% (356 осіб із 77 707 осіб). Рівень зосередження етнічних меншин, окрім росіян у цьому районі був нижчим, ніж українців – 0,99% (20 247 осіб із 2 048 699 осіб) та всього населення – 0,77% (22 256 осіб із 2 895 813 осіб), але вищим, ніж росіян – 0,21% (1 587 осіб із 742 025 осіб) [Таблиці 67, 4].

Рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення Ізюмського району був фактично таким же, як і серед усього населення міста обласного підпорядкування Ізюма, відповідно, 1,60% (356 осіб із 22 256 осіб) та 1,62% (906 осіб із 56 075 осіб) [Таблиці 67, 17]. Тобто, етнічні меншини, крім росіян залишалися в меншості серед усього населення району та міськради.

На відміну від переважної більшості районів Харківщини, серед етнічних меншин, окрім росіян в Ізюмському районі відносно більшість складали україномовні – 37,08% (132 особи із 356 осіб). Нижчим був рівень

частки серед них не асимільованих за мовою – 33,71% (120 осіб), а найнижчим був рівень частки російськомовних – 28,65% (102 особи). В Ізюмщині серед етнічних меншин, окрім росіян кожен 3-й був україномовним та не асимільованим за мовою. Рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у районі був удвічі вищим, ніж серед росіян – 17,77% (282 особи із 1 587 осіб) [Таблиця 67].

Рівень зосередження у Ізюмському районі україномовних етнічних меншин, окрім росіян – 1,76% (132 особи із 7 493 осіб) був вищим, ніж не асимільованих за мовою та російськомовних меншин, окрім росіян, відповідно, 0,48% (120 осіб із 25 065 осіб) та 0,23% (102 осіб із 44 059 осіб). Рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення в Ізюмщині був на порядок нижчим, ніж рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення, відповідно, 0,65% (132 особи із 20 401 особи) та 6,14% (102 особи із 1 663 осіб). Чисельність україномовних етнічних меншин, окрім росіян у районі була вищою, ніж російськомовних етнічних меншин, окрім росіян [Таблиці 67, 4].

Отже, рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення Ізюмщини, як і їхня чисельність були незначними. Відносно більшість серед них складали україномовні. Дещо нижчим серед етнічних меншин, окрім росіян був рівень частки не асимільованих за мовою та російськомовних.

Куп'янський район. 20-те місце за рівнем частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення поміж усіх районів Харківщини посідав Куп'янський район. Цей рівень складав 1,60% (477 осіб із 29 882 осіб). Тобто, лише кожен 62-й мешканець району належав до етнічних меншин, окрім росіян. Помітним був рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед сукупної чисельності етнічних меншин – 14,38% (477 осіб із 3 318 осіб) [Таблиця 60]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин цього району складали росіяни.

Рівень частки Куп'янщини серед етнічних меншин, окрім росіян в області складав 0,45% (477 осіб із 77 707 осіб). Рівень зосередження етнічних меншин, окрім росіян у районі був нижчим, ніж українців – 1,30% (26 564 особи із 2 048 699 осіб) та всього населення – 1,03% (29 882 особи із 2 895 813 осіб), але вищим, ніж росіян – 0,38% (2 841 особа із 742 025 осіб) [Таблиці 60, 4].

Однак, рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення Куп'янського району був дещо вищим, ніж серед усього населення

Куп'янської міськради, відповідно, 1,60% (477 осіб із 29 882 осіб) та 1,50% (943 особи із 62 705 осіб) [Таблиці 60, 14]. Тобто, етнічні меншини, крім росіян залишалися в меншості серед усього населення як району, так і міськради.

Серед етнічних меншин, окрім росіян Куп'янського району відносно більшість складали не асимільовані за мовою – 34,59% (165 осіб із 477 осіб). Дещо нижчим був рівень частки серед них російськомовних – 32,08% (153 особи), а найнижчим виявився рівень частки україномовних – 26,20% (125 осіб). Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян кожен 3-й був не асимільованим за мовою та російськомовним, а кожен 4-й – україномовним. Однак, рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у районі був майже удвічі вищим, ніж серед росіян – 14,75% (419 осіб із 2 841 особи) [Таблиця 60].

Рівень зосередження у Куп'янщині україномовних етнічних меншин, окрім росіян – 1,67% (125 осіб із 7 493 осіб) був вищим, ніж не асимільованих за мовою та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 0,66% (165 осіб із 25 065 осіб) та 0,35% (153 особи із 44 059 осіб) [Таблиці 60, 4].

Рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення в Куп'янському районі був на порядок нижчим, ніж рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення, відповідно, 0,47% (125 осіб із 26 577 осіб) та 4,93% (153 особи із 3 102 осіб) [Таблиця 60].

Отже, серед усього населення Куп'янського району рівень частки етнічних меншин, окрім росіян, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були досить незначними. Відносно більшість серед них складали не асимільовані за мовою. Дещо нижчим серед етнічних меншин, окрім росіян у Куп'янщині був рівень частки російськомовних та україномовних.

Богодухівський район. 21-ше місце за рівнем частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення поміж 27-ми районів області посідав Богодухівський район. Цей рівень складав 1,59% (757 осіб із 47 560 осіб). Тобто, лише кожен 62-й мешканець району належав до етнічних меншин, окрім росіян. Досить помітним був рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед сукупної чисельності етнічних меншин у Богодухівщині – 22,20% (757 осіб із 3 410 осіб), тобто кожен 5-й [Таблиця 47]. Однак, абсолютну більшість серед етнічних меншин цього району складали росіяни.

Рівень частки Богодухівського району серед етнічних меншин, окрім росіян області складав 0,72% (757 осіб із 77 707 осіб). Рівень зосередження

етнічних меншин, окрім росіян у районі був нижчим, ніж українців – 2,16% (44 150 осіб із 2 048 699 осіб), усього населення – 1,64% (47 560 осіб із 2 895 813 осіб), але вищим, ніж росіян – 0,36% (2 653 особи із 742 025 осіб) [Таблиці 47, 4].

У Богодухівщині серед етнічних меншин, окрім росіян відносно більшість складали не асимільовані за мовою – 48,35% (366 осіб із 757 осіб). Рівень частки україномовних серед них був вищим, як і їхня чисельність в абсолютних показниках, ніж російськомовних, відповідно, 29,59% (224 особи) та 20,48% (155 осіб). Серед етнічних меншин, окрім росіян майже кожен 2-й був не асимільованим за мовою, 3 із 10-ти – україномовними та кожен 5-й – російськомовним. Рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у районі був вищим, ніж серед росіян – 20,88% (554 особи із 2 653 осіб) [Таблиця 47].

Рівень зосередження у Богодухівщині україномовних етнічних меншин, окрім росіян – 2,99% (224 особи із 7 493 осіб) був вищим, ніж не асимільованих за мовою та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 1,46% (224 особи із 25 065 осіб) та 0,35% (155 осіб із 44 059 осіб) [Таблиці 47, 4].

Рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення Богодухівщини був майже, ніж на порядок нижчим, порівняно з рівнем частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення, відповідно, 0,50% (224 особи із 44 542 осіб) та 5,88% (155 осіб із 2 638 осіб) [Таблиця 47].

Рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення міста Богодухова був дещо нижчим, ніж в інших населених пунктах району, відповідно, 1,43% (258 осіб із 18 045 осіб) та 1,69% (499 осіб із 29 515 осіб) [Таблиці 48, 49]. Тобто, етнічні меншини, крім росіяни були в меншості серед усього населення Богодухова та інших населених пунктах району за межами міста.

Зберігалися відмінності у мовній структурі етнічних меншин, окрім росіян у Богодухові та в інших населених пунктах району. Так, рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у Богодухові був помітно нижчим, ніж у районі за межами міста, відповідно, 20,54% (53 особи із 258 осіб) та 34,27% (171 особа із 499 осіб). Навпаки, рівень частки російськомовних серед них у Богодухові був вищим, ніж на інших теренах району, відповідно, 28,29% (73 особи) та 16,43% (82 особи). Не асимільовані за мовою серед етнічних меншин, окрім росіян становили відносну більшість

у районному центрі та за його межами, відповідно, 49,22% (127 осіб) та 47,90% (239 осіб) [Таблиці 48, 49].

Отже, рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення Богодухівського району, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були незначними. Відносно більшість серед них складали не асимільовані за мовою. Дещо нижчим серед етнічних меншин, окрім росіян у Богодухівщині був рівень частки україномовних та російськомовних.

Краснокутський район. 22-ге місце за рівнем частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення поміж усіх районів Харківщини посідав Краснокутський район. Цей рівень складав 1,47% (488 осіб із 33 122 осіб). Тобто, лише кожен 68-й мешканець району належав до етнічних меншин, окрім росіян. Значним був рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед сукупної чисельності етнічних меншин у районі – 24,16% (488 осіб із 2 020 осіб), тобто майже кожен 4-й [Таблиця 56]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин цього району складали росіяни – 3 із 4-х.

Рівень частки Краснокутщини серед етнічних меншин, окрім росіян області складав 0,46% (488 осіб із 77 707 осіб). Рівень зосередження етнічних меншин, окрім росіян у районі був нижчим, ніж українців – 1,52% (31 102 особи із 2 048 699 осіб) та всього населення – 1,14% (33 122 особи із 2 895 813 осіб), але вищим, ніж росіян – 0,21% (1 532 особи із 742 025 осіб) [Таблиці 56, 4].

У Краснокутському районі серед етнічних меншин, окрім росіян відносно більшість складали не асимільовані за мовою – 46,72% (228 осіб із 488 осіб). Помітно нижчим був серед них рівень частки україномовних – 27,46% (134 особи), а найнижчим виявився рівень частки російськомовних – 23,57% (115 осіб). Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян майже кожен 2-й був не асимільованим за мовою, а кожен 4-й – україномовним та російськомовним. Рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у цьому районі був дещо вищим, ніж серед росіян – 23,69% (363 особи із 1 532 осіб) [Таблиця 56].

Рівень зосередження у Краснокутщині україномовних етнічних меншин, окрім росіян – 1,79% (134 особи із 7 493 осіб) був вищим, ніж не асимільованих за мовою та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 0,91% (228 осіб із 25 065 осіб) та 0,26% (115 особи із 44 059 осіб) [Таблиці 56, 4].

Рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення у Краснокутщині, як і їхня чисельність в

абсолютних показниках виявилися значно нижчими, ніж рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення, відповідно, 0,43% (134 особи із 31 441 особи) та 7,97% (115 осіб із 1 442 осіб) [Таблиця 56].

Отже, серед усього населення Краснокутського району рівень частки етнічних меншин, окрім росіян, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були досить незначними. Відносно більшість серед них складали не асимільовані за мовою. Дещо нижчим серед етнічних меншин, окрім росіян у Краснокутщині був рівень частки україномовних та російськомовних.

Дергачівський район. 23-те місце за рівнем частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення поміж усіх районів Харківщини посідав Дергачівський район. Цей рівень складав 1,47% (1 391 особа із 98 521 особа). Тобто, лише кожен 68-й мешканець району належав до етнічних меншин, окрім росіян. 55 осіб у цьому районі не вказали власне етнічне походження, що складало лише 0,06% загальної чисельності населення. Незначним був рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед етнічних меншин – 7,19% (1 391 особа із 19 340 осіб), тобто лише кожен 14-й [Таблиця 31]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин Дергачівщини складали росіяни – більше 9-ти із 10-ти.

Рівень частки Дергачівського району серед етнічних меншин, окрім росіян області складав 1,79% (1 391 особа із 77 707 осіб). Рівень зосередження етнічних меншин, окрім росіян у цьому районі був нижчим, ніж українців – 3,86% (79 126 осіб із 2 048 699 осіб), усього населення – 3,40% (98 521 особа із 2 895 813 осіб) та росіян – 2,42% (17 949 осіб із 742 025 осіб) [Таблиці 31, 4].

У Дергачівському районі серед етнічних меншин, окрім росіян відносно більшість складали російськомовні – 44,28% (616 осіб із 1 391 особи). Дещо нижчим серед них виявився рівень частки не асимільованих за мовою – 41,48% (577 осіб), а найнижчим був рівень частки україномовних – 13,37% (186 осіб). Тобто, у Дергачівщині серед етнічних меншин, окрім росіян 4 із 10-ти були не асимільованими за мовою та російськомовними, а кожен 7-й – україномовним. Рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у районі був дещо вищим, ніж серед росіян – 8,83% (1 585 осіб із 17 949 осіб) [Таблиця 31].

Рівень зосередження у Дергачівщині україномовних етнічних меншин, окрім росіян – 2,48% (186 осіб із 7 493 осіб) був вищим, ніж не асимільованих за мовою – 2,30% (577 осіб із 25 065 осіб) та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян – 1,40% (616 осіб із 44 059 осіб) [Таблиці 31, 4].

Рівень частки україномовних меншин, окрім росіян серед україномовного населення Дергачівщини був більше, ніж на порядок нижчим, порівняно з рівнем частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення району, відповідно, 0,24% (577 осіб із 76 930 осіб) та 2,94% (616 осіб із 20 944 осіб) [Таблиця 31].

Рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення міста Дергачі був дещо нижчим, ніж в інших населених пунктах району, відповідно, 1,16% (235 осіб із 20 196 осіб) та 1,48% (1 156 осіб із 78 325 осіб) [Таблиці 32, 33]. Тобто, етнічні меншини, крім росіяни були в меншості як серед усього населення Дергачів, так і районі за межами міста.

Зберігалися відмінності у мовній структурі етнічних меншин, окрім росіян у місті Дергачі та в інших населених пунктах району. Так, серед етнічних меншин, окрім росіян у місті не асимільовані за мовою становили відносну більшість – 46,81% (110 осіб із 235 осіб), а на інших теренах району не асимільовані за мовою були в меншості – 40,40% (467 осіб із 1 156 осіб). Рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у Дергачах був дещо вищим, ніж у районі за межами міста, відповідно, 14,89% (35 осіб) та 13,06% (151 особа). Однак, російськомовні були в меншості серед етнічних меншин, окрім росіян у Дергачах, але складали відносну більшість серед них на інших теренах району, відповідно, 36,17% (85 осіб) та 45,93% (531 особа) [Таблиці 32, 33].

Отже, рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення Дергачівського району, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були незначними. Відносну більшість серед них складали російськомовні. Дещо нижчим серед етнічних меншин, окрім росіян у цьому районі був рівень частки не асимільованих за мовою, а найнижчим – рівень частки україномовних.

Валківський район. 24-те місце за рівнем частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення поміж усіх районів області посідав Валківський район. Цей рівень складав 1,37% (502 особи із 36 808 осіб). Лише кожен 73-й мешканець району належав до етнічних меншин, окрім росіян. Помітним був рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед етнічних меншин Валківщини – 21,42% (502 особи із 2 344 осіб), тобто кожен 5-й [Таблиця 51]. Однак, абсолютну більшість серед етнічних меншин району складали росіяни.

Рівень частки Валківщині серед етнічних меншин, окрім росіян Харківщини складав лише 0,48% (502 особи із 77 707 осіб). Рівень

зосередження етнічних меншин, окрім росіян у цьому районі був нижчим, ніж українців – 1,68% (34 464 особи із 2 048 699 осіб), усього населення – 1,27% (36 808 осіб із 2 895 813 осіб) та росіян – 2,42% (17 949 осіб із 742 025 осіб) [Таблиці 51, 4].

У Валківському районі серед етнічних меншин, окрім росіян відносно більшість складали не асимільовані за мовою – 38,05% (191 особа із 502 осіб). Дещо нижчим був серед них рівень частки україномовних – 31,67% (159 осіб), а найнижчим був рівень частки російськомовних – 29,08% (146 осіб). У цьому районі серед етнічних меншин, окрім росіян майже 4 із 10-ти були не асимільованими за мовою, а 3 із 10-ти – україномовними та російськомовними. Рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у районі був майже удвічі вищим, ніж серед росіян – 17,70% (326 осіб із 1 842 осіб) [Таблиця 51].

Рівень зосередження у Валківщині україномовних етнічних меншин, окрім росіян – 2,12% (159 осіб із 7 493 осіб) був значно вищим, ніж не асимільованих за мовою – 0,76% (191 особа із 25 065 осіб) та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян – 0,33% (146 осіб із 44 059 осіб). Рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення у Валківському районі був істотно нижчим, ніж рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення, відповідно, 0,46% (159 осіб із 34 685 осіб) та 7,59% (146 осіб із 1 924 осіб) [Таблиці 51, 4]. За чисельністю україномовні етнічні меншини, крім росіян переважали російськомовні етнічні меншини, крім росіян.

При цьому, рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення міста Валки був дещо нижчим, ніж в інших населених пунктах району, відповідно, 1,03% (106 осіб із 10 295 осіб) та 1,50% (396 осіб із 26 513 осіб) [Таблиці 52, 53]. Тобто, етнічні меншини, крім росіяни були в меншості як серед усього населення міста Валки, так і в інших населених пунктах району.

Зберігалися відмінності у мовній структурі етнічних меншин, окрім росіян у місті Валки та в інших населених пунктах району. Серед етнічних меншин, окрім росіян рівень частки не асимільованих за мовою у місті був вищим – 46,23% (49 осіб із 106 осіб), ніж у районі за його межами – 35,86% (142 особи із 396 осіб) і складали відносно більшість. Рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у Валках був нижчим, ніж у районі за межами міста, відповідно, 25,47% (27 осіб) та 33,33% (142 особи). Таке ж співвідношення було і в рівні частки російськомовних серед

етнічних меншин, окрім росіян у районному центрі та у Валківщині за його межами, відповідно, 26,42% (28 осіб) та 29,80% (118 осіб) [Таблиці 52, 53].

Отже, серед усього населення Валківського району рівень частки етнічних меншин, окрім росіян, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були досить незначними. Відносну більшість серед них складали не асимільовані за мовою. Дещо нижчим серед етнічних меншин, окрім росіян у Валківщині був рівень частки україномовних та російськомовних.

Зміївський район. 25-те місце за рівнем частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення поміж усіх районів області посідав Зміївський район. Цей рівень складав 1,36% (1 107 осіб із 81 307 осіб). Лише кожен 73-й мешканець району належав до етнічних меншин, окрім росіян. 535 осіб не вказали власне етнічне походження, що складало 0,66% загальної чисельності населення району. Досить незначним був рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед етнічних меншин у Зміївщині – 8,01% (1 107 осіб із 13 819 осіб), тобто кожен 12-й. Абсолютну більшість серед етнічних меншин району складали росіяни – 9-ти із 10-ти. Рівень частки Зміївщини серед етнічних меншин, окрім росіян області складав 1,42% (1 107 осіб із 77 707 осіб). Рівень зосередження етнічних меншин, окрім росіян у районі був нижчим, ніж українців – 3,27% (66 953 особи із 2 048 699 осіб), усього населення – 2,81% (81 307 осіб із 2 895 813 осіб) та росіян – 1,71% (12 712 осіб із 742 025 осіб) [Таблиці 37, 4].

У Зміївському районі серед етнічних меншин, окрім росіян відносну більшість складали російськомовні – 46,97% (520 осіб із 1 107 осіб). Помітно нижчим був серед них рівень частки не асимільованих за мовою – 33,33% (373 особи), а найнижчим був рівень частки україномовних – 18,70% (207 осіб). У районі серед етнічних меншин, окрім росіян майже кожен 2-й був не асимільованим за мовою, кожен 3-й – російськомовним, а кожен 5-й – україномовним. Рівень частки україномовних серед меншин, окрім росіян у районі був більше удвічі вищим, ніж серед росіян – 8,02% (1 019 осіб із 12 712 осіб) [Таблиця 37].

Рівень зосередження у Зміївському районі україномовних етнічних меншин, окрім росіян – 2,76% (207 осіб із 7 493 осіб) був вищим, ніж не асимільованих за мовою – 1,49% (373 особи із 25 065 осіб) та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян – 1,18% (520 осіб із 44 059 осіб) [Таблиці 37, 4].

Рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення Зміївщини залишався істотно нижчим, як і їхня

чисельність в абсолютних показниках, ніж рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення району, відповідно, 0,33% (207 осіб із 62 106 осіб) та 2,84% (520 осіб із 18 286 осіб) [Таблиця 37].

Рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення міста Змійова був нижчим, ніж в інших населених пунктах району, відповідно, 1,17% (198 осіб із 16 976 осіб) та 1,41% (909 осіб із 64 331 особа) [Таблиці 38, 39]. Тобто, етнічні меншини, крім росіян були в меншості серед усього населення як міста Змійова, так і на інших теренах цього району.

Зберігалися відмінності у мовній структурі етнічних меншин, окрім росіян у Змійова та в інших населених пунктах району. Серед етнічних меншин, окрім росіян рівень частки російськомовних у місті був нижчим – 39,39% (78 осіб із 198 осіб), ніж у районі за його межами – 48,62% (442 особи із 909 осіб) і складали відносну більшість. Рівень частки не асимільованих за мовою серед етнічних меншин, окрім росіян у Змійові був таким же, як і в інших населених пунктах, відповідно, 33,33% (66 осіб) та 33,77% (307 осіб). Рівень частки україномовних серед меншин, окрім росіян у Змійові був вищим, ніж за межами міста, відповідно, 27,27% (54 особи) та 16,83% (153 особи) [Таблиці 38, 39].

Отже, рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення Зміївського району, як і їхня чисельність були незначними. Відносну більшість серед них становили російськомовні. Дещо нижчим серед етнічних меншин, окрім росіян у Зміївщини був рівень частки не асимільованих за мовою. А найнижчим серед них залишався рівень частки україномовних.

Борівський район. Передостаннє, 26-те місце за рівнем частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення поміж усіх районів Харківщини посідав Борівський район. Цей рівень складав 1,06% (225 осіб із 21 228 осіб). Тобто, лише кожен 94-й мешканець цього району належав до етнічних меншин, окрім росіян. Незначним був рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед сукупної чисельності етнічних меншин у Борівщині – 11,15% (225 осіб із 2 018 осіб), тобто майже кожен 9-й [Таблиця 68]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин району складали росіяни – майже 9 із 10-ти.

Рівень частки Борівщини серед етнічних меншин, окрім росіян області складав лише 0,21% (225 осіб із 77 707 осіб). Рівень зосередження етнічних меншин, окрім росіян у районі був нижчим, ніж українців – 0,94% (19 210

осіб із 2 048 699 осіб), усього населення – 0,73% (21 228 осіб із 2 895 813 осіб) та росіян – 0,24% (1 793 особи із 742 025 осіб) [Таблиці 68, 4].

У Борівському районі серед етнічних меншин, окрім росіян відносно більшість складали російськомовні – 34,22% (77 осіб із 225 осіб). Лише дещо нижчим серед них був рівень частки україномовних – 33,78% (76 осіб) та не асимільованих за мовою – 31,56% (71 особа). Серед етнічних меншин, окрім росіян кожен 3-й був україномовним, російськомовним та не асимільованим за мовою. Рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у районі був помітно вищим, ніж серед росіян – 20,47% (367 осіб із 1 793 осіб) [Таблиця 68].

Рівень зосередження у Борівщині україномовних етнічних меншин, окрім росіян – 1,01% (76 осіб із 7 493 осіб) був вищим, ніж не асимільованих за мовою та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 0,28% (71 особа із 25 065 осіб) та 0,17% (77 осіб із 44 059 осіб) [Таблиці 68, 4].

Рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення у Борівському районі виявився істотно нижчим, ніж рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення району, відповідно, 0,39% (76 осіб із 19 427 осіб) та 4,45% (77 осіб із 1 729 осіб) [Таблиця 68]. Однак, чисельність україномовних та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян у Борівщині була однаковою.

Отже, серед усього населення Борівського району рівень частки етнічних меншин, окрім росіян, як і їхня чисельність в абсолютних показниках залишалися досить незначними. Відносно більшість серед них складали російськомовні. Дещо нижчим серед етнічних меншин, окрім росіян у Борівщині був рівень частки україномовних та не асимільованих за мовою.

Печенізький район. Останнє, 27-ме місце за рівнем частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення, як і за чисельністю в абсолютних показниках, поміж усіх районів Харківщини посідав Печенізький район. Цей рівень складав лише 0,84% (99 осіб із 11 827 осіб). Тобто, лише кожен 119-й мешканець цього району належав до етнічних меншин, окрім росіян. Незначним був рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед етнічних меншин у цьому районі – 11,48% (99 осіб із 862 осіб), тобто кожен 9-й [Таблиця 71]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин району складали росіяни.

Рівень частки Печенізького району серед етнічних меншин, окрім росіян області складав лише 0,09% (99 осіб із 77 707 осіб). Рівень

зосередження етнічних меншин, окрім росіян у цьому районі був нижчим, ніж українців – 0,54% (10 965 осіб із 2 048 699 осіб), усього населення – 0,41% (11 827 осіб із 2 895 813 осіб) та росіян – 0,10% (862 особи із 742 025 осіб) [Таблиці 71, 4].

У Печенізькому районі серед етнічних меншин, окрім росіян відносно більшість складали не асимільовані за мовою – 40,40% (40 осіб із 99 осіб). Дещо нижчим серед них був рівень частки україномовних – 33,33% (33 особи), а найнижчим виявився рівень частки російськомовних – 22,22% (22 особи). Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян 4 із 10-ти були не асимільованими за мовою, кожен 3-й був україномовним та кожен 5-й – російськомовним. Рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у районі був майже втричі вищим, ніж серед росіян – 11,80% (90 осіб із 763 осіб) [Таблиця 71].

Рівень зосередження у Печенізькому районі україномовних етнічних меншин, окрім росіян – 0,44% (33 особи із 7 493 осіб) був вищим, ніж не асимільованих за мовою та російськомовних меншин, окрім росіян, відповідно, 0,16% (40 осіб із 25 065 осіб) та 0,05% (22 особи із 44 059 осіб) [Таблиці 71, 4].

Рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення у Печенізькому районі виявився значно нижчим, ніж рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення, відповідно, 0,30% (40 осіб із 10 969 осіб) та 2,71% (22 особи із 813 осіб) [Таблиця 71]. Однак, за чисельністю україномовні етнічні меншини, крім росіян у районі переважали російськомовні етнічні меншини, крім росіян.

Отже, рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення Печенізького району, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були досить незначними. Відносно більшість серед них становили не асимільовані за мовою. Дещо нижчим був рівень частки україномовних. А найнижчим серед них залишався рівень частки російськомовних.

Таким чином, серед загальної чисельності населення кожного із 27-ми районів Харківської області етнічні меншини, крім росіян опинилися в меншості і були розселені дисперсно. Серед усього населення цих районів рівень частки етнічних меншин, окрім росіян (0,84% – 3,87%), як і їхня чисельність в абсолютних показниках залишалися досить незначними (від декількох десятків до декількох сотень осіб). Асиміляційні процеси у мовному середовищі етнічних меншин, окрім росіян набули досить значного

поширення. Однак, у 6-ти районах не асимільовані за мовою серед них складала абсолютну більшість, а ще в 14-ти районах – відносну більшість. В 1-му (Ізюмському) районі україномовні складали відносну більшість серед етнічних меншин, окрім росіян. До того ж, у 24-х із 27-ми районів Харківської області рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян виявився вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян. Російськомовні становили абсолютну більшість серед етнічних меншин, окрім росіян у 2-х районах, а ще в 4-х – відносну більшість.

Висновки. Таким чином, етнічні меншини, крім росіян залишалися в меншості в етнічному складі населення Харківської області (2,68%) [Таблиця 4]. При цьому, рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення Харківщини був майже вдвічі нижчим, ніж серед загальної чисельності населення України (4,51%) [Таблиця 1]. За рівнем зосередження у Харківській області етнічні меншини, крім росіян (3,57%) значно поступалися українцям (5,46%), усьому населенню (6,00%), а особливо росіянам (8,90%). Тобто, Харківщина, на відміну від Криму та Одещини, не була головним осередком територіального розміщення етнічних меншин, окрім росіян в Україні. Рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед етнічних меншин у Харківській області складав лише 9,48% [Таблиця 4]. Тобто, лише кожен 10-й представник етнічних меншин Харківщини належав до етнічних меншин, окрім росіян. А абсолютну більшість серед етнічних меншин області складали росіяни (9 із 10-ти).

Внаслідок збереження інерційного впливу етномовних процесів радянської доби, асиміляційні процеси у мовному середовищі етнічних меншин, окрім росіян Харківщини набули значного поширення. Абсолютну більшість серед них складали російськомовні (56,70%), а рівень частки україномовних залишався незначним (9,64%). Не асимільовані за мовою опинилися в меншості серед етнічних меншин, окрім в області (32,26%), тобто лише кожен 3-й [Таблиця 4].

Рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед міського населення Харківщини (2,89%) був дещо вищим, ніж серед сільського населення (2,05%). Етнічні меншини, крім росіяни залишалися в меншості серед усього населення урбаністичного середовища та сільської місцевості області. Рівень зосередження в області міських етнічних меншин, окрім росіян (5,41%) виявився значно вищим, ніж сільських етнічних меншин, окрім росіян (1,33%) [Таблиці 5, 6].

Рівень урбанізації етнічних меншин, окрім росіян (84,31%) у Харківщині був помітно вищим, ніж рівень урбанізації українців (75,01%), усього населення (78,26%), а особливо росіян (85,93%) [Таблиця 5]. Абсолютна більшість етнічних меншин, окрім росіян області зосереджувалися в урбаністичному середовищі. Навпаки, рівень частки сільського населення серед етнічних меншин, окрім росіян Харківщини (15,69%) був нижчим, ніж серед українців (24,99%) та всього населення (21,74%), але вищим, ніж серед росіян (14,07%) [Таблиця 6]. Рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед міських етнічних меншин Харківщини (9,32%) залишався дещо нижчим, ніж серед сільських етнічних меншин області (11,01%) [Таблиці 5, 6]. Тобто, попри ці відмінності, етнічні меншини, крім росіян опинилися в меншості як серед міських, так і серед сільських етнічних меншин області, а абсолютну більшість становили росіяни.

Варто підкреслити, що серед міських етнічних меншин, окрім росіян Харківщини не асимільовані за мовою залишалися в меншості (29,91%), а серед сільських етнічних меншин, окрім росіян вони становили відносну більшість (42,36%). Рівень частки україномовних серед міських етнічних меншин, окрім росіян урбаністичного середовища (7,22%) залишався майже втричі нижчим, ніж серед сільських етнічних меншин, окрім росіян (21,39%). Навпаки, рівень частки російськомовних серед міських етнічних меншин, окрім росіян Харківщини (61,43%) був вдвічі вищим, ніж серед сільських етнічних меншин, окрім росіян (29,56%). Тобто, російськомовні складали абсолютну більшість серед міських етнічних меншин, окрім росіян, а серед сільських етнічних меншин, окрім росіян зросійщені за мовою опинилися в меншості [Таблиці 5, 6].

До того ж, рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у міському середовищі Харківщини (7,22%) виявився вдвічі вищим, ніж рівень частки україномовних серед міських росіян області (3,64%) [Таблиця 5]. Таке ж співвідношення спостерігалось у рівні частки україномовних серед сільських етнічних меншин, окрім росіян (21,39%) та сільських росіян (8,16%) Харківщини [Таблиця 6]. Тобто, виявилися значні відмінності у напрямках розвитку асиміляційних процесів у мовному середовищі етнічних меншин, окрім росіян та росіян у залежності від поселенської мережі. У сільській місцевості Харківщини спостерігалось відновлення природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених представників етнічних меншин. Однак, в

урбаністичному середовищі області зберігалися інерційні впливи етномовних процесів в Україні доби бездержавності.

Рівень урбанізації російськомовних етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині (91,34%) був помітно вищим, ніж рівень урбанізації не асимільованих за мовою (78,18%) та україномовних етнічних меншин, окрім росіян (63,14%). Натомість, рівень частки сільського населення серед російськомовних етнічних меншин, окрім росіян Харківщини (15,69%) виявився помітно нижчим, ніж рівень частки сільських мешканців серед асимільованих за мовою (21,82%) та україномовних етнічних меншин, окрім росіян (36,86%) [Таблиці 5, 6].

Дещо відрізнявся і рівень частки етнічних меншин, окрім росіян в етнічному складі міста Харкова (3,57%) та Харківщини за межами обласного центру (1,79%) [Таблиці 7, 8]. Попри ці відмінності, етнічні меншини, крім росіян складали меншість як серед усього населення Харкова, так і в області за межами міста. За рівнем зосередження в обласному центрі етнічні меншини, крім росіян (66,67%) помітно переважали все населення (50,01%) та українців (43,16%), але дещо поступалися росіянам (66,92%) [Таблиця 7]. Тобто, в Харкові зосереджувалася абсолютна більшість етнічних меншин, окрім росіян та росіян області (дві третини), половина всього населення, але меншість українців Харківщини. Тому Харків був головним осередком територіального розміщення як етнічних меншин, окрім росіян в області, так і росіян. Навпаки, в Харківщині за межами обласного центру рівень зосередження етнічних меншин, окрім росіян (33,33%) та росіян (33,08%) був значно нижчим, ніж усього населення (49,99%), а особливо українців (56,84%) [Таблиця 8].

Рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед сукупної чисельності етнічних меншин у Харкові був фактично таким же (9,45%), як і серед етнічних меншин на інших теренах Харківщини за межами обласного центру (9,54%) [Таблиці 7, 8]. Тобто, лише кожен 10-й представник етнічних меншин як у Харкові, так і в області за межами міста належали до етнічних меншин, окрім росіян, а 9 із 10-ти представників етнічних меншин належали до росіян.

Рівень частки не асимільованих за мовою серед етнічних меншин, окрім росіян Харкова (28,64%) був дещо нижчим, ніж рівень частки не асимільованих за мовою серед етнічних меншин, окрім росіян, які мешкали на інших теренах області (39,48%). Попри ці відмінності, не асимільовані за мовою опинилися в меншості серед етнічних меншин, окрім росіян як в

обласному центрі, так і в Харківщині за його межами. Рівень частки російськомовних серед етнічних меншин, окрім росіян у Харкові (65,33%) виявився значно вищим, ніж рівень частки російськомовних серед етнічних меншин, окрім росіян на інших теренах області (39,44%). Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян у Харкові зросійщені за мовою складали абсолютну більшість, а в інших населених пунктах області російськомовні були в меншості. Навпаки, рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у Харкові (4,48%) був значно нижчим, ніж рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян в області за межами міста (19,96%). Рівень мовної українізації серед етнічних меншин, окрім росіян був вищим, ніж рівень мовної українізації росіян у Харкові (2,47%) та на інших теренах області за межами міста (7,93%) [Таблиці 7, 8].

Досить істотно відрізнявся рівень зосередження безпосередньо у Харкові не асимільованих за мовою, україномовних та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян. В обласному центрі зосереджувалася переважна більшість не асимільованих за мовою та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян Харківщини, відповідно, 59,20% та 76,81%, але меншість україномовних етнічних меншин, окрім росіян (31,00%) [Таблиця 7]. Навпаки, в області за межами Харкова зосереджувалася меншість не асимільованих за мовою та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 40,80% та 23,19%, але переважна більшість україномовних етнічних меншин, окрім росіян (69,00%) [Таблиця 8]. Тобто, місто Харків залишався головним осередком територіального розміщення не асимільованих за мовою та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині. Однак, переважна більшість україномовних етнічних меншин, окрім росіян області мешкали за межами обласного центру.

Зберігалися незначні відмінності у рівні частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення 6-ти міст обласного підпорядкування Харківщини, хоча в жодному із них цей рівень не досягав і 3%. Найвищим був рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення Чугуївської міськради (2,37%) [Таблиця 18]. В інших 5-ти міськрадах цей рівень серед усього населення був нижчим: Лозівській (1,65%), Первомайській (1,64%), Ізюмі (1,62%) Куп'янській (1,50%) і найменше у Люботинській (0,92%) [Таблиці 11, 21, 17, 14, 24]. Попри ці відмінності, в усіх 6-ти містах обласного підпорядкування етнічні меншини, крім росіяни були в меншості в етнічному складі населення.

До того ж, рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед етнічних меншин у кожній із 6-ти міськрад Харківщини залишався досить незначним: Ізюмі (10,79%), Лозівській (10,08%), Люботинській (9,85%), Куп'янській (8,49%), а найменше у Чугуївській (5,25%) та Первомайській (4,14%) [Таблиці 17, 11, 24, 14, 18, 21]. Етнічні меншини, крім росіян опинилися в меншості серед етнічних меншин, а абсолютну більшість серед них становили росіяни.

Спостерігалися незначні відмінності у рівні частки не асимільованих за мовою серед етнічних меншин, окрім росіян за окремими міськрадами області: Ізюмі (32,78%), Лозівській (31,20%), Куп'янській (29,59%), Люботинській (29,27%), Чугуївській (25,70%) та Первомайській (21,43%) [Таблиці 17, 11, 14, 24, 18, 21]. Попри ці відмінності, не асимільовані за мовою залишалися в меншості серед етнічних меншин, окрім росіян у всіх 6-ти міськрадах Харківщини.

Ще більш істотно відрізнявся рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у 6-ти міськрадах Харківщини: Люботинській (29,27%), Лозівській (31,20%), Куп'янській (29,59%), Ізюмі (32,78%), а найменше у Первомайській (21,43%) та Чугуївській (25,70%) [Таблиці 24, 11, 14, 17, 21, 18]. Попри ці відмінності, україномовні залишалися в меншості серед етнічних меншин, окрім росіян у всіх без винятку міськрадах обласного підпорядкування. Варто зазначити, що рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян виявився значно вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян у кожній міськраді області: Лозівській (11,27%), Люботинській (9,68%), місті Ізюмі (9,17%), Куп'янській (7,33%), Чугуївської (3,56%) та Первомайської (2,06%) [Таблиця 11, 24, 17, 14, 18, 21].

Зберігалися значні відмінності у рівні частки російськомовних серед етнічних меншин, окрім росіян за окремими міськрадами Харківщини. У 4-х міськрадах серед них зросійщені за мовою складали абсолютну більшість: Первомайській (70,69%), Чугуївській (68,77%), місті Ізюмі (51,21%) та Куп'янській (50,90%) [Таблиці 21, 18, 17, 14]. Серед етнічних меншин, окрім росіян в інших 2-х міськрадах російськомовні становили відносну більшість: Люботинській (45,53%) та Лозівській (44,83%) [Таблиці 24, 11].

Незначні відмінності спостерігалися у рівні частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення за окремими районами Харківської області. Найвищим рівень цієї частки був серед усього населення Кегичівського району (3,87%) переважно за рахунок турків-месхетинців [Таблиця 64]. Ще в 9-ти районах рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення становив від 2,00% до 2,22%: Вовчанському,

Красноградському, Чугуївському, Коломацькому, Великобурлуцькому, Харківському, Зачепилівському, Близнюківському та Золочівському [Таблиці 40, 44, 43, 72, 61, 27, 70, 63, 55]. В інших 16-ти районах Харківської області складав від 1,06% до 1,95%: Балаклейському, Первомайському, Шевченківському, Дворічанському, Сахновщинському, Барвінківському, Лозівському, Нововодолазькому, Ізюмському, Куп'янському, Богодухівському, Краснокутському, Дергачівському, Валківському, Зміївському та Борівському [Таблиці 34, 69, 65, 66, 62, 57, 54, 50, 67, 60, 47, 56, 31, 51, 37, 68]. Найнижчим рівень цієї частки був серед усього населення Печенізького району (0,84%) [Таблиця 71]. Тобто, в усіх 27-ми районах Харківщини етнічні меншини, крім росіяни опинилися в меншості в етнічному складі населення.

Рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед сукупної чисельності етнічних меншин у кожному із районів області залишався незначним. Найвищим цей рівень спостерігався серед етнічних меншин у 2-х районах: Кегичівському (37,19%) та Коломацькому (31,27%) [Таблиці 64, 72]. Ще у 5-ти районах рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед етнічних меншин перевищував 20%: Краснокутському (24,16%), Сахновщинському (24,05%), Богодухівському (22,20%), Валківському (21,42%) та Близнюківському (20,43%) [Таблиці 56, 62, 47, 51, 63]. В інших 12-ти районах Харківщини цей рівень серед етнічних меншин складав від 10% до 20%: Шевченківському (19,59%), Барвінківському (19,34%), Ізюмському (18,32%), Вовчанському (15,12%), Лозівському (14,62%), Куп'янському (14,38%), Зачепилівському (13,09%), Золочівському (12,44%), Дворічанському (11,70%), Печенізькому (11,48%), Борівському (11,15%) та Красноградському (10,01%) [Таблиці 65, 57, 67, 40, 54, 60, 70, 55, 66, 71, 68, 44]. В інших 8-ми районах області, переважно розташованих найближче до Харкова, рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед етнічних меншин був нижчим за 10%: Балаклейському (8,68%), Харківському (8,57%), Зміївському (8,01%), Нововодолазькому (7,82%), Великобурлуцькому (7,75%), Дергачівському (7,19%), а найменше у Первомайському (5,63%) та Чугуївському (5,03%) [Таблиці 34, 27, 37, 50, 61, 31, 69, 43]. Попри ці відмінності, етнічні меншини, крім росіян опинилися в меншості серед етнічних меншин у всіх без винятку 27-ми районах, а абсолютну більшість становили росіяни.

Зберігалися відмінності у мовній структурі етнічних меншин, окрім росіян за окремими районами Харківської області. У 5-ти із 27-ми районів не

асимільовані за мовою серед етнічних меншин, окрім росіян складали абсолютну більшість: Коломацькому (70,83%), Кегичівському (61,96%), Близнюківському (56,01%), Сахновщинському (55,97%) та Зачепилівському (55,32%) [Таблиці 72, 64, 63, 62, 70]. Ще в 14-ти районах не асимільовані за мовою серед них становили відносну більшість: Шевченківському (49,10%), Барвінківському (48,45%), Золочівському (48,45%), Богодухівському (48,35%), Вовчанському (48,01%), Краснокутському (46,72%), Нововодолазькому (45,03%), Лозівському (41,49%), Дворічанському (40,45%), Печенізькому (40,40%), Великобурлуцькому (39,93%), Красноградському (39,78%), Валківському (38,05%) та Куп'янському (34,59%), [Таблиці 65, 57, 55, 47, 40, 56, 50, 54, 66, 71, 61, 44, 51, 60]. І лише у 8-ми районах, розташованих переважно найближче до обласного центру, не асимільовані за мовою серед етнічних меншин, окрім росіян опинилися в меншості: Дергачівському (41,48%), Чугуївському (36,65%), Балаклеїському (35,25%), Ізюмському (33,71%), Зміївському (33,69%), Харківському (33,26%), Первомайському (32,39%) та Борівському (31,56%) [Таблиці 31, 43, 34, 67, 37, 27, 69, 68]. Тобто, на відміну від Харкова та міст обласного підпорядкування, у 19-ти із 27 районів області не асимільовані за мовою серед етнічних меншин, окрім росіян складали абсолютну чи відносну більшість.

Помітно відрізнявся рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян за окремими районами Харківщини. У 2-х районах серед етнічних меншин, окрім росіян україномовні становили відносну більшість: Борівському (37,78%) та Ізюмському (37,08%) [Таблиці 68, 67]. Ще в 11-ти районах рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян виявився нижчим, ніж рівень частки серед них не асимільованих за мовою, але вищим, ніж рівень частки російськомовних: Печенізькому (33,33%), Валківському (31,67%), Дворічанському (31,48%), Богодухівському (29,59%), Кегичівському (28,56%), Сахновщинському (28,19%), Лозівському (28,12%), Близнюківському (27,71%), Шевченківському (27,48%), Краснокутському (27,46%) та Золочівському (25,48%) [Таблиці 71, 51, 66, 47, 64, 62, 54, 63, 65, 56, 55]. Серед етнічних меншин, окрім росіян в інших 14-ти районах області рівень частки україномовних виявився нижчим, ніж рівень частки російськомовних: Великобурлуцькому (26,40%), Куп'янському (26,20%), Вовчанському (23,18%), Барвінківському (21,90%), Красноградському (21,73%), Зачепилівському (19,48%), Зміївському (18,70%), Балаклеїському (17,93%), Первомайському (17,22%), Нововодолазькому (14,67%), Харківському (14,65%), Коломацькому (14,06%),

Дергачівському (13,37%), а найменше у Чугуївському (6,93%) [Таблиці 61, 60, 40, 57, 44, 70, 37, 34, 69, 50, 27, 72, 31, 43]. Варто підкреслити, що рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян виявився вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян у всіх без винятку 27-ми районах Харківщини.

Відрізнявся рівень частки російськомовних серед етнічних меншин, окрім росіян за окремими районами області. У 2-х районах серед етнічних меншин, окрім росіян російськомовні складали абсолютну більшість: Чугуївському (51,41%) та Харківському (51,08%) [Таблиці 43, 27]. Ще у 4-х районах серед етнічних меншин, окрім росіян російськомовні становили відносну більшість: Первомайському (48,33%), Зміївському (46,97%), Балаклеївському (45,60%) та Дергачівському (44,28%) [Таблиці 69, 37, 34, 31]. Переважно у найближчих до Харкова районах області зросійщені за мовою становили більшість серед етнічних меншин, окрім росіян. У всіх інших (21-му) районі російськомовні залишалися в меншості серед етнічних меншин, окрім росіян: Нововодолазькому (38,07%), Красноградському (35,82%), Борівському (34,22%), Великобурлуцькому (32,66%), Куп'янському (32,08%), Валківському (29,08%), Ізюмському (28,65%), Лозівському (27,78%), Дворічанському (27,10%), Вовчанському (26,41%), Золочівському (24,59%), Зачепилівському (23,90%), Краснокутському (23,57%), Барвінківському (22,93%), Печенізькому (22,22%), Богодухівському (20,48%), Шевченківському (19,59%), Коломацькому (14,58%), Близнюківському (14,34%), Сахновщинському (13,79%) та Кегичівському (7,83%) [Таблиці 50, 44, 68, 61, 60, 51, 67, 54, 66, 40, 55, 70, 56, 57, 71, 47, 65, 72, 63, 62, 64].

Отже, попри незначні територіальні та поселенські відмінності у рівні частки етнічних меншин, окрім росіян в етнічному складі населення, як у Харківщині у цілому, так і серед її міського та сільського населення, а також серед усього населення обласного центру, усіх 6-ти міст обласного підпорядкування та усіх 27-ми районів етнічні меншини, крім росіян залишалися в меншості.

На теренах Харківської області дисперсно розселені представники окремих етнічних меншин: білоруси, євреї, вірмени, азербайджанці, грузини, татари, молдовани, в'єтнамці, цигани та поляки. Однак, чисельність в абсолютних показниках кожної із цих етнічних меншин, як і рівень їхньої частки в етнічному складі населення Харківщини виявилися досить незначними.

4.1 БІЛОРУСИ

Загальна чисельність білорусів у Харківській області. 2-ою після росіян за чисельністю етнічною меншиною у Харківщині є білоруси. Однак, їхня чисельність в абсолютних показниках, як і їхня частка серед усього населення області залишалися досить незначними – лише 0,51% (14 752 особи із 2 895 813 осіб) [Таблиця 4]. Тобто, серед усього населення Харківщини кожен 196-й мешканець належав до білорусів. До того ж, переважна більшість білорусів у Харківській області, як і в Україні у цілому, були мігрантами у першому поколінні.

Незначним був рівень частки білорусів серед сукупної чисельності етнічних меншин Харківщини – 1,80% (14 752 особи із 819 732 осіб). Лише кожен 55-й представник етнічних меншин області був білорусом. Помітно вищим виявився рівень білорусів серед етнічних меншин, окрім росіян в області – 18,98% (14 752 особи із 77 707 осіб) [Таблиця 4]. Тому, серед сукупної чисельності етнічних меншин, окрім росіян області майже кожен 5-й належав до білорусів.

Рівень зосередження білорусів у Харківській області залишався дещо нижчим – 5,35% (14 752 особи із 275 763 осіб), ніж рівень зосередження українців – 5,46% (2 048 699 осіб із 37 541 693 осіб), усього населення – 6,00% (2 895 813 осіб із 48 240 902 осіб), а особливо росіян – 8,90% (742 025 осіб із 8 334 141 особи), але був вищим, ніж рівень зосередження етнічних меншин, окрім росіян – 3,57% (77 707 осіб із 2 176 429 осіб) [Таблиці 4, 1]. На теренах Харківщини мешкав кожен 19-й білорус України, кожен 17-й представник усього населення, кожен 18-й українець, кожен 11-й росіянин та лише кожен 28-й представник етнічних меншин, окрім росіян в Україні.

Рівень частки білорусів серед усього населення Харківщини залишався дещо нижчим, ніж у цілому в Україні, відповідно, 0,51% (14 752 особи із 2 895 813 осіб) та 0,57% (275 763 особи із 48 240 902 осіб). В етнічному складі населення Харківській області кожен 196-й мешканець був білорусом, а в цілому в Україні – кожен 175-й. Рівень частки білорусів серед сукупної чисельності етнічних меншин, окрім росіян в Харківщині залишався помітно вищим, ніж серед загальної чисельності етнічних меншин, окрім росіян в Україні, відповідно, 18,98% (14 752 особи із 77 707 осіб) та 12,67% (275 763 осіб із 2 176 429 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян в області майже кожен 5-й належав до білорусів, а в цілому в Україні – лише кожен 8-й.

У мовному середовищі білорусів Харківщині, попри те, що серед них переважали мігранти, значного розповсюдження набули асиміляційні процеси. Рівень частки не асимільованих за мовою серед білорусів складав лише 22,67% (3 345 осіб із 14 752 осіб). Ще нижчим був рівень частки серед них україномовних – 17,02% (2 511 осіб). Абсолютну більшість серед білорусів Харківщини становили зросійщені за мовою – 60,06% (8 860 осіб) [Таблиця 4]. Тобто, серед білорусів області кожен 4-й був не асимільованим за мовою, кожен 6-й – україномовним, а 6 із 10-ти – російськомовними.

Рівень частки не асимільованих за мовою серед білорусів Харківщини залишався помітно нижчим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 22,67% (3 345 осіб із 14 752 осіб) та 32,26% (25 065 осіб із 77 707 осіб). Однак, рівень частки україномовних серед білорусів був майже вдвічі вищим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 17,02% (2 511 осіб із 14 752 осіб) та 9,64% (7 493 особи із 77 707 осіб). До того ж, рівень частки україномовних серед білорусів був чотирьох разів вищим, ніж серед росіян – 4,28% (31 724 особи із 742 025 осіб). Однак, рівень частки російськомовних серед білорусів також був вищим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 60,06% (8 860 осіб із 14 752 осіб) та 56,70% (44 059 осіб із 77 707 осіб) [Таблиця 4].

Значно відрізнявся також і рівень частки білорусів у залежності від рідної мови серед етнічних меншин, окрім росіян у Харківській області. Так, рівень частки білорусів серед не асимільованих за мовою етнічних меншин, окрім росіян складав 13,35% (3 345 осіб із 25 065 осіб), серед україномовних етнічних меншин, окрім росіян їхній рівень виявився значно вищим – 33,51% (2 511 осіб із 7 493 осіб). Серед російськомовних етнічних меншин, окрім росіян рівень частки білорусів становив 20,11% (8 860 осіб із 44 059 осіб), а в цілому серед сукупного числа етнічних меншин, окрім росіян в області – 18,98% (14 752 особи із 77 707 осіб) [Таблиця 4]. Тобто, серед не асимільованих за мовою етнічних меншин, окрім росіян кожен 7-й був білорусом, серед україномовних етнічних меншин, окрім росіян – кожен 3-й, а серед російськомовних етнічних меншин, окрім росіян Харківщини кожен 5-й належав до білорусів.

Мовна структура білорусів Харківської області дещо відрізнялася від мовної структури білорусів у цілому в Україні. Так, рівень частки не асимільованих за мовою серед білорусів у Харківщині був дещо вищим, ніж рівень частки серед загальної чисельності білорусів в Україні, відповідно, 22,67% (3 345 осіб із 14 752 осіб) та 19,79% (54 573 особи із 275 763 осіб).

Рівень частки україномовних серед білорусів Харківщини був фактично таким же, як і в цілому в Україні, відповідно, 17,02% (2 511 осіб) та 17,48% (48 202 особи). Однак, рівень частки російськомовних серед білорусів області залишався навіть дещо нижчим, ніж у цілому в Україні, відповідно, 60,06% (8 860 осіб) та 62,46% (172 251 особа) [Таблиці 4, 1]. Попри ці відмінності, переважну більшість серед білорусів у Харківщині та в цілому в Україні складали зросійщені за мовою.

Дещо відрізнявся також і рівень зосередження у Харківщині білорусів у залежності від рідної мови. Рівень зосередження не асимільованих за мовою білорусів на теренах області був вищим, ніж україномовних та російськомовних білорусів, відповідно, 6,13% (3 345 осіб із 54 573 осіб), 5,21% (2 511 осіб із 48 202 осіб) та 5,14% (8 860 осіб із 172 251 особи) [Таблиці 4, 1]. Тобто, на території Харківщини мешкав кожен 16-й не асимільований за мовою, кожен 19-й україномовний та російськомовний білорус України.

Зберігалися значні відмінності у рівні частки україномовних білорусів серед україномовного населення Харківщини та російськомовних білорусів серед російськомовного населення області, відповідно, 0,16% (2 511 осіб із 1 557 980 осіб) та 0,69% (8 860 осіб із 1 282 659 осіб) [Таблиця 4]. За цим рівнем, як за чисельністю україномовні білоруси значно поступалися російськомовним білорусам. Тому, серед україномовного населення області кожен 625-й належав до білорусів, а серед російськомовного населення кожен 145-й був білорусом.

Отже, в етнічному складі населення Харківської області рівень частки білорусів, як і їхня чисельність в абсолютних показниках залишалися досить незначними. Попри це, білоруси переважали за чисельністю в абсолютних показниках усі інші етнічні меншини, крім росіян. Рівень частки білорусів серед усього населення області виявився дещо нижчим, ніж рівень частки білорусів серед загальної чисельності населення України. Помітним виявився рівень частки білорусів серед етнічних меншин, окрім росіян Харківщини – кожен 5-й серед них. Переважну більшість серед білорусів в області складали зросійщені за мовою, а рівень частки не асимільованих за мовою та україномовних серед них залишалися в меншості. Однак, рівень частки україномовних серед білорусів в області був значно вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян.

Міські та сільські білоруси Харківської області. Зберігалися також і помітні відмінності у рівні частки білорусів серед міського та сільського

населення Харківщини, відповідно, 0,49% (11 036 осіб із 2 266 401 особи) та 0,59% (3 716 осіб із 629 412 осіб) [Таблиці 5, 6]. Серед міського населення області кожен 204-й був білорусом, а серед сільського населення кожен 169-й мешканець належав до білорусів. Відрізнявся і рівень частки білорусів серед міського населення області та серед міського населення України, відповідно, 0,49% (11 036 осіб із 2 266 401 особи) та 0,66% (214 635 осіб із 32 290 729 осіб) [Таблиці 5, 2]. Тобто, серед міського населення Харківщини кожен 204-й належав до білорусів, а серед міського населення України кожен 151-й був білорусом.

Рівень частки Харківщини серед загальної чисельності міських білорусів України був дещо нижчим – 5,14% (11 036 осіб із 214 635 осіб), ніж серед міських українців – 6,50% (1 536 698 осіб із 23 658 227 осіб), усього міського населення – 7,02% (2 266 401 особа із 32 290 729 осіб), міських росіян – 8,81% (637 659 осіб із 7 236 704 осіб) та міських етнічних меншин, окрім росіян – 5,41% (65 515 осіб із 1 210 034 осіб) [Таблиці 5, 2]. Тобто, у міському середовищі області мешкав кожен 19-й міський білорус України, кожен 15-й міський українець, кожен 14-й міський мешканець, кожен 11-й міський росіянин та кожен 18-й представник міських етнічних меншин, окрім росіян в Україні.

Переважає більшість білорусів у Харківщини зосереджувалися в урбаністичному середовищі – 77,86% (11 036 осіб із 14 752 осіб). За рівнем урбанізації білоруси дещо переважали українців – 75,01% (1 536 698 осіб із 2 048 813 осіб), але поступалися всьому населенню – 78,26% (2 266 401 особа із 2 895 813 осіб), росіянам – 85,93% (637 659 осіб із 742 025 осіб) та етнічним меншинам, окрім росіян – 84,31% (65 315 осіб із 77 707 осіб). Рівень урбанізації білорусів у Харківщині був фактично таким же, як і в цілому в Україні, відповідно, 77,86% (11 036 осіб із 14 752 осіб) та 77,83% (214 635 осіб із 275 763 осіб) [Таблиці 5, 2]. Тобто, 3 із 4-х білорусів як у Харківщині, так і в Україні мешкали у містах.

Рівень частки Харківщини серед загальної чисельності сільських білорусів в Україні досягав 6,08% (3 716 осіб із 61 128 осіб) і залишався вищим, ніж рівень частки області серед сільського населення в Україні – 3,95% (629 412 осіб із 15 950 173 осіб), серед сільських українців – 3,69% (512 001 особа із 13 883 466 осіб), а особливо серед сільських етнічних меншин, окрім росіян – 1,33% (12 910 осіб із 966 395 осіб), але нижчим, ніж серед сільських росіян в Україні – 9,51% (104 366 осіб із 1 097 437 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тобто, на теренах області мешкав кожен 16-й сільський

білорус, кожен 25-й сільський мешканець, кожен 27-й сільський українець, кожен 10-й сільський росіянин та кожен 75-й представник сільських етнічних меншин, окрім росіян в Україні.

Рівень частки сільського населення серед білорусів Харківщини був дещо нижчим, ніж серед українців, відповідно, 22,14% (3 716 осіб із 14 752 осіб) та 24,99% (512 001 особа із 2 048 699 осіб), але вищим, ніж цей рівень серед усього населення області – 21,74% (629 412 осіб із 2 895 813 осіб), а особливо серед росіян та етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 14,07% (104 366 осіб із 742 025 осіб) та 15,69% (12 910 осіб із 77 707 осіб) [Таблиця 6]. Тобто, серед білорусів, як і серед усього населення Харківщини кожен 5-й мешкав у сільській місцевості, серед українців – кожен 4-й, серед росіян – кожен 7-й, серед етнічних меншин, окрім росіян – кожен 6-й.

Рівень частки сільського населення серед білорусів у Харківщині був фактично таким же, як і в цілому в Україні, відповідно, 22,14% (3 716 осіб із 14 752 осіб) та 22,17% (61 128 осіб із 275 763 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тобто, серед білорусів як у Харківщині, так і в Україні кожен 5-й був сільським мешканцем.

Зберігалися також досить помітні відмінності у мовній структурі білорусів у міському та сільському середовищі Харківщини. Рівень частки не асимільованих за мовою серед міських білорусів був удвічі нижчим, ніж серед сільських білорусів, відповідно, 17,13% (1 890 осіб із 11 036 осіб) та 39,16% (1 455 осіб із 3 716 осіб) [Таблиці 5, 6]. Серед міських білорусів майже кожен 6-й був не асимільованим за мовою, а серед сільських білорусів 4 із 10-ти виявилися не асимільованими за мовою. Тобто, не асимільовані за мовою залишалися в меншості серед білорусів урбаністичного середовища Харківщини, але складали відносну більшість серед білорусів у сільській місцевості області.

Рівень частки україномовних серед міських білорусів Харківщини був майже втричі нижчим, ніж серед сільських білорусів області, відповідно, 11,70% (1 291 особа із 11 036 осіб) та 32,83% (1 220 осіб із 3 716 осіб). Серед міських білорусів лише кожен 8-й був україномовним, а серед сільських білорусів – кожен 3-й. Навпаки, рівень частки російськомовних серед міських білорусів залишався більше, ніж удвічі вищим, порівняно з цим рівнем серед сільських білорусів області, відповідно, 70,92% (7 827 осіб із 11 036 осіб) та 27,80% (1 033 осіб із 3 716 осіб) [Таблиці 5, 6]. Тобто, в урбаністичному середовищі білорусів Харківщини абсолютну більшість становили російськомовні, а серед сільських білорусів вони залишалися в меншості.

Зберігалися незначні відмінності у мовній структурі міських білорусів у Харківщині та в Україні. Фактично не відрізнявся рівень частки не асимільованих за мовою серед міських білорусів, відповідно, 17,13% (1 890 осіб із 11 036 осіб) та 17,21% (36 947 осіб із 214 635 осіб) [Таблиці 5, 2]. Серед міських білорусів в області та в Україні кожен 6-й білорус був не асимільованим за мовою.

Незначні відмінності зберігалися в рівні частки україномовних серед міських білорусів у Харківщині та в Україні у цілому, відповідно, 11,70% (1 291 особа із 11 036 осіб) та 12,62% (26 874 особи із 214 635 осіб). Серед міських білорусів в області та в Україні у цілому лише кожен 8-й був україномовним. Переважну більшість серед міських білорусів у Харківській області та в Україні у цілому становили російськомовні, відповідно, 70,92% (7 827 осіб із 11 036 осіб) та 69,99% (150 224 особи із 214 635 осіб) [Таблиці 5, 2]. Тобто, 7 із 10-ти міських білорусів у Харківщині, як і в Україні виявилися зросійщеними за мовою.

Більш помітні відмінності зберігалися у мовній структурі сільських білорусів у Харківщині та в Україні у цілому. Рівень частки не асимільованих за мовою серед сільських білорусів Харківщини виявився помітно вищим, порівняно з цим рівнем серед загальної чисельності сільських білорусів в Україні, відповідно, 39,16% (1 455 осіб із 3 716 осіб) та 28,83% (17 626 осіб із 61 128 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тобто, серед сільських білорусів у Харківщині не асимільовані за мовою становили відносну більшість, а серед сільських білорусів України не асимільовані за мовою залишалися в меншості.

Рівень частки україномовних серед сільських білорусів в області був дещо нижчим, ніж серед сільських білорусів в Україні, відповідно, 27,80% (1 220 осіб із 3 716 осіб) та 39,89% (21 328 осіб із 61 128 осіб). Тобто, серед сільських білорусів у Харківській області кожен 4-й був україномовним, а серед сільських білорусів України – кожен 3-й. До того ж, рівень частки російськомовних серед сільських білорусів Харківщини був також дещо нижчим, ніж серед сільських білорусів в Україні, відповідно, 27,80% (1 033 осіб із 3 716 осіб) та 36,03% (22 027 осіб із 61 128 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тобто, серед сільських білорусів у Харківській області російськомовні залишалися в меншості, а серед сільських білорусів України зросійщені за мовою становили відносну більшість.

Зберігалися помітні відмінності у рівні урбанізації білорусів у Харківщині у залежності від рідної мови. Так, рівень урбанізації не асимільованих за мовою та україномовних білорусів, відповідно, 56,50%

(1 890 осіб із 3 345 осіб) та 51,41% (1 291 особа із 2 511 осіб) виявився значно нижчим, ніж рівень урбанізації російськомовних білорусів – 88,34% (7 827 осіб із 8 860 осіб) [Таблиця 5]. Тобто, лише дещо більше половини не асимільованих за мовою та україномовних білорусів області мешкали у міському середовищі, а абсолютна більшість російськомовних білорусів (9 із 10-ти) належали до міського населення.

Спостерігалися відмінності у рівні частки сільського населення серед білорусів області у залежності від рідної мови. Серед не асимільованих за мовою та україномовних білорусів рівень частки сільських мешканців виявився досить значним, відповідно, 43,50% (1 455 осіб із 3 345 осіб) та 48,59% (1 220 особа із 2 511 осіб). Однак, рівень частки сільського населення серед російськомовних білорусів Харківщини був незначним – лише 11,66% (1 033 осіб із 8 860 осіб) [Таблиця 6]. Серед не асимільованих за мовою білорусів області 4 із 10-ти були сільськими мешканцями та майже половина україномовних білорусів, а серед російськомовних білорусів лише кожен 9-й мешкав у сільській місцевості.

Отже, серед міського та сільського населення Харківщини рівень частки білорусів, як і їхня чисельність в абсолютних показниках виявилися досить незначними. Однак, в урбаністичному середовищі області білоруси дещо поступалися євреям за чисельністю в абсолютних показниках, але переважали всі інші етнічні меншини, крім росіян, але в сільській місцевості області білоруси домінували за чисельністю поміж усіх етнічних меншин, окрім росіян. Рівень частки білорусів серед міського та сільського населення Харківщини залишався нижчим, ніж рівень частки білорусів серед міського та сільського населення України. Рівень урбанізації білорусів у Харківській області виявився дещо вищим, ніж рівень урбанізації українців, але помітно нижчим, порівняно з рівнем урбанізації росіян та етнічних меншин, окрім росіян. Серед міських білорусів області абсолютну більшість становили зросійщені за мовою, а серед сільських білорусів відносно більшість складали не асимільовані за мовою. Досить значним залишався рівень частки україномовних серед сільських білорусів Харківщини, а серед міських білорусів цей рівень був дещо нижчим. Однак, рівень частки україномовних серед міських та сільських білорусів Харківщини був помітно вищим, ніж рівень мовної українізації росіян.

Білоруси у Харкові та в області за межами міста. Зберігалися незначні відмінності у рівні частки білорусів серед усього населення Харкова та інших територій області. В етнічному складі населення міста рівень частки

білорусів досягав лише 0,50% (7 293 осіб із 1 449 871 особи), а серед усього населення інших територій області – 0,52% (7 459 осіб із 1 445 942 осіб) [Таблиці 7, 8]. Тобто, серед усього населення міста кожен 200-й був білорусом, а в області за межами міста – кожен 192-й належав до білорусів. Хоча в цілому у Харківщині, як і на теренах області за межами обласного центру, за чисельністю білоруси переважали євреїв, в у Харкові за чисельністю білоруси поступалися євреям.

У місті Харкові зосереджувалася меншість білорусів Харківської області – 49,44% (7 293 осіб із 14 752 осіб). Однак, за рівнем зосередження в обласному центрі білоруси переважали українців – 43,16% (884 228 осіб із 2 048 699 осіб), але поступалися всьому населенню – 50,01% (1 449 871 особа із 2 895 813 осіб), а особливо росіянам – 66,92% (496 538 осіб із 742 025 осіб) та етнічним меншинам, окрім росіян – 66,67% (51 805 осіб із 77 707 осіб) [Таблиці 7, 4]. Тому, меншість білорусів, як і українців мешкали у Харкові, однак у місті зосереджувалася більшість всього населення, а особливо росіян та етнічних меншин, окрім росіян. Помітним був рівень частки білорусів серед етнічних меншин, окрім росіян у Харкові – 14,08% (7 293 осіб із 51 805 осіб) [Таблиця 7]. Тобто, кожен 7-й представник етнічних меншин, окрім росіян у місті належав до білорусів.

Навпаки, за рівнем зосередження в інших населених пунктах області за межами Харкова білоруси поступалися українцям, відповідно, 50,56% (7 459 осіб із 14 752 осіб) та 56,84% (1 164 471 особа із 2 048 699 осіб). За рівнем зосередження на цих теренах області білоруси переважали все населення – 49,99% (1 445 942 осіб із 2 895 813 осіб), росіян – 33,08% (245 487 осіб із 742 025 осіб) та етнічні меншини, окрім росіян – 33,33% (25 902 осіб із 77 707 осіб) [Таблиці 8, 4]. Тобто, переважна більшість як білорусів, так і українців Харківщини мешкали за межами обласного центру, але меншість всього населення, росіян та етнічних меншин, окрім росіян. Значним був рівень частки білорусів серед етнічних меншин, окрім росіян у Харківській області за межами міста Харкова – 28,80% (7 459 осіб із 25 902 осіб) [Таблиця 8]. Серед етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині за межами обласного центру кожен 4-й був білорусом.

Спостерігалися досить істотні відмінності у мовній структурі білорусів у Харкові та на теренах Харківщини за межами обласного центру. Рівень частки не асимільованих за мовою серед білорусів, які мешкали у Харкові був майже втричі нижчим, ніж в області за межами міста, відповідно, 12,35% (901 особа із 7 293 осіб) та 32,77% (2 444 особи із 7 459 осіб) [Таблиці 7, 8]. Серед білорусів

Харкова кожен 8-й був не асимільованим за мовою, а у Харківщині за межами обласного центру – кожен 3-й. Попри ці відмінності, не асимільовані за мовою були в меншості серед білорусів як у Харкові, так і в області за межами міста.

Більш істотно відрізнявся рівень частки україномовних серед білорусів Харкова та на інших теренах Харківщини за межами міста, відповідно, 6,06% (462 особи із 7 293 осіб) та 27,74% (2 069 осіб із 7 459 осіб) [Таблиці 7, 8]. Тобто, серед білорусів Харкова лише кожен 16-й був україномовним, а серед білорусів області за межами міста кожен 4-й був україномовним. До того ж, рівень частки україномовних серед білорусів був вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян як в обласному центрі, так і в Харківщині за його межами.

Навпаки, рівень частки російськомовних серед білорусів Харкова був удвічі вищим, ніж серед білорусів області за межами міста, відповідно, 81,37% (5 934 особи із 7 293 осіб) та 39,23% (2 926 осіб із 7 459 осіб) [Таблиці 7, 8]. Тобто, серед білорусів у Харкові російськомовні становили абсолютну більшість, а серед білорусів Харківщини, розселених за межами обласного центру зросійщені за мовою складали відносну більшість.

Зберігалися досить значні відмінності у рівні зосередження білорусів у Харкові у залежності від рідної мови. Рівень частки Харкова серед не асимільованих за мовою білорусів в області складав лише 26,94% (901 особа із 3 345 осіб). Ще нижчим був рівень частки обласного центру серед україномовних білорусів Харківщини – 17,60% (442 особа із 2 511 осіб). Істотно вищим був рівень частки Харкова серед російськомовних білорусів області – 66,98% (5 934 особи із 8 860 осіб) [Таблиці 7, 8]. Тобто, у Харкові мешкав кожен 4-й не асимільований за мовою білорус, кожен 6-й україномовний білорус та більшість російськомовних білорусів Харківщини (2 із 3-х).

Відрізнявся також і рівень зосередження білорусів у Харківщині за межами обласного центру у залежності від рідної мови. Рівень частки цих теренів серед не асимільованих за мовою білорусів в області досягав 73,06% (2 444 особи із 3 345 осіб). Ще вищим був цей рівень серед україномовних білорусів області – 82,40% (2 069 осіб із 2 511 осіб). Значно нижчим був рівень теренів Харківщини за межами обласного центру серед російськомовних білорусів області – лише 33,02% (2 926 осіб із 8 860 осіб) [Таблиці 7, 8]. Тобто, у Харківщині за межами Харкова мешкало 7 із 10-ти не асимільованих за мовою, 8 із 10-ти україномовних білорусів та кожен 3-й російськомовний білорус області.

Отже, серед усього населення Харкова та серед усього населення Харківщини за межами міста рівень частки білорусів, як і їхня чисельність в абсолютних показниках залишалися досить незначними. Однак, за чисельністю у Харкові білоруси поступалися євреям, а в області за межами обласного центру білоруси переважали всі інші етнічні меншини, крім росіян. До того ж, у Харкові зосереджувалася меншість білорусів Харківщини. За рівнем зосередження в обласному центрі білоруси переважали українців, але поступалися росіянам та етнічним меншинам, окрім росіян. Серед білорусів у Харкові абсолютну більшість становили російськомовні, а в області за межами міста зросійщені за мовою серед білорусів складали відносну більшість. Рівень частки не асимільованих за мовою та україномовних серед білорусів у Харкові залишався помітно нижчим, ніж серед білорусів, розселених на інших теренах області. Однак, рівень частки україномовних серед білорусів у Харкові та в області за межами міста виявився значно вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян.

Білоруси у міськрадах Харківської області. Територіальне розміщення білорусів у Харківщині залишалося досить нерівномірним. Білоруси дисперсно розселені в окремих міськрадах та районах області. Рівень частки білорусів серед усього населення усіх міськрад та районів області виявився досить незначним. Найвищим рівень частки білорусів серед усього населення поміж 6-ти міськрад був у Чугуївській міськраді, проте залишався досить незначним – лише 0,67% (249 осіб із 37 348 осіб) [Таблиця 18]. В інших міськрадах серед усього населення рівень частки білорусів був ще нижчим: у Первомайській – 0,53% (176 осіб із 33 319 осіб), Лозівській – 0,45% (329 осіб із 73 707 осіб), Ізюмі – 0,42% (235 осіб із 56 075 осіб), Куп'янській – 0,40% (251 особа із 62 705 осіб), а найменше у Люботинській міськраді – 0,30% (81 особа із 26 805 осіб) [Таблиці 21, 11, 14, 17, 24]. Тобто, у 5-ти міськрадах білоруси посідали 2-ге місце за чисельністю поміж етнічних меншин після росіян. Лише в Люботинській міськраді білорусам належало 3-тє місце за чисельністю після росіян та вірменів.

Досить значним залишався рівень частки білорусів серед етнічних меншин, окрім росіян у всіх 6-ти міськрадах Харківщини. Серед етнічних меншин, окрім росіян у Люботинській та Первомайській міськрадах кожен 3-й був білорусом, відповідно, 32,93% (81 особа із 246 осіб) та 32,23% (176 осіб із 546 осіб) [Таблиці 24, 21]. Дещо нижчим був рівень частки білорусів серед етнічних меншин, окрім росіян в інших 4-х міськрадах: Чугуївській – 28,07% (249 осіб із 887 осіб), Лозівській – 27,01% (329 осіб із 1 218 осіб),

Куп'янській – 26,62% (251 особа із 943 осіб), місті Ізюмі – 25,94% (235 осіб із 906 осіб) [Таблиці 18, 11, 14, 17]. Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян у всіх цих 4-х міськрадах кожен 4-й мешканець належав до білорусів.

У мовному середовищі білорусів у містах обласного підпорядкування Харківщини значного розповсюдження набули асиміляційні процеси. Тому, не асимільовані за мовою були у меншості серед білорусів у всіх 6-ти міськрадах області: Люботинській – 29,63% (24 особи із 81 осіб), Куп'янській – 24,70% (62 особи із 251 особи), Лозівській – 24,32% (80 осіб із 329 осіб), Первомайській – 18,75% (33 особи із 176 осіб), місті Ізюмі – 17,02% (40 осіб із 235 осіб) та Чугуївській – 16,87% (42 особи із 249 осіб) [Таблиці 24, 14, 11, 21, 17, 18].

Зберігалися помітні відмінності у рівні частки україномовних серед білорусів поміж 6-ти міськрад Харківщини. Найвищим був рівень частки україномовних серед білорусів у Лозівській міськраді – 25,22% (83 особи із 329 осіб). Серед білорусів у цій міськраді рівень частки україномовних виявився навіть дещо вищим, ніж рівень частки неасимільованих за мовою – 24,32% (80 осіб). Досить значним був також рівень частки україномовних серед білорусів Люботинської міськради – 24,69% (20 осіб із 81 особи) [Таблиці 11, 24]. Тобто, серед білорусів Лозівської та Люботинської міськрад кожен 4-й був україномовним.

Дещо нижчим залишався рівень частки україномовних серед білорусів у Куп'янській міськраді та в місті Ізюмі, відповідно, 19,12% (48 осіб із 251 особи) та 17,02% (40 осіб із 235 осіб) [Таблиці 14, 17]. Серед білорусів Куп'янської міськради та в місті Ізюмі кожен 6-й був україномовним. Помітно нижчим був рівень частки україномовних серед білорусів Первомайської та Чугуївської міськрад, відповідно, 7,95% (14 осіб із 176 осіб) та 5,22% (13 осіб із 249 осіб) [Таблиці 21, 18]. Тобто, серед білорусів Первомайської міськради кожен 12-й був україномовним, а серед білорусів Чугуївської міськради – лише кожен 19-й.

Зберігалися значні відмінності у рівні частки російськомовних серед білорусів поміж 6-ти міськрад. Найвищим був рівень частки російськомовних серед білорусів Первомайської та Чугуївської міськрад, відповідно, 76,31% (190 осіб із 249 осіб) та 73,30% (129 осіб із 176 осіб) [Таблиці 21, 18]. 3 із 4-х білорусів обох цих міськрад виявилися російськомовними. Нижчим був рівень частки російськомовних серед білорусів у місті Ізюмі та Куп'янській міськраді, відповідно, 65,76% (155 осіб із 235 осіб) та 55,78% (140 із 251 особи) [Таблиці 17, 14]. Серед білорусів в Ізюмі 2 із 3-х були

російськомовними, а у Куп'янській міськраді російськомовним був кожен 2-й білорус. Серед білорусів у Лозівській та Люботинській міськрадах російськомовні становили відносну більшість, відповідно, 49,24% (162 особи із 329 осіб) та 45,68% (37 осіб із 81 особи) [Таблиці 11, 24]. Серед білорусів 4-х міськрад російськомовні складали абсолютну більшість, а в інших 2-х міськрадах – відносну більшість.

Отже, в усіх 6-ти містах обласного підпорядкування Харківщини дисперсно розселені білоруси, однак їхня чисельність, як і рівень їхньої частки в етнічному складі населення були досить незначними. У 4-х міськрадах серед білорусів російськомовні складали абсолютну більшість, а в інших 2-х міськрадах – відносну більшість. Не асимільовані за мовою та україномовні опинилися в меншості у всіх 6-ти містах. Однак, рівень частки україномовних серед білорусів у 6-ти міськрадах був вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян.

Білоруси у районах Харківської області. Територіальна присутність білорусів спостерігалася в усіх без винятку 27-ми районах області, де вони розселені дисперсно. Однак, їхня чисельність та рівень їхньої частки в етнічному складі населення кожного району залишалися досить незначними. Найвищим рівень частки білорусів серед усього населення, попри незначну чисельність, спостерігався у Кегичівському та Коломацькому районах, відповідно, 1,45% (339 осіб із 23 459 осіб) та 1,34% (121 особа із 9 038 осіб) [Таблиці 64, 72].

У всіх інших 25-ти районах Харківщини рівень частки білорусів в етнічному складі населення виявився нижчим за 1%. Цей рівень складав у 16-ти районах від 0,50% до 0,75%: Великобурлуцькому – 0,75% (212 осіб із 28 287 осіб), Красноградському – 0,71% (348 осіб із 49 224 осіб), Богодухівському – 0,69% (330 осіб із 47 560 осіб), Первомайському – 0,69% (147 осіб із 19 999 осіб), Золочівському – 0,61% (208 осіб із 34 052 особи), Дворічанському – 0,59% (131 особа із 22 323 осіб), Ізюмському – 0,57% (126 осіб із 22 256 осіб), Близнюківському – 0,54% (140 осіб із 25 768 осіб), Зміївському – 0,54% (443 особи із 81 307 осіб), Лозівському – 0,54% (185 осіб із 34 551 особи), Валківському – 0,53% (194 особи із 36 808 осіб), Сахновщинському – 0,53% (139 осіб із 26 448 осіб), Харківському – 0,51% (951 особа із 186 586 осіб), Вовчанському – 0,51% (276 осіб із 54 569 осіб), Краснокутському – 0,50% (164 особи із 33 122 осіб) та Куп'янському – 0,50% (150 осіб із 29 882 осіб) [Таблиці 61, 44, 47, 69, 55, 66, 67, 63, 37, 54, 41, 62, 27, 40, 56, 60].

В інших 9-ти районах області рівень частки білорусів серед усього населення залишався нижчим за 0,50%: Шевченківському – 0,46% (107 осіб із 23 290 осіб), Балаклеїському – 0,44% (405 осіб із 92 794 осіб), Чугуївському – 0,42% (213 осіб із 51 077 осіб), Дергачівському – 0,39% (384 особи із 98 521 особи), Нововодолазькому – 0,39% (160 осіб із 40 888 осіб), Зачепилівському – 0,36% (68 осіб із 19 059 осіб), Барвінківському – 0,36% (114 осіб із 32 060 осіб), Борівському – 0,28% (60 осіб із 21 228 осіб) та Печенізькому – 0,28% (33 особи із 11 827 осіб) [Таблиці 65, 34, 43, 31, 50, 70, 57, 68, 71].

Поміж 27-ми районів найбільша за чисельністю громада білорусів зосереджувалася у найбільшому за загальною чисельністю населення Харківському районі – 951 особа. Частка цього району серед загальної чисельності білорусів в області досягала 6,45% (951 особа із 14 752 осіб) [Таблиці 27, 4]. У 24-х районах Харківщини білоруси за чисельністю посідали 2-ге місце серед етнічних меншин після росіян. В інших 3-х районах за чисельністю білоруси були 3-ми серед етнічних меншин: у Вовчанському та Зачепилівському після росіян та вірменів, а у Барвінському – після росіян та циганів [Таблиці 40, 70, 57].

Значним був рівень частки білорусів серед сукупної чисельності етнічних меншин, окрім росіян у всіх районах області. Серед етнічних меншин, окрім росіян у Коломацькому районі білоруси становили абсолютну більшість – 63,02% (121 особа із 192 осіб) [Таблиця 72]. У Богодухівщині та Зміївщині рівень частки білорусів серед них перевищував 40%, відповідно, 43,59% (330 осіб із 3 410 осіб) та 40,02% (443 особи із 1 642 осіб) [Таблиці 47, 37].

В інших 12-ти районах Харківщини рівень частки білорусів серед сукупної чисельності етнічних меншин, окрім росіян переважав 30%: Валківському – 38,65% (194 особи із 502 осіб), Кегичівському – 37,38% (339 осіб із 907 осіб), Великобурлуцькому – 35,87% (212 осіб із 591 особи), Ізюмському – 35,39% (126 осіб із 356 осіб), Первомайському – 35,22% (137 осіб із 389 осіб), Краснокутському – 33,61% (164 особи із 488 осіб), Печенізькому – 33,33% (33 особи із 99 осіб), Красноградському – 32,83% (348 осіб із 1 060 осіб), Лозівському – 32,12% (185 осіб із 576 осіб), Куп'янському – 31,45% (150 осіб із 477 осіб), Дворічанському – 30,68% (131 особа із 427 осіб) та Золочівському – 30,63% (208 осіб із 679 осіб) [Таблиці 51, 64, 61, 67, 69, 56, 71, 44, 54, 60, 66, 55].

У 10-ти районах рівень частки білорусів серед меншин, окрім росіян перевищував 20%: Сахновщинському – 28,60% (139 осіб із 486 осіб),

Дергачівському – 27,61% (384 особа із 1 446 осіб), Близнюківському – 27,13% (140 осіб із 516 осіб), Борівському – 26,67% (60 осіб із 225 осіб), Харківському – 24,49% (951 особа із 3 884 осіб), Шевченківському – 24,10% (107 осіб із 444 осіб), Нововодолазькому – 23,70% (160 осіб із 675 осіб), Вовчанському – 22,85% (276 осіб із 1 208 осіб), Балаклеїському – 22,41% (405 осіб із 1 807 осіб), Барвінківському – 20,96% (114 осіб із 544 осіб) [Таблиці 62, 31, 63, 68, 27, 65, 50, 40, 34, 57]. Меншим за 20% був рівень частки білорусів серед етнічних меншин, окрім росіян у 2-х районах: Чугуївському – 19,42% (213 осіб із 1 097 осіб) та Зачепилівському – 17,66% (68 осіб із 385 осіб) [Таблиці 43, 70]. Серед етнічних меншин, окрім росіян у всіх районах рівень частки білорусів був доволі значним.

У мовному середовищі білорусів у всіх районах Харківщини помітного розповсюдження набули асиміляційні процеси. Однак, рівень частки не асимільованих за мовою істотно відрізнявся за окремими районами. Попри незначну чисельність в абсолютних показниках, у 3-х районах не асимільовані за мовою становили абсолютну більшість серед білорусів: Коломацькому – 81,82% (99 осіб із 121 особи), Печенізькому – 66,67% (22 особи із 33 осіб) та Близнюківському – 55,00% (77 осіб із 140 осіб) [Таблиці 72, 71, 63].

Ще у 5-ти районах серед білорусів рівень частки не асимільованих за мовою перевищував 40%: Сахновщинському – 43,17% (60 осіб із 139 осіб), Краснокутському – 42,68% (70 осіб із 164 осіб), Богодухівському – 42,12% (139 осіб із 330 осіб), Вовчанському – 41,67% (115 осіб із 276 осіб) та Лозівському – 41,08% (76 осіб із 185 осіб) [Таблиці 62, 56, 47, 40, 54]. Тобто, серед білорусів у 4-х районах області не асимільовані за мовою складали відносну більшість.

В інших 14-ти районах рівень частки не асимільованих за мовою серед білорусів був вищим за 30%: Золочівському – 39,42% (82 особи із 208 осіб), Дворічанському – 38,93% (51 особа із 131 особи), Валківському – 38,66% (75 осіб із 194 осіб), Кегичівському – 38,05% (129 осіб із 339 осіб), Красноградському – 35,92% (125 осіб із 348 осіб), Дергачівському – 34,64% (133 особи із 384 осіб), Шевченківському – 34,58% (37 осіб із 107 осіб), Великобурлуцькому – 33,96% (72 особи із 212 осіб), Зміївському – 33,63% (149 осіб із 443 осіб), Ізюмському – 33,33% (42 особи із 126 осіб), Барвінківському – 32,46% (37 осіб із 114 осіб), Зачепилівському – 32,35% (22 особи із 68 осіб), Первомайському – 30,66% (42 особи із 137 осіб), Нововодолазькому – 30,62% (49 осіб із 160 осіб) [Таблиці 55, 66, 51, 64, 44,

31, 65, 61, 37, 67, 57, 70, 69, 50]. У Красноградському та Дворічанському районах серед білорусів не асимільовані за мовою складали відносну більшість. У Валківському районі серед білорусів рівень частки не асимільованих за мовою був таким же, як і рівень частки україномовних.

В інших 4-х районах Харківщини рівень частки не асимільованих за мовою серед білорусів був вищим за 20%: Куп'янському – 29,33% (44 особи із 150 осіб), Харківському – 28,18% (268 осіб із 951 особи), Чугуївському – 26,29% (56 осіб із 213 осіб) та Борівському – 23,33% (14 осіб із 60 осіб) [Таблиці 60, 27, 43, 68]. А найменшим рівень частки не асимільованих за мовою серед білорусів був у Балаклеївському районі – 19,26% (78 осіб із 405 осіб) [Таблиця 34]. Із 27-ми районів області не асимільовані за мовою серед білорусів становили абсолютну більшість у 3-х районах, а ще в 6-ти районах – відносну більшість.

Зберігалися відмінності у рівні частки україномовних серед білорусів поміж усіх районів Харківщини. Лише в 1-му районі (Кегичівському) україномовні складали серед білорусів абсолютну більшість – 52,21% (129 осіб із 339 осіб) [Таблиця 64]. В інших 4-х районах рівень частки україномовних серед них перевищував 40%: Сахновщинському – 49,64% (69 осіб із 139 осіб), Ізюмському – 46,83% (59 осіб із 126 осіб), Шевченківському – 44,86% (48 осіб із 107 осіб) та Золочівському – 40,87% (85 осіб із 208 осіб) [Таблиці 62, 67, 65, 55]. Серед білорусів у цих 4-х районах україномовні становили відносну більшість.

В інших 12-ти районах рівень частки україномовних серед білорусів був вищим за 30%: Дворічанському – 39,69% (51 особа із 131 особи), Барвінківському – 39,47% (45 осіб із 114 осіб), Богодухівському – 39,09% (129 осіб із 330 осіб), Валківському – 38,66% (75 осіб із 194 осіб), Борівському – 38,33% (23 особи із 60 осіб), Краснокутському – 37,20% (61 особа із 164 осіб), Зачепилівському – 36,76% (25 осіб із 68 осіб), Великобурлуцькому – 35,85% (76 осіб із 212 осіб), Куп'янському – 34,67% (52 особи із 150 осіб), Вовчанському – 34,05% (94 особи із 276 осіб), Лозівському – 32,97% (61 особа із 185 осіб), Близнюківському – 32,14% (45 осіб із 140 осіб) [Таблиці 66, 57, 47, 51, 68, 56, 70, 61, 60, 40, 54, 63]. У 3-х районах: Дворічанському, Барвінківському та Великобурлуцькому україномовні складали серед білорусів відносну більшість. У Валківському районі рівень частки україномовних серед білорусів був таким же, як рівень частки неасимільованих за мовою. У Борівському районі рівень частки україномовних та російськомовних серед білорусів був однаковим. Тобто, в цих районах спостерігалось відновлення

природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених представників білоруської етнічної меншини.

Ще в 5-ти районах Харківської області рівень частки україномовних серед білорусів перевищував 20%: у Красноградському – 29,60% (103 особи із 348 осіб), Первомайському – 27,40% (115 осіб із 405 осіб), Нововодолазькому – 23,12% (37 осіб із 160 осіб), Зміївському – 20,77% (92 особи із 443 осіб) та Дергачівському – 20,31% (78 осіб із 384 осіб) [Таблиці 44, 69, 50, 37, 31]. Найнижчим залишався рівень частки україномовних серед білорусів у 4-х районах: Харківському – 17,56% (167 осіб із 951 особи), Коломацькому – 14,06% (16 осіб із 121 особи), Чугуївському – 11,74% (25 осіб із 213 осіб), а найменше у Печенізькому – 9,09% (3 особи із 33 осіб) [Таблиці 27, 72, 43, 71].

Зберігалися відмінності у рівні частки російськомовних серед білорусів за окремими районами Харківщини. У 3-х районах російськомовні серед них складали абсолютну більшість: Чугуївському – 61,97% (132 особи із 213 осіб), Харківському – 53,84% (512 осіб із 951 особи), Балаклеїському – 52,35% (212 осіб із 405 осіб) [Таблиці 43, 27, 34]. У 4-х районах російськомовні серед білорусів становили відносну більшість, а рівень їхньої частки перевищував 40%: Нововодолазькому – 46,25% (74 особи із 160 осіб), Зміївському – 45,37% (201 особа із 443 осіб), у Дергачівському – 44,79% (172 особи із 384 осіб), Первомайському – 40,15% (55 осіб із 137 осіб) [Таблиці 50, 37, 31, 69].

Ще в 4-х районах області рівень частки російськомовних серед білорусів перевищував 30%: Борівському – 38,33% (23 особи із 60 осіб), Куп'янському – 36,00% (54 особи із 150 осіб), Красноградському – 34,48% (120 осіб із 348 осіб) та Великобурлуцькому – 30,19% (64 особи із 212 осіб) [Таблиці 68, 60, 44, 61]. До того ж, у Куп'янському районі серед білорусів зросійщені за мовою складали відносну більшість. У Борівському районі серед білорусів рівень частки російськомовних був таким же, як і рівень частки україномовних.

В інших 9-ти районах рівень частки російськомовних серед білорусів перевищував 20%: Зачепилівському – 29,41% (20 осіб із 68 осіб), Барвінківському – 28,07% (32 особи із 114 осіб), Лозівському – 25,95% (48 осіб із 185 осіб), Вовчанському – 24,28% (67 осіб із 276 осіб), Валківському – 22,16% (43 особи із 194 осіб), Дворічанському – 21,37% (28 осіб із 131 особи), Печенізькому – 21,21% (7 осіб із 33 осіб), Шевченківському – 20,56% (22 особи із 107 осіб) та Красноградському – 20,12% (33 особи із 164 осіб) [Таблиці 70, 57, 54, 40, 51, 66, 71, 65, 44]. Ще в 4-х районах рівень частки російськомовних серед білорусів був вищим за 10%: Ізюмському – 19,84% (25

осіб із 126 осіб), Золочівському – 19,71% (41 особа із 208 осіб), Богодухівському – 18,79% (62 особи із 330 осіб), Близнюківському – 12,86% (18 осіб із 140 осіб) [Таблиці 67, 55, 47, 63]. В інших 3-х районах рівень частки російськомовних серед білорусів був нижчим за 10%: Кегичівському – 9,44% (32 особи із 339 осіб), Сахновщинському – 7,19% (10 осіб із 139 осіб), Коломацькому – лише 4,96% (6 осіб із 121 особи) [Таблиці 64, 62, 72]. У всіх цих районах російськомовні становили меншість серед білорусів.

Не асимільовані за мовою серед білорусів складали абсолютну більшість у 3-х районах: Коломацькому, Печенізькому, Близнюківському, а в 5-ти районах – відносну більшість: Краснокутському, Богодухівському, Вовчанському, Лозівському, Красноградському. Україномовні становили серед них абсолютну більшість у Кегичівському районі, а у 8-ми районах – відносну більшість: Сахновщинському, Шевченківському, Ізюмському, Золочівському, Дворічанському, Барвінківському, Великобурлуцькому, Борівському. Російськомовні серед білорусів складали абсолютну більшість у 3-х районах: Чугуївському, Харківському та Балаклеїському, а в 5-ти районах – відносну більшість: Нововодолазькому, Зміївському, Дергачівському, Первомайському та Куп'янському.

Отже, в усіх 27-ми районах Харківщини спостерігалось територіальне представництво білорусів, однак рівень їхньої частки серед усього населення, як і їхня чисельність виявилися незначними.

Висновки. Таким чином, білоруси дисперсно розселені на території Харківської області, а їхня чисельність, як і рівень частки в етнічному складі населення залишалися незначними – 14 752 особи (0,51%). Попри незначну чисельність в абсолютних показниках білоруси посідали 1-ше місце поміж усіх етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині. Переважна більшість білорусів як у Харківщині, так і в Україні в цілому, були мігрантами в першому поколінні.

Рівень урбанізації білорусів був найнижчим, порівняно з усіма іншими етнічними меншинами, за винятком молдован, а рівень їхнього зосередження у Харкові також був найнижчим, за винятком циганів та молдован. Абсолютну більшість серед білорусів складали російськомовні і рівень їхнього мовного зросійщення був найвищим, порівняно з усіма іншими етнічними меншинами, крім росіян, за винятком євреїв та татар. І, навпаки, рівень частки не асимільованих за мовою серед білорусів виявився найнижчим поміж усіх меншин, за винятком євреїв, поляків та татар. Однак,

рівень частки україномовних серед білорусів був вищим поміж усіх меншин, за винятком поляків та молдован.

За рівнем урбанізації та за рівнем зосередження безпосередньо у Харкові україномовні та не асимільовані за мовою білоруси значно поступалися російськомовним білорусам. Навпаки, рівень частки сільських мешканців серед україномовних та не асимільованих за мовою білорусів виявився помітно вищим, ніж серед російськомовних білорусів. До того ж, рівень частки україномовних та не асимільованих за мовою серед міських білорусів Харківщини був значно нижчим, ніж серед сільських білорусів. Натомість, рівень частки серед російськомовних серед міських білорусів області залишався значно вищим, ніж серед сільських білорусів. Тобто, зберігалися помітні відмінності у мовному середовищі білорусів у Харківській області за поселенською мережею.

4.2 ЄВРЕЇ

Загальна чисельність євреїв у Харківській області. Чисельність кожної з етнічних меншин, окрім росіян у Харківській області залишалася досить незначною. Найбільшою за чисельністю поміж них, після білорусів були євреї. Масове переселення євреїв до Слобожанщини, насамперед до Харкова, розпочалося наприкінці XIX ст. Від початку XX ст. і аж до кінця XX ст. єврейська етнічна меншина за чисельністю в абсолютних показниках посідала 1-ше місце поміж усіх етнічних меншин, за винятком росіян, складаючи половину сукупної чисельності етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині.

Рівень частки євреїв серед усього населення Харківщини за переписом населення 2001 року складав лише 0,40% (11 576 осіб із 2 895 813 осіб). Серед загальної чисельності населення області лише кожен 250-й мешканець належав до євреїв. Незначним залишався рівень частки євреїв серед сукупної чисельності етнічних меншин у Харківщини – 1,41% (11 576 осіб із 819 732 осіб). Серед етнічних меншин області лише кожен 71-й був євреєм. Помітно вищим був рівень частки євреїв серед сукупної чисельності етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині – 14,90% (11 576 осіб із 77 707 осіб) [Таблиця 4]. Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян в області кожен 7-й належав до євреїв.

Харківська область, завдяки насамперед обласному центру, слугувала одним із головних осередків територіального розміщення євреїв в Україні. Рівень частки області серед загальної чисельності євреїв в Україні досягав 11,17% (11 576 осіб із 103 591 особи). За рівнем зосередження у Харківщині

євреї досить помітно переважали все населення – 6,00% (2 895 813 осіб із 48 240 902 осіб), українців – 5,46% (2 048 699 осіб із 37 541 693 осіб), росіян – 8,90% (742 025 осіб із 8 334 141 особи) та етнічні меншини, окрім росіян – 3,57% (77 707 осіб із 2 176 429 осіб) [Таблиці 4, 1]. На теренах Харківщини мешкав кожен 9-й єврей України, кожен 17-й мешканець, кожен 18-й українець, кожен 11-й росіянин та кожен 28-й представник етнічних меншин, окрім росіян в Україні.

Рівень частки євреїв серед в етнічному складі населення Харківщини був вдвічі вищим, ніж серед усього населення України, відповідно, 0,40% (11 576 осіб із 2 895 813 осіб) та 0,21% (103 591 особа із 48 240 902 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, серед усього населення в області кожен 250-й був євреєм, то в цілому в Україні – лише кожен 476-й. За чисельністю євреїв в абсолютних показниках Харківщина посідала 3-тє місце після Києва та Дніпропетровської області.

Рівень частки євреїв серед етнічних меншин, окрім росіян в Харківщині виявився втричі вищим, ніж в Україні, відповідно, 14,90% (11 576 осіб із 77 707 осіб) та 4,76% (103 591 особа із 2 176 429 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян, в області кожен 7-й був євреєм, а в Україні лише кожен 21-й представник етнічних меншин, окрім росіян належав до євреїв.

Визначальною ознакою мовного середовища євреїв у Харківській області, як і в цілому в Україні, стало значне розгортання процесів мовної асиміляції. Так, рівень частки не асимільованих за мовою євреїв Харківщини був мінімальним і складав лише 1,33% (154 особи із 11 576 осіб). Незначним був також і рівень частки серед них україномовних – 4,96% (574 особи). Абсолютна більшість євреїв виявилися зросійщеними за мовою – 93,48% (10 821 осіб) [Таблиця 4]. Тобто, серед євреїв області лише кожен 75-й був не асимільованим за мовою, кожен 20-й – україномовним, а 9 із 10-ти були російськомовними.

Рівень частки не асимільованих за мовою серед євреїв залишався найнижчим, порівняно з усіма іншими етнічними меншинами у Харківській області. Натомість, рівень частки російськомовних серед них залишався найвищим, порівняно з усіма етнічними меншинами, крім росіян. Проте, рівень частки україномовних серед євреїв виявився навіть дещо вищим, ніж серед росіян в Харківщині, відповідно, 4,96% (574 особи із 11 576 осіб) та 4,28% (31 724 особи із 742 025 осіб). Рівень частки не асимільованих за мовою серед євреїв Харківщини був істотно нижчим, ніж цей рівень серед сукупної чисельності етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 1,33% (154

особи із 11 576 осіб) та 32,26% (25 065 осіб із 77 707 осіб) [Таблиця 4]. Серед євреїв області кожен 75-й був не асимільованим за мовою, а серед етнічних меншин, окрім росіян – кожен 3-й.

При цьому, рівень частки україномовних серед євреїв Харківщини виявився вдвічі нижчим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 4,96% (574 осіб із 11 576 осіб) та 9,64% (7 493 осіб із 77 707 осіб). Серед євреїв області лише кожен 20-й був україномовним, а серед етнічних меншин, окрім росіян – кожен 10-й. Натомість, рівень частки російськомовних серед євреїв залишався істотно вищим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині, відповідно, 93,48% (10 821 особа із 11 576 осіб) та 56,70% (44 059 осіб із 77 707 осіб) [Таблиця 4]. Серед євреїв області 9 із 10-ти виявилися російськомовним, а серед етнічних меншин, окрім росіян російськомовними були дещо більше половини.

Значно відрізнявся рівень частки євреїв у залежності від рідної мови серед етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині. Частка євреїв серед не асимільованих за мовою етнічних меншин, окрім росіян в області складала лише 0,61% (154 особи із 25 065 осіб). Серед україномовних етнічних меншин, окрім росіян рівень частки євреїв також залишався незначним – 7,66% (574 особи із 7 493 осіб). Натомість, досить значним виявився рівень частки євреїв серед російськомовних етнічних меншин, окрім росіян в області – 24,56% (10 821 особа із 44 059 осіб) [Таблиця 4]. Тобто, серед не асимільованих за мовою етнічних меншин, окрім росіян області кожен 164-й був євреєм, серед україномовних етнічних меншин, окрім росіян – кожен 13-й був євреєм, а серед російськомовних етнічних меншин, окрім росіян кожен 4-й належав до євреїв.

Мовна структура євреїв у Харківській області дещо відрізнялася від мовної структури євреїв у цілому в Україні. Рівень частки не асимільованих за мовою серед євреїв Харківщини був дещо нижчим, ніж у цілому в Україні, відповідно, 1,33% (154 особи із 11 576 осіб) та 3,10% (3 213 осіб із 103 591 особи) [Таблиці 4, 1]. Тобто, серед євреїв області лише кожен 75-й був неасимільованим за мовою, а серед євреїв у цілому в Україні – кожен 32-й.

Рівень частки україномовних серед євреїв Харківщини залишався також майже втричі нижчим, ніж у цілому в Україні, відповідно, 4,96% (574 особи із 11 576 осіб) та 13,44% (13 924 особи із 103 591 особи). Серед євреїв Харківщини кожен 20-й був україномовним, а серед євреїв у цілому в Україні – кожен 7-й. Навпаки, рівень частки російськомовних серед євреїв області був помітно вищим, ніж серед євреїв у цілому в Україні, відповідно, 93,48%

(10 821 особи із 11 576 осіб) та 82,98% (85 964 особи із 103 591 особи) [Таблиці 4, 1]. Попри ці відмінності, абсолютну більшість серед євреїв, як у Харківщині, так і в Україні в цілому, складали зросійщені за мовою.

Істотно відрізнявся і рівень зосередження євреїв у Харківській області у залежності від рідної мови. Так, рівень зосередження в Харківщині не асимільованих за мовою та україномовних євреїв залишався досить незначним, відповідно, 4,79% (154 особи із 3 213 осіб) та 4,12% (574 особи із 13 924 осіб). Значно вищим виявився рівень зосередження в області російськомовних євреїв – 12,59% (10 821 особа із 85 964 осіб) [Таблиці 4, 1]. На теренах області мешкав кожен 21-й не асимільований за мовою, кожен 24-й україномовний та кожен 8-й російськомовний єврей України. Тому, Харківщина була одним із головних осередків територіального розміщення російськомовних євреїв в Україні.

Спостерігалися істотні відмінності у рівні частки україномовних євреїв, як і в їхній чисельності в абсолютних показниках серед україномовного населення Харківщини та рівня частки російськомовних євреїв серед російськомовного населення, відповідно, 0,04% (574 осіб із 1 557 980 осіб) та 0,84% (10 821 особа із 1 282 659 осіб) [Таблиця 4]. Тобто, серед україномовного населення області лише кожен 2500-й був україномовним євреєм, а серед російськомовного населення кожен 119-й представник належав до російськомовних євреїв.

Отже, в етнічному складі населення Харківської області рівень частки євреїв, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були досить незначними. Однак за чисельністю в абсолютних показниках євреї поступалися білорусам, але переважали всі інші етнічні меншини, крім росіян. Рівень частки євреїв серед усього населення Харківщини був вищим, ніж рівень частки євреїв серед загальної чисельності населення України. Тому Харківська область залишалася одним із головних осередків територіального розміщення євреїв в Україні. Досить помітним виявився рівень частки євреїв серед етнічних меншин, окрім росіян Харківщини – кожен 7-й серед них. Абсолютну більшість серед євреїв в області складали зросійщені за мовою, і рівень частки російськомовних серед них виявився найвищим, порівняно з усіма іншими етнічними меншинами, крім росіян. Навпаки, рівень частки не асимільованих за мовою серед євреїв був найнижчим, порівняно з усіма етнічними меншинами Харківщини. Однак, рівень частки україномовних серед євреїв у Харківській області виявився вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян.

Міські та сільські євреї Харківської області. Зберігалися досить помітні відмінності у рівні частки євреїв серед міського та сільського населення Харківщини, відповідно, 0,51% (11 486 осіб із 2 266 401 особи) та 0,01% (90 осіб із 629 412 осіб) [Таблиці 5, 6]. Тобто, серед міського населення кожен 196-й був євреєм, а серед сільського населення – лише кожен 10000-й.

Відрізнявся рівень частки євреїв серед міського населення Харківщини, порівняно з рівнем частки євреїв серед міського населення України, відповідно 0,51% (11 486 осіб із 2 266 401 особи) та 0,32% (102 185 осіб із 32 290 729 осіб) [Таблиці 5, 2]. Тобто, серед міського населення Харківщини кожен 196-й мешканець був євреєм, а серед міського населення України – лише кожен 312-й.

Досить значним залишався рівень частки Харківщини міських євреїв в Україні – 11,25% (11 486 осіб із 102 085 осіб). Рівень частки області серед міських євреїв України був помітно вищим, ніж серед усього міського населення України – 7,02% (2 266 401 особи із 32 290 729 осіб), серед міських українців – 6,50% (1 536 698 осіб із 23 658 227 осіб), серед міських росіян – 8,81% (637 659 осіб із 7 236 704 осіб) та серед етнічних меншин, окрім росіян – 5,41% (65 515 осіб із 1 210 034 осіб) [Таблиці 5, 2]. Тобто, в урбаністичному середовищі Харківщини зосереджувався кожен 9-й єврей України, кожен 14-й міський мешканець, кожен 15-й міський українець, кожен 11-й міський росіянин та кожен 18-й представник міських етнічних меншин, крім росіян України.

Абсолютна більшість євреїв Харківщини належали до міського населення – 99,22% (11 486 осіб із 11 576 осіб). За рівнем урбанізації євреї значно перевищували все населення – 78,26% (2 266 401 особи із 2 895 813 осіб), українців – 75,01% (1 536 698 осіб із 2 048 699 осіб), росіян – 85,93% (637 659 осіб із 742 025 осіб) та етнічні меншини, крім росіян – 84,31% (65 515 осіб із 77 707 осіб). Варто підкреслити, що рівень урбанізації євреїв був найвищим у Харківщині, не лише порівняно з українцями, але й з кожною етнічною меншиною. До того ж, рівень урбанізації євреїв в області виявився дедалі вищим, ніж рівень урбанізації євреїв у цілому в Україні, відповідно, 99,22% (11 486 осіб із 11 576 осіб) та 98,55% (102 085 осіб із 103 591 особи) [Таблиці 5, 2].

Навпаки, серед сільського населення Харківської області рівень євреїв був досить незначним – 0,01% (90 осіб із 629 412 осіб). Тобто, лише кожен 10000-й сільський мешканець Харківщини належав до євреїв. Таким же

незначним був і рівень частки євреїв в етнічному складі сільського населення України – 0,01% (1 506 осіб із 15 050 173 особи) [Таблиці 6, 3].

Попри незначні абсолютні показники, рівень частки Харківщини серед загальної чисельності сільських євреїв України був досить помітним – 5,98% (90 осіб із 1 506 осіб). Рівень частки області серед сільських євреїв України виявився навіть вищим, ніж серед усього сільського населення України – 3,95% (629 412 осіб із 15 950 173 осіб), серед сільських українців – 3,69% (512 001 особа із 13 883 466 осіб), серед сільських етнічних меншин, окрім росіян – 1,33% (12 910 осіб із 966 395 осіб), однак нижчим, ніж серед сільських росіян – 9,51% (104 366 осіб із 1 097 437 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тобто, у Харківщині мешкав кожен 17-й сільський єврей України, кожен 25-й сільський мешканець України, кожен 27-й сільський українець, кожен 75-й представник сільських етнічних меншин, окрім росіян та кожен 10-й сільський росіянин України.

Серед найбільш урбанізованої етнічної меншини – євреїв у Харківській області спостерігався найнижчий рівень частки сільського населення – лише 0,78% (90 осіб із 11 576 осіб). Тому, рівень частки сільського населення євреїв виявився істотно нижчим, ніж серед усього населення Харківщини – 21,74% (629 412 осіб із 2 895 813 осіб), серед українців – 24,99% (512 001 особа із 2 048 699 осіб), серед росіян – 14,07% (104 366 осіб із 742 025 осіб), серед етнічних меншин, окрім росіян області – 15,69% (12 910 осіб із 77 707 осіб) [Таблиця 6]. Тобто, серед євреїв Харківщини лише кожен 128-й був сільським мешканцем, серед усього населення – кожен 5-й, серед українців – кожен 4-й, серед росіян – кожен 7-й, серед етнічних меншин, окрім росіян – кожен 6-й.

Рівень частки сільського населення серед євреїв Харківщини був нижчим, ніж серед євреїв в Україні, відповідно, 0,78% (90 осіб із 11 576 осіб) та 1,45% (1 506 осіб із 103 591 особи) [Таблиці 6, 3]. В області кожен 128-й єврей мешкав у сільській місцевості, а в Україні кожен 69-й єврей був сільським мешканцем.

Зберігалися відмінності у мовній структурі євреїв у міському та сільському середовищі Харківщини. Рівень частки не асимільованих за мовою серед міських євреїв був дещо нижчим, ніж серед сільських євреїв, відповідно, 1,32% (152 особи із 11 486 осіб) та 2,22% (2 особи із 90 осіб) [Таблиці 5, 6]. Тобто, серед міських євреїв Харківщини лише кожен 76-й був не асимільованим за мовою, а серед сільських євреїв, попри незначну чисельність – кожен 45-й.

Більш істотно відрізнявся рівень частки україномовних серед міських та сільських євреїв Харківщини, відповідно, 4,80% (551 особа із 11486 осіб) та 25,56% (23 особи із 90 осіб). Серед міських євреїв лише кожен 21-й був україномовним, а серед сільських євреїв – майже кожен 4-й. Навпаки, рівень частки російськомовних серед міських євреїв області був вищим, ніж серед сільських євреїв, відповідно, 93,65% (10 757 осіб із 11 486 осіб) та 71,11% (64 особи із 90 осіб) [Таблиці 5, 6]. Попри ці відмінності, як серед міських, так і серед сільських євреїв області абсолютну більшість становили зросійщені за мовою.

Спостерігалися помітні відмінності у мовній структурі міських євреїв у Харківщині та в Україні у цілому. Рівень частки не асимільованих за мовою серед міських євреїв області був помітно нижчим, ніж серед міських євреїв в Україні, відповідно, 1,32% (152 особи із 11 486 осіб) та 7,00% (33 773 особи із 482 246 осіб) [Таблиці 5, 2]. Серед міських євреїв Харківщини лише кожен 76-й був не асимільованим за мовою, а серед міських євреїв України – кожен 14-й.

Натомість, рівень частки україномовних серед міських євреїв Харківщини виявився навіть дещо вищим, ніж серед міських євреїв в Україні, відповідно, 4,80% (551 особа із 11 486 осіб) та 1,93% (9 304 особи із 482 246 осіб). Серед міських євреїв області кожен 21-й був україномовним, а серед міських євреїв України – лише кожен 52-й. При цьому, рівень частки російськомовних серед міських євреїв області був також вищим, ніж серед міських євреїв України, відповідно, 93,65% (10 757 осіб із 11 486 осіб) та 90,90% (438 354 особи із 482 246 осіб) [Таблиці 5, 2]. Попри ці відмінності, абсолютну більшість серед євреїв як у Харківщині, так і в Україні в цілому складали російськомовні (9 із 10-ти).

Зберігалися відмінності у мовному складі сільських євреїв в області та в Україні. Рівень частки не асимільованих за мовою серед сільських євреїв у Харківщині був нижчим, ніж в Україні, відповідно, 2,22% (2 особи із 90 осіб) та 5,18% (78 осіб із 1 506 осіб). Серед сільським євреїв області не асимільованим за мовою був кожен 45-й, а в Україні – кожен 19-й. Рівень частки україномовних серед сільських євреїв Харківщини був помітно нижчим, ніж серед сільських євреїв в Україні, відповідно, 25,56% (23 особи із 90 осіб) та 36,25% (546 осіб із 1 506 осіб). Серед сільських євреїв області кожен 4-й був україномовним, а серед сільських євреїв України – кожен 3-й. Навпаки, рівень частки російськомовних серед сільських євреїв області був значно вищим, ніж серед сільських євреїв в Україні, відповідно, 71,11% (64 осіб із 90 осіб) та 56,77% (855 осіб із 1 506 осіб) [Таблиці 6, 3]. Попри ці

відмінності, як сільських євреїв області, так і серед сільських євреїв України абсолютну більшість становили російськомовні.

Зберігалися незначні відмінності у рівні урбанізації євреїв у Харківщині у залежності від рідної мови. Рівень урбанізації не асимільованих за мовою євреїв складав 98,70% (152 особи із 154 осіб), серед україномовних євреїв цей рівень був дещо нижчим – 95,99% (551 особи із 574 особи), а рівень урбанізації серед російськомовних євреїв був найвищим – 99,41% (10 757 осіб із 10 821 особи) [Таблиці 5, 4]. Попри ці відмінності, абсолютна більшість євреїв області без залежності від рідної мови зосереджувалася в урбаністичному середовищі.

Частка сільського населення серед євреїв Харківщини дещо відрізнялася у залежності від рідної мови. Рівень частки сільських мешканців серед не асимільованих за мовою складав 1,30% (2 особи із 154 осіб), серед україномовних євреїв цей рівень був помітно вищим – 4,01% (23 особи із 574 осіб), а найменшим рівень сільського населення був серед російськомовних євреїв області – 0,59% (64 особи із 10 821 осіб) [Таблиці 6, 4]. Сільським мешканцем серед не асимільованих за мовою євреїв Харківщини був кожен 77-й, серед україномовних євреїв – кожен 25-й, а серед російськомовних євреїв – лише кожен 169-й.

Отже, серед міського, а особливо серед сільського населення Харківщини рівень частки євреїв, як і їхня чисельність в абсолютних показниках виявилися досить незначними. Однак, євреї переважали за чисельністю в абсолютних показниках переважали всі інші етнічні меншини, крім росіян в урбаністичному середовищі, а в сільській місцевості області євреї за чисельністю поступалися всім етнічним меншинам, за винятком в'єтнамців. До того ж, рівень частки Харківщини серед міських євреїв України виявився досить значним. Тому урбаністичне середовище Харківщині слугувало одним із головних осередків територіального розміщення міських євреїв України. Рівень урбанізації євреїв в області істотно переважав рівень урбанізації українців та всіх етнічних меншин. Серед міських та сільських євреїв області абсолютну більшість становили російськомовні, а рівень частки не асимільованих за мовою та україномовних залишався досить незначним. Однак, рівень частки україномовних серед міських та сільських євреїв Харківщини був вищим, ніж рівень мовної українізації росіян.

Євреї в місті Харкові та в області за межами міста. Спостерігалися істотні відмінності у рівні частки євреїв серед усього населення міста Харкова

та інших територій області. В етнічному складі населення обласного центру рівень частки євреїв досягав 0,77% (11 176 із 1 449 871 особи), а серед усього населення інших теренів Харківщини – лише 0,03% (400 осіб із 1 445 942 осіб) [Таблиці 7, 8]. Серед усього населення Харкова кожен 130-й мешканець був євреєм, а на теренах області за межами міста – лише 3333-й належав до євреїв.

Абсолютна більшість євреїв у Харківщини зосереджувалися безпосередньо у місті Харкові – 96,54% (11 176 осіб із 11 576 осіб). За рівнем зосередження в обласному центрі, євреї досить істотно переважали все населення – 50,01% (1 449 871 особи із 2 895 813 осіб), українців – 43,16% (884 228 осіб із 2 048 699 осіб), росіян – 66,92% (496 538 осіб із 742 025 осіб) та етнічні меншини, крім росіян – 66,67% (51 805 осіб із 77 707 осіб) [Таблиці 7, 4]. Тому, головним осередком територіального розміщення євреїв в області якраз і був Харків.

Досить значним був рівень частки євреїв серед етнічних меншин, окрім росіян у місті Харкові – 21,57% (11 176 осіб із 51 805 осіб) [Таблиця 7]. Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян в обласному центрі кожен 4-й був євреєм.

Навпаки, за рівнем зосередження в інших населених пунктах області за межами Харкова – лише 3,46% (400 осіб із 11 576 осіб) євреї істотно поступалися всьому населенню – 49,99% (1 445 942 особи із 2 895 813 осіб), українцям – 56,84% (1 164 471 особа із 2 048 699 осіб), росіянам – 33,08% (245 487 осіб із 742 025 осіб) та етнічним меншинам, окрім росіян – 33,33% (25 902 особи із 77 707 осіб) [Таблиці 8, 4]. Тобто, у Харківщині за межами обласного центру мешкав лише кожен 29-й єврей області, половина всього населення, більшість українців та кожен 3-й представник росіян та етнічних меншин, окрім росіян.

Зберігалися помітні відмінності у мовній структурі євреїв у Харкові та на інших теренах області за межами обласного центру. Рівень частки не асимільованих за мовою серед євреїв, які зосереджувалися у Харкові був нижчим, ніж серед євреїв у Харківщині за межами міста, відповідно, 1,24% (139 осіб із 11 176 осіб) та 3,75% (15 осіб із 400 осіб) [Таблиці 7, 8]. Тобто, серед євреїв Харкова лише кожен 81-й був не асимільований за мовою, а серед євреїв в інших населених пунктах області – кожен 27-й.

Ще більш істотно відрізнявся рівень частки україномовних серед євреїв Харкова та інших теренів Харківщини за межами міста, відповідно, 4,26% (476 осіб із 11 176 осіб) та 24,50% (98 осіб із 400 осіб). Серед євреїв Харкова

лише кожен 23-й був україномовним, а серед євреїв за межами обласного центру – кожен 4-й. Навпаки, рівень частки російськомовних серед євреїв міста Харкова виявився помітно вищим, ніж серед євреїв у Харківщині за межами обласного центру, відповідно, 94,27% (10 936 осіб із 11 176 осіб) та 71,25% (285 осіб із 400 осіб) [Таблиці 7, 8]. Попри ці відмінності, серед євреїв у Харкові та на теренах Харківщини за межами міста абсолютну більшість становили російськомовні.

Спостерігалися відмінності у рівні зосередження євреїв у місті Харкові у залежності від рідної мови. Рівень частки Харкова серед не асимільованих за мовою євреїв Харківщини досягав 90,26 (139 осіб із 154 осіб), дещо нижчим був рівень обласного центру серед україномовних євреїв області – 82,93% (476 осіб із 574 особи), однак найвищим виявився рівень частки Харкова серед російськомовних євреїв області – 97,57% (10 536 осіб із 10 812 особи) [Таблиці 7, 4]. Попри ці відмінності, головним осередком територіального розміщення євреїв у Харківщині без залежності від рідної мови залишався обласний центр.

Натомість, рівень зосередження євреїв у Харківській області за межами Харкова був досить незначним. Рівень частки теренів Харківщини за межами міста серед не асимільованих за мовою євреїв області становив 9,74% (15 осіб із 154 осіб), дещо вищим залишався рівень частки цих теренів серед україномовних євреїв – 17,07% (98 осіб із 574 осіб), а найнижчим цей рівень був серед російськомовних євреїв області – лише 2,63% (285 осіб із 10 821 особи) [Таблиці 8, 4]. Тобто, за межами Харкова мешкав кожен 10-й неасимільований за мовою, кожен 6-й україномовний та кожен 38-й російськомовний єврей області.

Отже, серед усього населення Харкова, а особливо серед усього населення Харківщини за межами міста рівень частки євреїв, як і їхня чисельність в абсолютних показниках залишалися досить незначними. Однак, за чисельністю у Харкові євреї переважали всі інші етнічні меншини, крім росіян, а у Харківщині за межами обласного центру євреї поступалися всім іншим етнічним меншинам, за винятком в'єтнамців. Тобто, у Харкові зосереджувалися майже всі євреї Харківщини. Рівень зосередження в обласному центрі євреїв був найвищим, порівняно з українцями та кожною іншою етнічною меншиною, за винятком в'єтнамців. Серед євреїв у Харкові та в області за межами міста абсолютну більшість становили російськомовні, а рівень частки україномовних та не асимільованих за мовою серед них залишався досить незначним. До того ж, у Харкові серед євреїв рівень частки російськомовних виявився найвищим, порівняно з усіма іншими етнічними

меншинами, крім росіян, і, навпаки, рівень частки не асимільованих за мовою серед євреїв залишався найнижчим. Однак, рівень частки україномовних серед євреїв у Харкові та в області за межами міста виявився вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян.

Євреї у Харківській агломерації та за її межами. Помітні відмінності спостерігалися у рівні частки євреїв серед усього населення у Харківській агломерації та усього населення за її межами. В етнічному складі населення Харківської агломерації цей рівень становив 0,59% (11 412 осіб із 1 931 515 осіб), а на території області за межами агломерації – лише 0,02% (164 особи із 964 298 осіб) [Таблиці 9, 10]. Тобто, серед усього населення Харківської агломерації кожен 169-й був євреєм, а за межами агломерації – лише кожен 5000-й.

Рівень частки євреїв серед етнічних меншин, окрім росіян істотно відрізнявся у Харківській агломерації та за її межами. Рівень євреїв серед етнічних меншин, окрім росіян в агломерації виявився значно вищим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян, розселених за її межами, відповідно, 18,89% (11 412 осіб із 60 417 осіб) та 0,95% (164 особи із 17 290 осіб) [Таблиці 9, 10]. Серед етнічних меншин, окрім росіян у Харківській агломерації майже кожен 5-й був євреєм, а в області за межами агломерації – лише кожен 105-й належав до євреїв.

Абсолютна більшість євреїв області зосереджувалася безпосередньо у Харківській агломерації – 98,58% (11 412 осіб із 11 576 осіб). За рівнем зосередження в агломерації євреї значно переважали все населення – 66,70% (1 931 515 осіб із 2 895 813 осіб), українців – 60,76% (1 244 860 осіб із 2 048 699 осіб), росіян – 81,88% (607 556 осіб із 742 025 осіб) та етнічні меншини, окрім росіян – 77,75% (60 417 осіб із 77 707 осіб) [Таблиці 9, 4].

За межами Харківської агломерації розселена лише незначна частина євреїв області – лише 1,42% (164 особи із 11 576 осіб). За рівнем зосередження в інших населених пунктах Харківщини за межами агломерації євреї істотно поступалися українцям – 39,24% (803 839 осіб із 2 048 699 осіб), усьому населенню – 33,30% (964 298 осіб із 2 895 813 осіб), росіянам – 18,12% (134 469 осіб із 742 025 осіб) та етнічним меншинам, окрім росіян – 22,25% (17 290 осіб із 77 707 осіб) [Таблиці 10, 4]. Тобто, у Харківщині за межами агломерації мешкав лише кожен 70-й єврей, 4 із 10-ти українців, кожен 3-й мешканець області, кожен 5-й росіянин та представник етнічних меншин, окрім росіян області.

Зберігалися значні відмінності у мовній структурі євреїв у Харківській агломерації та за її межами. Так, рівень частки не асимільованих за мовою серед євреїв у Харківській агломерації був дещо нижчим, ніж серед євреїв, розселених за її межами, попри помітну перевагу в абсолютних показниках, відповідно, 1,27% (145 осіб із 11 412 осіб) та 5,49% (9 осіб із 164 осіб) [Таблиці 9, 10]. Серед євреїв Харківської агломерації лише кожен 79-й був не асимільованим за мовою, а серед євреїв на теренах за її межами – кожен 18-й.

Ще більш істотно відрізнявся рівень частки україномовних серед євреїв Харківської агломерації та розселених за її межами, відповідно, 4,50% (513 осіб із 11 412 осіб) та 37,19% (61 особа із 164 особи). Серед євреїв агломерації лише кожен 22-й був україномовним, а серед євреїв за її межами кожен 3-й виявився україномовним. Натомість, рівень частки російськомовних серед євреїв Харківської агломерації був істотно вищим, ніж серед євреїв за її межами, відповідно, 94,01% (10 728 осіб із 11 412 осіб) та 56,70% (93 особи із 164 осіб) [Таблиці 9, 10]. Тобто, серед євреїв у Харківській агломерації більше 9-ти із 10-ти виявилися зросійщеними за мовою, а серед євреїв, розселених в області за межами агломерації лише дещо більше половини були російськомовними.

Зберігалися помітні відмінності у рівні зосередження у Харківській агломерації євреїв у залежності від рідної мови. Так, рівень частки агломерації серед не асимільованих за мовою євреїв області складав 94,16% (145 осіб із 154 осіб). Дещо нижчим був рівень частки цієї агломерації серед україномовних євреїв Харківщини – 89,37% (513 осіб із 574 осіб). Найвищим виявився рівень частки агломерації серед російськомовних євреїв області – 99,14% (10 728 осіб із 10 812 осіб) [Таблиці 9, 4]. Попри ці відмінності, абсолютна більшість євреїв як не асимільованих за мовою, так і україномовних та російськомовних зосереджувалися безпосередньо у Харківській агломерації.

Натомість, рівень зосередження євреїв у Харківщині за межами агломерації був досить незначним. Рівень частки теренів області, за межами агломерації серед не асимільованих за мовою євреїв складав лише 5,84% (9 осіб із 154 осіб). Помітно вищим був рівень цих теренів серед україномовних євреїв Харківщини – 10,63% (61 особи із 574 осіб). Але найнижчим був цей рівень серед російськомовних євреїв – лише 0,86% (93 особи із 10 821 особи) [Таблиці 10, 4]. Тобто, за межами агломерації мешкав кожен 17-й не асимільований за мовою, кожен 9-й україномовний та лише кожен 116-й російськомовний єврей області.

Отже, серед усього населення Харківської агломерації, а особливо серед усього населення Харківщини за її межами рівень частки євреїв, як і їхня чисельність залишалися досить незначними. Однак, за чисельністю у Харківській агломерації євреї переважали всі інші етнічні меншини, крім росіян, а в за межами агломерації євреї поступалися всім іншим етнічним меншинам, за винятком в'єтнамців. Тобто, у Харківській агломерації зосереджувалися майже всі євреї Харківщини. Рівень зосередження у цій агломерації євреїв був найвищим, порівняно з українцями та кожною іншою етнічною меншиною, за винятком в'єтнамців. Серед євреїв у Харківській агломерації та в області за її межами абсолютну більшість складали зросійщені за мовою, а рівень частки україномовних та не асимільованих за мовою серед них виявився досить незначним. До того ж, в агломерації серед євреїв рівень частки російськомовних був найвищим, порівняно з усіма іншими етнічними меншинами, крім росіян, і, навпаки, рівень частки не асимільованих за мовою серед євреїв залишався найнижчим. Однак, рівень частки україномовних серед євреїв у Харківській агломерації та в області за межами був вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян.

Територіальне представництво євреїв у містах обласного підпорядкування, а особливо у районах Харківщини залишалося досить незначним. У цих містах та районах розселені поодинокі представники єврейської етнічної меншини.

Висновки. Таким чином, євреї дисперсно розселені на території Харківської області, а їхня чисельність, як і рівень частки в етнічному складі населення виявилися не досить значними – 11 576 осіб (0,40%). За чисельністю в абсолютних показниках євреї у Харківщині посідали 2-ге місце поміж етнічних меншин, окрім росіян після білорусів. Однак, ще в 1989 році євреї за чисельністю переважали білорусів. Значне скорочення чисельності євреїв наприкінці ХХ ст. у Харківщині, як і в цілому в Україні, було спричинено не лише депопуляційними, а насамперед міграційними процесами.

За рівнем урбанізації та рівнем зосередження у Харкові євреї переважали усі інші етнічні меншини, за винятком в'єтнамців. В обласному центрі євреї за чисельністю переважали білорусів. Однак, попри незначну чисельність в абсолютних показниках євреїв в області, Харківщина, а точніше, Харків, залишався одним із головних осередків територіального розміщення євреїв в Україні. До того ж, серед євреїв рівень частки сільських мешканців був найнижчим, порівняно з усіма іншими етнічними меншинами.

Абсолютну більшість серед євреїв складали російськомовні і рівень їхнього мовного зросійщення був найвищим, порівняно з усіма іншими етнічними меншинами. Навпаки, серед євреїв був найнижчим рівень частки не асимільованих за мовою, порівняно з усіма іншими етнічними меншинами. Рівень частки україномовних серед євреїв був навіть дещо вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян у Харківщині.

За рівнем урбанізації та за рівнем зосередження безпосередньо у Харкові україномовні та не асимільовані за мовою євреї помітно поступалися російськомовним євреям. Навпаки, рівень частки сільських мешканців серед україномовних та не асимільованих за мовою євреїв, попри незначну чисельність в абсолютних показниках, був вищим, ніж серед російськомовних євреїв. До того ж, рівень частки україномовних та не асимільованих за мовою серед міських євреїв Харківщини був нижчим, ніж серед сільських євреїв. Навпаки, рівень частки серед російськомовних серед міських євреїв області був вищим, ніж серед сільських євреїв. Тобто, спостерігалися відмінності у мовному середовищі євреїв у Харківській області за поселенською мережею.

4.3 ВІРМЕНИ

Загальна чисельність вірменів у Харківській області. 4-ою за чисельністю в абсолютних показниках етнічною меншиною у Харківщині після росіян, євреїв та білорусів були вірмени. Проте, їхня чисельність в абсолютних показниках, як і їхня частка серед в етнічному складі населення області залишалися досить незначними – лише 0,39% (11 157 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиця 4]. Серед усього населення Харківщини лише кожен 256-й мешканець належав до вірменів. Абсолютна більшість вірменів в області, як і Україні у цілому, були мігрантами у першому поколінні. Найбільш масове переселення вірменів до України відбувалося наприкінці 80-х – на початку 90-х рр. XX ст.

Незначним був рівень частки вірменів серед сукупної чисельності етнічних меншин Харківщини – 1,36% (11 157 осіб із 819 732 осіб). Серед етнічних меншин області лише кожен 76-й належав до вірменів. Значно вищим був рівень вірменів серед сукупної чисельності етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині – 14,36% (11 157 осіб із 77 707 осіб). Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян в області майже кожен 7-й належав до вірменів. Рівень зосередження вірменів у Харківській області залишався істотно вищим – 11,17% (11 157 осіб із 275 763 осіб), ніж рівень зосередження українців – 5,46% (2 048 699 осіб із 37 541 693 осіб), усього населення –

6,00% (2 895 813 осіб із 48 240 902 осіб), росіян – 8,90% (742 025 осіб із 8 334 141 особи), а особливо порівняно з рівнем зосередження етнічних меншин, окрім росіян – 3,57% (77 707 осіб із 2 176 429 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, на теренах Харківщини мешкав кожен 9-й вірменин України, кожен 17-й мешканець України, кожен 18-й українець, кожен 11-й росіянин та кожен 28-й представник етнічних меншин, окрім росіян в Україні. Тому, Харківщина залишалася одним із головних осередків територіального розміщення вірменів в Україні.

Рівень частки вірменів серед усього населення Харківської області був вищим, ніж серед усього населення України, відповідно, 0,39% (11 157 осіб із 2 895 813 осіб) та 0,21% (99 894 особи із 48 240 902 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, у Харківщині кожен 256-й мешканець був вірменином, а в Україні – лише кожен 476-й. До того ж, поміж етнічних меншин у Харківській області вірмени посідали 4-те місце, а в цілому в Україні – 10-те місце.

Рівень частки вірменів серед етнічних меншин, окрім росіян в Харківщині був значно вищим, ніж серед загальної чисельності етнічних меншин, окрім росіян в Україні, відповідно, 14,36% (11 157 осіб із 77 707 осіб) та 12,67% (99 894 особи із 2 176 429 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян в області кожен 7-й належав до вірменів, а в Україні – лише кожен 22-й.

Попри те, що серед вірменів переважали мігранти, у їхньому мовному середовищі вірменів Харківщини значного розповсюдження набули асиміляційні процеси. Не асимільовані за мовою залишалися в меншості серед вірменів – 45,68% (5 096 осіб із 11 157 осіб). Незначним був рівень частки серед них україномовних – лише 4,80% (536 осіб). Відносно більшість серед вірменів Харківщини складали зросійщені за мовою – 49,12% (5 480 осіб) [Таблиця 4]. Тобто, серед вірменів області майже кожен 2-й був російськомовним, 4 із 10-ти – не асимільовані за мовою та кожен 21-й серед них був україномовним.

Рівень частки не асимільованих за мовою серед вірменів Харківщини був помітно вищим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 45,68% (5 096 осіб із 11 157 осіб) та 32,26% (25 065 осіб із 77 707 осіб) [Таблиця 4]. Серед вірменів області 4 із 10-ти були не асимільованими за мовою, а серед етнічних меншин, окрім росіян не асимільованим за мовою був кожен 3-й.

Рівень частки україномовних серед вірменів у Харківщині був удвічі нижчим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 4,80% (536

осіб із 11 157 осіб) та 9,64% (7 493 особи із 77 707 осіб). Тобто, серед вірменів області лише кожен 21-й був україномовним, а серед етнічних меншин, окрім росіян – кожен 10-й. Рівень частки україномовних серед вірменів попри те, що серед них переважали мігранти, був навіть дещо вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян, відповідно, 4,80% (536 осіб із 11 157 осіб) та 4,28% (31 724 особи із 742 025 осіб). Рівень частки російськомовних серед вірменів у Харківщині був дещо нижчим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 49,12% (5 480 осіб із 11 157 осіб) та 56,70% (44 059 осіб із 77 707 осіб) [Таблиця 4]. Тобто, серед вірменів Харківщини російськомовні складали відносну більшість, а серед етнічних меншин, окрім росіян в області – абсолютну більшість.

Значно відрізнявся рівень частки вірменів у залежності від рідної мови серед етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині. Так, рівень частки вірменів серед не асимільованих за мовою етнічних меншин, окрім росіян досягав 20,33% (5 096 осіб із 25 065 осіб), а серед україномовних етнічних меншин, окрім росіян їхній рівень був значно нижчим – лише 7,15% (536 осіб із 7 493 осіб). Серед російськомовних етнічних меншин, окрім росіян рівень частки вірменів складав 12,44% (5 480 осіб із 44 059 осіб) [Таблиця 4]. Тобто, серед не асимільованих за мовою етнічних меншин, окрім росіян Харківщини кожен 5-й належав до вірменів, серед україномовних етнічних меншин, окрім росіян – кожен 14-й, а серед російськомовних етнічних меншин, окрім росіян – кожен 8-й.

Мовна структура вірменів Харківщини дещо відрізнялася від мовної структури вірменів у цілому в Україні. Так, рівень частки не асимільованих за мовою серед вірменів в області був дещо нижчим, ніж серед вірменів в Україні, відповідно, 45,68% (5 096 осіб із 11 157 осіб) та 50,42% (50 363 особи із 99 894 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, серед вірменів Харківщини не асимільовані за мовою залишалися в меншості, а серед вірменів в Україні не асимільовані за мовою становили абсолютну більшість.

Рівень частки україномовних серед вірменів Харківської області залишався дещо нижчим, ніж у цілому в Україні, відповідно, 4,80% (536 осіб із 11 157 осіб) та 5,80% (5 798 осіб із 99 894 осіб). Серед вірменів Харківщини кожен 21-й був україномовним, а серед вірменів у цілому в Україні кожен 17-й був україномовним. Навпаки, рівень частки російськомовних серед вірменів області виявився дещо вищим, ніж у цілому в Україні, відповідно, 49,12% (5 480 осіб із 11 157 осіб) та 43,11% (43 005 осіб із 99 894 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, серед вірменів Харківщини російськомовні становили

відносну більшість, а серед вірменів у цілому в Україні зросійщені за мовою залишалися в меншості.

Дещо відрізнявся рівень зосередження у Харківській області вірменів у залежності від рідної мови. Рівень зосередження не асимільованих за мовою вірменів на теренах Харківщини – 10,12% (5 096 осіб із 50 363 осіб) був дещо вищим, ніж рівень зосередження в області україномовних вірменів – 9,24% (536 осіб із 5 798 осіб), але нижчим, ніж рівень зосередження російськомовних вірменів – 12,71% (5 480 осіб із 43 105 осіб) [Таблиці 4, 1]. На території Харківщини мешкав кожен 10-й не асимільований за мовою, кожен 11-й україномовний та кожен 8-й російськомовний вірменин України.

Спостерігалися значні відмінності у рівні частки україномовних вірменів серед україномовного населення Харківщини та російськомовних вірменів серед російськомовного населення, відповідно, 0,03% (536 осіб із 1 557 980 осіб) та 0,43% (5 480 осіб із 1 282 659 осіб) [Таблиці 4, 1]. За рівнем частки та за чисельністю україномовні вірмени істотно поступалися російськомовним вірменам. Тобто, серед україномовного населення області кожен 3333-й належав до вірменів, а серед російськомовного населення кожен 232-й був вірменином.

Отже, в етнічному складі населення Харківщини рівень частки вірменів, як і їхня чисельність в абсолютних показниках залишалися незначними. Попри це, вірмени переважали за чисельністю в абсолютних показниках усі інші етнічні меншини, крім росіян, за винятком білорусів та євреїв. Рівень частки вірменів серед усього населення області виявився значно вищим, ніж рівень частки вірменів серед усього населення України. Тому Харківська область залишалася одним із головних осередків територіального розміщення вірменів в Україні. Досить помітним виявився рівень частки вірменів серед етнічних меншин, окрім росіян Харківщини – кожен 7-й серед них. Відносну більшість серед вірменів в області становили російськомовні. Досить значним серед них був рівень частки не асимільованих за мовою, а рівень частки україномовних серед вірменів виявився досить незначним. Однак, рівень частки україномовних серед вірменів в області був дещо вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян.

Міські та сільські вірмени Харківської області. Зберігалися відмінності у рівні частки вірменів серед міського та сільського населення Харківщини, відповідно, 0,42% (9 427 осіб із 2 266 401 особи) та 0,27% (1 730 осіб із 629 412 осіб) [Таблиці 5, 6]. Серед міського населення області кожен 238-й мешканець був вірменином, а серед сільського населення – кожен 370-й.

Відрізнявся рівень частки вірменів серед міського населення області та серед міського населення України, відповідно, 0,42% (9 427 осіб із 2 266 401 особи) та 0,25% (79 145 осіб із 32 290 729 осіб) [Таблиці 5, 2]. Серед міського населення Харківщини кожен 238-й був вірменином, а серед міського населення України – кожен 151-й.

Рівень частки Харківщини серед міських вірменів в Україні виявився істотно вищим – 11,91% (9 427 осіб із 79 145 осіб), ніж серед міських українців – 6,50% (1 536 698 осіб із 23 658 227 осіб), усього міського населення – 7,02% (2 266 401 особа із 32 290 729 осіб), міських росіян – 8,81% (637 659 осіб із 7 236 704 осіб) та міських етнічних меншин, окрім росіян – 5,41% (65 515 осіб із 1 210 034 осіб). В урбаністичному середовищі області мешкав кожен 8-й міський вірменин України, кожен 15-й міський українець, кожен 14-й міський мешканець, кожен 11-й міський росіянин та кожен 18-й представник міських етнічних меншин, окрім росіян в Україні. Тобто, урбаністичне середовище Харківщини залишалося головним осередком територіального розміщення міських вірменів в Україні. Переважна більшість вірменів Харківщини зосереджувалися у міському середовищі – 84,49% (9 427 осіб із 11 157 осіб). За рівнем урбанізації в області вірмени переважали українців – 75,01% (1 536 698 осіб із 2 048 813 осіб), усе населення – 78,26% (2 266 401 особа із 2 895 813 осіб) та етнічні меншини, окрім росіян – 84,31% (65 315 осіб із 77 707 осіб), але дещо поступалися росіянам – 85,93% (637 659 осіб із 742 025 осіб) [Таблиці 5, 2].

Рівень урбанізації вірменів у Харківщині був дещо вищим, ніж рівень урбанізації вірменів у цілому в Україні, відповідно, 84,49% (9 427 осіб із 11 157 осіб) та 79,23% (79 145 осіб із 99 894 осіб) [Таблиці 5, 2]. Тобто, абсолютна більшість вірменів у Харківщині, так і в цілому в Україні мешкали у містах.

Рівень частки Харківщини серед сільських вірменів в Україні досягав 8,34% (1 730 осіб із 11 257 осіб) і був значно вищим, ніж рівень частки області серед сільського населення в Україні – 3,95% (629 412 осіб із 15 950 173 осіб), сільських українців – 3,69% (512 001 особа із 13 883 466 осіб), а особливо серед сільських етнічних меншин, окрім росіян – 1,33% (12 910 осіб із 966 395 осіб), але нижчим, ніж серед сільських росіян в Україні – 9,51% (104 366 осіб із 1 097 437 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тобто, на теренах області мешкав кожен 12-й сільський вірменин України, кожен 25-й сільський мешканець, кожен 27-й сільський українець, кожен 75-й представник

сільських етнічних меншин, окрім росіян та кожен 10-й сільський росіянин в Україні.

Рівень частки сільського населення серед вірменів Харківської області був нижчим – 15,51% (1 730 осіб із 11 157 осіб), ніж серед українців – 24,99% (512 001 особа із 2 048 699 осіб), усього населення області – 21,74% (629 412 осіб із 2 895 813 осіб), етнічних меншин, окрім росіян – 15,69% (12 910 осіб із 77 707 осіб) та росіян – 14,07% (104 366 осіб із 742 025 осіб). Тобто, серед вірменів та етнічних меншин, окрім росіян області кожен 6-й був сільським мешканцем, серед усього населення – кожен 5-й, серед українців – кожен 4-й, серед росіян – кожен 7-й. Рівень частки сільського населення серед вірменів у Харківщині був нижчим, ніж рівень частки сільських мешканців серед вірменів у цілому в Україні, відповідно, 15,51% (1 730 осіб із 11 157 осіб) та 20,177% (20 749 осіб із 99 894 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тобто, серед вірменів області кожен 6-й був сільським мешканцем, а серед вірменів України – кожен 5-й.

Зберігалися досить істотні відмінності у мовній структурі вірменів у міському та сільському середовищі Харківської області. Так, рівень частки не асимільованих за мовою серед міських вірменів Харківщини був помітно нижчим, ніж серед сільських вірменів області, відповідно, 41,94% (3 954 осіб із 9 427 осіб) та 66,01% (1 142 особи із 1 730 осіб) [Таблиці 5, 6]. Тобто, серед міських вірменів Харківщини не асимільовані за мовою залишалися в меншості, а серед сільських вірменів області 2 із 3-х були не асимільованими за мовою.

Рівень частки україномовних серед міських вірменів Харківщини був майже втричі нижчим, ніж серед сільських вірменів області, відповідно, 3,97% (374 особи із 9 427 осіб) та 9,36% (162 особи із 1 730 осіб). Серед міських вірменів області кожен 25-й був україномовним, а серед сільських вірменів – кожен 11-й. Навпаки, рівень частки російськомовних серед міських вірменів Харківщини був більше, ніж удвічі вищим, порівняно з цим рівнем серед сільських вірменів, відповідно, 53,78% (5 070 осіб із 9 427 осіб) та 23,70% (410 осіб із 1 730 осіб) [Таблиці 5, 6]. Серед міських вірменів області абсолютну більшість становили російськомовні, а серед сільських вірменів – меншість.

Спостерігалися незначні відмінності у мовній структурі міських вірменів у Харківщині та в цілому в Україні. Рівень частки не асимільованих за мовою серед міських вірменів області залишався дещо нижчим, ніж в Україні, відповідно, 41,94% (3 954 осіб із 9 427 осіб) та 45,49% (36 006 осіб із

79 145 осіб) [Таблиці 5, 2]. Попри ці відмінності, серед міських вірменів як у Харківській області, так і в цілому в Україні не асимільовані за мовою залишалися в меншості.

Рівень частки україномовних серед міських вірменів у Харківщині був дещо нижчим, ніж в Україні у цілому, відповідно, 3,97% (374 особи із 9 427 осіб) та 4,97% (3 937 осіб із 79 145 осіб) [Таблиці 5, 2]. Серед міських вірменів Харківщини кожен 25-й був україномовним, а серед міських вірменів України – кожен 20-й. Навпаки, рівень частки російськомовних серед міських вірменів в області був помітно вищим, ніж серед міських вірменів в Україні, відповідно, 53,78% (5 070 осіб із 9 427 осіб) та 48,95% (38 745 осіб із 79 145 осіб) [Таблиці 5, 2]. Тобто, серед міських вірменів Харківщини російськомовні становили абсолютну більшість, а серед міських вірменів України – відносну більшість.

Зберігалися незначні відмінності у мовній структурі сільських вірменів у Харківщині та в Україні у цілому. Рівень частки не асимільованих за мовою серед сільських вірменів області був дещо нижчим, ніж серед сільських вірменів в Україні, відповідно, 66,01% (1 142 особи із 1 730 осіб) та 69,19% (14 357 осіб із 20 749 осіб) [Таблиці 6, 3]. Не асимільовані за мовою становили абсолютну більшість серед сільських вірменів як в області, так і в цілому в Україні.

Рівень частки україномовних серед сільських вірменів Харківщини був дещо вищим, ніж серед сільських вірменів в Україні, відповідно, 9,36% (162 особи із 1 730 осіб) та 8,97% (1 861 особа із 20 749 осіб). Тобто, як серед сільських вірменів в області, так і в Україні кожен 11-й був україномовним. Рівень частки російськомовних серед сільських вірменів Харківщини був дещо нижчим, ніж серед сільських вірменів в Україні, відповідно, 23,70% (410 осіб із 1 730 осіб) та 21,01% (4 360 осіб із 20 749 осіб) [Таблиці 6, 3]. Однак, як серед сільських вірменів в області та в Україні російськомовні опинилися в меншості.

Існували відмінності у рівні урбанізації вірменів у Харківщині у залежності від рідної мови. Рівень урбанізації не асимільованих за мовою та україномовних вірменів, відповідно, 77,59% (3 954 особи із 5 096 осіб) та 69,78% (374 особи із 536 осіб) був значно нижчим, ніж рівень урбанізації російськомовних вірменів – 92,52% (5 070 осіб із 5 480 осіб) [Таблиця 5]. Серед не асимільованих за мовою вірменів області 3 із 4-х були міськими мешканцями, серед україномовних – 2 із 3-х, а серед російськомовних вірменів 9 із 10-ти мешкали у містах.

Зберігалися відмінності у рівні частки сільського населення серед вірменів Харківщини у залежності від рідної мови. Серед не асимільованих за мовою рівень частки сільських мешканців складав 22,41% (1 142 особи із 5 096 осіб), серед україномовних вірменів цей рівень залишався помітно вищим – 30,12% (162 особи із 536 осіб). А найнижчим рівень частки сільського населення був серед російськомовних вірменів – лише 7,48% (410 осіб із 5 480 осіб) [Таблиця 6]. Тобто, серед не асимільованих за мовою вірменів кожен 4-й був сільським мешканцем, 3 із 10-ти серед україномовних вірменів, а серед російськомовних вірменів лише кожен 13-й мешкав у сільській місцевості.

Отже, в етнічному складі міського та сільського населення Харківщини рівень частки вірменів, як і їхня чисельність в абсолютних показниках виявилися досить незначними. В урбаністичному середовищі Харківщини поміж етнічних меншин, окрім росіян за чисельністю в абсолютних показниках вірмени поступалися євреям та білорусам, а в сільській місцевості області вірмени за чисельністю поступалися лише білорусам. Рівень частки вірменів серед міського та сільського населення Харківщини виявився вищим, ніж рівень частки вірменів серед міського та сільського населення України. Рівень урбанізації вірменів у Харківській області був помітно вищим, ніж рівень урбанізації українців, але дещо нижчим, порівняно з рівнем урбанізації росіян та етнічних меншин, окрім росіян. Серед міських вірменів області абсолютну більшість становили зросійщені за мовою, а серед сільських вірменів відносно більшість складали не асимільовані за мовою. Досить незначним залишався рівень частки україномовних серед сільських вірменів Харківщини, а серед міських вірменів цей рівень був ще нижчим. Однак, рівень частки україномовних серед міських та сільських вірменів області, попри те, що серед них переважали мігранти, виявився навіть дещо вищим, ніж рівень мовної українізації росіян.

Вірмени у Харкові та в області за межами міста. Існували досить помітні відмінності у рівні частки вірменів серед усього населення міста Харкова та інших територій області. В етнічному складі населення обласного центру рівень частки вірменів досягав лише 0,50% (7 214 осіб із 1 449 871 особи), а серед усього населення інших територій Харківщини цей рівень виявився майже вдвічі нижчим – 0,27% (3 943 особи із 1 445 942 осіб) [Таблиці 7, 8]. Тобто, серед усього населення Харкова кожен 200-й був

вірменином, а в області за межами міста лише кожен 370-й мешканець належав до цієї етнічної меншини.

У Харкові зосереджувалася переважна більшість вірменів області – 64,66% (7 214 осіб із 11 157 осіб), тобто майже дві третини. За рівнем зосередження у місті вірмени помітно переважали українців – 43,16% (884 228 осіб із 2 048 699 осіб) та все населення – 50,01% (1 449 871 особа із 2 895 813 осіб), але дещо поступалися росіянам – 66,92% (496 538 осіб із 742 025 осіб) та етнічним меншинам, окрім росіян – 66,67% (51 805 осіб із 77 707 осіб) [Таблиці 7, 4]. Тобто, переважна більшість вірменів, росіян та етнічних меншин, окрім росіян, половина всього населення області мешкали в Харкові, але меншість українців.

Досить помітним був рівень частки вірменів серед етнічних меншин, окрім росіян у Харкові – 13,93% (7 214 осіб із 51 805 осіб) [Таблиця 7]. Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян у місті кожен 7-й належав до вірменів.

Навпаки, за рівнем зосередження в інших населених пунктах Харківщини за межами Харкова вірмени поступалися українцям та всьому населенню, відповідно, 35,34% (3 943 осіб із 11 157 осіб), 56,84% (1 164 471 особа із 2 048 699 осіб) та 49,99% (1 445 942 осіб із 2 895 813 осіб). Однак, за рівнем зосередження на цих теренах області вірмени дещо переважали росіян – 33,08% (245 487 осіб із 742 025 осіб) та етнічні меншини, окрім росіян – 33,33% (25 902 осіб із 77 707 осіб) [Таблиці 8, 4]. На цих теренах області за межами Харкова мешкав лише кожен 3-й представник вірменів, росіян та етнічних меншин, окрім росіян, майже половина всього населення, але переважна більшість українців області. Значним був рівень частки вірменів серед етнічних меншин, окрім росіян на цих теренах області – 15,22% (3 943 особи із 25 902 осіб) [Таблиця 8]. Тобто, кожен 6-й серед них належав до вірменів.

Спостерігалися значні відмінності у мовній структурі вірменів у місті Харкові та на інших теренах Харківщини за межами обласного центру. Рівень частки не асимільованих за мовою серед вірменів у Харкові був помітно нижчим, ніж за межами міста, відповідно, 37,29% (2 690 осіб із 7 214 осіб) та 61,02% (2 406 осіб із 3 943 осіб) [Таблиці 7, 8]. Тобто, серед вірменів Харкова не асимільовані за мовою залишалися в меншості, а в області за межами міста серед вірменів не асимільовані за мовою становили абсолютну більшість – 6 із 10-ти.

Значно відрізнявся рівень частки україномовних серед вірменів Харкова та на інших теренах Харківщини за межами міста, відповідно, 2,87% (207 осіб

із 7 214 осіб) та 8,34% (329 осіб із 3 943 осіб). Серед вірменів Харкова лише кожен 35-й був україномовним, а серед вірменів області за межами міста кожен 12-й був україномовним. Навпаки, рівень частки російськомовних серед вірменів Харкова був удвічі вищим, ніж серед вірменів на інших теренах області за межами міста, відповідно, 59,58% (4 298 осіб із 7 214 осіб) та 29,98% (1 182 особи із 3 943 осіб) [Таблиці 7, 8]. Тобто, серед вірменів у Харкові російськомовні становили абсолютну більшість, а серед вірменів Харківщини за межами обласного центру зросійщені за мовою залишалися в меншості.

Зберігалися помітні відмінності у рівні зосередження вірменів у Харкові у залежності від рідної мови. В обласному центрі зосереджувалося дещо більше половини не асимільованих за мовою вірменів Харківщини – 52,79% (2 690 осіб із 5 096 осіб). Ще нижчим був рівень частки міста серед україномовних вірменів області – 38,62% (207 осіб із 536 осіб). Найвищим виявився рівень частки Харкова серед російськомовних вірменів області – 78,43% (4 298 осіб із 5 480 осіб) [Таблиці 7, 8]. У Харкові зосереджувався кожен 2-й не асимільований за мовою, кожен 3-й україномовний та 3 із 4-х російськомовних вірменів області.

Відрізнявся рівень зосередження вірменів у Харківщині за межами обласного центру у залежності від рідної мови. Рівень частки цих теренів серед не асимільованих за мовою вірменів в області досягав 47,21% (2 406 осіб із 5 096 осіб). Ще вищим був цей рівень серед україномовних вірменів області – 61,38% (329 осіб із 536 осіб). Значно нижчим був рівень частки теренів Харківщини за межами міста серед російськомовних вірменів області – лише 21,57% (1 182 особи із 5 480 осіб) [Таблиці 7, 8]. У Харківщині за межами Харкова зосереджувалося менше половини не асимільованих за мовою вірменів, 6 із 10-ти україномовних вірменів та лише кожен 5-й російськомовний вірменин області.

Отже, серед усього населення як Харкова, так і Харківщини за межами міста рівень частки вірменів та їхня чисельність в абсолютних показниках були досить незначними. Однак, у Харкові поміж етнічних меншин, окрім росіян за чисельністю вірмени поступалися євреям та білорусам, а в області за межами обласного центру вірмени переважали всі інші етнічні меншини, крім росіян, за винятком білорусів. За рівнем зосередження у Харкові вірмени переважали українців, але поступалися росіянам та етнічним меншинам, окрім росіян. Серед вірменів у місті абсолютну більшість складали російськомовні, а в області за межами міста не асимільовані за мовою серед

них становили абсолютну більшість. Рівень частки не асимільованих за мовою та україномовних серед вірменів у Харкові був нижчим, ніж на інших теренах області. Однак, рівень частки україномовних серед вірменів як в обласному центрі, так і у Харківщині за його межами був вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян.

Вірмени у міськрадах Харківської області. Територіальне розміщення вірменів у Харківщині виявилось досить нерівномірним. Вірмени дисперсно розселені в окремих міськрадах та районах області. Однак, рівень частки вірменів в етнічному складі населення усіх міськрад та районів Харківської області був досить незначним. Найвищим рівень частки вірменів серед усього населення поміж 6-ти міськрад області виявився у місті Ізюмі, хоча й був досить незначним – лише 0,47% (266 осіб із 56 075 осіб) [Таблиця 17]. В інших міськрадах рівень частки вірменів серед усього населення був ще нижчим: Чугуївській – 0,33% (266 осіб із 37 348 осіб), Первомайській – 0,20% (176 осіб із 33 319 осіб), Куп'янській – 0,18% (112 осіб із 62 705 осіб), Лозівській – 0,17% (329 осіб із 73 707 осіб) та Люботинській – 0,30% (46 осіб із 26 805 осіб) [Таблиці 18, 21, 14, 11, 24]. У місті Ізюмі поміж етнічних меншин за чисельністю в абсолютних показниках вірмени посідали 2-ге місце після росіян, у Первомайській, Куп'янській, Лозівській та Люботинській – 3-тє місце після росіян та білорусів, а в Чугуївській міськраді – 4-тє місце після росіян, білорусів та грузинів.

Досить значним був рівень частки вірменів серед етнічних меншин, окрім росіян у всіх міськрадах Харківщини. Найвищим виявився рівень частки вірменів серед етнічних меншин, окрім росіян у місті Ізюмі – 29,36% (266 осіб із 906 осіб) [Таблиця 17]. Значним був цей рівень серед етнічних меншин, окрім росіян у Люботинській міськраді – 18,70% (46 осіб із 246 осіб) [Таблиця 24]. Дещо нижчим виявився рівень частки вірменів серед етнічних меншин, окрім росіян в інших 4-х міськрадах: Чугуївській – 13,75% (122 особи із 887 осіб), Первомайській – 11,90% (65 осіб із 546 осіб), Куп'янській – 11,88% (112 осіб із 943 осіб) та Лозівській – 10,43% (127 осіб із 1 218 осіб) [Таблиці 18, 21, 14, 11]. Серед етнічних меншин, окрім росіян в Ізюмі кожен 4-й належав до вірменів, у Люботинській міськраді – кожен 5-й, Чугуївській – кожен 7-й, Первомайській та Куп'янській – кожен 8-й, Лозівській міськраді – кожен 9-й.

У мовному середовищі вірменів у всіх міськрадах розповсюдження набули асиміляційні процеси. Однак, значним серед вірменів виявився рівень частки не асимільованих за мовою. Серед вірменів у 3-х міськрадах не

асимільовані за мовою становили абсолютну більшість: Чугуївській – 57,38% (70 осіб із 122 осіб), Ізюмі – 56,02% (149 осіб із 266 осіб) та Куп'янській – 53,57% (60 осіб із 112 осіб) [Таблиці 18, 17, 14]. Відносну більшість серед вірменів не асимільовані за мовою складали ще у 2-х міськрадах: Лозівській та Люботинській, відповідно, 48,82% (62 особи та 127 осіб) та 45,65% (21 особа із 46 осіб) [Таблиці 11, 24]. І лише у Первомайській міськраді не асимільовані за мовою були в меншості серед вірменів – 41,54% (27 осіб із 65 осіб) [Таблиця 21].

Зберігалися відмінності у рівні частки україномовних серед вірменів поміж 6-ти міськрад області. Попри незначні абсолютні показники, найвищим був рівень частки україномовних серед вірменів у Люботинській та Лозівській міськрадах, відповідно, 15,22% (7 осіб із 46 осіб) та 13,39% (17 осіб із 127 осіб) [Таблиці 24, 11]. Помітно нижчим був рівень частки україномовних серед вірменів у Куп'янській міськраді, місті Ізюмі та Первомайській міськраді, відповідно, 8,04% (9 осіб із 112 осіб), 5,26% (14 осіб із 266 осіб) та 4,62% (3 особи із 5 осіб) [Таблиці 14, 17, 21]. А серед вірменів у Чугуївській міськраді не було жодного україномовного [Таблиця 18]. Тобто, серед вірменів у Люботинській міськраді кожен 6-й був україномовним, Лозівській – кожен 7-й, Куп'янській – кожен 12-й, Ізюмі – кожен 20-й, а в Первомайській – кожен 22-й.

Існували відмінності у рівні частки російськомовних серед вірменів поміж усіх міськрад області. Серед вірменів Первомайської міськради російськомовні складали абсолютну більшість – 53,85% (35 осіб із 65 осіб) [Таблиця 21]. Значним був рівень частки російськомовних серед вірменів у інших міськрадах: Чугуївській – 41,80% (51 особа із 122 осіб), Люботинській – 39,13% (18 осіб із 46 осіб), місті Ізюмі – 38,35% (102 особи із 266 осіб), Лозівській – 37,80% (48 осіб із 127 осіб), Куп'янській – 37,50% (42 особи із 112 осіб) [Таблиці 18, 24, 17, 11, 14]. Серед вірменів у цих 5-ти міськрадах 4 із 10-ти були російськомовними.

Отже, в усіх 6-ти містах обласного підпорядкування Харківщини дисперсно розселені вірмени, однак їхня чисельність, як і рівень їхньої частки в етнічному складі населення були досить незначними. У 3-х міськрадах серед вірменів не асимільовані за мовою складали абсолютну більшість, а в інших 2-х міськрадах – відносну більшість. І лише в 1-й міськраді серед вірменів абсолютну більшість становили російськомовні. Україномовні опинилися в меншості серед вірменів у всіх містах обласного підпорядкування.

Вірмени у районах Харківської області. Територіальна присутність вірменів спостерігалася в усіх районах Харківщини. Проте, їхня чисельність в абсолютних показниках та рівень їхньої частки серед усього населення кожного району області виявилися досить незначними. Найвищим рівень частки вірменів в етнічному складі населення поміж усіх районів спостерігався у Зачепилівському районі – 0,69% (131 особа із 19 059 осіб) [Таблиця 70]. Дещо нижчим був рівень частки вірменів серед усього населення ще в 2-х районах: Вовчанському та Золочівському, відповідно, 0,54% (294 особи із 54 569 осіб) та 0,53% (180 осіб із 34 052 осіб) [Таблиці 40, 55]. Серед етнічних меншин Зачепилівщини та Вовчанщини вірмени за чисельністю в абсолютних показниках поміж етнічних меншин посідали 2-ге місце після росіян.

У всіх інших 24-х районах рівень частки вірменів серед усього населення залишався нижчим за 0,50%. Рівень частки вірменів в етнічному складі населення Близнюківського району становив 0,43% (111 осіб із 25 768 осіб) та Харківського району – 0,40% (742 особи із 186 586 осіб) [Таблиці 63, 27]. У Харківському районі зосереджувалася найбільша за чисельністю громада вірменів поміж усіх інших районів. Так, рівень частки Харківського району серед вірменів області складав 6,65% (742 особи із 11 157 осіб) [Таблиці 27, 4]. Ще в 5-ти районах Харківщини рівень частки вірменів серед усього населення перевищував 0,30%: Краснокутському – 0,36% (118 осіб із 33 122 осіб), Великобурлуцькому – 0,35% (99 осіб із 28 287 осіб), Чугуївському – 0,33% (167 осіб із 51 077 осіб), Кегичівському – 0,32% (75 осіб із 23 459 осіб) та Сахновщинському – 0,32% (85 осіб із 26 448 осіб) [Таблиці 56, 61, 43, 64, 62]. В інших 6-ти районах рівень частки вірменів серед усього населення був вищим за 0,20%: Валківському – 0,26% (95 осіб із 36 808 осіб), Балаклеїському – 0,25% (232 особи із 92 794 осіб), Нововодолазькому – 0,25% (103 особи із 40 888 осіб), Шевченківському – 0,25% (59 осіб із 23 290 осіб), Богодухівському – 0,24% (112 осіб із 47 560 осіб) та Коломацькому – 0,21% (19 осіб із 9 038 осіб) [Таблиці 51, 34, 50, 65, 47, 72].

У 9-ти районах Харківщини рівень частки вірменів серед усього населення перевищував 0,10%: Первомайському – 0,19% (37 осіб із 19 999 осіб), Барвінківському – 0,18% (58 осіб із 32 060 осіб), Красноградському – 0,16% (80 осіб із 49 224 осіб), Зміївському – 0,15% (123 особи із 81 307 осіб), Ізюмському – 0,15% (34 особи із 22 256 осіб), Дергачівському – 0,14% (137 осіб із 98 521 особи), Дворічанському – 0,12% (27 осіб із 22 323 осіб),

Борівському – 0,11% (24 особи із 21 228 осіб) та Куп'янському – 0,11% (39 осіб із 29 882 осіб)[Таблиці 69, 57, 44, 37, 67, 31, 66, 68, 60]. Найнижчим був рівень частки вірменів серед усього населення Лозівського та Печенізького районів, відповідно, 0,06% (22 особи із 34 551 особи) та 0,06% (7 осіб із 11 827 осіб)[Таблиці 54, 71].

Варто зазначити, що у 2-х районах області вірмени за чисельністю в абсолютних показниках посідали 2-ге місце після росіян серед етнічних меншин (Зачепилівському та Вовчанському). Ще в 14-ти районах за чисельністю вірмени були 3-ми серед етнічних меншин після росіян та білорусів: Золочівському, Близнюківському, Харківському, Краснокутському, Великобурлуцькому, Чугуївському, Сахновщинському, Валківському, Нововодолазькому, Богодухівському, Первомайському, Зміївському, Ізюмському та Борівському. У 6-ти районах Харківщини вірмени посідали 4-те місце серед етнічних меншин: Балаклейському, Дворічанському, Коломацькому, Шевченківському, Печенізькому та Кегичівському, а в 4-х районах – 5-те місце: Барвінківському, Красноградському, Куп'янському, Дергачівському.

Відрізнявся рівень частки вірменів серед сукупної чисельності етнічних меншин, окрім росіян у кожному із 27-ми районів області. Попри незначну чисельність, серед етнічних меншин, окрім росіян рівень частки вірменів був найвищим у Зачепилівському районі – 34,03% (131 особа із 385 осіб) [Таблиця 70]. Серед меншин, окрім росіян цього району кожен 3-й належав до вірменів. У 4-х районах рівень частки вірменів серед етнічних меншин, окрім росіян перевищував 20%: Золочівському – 26,51% (180 осіб із 679 осіб), Вовчанському – 24,34% (294 особи із 1 208 осіб), Краснокутському – 24,18% (118 осіб із 488 осіб), Близнюківському – 21,51% (111 осіб із 516 осіб) [Таблиці 55, 40, 56, 63].

В інших 12-ти районах рівень частки вірменів серед сукупної чисельності етнічних меншин, окрім росіян був вищим за 10%: Харківському – 19,10% (742 особи із 3 884 осіб), Валківському – 18,92% (95 осіб із 502 осіб), Сахновщинському – 17,49% (85 осіб із 486 осіб), Великобурлуцькому – 16,75% (99 осіб із 591 особи), Нововодолазькому – 15,26% (109 осіб із 675 осіб), Чугуївському – 15,22% (167 осіб із 1 097 осіб), Богодухівському – 14,80% (112 осіб із 757 осіб), Шевченківському – 13,29% (59 осіб із 444 осіб), Балаклейському – 12,84% (232 особи із 1 807 осіб), Зміївському – 11,11% (123 особи із 1 107 осіб), Борівському – 10,67% (24 особи із 225 осіб) та Барвінківському – 10,66% (58 осіб із 544 осіб) [Таблиці 27, 51, 62, 61, 50, 43, 47, 65, 34, 37, 68, 57].

У 10-ти районах рівень частки вірменів серед етнічних меншин, окрім росіян був нижчим за 10%: Коломацькому – 9,90% (19 осіб із 192 осіб), Дергачівському – 9,85% (137 осіб із 1 446 осіб), Ізюмському – 9,55% (34 особи із 356 осіб), Первомайському – 9,51% (37 осіб із 389 осіб), Кегичівському – 8,27% (75 осіб із 907 осіб), Красноградському – 7,55% (80 осіб із 1 060 осіб), Куп'янському – 7,13% (34 особи із 477 осіб), Печенізькому – 7,07% (7 осіб із 99 осіб), Дворічанському – 6,32% (27 осіб із 427 осіб), а найменше у Лозівському – лише 3,82% (22 особи із 576 осіб) [Таблиці 72, 31, 67, 69, 64, 44, 60, 71, 66, 54].

У мовному середовищі вірменів у всіх районах Харківської області не набули значного розповсюдження асиміляційні процеси, бо переважну більшість серед них складали мігранти. Проте, рівень частки неасимільованих за мовою серед них досить істотно відрізнявся за окремими районами. У 22-х районах абсолютну більшість серед вірменів складали не асимільовані за мовою. Найвищим рівень частки не асимільованих за мовою серед вірменів виявився у Сахновщинському районі – 85,88% (73 особи із 85 осіб) [Таблиця 62]. Ще у 10-ти районах серед вірменів рівень частки не асимільованих за мовою перевищував 70%: Зачепилівському – 78,63% (103 особи із 131 особи), Близнюківському – 78,38% (87 осіб із 111 осіб), Кегичівському – 76,00% (57 осіб із 75 осіб), Нововодолазькому – 74,76% (77 осіб із 103 осіб), Богодухівському – 74,11% (83 особи із 112 осіб), Золочівському – 72,22% (130 осіб із 180 осіб), Краснокутському – 72,03% (85 осіб із 118 осіб), Борівському – 70,83% (17 осіб із 24 осіб), Куп'янському – 70,59% (24 особи із 34 осіб), Дворічанському – 70,37% (19 осіб із 27 осіб) [Таблиці 70, 63, 64, 50, 47, 55, 56, 68, 60, 66].

В інших 5-ти районах Харківщини серед вірменів рівень частки не асимільованих за мовою був вищим за 60%: у Великобурлуцькому – 69,70% (69 осіб із 99 осіб), Барвінківському – 67,24% (39 осіб із 58 осіб), Вовчанському – 66,67% (196 осіб із 276 осіб), Шевченківському – 64,41% (38 осіб із 59 осіб) та Коломацькому – 63,16% (12 осіб із 19 осіб) [Таблиці 61, 57, 40, 65, 72]. У 6-ти районах рівень частки не асимільованих за мовою серед вірменів перевищував 50%: Чугуївському – 58,68% (98 осіб із 167 осіб), Харківському – 56,87% (422 особи із 742 осіб), Валківському – 56,84% (54 особи із 95 осіб), Красноградському – 55,00% (44 особи із 80 осіб), Дергачівському – 54,74% (75 осіб із 137 осіб), Зміївському – 52,03% (64 особи із 123 осіб) та Ізюмському – 50,00% (17 осіб із 34 осіб) [Таблиці 43, 27, 51, 44, 31, 37, 67]. Не асимільовані за мовою становили відносну більшість серед

вірменів у Балаклейському районі – 47,41% (110 осіб із 232 осіб) [Таблиця 34]. Не асимільовані за мовою опинилися в меншості серед вірменів лише у Печенізькому та Первомайському районах, відповідно, 42,86% (3 особи із 7 осіб) та 35,14% (13 осіб із 37 осіб) [Таблиці 71, 69].

Зберігалися також помітні відмінності у рівні частки україномовних серед вірменів поміж усіх районів. Однак, лише в одному районі (Печенізькому) україномовні, попри незначну чисельність в абсолютних показниках, складали серед вірменів абсолютну більшість – 57,14% (4 особи із 7 осіб) [Таблиця 71]. У Лозівському районі рівень частки україномовних серед вірменів був таким же, як і рівень неасимільованих за мовою – 36,36% (8 осіб із 22 осіб) [Таблиця 54]. Досить помітним був рівень частки україномовних серед вірменів у Шевченківському районі – 30,51% (18 осіб із 59 осіб) [Таблиця 65]. У 2-х районах серед вірменів цей рівень перевищував 20%: Ізюмському – 23,53% (8 осіб із 34 осіб) та Борівському – 20,83% (5 осіб із 24 осіб) [Таблиці 67, 68].

У 9-ти районах серед вірменів рівень частки україномовних був вищим за 10%: Барвінківському – 18,97% (11 осіб із 58 осіб), Дворічанському – 18,52% (5 осіб із 27 осіб), Валківському – 17,89% (17 осіб із 95 осіб), Куп'янському – 17,65% (6 осіб із 34 осіб), Краснокутському – 13,56% (16 осіб із 118 осіб), Близнюківському – 13,51% (15 осіб із 111 осіб), Богодухівському – 12,50% (14 осіб із 112 осіб), Красноградському – 12,50% (10 осіб із 80 осіб) та Кегичівському – 10,67% (8 осіб із 75 осіб) [Таблиці 57, 66, 51, 60, 56, 63, 47, 44, 64].

В інших 12-ти районах серед вірменів рівень частки україномовних був нижчим за 10%: у Великобурлуцькому – 9,09% (9 осіб із 99 осіб), Балаклейському – 9,05% (21 особа із 232 осіб), Первомайському – 8,11% (3 особи із 37 осіб), Золочівському – 7,78% (14 осіб із 180 осіб), Зачепилівському – 7,63% (10 осіб із 131 особи), Вовчанському – 7,14% (21 особа із 276 осіб), Сахновщинському – 7,06% (6 осіб із 85 осіб), Зміївському – 6,50% (8 осіб із 123 осіб), Нововодолазькому – 5,83% (6 осіб із 103 осіб), Харківському – 4,04% (30 осіб із 742 осіб), Дергачівському – 2,19% (3 особи із 137 осіб), Чугуївському – 1,80% (3 особи із 167 осіб) [Таблиці 61, 34, 69, 55, 70, 40, 62, 37, 50, 27, 31, 43]. У Коломацькому районі серед вірменів не було жодного україномовного [Таблиця 72].

Спостерігалися досить помітні відмінності у рівні частки російськомовних серед вірменів поміж 27-ми районів області. Однак, лише в одному районі (Первомайському) зросійщені за мовою складали серед вірменів

абсолютну більшість – 56,76% (21 особа із 37 осіб) [Таблиця 69]. У 3-х районах Харківщини серед вірменів рівень частки російськомовних перевищував 40%: Балаклейському – 43,53% (101 особа із 232 осіб), Дергачівському – 42,34% (58 осіб із 137 осіб), Зміївському – 40,65% (50 осіб із 123 осіб) [Таблиці 34, 31, 37]. Ще у 4-х районах серед вірменів рівень частки російськомовних був вищим за 30%: Чугуївському – 39,52% (66 осіб із 167 осіб), Харківському – 38,27% (284 особи із 742 осіб), Коломацькому – 36,84% (7 осіб із 19 осіб) та Красноградському – 30,00% (24 особи із 80 осіб) [Таблиці 43, 27, 72, 44]. У 5-ти районах серед вірменів цей рівень перевищував 20%: Лозівському – 27,27% (6 осіб із 22 осіб), Вовчанському – 26,19% (77 осіб із 276 осіб), Валківському – 25,26% (24 особи із 95 осіб), Ізюмському – 23,53% (8 осіб із 34 осіб) та Великобурлуцькому – 21,21% (21 осіб із 99 осіб) [Таблиці 54, 37, 51, 67, 61].

У 9-ти районах області цей рівень частки серед вірменів був вищим за 10%: Золочівському – 16,67% (30 осіб із 180 осіб), Нововодолазькому – 16,50% (17 осіб із 103 осіб), Барвінківському – 13,79% (8 осіб із 58 осіб), Зачепилівському – 13,63% (18 осіб із 131 особи), Краснокутському – 13,56% (16 осіб із 118 осіб), Кегичівському – 13,33% (16 осіб із 75 осіб), Богодухівському – 12,50% (14 осіб із 112 осіб), Куп'янському – 11,76% (6 осіб із 34 осіб) та Дворічанському – 11,11% (3 особи із 27 осіб) [Таблиці 55, 50, 57, 70, 56, 64, 47, 60, 66].

Ще в 4-х районах рівень частки російськомовних серед вірменів був нижчим за 10%: Борівському – 8,33% (2 особи із 24 осіб), Близнюківському – 8,11% (9 осіб із 111 осіб), Сахновщинському – 5,88% (5 осіб із 85 осіб) та Шевченківському – 5,08% (3 особи із 59 осіб) [Таблиці 68, 63, 62, 65]. І лише у Печенізькому районі серед вірменів не було жодного російськомовного [Таблиці 71].

Не асимільовані за мовою серед вірменів складали абсолютну більшість у 22-х із 27-ми районів Харківської області. В Ізюмському районі не асимільовані за мовою становили половину серед вірменів, а також відносну більшість серед вірменів у Балаклейському районі. Серед вірменів у Лозівському районі рівень частки не асимільованих за мовою був таким же, як і рівень частки україномовних. Лише в 2-х районах (Первомайському та Печенізькому) серед вірменів не асимільовані за мовою залишалися в меншості. Досить незначною була чисельність україномовних вірменів у всіх районах Харківщини в абсолютних показниках. Україномовні становили серед вірменів абсолютну більшість лише в одному Печенізькому районі. У Лозівському районі рівень частки україномовних не відрізнявся від рівня

частки неасимільованих за мовою. У 24-х районах україномовні залишалися в меншості серед вірменів, а в Коломацькому районі не виявилося жодного україномовного вірменина. Російськомовні складали серед вірменів абсолютну більшість лише у Первомайському районі. В інших 25-ти районах російськомовні залишалися в меншості серед вірменів. І лише у Печенізькому районі не було жодного російськомовного вірменина.

Отже, в усіх 27-ми районах Харківщини спостерігалось територіальне представництво вірменів, однак рівень їхньої частки в етнічному складі населення, як і їхня чисельність виявилися незначними.

Висновки. Таким чином, вірмени дисперсно розселені на території Харківської області, а їхня чисельність, як частка в етнічному складі населення була незначною – 11 157 осіб (0,39%). Поміж етнічних меншин Харківщини за чисельністю в абсолютних показниках вірмени поступалися росіянам, білорусам та євреям. Досить високим виявився рівень урбанізації вірменів і за цим рівнем вони поступалися лише євреям, в'єтнамцям, татарам та грузинам. Більшість представників цієї етнічної меншини зосереджувалися безпосередньо у Харкові. Харківська область була одним із головних осередків територіального розміщення вірменів в Україні. Абсолютну більшість серед вірменів як в області, так і в Україні в цілому, складали мігранти в першому поколінні. Однак, на теренах Слобожанщини, насамперед у Харкові вірмени оселилися ще у XIX ст.

Незважаючи на те, що більшість вірменів були мігрантами, відносно більшість серед них становили російськомовні, а не асимільовані за мовою були в меншості. Однак, рівень частки україномовних серед вірменів, попри те, що серед них переважали мігранти, був навіть дещо вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян у Харківській області.

За рівнем урбанізації та за рівнем зосередження безпосередньо у Харкові україномовні та не асимільовані за мовою вірмени помітно поступалися російськомовним вірменам. Натомість, рівень частки сільських мешканців серед україномовних та не асимільованих за мовою вірменів виявився вищим, ніж серед російськомовних вірменів. До того ж, рівень частки україномовних та не асимільованих за мовою серед міських вірменів області був нижчим, ніж серед сільських вірменів. Навпаки, рівень частки серед російськомовних серед міських вірменів Харківщини виявився значно вищим, ніж серед сільських вірменів. Тобто, зберігалися досить помітні відмінності у мовному середовищі вірменів у Харківській області за поселенською мережею.

4.4 АЗЕРБАЙДЖАНЦІ

Загальна чисельність азербайджанців у Харківській області. 5-ю за чисельністю етнічною меншиною у Харківщині після росіян, євреїв, білорусів, вірменів були азербайджанці. Однак, їхня чисельність, як і їхня частка в етнічному складі населення області залишалися досить незначними – лише 0,20% (5 684 особи із 2 895 813 осіб) [Таблиця 4]. Серед загальної чисельності населення області лише кожен 500-й мешканець належав до азербайджанців. Абсолютна більшість азербайджанців у Харківщині, як і Україні у цілому, були мігрантами у першому поколінні. Найбільш масове переселення азербайджанців до України спостерігалось наприкінці 80-х – на початку 90-х рр. XX ст.

Незначним був рівень частки азербайджанців серед сукупної чисельності етнічних меншин області – лише 0,69% (5 684 особи із 819 732 осіб). Серед етнічних меншин області лише кожен 145-й був азербайджанцем. Помітно вищим був рівень частки азербайджанців серед етнічних меншин, окрім росіян Харківщини – 7,31% (5 684 осіб із 77 707 осіб) [Таблиця 4]. Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян області кожен 14-й належав до азербайджанців.

Рівень зосередження азербайджанців у Харківщині був істотно вищим – 12,58% (5 684 особи із 45 176 осіб), ніж рівень зосередження українців – 5,46% (2 048 699 осіб із 37 541 693 осіб), усього населення – 6,00% (2 895 813 осіб із 48 240 902 осіб), росіян – 8,90% (742 025 осіб із 8 334 141 особи) та етнічних меншин, окрім росіян – 3,57% (77 707 осіб із 2 176 429 осіб) [Таблиці 4, 1]. В області мешкав кожен 8-й азербайджанець України, кожен 17-й мешканець, кожен 18-й українець, кожен 11-й росіянин та лише кожен 28-й представник етнічних меншин, окрім росіян в Україні. Тобто, Харківщина залишалася одним із основних осередків територіального розміщення азербайджанців в Україні.

Рівень частки азербайджанців в етнічному складі населення Харківської області був удвічі вищим, ніж у цілому в Україні, відповідно, 0,20% (5 684 особи із 2 895 813 осіб) та 0,09% (45 176 осіб із 48 240 902 осіб). У Харківщині кожен 500-й мешканець був азербайджанцем, а в Україні – кожен 1111-й. В області поміж етнічних меншин азербайджанці посідали 5-те місце, а в Україні – лише 14-те. Рівень частки азербайджанців серед етнічних меншин, окрім росіян в області був помітно вищим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян в Україні, відповідно, 7,51% (5 684 особи із 77 707 осіб) та 2,08% (45 176 осіб із 2 176 429 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, серед етнічних

меншин, окрім росіян в області кожен 14-й належав до азербайджанців, а в Україні – кожен 48-й.

Попри те, що переважну більшість серед азербайджанців у Харківщині складали мігранти, у їхньому мовному середовищі набули розповсюдження асиміляційні процеси. Однак, не асимільовані за мовою становили абсолютну більшість серед азербайджанців в області – 57,18% (3 250 осіб із 5 684 осіб). Незначним був рівень частки серед них україномовних – лише 4,84% (275 осіб). Навпаки, значним виявився рівень частки російськомовних серед азербайджанців – 37,35% (2 123 особи) [Таблиця 4]. Тобто, серед азербайджанців у Харківщині кожен 3-й був російськомовним, кожен 21-й був україномовним, але абсолютну більшість складали не асимільовані за мовою.

Рівень частки не асимільованих за мовою серед азербайджанців Харківщини виявився істотно вищим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 57,18% (3 250 осіб із 5 684 осіб) та 32,26% (25 065 осіб із 77 707 осіб) [Таблиця 4]. Тобто, серед азербайджанців області не асимільовані за мовою складали абсолютну більшість, а серед етнічних меншин, окрім росіян не асимільованих за мовою був кожен 3-й. Однак, рівень частки україномовних серед азербайджанців у Харківщині був удвічі нижчим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 4,84% (275 осіб із 5 684 осіб) та 9,64% (7 493 особи із 77 707 осіб). Серед азербайджанців області лише кожен 21-й був україномовним, а серед етнічних меншин, окрім росіян – кожен 10-й. Рівень частки україномовних серед азербайджанців, попри те, що серед них переважали мігранти, був навіть дещо вищим, ніж цей рівень серед росіян, відповідно, 4,84% (275 осіб із 5 684 осіб) та 4,28% (31 724 особи із 742 025 осіб) [Таблиця 4].

Рівень частки російськомовних серед азербайджанців у Харківщині був помітно нижчим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 37,35% (2 123 особи із 5 684 осіб) та 56,70% (44 059 осіб із 77 707 осіб) [Таблиця 4]. Серед азербайджанців області російськомовні залишалися в меншості, а серед етнічних меншин, окрім росіян російськомовні становили абсолютну більшість.

Помітно відрізнявся рівень частки азербайджанців у залежності від рідної мови серед етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині. Рівень частки азербайджанців серед не асимільованих за мовою етнічних меншин, окрім росіян досягав 12,96% (3 250 осіб із 25 065 осіб), а серед україномовних етнічних меншин, окрім росіян їхній рівень був значно нижчим – лише 3,67%

(265 осіб із 7 493 осіб). Серед російськомовних етнічних меншин, окрім росіян рівень частки азербайджанців також був не досить значним – 4,82% (2 123 особи із 44 059 осіб) [Таблиця 4]. Тобто, серед не асимільованих за мовою етнічних меншин, окрім росіян Харківщини кожен 8-й був азербайджанцем, серед україномовних етнічних меншин, окрім росіян – кожен 27-й, а серед російськомовних етнічних меншин, окрім росіян азербайджанцем був кожен 21-й.

Мовна структура азербайджанців у Харківщині помітно відрізнялася від мовної структури азербайджанців у цілому в Україні. Рівень частки не асимільованих за мовою серед азербайджанців в області був дещо вищим, ніж цей рівень серед азербайджанців в Україні, відповідно, 57,18% (3 250 осіб із 5 684 осіб) та 53,03% (23 958 осіб із 45 176 осіб) [Таблиці 4, 1]. Попри ці відмінності, як серед азербайджанців у Харківщині, так і цілому в Україні, не асимільовані за мовою становили абсолютну більшість, бо серед них переважали мігранти.

Рівень частки україномовних серед азербайджанців області був дещо нижчим, ніж серед азербайджанців в Україні, відповідно, 4,84% (275 осіб із 5 684 осіб) та 7,14% (3 224 особи із 45 176 осіб). Серед азербайджанців Харківщини кожен 21-й був україномовним, а серед азербайджанців в Україні кожен 14-й. Рівень частки російськомовних серед азербайджанців в області був таким же, як і в Україні, відповідно, 37,55% (2 123 особи із 5 684 осіб) та 37,56% (15 026 осіб із 36 849 осіб) [Таблиці 4, 1]. Однак, серед азербайджанців як у Харківщині, так і в Україні у цілому російськомовні залишалися в меншості.

Відрізнявся також рівень зосередження у Харківщині азербайджанців у залежності від рідної мови. Рівень зосередження не асимільованих за мовою азербайджанців на теренах області – 13,56% (3 250 осіб із 19 131 особи) був вищим, ніж україномовних азербайджанців – 8,53% (275 осіб із 2 226 осіб) та російськомовних азербайджанців – 12,51% (2 123 особи із 15 026 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, у Харківщині мешкав кожен 7-й не асимільований за мовою, кожен 12-й україномовний та 8-й російськомовний азербайджанець України.

Спостерігалися значні відмінності у рівні частки україномовних азербайджанців серед україномовного населення Харківщини та у рівні частки російськомовних азербайджанців серед російськомовного населення області, відповідно, 0,02% (275 осіб із 1 557 980 осіб) та 0,17% (2 123 особи із 1 282 659 осіб) [Таблиця 4]. За рівнем частки та за чисельністю україномовні азербайджанці досить істотно поступалися російськомовним

азербайджанцям. Серед україномовного населення Харківщини лише кожен 5000-й належав до азербайджанців, а серед російськомовного населення кожен 588-й був азербайджанцем.

Отже, в етнічному складі населення Харківської області рівень частки азербайджанців, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були досить незначними. Попри це, азербайджанці переважали за чисельністю в абсолютних показниках усі інші етнічні меншини, крім росіян, за винятком білорусів, євреїв та вірменів. Рівень частки азербайджанців серед усього населення Харківщини виявився значно вищим, ніж рівень частки азербайджанців серед усього населення України. Тому Харківська область виявилася одним із головних осередків територіального розміщення азербайджанців в Україні. Внаслідок того, що серед азербайджанців переважали мігранти, на відміну від інших етнічних меншин, окрім росіян, абсолютну більшість серед азербайджанців в області становили не асимільовані за мовою. Однак, рівень частки російськомовних серед азербайджанців Харківщини був помітно вищим, ніж рівень частки серед них україномовних. Попри це, рівень частки україномовних серед азербайджанців в області був дещо вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян.

Міські та сільські азербайджанці Харківської області. Зберігалися відмінності у рівні частки азербайджанців серед міського та сільського населення області, відповідно, 0,21% (4 668 осіб із 2 266 401 особи) та 0,16% (1 016 осіб із 629 412 осіб) [Таблиці 5, 6]. Серед міського населення області кожен 476-й був азербайджанцем, а серед сільського населення – кожен 625-й. Відрізнявся рівень частки азербайджанців в етнічному складі міського населення Харківщини та України, відповідно, 0,21% (4 668 осіб із 2 266 401 особи) та 0,11% (36 849 осіб із 32 290 729 осіб) [Таблиці 5, 2]. Серед міського населення області кожен 476-й був азербайджанцем, а серед міського населення України – кожен 909-й.

Рівень частки Харківщини серед міських азербайджанців України залишався значно вищим – 12,67% (4 668 осіб із 36 849 осіб), ніж серед міських українців – 6,50% (1 536 698 осіб із 23 658 227 осіб), усього міського населення – 7,02% (2 266 401 особа із 32 290 729 осіб), міських росіян – 8,81% (637 659 осіб із 7 236 704 осіб) та міських етнічних меншин, окрім росіян – 5,41% (65 515 осіб із 1 210 034 осіб) [Таблиці 5, 2]. В урбаністичному середовищі області зосереджувався кожен 8-й міський азербайджанець України, кожен 15-й міський українець, кожен 14-й міський мешканець, кожен 11-й міський росіянин та кожен 18-й представник міських етнічних

меншин, окрім росіян в Україні. Тобто, урбаністичне середовище Харківщини залишалося одним із головних осередків територіального розміщення міських азербайджанців в Україні.

Переважає більшість азербайджанців Харківщини зосереджувалися у міському середовищі – 82,13% (4 668 осіб із 5 684 осіб). За рівнем урбанізації в області азербайджанці переважали українців – 75,01% (1 536 698 осіб із 2 048 813 осіб) та все населення – 78,26% (2 266 401 особа із 2 895 813 осіб), але дещо поступалися росіянам – 85,93% (637 659 осіб із 742 025 осіб) та етнічним меншинам, окрім росіян – 84,31% (65 315 осіб із 77 707 осіб). Рівень урбанізації азербайджанців у Харківщині виявився навіть дещо вищим, ніж рівень урбанізації азербайджанців в Україні, відповідно, 82,13% (4 668 осіб із 5 684 осіб) та 81,57% (36 849 осіб із 45 176 осіб) [Таблиці 5, 2]. Тобто, абсолютна більшість азербайджанців як у Харківщині, так і в Україні були міськими мешканцями.

Рівень частки Харківщини серед сільських азербайджанців в Україні складав 9,99% (1 016 осіб із 7 724 осіб) і був вищим, ніж рівень частки області серед сільського населення України – 3,95% (629 412 осіб із 15 950 173 осіб), сільських українців – 3,69% (512 001 особа із 13 883 466 осіб), сільських етнічних меншин, окрім росіян – 1,33% (12 910 осіб із 966 395 осіб) та сільських росіян – 9,51% (104 366 осіб із 1 097 437 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тобто, у Харківщині мешкав кожен 10-й сільський азербайджанець України, кожен 25-й сільський мешканець, кожен 27-й сільський українець, кожен 75-й представник сільських етнічних меншин, окрім росіян та кожен 10-й сільський росіянин України.

Рівень частки сільського населення серед азербайджанців Харківщини був нижчим – 17,87% (1 016 осіб із 5 684 осіб), ніж серед українців – 24,99% (512 001 особа із 2 048 699 осіб), серед усього населення – 21,74% (629 412 осіб із 2 895 813 осіб), але нижчим, ніж серед росіян – 14,07% (104 366 осіб із 742 025 осіб) та серед етнічних меншин, окрім росіян – 15,69% (12 910 осіб із 77 707 осіб). Серед азербайджанців та серед етнічних меншин, окрім росіян кожен 6-й був сільським мешканцем, серед усього населення області – кожен 5-й, серед українців – кожен 4-й, серед росіян – кожен 7-й. Рівень частки сільського населення серед азербайджанців Харківщини був дещо нижчим, ніж серед азербайджанців в Україні, відповідно, 17,87% (1 016 осіб із 5 684 осіб) та 18,43% (8 327 осіб із 45 176 осіб) [Таблиці 6, 3]. Серед азербайджанців як в області, так і в Україні – кожен 5-й був сільським мешканцем.

Існували помітні відмінності у мовній структурі азербайджанців у міському та сільському середовищі Харківської області. Рівень частки не асимільованих за мовою серед міських азербайджанців був значно нижчим, ніж серед сільських азербайджанців, відповідно, 54,24% (2 532 особи із 4 668 осіб) та 70,67% (718 осіб із 1 016 осіб) [Таблиці 6, 5]. Серед міських та сільських азербайджанців області не асимільовані за мовою становили абсолютну більшість.

Рівень частки україномовних серед міських азербайджанців Харківщини був удвічі нижчим, ніж серед сільських азербайджанців, відповідно, 3,90% (182 особи із 4 668 осіб) та 9,15% (93 особи із 1 016 осіб). Серед міських азербайджанців кожен 26-й був україномовним, а серед сільських азербайджанців – кожен 11-й. Рівень частки російськомовних серед міських азербайджанців був удвічі вищим, ніж серед сільських азербайджанців, відповідно, 41,32% (1 929 осіб із 4 668 осіб) та 19,09% (194 особи із 1 016 осіб) [Таблиці 6, 5]. Серед міських та сільських азербайджанців області російськомовні були в меншості.

У мовній структурі міських азербайджанців у Харківщині та в Україні зберігалися незначні відмінності. Рівень частки не асимільованих за мовою серед міських азербайджанців області був дещо вищим, ніж в Україні, відповідно, 54,24% (2 532 особи із 4 668 осіб) та 51,92% (19 131 особа із 36 849 осіб) [Таблиці 5, 2]. Попри ці відмінності, серед міських азербайджанців області та України не асимільовані за мовою становили абсолютну більшість.

Рівень частки україномовних серед міських азербайджанців у Харківщині був нижчим, ніж серед міських азербайджанців в Україні, відповідно, 3,90% (182 особи із 4 668 осіб) та 6,04% (2 226 осіб із 36 849 осіб). Серед міських азербайджанців області кожен 26-й був україномовним, а серед міських азербайджанців в Україні – кожен 17-й. Рівень частки російськомовних серед міських азербайджанців області був таким же, як і серед міських азербайджанців України, відповідно, 41,32% (1 929 осіб із 4 668 осіб) та 40,78% (15 026 осіб із 36 840 осіб) [Таблиці 5, 2]. Тобто, серед міських азербайджанців як Харківщини, так і України в цілому зросійщені за мовою опинилися в меншості.

Зберігалися відмінності у мовній структурі сільських азербайджанців у Харківщині та в Україні у цілому. Рівень частки не асимільованих за мовою серед сільських азербайджанців області був помітно вищим, ніж серед сільських азербайджанців в Україні, відповідно, 70,67% (718 осіб із 1 016 осіб) та 57,97% (4 827 осіб із 8 327 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тобто, не асимільовані за мовою становили абсолютну більшість серед сільських азербайджанців у

Харківщині та в Україні, бо переважна більшість представників цієї меншини були мігрантами.

Навпаки, рівень частки україномовних серед сільських азербайджанців Харківської області був дещо нижчим, ніж серед сільських азербайджанців в Україні, відповідно, 9,15% (93 особи із 1 016 осіб) та 11,99% (988 осіб із 8 327 осіб). Серед сільських азербайджанців в області кожен 11-й був україномовним, а в Україні – кожен 8-й. Рівень частки російськомовних серед сільських азербайджанців Харківщини нижчим, ніж серед сільських азербайджанців в Україні, відповідно, 19,09% (194 особи із 1 016 осіб) та 23,32% (1 942 особи із 8 327 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тому, як серед сільських азербайджанців в області, так і в Україні у цілому російськомовні залишалися в меншості.

Існували помітні відмінності у рівні урбанізації азербайджанців у Харківщині у залежності від рідної мови. Рівень урбанізації не асимільованих за мовою та україномовних азербайджанців, відповідно, 77,91% (2 532 особи із 3 250 осіб) та 66,18% (182 особи із 275 осіб) був значно нижчим, ніж рівень урбанізації російськомовних азербайджанців – 90,86% (1 929 осіб із 2 123 осіб) [Таблиця 5]. Тобто, серед не асимільованих за мовою азербайджанців Харківщини 3 із 4-х були міськими мешканцями, серед україномовних – 2 із 3-х, а серед російськомовних азербайджанців 9 із 10-ти належали до міського населення.

Зберігалися відмінності й у рівні частки сільського населення серед азербайджанців області у залежності від рідної мови. Серед не асимільованих за мовою азербайджанців рівень частки сільських мешканців складав 22,09% (718 осіб із 3 250 осіб), серед україномовних азербайджанців цей рівень був помітно вищим – 33,82% (93 особи із 275 осіб). А найнижчим рівень частки сільського населення був серед російськомовних азербайджанців – лише 9,14% (194 осіб із 2 123 осіб) [Таблиця 6]. Серед не асимільованих за мовою азербайджанців кожен 4-й був сільським мешканцем, серед україномовних – кожен 3-й, а серед російськомовних азербайджанців – кожен 11-й мешкав у сільській місцевості.

Отже, в етнічному складі міського та сільського населення Харківщини рівень частки азербайджанців, як і їхня чисельність в абсолютних показниках залишалися досить незначними. В урбаністичному середовищі Харківщини поміж етнічних меншин, окрім росіян за чисельністю в абсолютних показниках азербайджанці поступалися євреям, білорусам та вірменам, а в сільській місцевості області азербайджанці за чисельністю поступалися білорусам та вірменам. Рівень частки азербайджанців серед міського та

сільського населення Харківщини виявився вищим, ніж рівень частки азербайджанців серед міського та сільського населення України. Рівень урбанізації азербайджанців в області був помітно вищим, ніж рівень урбанізації українців, але дещо нижчим, порівняно з рівнем урбанізації росіян та етнічних меншин, окрім росіян. Серед міських та сільських азербайджанців Харківщини абсолютну більшість складали не асимільовані за мовою. Досить незначним залишався рівень частки україномовних серед сільських азербайджанців Харківщини, а серед міських азербайджанців цей рівень був ще нижчим. Навпаки, рівень частки російськомовних серед міських азербайджанців області залишався вищим, ніж серед сільських азербайджанців. Однак, рівень частки україномовних серед міських та сільських азербайджанців області, попри те, що серед них переважали мігранти, виявився навіть дещо вищим, ніж рівень мовної українізації росіян.

Азербайджанці у Харкові та в області за межами міста. Існували відмінності у рівні частки азербайджанців в етнічному складі населення Харкова та інших територій Харківщини за межами міста. Серед усього населення обласного центру рівень частки азербайджанців складав лише 0,27% (3 892 особи із 1 449 871 особи), а серед усього населення інших теренів області цей рівень виявився ще нижчим – 0,12% (1 792 особи із 1 445 942 осіб) [Таблиці 7, 8]. Серед усього населення Харкова кожен 372-й був азербайджанцем, а в області за межами міста лише кожен 807-й мешканець належав до цієї етнічної меншини.

У Харкові зосереджувалася переважна більшість азербайджанців області – 68,47% (3 892 особи із 5 684 осіб), тобто більше двох третин. За рівнем зосередження у місті азербайджанці переважали українців – 43,16% (884 228 осіб із 2 048 699 осіб), все населення – 50,01% (1 449 871 особа із 2 895 813 осіб), росіян – 66,92% (496 538 осіб із 742 025 осіб) та етнічні меншини, крім росіян – 66,67% (51 805 осіб із 77 707 осіб). Більшість азербайджанців, росіян, етнічних меншин, окрім росіян та всього населення області мешкали у Харкові, але меншість українців. Значним був рівень частки азербайджанців серед етнічних меншин, окрім росіян у Харкові – 7,51% (3 892 особи із 51 805 осіб) [Таблиці 7, 4]. Серед меншин, окрім росіян у місті кожен 7-й належав до азербайджанців.

Навпаки, за рівнем зосередження в інших населених пунктах Харківщини за межами Харкова азербайджанці – 31,53% (1 792 особи із 5 684 осіб), поступалися українцям – 56,84% (1 164 471 особа із 2 048 699 осіб), усьому населенню – 49,99% (1 445 942 осіб із 2 895 813 осіб), росіянам –

33,08% (245 487 осіб із 742 025 осіб) та етнічним меншинам, окрім росіян – 33,33% (25 902 осіб із 77 707 осіб). У Харківщині за межами обласного центру мешкав кожен 3-й представник азербайджанців, росіян та етнічних меншин, окрім росіян, майже половина всього населення та більшість українців. Помітним був рівень частки азербайджанців серед етнічних меншин, окрім росіян в області за межами міста – 6,92% (1 792 особи із 25 902 осіб) [Таблиці 8, 4]. Серед етнічних меншин, окрім росіян на цих теренах області кожен 14-й належав до азербайджанців.

Існували відмінності у мовній структурі азербайджанців у Харкові та на інших теренах Харківщини за його межами. Рівень частки не асимільованих за мовою серед азербайджанців, які мешкали безпосередньо у Харкові був дещо нижчим, ніж в області за межами обласного центру, відповідно, 55,11% (2 145 осіб із 3 892 осіб) та 61,66% (1 105 осіб із 1 792 осіб) [Таблиці 8, 7]. Попри ці відмінності, серед азербайджанців, як у Харкові, так і на інших теренах Харківщини не асимільовані за мовою становили абсолютну більшість.

Значно відрізнявся рівень частки україномовних серед азербайджанців міста Харкова та в області за межами обласного центру, відповідно, 2,34% (91 особа із 3 892 осіб) та 10,27% (184 особи із 1 792 осіб). Тобто, серед азербайджанців Харкова лише кожен 43-й був україномовним, а серед азербайджанців у Харківщині за межами міста кожен 10-й виявився україномовним. Навпаки, рівень частки російськомовних серед азербайджанців Харкова був помітно вищим, ніж серед азербайджанців області за межами міста, відповідно, 42,06% (1 637 осіб із 3 892 осіб) та 27,12% (486 осіб із 1 792 осіб) [Таблиці 8, 7]. Попри ці відмінності, серед азербайджанців як у Харкові, так і на інших теренах області зросійщені за мовою залишалися в меншості.

Зберігалися помітні відмінності у рівні зосередження азербайджанців у Харкові у залежності від рідної мови. У місті зосереджувалося 2 із 3-х не асимільованих за мовою азербайджанців області – 66,00% (2 145 осіб із 3 250 осіб), але лише кожен 3-й україномовний азербайджанець – 33,09% (91 особа із 275 осіб). Істотно вищим був рівень частки Харкова серед російськомовних азербайджанців – 77,99% (1 637 осіб із 2 123 осіб), тобто, 3 із 4-х [Таблиці 7, 4].

Відрізнявся рівень зосередження азербайджанців у Харківщині за межами обласного центру у залежності від рідної мови. Рівень частки цих теренів серед неасимільованих за мовою азербайджанців області становив 34,00% (1 105 осіб із 3 250 осіб). Значно вищим був цей рівень серед

україномовних азербайджанців – 66,91% (184 особи із 275 осіб). А найнижчим був рівень частки цих теренів Харківщини серед російськомовних азербайджанців – лише 22,89% (486 осіб із 2 123 осіб) [Таблиці 7, 4]. Тобто, у Харківщині за межами Харкова мешкав кожен 3-й не асимільований за мовою, 2 із 3-х україномовних азербайджанців та лише кожен 4-й російськомовний азербайджанець області.

Отже, серед усього населення як Харкова, так і Харківщини за межами міста рівень частки азербайджанців та їхня чисельність в абсолютних показниках залишалися досить незначними. Поміж етнічних меншин, окрім росіян у Харкові за чисельністю азербайджанці поступалися євреям, білорусам та вірменам, а в області за межами обласного центру азербайджанці переважали всі інші етнічні меншини, крім росіян, за винятком білорусів та вірменів. За рівнем зосередження у Харкові азербайджанці переважали українців, росіян та етнічні меншини, крім росіян. Серед азербайджанців як в обласному центрі, так і в області за межами міста не асимільовані за мовою становили абсолютну більшість. Рівень частки україномовних серед азербайджанців у Харкові залишався нижчим, ніж серед азербайджанців, розселених на інших теренах області. І, навпаки, рівень частки російськомовних серед азербайджанців міста був вищим, ніж серед азербайджанців області за його межами. Однак, рівень частки україномовних серед азербайджанців як в обласному центрі, так і у Харківщині за його межами був вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян.

Азербайджанці у міськрадах Харківської області. Територіальне розміщення азербайджанців у Харківщині залишалося досить нерівномірним. Азербайджанці дисперсно розселені в окремих міськрадах області. Рівень їхньої частки в етнічному складі населення усіх міськрад Харківщини, як і їхня чисельність залишалися досить незначними. Рівень частки азербайджанців серед усього населення міськрад складав: у Чугуївській – 0,14% (52 особи із 37 348 осіб), Первомайській – 0,14% (47 осіб із 33 319 осіб), Лозівській – 0,09% (66 осіб із 73 707 осіб), місті Ізюмі – 0,08% (44 особи із 56 075 осіб) та Люботинській – 0,05% (13 осіб із 26 805 осіб) [Таблиці 18, 21, 11, 17, 24]. Азербайджанці за чисельністю поміж етнічних меншин посідали у Первомайській міськраді 4-те місце після росіян, білорусів та вірменів, 5-те місце у Чугуївській міськраді та місті Ізюмі, 6-те місце у Люботинській та 7-ме місце Лозівській міськраді.

Незначним був рівень частки азербайджанців серед етнічних меншин, окрім росіян у всіх міськрадах Харківщини. Найвищим рівень частки азербайджанців серед етнічних меншин, окрім росіян виявився у Первомайській міськраді – 8,61% (47 осіб із 546 осіб) [Таблиця 21]. В інших 4-х міськрадах цей рівень був ще нижчим: Чугуївській – 5,86% (52 особи із 887 осіб), Лозівській – 5,42% (66 осіб із 1 218 осіб), Люботинській – 5,28% (13 осіб із 246 осіб) та Ізюмі – 4,86% (44 особи із 906 осіб) [Таблиці 18, 11, 24, 17].

У мовному середовищі азербайджанців у всіх міськрадах набули розповсюдження асиміляційні процеси. Значним серед них був рівень частки не асимільованих за мовою. Серед азербайджанців у Чугуївській та Ізюмській міськрадах не асимільовані за мовою становили абсолютну більшість, відповідно, 55,77% (29 осіб із 55 осіб) та 54,55% (24 особи із 44 осіб). Відносно більшість серед них не асимільовані за мовою складали у 2-х міськрадах: Лозівській – 48,48% (32 особи із 66 осіб) та Первомайській – 44,68% (21 особа із 47 осіб). Лише у Люботинській міськраді не асимільовані за мовою були в меншості серед азербайджанців – 30,77% (4 особи із 13 осіб) [Таблиці 18, 17, 11, 21, 24].

Зберігалися відмінності у рівні частки україномовних серед азербайджанців поміж міськрад. Найвищим був рівень частки україномовних серед азербайджанців, попри незначну чисельність, у Люботинській міськраді – 23,08% (3 особи із 14 осіб) [Таблиця 24]. Помітно нижчим залишався рівень частки україномовних серед азербайджанців у місті Ізюмі – 13,64% (6 осіб із 44 осіб) Первомайській – 12,77% (6 осіб із 47 осіб), Лозівській – 12,12% (8 осіб із 66 осіб) та Чугуївській – 7,69% (4 особи із 52 осіб) міськрадах [Таблиці 17, 21, 11, 18].

Існували відмінності у рівні частки російськомовних серед азербайджанців поміж окремих міськрад Харківщини. Серед азербайджанців Люботинської міськради російськомовні складали відносно більшість – 46,15% (6 осіб із 13 осіб) [Таблиця 24]. Значним був рівень частки російськомовних серед азербайджанців в інших міськрадах: Первомайській – 42,55% (20 осіб із 47 осіб), Лозівській – 39,39% (20 осіб із 66 осіб), Чугуївській – 36,54% (19 осіб із 52 осіб), а найменше у місті Ізюмі – 31,82% (14 осіб із 44 осіб) [Таблиці 21, 11, 18, 17].

Отже, у містах обласного підпорядкування Харківщини дисперсно розселені азербайджанці, однак їхня чисельність, як і рівень їхньої частки в етнічному складі населення були незначними. Серед азербайджанців не асимільовані за мовою складали абсолютну більшість у 2-х міськрадах, ще в

2-х – відносну більшість, а 1-й абсолютну більшість серед них становили зросійщені за мовою.

Азербайджанці у районах Харківської області. Територіальна присутність азербайджанців спостерігалася майже в усіх районах Харківщини. Однак, їхня чисельність в абсолютних показниках та рівень їхньої частки серед усього населення кожного району області виявилися досить незначними. Найвищим рівень частки азербайджанців в етнічному складі населення поміж усіх районів був у Шевченківському та Сахновщинському районах, відповідно, 0,33% (78 осіб із 23 290 осіб) та 0,30% (79 осіб із 26 448 осіб) [Таблиці 65, 62].

У 4-х районах області рівень частки азербайджанців серед усього населення перевищував 0,20%: Красноградському – 0,25% (122 особи із 49 224 осіб), Нововодолазькому – 0,25% (102 особи із 40 888 осіб), Лозівському – 0,24% (84 особи із 34 551 особи) та Близнюківському – 0,20% (52 особи із 25 768 осіб) [Таблиці 44, 50, 54, 63]. В інших 8-ми районах цей рівень перевищував 0,10%: Вовчанському – 0,18% (97 осіб із 54 569 осіб), Золочівському – 0,15% (50 осіб із 34 052 осіб), Харківському – 0,15% (272 особи із 186 586 осіб), Чугуївському – 0,15% (79 осіб із 51 077 осіб), Ізюмському – 0,14% (32 особи із 22 256 осіб), Первомайському – 0,14% (29 осіб із 19 999 осіб), Кегичівському – 0,13% (31 особа із 23 459 осіб) та Балаклеївському – 0,12% (232 особи із 92 794 осіб) [Таблиці 40, 55, 27, 43, 67, 69, 64, 34]. До того ж, у Харківському районі зосереджувалася найбільша за чисельністю громада азербайджанців поміж усіх інших районів. Рівень частки цього району серед азербайджанців Харківщини складав 4,79% (272 особи із 5 684 осіб) [Таблиці 27, 4]. Кожен 20-й азербайджанець області мешкав у Харківському районі.

Ще у 8-ми районах рівень частки азербайджанців в етнічному складі населення був нижчим за 0,10%: Дергачівському – 0,09% (90 осіб із 98 521 особи), Барвінківському – 0,08% (27 осіб із 32 060 осіб), Великобурлуцькому – 0,07% (21 особа із 28 287 осіб), Валківському – 0,07% (25 осіб із 36 808 осіб), Дворічанському – 0,07% (15 осіб із 22 323 осіб), Краснокутському – 0,07% (24 особи із 33 122 осіб), Богодухівському – 0,06% (30 осіб із 47 560 осіб) та Зміївському – 0,04% (35 осіб із 81 307 осіб) [Таблиці 31, 57, 66, 51, 61, 56, 47, 37].

Варто зазначити, що у 3-х районах Харківської області азербайджанці за чисельністю посідали 3-тє місце серед етнічних меншин після росіян та білорусів (Красноградському, Лозівському та Шевченківському). У 5-ти

районах азербайджанці за чисельністю посідали 4-те місце серед меншин після росіян, білорусів та вірменів (Близнюківському, Золочівському, Ізюмському, Нововодолазькому та Сахновщинському). У 7-ми районах азербайджанці за чисельністю посідали 5-те місце серед етнічних меншин: у Краснокутському, Харківському та Чугуївському – після росіян, білорусів, вірменів та грузинів; у Дергачівському – після росіян, білорусів, грузинів та вірменів; у Вовчанському – після росіян, вірменів, білорусів та циганів; у Первомайському – після росіян, білорусів, вірменів та циганів; у Зачепилівському – після росіян, вірменів, білорусів та молдован. У 3-х районах азербайджанці посідали 6-те місце поміж етнічних меншин (Балаклейському, Валківському та Кегичівському). Ще в 4-х районах азербайджанці за чисельністю посідали 7-ме місце поміж етнічних меншин (Барвінківському, Богодухівському, Дворічанському та Зміївському).

Відрізнявся рівень частки азербайджанців серед етнічних меншин, окрім росіян у кожному із районів Харківщини. Цей рівень перевищував 10% у 6-ти районах: Шевченківському – 17,57% (78 осіб із 444 осіб), Сахновщинському – 16,26% (79 осіб із 486 осіб), Нововодолазькому – 15,11% (102 особи із 675 осіб), Лозівському – 14,58% (84 особи із 576 осіб) Красноградському – 11,51% (122 особи із 1 060 осіб) та Близнюківському – 10,08% (52 особи із 516 осіб) [Таблиці 65, 62, 50, 54, 44, 63]. В інших 9-ти районах рівень частки азербайджанців серед етнічних меншин, окрім росіян був вищим за 5%: Ізюмському – 8,99% (32 особи із 356 осіб), Вовчанському – 8,03% (97 осіб із 1 208 осіб), Первомайському – 7,46% (29 осіб із 389 осіб), Золочівському – 7,36% (50 осіб із 679 осіб), Чугуївському – 7,20% (79 осіб із 1 097 осіб), Харківському – 7,00% (272 особи із 3 884 осіб), Дергачівському – 6,47% (90 осіб із 1 446 осіб), Балаклейському – 6,20% (112 осіб із 1 807 осіб) та Зачепилівському – 34,03% (131 особа із 385 осіб) [Таблиця 67, 40, 69, 55, 43, 27, 31, 34, 70].

У 7-ми районах області цей рівень серед етнічних меншин, окрім росіян був нижчим за 5%: Валківському – 4,98% (25 осіб із 502 осіб), Барвінківському – 4,96% (27 осіб із 544 осіб), Краснокутському – 4,92% (24 особи із 488 осіб), Богодухівському – 3,55% (21 особа із 757 осіб), Дворічанському – 3,51% (15 осіб із 427 осіб), Зміївському – 2,13% (35 осіб із 1 107 осіб) та Кегичівському – 1,27% (31 особа із 907 осіб) [Таблиці 51, 57, 56, 47, 66, 37, 64].

У мовному середовищі азербайджанців у всіх районах Харківщини, попри дисперсний тип розселення, не набули значного розповсюдження асиміляційні процеси, бо серед них переважали мігранти. Проте, рівень частки не асимільованих за мовою серед них істотно відрізнявся за окремими районами. У 17-ти районах абсолютну більшість серед азербайджанців

складали не асимільовані за мовою. Найвищим цей рівень серед них був у Сахновщинському районі – 92,40% (73 особи із 79 осіб) [Таблиця 62]. Ще у 4-х районах серед азербайджанців рівень частки не асимільованих за мовою перевищував 80%: Зачепилівському – 86,96% (20 осіб із 23 осіб), Барвінківському – 85,19% (23 особи із 27 осіб), Шевченківському – 84,62% (66 осіб із 78 осіб) та Богодухівському – 83,33% (25 осіб із 30 осіб) [Таблиці 70, 57, 65, 47]. В інших 5-ти районах серед азербайджанців цей рівень перевищував 70%: Нововодолазькому – 77,45% (79 осіб із 102 осіб), Лозівському – 76,19% (64 осіб із 84 осіб), Вовчанському – 75,26% (73 особи із 97 осіб), Краснокутському – 75,00% (18 осіб із 24 осіб), Красноградському – 73,77% (90 особи із 122 осіб) [Таблиці 50, 54, 40, 56, 44].

У 3-х районах серед азербайджанців рівень частки не асимільованих за мовою складав більше 60%: Ізюмському – 65,62% (21 особа із 32 осіб), Близнюківському – 61,54% (32 особи із 52 осіб) та Кегичівському – 64,52% (20 осіб із 31 особи) [Таблиці 67, 63, 64]. Ще у 4-х районах області цей рівень перевищував 50%: Балаклеївському – 59,82% (67 осіб із 112 осіб), Зміївському – 57,14% (20 осіб із 35 осіб), Золочівському – 56,00% (28 осіб із 50 осіб) та Дергачівському – 54,44% (49 осіб із 90 осіб) [Таблиці 34, 37, 55, 31].

І лише в 6-ти районах Харківщини серед азербайджанців рівень частки не асимільованих за мовою перевищував 40%: Харківському – 49,26% (134 особи із 272 осіб), Первомайському – 48,28% (14 осіб із 29 осіб), Дворічанському – 46,67% (7 осіб із 15 осіб), Великобурлуцькому – 42,86% (9 осіб із 21 особа), Чугуївському – 41,77% (33 особа із 79 осіб) та Валківському – 40,00% (10 осіб із 25 осіб) [Таблиці 27, 69, 66, 61, 43, 51]. Серед азербайджанців у Харківському, Первомайському, Дворічанському та Валківському районах не асимільовані за мовою складали відносно більшість. У Великобурлуцькому районі рівень частки не асимільованих за мовою серед азербайджанців був таким же, як і рівень частки російськомовних. І лише серед азербайджанців у Чугуївському районі не асимільовані за мовою залишалися в меншості. Рівень частки не асимільованих за мовою серед азербайджанців у всіх районах Харківської області був найвищим, порівняно з іншими етнічними меншинами.

Зберігалися помітні відмінності у рівні частки україномовних серед азербайджанців за окремими районами Харківщини. Попри незначну чисельність в абсолютних показниках, найвищим рівень частки україномовних серед азербайджанців спостерігався у Валківському та Золочівському районах, відповідно, 32,00% (8 осіб із 25 осіб) та 30,00% (15

осіб із 50 осіб) [Таблиці 51, 55]. Тобто, 3 із 10-ти азербайджанців у цих районах були україномовними. Ще у 2-х районах цей рівень серед азербайджанців перевищував 20%: Близнюківському – 25,00% (13 осіб із 52 осіб) та Дворічанському – 20,00% (3 особи із 15 осіб) [Таблиці 63, 66]. Серед азербайджанців у Близнюківському районі кожен 4-й був україномовним, а у Дворічанському – кожен 5-й.

У 7-ми районах Харківщини рівень частки україномовних серед них перевищував 10%: Краснокутському – 16,67% (4 особи із 24 осіб), Дергачівському – 14,44% (13 осіб із 90 осіб), Великобурлуцькому – 14,28% (3 особи із 21 особи), Шевченківському – 11,54% (9 осіб із 78 осіб), Зміївському – 11,43% (4 особи із 35 осіб), Барвінківському – 11,11% (3 особи із 27 осіб) та Вовчанському – 10,31% (10 осіб із 97 осіб) [Таблиці 56, 31, 61, 65, 37, 57, 40].

В інших 7-ми районах області рівень частки україномовних серед азербайджанців був нижчим за 10%: у Кегичівському – 9,68% (3 особи із 31 особи), Ізюмському – 9,37% (21 особа із 32 осіб), Нововодолазькому – 8,82% (9 осіб із 102 осіб), Зачепилівському – 8,70% (2 особи із 23 осіб), Чугуївському – 7,59% (6 осіб із 79 осіб), Первомайському – 6,90% (2 особи із 29 осіб) та Балаклейському – 6,25% (7 осіб із 112 осіб) [Таблиці 64, 67, 50, 70, 43, 69, 34]. Ще в 3-х районах рівень частки україномовних серед них виявився нижчим за 5%: Харківському – 4,78% (13 осіб із 272 осіб), Лозівському – 4,76% (4 особи із 84 осіб) та Красноградському – 4,10% (5 осіб із 122 осіб) [Таблиці 27, 54, 44].

Помітні відмінності зберігалися також і у рівні частки російськомовних серед азербайджанців за окремими районами. Лише у Чугуївському районі російськомовні складали серед них відносну більшість – 49,37% (39 осіб із 79 осіб). У 3-х районах рівень частки російськомовних серед азербайджанців перевищував 40%: Харківському – 44,85% (122 особи із 272 осіб), Первомайському – 44,83% (13 осіб із 29 осіб), Великобурлуцькому – 42,86% (9 осіб із 21 особи) [Таблиці 43, 27, 69, 61]. Серед азербайджанців у Великобурлуцькому районі був однаковим рівень частки російськомовних та не асимільованих за мовою.

Ще у 4-х районах серед азербайджанців рівень частки російськомовних перевищував 30%: Балаклейському – 33,93% (38 осіб із 232 осіб), Дворічанському – 33,33% (5 осіб із 15 осіб), Зміївському – 31,43% (11 осіб із 35 осіб) та Дергачівському – 31,11% (28 осіб із 90 осіб) [Таблиці 34, 66, 37, 31]. Серед азербайджанців у цих районах кожен 3-й був російськомовним. В інших 3-х районах серед азербайджанців цей рівень переважав 20%:

Валківському – 28,00% (7 осіб із 25 осіб), Ізюмському – 25,00% (8 осіб із 32 осіб) та Красноградському – 21,31% (26 осіб із 122 осіб) [Таблиці 51, 67, 44].

У 6-ти районах рівень частки російськомовних серед азербайджанців був вищим за 10%: Лозівському – 17,86% (15 осіб із 84 осіб), Золочівському – 14,00% (7 осіб із 50 осіб), Близнюківському – 13,46% (7 осіб із 52 осіб), Вовчанському – 12,37% (12 особи із 97 осіб), Нововодолазькому – 11,76% (12 осіб із 102 осіб) та Богодухівському – 10,00% (3 особи із 30 осіб) [Таблиці 54, 55, 63, 40, 50, 47]. Ще в 6-ти районах цей рівень частки серед них був нижчим за 10%: Краснокутському – 8,33% (2 особи із 24 осіб), Кегичівському – 6,45% (2 особи із 31 особи), Зачепилівському – 4,35% (1 особа із 23 осіб), Шевченківському – 3,85% (3 особи із 78 осіб), Сахновщинському – 3,80% (3 особи із 79 осіб) та Барвінківському – 3,70% (1 особа із 27 осіб) [Таблиці 56, 64, 70, 65, 62, 57].

Не асимільовані за мовою серед азербайджанців складали абсолютну більшість у 17-ти районів Харківщини, ще в 4-х районах – відносну більшість. Серед азербайджанців у Чугуївському районі російськомовні становили відносну більшість, а у всіх інших районах – меншість. Незначною була чисельність в абсолютних показниках україномовних азербайджанців у всіх районах Харківщини. Тому україномовні залишалися в меншості серед азербайджанців у всіх без винятку районах області. Отже, в усіх районах Харківщини спостерігалось територіальне представництво азербайджанців, однак рівень їхньої частки в етнічному складі населення, як і їхня чисельність залишалися незначними.

Висновки. Таким чином, азербайджанці дисперсно розселені на території Харківської області, а їхня чисельність, як і рівень частки в етнічному складі населення залишалися незначними – лише 5 684 особи (0,20%). За чисельністю в абсолютних показниках поміж етнічних меншин Харківщини азербайджанці поступалися росіянам, євреям та вірменам. Абсолютна більшість представників цієї етнічної меншини зосереджувалися безпосередньо у Харкові. Харківщина залишалася одним із головних осередків територіального розміщення азербайджанців в Україні, як і для інших вихідців із Закавказзя (вірменів та грузинів).

Переважна більшість азербайджанців як в області, так і в Україні в цілому, були мігрантами в першому поколінні. Тому, абсолютну більшість серед них становили не асимільовані за мовою. За рівнем частки неасимільованих за мовою поміж етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині азербайджанці поступалися лише в'єтнамцям та циганам. Однак,

рівень частки україномовних серед азербайджанців виявився помітно нижчим, ніж рівень частки російськомовних. Це свідчить про збереження інерційного впливу етномовних процесів доби бездержавності України, коли українці опинилися в становищі підпорядкованої етнічної більшості, а домінантне становище посідала російська етнічна меншина. Варто підкреслити також, що на теренах Харківщини мирно вживаються між собою азербайджанці та вірмени, хоча конфлікт між Азербайджаном та Вірменією, який розпочався ще наприкінці 80-х рр. XX ст. триває ще й досі.

За рівнем урбанізації та за рівнем зосередження у Харкові україномовні азербайджанці поступалися не асимільованим за мовою та російськомовним азербайджанцям. Навпаки, рівень частки сільського населення серед україномовних азербайджанців залишався вищим, ніж серед не асимільованих за мовою та російськомовних азербайджанців. До того ж, рівень частки україномовних та не асимільованих за мовою серед міських азербайджанців області був нижчим, ніж серед сільських азербайджанців. Натомість, рівень частки серед російськомовних серед міських азербайджанців Харківщини виявився помітно вищим, ніж серед сільських азербайджанців. Тобто, зберігалися досить значні відмінності у мовному середовищі азербайджанців в області за поселенською мережею.

4.5 ГРУЗИНИ

Загальна чисельність грузинів у Харківській області. 6-ою за чисельністю в абсолютних показниках етнічною меншиною Харківщини після росіян, євреїв, білорусів, вірменів та азербайджанців були грузини. Однак, їхня чисельність, як і їхня частка в етнічному складі населення області були досить незначними – лише 0,15% (4 408 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиця 4]. Тому, серед усього населення Харківщини лише кожен 667-й мешканець належав до грузинів. Абсолютна більшість грузинів у Харківській області, як і в Україні у цілому, були мігрантами у першому поколінні. Найбільш масове переселення грузинів до України спостерігалось наприкінці 80-х – на початку 90-х рр. XX ст.

Незначним був і рівень частки грузинів серед сукупної чисельності етнічних меншин Харківщини – лише 0,54% (4 408 осіб із 819 732 осіб). Тому, серед етнічних меншин області лише кожен 185-й був грузином. Помітно вищим був рівень частки грузинів серед сукупної чисельності етнічних меншин, окрім росіян у Харківщини – 5,67% (4 408 осіб із 77 707

осіб) [Таблиця 4]. Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян в області кожен 18-й належав до грузинів.

Рівень зосередження грузинів у Харківській області виявився істотно вищим – 12,89% (4 408 осіб із 45 176 осіб), ніж українців – 5,46% (2 048 699 осіб із 37 541 693 осіб), усього населення – 6,00% (2 895 813 осіб із 48 240 902 осіб), росіян – 8,90% (742 025 осіб із 8 334 141 особи), а особливо порівняно з рівнем зосередження етнічних меншин, окрім росіян – 3,57% (77 707 осіб із 2 176 429 осіб) [Таблиці 4, 1]. У Харківщині мешкав кожен 8-й грузин України, кожен 17-й мешканець, кожен 18-й українець, кожен 11-й росіянин та лише кожен 28-й представник етнічних меншин, окрім росіян в Україні. Тобто, Харківщина слугувала одним із головних осередків територіального розміщення грузинів в Україні, як і для вірменів та азербайджанців.

Рівень частки грузинів серед усього населення Харківщини, незважаючи на досить незначні абсолютні показники, був удвічі вищим, ніж серед усього населення України, відповідно, 0,15% (4 408 осіб із 2 895 813 осіб) та 0,07% (34 199 осіб із 48 240 902 осіб) [Таблиці 4, 1]. В області кожен 667-й мешканець був грузином, а в цілому в Україні – лише кожен 1428-й. У Харківщині поміж етнічних меншин грузини посідали 6-те місце, а в Україні – лише 15-те. Рівень частки грузинів серед етнічних меншин, окрім росіян в Харківщині був значно вищим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян в Україні, відповідно, 5,67% (4 408 осіб із 77 707 осіб) та 1,57% (34 199 осіб із 2 176 429 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян у Харківській області кожен 18-й належав до грузинів, а в цілому в Україні – лише кожен 69-й був грузином.

Попри те, що переважну більшість серед грузинів у Харківщині складали мігранти, у їхньому мовному середовищі набули розповсюдження асиміляційні процеси, особливо у містах. Не асимільовані за мовою опинилися в меншості серед грузинів – 40,65% (1 792 особи із 4 408 осіб). Незначним серед них був рівень частки україномовних – лише 6,01% (265 осіб). Абсолютну більшість серед грузинів складали російськомовні – 52,90% (2 332 особи) [Таблиця 4]. Серед грузинів області 4 із 10-ти були не асимільованими за мовою та лише кожен 17-й – україномовним, але домінували за чисельністю російськомовні.

Рівень частки не асимільованих за мовою серед грузинів Харківщини був помітно вищим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 40,65% (1 792 особи із 4 408 осіб) та 32,26% (25 065 осіб із 77 707 осіб) [Таблиця 4]. Серед грузинів області 4 із 10-ти були не асимільованими за

мовою, а серед етнічних меншин, окрім росіян не асимільованим за мовою був кожен 3-й.

Навпаки, рівень частки україномовних серед грузинів у Харківщині був нижчим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 6,01% (265 осіб із 4 408 осіб) та 9,64% (7 493 особи із 77 707 осіб). Серед грузинів в області кожен 17-й був україномовним, а серед етнічних меншин, окрім росіян україномовним був кожен 10-й. До того ж, рівень частки україномовних серед грузинів Харківщини, попри те, що серед них переважали мігранти, був помітно вищим – 6,01% (265 осіб із 4 408 осіб), ніж рівень частки україномовних серед росіян – 4,28% (31 724 особи із 742 025 осіб). Рівень частки російськомовних серед грузинів в області був дещо нижчим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 52,90% (2 332 особи із 4 408 осіб) та 56,70% (44 059 осіб із 77 707 осіб) [Таблиця 4]. Попри ці відмінності, серед грузинів та серед етнічних меншин, окрім росіян в області, російськомовні становили абсолютну більшість.

Помітно відрізнявся рівень частки грузинів у залежності від рідної мови серед етнічних меншин, окрім росіян в області. Рівень частки грузинів серед не асимільованих за мовою етнічних меншин, окрім росіян складав 7,15% (1 792 особи із 25 065 осіб), а серед україномовних етнічних меншин, окрім росіян їхня частка була вдвічі нижчою – 3,54% (265 осіб із 7 493 осіб). Серед російськомовних етнічних меншин, окрім росіян рівень частки грузинів був також незначним – 5,29% (2 332 особи із 44 059 осіб) [Таблиця 4]. Серед не асимільованих за мовою етнічних меншин, окрім росіян області кожен 14-й належав до грузинів, серед україномовних етнічних меншин, окрім росіян – кожен 28-й, а серед російськомовних етнічних меншин, окрім росіян – кожен 19-й був грузином.

Мовна структура грузинів у Харківській області дещо відрізнялася від мовної структури грузинів у цілому в Україні. Рівень частки не асимільованих за мовою серед грузинів області виявився дещо вищим, ніж серед грузинів в Україні, відповідно, 40,65% (2 332 особи із 4 408 осіб) та 36,66% (12 539 осіб із 34 199 осіб) [Таблиці 4, 1]. Попри ці відмінності, серед грузинів Харківщини та України не асимільовані за мовою опинилися в меншості.

Рівень частки україномовних серед грузинів Харківщини був нижчим, ніж у цілому в Україні, відповідно, 6,01% (265 осіб із 4 408 осіб) та 8,24% (2 818 осіб із 34 199 осіб). Серед грузинів області кожен 17-й був україномовним, а серед грузинів України – кожен 12-й. Рівень частки

російськомовних серед грузинів області був також нижчим, ніж у цілому в Україні, відповідно, 52,90% (2 332 особи із 4 408 осіб) та 54,36% (18 589 осіб із 34 199 осіб) [Таблиці 4, 1]. Однак, як серед грузинів Харківщини, так і серед грузинів в цілому в Україні російськомовні становили абсолютну більшість.

Дещо відрізнявся рівень зосередження в області грузинів у залежності від рідної мови. Рівень зосередження не асимільованих за мовою грузинів на теренах Харківщини – 14,29% (1 792 особи із 12 539 осіб) виявився вищим, ніж рівень зосередження україномовних грузинів – 9,40% (265 осіб із 2 818 осіб) та російськомовних грузинів – 12,55% (2 332 особи із 18 589 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, на території Харківської області мешкав кожен 7-й не асимільований за мовою, кожен 11-й україномовний та 8-й російськомовний грузин України.

Зберігалися відмінності у рівні частки україномовних грузинів серед україномовного населення Харківщини та у рівні частки російськомовних грузинів серед російськомовного населення, відповідно, 0,02% (265 осіб із 1 557 980 осіб) та 0,18% (2 332 особи із 1 282 659 осіб) [Таблиці 4, 1]. До того ж, за чисельністю україномовні грузини значно поступалися російськомовним грузинам. Серед україномовного населення області лише кожен 5000-й належав до грузинів, а серед російськомовного населення кожен 588-й був грузином.

Отже, в етнічному складі населення Харківської області рівень частки грузинів, як і їхня чисельність залишалися доволі незначними. Поміж етнічних меншин, окрім росіян за чисельністю поступалися білорусам, євреям, вірменам та азербайджанцям. Рівень частки грузинів серед усього населення Харківщини був значно вищим, ніж рівень частки грузинів серед усього населення України. Тому, Харківщина залишалася одним із головних осередків територіального розміщення грузинів в Україні. Попри те, що серед грузинів переважали мігранти, не асимільовані за мовою серед них залишалися в меншості, а абсолютну більшість складали російськомовні. Найнижчим серед грузинів області був рівень частки україномовних. Однак, рівень частки україномовних серед грузинів у Харківщині був вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян.

Міські та сільські грузини Харківської області. Зберігалися відмінності у рівні частки грузинів серед міського та сільського населення Харківщини, відповідно, 0,17% (3 802 особи із 2 266 401 особи) та 0,10% (606 осіб із 629 412 осіб) [Таблиці 5, 6]. Серед міського населення області кожен

588-й мешканець був грузином, а серед сільського населення – лише кожен 1000-й. Відрізнявся рівень частки грузинів серед міського населення Харківщини та серед міського населення України, відповідно, 0,17% (3 802 особи із 2 266 401 особи) та 0,09% (29 836 осіб із 32 290 729 осіб) [Таблиці 5, 2]. Тобто, серед міського населення області кожен 588-й був грузином, а в цілому в Україні – лише кожен 1111-й.

Рівень частки Харківщини серед міських грузинів в Україні був значно вищим – 12,74% (3 802 осіб із 29 836 осіб), ніж серед міських українців – 6,50% (1 536 698 осіб із 23 658 227 осіб), усього міського населення – 7,02% (2 266 401 особа із 32 290 729 осіб), міських росіян – 8,81% (637 659 осіб із 7 236 704 осіб) та міських етнічних меншин, окрім росіян – 5,41% (65 515 осіб із 1 210 034 осіб) [Таблиці 5, 2]. У міському середовищі області мешкав кожен 8-й міський грузин України, кожен 15-й міський українець, кожен 14-й міський мешканець, кожен 11-й міський росіянин та кожен 18-й представник міських етнічних меншин, окрім росіян в Україні. Урбаністичне середовище Харківщини було одним із головних осередків територіального розміщення міських грузинів в Україні.

Переважна більшість грузинів області належали до міського населення – 86,25% (3 802 осіб із 4 408 осіб). За рівнем урбанізації грузини переважали українців – 75,01% (1 536 698 осіб із 2 048 813 осіб), все населення – 78,26% (2 266 401 особа із 2 895 813 осіб), росіян – 85,93% (637 659 осіб із 742 025 осіб) та етнічні меншини, крім росіян – 84,31% (65 315 осіб із 77 707 осіб). Однак, рівень урбанізації грузинів у Харківщині був дещо нижчим, ніж грузинів у цілому в Україні, відповідно, 86,25% (3 802 осіб із 4 408 осіб) та 87,24% (29 836 осіб із 34 199 осіб) [Таблиці 5, 2]. Попри ці відмінності, майже 9 із 10-ти грузинів як у Харківщині, так і в цілому в Україні були міськими мешканцями.

Рівень частки Харківщини серед сільських грузинів України, попри незначні абсолютні показники, був значно вищим – 13,88% (606 осіб із 4 363 осіб), ніж рівень частки області серед сільського населення України – 3,95% (629 412 осіб із 15 950 173 осіб), сільських українців – 3,69% (512 001 особа із 13 883 466 осіб), сільських меншин, окрім росіян – 1,33% (12 910 осіб із 966 395 осіб) та сільських росіян України – 9,51% (104 366 осіб із 1 097 437 осіб) [Таблиці 6, 3]. В області мешкав кожен 7-й сільський грузин України, кожен 25-й сільський мешканець, кожен 27-й сільський українець, кожен 75-й представник сільських меншин, окрім росіян та кожен 10-й сільський росіянин України.

Навпаки, рівень частки сільського населення серед грузинів Харківщини був нижчим – 13,75% (606 осіб із 4 408 осіб), ніж серед українців – 24,99% (512 001 особа із 2 048 699 осіб), усього населення області – 21,74% (629 412 осіб із 2 895 813 осіб), але дещо нижчим, ніж серед росіян – 14,07% (104 366 осіб із 742 025 осіб) та етнічних меншин, окрім росіян – 15,69% (12 910 осіб із 77 707 осіб) [Таблиця 6]. Тобто, серед грузинів, як і серед росіян – кожен 7-й був сільським мешканцем, серед етнічних меншин, окрім росіян – кожен 6-й, серед усього населення області – кожен 5-й, серед українців – кожен 4-й.

Рівень частки сільського населення серед грузинів у Харківщині був дещо вищим, ніж серед грузинів в Україні у цілому, відповідно, 13,75% (606 осіб із 4 408 осіб) та 10,02% (2 358 осіб із 34 199 осіб) [Таблиці 6, 3]. Серед грузинів в області кожен 7-й мешкав у сільській місцевості, а в Україні – лише кожен 10-й.

Зберігалися помітні відмінності у мовній структурі грузинів у міському та сільському середовищі Харківщини. Рівень частки не асимільованих за мовою серед міських грузинів області був дещо вищим, ніж серед сільських грузинів, відповідно, 40,98% (1 558 осіб із 3 802 осіб) та 38,61% (234 особи із 606 осіб) [Таблиці 5, 6]. Попри ці відмінності, серед міських та сільських грузинів Харківщини не асимільовані за мовою опинилися в меншості.

Рівень частки україномовних серед міських грузинів Харківщини був удвічі нижчим, ніж серед сільських грузинів області, відповідно, 5,13% (195 осіб із 3 802 осіб) та 11,55% (70 осіб із 606 осіб). Серед міських грузинів кожен 19-й був україномовним, а серед сільських грузинів кожен 9-й виявився україномовним. Рівень частки російськомовних серед міських грузинів був вищим, ніж серед сільських грузинів, відповідно, 53,55% (2 036 осіб із 3 802 осіб) та 48,84% (296 осіб із 606 осіб) [Таблиці 5, 6]. Тобто, серед міських грузинів області російськомовні становили абсолютну більшість, а серед сільських грузинів зросійщені за мовою залишалися в меншості.

Спостерігалися незначні відмінності у мовній структурі міських грузинів у Харківщині та в цілому в Україні. Рівень частки не асимільованих за мовою серед міських грузинів області був дещо вищим, ніж в Україні у цілому, відповідно, 40,98% (1 558 осіб із 3 802 осіб) та 35,64% (10 634 особи із 29 836 осіб). Серед міських грузинів у Харківщині та в цілому в Україні не асимільовані за мовою були в меншості. Однак, рівень частки україномовних серед міських грузинів у Харківщині був дещо нижчим, ніж серед міських грузинів в Україні, відповідно, 5,13% (195 осіб із 3 802 осіб) та 7,05% (2 103

особи із 29 836 осіб). Серед міських грузинів Харківщини кожен 19-й був україномовним, а серед міських грузинів в Україні – кожен 14-й. Рівень частки російськомовних серед міських грузинів в області був дещо нижчим, ніж серед міських грузинів в Україні, відповідно, 53,56% (2 036 осіб із 3 802 осіб) та 56,69% (16 913 осіб із 29 836 осіб) [Таблиці 5, 2]. Попри ці відмінності, як серед міських грузинів області, так і в цілому в Україні, російськомовні складали абсолютну більшість.

Зберігалися незначні відмінності у мовній структурі сільських грузинів у Харківській області та в Україні у цілому. Рівень частки не асимільованих за мовою серед сільських грузинів Харківщини був дещо нижчим, ніж серед сільських грузинів в Україні, відповідно, 38,61% (234 особи із 606 осіб) та 43,66% (1 905 осіб із 4 364 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тобто, не асимільовані за мовою опинилися в меншості серед сільських грузинів в області, а в Україні серед сільських грузинів не асимільовані за мовою складали відносну більшість.

Рівень частки україномовних серед сільських грузинів Харківщини був нижчим, ніж серед сільських грузинів в Україні у цілому, відповідно, 11,55% (70 осіб із 606 осіб) та 16,39% (715 осіб із 4 363 осіб). Серед сільських грузинів області кожен 8-й був україномовним, а серед сільських грузинів України – кожен 6-й. Навпаки, рівень частки російськомовних серед сільських грузинів у Харківщині був помітно вищим, ніж серед сільських грузинів України, відповідно, 48,84% (296 осіб із 606 осіб) та 38,41% (1 676 осіб із 4 363 осіб) [Таблиці 6, 3]. Серед сільських грузинів області російськомовні становили відносну більшість, а серед сільських грузинів України російськомовні були в меншості.

Існували помітні відмінності у рівні урбанізації грузинів у Харківщині у залежності від рідної мови. Рівень урбанізації не асимільованих за мовою та російськомовних грузинів, відповідно, 86,94% (1 558 осіб із 1 792 осіб) та 87,31% (2 036 осіб із 2 332 осіб) був дещо вищим, ніж україномовних грузинів – 73,58% (195 осіб із 265 осіб) [Таблиця 5]. Серед не асимільованих за мовою та російськомовних грузинів області майже 9 із 10-ти були міськими мешканцями, а серед україномовних грузинів – 3 із 4-х належали до міського населення.

Спостерігалися також відмінності у рівні частки сільського населення серед грузинів Харківщини у залежності від рідної мови. Рівень частки сільських мешканців серед не асимільованих за мовою та російськомовних грузинів, відповідно, 13,06% (234 особи із 1 792 осіб) та 12,69% (296 осіб із

2 332 осіб), виявився значно нижчим, ніж серед україномовних грузинів – 26,42% (70 осіб із 265 осіб) [Таблиця 6]. Тобто, серед не асимільованих за мовою та російськомовних грузинів кожен 7-й був сільським мешканцем, а серед україномовних грузинів кожен 4-й мешкав у сільській місцевості Харківщини.

Отже, в етнічному складі міського та сільського населення Харківщини рівень частки грузинів, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були досить незначними. Рівень частки грузинів серед міського та сільського населення області був вищим, ніж рівень частки грузинів серед міського та сільського населення України. Рівень урбанізації грузинів в області був вищим, ніж рівень урбанізації українців, росіян та етнічних меншин, окрім росіян. Серед міських грузинів Харківщини абсолютну більшість складали зросійщені за мовою, а серед сільських грузинів російськомовні становили відносну більшість. Рівень частки не асимільованих за мовою та україномовних серед міських грузинів був нижчим, ніж серед сільських грузинів. Однак, рівень частки україномовних серед міських та сільських грузинів Харківщини, попри те, що серед них переважали мігранти, був навіть вищим, ніж рівень мовної українізації росіян.

Грузини у Харкові та в області за межами міста. Зберігалися досить помітні відмінності у рівні частки грузинів серед усього населення міста Харкова та інших територій області. В етнічному складі населення обласного центру рівень частки грузинів складав лише 0,20% (2 839 осіб із 1 449 871 особи), а серед усього населення інших територій Харківщини цей рівень був ще нижчим – лише 0,11% (1 569 осіб із 1 445 942 осіб) [Таблиці 7, 8]. Тобто, серед усього населення Харкова кожен 500-й був грузином, а в області за межами міста лише кожен 909-й належав до цієї етнічної меншини.

У Харкові зосереджувалася абсолютна більшість грузинів області – 64,41% (2 839 осіб із 4 408 осіб), тобто 2 із 3-х. За рівнем зосередження у місті грузини переважали українців – 43,16% (884 228 осіб із 2 048 699 осіб) та все населення – 50,01% (1 449 871 особа із 2 895 813 осіб), але дещо поступалися росіянам – 66,92% (496 538 осіб із 742 025 осіб) та етнічним меншинам, окрім росіян – 66,67% (51 805 осіб із 77 707 осіб). Абсолютна більшість грузинів, росіян, етнічних меншин, окрім росіян, половина всього населення області мешкали у Харкові, але меншість українців. Помітним був також і рівень частки грузинів серед етнічних меншин, окрім росіян у Харкові – 5,48% (2 839 осіб із 51 805 осіб) [Таблиці 7, 4]. Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян в обласному центрі кожен 18-й належав до грузинів.

Навпаки, за рівнем зосередження в інших населених пунктах Харківщини за межами Харкова грузини – 35,59% (1 569 осіб із 4 408 осіб), поступалися українцям – 56,84% (1 164 471 особа із 2 048 699 осіб), усьому населенню – 49,99% (1 445 942 осіб із 2 895 813 осіб), але дещо переважали росіян – 33,08% (245 487 осіб із 742 025 осіб) та етнічні меншини, окрім росіян – 33,33% (25 902 осіб із 77 707 осіб). У Харківщині за межами Харкова мешкав кожен 3-й представник грузинів, росіян та етнічних меншин, окрім росіян, майже половина всього населення, але більшість українців. Помітним був рівень частки грузинів серед етнічних меншин, окрім росіян на теренах області за межами міста – 6,06% (1 569 осіб із 25 902 осіб) [Таблиці 8, 4]. Серед етнічних меншин, окрім росіян в області за межами Харкова кожен 16-й належав до грузинів.

Зберігалися помітні відмінності у мовній структурі грузинів у місті Харкові та на інших теренах Харківщини за межами обласного центру. Рівень частки не асимільованих за мовою серед грузинів у Харкові був дещо вищим, ніж за межами міста, відповідно, 42,23% (1 199 осіб із 2 839 осіб) та 37,79% (593 особи із 1 569 осіб) [Таблиці 7, 8]. Тобто, серед грузинів, як у Харкові, так і в Харківщині за межами міста не асимільовані за мовою залишалися в меншості.

Рівень частки україномовних серед грузинів Харкова був утричі нижчим, ніж серед грузинів, які мешкали на інших теренах Харківщини, відповідно, 3,45% (98 осіб із 2 839 осіб) та 10,64% (167 осіб із 1 569 осіб). Серед грузинів Харкова лише кожен 29-й був україномовним, а серед грузинів, розселених в області за межами міста кожен 9-й був україномовним. Навпаки, рівень частки російськомовних серед грузинів Харкова був дещо вищим, ніж серед грузинів області за межами міста, відповідно, 54,07% (1 535 осіб із 2 839 осіб) та 50,80% (797 осіб із 1 569 осіб) [Таблиці 7, 8]. Однак серед грузинів у Харкові та в області межами міста зросійщені за мовою складали абсолютну більшість.

Зберігалися досить значні відмінності у рівні зосередження грузинів у Харкові у залежності від рідної мови. У місті мешкали 2 із 3-х не асимільованих за мовою та російськомовних грузинів області, відповідно, 66,91% (1 199 осіб із 1 792 осіб) та 65,82% (1 535 осіб із 2 332 осіб) та лише кожен 3-й україномовний грузин області – 36,98% (98 осіб із 265 осіб) [Таблиці 7, 8].

Відрізнявся також і рівень зосередження грузинів у Харківщині за межами обласного центру у залежності від рідної мови. Рівень частки цих

теренів серед не асимільованих за мовою та російськомовних грузинів в області, відповідно, 33,09% (593 особи із 1 792 осіб) та 34,18% (797 осіб із 2 332 осіб) був значно нижчим, ніж україномовних грузинів Харківщини – 63,02% (167 осіб із 265 осіб) [Таблиці 7, 8]. Тобто, на території Харківської області за межами Харкова зосереджувався кожен 3-й не асимільований за мовою та російськомовний грузин, а також 2 із 3-х україномовних грузинів.

Отже, серед усього населення як Харкова, так і Харківщини за межами міста рівень частки грузинів та їхня чисельність в абсолютних показниках були досить незначними. За рівнем зосередження у Харкові грузини переважали українців, але поступалися росіянам та етнічним меншинам, окрім росіян. Серед грузинів як в обласному центрі, так і в області за межами міста абсолютну більшість складали російськомовні. Рівень частки не асимільованих за мовою та україномовних серед грузинів у Харкові залишався нижчим, ніж серед грузинів, розселених на інших теренах області. Однак, рівень частки україномовних серед грузинів як в обласному центрі, так і у Харківщині за його межами був вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян.

Грузини у міськрадах Харківської області. Територіальне розміщення грузинів у Харківщині залишалося досить нерівномірним. Грузини дисперсно розселені в окремих міськрадах та районах області. Однак, рівень частки грузинів в етнічному складі населення усіх міськрад та районів області був досить незначним. Попри незначну чисельність в абсолютних показниках, найвищим був рівень частки грузинів серед усього населення Чугуївської міськради – 0,35% (130 осіб із 37 348 осіб) [Таблиця 18]. В інших 4-х міськрадах цей рівень не перевищував і 0,10%: у місті Ізюмі – 0,10% (44 особи із 56 075 осіб), Куп'янській міськраді – 0,09% (56 осіб із 62 705 осіб), Лозівській міськраді – 0,08% (60 осіб із 73 707 осіб), а найменше у Люботинській – 0,05% (13 осіб із 26 805 осіб) [Таблиці 17, 14, 11, 24]. Грузини за чисельністю поміж етнічних меншин посідали 3-тє місце у Чугуївській міськраді після росіян та білорусів, 4-тє місце в Ізюмі після росіян, білорусів та вірменів, 5-тє місце у Куп'янській після росіян, білорусів, вірменів та циганів та у Люботинській після росіян, білорусів, вірменів та молдован.

Помітно відрізнявся рівень частки грузинів серед етнічних меншин, окрім росіян за окремими міськрадами Харківщини. Найвищим був рівень частки грузинів серед етнічних меншин, окрім росіян у Чугуївській міськраді – 14,66% (130 осіб із 887 осіб) [Таблиця 18]. В інших міськрадах цей рівень

виявився значно нижчим: у місті Ізюмі – 6,18% (56 осіб із 906 осіб), Куп'янській – 5,94% (56 осіб із 943 осіб), Люботинській – 5,69% (14 осіб із 246 осіб) та Лозівській – 4,93% (60 осіб із 1 218 осіб) [Таблиці 17, 14, 24, 11].

У мовному середовищі грузинів в умовах дисперсного розселення в усіх міськрадах Харківщини розповсюдження набули асиміляційні процеси. Серед грузинів у Люботинській міськраді, не асимільовані за мовою складали 50,00% (7 осіб із 14 осіб) [Таблиця 24]. Відносно більшість не асимільовані за мовою серед грузинів становили у місті Ізюмі – 46,43% (26 осіб із 56 осіб) [Таблиця 17]. Не асимільовані за мовою опинилися в меншості серед грузинів у Чугуївській – 35,15% (47 осіб із 130 осіб), Куп'янській – 23,21% (13 осіб із 56 осіб) та Лозівській – 18,33% (11 осіб із 60 осіб) міськрадах [Таблиці 18, 14, 11].

Зберігалися відмінності у рівні частки україномовних серед грузинів поміж міськрад обласного підпорядкування. Однак, україномовні серед грузинів залишалися в меншості. Найвищим був цей рівень, попри незначну чисельність в абсолютних показниках, у Лозівській міськраді – 20,00% (12 осіб із 60 осіб) [Таблиця 11]. Значним був рівень частки україномовних серед грузинів в Ізюмі – 17,86% (10 осіб із 56 осіб) та Куп'янській міськраді – 14,29% (8 осіб із 56 осіб) [Таблиці 17, 14]. У Лозівській та Куп'янській міськрадах, як і в місті Ізюмі рівень частки україномовних серед грузинів виявився навіть вищим, ніж серед росіян. Нижчим був рівень частки україномовних серед грузинів у Люботинській, а особливо у Чугуївській міськрадах, відповідно, 7,14% (1 особа із 14 осіб) та 2,31% (3 особи із 130 осіб) [Таблиці 24, 18]. У Чугуївській міськраді рівень частки україномовних серед грузинів також був вищим, ніж серед росіян.

Існували відмінності у рівні частки російськомовних серед грузинів поміж міськрад області. Проте, серед грузинів у 3-х міськрадах зросійщені за мовою складали абсолютну більшість: Куп'янській – 62,50% (35 осіб із 56 осіб), Лозівській – 61,67% (37 осіб із 60 осіб) та Чугуївській – 60,00% (78 осіб із 130 осіб) [Таблиці 14, 11, 18]. У Люботинській міськраді та в місті Ізюмі серед грузинів російськомовні залишалися в меншості, відповідно, 42,86% (6 осіб із 14 осіб) та 35,71% (20 осіб із 56 осіб) [Таблиці 24, 17].

Отже, у містах обласного підпорядкування Харківщини дисперсно розселені грузини, однак їхня чисельність, як і рівень їхньої частки в етнічному складі населення були досить незначними. Серед грузинів не асимільовані за мовою складали відносну більшість у 2-х міськрадах, а в 3-х міськрадах абсолютну більшість серед них становили зросійщені за мовою.

Грузини у районах Харківської області. Територіальна присутність грузинів спостерігалася майже в усіх районах Харківщини (у 19-ти). Проте, їхня чисельність в абсолютних показниках, як і рівень їхньої частки в етнічному складі населення кожного району виявилися досить незначними. Найвищим рівень частки грузинів серед усього населення поміж усіх районів спостерігався у Чугуївському та Коломацькому районах, відповідно, 0,24% (123 особи із 51 077 осіб) та 0,24% (22 особи із 9 038 осіб) [Таблиці 43, 73].

В інших 9-ти районах рівень частки грузинів серед усього населення перевищував 0,10%. У Харківському районі зосереджувалася найбільша за чисельністю в абсолютних показниках громада грузинів поміж усіх районів області, однак рівень їхньої частки серед усього населення цього району складав лише 0,18% (339 осіб із 186 586 осіб). А рівень частки Харківського району серед грузинів Харківщини досягав 7,69% (339 осіб із 4 408 осіб), тобто кожен 13-й представник цієї меншини в області [Таблиці 27, 4]. Ще нижчим був рівень частки грузинів серед усього населення інших 8-ми районів: Дергачівського – 0,14% (141 особа із 98 521 особи), Красноградського – 0,13% (66 осіб із 49 224 осіб), Великобурлуцького – 0,12% (33 особи із 28 287 осіб), Лозівського – 0,12% (40 осіб із 34 551 особи), Шевченківського – 0,12% (27 осіб із 23 290 осіб), Нововодолазького – 0,11% (44 особи із 40 888 осіб), Первомайського – 0,11% (23 особи із 19 999 осіб) та Зміївського – 0,10% (85 осіб із 81 307 осіб) [Таблиці 31, 44, 61, 54, 65, 50, 69, 37].

Ще у 8-ми районах рівень частки грузинів серед усього населення не досягав і 0,10%: Валківському – 0,08% (31 особа із 36 808 осіб), Ізюмському – 0,08% (18 осіб із 22 256 осіб), Краснокутському – 0,08% (28 осіб із 33 122 осіб), Богодухівському – 0,07% (33 особи із 47 560 осіб), Зачепилівському – 0,07% (13 осіб із 19 059 осіб), Вовчанському – 0,06% (34 особи із 54 569 осіб), Куп'янському – 0,06% (18 осіб із 29 882 осіб) та Балаклеїському – 0,05% (51 особа із 92 794 осіб) [Таблиці 51, 67, 56, 47, 70, 40, 60, 34]. В усіх інших 8-ми районах області мешкали лише поодинокі представники грузинської меншини. У 2-х районах області грузини за чисельністю посідали 3-тє місце поміж етнічних меншин після росіян та білорусів (Дергачівському та Коломацькому). У 5-ти районах грузини за чисельністю посідали 4-тє місце серед етнічних меншин після росіян, білорусів та вірменів у Зміївському, Краснокутському, Харківському та Чугуївському, а у Лозівському – після росіян, білорусів та азербайджанців. У Валківському та Великобурлуцькому районах грузини посідали 5-тє місце серед меншин після росіян, білорусів, вірменів та молдован.

Відрізнявся і рівень частки грузинів серед сукупної чисельності етнічних меншин, окрім росіян за окремими районами Харківщини. Попри незначну чисельність в абсолютних показниках, серед етнічних меншин, окрім росіян рівень частки грузинів перевищував 10% у 3-х районах: Коломацькому – 11,46% (22 особи із 1 792 осіб), Чугуївському – 11,21% (123 особи із 1 097 осіб) та Дергачівському – 10,14% (131 особа із 1 446 осіб) [Таблиці 72, 43, 31].

В інших 11-ти районах рівень частки грузинів етнічних меншин, окрім росіян був вищим 5%: Харківському – 8,73% (339 осіб із 3 884 осіб), Зміївському – 7,68% (85 осіб із 1 107 осіб), Лозівському – 6,94% (40 осіб із 576 осіб), Нововодолазькому – 6,52% (44 особи із 675 осіб), Красноградському – 6,23% (66 осіб із 1 060 осіб), Валківському – 6,18% (31 особа із 502 осіб), Шевченківському – 6,08% (27 осіб із 444 осіб), Первомайському – 5,91% (23 особи із 389 осіб), Краснокутському – 5,74% (28 осіб із 488 осіб), Великобурлуцькому – 5,58% (33 особи із 591 особи) та Ізюмському – 5,06% (18 осіб із 356 осіб) [Таблиці 27, 37, 54, 50, 44, 51, 65, 69, 56, 61, 67]. Ще в 5-ти районах рівень частки грузинів серед етнічних меншин, окрім росіян був нижчим за 5%: Богодухівському – 4,36% (33 особи із 757 осіб), Куп'янському – 3,77% (18 осіб із 477 осіб), Зачепилівському – 3,38% (13 осіб із 385 осіб), Балаклеїському – 2,82% (51 особа із 1 807 осіб) та Вовчанському – 2,81% (34 особи із 1 208 осіб) [Таблиці 47, 60, 70, 34, 40].

У мовному середовищі грузинів у всіх районах Харківської області в умовах дисперсного типу розселення набули розповсюдження асиміляційні процеси, попри те, що переважну більшість серед них складали мігранти. Рівень частки не асимільованих за мовою серед грузинів відрізнявся за окремими районами. У 4-х районах абсолютну більшість серед грузинів складали не асимільовані за мовою: Богодухівському – 69,70% (23 особи із 33 осіб), Валківському – 61,29% (19 осіб із 31 особи), Краснокутському – 57,14% (16 осіб із 28 осіб) та Коломацькому – 54,55% (12 осіб із 22 осіб) [Таблиці 47, 51, 56, 72].

Ще у 6-ти районах серед грузинів рівень частки не асимільованих за мовою перевищував 40%: Шевченківському – 48,15% (13 осіб із 27 осіб), Нововодолазькому – 47,73% (21 особа із 44 осіб), Лозівському – 47,50% (19 осіб із 40 осіб), Куп'янському – 44,44% (8 осіб із 18 осіб), Красноградському – 43,94% (29 осіб із 66 осіб) та Балаклеїському – 43,14% (22 особи із 51 особи) [Таблиці 65, 50, 54, 60, 44, 34]. Серед грузинів у 4-х районах не асимільовані за мовою складали відносну більшість (Шевченківському, Лозівському,

Куп'янському та Балаклеїському). У Нововодолазькому районі серед грузинів рівень частки не асимільованих за мовою та російськомовних був однаковим.

В інших 6-ти районах рівень частки не асимільованих за мовою серед грузинів був вищим за 30%: Великобурлуцькому – 39,39% (13 особи із 33 осіб), Первомайському – 39,13% (9 осіб із 23 осіб), Зачепилівському – 38,46% (5 осіб із 13 осіб), Харківському – 38,35% (130 осіб із 339 осіб), Дергачівському – 36,17% (51 особа із 141 особи) та Вовчанському – 35,29% (12 осіб із 34 осіб) [Таблиці 61, 68, 70, 27, 31, 40]. У Зачепилівському районі серед грузинів не асимільовані за мовою складали відносну більшість. У 2-х районах рівень частки не асимільованих за мовою серед них перевищував 20%: Зміївському – 28,24% (24 особи із 85 осіб) та Чугуївському – 21,95% (27 осіб із 79 осіб) [Таблиці 37, 43]. Найнижчим рівень частки не асимільованих за мовою серед грузинів виявився в Ізюмському районі – 16,67% (3 особи із 18 осіб) [Таблиця 67].

Зберігалися відмінності у рівні частки україномовних серед грузинів за окремими районами Харківщини. Попри незначну чисельність в абсолютних показниках, найвищим рівень частки україномовних серед них виявився у Зачепилівському районі – 30,77% (4 особи із 13 осіб) [Таблиця 68]. Ще в 4-х районах цей рівень був вищим за 20%: Лозівському – 27,50% (5 осіб із 40 осіб), Коломацькому – 22,72% (5 осіб із 22 осіб), Краснокутському – 21,43 % (6 осіб із 28 осіб), Вовчанському – 20,59% (7 осіб із 34 осіб) [Таблиці 54, 72, 56, 40]. У 6-ти районах області цей рівень серед грузинів перевищував 10%: Ізюмському – 16,67% (3 особи із 18 осіб), Куп'янському – 16,67% (3 особи із 18 осіб), Зміївському – 16,47% (14 осіб із 85 осіб), Балаклеїському – 15,69% (8 осіб із 51 особи), Богодухівському – 12,12% (4 особи із 33 осіб), Красноградському – 10,61% (7 осіб із 66 осіб) [Таблиці 67, 60, 37, 34, 47, 44].

У 5-ти районах рівень частки україномовних серед грузинів був вищим за 5%: Валківському – 9,68% (3 особи із 31 особи), Шевченківському – 7,41% (2 особи із 27 осіб), Харківському – 6,49% (22 особи із 339 осіб), Дергачівському – 6,38% (9 осіб із 141 особи) та Великобурлуцькому – 6,06% (2 особи із 33 осіб) [Таблиці 51, 65, 27, 31, 61]. Найнижчим рівень частки україномовних серед грузинів виявився у Нововодолазькому та Чугуївському районах, відповідно, 4,55% (2 особи із 44 осіб) та 1,63% (2 особи із 123 осіб) [Таблиці 50, 43]. У всіх районах, де мешкали грузини, україномовні серед них опинилися в меншості. А в Первомайському районі серед грузинів не було жодного україномовного.

Спостерігалися відмінності у рівні частки російськомовних серед грузинів поміж районів області. Серед грузинів у 7-ми районах російськомовні складали абсолютну більшість: Чугуївському – 74,80% (92 особи із 123 осіб), Ізюмському – 66,67% (12 осіб із 18 осіб), Первомайському – 60,87% (14 осіб із 23 осіб), Дергачівському – 56,76% (80 осіб із 141 особи), Харківському – 54,57% (185 осіб із 339 осіб), Великобурлуцькому – 54,55% (18 осіб із 33 осіб) та Зміївському – 51,76% (14 осіб із 85 осіб) [Таблиці 43, 67, 69, 31, 27, 61, 37].

У 5-ти районах серед грузинів рівень частки російськомовних був вищим за 40%: Нововодолазькому – 47,73% (20 осіб із 44 осіб), Красноградському – 45,45% (30 осіб із 66 осіб), Шевченківському – 44,44% (12 осіб із 27 осіб), Балаклеїському – 41,18% (21 особа із 51 особи) та Вовчанському – 41,18% (14 осіб із 34 осіб) [Таблиці 50, 44, 65, 34, 40]. У Красноградщині та Вовчанщині російськомовні складали серед грузинів відносну більшість. У Нововодолазщині рівень частки російськомовних серед них був таким же, як і не асимільованих за мовою. В інших 2-х районах серед грузинів рівень частки російськомовних був вищим за 30%: Куп'янському – 38,89% (7 осіб із 18 осіб) та Зачепилівському – 30,77% (4 особи із 13 осіб) [Таблиці 60, 70]. Ще в 4-х районах серед грузинів цей рівень перевищував 20%: Валківському – 29,03% (9 осіб із 31 особи), Лозівському – 25,00% (10 осіб із 40 осіб), Коломацькому – 22,72% (5 осіб із 22 осіб) та Краснокутському – 21,43 % (6 осіб із 28 осіб) [Таблиці 51, 54, 72, 56]. Найнижчим рівень частки російськомовних серед грузинів виявився у Богодухівському районі – 18,19% (12 осіб із 33 осіб) [Таблиця 47].

Із 19-ти районів Харківської області, де мешкали грузини, неасимільовані за мовою серед них складали абсолютну більшість у 4-х, а в 5-х районах – відносну більшість. Серед грузинів у 7-ми районах російськомовні становили абсолютну більшість, а в 2-х – відносну більшість. Досить незначною була чисельність україномовних грузинів у всіх районах Харківщини в абсолютних показниках. А україномовні серед них залишалися в меншості у всіх районах.

Отже, у переважній більшості районів Харківщини спостерігалася територіальне представництво грузинів, однак рівень їхньої частки в етнічному складі населення, як і їхня чисельність залишалися незначними.

Висновки. Таким чином, грузини дисперсно розселені на території Харківської області, а їхня чисельність, як і рівень частки в етнічному складі населення залишалися незначними – лише 4 408 осіб (0,15%). Поміж етнічних

меншин Харківщини за чисельністю в абсолютних показниках грузини поступалися росіянам, білорусам, євреям, вірменам та азербайджанцям. Досить високим був рівень урбанізації грузинів і за цим рівнем представники цієї етнічної меншини поступалися лише євреям, в'єтнамцям та татарам. Більшість представників цієї етнічної меншини зосереджувалися безпосередньо в обласному центрі. Харківська область залишалася одним із головних осередків територіального розміщення в Україні грузинів, як також вірменів та азербайджанців.

Переважає більшість грузинів як у Харківщині, так і в Україні в цілому, були мігрантами в першому поколінні. Попри це, абсолютну більшість серед грузинів становили російськомовні, а не асимільовані за мовою опинилися в меншості. Однак, рівень частки україномовних серед грузинів, незважаючи на те, що серед них переважали мігранти, виявився навіть дещо вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян у Харківській області.

За рівнем урбанізації та за рівнем зосередження безпосередньо у Харкові україномовні грузини поступалися не асимільованим за мовою та російськомовним грузинам. Натомість, рівень частки сільських мешканців серед україномовних грузинів Харківщини виявився вищим, ніж серед не асимільованих за мовою та російськомовних грузинів. При цьому, рівень частки україномовних та не асимільованих за мовою серед міських грузинів області був нижчим, ніж серед сільських грузинів. Навпаки, рівень частки серед російськомовних серед міських грузинів Харківщини залишався помітно вищим, ніж серед сільських грузинів. Тобто, спостерігалися досить помітні відмінності у мовному середовищі грузинів у Харківській області за поселенською мережею.

4.6 ТАТАРИ

Загальна чисельність татар у Харківській області. 7-ою за чисельністю етнічною меншиною Харківщини після росіян, євреїв, білорусів, вірменів, азербайджанців та грузинів були татари. Однак, їхня чисельність та частка в етнічному складі населення області були досить незначними – лише 0,14% (4 198 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиця 4]. Серед усього населення Харківщини лише кожен 714-й мешканець належав до татар. Переважає більшість татар в області, як і Україні у цілому, були мігрантами та їхніми нащадками у першому поколінні і опинилися на теренах України ще за радянських часів.

Незначним виявився також і рівень частки татар серед сукупної чисельності етнічних меншин Харківщини – лише 0,51% (4 198 осіб із 819 732 осіб). Серед етнічних меншин області лише кожен 196-й був татариним. Помітно вищим виявився рівень частки татар серед сукупної чисельності етнічних меншин, окрім росіян – 5,67% (4 198 осіб із 77 707 осіб) [Таблиця 4]. Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян в області кожен 18-й належав до татар.

Рівень зосередження татар у Харківській області виявився дещо вищим – 5,73% (4 198 осіб із 45 176 осіб), ніж рівень зосередження українців – 5,46% (2 048 699 осіб із 37 541 693 осіб) та етнічних меншин, окрім росіян – 3,57% (77 707 осіб із 2 176 429 осіб), але нижчим, ніж усього населення – 6,00% (2 895 813 осіб із 48 240 902 осіб) та росіян – 8,90% (742 025 осіб із 8 334 141 особи) [Таблиці 4, 1]. Тобто, на теренах області мешкав кожен 17-й татарин та мешканець України, кожен 18-й українець, кожен 11-й росіянин та кожен 28-й представник етнічних меншин, окрім росіян в Україні.

В етнічному складі населення Харківської області рівень частки татар був фактично таким же, як і серед усього населення України, відповідно, 0,14% (4 198 осіб із 2 895 813 осіб) та 0,15% (73 304 особи із 48 240 902 осіб) [Таблиці 4, 1]. У Харківщині кожен 714-й мешканець належав до татар, а в цілому в Україні – кожен 667-й. Однак, в області поміж етнічних меншин татари посідали 7-ме місце, а в цілому в Україні – лише 12-те. Рівень частки татар серед етнічних меншин, окрім росіян в Харківщині був помітно вищим, ніж в Україні, відповідно, 5,40% (4 198 осіб із 77 707 осіб) та 3,37% (73 304 особи із 2 176 429 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян в області кожен 18-й належав до татар, а в цілому в Україні – лише кожен 30-й.

Попри те, що переважну більшість серед татар у Харківської області складали мігранти, у їхньому мовному середовищі значного розповсюдження набули асиміляційні процеси. Серед татар не асимільовані за мовою опинилися в меншості і складали лише 19,70% (827 осіб із 4 198 осіб). Незначним був також і рівень частки серед них україномовних – лише 5,34% (224 особи). Переважну більшість серед татар Харківщини становили російськомовні – 74,34% (3 121 особа) [Таблиця 4]. Серед татар області кожен 5-й був не асимільованим за мовою, кожен 19-й – україномовним, а 3 із 4-х були російськомовними.

Рівень частки не асимільованих за мовою серед татар Харківщини був значно нижчим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 19,70%

(1 792 особи із 4 408 осіб) та 32,26% (25 065 осіб із 77 707 осіб). Серед татар області лише кожен 5-й був не асимільованим за мовою, а серед етнічних меншин, окрім росіян – кожен 3-й. Рівень частки україномовних серед татар у Харківській області був майже вдвічі нижчим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 5,34% (224 особи із 4 198 осіб) та 9,64% (7 493 особи із 77 707 осіб). Серед татар Харківщини кожен 19-й був україномовним, а серед етнічних меншин, окрім росіян україномовним був кожен 10-й. Однак, рівень частки україномовних серед татар області, попри те, що серед них переважали мігранти, був навіть вищим – 5,34% (224 особи із 4 198 осіб), ніж рівень частки україномовних серед росіян – 4,28% (31 724 особи із 742 025 осіб) [Таблиця 4].

Рівень частки російськомовних серед татар у Харківщині був помітно вищим, ніж серед сукупної чисельності етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 74,34% (3 121 особа із 4 198 осіб) та 56,70% (44 059 осіб із 77 707 осіб) [Таблиця 4]. Серед татар 3 із 4-х були російськомовними, а серед етнічних меншин, окрім росіян в області зросійщені за мовою перевищували половину.

Значно відрізнявся рівень частки татар у залежності від рідної мови серед етнічних меншин, окрім росіян у Харківській області. Рівень частки татар серед не асимільованих за мовою етнічних меншин, окрім росіян складав 3,30% (827 осіб із 25 065 осіб), серед україномовних етнічних меншин, окрім росіян – 2,99% (224 особи із 7 493 осіб). Натомість, серед російськомовних етнічних меншин, окрім росіян в області рівень частки татар був помітно вищим – 7,08% (3 121 особа із 44 059 осіб) [Таблиця 4]. Тобто, серед не асимільованих за мовою етнічних меншин, окрім росіян Харківщини кожен 30-й був татариним, серед україномовних етнічних меншин, окрім росіян – кожен 33-й, а серед російськомовних етнічних меншин, окрім росіян кожен 14-й належав до татар.

Мовна структура татар у Харківській області дещо відрізнялася від мовної структури татар у цілому в Україні. Рівень частки не асимільованих за мовою серед татар Харківщини був дещо вищим, ніж рівень цієї частки серед татар в Україні, відповідно, 19,70% (827 осіб із 4 198 осіб) та 35,15% (25 770 осіб із 73 304 осіб). Тобто, серед татар у Харківській області кожен 5-й був не асимільованим за мовою, а серед татар у цілому в Україні – кожен 3-й. Рівень частки україномовних серед татар Харківщини був навіть дещо вищим, ніж серед татар в Україні, відповідно, 5,34% (224 особи із 4 198 осіб) та 4,52% (3 310 осіб із 73 304 осіб). Серед татар в області кожен 19-й був україномовним, а

серед татар у цілому в Україні – кожен 22-й. Рівень частки російськомовних серед татар Харківщини був також значно вищим, ніж серед татар в Україні, відповідно, 74,34% (3 121 особа із 4 198 осіб) та 58,74% (43 060 осіб із 73 304 осіб) [Таблиці 4, 1]. Попри ці відмінності, як серед татар в області, так і в цілому в Україні, російськомовні становили абсолютну більшість.

Відрізнявся також і рівень зосередження у Харківській області татар у залежності від рідної мови. Рівень зосередження не асимільованих за мовою татар на теренах Харківщини – 3,21% (827 осіб із 25 770 осіб) був нижчим, ніж рівень зосередження україномовних татар та російськомовних татар, відповідно, 6,77% (224 особи із 3 310 осіб) та 7,25% (3 121 особа із 43 060 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, у Харківській області мешкав кожен 31-й не асимільований за мовою, а також кожен 14-й україномовний та російськомовний татарин України.

Зберігалися відмінності у рівні частки україномовних татар серед україномовного населення Харківщини та у рівні частки російськомовних татар серед російськомовного населення, відповідно, 0,01% (224 особи із 1 557 980 осіб) та 0,24% (3 121 особа із 1 282 659 осіб) [Таблиці 4, 1]. До того ж, за чисельністю україномовні татари значно поступалися російськомовним татарам. Тобто, серед україномовного населення Харківщини кожен 1000-й належав до татар, а серед російськомовного населення області кожен 417-й був татариним.

Отже, в етнічному складі населення Харківської області рівень частки татар, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були доволі незначними. Переважну більшість серед татар в області становили мігрантами та їхні нащадки у першому поколінні. Рівень частки татар серед усього населення Харківщини виявився фактично таким же, як і рівень частки татар серед загальної чисельності населення України. Попри те, що серед татар переважали мігранти, не асимільовані за мовою серед них залишалися в меншості, а абсолютну більшість складали російськомовні. До того ж, рівень мовного зросійщення татар у Харківщині виявився одним із найвищих, порівняно з усіма іншими етнічними меншинами, за винятком євреїв. І, навпаки, рівень частки не асимільованих за мовою серед татар був одним із найнижчих поміж усіх етнічних меншин, за винятком євреїв та поляків. Найнижчим серед татар області був рівень частки україномовних. Однак, рівень частки україномовних серед татару Харківщині виявився вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян.

Міські та сільські татари Харківської області. Зберігалися відмінності у рівні частки татар серед міського та сільського населення Харківщини, відповідно, 0,17% (3 804 особи із 2 266 401 особи) та 0,06% (394 осіб із 629 412 осіб) [Таблиці 5, 6]. Серед міського населення області кожен 588-й був татариним, а серед сільського населення – лише кожен 1667-й. Відрізнявся рівень частки татар серед міського населення Харківщини та України в цілому, відповідно, 0,17% (3 802 особи із 2 266 401 особи) та 0,18% (58 954 особи із 32 290 729 осіб) [Таблиці 5, 2]. Тобто, серед міського населення області кожен 588-й мешканець належав до татар, а серед міського населення України – кожен 555-й.

Рівень частки Харківщини серед міських татар в Україні залишався дещо нижчим – 6,45% (3 804 осіб із 29 836 осіб), ніж серед міських українців – 6,50% (1 536 698 осіб із 23 658 227 осіб), усього міського населення – 7,02% (2 266 401 особа із 32 290 729 осіб), міських росіян – 8,81% (637 659 осіб із 7 236 704 осіб), але вищим, ніж серед міських етнічних меншин, окрім росіян – 5,41% (65 515 осіб із 1 210 034 осіб) [Таблиці 2, 5]. Тобто, в урбаністичному середовищі області мешкав кожен 15-й міський татарин та міський українець України, кожен 14-й міський мешканець, кожен 11-й міський росіянин та кожен 18-й представник міських етнічних меншин, окрім росіян в Україні.

Абсолютна більшість татар Харківщини мешкали у міському середовищі – 90,61% (3 804 особи із 4 198 осіб). За рівнем урбанізації в області татари переважали українців – 75,01% (1 536 698 осіб із 2 048 813 осіб), усе населення – 78,26% (2 266 401 особа із 2 895 813 осіб), росіян – 85,93% (637 659 осіб із 742 025 осіб) та етнічні меншини, крім росіян – 84,31% (65 315 осіб із 77 707 осіб). Рівень урбанізації татар у Харківщині виявився також дещо вищим, ніж рівень урбанізації татар в Україні, відповідно, 90,61% (3 804 осіб із 4 198 осіб) та 87,24% (29 836 осіб із 34 199 осіб) [Таблиці 5, 2]. Серед татар області 9 із 10-ти були міськими мешканцями, а серед татар у цілому в Україні – 8 із 10-ти.

Рівень частки Харківщини серед сільських татар в Україні був досить незначним – лише 2,75% (394 особи із 14 350 осіб) і поступався рівню частки області серед сільського населення в Україні – 3,95% (629 412 осіб із 15 950 173 осіб), сільських українців – 3,69% (512 001 особа із 13 883 466 осіб), та сільських росіян – 9,51% (104 366 осіб із 1 097 437 осіб). Однак, рівень частки області серед сільських етнічних меншин, окрім росіян був ще нижчим – 1,33% (12 910 осіб із 966 395 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тобто, на території області мешкав лише кожен 36-й сільський татарин України, кожен

25-й сільський мешканець, кожен 27-й сільський українець, кожен 75-й представник сільських етнічних меншин, окрім росіян та кожен 10-й сільський росіянин в Україні.

Рівень частки сільського населення серед татар Харківщини був значно нижчим – 9,39% (394 особи із 4 198 осіб), ніж рівень частки сільських мешканців серед українців – 24,99% (512 001 особа із 2 048 699 осіб), усього населення області – 21,74% (629 412 осіб із 2 895 813 осіб), але дещо нижчим, ніж серед росіян – 14,07% (104 366 осіб із 742 025 осіб) та етнічних меншин, окрім росіян – 15,69% (12 910 осіб із 77 707 осіб) [Таблиця 6]. Тобто, серед татар Харківщини лише кожен 11-й був сільським мешканцем, серед росіян – кожен 7-й, серед етнічних меншин, окрім росіян – кожен 6-й, серед усього населення області – кожен 5-й, серед українців – кожен 4-й мешкав у сільській місцевості.

До того ж, рівень частки сільського населення серед татар у Харківщині був удвічі нижчим, ніж серед татар в Україні, відповідно, 9,39% (394 особи із 4 198 осіб) та 19,58% (14 350 осіб із 73 304 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тобто, серед татар в області кожен 11-й мешкав у сільській місцевості, а в Україні – кожен 5-й.

Існували відмінності у мовній структурі татар у міському та сільському середовищі Харківщини. Однак, рівень частки не асимільованих за мовою серед міських та сільських татар фактично не відрізнявся, відповідно, 19,74% (751 особа із 3 804 осіб) та 19,29% (76 осіб із 394 осіб) [Таблиці 5, 6]. Тобто, серед міських та сільських татар області не асимільовані за мовою були в меншості.

Рівень частки україномовних серед міських татар Харківщини був удвічі нижчим, ніж серед сільських татар, відповідно, 4,71% (179 осіб із 3 804 осіб) та 11,42% (45 осіб із 394 осіб). Тобто, серед міських татар області лише кожен 21-й був україномовним, а серед сільських татар – кожен 9-й. Натомість, рівень частки російськомовних серед міських татар області був вищим, ніж серед сільських татар, відповідно, 75,11% (2 857 осіб із 3 804 осіб) та 67,01% (264 особи із 394 осіб) [Таблиці 5, 6]. Однак, як серед міських, так і сільських татар області російськомовні становили абсолютну більшість.

Зберігалися відмінності у мовній структурі міських татар у Харківщині та в цілому в Україні. Рівень частки не асимільованих за мовою серед міських татар області виявився нижчим, ніж в Україні, відповідно, 19,74% (751 особа із 3 804 осіб) та 29,62% (17 461 особа із 58 954 осіб) [Таблиці 5, 2]. Тобто,

серед міських татар в області та в Україні не асимільовані за мовою були в меншості.

Рівень частки україномовних серед міських татар у Харківщині був лише дещо вищим, ніж в Україні, відповідно, 4,71% (179 осіб із 3 804 осіб) та 4,12% (2 431 особа із 58 954 осіб). Серед міських татар в області кожен 21-й був україномовним, а в Україні – кожен 24-й. Рівень частки російськомовних серед міських татар у Харківщині був також дещо вищим, ніж в Україні, відповідно, 75,11% (2 857 осіб із 3 804 осіб) та 65,39% (38 552 особи із 58 954 осіб) [Таблиці 5, 2]. Попри ці відмінності, як серед міських татар Харківщини, так і в цілому в Україні, зросійщені за мовою складали абсолютну більшість.

Спостерігалися досить значні відмінності у мовній структурі сільських татар у Харківщині та в Україні у цілому. Рівень частки не асимільованих за мовою серед сільських татар області виявився майже втричі нижчим, ніж серед сільських татар в Україні, відповідно, 19,29% (76 осіб із 394 осіб) та 57,90% (8 309 осіб із 14 350 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тобто, не асимільовані за мовою опинилися в меншості серед сільських татар у Харківщині, а серед сільських татар в Україні не асимільовані за мовою складали абсолютну більшість.

Навпаки, рівень частки україномовних серед сільських татар області був майже вдвічі вищим, ніж серед сільських татар в Україні, відповідно, 11,42% (45 осіб із 394 осіб) та 6,13% (879 осіб із 14 350 осіб). Серед сільських татар Харківщини кожен 9-й був україномовним, а в цілому в Україні – кожен 16-й. Рівень частки російськомовних серед сільських татар області був також удвічі вищим, ніж серед сільських татар в Україні, відповідно, 67,01% (264 особи із 394 осіб) та 31,41% (4 508 осіб із 14 350 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тобто, серед сільських татар у Харківщині 2 із 3-х були російськомовними, а в Україні у цілому російськомовним був кожен 3-й сільський татарин.

Існували відмінності у рівні урбанізації татар у Харківській області у залежності від рідної мови. Рівень урбанізації не асимільованих за мовою та російськомовних татар, відповідно, 90,81% (751 особа із 827 осіб) та 91,54% (2 857 осіб із 3 121 особи) був помітно вищим, ніж рівень урбанізації україномовних татар – 79,91% (179 осіб із 224 осіб) [Таблиця 5]. Тобто, серед не асимільованих за мовою та російськомовних татар області 9 із 10-ти були міськими мешканцями, а серед україномовних татар 8 із 10-ти мешкали у містах.

Зберігалися відмінності у рівні частки сільського населення серед татар Харківщині у залежності від рідної мови. Рівень частки сільських мешканців

серед не асимільованих за мовою та російськомовних татар, відповідно, 9,19% (76 осіб із 827 осіб) та 8,46% (264 особи із 3 121 особи), був значно нижчим, ніж серед україномовних татар – 20,09% (45 осіб із 224 осіб) [Таблиця 6]. Тобто, серед не асимільованих за мовою та російськомовних татар Харківщини кожен 11-й був сільським мешканцем, а серед україномовних татар – кожен 5-й.

Отже, в етнічному складі міського та сільського населення Харківщини рівень частки татар, як і їхня чисельність в абсолютних показниках залишалися досить незначними. За рівнем урбанізації татари переважали українців, росіян та етнічних меншин, окрім росіян. І, навпаки, рівень частки сільського населення виявився одним із найнижчих. Абсолютну більшість серед міських та сільських татар Харківщини складали зросійщені за мовою. Рівень частки не асимільованих за мовою та україномовних серед міських татар залишався нижчим, ніж серед сільських татар. Однак, рівень частки україномовних серед міських та сільських татар області був навіть вищим, ніж рівень мовної українізації росіян.

Татари у Харкові та в області за межами міста. Спостерігалися відмінності у рівні частки татар серед усього населення Харкова та інших територій області за межами обласного центру. В етнічному складі населення міста Харкова рівень частки татар складав 0,22% (3 190 осіб із 1 449 871 особи), а серед усього населення інших теренів Харківщини цей рівень був ще нижчим – лише 0,07% (1 008 осіб із 1 445 942 осіб) [Таблиці 7, 8]. Тобто, серед усього населення Харкова кожен 454-й мешканець був татариним, а в області за межами міста кожен 1 428-й мешканець належав до цієї етнічної меншини.

У місті Харкові зосереджувалася абсолютна більшість татар Харківщини – 75,99% (3 190 осіб із 4 198 осіб), тобто 3 із 4-х. За рівнем зосередження в обласному центрі татари переважали українців – 43,16% (884 228 осіб із 2 048 699 осіб), все населення – 50,01% (1 449 871 особа із 2 895 813 осіб), росіян – 66,92% (496 538 осіб із 742 025 осіб) та етнічні меншини, крім росіян – 66,67% (51 805 осіб із 77 707 осіб) [Таблиці 7, 4]. Тобто, переважна більшість татар, росіян та етнічних меншин, окрім росіян, а також половина всього населення області мешкали безпосередньо в обласного центру, але меншість українців.

Помітним був рівень частки татар серед етнічних меншин, окрім росіян у Харкові – 6,16% (3 190 осіб із 51 805 осіб) [Таблиця 7]. Тобто, серед

етнічних меншин, окрім росіян в обласному центрі кожен 16-й належав до татар.

За рівнем зосередження на теренах Харківщини за межами Харкова татари – 24,01% (1 008 осіб із 4 198 осіб), поступалися українцям – 56,84% (1 164 471 особа із 2 048 699 осіб), усьому населенню – 49,99% (1 445 942 осіб із 2 895 813 осіб), росіянам – 33,08% (245 487 осіб із 742 025 осіб) та етнічним меншинам, окрім росіян – 33,33% (25 902 осіб із 77 707 осіб) [Таблиці 8, 4]. У Харківщині за межами міста зосереджувався кожен 4-й представник татар, кожен 3-й представник росіян та етнічних меншин, окрім росіян, майже половина всього населення області, але переважна більшість українців.

Незначним був рівень частки татар серед етнічних меншин, окрім росіян в області за межами Харкова – 3,89% (1 008 осіб із 25 902 осіб) [Таблиця 8]. Тобто, серед меншин, окрім росіян на цих теренах кожен 26-й належав до татар.

Спостерігалися відмінності у мовній структурі татар у Харкові та на інших теренах області за межами міста. Проте, рівень частки неасимільованих за мовою серед татар у Харкові фактично не відрізнявся від рівня частки неасимільованих за мовою серед татар у Харківщині за межами обласного центру, відповідно, 19,84% (633 особи із 3 190 осіб) та 19,24% (194 особи із 1 008 осіб) [Таблиці 7, 8]. Тобто, серед татар, як у Харкові, так і в Харківщині за межами міста лише кожен 5-й виявився неасимільованим за мовою.

Однак, рівень частки україномовних серед татар Харкова виявився втричі нижчим, ніж серед татар на інших теренах Харківщини за межами обласного центру, відповідно, 3,57% (114 осіб із 3 190 осіб) та 10,91% (110 осіб із 1 008 осіб). Серед татар Харкова лише кожен 28-й був україномовним, а серед татар області за межами міста кожен 9-й був україномовним. Навпаки, рівень частки російськомовних серед татар Харкова був дещо вищим, ніж серед татар на інших теренах Харківщини, відповідно, 76,30% (2 434 особи із 3 190 осіб) та 68,15% (687 осіб із 1 008 осіб) [Таблиці 7, 8]. Проте, як серед татар у Харкові, так і в області за його межами російськомовні складали абсолютну більшість.

Зберігалися відмінності у рівні зосередження татар у Харкові у залежності від рідної мови. У місті мешкали 3 із 4-х неасимільованих за мовою та російськомовних татар області, відповідно, 76,54% (633 особи із 827 осіб) та 77,99% (2 434 осіб із 3 121 особи). У Харкові зосереджувалося лише

половина україномовних татар області – 50,89% (114 осіб із 224 осіб) [Таблиці 7, 8].

Відрізнявся і рівень зосередження татар у Харківщині за межами обласного центру у залежності від рідної мови. Рівень частки цих теренів серед не асимільованих за мовою та російськомовних татар області, відповідно, 23,46% (194 особи із 827 осіб) та 22,01% (687 осіб із 3 121 особи) був значно нижчим, ніж рівень цих теренів серед україномовних татар Харківщини – 49,11% (110 осіб із 224 осіб) [Таблиці 7, 8]. Тобто, на території області за межами Харкова зосереджувався кожен 4-й не асимільований за мовою та російськомовний татарин, а також лише половина україномовних татар.

Отже, серед усього населення як Харкова, так і Харківщини за межами міста рівень частки татар та їхня чисельність в абсолютних показниках були досить незначними. За рівнем зосередження у Харкові татари переважали українців, росіян та етнічні меншини, крім росіян. Серед татар як в обласному центрі, так і в області за межами міста абсолютну більшість складали російськомовні. Рівень частки не асимільованих за мовою та україномовних серед татар у Харкові залишався нижчим, ніж серед татар, розселених на інших теренах області за межами міста. Однак, рівень частки україномовних серед татар як в обласному центрі, так і у Харківщині за його межами був вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян.

Територіальне представництво татар у всіх міськрадах та районах Харківської області залишалося досить незначним. На цих теренах розселені лише поодинокі представники цієї етнічної меншини.

Висновки. Таким чином, татари дисперсно розселені на території Харківської області, а їхня чисельність, як і рівень частки в етнічному складі населення залишалися досить незначними – лише 4 198 осіб (0,14%). За чисельністю в абсолютних показниках поміж етнічних меншин Харківщини татари поступалися росіянам, білорусам, євреям, вірменам, азербайджанцям та грузинам. Переважна більшість татар у Харківщині були мігрантами радянської доби. Рівень урбанізації татар та рівень їхнього зосередження у Харкові був найвищим, порівняно з усіма іншими етнічними меншинами, за винятком євреїв та в'єтнамців. Абсолютну більшість серед татар складали російськомовні і рівень їхнього мовного зросійщення був найвищим, порівняно з усіма етнічними меншинами, крім росіян, за винятком євреїв. І, навпаки, рівень частки не асимільованих за мовою серед татар виявився найнижчим поміж усіх меншин, за винятком євреїв та поляків. Однак, рівень

частки україномовних серед татар був навіть дещо вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян у Харківщині.

За рівнем урбанізації та за рівнем зосередження безпосередньо у Харкові україномовні татари поступалися не асимільованим за мовою та російськомовним татарам. Навпаки, рівень частки сільських мешканців серед україномовних татар Харківщини був вищим, ніж серед не асимільованих за мовою та російськомовних татар. До того ж, рівень частки україномовних та не асимільованих за мовою серед міських татар області був нижчим, ніж серед сільських татар. Натомість, рівень частки серед російськомовних серед міських татар Харківщини був помітно вищим, ніж серед сільських татар. Тобто, зберігалися відмінності у мовному середовищі татар у Харківській області за поселенською мережею.

4.7 МОЛДОВАНИ

Загальна чисельність молдован у Харківській області. 8-ою за чисельністю етнічною меншиною у Харківщині є молдовани. При цьому, їхня чисельність в абсолютних показниках, як і їхня частка в етнічному складі населення області виявилися досить незначними – лише 0,08% (2 462 особи із 2 895 813 осіб). Тобто, серед загальної чисельності населення Харківщини лише кожен 1250-й мешканець належав до молдован. До того ж, переважна більшість молдован у Харківській області були мігрантами радянських часів та їхніми нащадками у першому поколінні. Незначним був також і рівень частки молдован серед сукупної чисельності етнічних меншин Харківщини – лише 0,30% (2 462 особи із 819 732 осіб). Тобто, серед етнічних меншин області лише кожен 333-й був молдованином. Дещо вищим був рівень молдован серед етнічних меншин, окрім росіян в області – 3,17% (2 462 особи із 77 707 осіб) [Таблиця 4]. Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян області кожен 31-й належав до молдован.

Рівень зосередження молдован в області був досить незначним – 0,95% (2 462 особи із 275 763 осіб) і був істотно нижчим, ніж рівень зосередження українців – 5,46% (2 048 699 осіб із 37 541 693 осіб), усього населення – 6,00% (2 895 813 осіб із 48 240 902 осіб), росіян – 8,90% (742 025 осіб із 8 334 141 особи) та етнічних меншин, окрім росіян – 3,57% (77 707 осіб із 2 176 429 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, на теренах Харківщини мешкав лише кожен 100-й молдованин України, кожен 17-й мешканець, кожен 18-й українець, кожен 11-й росіянин та лише кожен 28-й представник етнічних меншин, окрім росіян в Україні.

Таке незначне територіальне представництво молдован у Харківщині було спричинено тим, що головним осередком розселення цієї етнічної меншини в Україні залишалися Одеська та Чернівецька області. Тому, рівень частки молдован серед усього населення Харківщини був помітно нижчим, ніж у цілому в Україні, відповідно, 0,08% (2 462 особи із 2 895 813 осіб) та 0,57% (275 763 особи із 48 240 902 осіб). В області лише кожен 1250-й мешканець належав до молдован, а в цілому в Україні – кожен 185-й. Поміж етнічних меншин Харківщини за чисельністю молдовани посідали лише 8-ме місце, а серед етнічних меншин в Україні молдованам належало 3-тє місце після росіян та білорусів. Рівень частки молдован серед сукупної чисельності етнічних меншин, окрім росіян в Харківщині виявився майже втричі нижчим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян в Україні, відповідно, 3,17% (2 462 особи із 77 707 осіб) та 11,88% (258 619 осіб із 2 176 429 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян в області лише кожен 31-й належав до молдован, а в цілому в Україні – кожен 8-й представник етнічних меншин був молдованином.

У мовному середовищі молдован Харківської області значного розповсюдження набули асиміляційні процеси. Не асимільовані за мовою серед молдован залишалися в меншості і рівень їхньої частки складав 32,09% (790 осіб із 2 462 осіб). Досить значним був рівень частки серед них україномовних – 20,63% (508 осіб). Відносно більшість серед молдован Харківщини становили зросійщені за мовою – 45,25% (1 114 осіб). Тому, серед молдован в області кожен 3-й був асимільованим за мовою, кожен 5-й – україномовним, а відносно більшість серед них становили російськомовні. Рівень частки не асимільованих за мовою серед молдован був фактично таким же, як цей рівень і серед етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 32,09% (790 осіб із 2 462 осіб) та 32,26% (25 065 осіб із 77 707 осіб). Тобто, серед молдован, як і серед етнічних меншин, окрім росіян в області кожен 3-й був не асимільованим за мовою [Таблиця 4].

Однак, рівень частки україномовних серед молдован у Харківській області був удвічі вищим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 20,63% (508 осіб із 2 462 осіб) та 9,64% (7 493 особи із 77 707 осіб). Серед молдован в області кожен 5-й був україномовним, а серед етнічних меншин, окрім росіян – лише кожен 10-й. Рівень частки україномовних серед молдован у Харківщині виявився майже вп'ятеро вищим, ніж серед росіян, відповідно, 20,63% (508 осіб із 2 462 осіб) та 4,28% (31 724 особи із 742 025 осіб). Серед молдован в області кожен 5-й був

україномовним, а серед росіян – кожен 23-й. За рівнем частки україномовних молдовани поступалися лише полякам, але переважали всі інші етнічні меншини у Харківщині. Рівень частки російськомовних серед молдован в області помітно нижчим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 45,25% (1 114 осіб із 2 462 осіб) та 56,70% (44 059 осіб із 77 707 осіб) [Таблиця 4]. Серед молдован російськомовні становили відносну більшість, а серед етнічних меншин, окрім росіян в області – абсолютну більшість.

Відрізнявся рівень частки молдован у залежності від рідної мови серед етнічних меншин, окрім росіян у Харківській області. Рівень частки молдован серед не асимільованих за мовою етнічних меншин, окрім росіян складав 3,15% (790 осіб із 25 065 осіб), серед україномовних етнічних меншин, окрім росіян їхній рівень був удвічі вищим – 6,78% (508 осіб із 7 493 осіб). Однак, серед російськомовних етнічних меншин, окрім росіян рівень частки молдован був помітно нижчим – 2,53% (1 114 осіб із 44 059 осіб) [Таблиця 4]. Тобто, серед не асимільованих за мовою етнічних меншин, окрім росіян області кожен 32-й був молдованином, серед україномовних – кожен 15-й, а серед російськомовних етнічних меншин, окрім росіян лише кожен 40-й належав до молдован.

Мовна структура молдован Харківської області істотно відрізнявся від мовної структури молдован у цілому в Україні. Рівень частки не асимільованих за мовою серед молдован у Харківщині залишався значно нижчим, ніж цей рівень серед молдован в Україні, відповідно, 32,09% (790 осіб із 2 462 осіб) та 70,04% (181 124 особи із 258 619 осіб) [Таблиці 4, 1]. Серед молдован області лише кожен 3-й був не асимільованим за мовою, а в цілому в Україні серед молдован не асимільовані за мовою становили абсолютну більшість – 7 із 10-ти.

Однак, рівень частки україномовних серед молдован Харківщини був удвічі вищим, ніж у цілому в Україні, відповідно, 20,63% (508 осіб із 2 462 осіб) та 10,93% (27 775 осіб із 258 619 осіб). Серед молдован області кожен 5-й був україномовним, а в Україні – кожен 10-й. Такі істотні відмінності у рівні частки україномовних спричинені тим, що в молдовани у Харківщині розселені дисперсно, а в Одеській та Чернівецькій областях вони зберігали малокомпактний тип розселення у сільській місцевості. Навпаки, рівень частки російськомовних серед молдован Харківщини був значно вищим, ніж в Україні, відповідно, 45,25% (1 114 осіб із 2 462 осіб) та 17,63% (45 607 осіб із 258 619 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, серед молдован області російськомовні

складали відносну більшість, а серед молдован в Україні російськомовним був лише кожен 6-й.

Відрізнявся і рівень зосередження у Харківській області молдован у залежності від рідної мови. Рівень зосередження не асимільованих за мовою молдован на теренах Харківщини був дещо вищим, ніж україномовних та російськомовних молдован, відповідно, 0,44% (790 осіб із 181 124 осіб), 1,83% (508 осіб із 27 775 осіб) та 2,44% (1 114 осіб із 45 607 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, в області мешкав кожен 16-й не асимільований за мовою, кожен 55-й україномовний та 41-й російськомовний молдованин України.

Спостерігалися відмінності у рівні частки україномовних молдован серед україномовного населення Харківщини та у рівні частки російськомовних молдован серед російськомовного населення, відповідно, 0,03% (508 осіб із 1 557 980 осіб) та 0,09% (1 114 осіб із 1 282 659 осіб) [Таблиця 4]. Як за рівнем частки, так і за чисельністю в абсолютних показниках україномовні молдовани поступалися російськомовним молдованам. Тобто, серед україномовного населення Харківщини лише кожен 3333-й належав до молдован, а серед російськомовного населення області кожен 1111-й був молдованином.

Отже, в етнічному складі населення Харківської області рівень частки молдован, як і їхня чисельність в абсолютних показниках виявилися доволі незначними. Рівень частки молдован серед усього населення Харківщини був значно нижчим, ніж рівень частки молдован серед загальної чисельності населення України. Відносну більшість серед молдован в області складали російськомовні. Не асимільовані за мовою та україномовні серед молдован залишалися у меншості. До того ж, рівень мовної українізації молдован у Харківщині виявився одним із найвищих, порівняно з усіма іншими етнічними меншинами, за винятком поляків. Тому і рівень частки україномовних серед молдован в області був значно вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян.

Міські та сільські молдовани Харківської області. Зберігалися помітні відмінності у рівні частки молдован за поселенською мережею, тобто серед міського та сільського населення Харківщини. На відміну від переважної етнічних меншин області, рівень частки молдован серед міського населення Харківщини виявився нижчим, ніж серед сільського населення, відповідно, 0,07% (1 541 особа із 2 266 401 особи) та 0,15% (921 особа із 629 412 осіб) [Таблиці 5, 6]. Тобто, серед міського населення Харківщини кожен 1429-й був

молдованином, а серед сільського населення області кожен 667-й належав до молдован.

Рівень частки молдован серед міського населення області був нижчим, ніж серед міського населення України, відповідно, 0,07% (1 541 особа із 2 266 401 особи) та 0,23% (73 593 особи із 32 290 729 осіб). Серед міського населення Харківщини кожен 204-й був молдованином, а серед міського населення України кожен 435-й належав до молдован. Рівень частки Харківщини серед міських молдован в Україні був нижчим – 5,14% (11 036 осіб із 214 635 осіб), ніж серед міських українців – 6,50% (1 536 698 осіб із 23 658 227 осіб), усього міського населення – 7,02% (2 266 401 особа із 32 290 729 осіб), міських росіян – 8,81% (637 659 осіб із 7 236 704 осіб) та міських етнічних меншин, окрім росіян – 5,41% (65 515 осіб із 1 210 034 осіб) [Таблиці 5, 2]. В урбаністичному середовищі області мешкав лише кожен 48-й міський молдованин, кожен 15-й міський українець, кожен 14-й міський мешканець, кожен 11-й міський росіянин та кожен 18-й представник міських етнічних меншин, окрім росіян в Україні.

Рівень урбанізації молдован у Харківській області залишався одним із найнижчих і складав 62,59% (1 541 особа із 2 462 осіб). За рівнем урбанізації молдовани помітно поступалися українцям – 75,01% (1 536 698 осіб із 2 048 813 осіб), усьому населенню – 78,26% (2 266 401 особа із 2 895 813 осіб), росіянам – 85,93% (637 659 осіб із 742 025 осіб) та етнічним меншинам, окрім росіян – 84,31% (65 315 осіб із 77 707 осіб). Однак, переважна більшість молдован Харківщини належали до міського населення. Проте, рівень урбанізації молдован в області був істотно вищим, ніж рівень урбанізації молдован в Україні, відповідно, 62,59% (1 541 особа із 2 462 осіб) та 28,46% (73 593 особи із 258 619 осіб) [Таблиці 5, 2]. Тому більшість молдован Харківщини були міськими мешканцями, а в цілому в Україні більшість молдован розселені у сільській місцевості.

Рівень частки області серед сільських молдован в Україні був досить незначним – лише 0,50% (921 особа із 185 026 осіб) та був значно нижчим, ніж серед сільського населення – 3,95% (629 412 осіб із 15 950 173 осіб), сільських українців – 3,69% (512 001 особа із 13 883 466 осіб), сільських етнічних меншин, окрім росіян – 1,33% (12 910 осіб із 966 395 осіб), а особливо серед сільських росіян – 9,51% (104 366 осіб із 1 097 437 осіб) [Таблиці 6, 3]. На теренах області мешкав лише кожен 200-й сільський молдованин, кожен 25-й сільський мешканець, кожен 27-й сільський

українець, кожен 10-й сільський росіянин та кожен 75-й представник сільських етнічних меншин, окрім росіян в Україні.

Рівень частки сільського населення серед молдован Харківської області виявився значно вищим – 37,41% (921 особа із 2 462 осіб), ніж серед українців – 24,99% (512 001 особа із 2 048 699 осіб), усього населення області – 21,74% (629 412 осіб із 2 895 813 осіб), росіян – 14,07% (104 366 осіб із 742 025 осіб) та етнічних меншин, окрім росіян – 15,69% (12 910 осіб із 77 707 осіб). Серед молдован Харківщини кожен 3-й мешкав у сільській місцевості, серед українців – кожен 4-й, серед усього населення області – кожен 5-й, серед етнічних меншин, окрім росіян – кожен 6-й, а серед росіян – кожен 7-й. До того ж, рівень частки сільського населення серед молдован у Харківщині був майже вдвічі нижчим, ніж у цілому в Україні, відповідно, 37,41% (921 особа із 2 462 осіб) та 71,54% (185 026 осіб із 258 619 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тобто, серед молдован в області сільське населення залишалося в меншості, а серед молдован у цілому в Україні абсолютну більшість складали сільські мешканці.

Зберігалися відмінності у мовній структурі молдован у міському та сільському середовищі Харківщини. Рівень частки не асимільованих за мовою серед міських молдован був нижчим, ніж серед сільських молдован, відповідно, 25,44% (392 особи із 1 541 особи) та 43,21% (398 осіб із 921 особи) [Таблиці 5, 6]. Серед міських молдован області кожен 4-й був не асимільованим за мовою, а серед сільських молдован не асимільовані становили відносну більшість.

Рівень частки україномовних серед міських молдован Харківщини був удвічі нижчим, ніж серед сільських молдован області, відповідно, 14,86% (229 особа із 1 541 особи) та 30,29% (279 осіб із 921 особи). Серед міських молдован області лише кожен 7-й був україномовним, а серед сільських молдован 3 із 10-ти були україномовними. Навпаки, рівень частки російськомовних серед міських молдован Харківщини був удвічі вищим, ніж серед сільських молдован, відповідно, 59,59% (872 особи із 1 541 особи) та 26,28% (242 особи із 921 особи) [Таблиці 5, 6]. Серед міських молдован області абсолютну більшість становили російськомовні, а серед сільських молдован вони були в меншості.

Спостерігалися помітні відмінності у мовній структурі міських молдован у Харківщині та в цілому в Україні. Рівень частки не асимільованих за мовою серед міських молдован області був значно нижчим, ніж серед міських молдован в Україні, відповідно, 25,44% (392 особи із 1 541 особи) та

38,44% (28 288 осіб із 73 593 осіб) [Таблиці 5, 2]. Тобто, серед міських молдован Харківщини лише кожен 4-й був не асимільованим за мовою, а серед міських молдован в цілому в Україні 4 із 10-ти виявилися не асимільованими за мовою.

Незначні відмінності зберігалися і в рівні частки україномовних серед міських молдован у Харківщині та в Україні у цілому, відповідно, 14,86% (229 особа із 1 541 особи) та 13,89% (10 224 особи із 73 593 осіб). Серед міських молдован як у Харківщині, так і в Україні у цілому лише кожен 7-й був україномовним. Однак, рівень частки російськомовних серед міських молдован у Харківщині виявився істотно вищим, ніж в Україні у цілому, відповідно, 59,59% (872 особи із 1 541 особи) та 9,49% (11 236 осіб із 185 026 осіб) [Таблиці 5, 2]. Тобто, серед міських молдован області зросійщені за мовою складали абсолютну більшість, а серед міських молдован в Україні – відносну більшість.

Помітні відмінності зберігалися у мовній структурі сільських молдован у Харківщині та в Україні у цілому. Рівень частки не асимільованих за мовою серед сільських молдован області виявився майже вдвічі нижчим, ніж серед сільських молдован в Україні, відповідно, 43,21% (398 осіб із 921 особи) та 82,60% (152 836 осіб із 185 026 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тобто, серед сільських молдован у Харківщині не асимільовані за мовою становили відносну більшість, а серед сільських молдован в Україні у цілому – абсолютну більшість.

Однак, рівень частки україномовних серед сільських молдован Харківщини залишався втричі вищим, ніж серед сільських молдован в Україні, відповідно, 30,29% (242 особи із 921 особи) та 9,49% (11 236 осіб із 185 026 осіб). Серед сільських молдован в області кожен 3-й був україномовним, а серед сільських молдован України лише кожен 10-й був україномовним. Навпаки, рівень частки російськомовних серед сільських молдован Харківщини був також вчетверо вищим, ніж серед молдован в Україні у цілому, відповідно, 25,28% (242 особи із 921 особи) та 6,07% (11 236 осіб із 185 026 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тобто, серед сільських молдован області зросійщеним за мовою був кожен 4-й, а серед сільських молдован України лише кожен 16-й виявився російськомовним.

Існували помітні відмінності у рівні урбанізації молдован у Харківщині у залежності від рідної мови. Рівень урбанізації не асимільованих за мовою та україномовних молдован в області, відповідно, 49,62% (392 особи із 790 осіб) та 45,08% (229 осіб із 508 осіб) був значно нижчим, ніж рівень урбанізації

російськомовних молдован – 78,28% (872 осіб із 1 114 осіб) [Таблиця 5]. У міському середовищі мешкала меншість не асимільованих за мовою та україномовних молдован області, але абсолютна більшість російськомовних молдован.

Зберігалися відмінності у рівні частки сільського населення серед молдован Харківської області у залежності від рідної мови. Серед не асимільованих за мовою та україномовних молдован частка сільських мешканців залишалася досить значною, відповідно, 50,38% (398 осіб із 790 осіб) та 54,92% (279 осіб із 508 осіб). Однак, рівень частки сільського населення серед російськомовних молдован був значно нижчим – лише 21,72% (242 особи із 1 114 осіб) [Таблиця 6]. Тобто, серед не асимільованих за мовою та україномовних молдован області абсолютну більшість складали сільські мешканці, а серед російськомовних молдован лише кожен 5-й мешкав у сільській місцевості.

Отже, в етнічному складі міського та сільського населення Харківщини рівень частки молдован, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були досить незначними. Рівень частки молдован серед міського та сільського населення Харківщини був помітно нижчим, ніж рівень частки молдован серед міського та сільського населення України. Рівень урбанізації молдован в області виявився нижчим, ніж рівень урбанізації українців, росіян та етнічних меншин, окрім росіян. І, навпаки, рівень частки сільського населення серед молдован Харківщини залишався найвищим, порівняно з іншими етнічними меншинами. Абсолютна більшість молдован області були сільськими мешканцями. Досить значні відмінності спостерігалися в мовній структурі молдован за поселенською мережею. Серед міських молдован Харківщини абсолютну більшість складали зросійщені за мовою, а серед сільських молдован області – не асимільовані за мовою. Рівень частки не асимільованих за мовою та україномовних серед міських молдован залишався нижчим, ніж серед сільських молдован. Однак, рівень частки україномовних серед міських та сільських молдован Харківщини залишався помітно вищим, ніж рівень мовної українізації росіян.

Молдовани у Харкові та в області за межами міста. Зберігалися незначні відмінності у рівні частки молдован серед усього населення Харкова та інших територій Харківщини. В етнічному складі населення обласного центру рівень частки молдован складав лише 0,07% (987 осіб із 1 449 871 особи), а серед усього населення інших теренів області – 0,10% (1 475 осіб із 1 445 942 осіб) [Таблиці 7, 8]. Тобто, серед усього населення Харкова кожен

1429-й мешканець був молдованином, а в області за межами міста – кожен 1000-й.

У Харкові зосереджувалася меншість молдован Харківщини – 40,09% (997 осіб із 2 462 осіб). За рівнем зосередження в обласному центрі молдовани поступалися українцям – 43,16% (884 228 осіб із 2 048 699 осіб), усьому населенню – 50,01% (1 449 871 особа із 2 895 813 осіб), росіянам – 66,92% (496 538 осіб із 742 025 осіб) та етнічним меншинам, окрім росіян – 66,67% (51 805 осіб із 77 707 осіб). Тобто, у Харкові мешкала меншість молдован, як і українців області, однак у місті зосереджувалася переважна більшість росіян та етнічних меншин, окрім росіян та половина всього населення області. Досить незначним був рівень частки молдован серед етнічних меншин, окрім росіян у Харкові – 1,91% (987 осіб із 51 805 осіб) [Таблиці 7, 4]. Серед етнічних меншин, окрім росіян у місті лише кожен 52-й представник належав до молдован.

Навпаки, за рівнем зосередження в інших населених пунктах області за межами Харкова молдовани – 59,91% (1 475 осіб із 2 462 осіб) переважали українців – 56,84% (1 164 471 особа із 2 048 699 осіб), усе населення – 49,99% (1 445 942 осіб із 2 895 813 осіб), росіян – 33,08% (245 487 осіб із 742 025 осіб) та етнічні меншини, крім росіян – 33,33% (25 902 осіб із 77 707 осіб). Більшість як молдован, так і українців області мешкали за межами Харкова, але меншість всього населення, росіян та етнічних меншин, окрім росіян. Незначним був також і рівень частки молдован серед етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині за межами міста Харкова – 5,69% (1 475 осіб із 25 902 осіб) [Таблиці 8, 4]. Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян на теренах області за межами обласного центру кожен 18-й був молдованином.

Зберігалися відмінності у мовній структурі молдован у Харкові та на інших теренах Харківщини. Рівень частки не асимільованих за мовою серед молдован у місті був значно нижчим, ніж за межами обласного центру, відповідно, 24,82% (245 осіб із 987 осіб) та 36,95% (545 осіб із 1 475 осіб). Серед молдован Харкова кожен 4-й був не асимільованим за мовою, а в області за межами міста серед молдован – кожен 3-й. Тобто, не асимільовані за мовою були в меншості серед молдован як у Харкові, так і в області за межами міста. Більш істотно відрізнявся рівень частки україномовних серед молдован Харкова та інших теренів Харківщини, відповідно, 8,61% (85 осіб із 987 осіб) та 28,68% (423 особи із 1 475 осіб), тобто втричі. Серед молдован Харкова кожен 12-й був україномовним, а серед молдован в області за його межами – кожен 4-й. Навпаки, рівень частки російськомовних серед молдован

Харкова був значно вищим, ніж серед молдован області за межами міста, відповідно, 62,92% (621 особа із 987 осіб) та 33,42% (493 особи із 1 475 осіб) [Таблиці 7, 8]. Тобто, серед молдован Харкова російськомовні становили абсолютну більшість, а серед молдован області за межами міста російськомовні були в меншості.

Зберігалися значні відмінності у рівні зосередження молдован у Харкові у залежності від рідної мови. Рівень частки міста серед не асимільованих за мовою молдован Харківщини складав 31,01% (245 осіб із 790 осіб). Ще нижчим був рівень частки обласного центру серед україномовних молдован – 16,73% (85 осіб із 508 осіб). Вищим був рівень частки міста серед російськомовних молдован області – 55,75% (621 особа із 1 114 осіб) [Таблиці 7, 8]. Тобто, у Харкові мешкав майже кожен 3-й не асимільований за мовою, кожен 6-й україномовний молдованин та абсолютна більшість російськомовних молдован області.

Відрізнявся рівень зосередження молдован у Харківщині за межами обласного центру у залежності від рідної мови. Рівень частки цих теренів серед не асимільованих за мовою молдован області досягав 68,99% (545 осіб із 790 осіб). Ще вищим був цей рівень серед україномовних молдован Харківщини – 83,27% (423 особи із 508 осіб). Найнижчим був рівень теренів за межами обласного центру серед російськомовних молдован області – лише 44,25% (493 особи із 1 114 осіб) [Таблиці 7, 8]. Тобто, у Харківщині за межами Харкова зосереджувалася абсолютна більшість не асимільованих за мовою та україномовних молдован, але меншість російськомовних молдован області.

Отже, серед усього населення як Харкова, так і Харківщини за межами міста рівень частки молдован та їхня чисельність в абсолютних показниках були досить незначними. До того ж, за рівнем зосередження у Харкові молдовани поступалися українцям, усьому населенню, росіянам та етнічним меншинам, окрім росіян. І, навпаки, в області за межами Харкова мешкала абсолютна більшість молдован Харківщини. Серед молдован в обласному центрі абсолютну більшість складали російськомовні, а серед молдован в області за межами міста – не асимільовані за мовою. Рівень частки не асимільованих за мовою та україномовних серед молдован у Харкові залишався нижчим, ніж серед молдован, розселених на інших теренах області. Однак, рівень частки україномовних серед молдован як в обласному центрі, так і у Харківщині за його межами був значно вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян.

Молдовани у міськрадах Харківської області. Територіальне розміщення молдован у Харківщині залишалося досить нерівномірним. Молдовани дисперсно розселені в окремих міськрадах та районах Харківської області. Рівень частки молдован в етнічному складі населення усіх міськрад та районів області був досить незначним. Найвищим рівень частки молдован серед усього населення поміж 6-ти міськрад спостерігався у Чугуївській міськраді, проте був досить незначним в абсолютних показниках – лише 0,10% (37 осіб із 37 348 осіб) [Таблиця 18]. В інших міськрадах Харківщини рівень частки молдован серед усього населення був ще нижчим: у Первомайській – 0,09% (29 осіб із 33 319 осіб), Лозівській – 0,08% (58 осіб із 73 707 осіб) та Люботинській – 0,08% (22 особи із 26 805 осіб) [Таблиці 21, 11, 24]. У Куп'янській міськраді та місті Ізюмі мешкали лише поодинокі представники молдовської етнічної меншини. До того ж, поміж етнічних меншин у Люботинській міськраді молдовани посідали 4-те місце і за чисельністю поступалися росіянам, білорусам та вірменам.

Відрізнявся рівень частки молдован серед етнічних меншин, окрім росіян за окремими міськрадами Харківщини. Найвищим рівень частки молдован серед них був у Люботинській міськраді – 8,94% (22 особи із 246 осіб) [Таблиця 24]. Ще нижчим був цей рівень серед етнічних меншин, окрім росіян в інших міськрадах: Первомайській – 5,31% (29 осіб із 546 осіб), Лозівській – 4,76% (58 осіб із 1 218 осіб), Чугуївській – 4,17% (37 осіб із 887 осіб) [Таблиці 21, 11, 18].

У мовному середовищі молдован у всіх міськрадах області значного розповсюдження набули асиміляційні процеси. Не асимільовані за мовою залишалися у меншості серед молдован у Первомайській – 24,14% (7 осіб із 29 осіб), Люботинській – 18,18% (4 особи із 22 осіб), Лозівській – 17,24% (10 осіб із 58 осіб) та Чугуївській – 10,81% (4 особи із 37 осіб) [Таблиці 21, 24, 11, 18].

Зберігалися відмінності у рівні частки україномовних серед молдован поміж міськрад Харківщини. Серед молдован Люботинської міськради, попри незначні абсолютні показники, україномовні складали абсолютну більшість – 59,09% (13 осіб із 22 осіб) [Таблиця 24]. Серед молдован у Лозівській міськраді україномовні становили відносну більшість – 36,21% (21 особа із 58 осіб) [Таблиця 11]. Помітно нижчим був рівень частки україномовних серед молдован Чугуївської та Первомайської міськрад, відповідно, 10,81% (4 особи із 37 осіб) та 6,90% (2 особи із 29 осіб) [Таблиці 18, 21]. Однак, рівень частки

україномовних серед молдован у всіх міськрадах виявився значно вищим, ніж серед росіян та всіх інших етнічних меншин, за винятком поляків.

Існували відмінності у рівні частки російськомовних серед молдован поміж окремих міськрад області. Найвищим був рівень частки російськомовних серед молдован Чугуївської та Первомайської міськрад, де вони складали абсолютну більшість, відповідно, 78,38% (29 осіб із 37 осіб) та 68,97% (20 осіб із 29 осіб) [Таблиці 18, 21]. Серед молдован у Лозівській та Люботинській міськрадах зросійщені за мовою були у меншості, відповідно, 30,36% (17 осіб із 58 осіб) та 22,73% (5 осіб із 22 осіб) [Таблиці 11, 24].

Отже, у 4-х містах обласного підпорядкування Харківщини дисперсно розселені молдовани, однак їхня чисельність, як і рівень їхньої частки в етнічному складі населення були незначними. Серед молдован у 2-х міськрадах абсолютну більшість становили зросійщені за мовою. В 1-й міськраді (Люботинській) абсолютну більшість серед них складали україномовні. А серед молдован ще в 1-й міськраді (Лозівській) україномовні складали відносну більшість.

Молдовани у районах Харківської області. Територіальна присутність молдован спостерігалася в усіх без винятку 27-ми районах Харківщини. Проте, їхня чисельність в абсолютних показниках, як і рівень їхньої частки серед усього населення кожного району області залишалися досить незначними. Найвищим рівень частки молдован серед усього населення виявився у Дворічанському районі – 0,37% (83 особи із 22 323 осіб) [Таблиці 66]. Ще у 2-х районах цей рівень був вищим за 0,20%: Красноградському та Барвінківському, відповідно, 0,22% (107 осіб із 49 224 осіб) та 0,21% (66 осіб із 32 060 осіб) [Таблиці 44, 57].

У 12-ти районах області рівень частки молдован в етнічному складі населення перевищував 0,10%: Кегичівському – 0,17% (39 осіб із 23 459 осіб), Первомайському – 0,16% (33 особи із 19 999 осіб), Шевченківському – 0,15% (36 осіб із 23 290 осіб), Балаклейському – 0,14% (128 осіб із 92 794 осіб), Зачепилівському – 0,14% (27 осіб із 19 059 осіб), Великобурлуцькому – 0,13% (37 осіб із 28 287 осіб), Куп'янському – 0,13% (39 осіб із 29 882 осіб), Сахновщинському – 0,13% (35 осіб із 26 448 осіб), Чугуївському – 0,12% (62 особи із 51 077 осіб), Валківському – 0,11% (40 осіб із 36 808 осіб), Нововодолазькому – 0,11% (45 осіб із 40 888 осіб) та Близнюківському – 0,10% (27 осіб із 25 768 осіб) [Таблиці 64, 69, 65, 34, 70, 61, 60, 62, 43, 51, 50, 63].

В інших 11-ти районах рівень частки молдован серед усього населення виявився навіть нижчим за 0,10%: Вовчанському – 0,09% (47 осіб із 54 569 осіб), Зміївському – 0,09% (76 осіб із 81 307 осіб), Ізюмському – 0,09% (19 осіб із 22 256 осіб), Богодухівському – 0,08% (36 осіб із 47 560 осіб), Золочівському – 0,08% (26 осіб із 34 052 особи), Лозівському – 0,08% (28 осіб із 34 551 особи), Борівському – 0,07% (15 осіб із 21 228 осіб), Краснокутському – 0,07% (22 особи із 33 122 осіб), Харківському – 0,07% (135 осіб із 186 586 осіб), Печенізькому – 0,06% (7 осіб із 11 827 осіб) та Дергачівському – 0,05% (48 осіб із 98 521 особи) [Таблиці 40, 37, 67, 47, 55, 54, 68, 56, 27, 71, 31]. Поміж 27-ми районів області найбільша за чисельністю в абсолютних показниках громада молдован зосереджувалася у найбільшому за чисельністю населення Харківському районі – 135 осіб. Частка Харківського району серед загальної чисельності молдован у Харківщині складала 5,48% (135 осіб із 2 462 осіб) [Таблиці 27, 4].

У Дворічанському районі молдовани за чисельністю в абсолютних показниках посідали 3-тє місце поміж етнічних меншин після росіян та білорусів. У 8-ми районах за чисельністю молдовани були 4-ми поміж етнічних меншин: Борівському, Валківському, Великобурлуцькому та Первомайському – після росіян, білорусів та вірменів; у Зачепилівському – після росіян, вірменів та білорусів; у Барвінському та Куп'янському – після росіян, білорусів та циганів; у Красноградському – після росіян, білорусів та азербайджанців.

Відрізнявся рівень частки молдован серед сукупної чисельності етнічних меншин, окрім росіян за окремими районами області. Серед етнічних меншин, окрім росіян у Дворічанському районі рівень частки молдован досягав 19,44% (83 особи із 427 осіб) [Таблиця 66]. У Барвінківському та Красноградському районах рівень частки молдован серед них перевищував 10%, відповідно, 12,13% (66 осіб із 544 осіб) та 10,09% (107 осіб із 1 060 осіб) [Таблиці 57, 44]. В інших 15-ти районах області рівень частки молдован серед етнічних меншин, окрім росіян перевищував 5%: Первомайському – 8,48% (33 особи із 389 осіб), Куп'янському – 8,18% (39 осіб із 477 осіб), Шевченківському – 8,11% (36 осіб із 444 осіб), Валківському – 7,97% (40 осіб із 502 осіб), Сахновщинському – 7,20% (35 осіб із 486 осіб), Балаклеїському – 7,08% (128 осіб із 1 807 осіб), Печенізькому – 7,07% (7 осіб із 99 осіб), Зачепилівському – 7,01% (27 осіб із 385 осіб), Зміївському – 6,87% (76 осіб із 385 осіб), Борівському – 6,67% (15 осіб із 225 осіб), Нововодолазькому – 6,67% (45 осіб із 675 осіб), Великобурлуцькому – 6,67%

(37 осіб із 591 особи), Чугуївському – 5,65% (62 особи із 1 097 осіб), Ізюмському – 5,34% (19 осіб із 356 осіб), Близнюківському – 5,23% (27 осіб із 516 осіб) [Таблиці 69, 60, 65, 51, 62, 34, 71, 70, 37, 68, 50, 61, 43, 67, 63].

У 8-ми районах Харківщини рівень частки молдован серед етнічних меншин, окрім росіян виявився нижчим за 5%: Лозівському – 4,86% (28 осіб із 576 осіб), Богодухівському – 4,76% (36 осіб із 757 осіб), Краснокутському – 4,51% (22 особи із 488 осіб), Кегичівському – 4,30% (39 осіб із 907 осіб), Вовчанському – 3,89% (47 осіб із 1 208 осіб), Золочівському – 3,83% (26 осіб із 679 осіб), Харківському – 3,48% (135 осіб із 3 884 осіб) та Дергачівському – 3,45% (48 осіб із 1 446 осіб) [Таблиці 54, 47, 56, 64, 40, 55, 27, 31].

У мовному середовищі дисперсно розселених молдован у всіх районах області значного розповсюдження набули асиміляційні процеси. Рівень частки не асимільованих за мовою серед них відрізнявся за окремими районами. Попри незначну чисельність в абсолютних показниках, у 6-ти районах не асимільовані за мовою становили абсолютну більшість серед них: Шевченківському – 61,11% (22 особи із 36 осіб), Краснокутському – 54,54% (12 осіб із 22 осіб), Кегичівському – 53,85% (21 особа із 39 осіб), Зачепилівському – 51,85% (14 осіб із 27 осіб), Сахновщинському – 51,43% (18 осіб із 35 осіб) та Нововодолазькому – 51,11% (23 особи із 45 осіб) [Таблиці 65, 56, 64, 70, 62, 50].

Ще у 8-ми районах серед молдован рівень частки не асимільованих за мовою перевищував 40%: Чугуївському – 46,77% (29 осіб із 62 осіб), Лозівському – 46,43% (13 осіб із 28 осіб), Красноградському – 45,79% (49 осіб із 107 осіб), Дворічанському – 44,58% (37 осіб із 85 осіб), Печенізькому – 42,86% (3 особи із 7 осіб), Барвінківському – 42,42% (28 осіб із 66 осіб), Куп'янському – 41,03% (16 осіб із 39 осіб) та Борівському – 40,00% (6 осіб із 15 осіб) [Таблиці 43, 54, 44, 66, 71, 57, 60, 68]. До того ж, не асимільовані за мовою серед молдован у 7-ми районах складали відносну більшість: Чугуївському, Лозівському, Красноградському, Дворічанському, Барвінківському Куп'янському та Борівському.

В інших 9-ти районах серед молдован рівень частки не асимільованих за мовою був вищим за 30%: Первомайському – 39,39% (16 осіб із 33 осіб), Валківському – 37,50% (15 осіб із 40 осіб), Дергачівському – 37,50% (18 осіб із 48 осіб), Близнюківському – 37,04% (10 осіб із 27 осіб), Богодухівському – 36,11% (13 осіб із 36 осіб), Зміївському – 35,53% (27 осіб із 76 осіб), Великобурлуцькому – 32,43% (12 осіб із 37 осіб), Ізюмському – 31,58% (6 осіб із 19 осіб) та Харківському – 30,37% (41 особа із 135 осіб) [Таблиці 69,

51, 31, 63, 47, 37, 61, 67, 27]. До того ж, у Первомайському та Дергачівському районах серед молдован не асимільовані за мовою складали відносну більшість. Ще у 3-х районах області рівень частки не асимільованих за мовою серед молдован перевищував 20%: Вовчанському – 29,79% (14 осіб із 47 осіб), Балаклейському – 27,34% (35 осіб із 128 осіб) та Золочівському – 26,92% (7 осіб із 26 осіб) [Таблиці 40, 34, 55]. Поміж 27-ми районів не асимільовані за мовою серед молдован становили абсолютну більшість у 6-ти районах, а ще в 9-ти районах – відносну більшість.

Зберігалися помітні відмінності у рівні частки україномовних серед молдован поміж усіх районів області. У 3-х районах серед молдован рівень частки україномовних перевищував 40%: Близнюківському – 48,15% (13 осіб із 27 осіб), Валківському – 42,50% (17 осіб із 40 осіб) та Красноградському – 40,19% (43 особи із 107 осіб) [Таблиці 63, 51, 44]. Серед молдован у Близнюківщині та Валківщині україномовні становили відносну більшість.

В інших 12-ти районах рівень частки україномовних серед молдован був вищим за 30%: Барвінківському – 39,39% (26 осіб із 66 осіб), Лозівському – 39,29% (11 осіб із 28 осіб), Богодухівському – 38,89% (14 осіб із 36 осіб), Куп'янському – 38,46% (15 осіб із 39 осіб), Ізюмському – 36,84% (7 осіб із 19 осіб), Вовчанському – 36,17% (17 осіб із 47 осіб), Кегичівському – 35,90% (14 осіб із 39 осіб), Дворічанському – 33,73% (28 осіб із 85 осіб), Борівському – 33,33% (5 осіб із 15 осіб), Краснокутському – 31,82% (7 осіб із 22 осіб), Сахновщинському – 31,43% (11 осіб із 35 осіб) та Дергачівському – 31,25% (15 осіб із 48 осіб) [Таблиці 57, 54, 47, 60, 67, 40, 64, 66, 68, 56, 62, 31]. При цьому, серед молдован у Богодухівському, Вовчанському та Ізюмському районах україномовні становили відносну більшість.

Ще у 7-ми районах рівень частки україномовних серед молдован перевищував 20%: Золочівському – 26,92% (7 осіб із 26 осіб), Зміївському – 26,32% (20 осіб із 76 осіб), Шевченківському – 25,00% (9 осіб із 36 осіб), Первомайському – 24,24% (16 осіб із 33 осіб), Балаклейському – 24,22% (31 особа із 128 осіб), Зачепилівському – 22,22% (6 осіб із 27 осіб) та Харківському – 20,74% (28 осіб із 135 осіб) [Таблиці 55, 37, 65, 69, 34, 70, 27]. У 3-х районах рівень частки україномовних серед них був вищим за 10%: Великобурлуцькому – 16,22% (6 осіб із 37 осіб), Нововодолазькому – 13,33% (6 осіб із 45 осіб) та Чугуївському – 11,29% (7 осіб із 62 осіб) [Таблиці 61, 50, 43]. Лише серед молдован Печенізького району не було жодного україномовного [Таблиця 71]. Україномовні серед молдован становили відносну більшість у 5-ти районах. У більшості районів Харківщини

відновилися природні процеси мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених представників молдовської етнічної меншини.

Існували відмінності у рівні частки російськомовних серед молдован за окремими районами. У Печенізькому та Великобурлуцькому районах російськомовні серед них складали абсолютну більшість, відповідно, 57,14% (4 особи із 7 осіб) та 51,35% (19 осіб із 37 осіб) [Таблиці 71, 61]. У 4-х районах цей рівень серед молдован перевищував 40%: Харківському – 48,15% (65 осіб із 135 осіб), Балаклеїському – 47,66% (61 особа із 128 осіб), Золочівському – 46,15% (12 осіб із 26 осіб) та Чугуївському – 41,93% (26 осіб із 62 осіб) [Таблиці 27, 34, 55, 43]. Серед молдован у Харківському, Балаклеїському та Золочівському районах російськомовні складали відносну більшість.

В інших 6-ти районах рівень частки російськомовних серед молдован був вищим за 30%: Зміївському – 38,16% (29 осіб із 76 осіб), Первомайському – 36,36% (12 осіб із 33 осіб), Вовчанському – 34,04% (16 осіб із 47 осіб), Нововодолазькому – 33,33% (15 осіб із 45 осіб), Ізюмському – 31,58% (6 осіб із 19 осіб) та Дергачівському – 31,25% (15 осіб із 48 осіб) [Таблиці 37, 69, 40, 50, 67, 31]. У Вовчанщині серед них російськомовні становили відносну більшість. Ще у 4-х районах області рівень частки російськомовних серед молдован перевищував 20%: Борівському – 26,67% (4 особи із 15 осіб), Зачепилівському – 25,93% (6 осіб із 27 осіб), Богодухівському – 25,00% (9 осіб із 36 осіб) та Дворічанському – 21,69% (18 осіб із 85 осіб) [Таблиці 68, 70, 47, 66].

У 8-ми районах Харківщини рівень частки російськомовних серед молдован був вищим за 10%: Барвінківському – 18,18% (12 осіб із 66 осіб), Сахновщинському – 17,14% (6 осіб із 35 осіб), Близнюківському – 14,81% (4 особи із 27 осіб), Лозівському – 14,28% (4 особи із 28 осіб), Красноградському – 14,02% (15 осіб із 107 осіб), Шевченківському – 13,89% (5 осіб із 36 осіб), Краснокутському – 13,64% (3 особи із 22 осіб) та Кегичівському – найменше, 10,25% (4 особи із 39 осіб) [Таблиці 57, 62, 63, 54, 44, 65, 56, 64].

Отже, у всіх 27-ми районах Харківщини спостерігалось територіальне представництво молдован, однак рівень їхньої частки в етнічному складі населення, як і їхня чисельність залишалися доволі незначними. Не асимільовані за мовою серед молдован складали абсолютну більшість у 6-ти районах, а в 9-ти районах – відносну більшість. Україномовні становили серед молдован відносну більшість у 5-ти районах. Російськомовні серед

молдован складали абсолютну більшість у 2-х районах, а в 4-х районах – відносну більшість.

Висновки. Таким чином, молдовани дисперсно розселені на території Харківської області, а їхня чисельність, як і рівень частки в етнічному складі населення виявилися досить незначними – лише 2 462 особи (0,08%) [Таблиця 4]. У Харківщині за чисельністю в абсолютних показниках поміж етнічних меншин молдовани поступалися росіянам, білорусам, євреям, вірменам, азербайджанцям, грузинам та татарам. Переважна більшість молдован Харківщини були мігрантами та їхніми нащадками у першому поколінні. Рівень урбанізації молдован був найнижчим, порівняно з іншими етнічними меншинами, натомість серед молдован був найвищим рівень частки сільського населення. На відміну від усіх етнічних меншин, за винятком циганів, переважна більшість молдован області мешкали не у Харкові, а на теренах області за межами міста. Відносну більшість серед молдован складали російськомовні, а не асимільовані за мовою опинилися в меншості. Однак, рівень частки україномовних серед молдован був найвищим, порівняно з іншими етнічними меншинами, за винятком поляків.

За рівнем урбанізації та за рівнем зосередження безпосередньо у Харкові україномовні молдовани поступалися не асимільованим за мовою, а особливо російськомовним молдованам. Навпаки, рівень частки сільських мешканців серед україномовних молдован Харківщини був помітно вищим, ніж серед не асимільованих за мовою та російськомовних молдован. Рівень частки україномовних та не асимільованих за мовою серед міських молдован області виявився значно нижчим, ніж серед сільських молдован. Натомість, рівень частки серед російськомовних серед міських молдован Харківщини залишався вищим, ніж серед сільських молдован. Тобто, зберігалися досить помітні відмінності у мовному середовищі молдован Харківщини за поселенською мережею.

4.8 В'ЄТНАМЦІ

Загальна чисельність в'єтнамців у Харківській області. 9-ою за чисельністю етнічною меншиною Харківщини були іноземці – в'єтнамці після росіян, євреїв, білорусів, вірменів, азербайджанців, грузинів, татар та молдован. Однак, їхня чисельність в абсолютних показниках, як і їхня частка в етнічному складі населення області виявилися досить незначними – лише 0,08% (2 440 осіб із 2 895 813 осіб). Серед усього населення Харківщини лише кожен 1250-й мешканець належав до в'єтнамців. В'єтнамці є

мігрантами у першому поколінні і опинилися на теренах України за радянських часів і з'явилися у Харкові ще наприкінці 70-х рр. XX ст. як робітники на промислових підприємствах міста за угодою між урядами СРСР та В'єтнаму. Досить незначним був також і рівень частки в'єтнамців серед сукупної чисельності етнічних меншин Харківщини – лише 0,30% (2 440 осіб із 819 732 осіб). Серед етнічних меншин області лише кожен 333-й був в'єтнамцем. Дещо вищим залишався рівень частки в'єтнамців серед етнічних меншин, окрім росіян у Харківщини – 3,14% (2 440 осіб із 77 707 осіб) [Таблиця 4]. Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян в області кожен 18-й належав до в'єтнамців.

Рівень частки Харківщини серед в'єтнамців в Україні виявився досить значним – 63,38% (2 440 осіб із 3 850 осіб), тобто, абсолютна більшість. За рівнем зосередження в області в'єтнамці істотно переважали українців – 5,46% (2 048 699 осіб із 37 541 693 осіб), усе населення – 6,00% (2 895 813 осіб із 48 240 902 осіб), росіян – 8,90% (742 025 осіб із 8 334 141 особи) та етнічних меншин, окрім росіян – 3,57% (77 707 осіб із 2 176 429 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, в області мешкали 2 із 3-х в'єтнамців України, кожен 17-й мешканець, кожен 18-й українець, кожен 11-й росіянин та кожен 28-й представник етнічних меншин, окрім росіян України. Тому, Харківщина слугувала головним осередком територіального розміщення в'єтнамців в Україні, поряд з Одещиною.

Рівень частки в'єтнамців серед усього населення Харківської області, попри незначні абсолютні показники, залишався помітно вищим, ніж рівень частки в'єтнамців серед усього населення України, відповідно, 0,08% (2 440 осіб із 2 895 813 осіб) та 0,008% (3 850 осіб із 48 240 902 осіб). Тобто, у Харківщині кожен 1250-й мешканець був в'єтнамцем, а в цілому в Україні – лише кожен 12500-й. Рівень частки в'єтнамців серед етнічних меншин, окрім росіян в області був істотно вищим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян в Україні, відповідно, 3,14% (2 440 осіб із 77 707 осіб) та 0,18% (3 850 осіб із 2 176 429 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині кожен 32-й належав до в'єтнамців, а в цілому в Україні – кожен 555-й був в'єтнамцем.

На відміну від переважної більшості серед етнічних меншин, окрім росіян у Харківській області, у мовному середовищі в'єтнамців, які були іноземцями, асиміляційні процеси не набули розповсюдження. Тому, серед в'єтнамців не асимільовані за мовою становили абсолютну більшість – 98,32% (2 399 осіб із 2 440 осіб). Мінімальним був також і рівень частки серед

них україномовних – лише 0,04% (1 особа). Незначним залишався також і рівень російськомовних серед в'єтнамців Харківщини – 1,56% (38 осіб) [Таблиця 4].

Рівень частки не асимільованих за мовою серед в'єтнамців Харківщини був втричі вищим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 98,32% (2 399 осіб із 2 440 осіб) та 32,26% (25 065 осіб із 77 707 осіб). Серед в'єтнамців області не асимільовані за мовою становили абсолютну більшість, а серед етнічних меншин, окрім росіян – лише кожен 3-й. До того ж, рівень частки не асимільованих за мовою серед в'єтнамців був найвищим, порівняно з кожною іншою етнічною меншиною, включно з росіянами – 95,64%. Рівень частки україномовних серед в'єтнамців у Харківщині залишався істотно нижчим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 0,04% (1 особа із 2 440 осіб) та 9,64% (7 493 особи із 77 707 осіб) [Таблиця 4]. Серед в'єтнамців області лише кожен 2500-й був україномовним, а серед етнічних меншин, окрім росіян україномовним був кожен 10-й. Рівень частки україномовних серед в'єтнамців в області був найнижчим, порівняно з кожною іншою етнічною меншиною.

Рівень частки російськомовних серед в'єтнамців у Харківській області був істотно нижчим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 1,56% (38 осіб із 2 440 осіб) та 56,70% (44 059 осіб із 77 707 осіб) [Таблиця 4]. Серед в'єтнамців лише кожен 72-й виявився російськомовним, а серед етнічних меншин, окрім росіян в Харківщині зросійщені за мовою становили абсолютну більшість. До того ж, рівень частки російськомовних серед залишався найнижчим, порівняно з цим рівнем серед кожної іншої етнічної меншини, крім росіян.

Відрізнявся рівень частки в'єтнамців у залежності від рідної мови серед етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині. Так, досить значним був рівень частки в'єтнамців серед не асимільованих за мовою етнічних меншин, окрім росіян – 9,57% (2 399 осіб із 25 065 осіб). Мінімальним виявився рівень частки в'єтнамців серед україномовних етнічних меншин, окрім росіян – лише 0,01% (1 особа із 7 493 осіб). Серед російськомовних етнічних меншин, окрім росіян в області рівень частки в'єтнамців також був досить незначним – 0,09% (38 осіб із 44 059 осіб) [Таблиця 4]. Серед не асимільованих за мовою етнічних меншин, окрім росіян кожен 10-й був в'єтнамцем, серед україномовних етнічних меншин, окрім росіян – лише кожен 10000-й, а серед російськомовних етнічних меншин, окрім росіян в області кожен 1111-й належав до в'єтнамців.

Мовна структура в'єтнамців в області дещо відрізнялася від мовної структури в'єтнамців у цілому в Україні. Так, рівень частки не асимільованих за мовою серед в'єтнамців Харківщини був дещо вищим, ніж рівень цієї частки серед загальної чисельності в'єтнамців в Україні, відповідно, 98,32% (2 399 осіб із 2 440 осіб) та 94,57% (3 641 особа із 3 850 осіб) [Таблиці 4, 1]. Попри ці відмінності, як серед в'єтнамців у Харківщині, так і в цілому в Україні не асимільовані за мовою складали абсолютну більшість.

Однак, рівень частки україномовних серед в'єтнамців у Харківській області виявився мінімальним і нижчим, ніж серед в'єтнамців у цілому в Україні, відповідно, 0,01% (1 особа із 7 493 осіб) та 0,75% (29 осіб із 3 850 осіб). Серед в'єтнамців Харківщини кожен 2500-й був україномовним, а серед в'єтнамців в Україні – кожен 133-й. Рівень частки російськомовних серед в'єтнамців Харківської області був також нижчим, ніж серед в'єтнамців в Україні, відповідно, 1,56% (38 осіб із 2 440 осіб) та 4,26% (164 особи із 3 850 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, серед в'єтнамців області кожен 64-й був російськомовним, а серед в'єтнамців у цілому в Україні – кожен 23-й виявився зросійщеним за мовою.

Помітно відрізнявся рівень зосередження в'єтнамців у Харківщині в залежності від рідної мови. Рівень зосередження в'єтнамців не асимільованих за мовою на теренах області досягав 65,38% (2 399 осіб із 3 641 особи). Навпаки, досить незначним був рівень зосередження в області україномовних в'єтнамців – лише 3,45% (1 особа із 29 осіб). Помітно вищим був рівень зосередження у Харківщині російськомовних в'єтнамців – 23,17% (38 осіб із 164 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, у Харківській області мешкали 2 із 3-х не асимільованих за мовою, кожен 29-й україномовний та кожен 4-й російськомовний в'єтнамець України.

Отже, в етнічному складі населення Харківської області рівень частки в'єтнамців, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були доволі незначними. Рівень частки в'єтнамців серед усього населення Харківщини, попри незначні абсолютні показники, виявився значно вищим, ніж рівень частки в'єтнамців серед загальної чисельності населення України. Тому Харківська область залишалася головним осередком територіального розміщення в'єтнамців в Україні. У Харківщині зосереджувалася абсолютна більшість в'єтнамців України. Внаслідок того, що серед в'єтнамців переважали мігранти, на відміну від переважної більшості інших етнічних меншин, окрім росіян, абсолютну більшість серед них становили не асимільовані за мовою. А рівень частки україномовних та російськомовних

серед в'єтнамців Харківщини виявився мінімальним і був найнижчим, порівняно з усіма іншими етнічними меншинами, окрім росіян. Однак, рівень частки україномовних серед в'єтнамців у Харківській області був нижчим, ніж рівень частки україномовних серед росіян.

Міські та сільські в'єтнамці Харківської області. Зберігалися значні відмінності у рівні частки в'єтнамців в етнічному складі міського та сільського населення Харківщини, відповідно, 0,11% (2 433 особи із 2 266 401 особи) та лише 0,001% (7 осіб із 629 412 осіб). Тобто, серед міського населення області кожен 909-й був в'єтнамцем, а серед сільського населення – лише кожен 10000-й належав до в'єтнамців. Відрізнявся рівень частки в'єтнамців серед міського населення Харківщини та серед міського населення України у цілому, відповідно, 0,11% (2 433 особи із 2 266 401 особи) та 0,01% (3 826 осіб із 32 290 729 осіб) [Таблиці 5, 6, 2]. Тобто, серед міського населення області кожен 909-й був в'єтнамцем, а серед міського населення у цілому в Україні – кожен 10000-й.

Досить істотним виявився рівень частки Харківщини серед міських в'єтнамців в Україні – 63,59% (2 433 особи із 3 826 осіб). Абсолютна більшість міських в'єтнамців України зосереджувалися в урбаністичному середовищі Харківщини. За рівнем зосередження в області міські в'єтнамці значно переважали міських українців – 6,50% (1 536 698 осіб із 23 658 227 осіб), усе міське населення – 7,02% (2 266 401 особа із 32 290 729 осіб), міських росіян – 8,81% (637 659 осіб із 7 236 704 осіб) та міських етнічних меншин, окрім росіян – 5,41% (65 515 осіб із 1 210 034 осіб) [Таблиці 5, 2,]. Тобто, у міському середовищі Харківщини мешкали 2 із 3-х міських в'єтнамців України, кожен 15-й міський українець, кожен 14-й міський мешканець, кожен 11-й міський росіянин та кожен 18-й представник міських етнічних меншин, окрім росіян в Україні.

Рівень урбанізації в'єтнамців у Харківщині виявився найвищим і досягав 99,71% (2 433 особи із 2 440 осіб). За цим рівнем в'єтнамці істотно переважали українців – 75,01% (1 536 698 осіб із 2 048 813 осіб), все населення – 78,26% (2 266 401 особа із 2 895 813 осіб) та росіян – 85,93% (637 659 осіб із 742 025 осіб) та етнічні меншини, крім росіян – 84,31% (65 315 осіб із 77 707 осіб) [Таблиця 5]. Абсолютна більшість в'єтнамців області, майже всі, за винятком лише 17 осіб, зосереджувалися у міському середовищі, насамперед у Харкові.

Однак, рівень урбанізації в'єтнамців у Харківщині був фактично таким же, як і в цілому в Україні, відповідно, 99,71% (2 433 особи із 2 440 осіб) та

99,38% (3 826 осіб із 3 850 осіб) [Таблиці 5, 2]. Тобто, абсолютна більшість в'єтнамців як Харківщини, так і України у цілому були міськими мешканцями.

Чисельність в абсолютних показниках сільських в'єтнамців, як і їхня частка серед сільського населення Харківської області залишалися мінімальними – лише 0,001% (7 осіб із 629 412 осіб). В області серед сільських мешканців лише кожен 10000-й належав до в'єтнамців. Рівень частки Харківщини серед сільських в'єтнамців України, попри незначні абсолютні показники, виявився досить помітним – 29,17% (7 осіб із 29 осіб) і значно переважав рівень частки області серед сільського населення в Україні – 3,95% (629 412 осіб із 15 950 173 осіб), сільських українців – 3,69% (512 001 особа із 13 883 466 осіб), сільських росіян – 9,51% (104 366 осіб із 1 097 437 осіб), а особливо сільських етнічних меншин, окрім росіян – 1,33% (12 910 осіб із 966 395 осіб) [Таблиці 6, 3]. На території області мешкали 3 із 10-ти сільських в'єтнамців України, кожен 25-й сільський мешканець, кожен 27-й сільський українець, кожен 75-й представник сільських етнічних меншин, окрім росіян та кожен 10-й сільський росіянин України.

Рівень частки сільського населення серед в'єтнамців Харківщини був мінімальним – 0,17% (7 осіб із 2 440 осіб) й досить істотно поступався рівню частки сільських мешканців серед українців – 24,99% (512 001 особа із 2 048 699 осіб), усього населення області – 21,74% (629 412 осіб із 2 895 813 осіб), росіян – 14,07% (104 366 осіб із 742 025 осіб) та етнічних меншин, окрім росіян – 15,69% (12 910 осіб із 77 707 осіб). Тобто, серед в'єтнамців Харківщини лише кожен 588-й був сільським мешканцем, серед росіян – кожен 7-й, серед етнічних меншин, окрім росіян Харківщини – кожен 6-й, серед усього населення області – кожен 5-й, серед українців – кожен 4-й. Рівень частки сільського населення серед в'єтнамців в області виявився нижчим, ніж рівень частки сільських мешканців серед в'єтнамців в Україні, відповідно, 0,17% (7 осіб із 2 440 осіб) та 0,62% (24 особи із 3 850 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тобто, серед в'єтнамців у Харківщині кожен 588-й мешкав у сільській місцевості, а в Україні – кожен 161-й.

Існували відмінності у мовній структурі в'єтнамців у міському та сільському середовищі Харківщини. Рівень частки не асимільованих за мовою серед міських в'єтнамців виявився значно вищим, ніж серед малочисельних сільських в'єтнамців, відповідно, 98,44% (2 395 осіб із 2 433 осіб) та 57,14% (4 особи із 7 осіб) [Таблиці 5, 6]. Попри ці відмінності, серед

міських та серед сільських в'єтнамців області не асимільовані за мовою становили абсолютну більшість.

Мінімальним виявився рівень частки україномовних серед міських в'єтнамців Харківщини 0,04% (1 особа із 2 433 осіб). Натомість, серед сільських в'єтнамців області не було жодного україномовного. До того ж, якщо серед міських в'єтнамців рівень частки російськомовних виявився досить незначним – лише 1,44% (35 осіб із 2 433 осіб), то, попри незначну чисельність в абсолютних показниках, рівень частки російськомовних серед сільських в'єтнамців був досить значним – 42,86% (3 особи із 7 осіб) [Таблиці 5 6]. Однак, серед міських та сільських в'єтнамців Харківщини російськомовні були в меншості.

Отже, в етнічному складі міського, а особливо сільського населення Харківщини рівень частки в'єтнамців, як і їхня чисельність в абсолютних показниках залишалися досить незначними. Рівень урбанізації в'єтнамців в області виявився найвищим, порівняно з рівнем урбанізації українців, усього населення, росіян та кожною із інших етнічних меншин, окрім росіян. Навпаки, рівень частки сільського населення серед в'єтнамців був мінімальним. Серед міських та сільських в'єтнамців Харківщини абсолютну більшість складали не асимільовані за мовою. Досить незначним залишався рівень частки україномовних серед міських в'єтнамців Харківщини, а серед сільських в'єтнамців не було жодного україномовного. Незначним був також і рівень частки російськомовних серед міських в'єтнамців області, а серед сільських в'єтнамців, попри мінімальні абсолютні показники, рівень частки російськомовних виявився значно вищим.

В'єтнамці у Харкові та в області за межами міста. Зберігалися і досить помітні відмінності у рівні частки в'єтнамців серед усього населення Харкова та інших територій області, попри незначну чисельність в абсолютних показниках. Так, серед усього населення обласного центру рівень частки в'єтнамців досягав лише 0,17% (2 406 осіб із 1 449 871 особи), а серед усього населення інших територій Харківщини цей рівень виявився ще нижчим – лише 0,002% (34 особи із 1 445 942 осіб) [Таблиці 7, 8]. Тобто, серед усього населення обласного центру кожен 588-й був в'єтнамцем, а у Харківщині за межами міста лише кожен 5 000-й мешканець належав до цієї етнічної меншини.

У Харкові зосереджувалася абсолютна більшість в'єтнамців області – 98,61% (2 406 осіб із 2 440 осіб). Тому Харків залишався головним осередком територіального розміщення в'єтнамців не лише у Харківщині, але й у цілому

в Україні. За рівнем зосередження у місті в'єтнамці помітно переважали українців – 43,16% (884 228 осіб із 2 048 699 осіб), все населення – 50,01% (1 449 871 особа із 2 895 813 осіб), росіян – 66,92% (496 538 осіб із 742 025 осіб) та етнічні меншини, крім росіян – 66,67% (51 805 осіб із 77 707 осіб) [Таблиці 7, 4]. Абсолютна більшість в'єтнамців, росіян, етнічних меншин, окрім росіян, а також половина всього населення області мешкали у Харкові, але меншість українців.

Помітним був рівень частки в'єтнамців серед етнічних меншин, окрім росіян у Харкові – 4,64% (2 406 осіб із 51 805 осіб) [Таблиця 7]. Серед етнічних меншин, окрім росіян, які мешкали у місті, кожен 21-й належав до в'єтнамців.

Навпаки, за рівнем зосередження в інших населених пунктах області за межами Харкова в'єтнамці – 1,39% (34 особи із 2 440 осіб), значно поступалися українцям – 56,84% (1 164 471 особа із 2 048 699 осіб), усьому населенню – 49,99% (1 445 942 осіб із 2 895 813 осіб), росіянам – 33,08% (245 487 осіб із 742 025 осіб) та етнічним меншинам, окрім росіян – 33,33% (25 902 осіб із 77 707 осіб) [Таблиці 8, 4]. Тобто, на теренах Харківщині за межами Харкова зосереджувався лише кожен 72-й представник в'єтнамців, кожен 3-й представник росіян та етнічних меншин, окрім росіян, майже половина всього населення, але переважна більшість українців області.

Досить незначним виявився рівень частки в'єтнамців серед етнічних меншин, окрім росіян у Харківській області за межами Харкова – лише 0,13% (34 особи із 25 902 осіб) [Таблиця 8]. Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян в області за межами міста лише кожен 769-й належав до в'єтнамців.

Існували відмінності у мовній структурі в'єтнамців у Харкові та на інших теренах області за його межами. Рівень частки не асимільованих за мовою серед в'єтнамців у Харкові був дещо вищим, ніж в області за межами міста, відповідно, 98,50% (2 370 осіб із 2 406 осіб) та 85,29% (29 осіб із 34 осіб) [Таблиці 7, 8]. Попри ці відмінності, серед в'єтнамців, як у Харкові, так і на інших теренах області не асимільовані за мовою становили абсолютну більшість.

Серед в'єтнамців Харкова не було жодного україномовного, а рівень частки україномовних серед в'єтнамців у Харківщині за межами міста був незначним – 2,94% (1 особа із 34 осіб). Досить незначним залишався рівень частки російськомовних серед в'єтнамців – 1,41% (34 особи із 2 406 осіб). Навпаки, попри незначні абсолютні показники, рівень частки російськомовних серед в'єтнамців області за межами міста виявився помітно

вищим – 11,76% (4 особи із 34 осіб) [Таблиці 7, 8]. Попри ці відмінності, серед в'єтнамців як у Харкові, так і на інших теренах області зросійщені за мовою залишалися в меншості.

Отже, серед усього населення Харкова, а особливо Харківщини за межами міста рівень частки в'єтнамців та їхня чисельність в абсолютних показниках залишалися доволі незначними. За рівнем зосередження у Харкові в'єтнамці помітно переважали українців, усе населення, росіян та етнічні меншини, крім росіян. Фактично майже всі в'єтнамці Харківської області, за винятком 34-х осіб зосереджувалися безпосередньо в обласному центрі. І, навпаки, рівень зосередження в'єтнамців в області за межами Харкова виявився мінімальним. Серед в'єтнамців як в обласному центрі, так і в області за межами міста не асимільовані за мовою становили абсолютну більшість. Серед в'єтнамців у Харкові не було жодного україномовного, а серед в'єтнамців, розселених на інших теренах області рівень частки україномовних був мінімальним. Незначним залишався також і рівень частки російськомовних серед в'єтнамців міста, а рівень частки російськомовних серед в'єтнамців в області за його межами Харкова виявився значно вищим, попри незначну чисельність в абсолютних показниках.

Висновки. Таким чином, в'єтнамці дисперсно розселені на території Харківської області, а їхня чисельність в абсолютних показниках залишалася досить незначною. Абсолютна більшість представників цієї етнічної меншини зосереджувалися безпосередньо в обласному центрі. До того ж, в'єтнамці як у Харківщині, так і в Україні в цілому, виявилися мігрантами в першому поколінні і були іноземцями. Тому, абсолютну більшість серед них становили не асимільовані за мовою, а рівень частки україномовних та російськомовних серед в'єтнамців виявився мінімальним. В'єтнамці посідали 1-ше місце поміж усіх етнічних меншин за рівнем урбанізації, рівнем зосередження у місті Харкові, а також за рівнем частки серед них не асимільованих за мовою.

4.9 ЦИГАНИ (РОМИ)

Загальна чисельність циганів у Харківській області. 10-ю за чисельністю поміж етнічних меншин у Харківщині є цигани. Однак, їхня чисельність в абсолютних показниках, як і їхня частка в етнічному складі населення області виявилися досить незначними – лише 0,08% (2 325 осіб із 2 895 813 осіб). Серед усього населення Харківщини лише кожен 1250-й мешканець належав до циганів. Переважна більшість циганів в області є нащадками мігрантів із західних та південних областей України, які

опинилися на території області у другій половині ХХ ст. Проте, заселення циганами Слобідської України розпочалося ще наприкінці ХVІІ ст. Однак в часи Другої світової війни цигани зазнали репресій з боку нацистської окупаційної влади. Незначним був рівень частки циганів серед сукупної чисельності етнічних меншин Харківщини – лише 0,28% (2 325 осіб із 819 732 осіб). Серед етнічних меншин області лише кожен 357-й був циганом. Дещо вищим був рівень циганів серед етнічних меншин, окрім росіян області – 2,99% (2 325 осіб із 77 707 осіб) [Таблиця 4]. Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян Харківщини лише кожен 33-й належав до циганів.

Рівень зосередження циганів у Харківській області залишався не досить значним – 4,89% (2 325 осіб із 47 587 осіб) і був навіть нижчим, ніж рівень зосередження українців – 5,46% (2 048 699 осіб із 37 541 693 осіб), усього населення – 6,00% (2 895 813 осіб із 48 240 902 осіб), а особливо росіян – 8,90% (742 025 осіб із 8 334 141 особи), але дещо вищим, ніж рівень зосередження етнічних меншин, окрім росіян – 3,57% (77 707 осіб із 2 176 429 осіб) [Таблиці 4, 1]. На теренах Харківщини мешкав кожен 20-й циган України, кожен 17-й мешканець України, кожен 18-й українець, кожен 11-й росіянин та лише кожен 28-й представник етнічних меншин, окрім росіян в Україні.

Таке незначне територіальне представництво циганів у Харківщині спричинено тим, що головним осередком розселення цієї етнічної меншини в Україні залишалася Закарпатська область. Тому, і рівень частки циганів серед усього населення Харківщини був дещо нижчим, ніж у цілому в Україні, відповідно, 0,08% (2 325 осіб із 2 895 813 осіб) та 0,10% (47 587 осіб із 48 240 902 осіб). В області кожен 1250-й мешканець належав до циганів, а в Україні – кожен 1000-й. Однак, у Харківщині поміж етнічних меншин цигани посідали 10-те місце, а серед етнічних меншин в Україні їм належало 13-тє місце. До того ж, рівень частки циганів серед етнічних меншин, окрім росіян в Харківщині був дещо вищим, ніж в Україні, відповідно, 2,99% (2 325 осіб із 77 707 осіб) та 2,19% (47 587 осіб із 2 176 429 осіб) [Таблиці 4, 1]. Серед етнічних меншин, окрім росіян в області кожен 33-й належав до циганів, а в цілому в Україні – кожен 46-й.

У мовному середовищі циганів у Харківській області розповсюдження набули асиміляційні процеси. Однак, не асимільовані за мовою серед циганів становили абсолютну більшість – 62,41% (1 451 особа із 2 325 осіб). Збереження більшості не асимільованих за мовою серед циганів спричинено тим, що традиційно представники цієї етнічної меншини мешкали в окремих

населених пунктах окремими громадами. До того ж, серед циганів переважали ендогамні шлюби. Значним виявився також і рівень частки серед них україномовних – 16,30% (379 осіб). Однак, рівень частки російськомовних серед циганів області був дещо вищим – 20,09% (467 осіб). Тобто, серед циганів Харківщини майже 2 із 3-х виявилися не асимільованими за мовою, кожен 6-й був україномовним, а кожен 5-й – російськомовним. Рівень частки не асимільованих за мовою серед циганів Харківщини був майже вдвічі вищим, ніж цей рівень серед етнічних меншин, окрім росіян в області, відповідно, 62,41% (1 451 особа із 2 325 осіб) та 32,26% (25 065 осіб із 77 707 осіб) [Таблиця 4]. Тобто, серед циганів не асимільовані за мовою становили абсолютну більшість, а серед етнічних меншин, окрім росіян лише кожен 3-й був не асимільованим за мовою. До того ж, рівень частки не асимільованих за мовою серед циганів в області залишався найвищим поміж усіх етнічних меншин, окрім росіян, за винятком іноземців – в'єтнамців.

Рівень частки україномовних серед циганів у Харківщини був помітно вищим, ніж середетнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 16,30% (379 осіб із 2 325 осіб) та 9,64% (7 493 особи із 77 707 осіб). Серед циганів області кожен 6-й був україномовним, а серед етнічних меншин, окрім росіян – лише кожен 10-й. Рівень частки україномовних серед циганів був майже вчетверо вищим, ніж серед росіян, відповідно, 16,30% (379 осіб із 2 325 осіб) та 4,28% (31 724 особи із 742 025 осіб). Серед циганів в області кожен 6-й був україномовним, а серед росіян – лише кожен 23-й. За рівнем частки україномовних цигани поступалися лише полякам, молдаванам та білорусам, але переважали всі інші етнічні меншини. Рівень частки російськомовних серед циганів був більше, ніж удвічі нижчим, порівняно з цим рівнем серед етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 20,09% (467 осіб із 2 325 осіб) та 56,70% (44 059 осіб із 77 707 осіб) [Таблиця 4]. Серед циганів кожен 5-й був російськомовним, а серед етнічних меншин, окрім росіян в області російськомовні складали абсолютну більшість.

Помітно відрізнявся і рівень частки циганів у залежності від рідної мови серед етнічних меншин, окрім росіян у Харківщини. Рівень частки циганів серед не асимільованих за мовою етнічних меншин, окрім росіян був найвищим і складав 5,78% (1 451 особа із 25 065 осіб). Серед україномовних етнічних меншин, окрім росіян їхній рівень був дещо нижчим – 5,06% (379 осіб із 7 493 осіб). Серед російськомовних етнічних меншин, окрім росіян рівень частки циганів був значно нижчим – 1,06% (467 осіб із 44 059 осіб) [Таблиця 4]. Тобто, серед не асимільованих за мовою етнічних меншин, окрім

росіян області кожен 17-й був циганом, серед україномовних – кожен 20-й, а серед російськомовних етнічних меншин, окрім росіян лише кожен 94-й належав до циганів.

Мовна структура циганів Харківщині істотно відрізнявся від мовної структури циганів в Україні. Рівень частки не асимільованих за мовою серед циганів в області виявився значно вищим, ніж в Україні, відповідно, 62,41% (1 451 особа із 2 325 осіб) та 44,69% (21 266 осіб із 47 587 осіб). Серед циганів області не асимільовані за мовою становили абсолютну більшість, а в Україні – відносну більшість. Рівень частки україномовних серед циганів Харківщини виявився дещо нижчим, ніж серед циганів у цілому в Україні, відповідно, 16,30% (379 осіб із 2 325 осіб) та 21,10% (21 266 осіб із 47 587 осіб). Серед циганів області кожен 6-й був україномовним, а серед циганів в Україні – кожен 5-й. Навпаки, рівень частки російськомовних серед циганів Харківщини був помітно вищим, ніж в Україні, відповідно, 20,09% (467 осіб із 2 325 осіб) та 13,40% (6 378 осіб із 47 587 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, серед циганів області зросійщеним за мовою був кожен 5-й, а серед циганів у цілому в Україні – кожен 7-й.

Відрізнявся рівень зосередження у Харківщині циганів у залежності від рідної мови. Рівень зосередження не асимільованих за мовою циганів в області – 6,82% (1 451 особа із 21 266 осіб) був помітно вищим, ніж україномовних циганів – 3,78% (379 осіб із 10 039 осіб), але нижчим, ніж рівень зосередження російськомовних циганів – 7,32% (467 осіб із 6 378 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, на території Харківщини мешкав кожен 15-й не асимільований за мовою, кожен 26-й україномовний та кожен 14-й російськомовний циган України.

Зберігалися відмінності у рівні частки україномовних циганів серед україномовного населення Харківщини та російськомовних циганів серед російськомовного населення, відповідно, 0,02% (379 осіб із 1 557 980 осіб) та 0,04% (467 осіб із 1 282 659 осіб) [Таблиця 4]. За чисельністю в абсолютних показниках україномовні цигани також поступалися російськомовним циганам. Серед україномовного населення Харківщини лише кожен 5000-й належав до циганів, а серед російськомовного населення області кожен 2500-й був циганом.

Отже, в етнічному складі населення Харківської області рівень частки циганів, як і їхня чисельність в абсолютних показниках виявилися доволі незначними. Рівень частки циганів серед усього населення Харківщини був нижчим, ніж рівень частки циганів серед загальної чисельності населення

України. На відміну від переважної більшості етнічних меншин, окрім росіян, за винятком азербайджанців та в'єтнамців, не асимільовані за мовою серед циганів становили абсолютну більшість. Російськомовні та україномовні серед циганів в області залишалися в меншості. Однак, рівень мовної українізації циганів у Харківщині був одним із найвищих, порівняно з іншими етнічними меншинами за винятком поляків, молдован та білорусів. Тому і рівень частки україномовних серед циганів був значно вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян.

Міські та сільські цигани Харківської області. Зберігалися незначні відмінності у рівні частки циганів в етнічному складі населення за поселенською мережею, тобто серед міського та сільського населення Харківщини, відповідно, 0,08% (1 913 осіб із 2 266 401 особи) та 0,07% (412 осіб із 629 412 осіб) [Таблиці 5, 6]. Тобто, серед міського населення області лише кожен 1250-й мешканець був циганом, а серед сільського населення – кожен 1428-й.

Рівень частки циганів серед міського населення Харківщини був нижчим, ніж серед міського населення України, відповідно, 0,08% (1 913 осіб із 2 266 401 особи) та 0,10% (33 432 особи із 32 290 729 осіб). Серед міського населення області кожен 1250-й був циганом, а серед міського населення в Україні – кожен 1000-й. Рівень частки Харківщини серед міських циганів в Україні залишався нижчим – 5,72% (1 913 осіб із 33 432 осіб), ніж серед міських українців – 6,50% (1 536 698 осіб із 23 658 227 осіб), усього міського населення – 7,02% (2 266 401 особа із 32 290 729 осіб), міських росіян – 8,81% (637 659 осіб із 7 236 704 осіб), але дещо вищим, ніж серед міських етнічних меншин, окрім росіян – 5,41% (65 515 осіб із 1 210 034 осіб) [Таблиці 5, 2]. В урбаністичному середовищі області мешкав кожен 17-й міський циган України, кожен 15-й міський українець, кожен 14-й міський мешканець, кожен 11-й міський росіянин та кожен 18-й представник міських етнічних меншин, окрім росіян в Україні.

Рівень урбанізації циганів у Харківщині складав 82,28% (1 913 осіб із 2 325 осіб). За рівнем урбанізації цигани переважали українців – 75,01% (1 536 698 осіб із 2 048 813 осіб) та все населення – 78,26% (2 266 401 особа із 2 895 813 осіб), але дещо поступалися росіянам – 85,93% (637 659 осіб із 742 025 осіб) та етнічним меншинам, окрім росіян – 84,31% (65 315 осіб із 77 707 осіб). Рівень урбанізації циганів у Харківщині виявився помітно вищим, ніж в Україні у цілому, відповідно, 82,28% (1 913 осіб із 2 325 осіб) та 70,25% (33 432 особи із 47 487 осіб) [Таблиці 5, 2]. Тобто, 8 із 10-ти циганів

області були міськими мешканцями, а в Україні – 7 із 10-ти циганів мешкали у містах.

Рівень частки Харківщини серед сільських циганів в Україні складав 2,91% (412 осіб із 14 155 осіб) та поступався рівню частки області серед сільського населення України – 3,95% (629 412 осіб із 15 950 173 осіб), сільських українців – 3,69% (512 001 особа із 13 883 466 осіб), сільських росіян – 9,51% (104 366 осіб із 1 097 437 осіб), але переважав цей рівень серед сільських етнічних меншин, окрім росіян – 1,33% (12 910 осіб із 966 395 осіб) [Таблиці 6, 3]. В області мешкав кожен 34-й сільський циган України, кожен 25-й сільський мешканець, кожен 27-й сільський українець, кожен 10-й сільський росіянин та кожен 75-й представник сільських етнічних меншин, окрім росіян в Україні.

Рівень частки сільського населення серед циганів Харківщини складав 17,72% (412 осіб із 2 325 осіб) та був дещо нижчим, ніж серед українців – 24,99% (512 001 особа із 2 048 699 осіб), усього населення області – 21,74% (629 412 осіб із 2 895 813 осіб), але вищим, порівняно з рівнем частки сільських мешканців серед росіян та етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 14,07% (104 366 осіб із 742 025 осіб) та 15,69% (12 910 осіб із 77 707 осіб) [Таблиця 6]. Тобто, серед циганів області майже кожен 6-й мешкав у сільській місцевості, серед українців – кожен 4-й, серед усього населення – кожен 5-й, серед етнічних меншин, окрім росіян – кожен 6-й, а серед росіян – кожен 7-й.

Рівень частки сільського населення серед циганів у Харківщині був майже вдвічі нижчим, ніж у цілому серед циганів в Україні, відповідно, 17,72% (412 осіб із 2 325 осіб) та 29,75% (14 155 осіб із 47 587 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тобто, серед циганів в області лише кожен 6-й мешкав у сільській місцевості, а в Україні у цілому 3 із 10-ти циганів були сільськими мешканцями.

Зберігалися відмінності у мовній структурі циганів у міському та сільському середовищі області. Рівень частки не асимільованих за мовою серед міських циганів був дещо вищим, ніж серед сільських циганів, відповідно, 64,72% (1 238 осіб із 1 913 осіб) та 51,70% (213 осіб із 412 осіб). Однак, як серед міських, так і серед сільських циганів області не асимільовані за мовою становили абсолютну більшість. Рівень частки україномовних серед міських циганів Харківщини був помітно нижчим, ніж серед сільських циганів, відповідно, 14,17% (271 особа із 1 913 осіб) та 26,21% (108 осіб із 412 осіб). Серед міських циганів області лише кожен 7-й був україномовним, а

серед сільських циганів – кожен 4-й. Навпаки, рівень частки російськомовних серед міських циганів Харківщини був вищим, ніж серед сільських циганів, відповідно, 20,75% (397 осіб із 1 913 осіб) та 16,99% (70 осіб із 412 осіб) [Таблиці 5, 6]. Тобто, серед міських циганів кожен 5-й був російськомовним, а серед сільських циганів – кожен 6-й.

Спостерігалися відмінності у мовній структурі міських циганів у Харківщині та в цілому в Україні. Рівень частки не асимільованих за мовою серед міських циганів області виявився значно вищим, ніж серед міських циганів в Україні, відповідно, 64,72% (1 238 осіб із 1 913 осіб) та 50,73% (16 959 осіб із 33 432 осіб). Серед міських циганів Харківщини 2 із 3-х виявилися не асимільованими за мовою, а в цілому в Україні – кожен 2-й. Однак, рівень частки україномовних серед міських циганів у Харківщині був нижчим, ніж серед міських циганів в Україні, відповідно, 14,17% (271 особа із 1 913 осіб) та 21,75% (7 273 особи із 33 432 осіб). Серед міських циганів у Харківщині кожен 7-й був україномовним, а в Україні у цілому – кожен 5-й. Натомість, рівень частки російськомовних серед міських циганів в області виявився вищим, ніж серед міських циганів в Україні, відповідно, 20,75% (397 осіб із 1 913 осіб) та 16,63% (5 561 особа із 33 432 осіб) [Таблиці 5, 2]. Тобто, серед міських циганів області кожен 5-й був зросійщеним за мовою, а серед міських циганів в Україні – кожен 6-й.

Помітні відмінності зберігалися у мовній структурі сільських циганів у Харківській області та в Україні у цілому. Рівень частки не асимільованих за мовою серед сільських циганів Харківщини був значно вищим, ніж серед сільських циганів в Україні, відповідно, 51,70% (213 осіб із 412 осіб) та 30,43% (4 307 осіб із 14 155 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тобто, серед сільських циганів області не асимільовані за мовою становили абсолютну більшість, а серед сільських циганів в Україні не асимільовані за мовою опинилися в меншості – лише 3 із 10-ти.

Рівень частки україномовних серед сільських циганів Харківщини був також вищим, ніж серед сільських циганів в Україні, відповідно, 26,21% (108 осіб із 412 осіб) та 19,54% (2 766 осіб із 14 155 осіб). Серед сільських циганів області кожен 4-й був україномовним, а серед сільських циганів України – кожен 5-й. Рівень частки російськомовних серед сільських циганів Харківщини був також вищим, ніж в Україні, відповідно, 16,99% (70 осіб із 412 осіб) та 5,77% (817 осіб із 14 155 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тобто, серед сільських циганів області кожен 6-й був російськомовним, а серед сільських циганів України – лише кожен 17-й.

Існували відмінності й у рівні урбанізації циганів у Харківщині у залежності від рідної мови. Рівень урбанізації не асимільованих за мовою та російськомовних циганів, відповідно, 85,32% (1 238 осіб із 1 451 особи) та 85,01% (397 осіб із 467 осіб) виявився помітно вищим, ніж рівень урбанізації україномовних циганів – 70,50% (271 особа із 379 осіб) [Таблиця 5]. Однак, абсолютна більшість не асимільованих за мовою, україномовних та російськомовних циганів області зосереджувалися в урбаністичному середовищі.

Зберігалися також відмінності у рівні частки сільського населення серед циганів в області у залежності від рідної мови. Серед не асимільованих за мовою та російськомовних циганів рівень частки сільських мешканців, відповідно, 14,68% (213 осіб із 1 451 особи) та 14,99% (70 осіб із 467 осіб) виявився вдвічі нижчим, ніж рівень частки сільського населення серед україномовних циганів – 28,50% (108 осіб із 379 осіб) [Таблиця 6]. Серед не асимільованих за мовою та російськомовних циганів області кожен 7-й був сільським мешканцем, а серед україномовних циганів – кожен 4-й мешкав у сільській місцевості.

Отже, в етнічному складі міського та сільського населення Харківщини рівень частки циганів, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були досить незначними. Рівень урбанізації циганів в області виявився вищим, ніж рівень урбанізації українців та всього населення, але нижчим, ніж росіян та етнічних меншин, окрім росіян. Навпаки, рівень частки сільського населення серед циганів Харківщини залишався нижчим, ніж серед українців та всього населення, але дещо вищим, ніж серед росіян та етнічних меншин, окрім росіян. Відмінності зберігалися в мовній структурі циганів за поселенською мережею. Абсолютну більшість як серед міських, так і сільських циганів Харківщини складали не асимільовані за мовою. Рівень частки україномовних серед міських циганів залишався нижчим, ніж серед сільських циганів. І, навпаки, рівень частки російськомовних серед міських циганів був вищим, ніж серед сільських циганів. Однак, рівень частки україномовних серед міських та сільських циганів був помітно вищим, ніж рівень мовної українізації міських та сільських росіян.

Цигани у Харкові та в області за межами міста. Зберігалися незначні відмінності у рівні частки циганів в етнічному складі населення Харкова та інших територій Харківської області. Серед усього населення обласного центру рівень частки циганів складав лише 0,07% (954 особи із 1 449 871 особи), а серед усього населення інших територій Харківщини –

0,09% (1 371 особа із 1 445 942 осіб) [Таблиці 7, 8]. Серед усього населення Харкова кожен 1428-й був циганом, а в області за межами міста – кожен 1111-й належав до циганів.

У Харкові зосереджувалася меншість циганів Харківщини – 41,03% (954 особи із 2 325 осіб). За рівнем зосередження у місті цигани поступалися українцям – 43,16% (884 228 осіб із 2 048 699 осіб), усьому населенню – 50,01% (1 449 871 особа із 2 895 813 осіб), а особливо росіянам – 66,92% (496 538 осіб із 742 025 осіб) та меншинам, окрім росіян – 66,67% (51 805 осіб із 77 707 осіб) [Таблиці 7, 4]. Тобто, у Харкові мешкала меншість циганів та українців, половина всього населення, але більшість росіян та етнічних меншин, окрім росіян.

Незначним був і рівень частки циганів серед етнічних меншин, окрім росіян у Харкові – 1,84% (954 особи із 51 805 осіб) [Таблиця 7]. Серед етнічних меншин, окрім росіян в обласному центрі лише кожен 52-й належав до циганів.

Натомість, за рівнем зосередження в області за межами Харкова цигани – 58,97% (1 371 особа із 2 325 осіб) переважали українців – 56,84% (1 164 471 особа із 2 048 699 осіб), все населення – 49,99% (1 445 942 осіб із 2 895 813 осіб), росіян – 33,08% (245 487 осіб із 742 025 осіб) та етнічні меншини, крім росіян – 33,33% (25 902 осіб із 77 707 осіб) [Таблиці 8, 4]. Тобто, абсолютна більшість циганів та українців Харківщини мешкали за межами Харкова, але меншість росіян та етнічних меншин, окрім росіян та майже половина всього населення області. Рівень частки циганів серед етнічних меншин, окрім росіян в області за межами міста складав 5,29% (1 371 особа із 25 902 осіб) [Таблиця 8]. Серед етнічних меншин, окрім росіян за межами міста кожен 19-й був циганом.

Зберігалися відмінності у мовній структурі циганів у Харкові та на теренах Харківщини за межами обласного центру. Рівень частки не асимільованих за мовою серед циганів у Харкові був таким же, як і в області за його межами, відповідно, 62,68% (598 осіб із 954 осіб) та 62,22% (853 особи із 1 371 особи). Не асимільовані за мовою становили абсолютну більшість серед циганів як у Харкові, так і на інших теренах області – 6 із 10-ти. Рівень частки україномовних серед циганів Харкова був майже вчетверо вищим, ніж серед циганів на інших теренах області за межами міста, відповідно, 6,08% (58 осіб із 954 осіб) та 23,41% (321 особа із 1 371 особи). Серед циганів Харкова лише кожен 16-й був україномовним, а серед циганів у Харківщині за межами обласного центру кожен 4-й був україномовним.

Натомість, рівень частки російськомовних серед циганів Харкова був майже втричі вищим, ніж серед циганів області за межами міста, відповідно, 30,71% (293 особи із 954 осіб) та 12,69% (174 особи із 1 371 особи) [Таблиці 7, 8]. Серед циганів у Харкові російськомовними були 3 із 10-ти, а серед циганів в області за його межами російськомовним був кожен 8-й.

Існували значні відмінності у рівні зосередження циганів у Харкові у залежності від рідної мови. Рівень частки Харкова серед не асимільованих за мовою циганів в області складав 41,21% (598 осіб із 1 451 особи). Однак, рівень частки обласного центру серед україномовних циганів Харківщини був значно нижчим – 15,30% (58 осіб із 379 осіб). Істотно вищим виявився рівень частки міста Харкова серед російськомовних циганів області – 62,74% (293 особи із 467 осіб) [Таблиці 7, 8]. Тобто, у Харкові зосереджувалася меншість не асимільованих за мовою циганів – 4 із 10-ти та лише кожен 6-й україномовний циган, але абсолютна більшість російськомовних циганів області – 6 із 10-ти.

Відрізнявся рівень зосередження циганів у Харківщині за межами Харкова у залежності від рідної мови. Переважна більшість не асимільованих за мовою та україномовних циганів в області мешкали за межами обласного центру, відповідно, 58,79% (853 особи із 1 451 особи) та 84,70% (321 особа із 379 осіб). Значно нижчим був рівень цих теренів за межами обласного центру серед російськомовних циганів області – 37,26% (174 особи із 467 осіб) [Таблиці 7, 8]. Тобто, в області за межами Харкова мешкала більшість не асимільованих за мовою та україномовних циганів, але меншість російськомовних циганів.

Отже, серед усього населення як Харкова, так і Харківщини за межами міста рівень частки циганів та їхня чисельність в абсолютних показниках були досить незначними. До того ж, рівень зосередження циганів у Харкові виявився одним із найнижчих. За цим рівнем цигани поступалися українцям, усьому населенню, росіянам та кожної з етнічних меншин, окрім росіян, за винятком молдован. Навпаки, в області за межами Харкова зосереджувалася абсолютна більшість циганів Харківщини. Значно відрізнялася також і мовна структура циганів у Харкові та в області за межами міста. Однак, рівень частки не асимільованих за мовою серед циганів не відрізнявся, абсолютну більшість серед них як у Харкові, так і на інших теренах області складали не асимільовані за мовою. Рівень частки україномовних серед циганів у Харкові залишався нижчим, ніж серед циганів, розселених в області за межами міста. Навпаки, рівень частки російськомовних серед циганів в обласному центрі

був помітно вищим, ніж серед циганів, які мешкали на інших теренах області. Однак, рівень частки україномовних серед циганів як в обласному центрі, так і у Харківщині за його межами був вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян.

Цигани у міськрадах Харківської області. Територіальне розміщення циганів у Харківщині виявилось досить нерівномірним. Цигани дисперсно розселені в окремих міськрадах та районах області, а їхня чисельність в абсолютних показниках була незначною – лише по декілька десятків осіб. Рівень частки циганів в етнічному складі населення усіх міськрад був досить незначним. Найвищим рівень частки циганів серед усього населення був у Лозівській та Куп'янській міськрадах, відповідно, 0,13% (99 осіб із 73 707 осіб) та 0,09% (58 осіб із 62 705 осіб) [Таблиці 11, 14]. В інших 4-х містах обласного підпорядкування мешкали лише поодинокі представники цієї етнічної меншини.

Поміж етнічних меншин у Лозівській та Куп'янській міськрадах цигани посідали 4-те місце і за чисельністю поступалися росіянам, білорусам та вірменам. Рівень частки циганів серед меншин, окрім росіян у Лозівській міськраді складав 8,13% (99 осіб із 1 218 осіб), а в Куп'янській – 6,15% (58 осіб із 943 осіб) [Таблиці 11, 14]. Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян у Лозівській міськраді кожен 12-й належав до циганів, а в Куп'янській – кожен 16-й.

У мовному середовищі циганів у Лозівській та Куп'янській міськрадах Харківщини розповсюдження набули асиміляційні процеси, хоча абсолютну більшість серед них складали не асимільовані за мовою. Рівень частки не асимільованих за мовою серед циганів у Лозівській міськраді досягав 71,72% (71 особа із 99 осіб), а в Куп'янській міськраді – 79,31% (46 осіб із 58 осіб). Тобто, якщо у Лозівській міськраді 7 із 10-ти циганів були не асимільованими за мовою, а в Куп'янській – 8 із 10-ти. Значним був рівень частки україномовних серед циганів як у Лозівській, так і в Куп'янській міськрадах, відповідно, 21,21% (21 особа із 99 осіб) та 18,97% (11 осіб із 58 осіб). Кожен 4-й серед циганів обох цих міськрад був україномовним. Рівень мовної українізації циганів був помітно вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян. Навпаки, досить незначним був рівень частки російськомовним серед циганів у Лозівській міськраді – 5,05% (5 осіб із 99 осіб), а особливо у Куп'янській – лише 1,72% (1 особа із 58 осіб) [Таблиці 11, 14]. У Лозівській міськраді серед циганів кожен 20-й був російськомовним, а в Куп'янській міськраді – лише кожен 58-й.

Отже, у 2-х міськрадах (Лозівській та Куп'янській) дисперсно розселені цигани, однак їхня чисельність, як і рівень їхньої частки в етнічному складі населення були незначними. В інших 4-х містах розселені лише поодинокі представники цієї етнічної меншини. Серед циганів Лозівській та Куп'янській міськрадах абсолютну більшість становили не асимільовані за мовою.

Цигани у районах Харківської області. Територіальна присутність циганів у районах Харківщини була нерівномірною. Проте, їхня чисельність в абсолютних показниках, як і рівень їхньої частки в етнічному складі населення кожного району залишалися досить незначними. Найвищим рівень частки циганів серед усього населення поміж усіх районів був у Вовчанському районі – 0,39% (211 осіб із 54 569 осіб). Значним був і рівень частки цього району серед циганів Харківщини – 9,08% (211 осіб із 2 325 осіб) [Таблиці 40, 4]. Серед загальної чисельності циганів області кожен 11-й мешкав у Вовчанському районі.

Децо нижчим був рівень частки циганів серед усього населення у Барвінківському районі – 0,37% (119 осіб із 32 060 осіб). Помітним був і рівень зосередження циганів у цьому районі – 5,12% (119 осіб із 2 325 осіб). Серед циганів області кожен 20-й мешкав у Барвінківщині [Таблиці 57, 4]. Найбільша за чисельністю громада циганів у Харківщині, за винятком обласного центру, мешкала у Балаклейському районі. Однак, рівень частки циганів серед усього населення району був незначним – лише 0,29% (271 особа із 92 794 осіб). Частка Балаклейщини серед циганів області досягала 11,66% (271 особа із 2 325 осіб) [Таблиці 34, 4]. Кожен 8-й циган Харківщини мешкав у Балаклейському районі.

В інших 4-х районах рівень частки циганів серед усього населення перевищував 0,10%: Дергачівському – 0,16% (158 осіб із 98 521 особи), Куп'янському – 0,15% (45 осіб із 29 882 осіб), Харківському – 0,12% (232 особи із 186 586 осіб) та Великобурлуцькому – 0,11% (30 осіб із 28 287 осіб) [Таблиці 31, 60, 27, 61]. Значним був рівень зосередження циганів у Дергачівському та Харківському районах, відповідно, 6,80% (158 осіб із 2 325 осіб) та 9,98% (232 особи із 2 325 осіб) [Таблиці 31, 27, 4]. Серед циганів області кожен 15-й мешкав у Дергачівському, а кожен 10-й у Харківському районі. До того ж, у Барвінківському районі цигани посідали 2-ге місце за чисельністю поміж усіх меншин після росіян, у Дергачівському та Балаклейському – 3-тє місце після росіян та білорусів, у Вовчанському – 4-тє місце після росіян, вірменів та білорусів.

Відрізнявся рівень частки циганів серед етнічних меншин, окрім росіян за окремими районами області. Найвищим цей рівень був у Барвінківському районі – 21,87% (119 осіб із 544 осіб) [Таблиця 57]. Кожен 5-й представник етнічних меншин, окрім росіян у районі належав до циганів. В інших 6-ти районах рівень частки циганів серед етнічних меншин був нижчим: Вовчанському – 17,47% (211 осіб із 1 198 осіб), Балаклейському – 15,00% (271 особа із 1 807 осіб), Дергачівському – 11,36% (158 осіб із 1 446 осіб), Куп'янському – 9,43% (45 осіб із 477 осіб), Харківському – 5,97% (332 особи із 3 884 осіб) та Великобурлуцькому – 5,08% (39 осіб із 591 особи) [Таблиці 40, 34, 31, 60, 27, 61]. В усіх інших 20-ти районах мешкали лише поодинокі представники цієї етнічної меншини.

У мовному середовищі циганів у районах Харківщини, де вони розселені, не набули значного розповсюдження асиміляційні процеси, бо в умовах малокомпактного типу розселення серед циганів переважала ендогамія. Тому, у 6-ти районах не асимільовані за мовою серед циганів складали абсолютну більшість: Дергачівському – 81,65% (129 осіб із 158 осіб), Куп'янському – 77,78% (35 осіб із 45 осіб), Барвінківському – 77,31% (92 особи із 119 осіб), Балаклейському – 64,94% (176 осіб із 271 особи), Великобурлуцькому – 60,00% (18 осіб із 30 осіб) та Вовчанському – 58,77% (124 особи із 211 осіб) [Таблиці 31, 60, 57, 34, 61, 40]. Лише серед циганів у Харківському районі не асимільовані за мовою опинилися в меншості – 32,33% (75 осіб із 232 осіб) [Таблиця 27]. У цьому районі серед циганів лише кожен 3-й виявився не асимільованим за мовою.

Зберігалися відмінності у рівні частки україномовних серед циганів поміж усіх районів. Серед циганів у Харківському районі україномовні становили відносну більшість – 48,28% (112 осіб із 232 осіб) [Таблиця 27]. Значним був рівень частки україномовних серед циганів у Вовчанщині та Великобурлуччині, відповідно, 34,60% (73 особи із 211 осіб) та 30,00% (9 осіб із 30 осіб) [Таблиці 40, 61]. Нижчим був цей рівень серед циганів ще у 3-х районах: Балаклейщині – 15,00% (41 особа із 271 особи), Дергачівщині – 6,33% (10 осіб із 158 осіб) та Барвінківщині – 2,52% (3 особи із 119 осіб) [Таблиці 34, 31, 57]. Лише серед циганів Куп'янщини не було жодного україномовного [Таблиця 60].

Існували відмінності у рівні частки російськомовних циганів за окремими районами. В усіх районах області, де мешкали цигани російськомовні серед них залишалися в меншості. Найвищим рівень частки російськомовних серед циганів був у 3-х районах: Барвінківському – 20,17%

(24 особи із 119 осіб), Харківському – 19,40% (45 осіб із 232 осіб) та Балаклеїському – 17,71% (48 осіб із 271 особи) [Таблиці 57, 27, 34]. Ще нижчим виявився рівень частки російськомовних серед циганів в інших 4-х районах: Дергачівському – 12,03% (19 осіб із 158 осіб), Куп'янському – 8,89% (4 особи із 45 осіб), Вовчанському – 6,63% (14 осіб із 211 осіб) та Великобурлуцькому – 3,33% (1 особа із 30 осіб) [Таблиці 31, 60, 40, 61]. У 6-ти із 7-ми районів, де мешкали цигани, не асимільовані за мовою складали абсолютну більшість. Україномовні становили серед циганів становили відносно більшість у Харківському районі. Російськомовні серед циганів були у меншості у всіх 7-ми районах області, де вони розселені.

Отже, у 7-ми районах Харківщини дисперсно розселені цигани, однак рівень їхньої частки в етнічному складі населення, як і їхня чисельність залишалися доволі незначними. А в інших 20-ти районах області мешкали лише поодинокі представники циганської етнічної меншини.

Висновки. Таким чином, цигани переважно дисперсно розселені на території Харківської області, а їхня чисельність, як і рівень частки в етнічному складі населення виявилися не значними – лише 2 325 осіб (0,08%). У Харківщині поміж усіх етнічних меншин за чисельністю в абсолютних показниках цигани поступалися росіянам, білорусам, євреям, вірменам, азербайджанцям, грузинам, татарам, молдованам та в'єтнамцям. Переважна більшість циганів Харківщини були мігрантами та їхніми нащадками у першому поколінні, попри те, що на теренах Слобожанщини цигани оселилися ще наприкінці XVII ст. Рівень урбанізації циганів був досить високим, однак на відміну від усіх етнічних меншин, за винятком молдован, переважна більшість циганів області мешкали не у Харкові, а на теренах Харківщини за межами міста. Традиційно цигани мають високий рівень ендогамії та зберігають малокомпактний тип розселення. Тому, абсолютну більшість серед них складали не асимільовані за мовою, а рівень частки російськомовних серед був найнижчим поміж усіх етнічних меншин, за винятком в'єтнамців. Попри те, що рівень частки російськомовних серед циганів залишався дещо вищим, ніж рівень частки серед них україномовних, за рівнем мовної українізації цигани переважали інші етнічні меншини, за винятком поляків, молдован та білорусів.

За рівнем урбанізації та за рівнем зосередження безпосередньо у Харкові україномовні цигани поступалися не асимільованим за мовою, а особливо російськомовним циганам. Навпаки, рівень частки сільських мешканців серед україномовних циганів Харківщини був помітно вищим, ніж

серед не асимільованих за мовою та російськомовних циганів. Рівень частки україномовних та не асимільованих за мовою серед міських циганів області був помітно нижчим, ніж серед сільських циганів. Натомість, рівень частки російськомовних серед міських циганів Харківщини виявився вищим, ніж серед сільських циганів. Тобто, спостерігалися досить значні відмінності у мовному середовищі циганів у Харківській області за поселенською мережею.

4.10 ПОЛЯКИ

Загальна чисельність поляків у Харківській області. 11-ю за чисельністю етнічною меншиною в області є поляки. Однак, їхня чисельність, як і їхня частка в етнічному складі населення Харківщини залишалися досить незначними – лише 0,07% (1 936 осіб із 2 895 813 осіб). Серед усього населення області лише кожен 1428-й мешканець належав до поляків. Поляки оселилися на теренах Слобожанщини, насамперед у Харкові ще у XIX ст. Незначним виявився також і рівень частки поляків серед сукупної чисельності етнічних меншин області – лише 0,24% (1 936 осіб із 819 732 осіб). Серед етнічних меншин Харківщини лише кожен 333-й був поляком. Дещо вищим був рівень поляків серед етнічних меншин, окрім росіян в області – 2,49% (1 936 осіб із 77 707 осіб) [Таблиця 4]. Тобто, серед загальної чисельності етнічних меншин, окрім росіян області лише кожен 40-й належав до поляків.

Рівень зосередження поляків у Харківській області був досить незначним – 1,34% (1 936 осіб із 144 130 осіб) і був значно нижчим, ніж рівень зосередження українців – 5,46% (2 048 699 осіб із 37 541 693 осіб), усього населення – 6,00% (2 895 813 осіб із 48 240 902 осіб), росіян – 8,90% (742 025 осіб із 8 334 141 особи) та етнічних меншин, окрім росіян – 3,57% (77 707 осіб із 2 176 429 осіб) [Таблиці 4, 1]. На теренах Харківщини мешкав лише кожен 74-й поляк України, кожен 17-й мешканець, кожен 18-й українець, кожен 11-й росіянин та кожен 28-й представник етнічних меншин, окрім росіян в Україні.

Таке незначне територіальне представництво поляків у Харківщині спричинено тим, що головним осередком розселення цієї етнічної меншини нині в Україні залишаються окремі райони Житомирщини, Львівщини та Хмельниччини. Тому, і рівень частки поляків серед усього населення Харківщини був помітно нижчим, ніж у цілому в Україні, відповідно, 0,07% (1 936 осіб із 2 895 813 осіб) та 0,30% (144 130 осіб із 48 240 902 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, в області лише кожен 1428-й мешканець належав до

поляків, а в Україні кожен 333-й мешканець був поляком. У Харківщині поміж етнічних меншин поляки посідали 11-те місце, а в Україні – 8-ме місце.

Рівень частки поляків серед сукупної чисельності етнічних меншин, окрім росіян в Харківщині був нижчим, ніж у цілому в Україні, відповідно, 2,49% (1 936 осіб із 77 707 осіб) та 6,62% (144 130 осіб із 2 176 429 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, серед загальної чисельності етнічних меншин, окрім росіян в області лише кожен 74-й належав до поляків, а в цілому в Україні – кожен 15-й.

У мовному середовищі поляків Харківщини значного розповсюдження набули асиміляційні процеси. Не асимільовані за мовою серед поляків були в меншості і рівень їхньої частки складав лише 7,39% (143 особи із 1 936 осіб). Значним був рівень частки серед них україномовних – 37,24% (721 особа). Абсолютну більшість серед поляків становили російськомовні – 53,62% (1 038 осіб) [Таблиця 4]. Тобто, серед поляків області кожен 13-й був асимільованим за мовою, більше третини – україномовними, але переважали російськомовні.

Рівень частки не асимільованих за мовою серед поляків Харківщини був учетверо нижчим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян в області, відповідно, 7,39% (143 особи із 1 936 осіб) та 32,26% (25 065 осіб із 77 707 осіб). Серед поляків лише кожен 13-й був не асимільованим за мовою, а серед етнічних меншин, окрім росіян – кожен 3-й. Рівень частки україномовних серед поляків в області був майже вчетверо вищим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 37,24% (721 особа із 1 936 осіб) та 9,64% (7 493 особи із 77 707 осіб). Серед поляків Харківщини більше третини були україномовними, а серед етнічних меншин, окрім росіян – лише кожен 10-й. Рівень частки україномовних серед поляків в області був майже на порядок вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян – 4,28% (31 724 особи із 742 025 осіб) [Таблиця 4]. Варто підкреслити також, що рівень частки україномовних серед поляків виявився найвищим поміж усіх етнічних меншин Харківщини.

Рівень частки російськомовних серед поляків Харківщини був нижчим, ніж серед етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 53,62% (1 038 осіб із 1 936 осіб) та 56,70% (44 059 осіб із 77 707 осіб) [Таблиця 4]. Однак, серед поляків, як і серед сукупної чисельності етнічних меншин, окрім росіян російськомовні складали абсолютну більшість.

Помітно відрізнявся рівень частки поляків у залежності від рідної мови серед етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині. Найнижчим був рівень

частки поляків серед не асимільованих за мовою етнічних меншин, окрім росіян і складав лише 0,57% (721 особа із 25 065 осіб). Істотно вищим був рівень частки поляків серед україномовних етнічних меншин, окрім росіян – 9,62% (721 особа із 7 493 осіб). Значно нижчим був рівень частки поляків серед російськомовних етнічних меншин, окрім росіян – 2,36% (1 038 осіб із 44 059 осіб) [Таблиця 4]. Тобто, серед не асимільованих за мовою етнічних меншин, окрім росіян області лише кожен 175-й був поляком, серед україномовних – кожен 15-й, а серед російськомовних етнічних меншин, окрім росіян кожен 42-й належав до поляків.

Мовна структура поляків Харківщини значно відрізнявся від мовної структури поляків України. Рівень частки не асимільованих за мовою серед поляків в області був нижчим, ніж в Україні, відповідно, 7,39% (143 особи із 1 936 осіб) та 12,95% (18 660 осіб із 144 130 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, серед поляків області лише кожен 13-й був не асимільованим за мовою, а в Україні – кожен 7-й.

Рівень частки україномовних серед поляків Харківщини був майже вдвічі нижчим, ніж серед поляків в Україні, відповідно, 37,24% (721 особа із 1 936 осіб) та 70,96% (102 268 осіб із 144 130 осіб). Серед поляків області кожен 3-й був україномовним, а серед поляків в Україні абсолютну більшість складали україномовні – 7 із 10-ти. Навпаки, рівень частки російськомовних серед поляків Харківщини був істотно вищим, ніж в Україні, відповідно, 53,62% (1 038 осіб із 1 936 осіб) та 15,61% (22 495 осіб із 144 130 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, серед поляків Харківської області російськомовні складали абсолютну більшість, а серед поляків в Україні російськомовним був лише кожен 6-й.

Відрізнявся рівень зосередження поляків у Харківщині у залежності від рідної мови. Рівень зосередження не асимільованих за мовою та україномовних поляків був нижчим, відповідно, 0,77% (143 особи із 18 660 осіб) та 0,71% (721 особа із 102 268 осіб), ніж російськомовних поляків – 4,61% (1 038 осіб із 22 495 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, в області мешкав кожен 130-й не асимільований за мовою, кожен 55-й україномовний та 41-й російськомовний поляк України.

Зберігалися незначні відмінності у рівні частки україномовних поляків серед україномовного населення Харківщини та у рівні частки російськомовних поляків серед російськомовного населення області, відповідно, 0,05% (721 особа із 1 557 980 осіб) та 0,08% (1 038 осіб із 1 282 659 осіб) [Таблиця 4]. До того ж, за чисельністю україномовні поляки

поступалися російськомовним полякам. Серед україномовного населення області кожен 2000-й належав до поляків, а серед російськомовного населення кожен 1250-й належав до поляків.

Отже, в етнічному складі населення Харківської області рівень частки поляків, як і їхня чисельність в абсолютних показниках виявилися доволі незначними. Рівень частки поляків серед усього населення Харківщини був значно нижчим, ніж рівень частки поляків серед загальної чисельності населення України. Рівень частки не асимільованих за мовою серед поляків виявився найнижчим, порівняно з переважною більшістю етнічних меншин, окрім росіян, за винятком євреїв. Навпаки, рівень частки україномовних серед поляків виявився найвищим, порівняно з усіма іншими етнічними меншинами. Однак, абсолютну більшість серед поляків в області складали російськомовні. До того ж, рівень частки україномовних серед поляків молдован у Харківщині був істотно вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян.

Міські та сільські поляки Харківської області. Рівень частки поляків в етнічному складі міського та сільського населення Харківщини був досить незначним і фактично не відрізнявся. Серед міського населення цей рівень складав 0,07% (1 635 осіб із 2 266 401 особи), а серед сільського населення – 0,05% (301 особа із 629 412 осіб) [Таблиці 5, 6]. Тобто, серед міського населення області кожен 1428-й був поляком, серед сільського населення – кожен 2000-й.

Рівень частки поляків серед міського населення області був нижчим, ніж серед міського населення України, відповідно, 0,07% (1 635 осіб із 2 266 401 особи) та 0,31% (99 646 осіб із 32 290 729 осіб). Серед міського населення області кожен 1428-й був поляком, а серед міського населення в Україні кожен 322-й належав до поляків. Рівень зосередження міських поляків у Харківщині складав лише 1,64% (1 635 осіб із 99 646 осіб) і був помітно нижчим, ніж рівень частки області серед міських українців – 6,50% (1 536 698 осіб із 23 658 227 осіб), усього міського населення – 7,02% (2 266 401 особа із 32 290 729 осіб), міських росіян – 8,81% (637 659 осіб із 7 236 704 осіб) та міських етнічних меншин, окрім росіян – 5,41% (65 515 осіб із 1 210 034 осіб) [Таблиці 5, 2]. У міському середовищі області мешкав кожен 61-й міський поляк України, кожен 15-й міський українець, кожен 14-й міський мешканець, кожен 11-й міський росіянин та кожен 18-й представник міських етнічних меншин, окрім росіян в Україні.

Рівень урбанізації поляків у Харківській області складав 84,45% (1 635 осіб із 1 936 осіб). За рівнем урбанізації поляки переважали українців – 75,01% (1 536 698 осіб із 2 048 813 осіб), усе населення – 78,26% (2 266 401 особа із 2 895 813 осіб) та етнічні меншини, крім росіян – 84,31% (65 315 осіб із 77 707 осіб), але дещо поступалися росіянам – 85,93% (637 659 осіб із 742 025 осіб). Переважна більшість поляків області були міськими мешканцями. Рівень урбанізації поляків у Харківщині був помітно вищим, ніж рівень урбанізації поляків в Україні, відповідно, 84,45% (1 635 осіб із 1 936 осіб) та 69,14% (99 646 осіб із 144 130 осіб) [Таблиці 5, 2]. Тобто, абсолютна більшість поляків мешкали в урбаністичному середовищі як у Харківській області, так і в цілому в Україні.

Рівень частки Харківщини серед сільських поляків України був незначним – лише 0,68% (301 особа із 44 484 осіб) і помітно поступався рівню частки області серед сільського населення України – 3,95% (629 412 осіб із 15 950 173 осіб), сільських українців – 3,69% (512 001 особа із 13 883 466 осіб), сільських етнічних меншин, окрім росіян – 1,33% (12 910 осіб із 966 395 осіб), а особливо серед сільських росіян – 9,51% (104 366 осіб із 1 097 437 осіб) [Таблиці 6, 3]. В області мешкав кожен 147-й сільський поляк України, кожен 25-й сільський мешканець, кожен 27-й сільський українець, кожен 10-й сільський росіянин та кожен 75-й представник сільських етнічних меншин, окрім росіян в Україні.

Рівень частки сільського населення серед поляків області був нижчим – 15,55% (301 особа із 1 936 осіб), ніж серед українців – 24,99% (512 001 особа із 2 048 699 осіб) та усього населення – 21,74% (629 412 осіб із 2 895 813 осіб), але вищим, ніж серед росіян та етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 14,07% (104 366 осіб із 742 025 осіб) та 15,69% (12 910 осіб із 77 707 осіб). Серед поляків кожен 3-й мешкав у сільській місцевості, серед українців – кожен 4-й, серед усього населення – кожен 5-й, серед етнічних меншин, окрім росіян – кожен 6-й, а серед росіян – кожен 7-й. Рівень частки сільського населення серед поляків області був удвічі нижчим, ніж в Україні, відповідно, 15,55% (301 особа із 1 936 осіб) та 30,86% (44 484 особи із 144 130 осіб) [Таблиці 6, 3]. Серед поляків області кожен 6-й був сільським мешканцем, а серед поляків України кожен 3-й.

Зберігалися відмінності у мовній структурі поляків у міському та сільському середовищі Харківщини. Рівень частки не асимільованих за мовою серед міських поляків області був нижчим, ніж серед сільських поляків, відповідно, 7,16% (117 осіб із 1 635 осіб) та 8,64% (26 осіб із 301

особи) [Таблиці 5, 6]. Тобто, серед міських поляків області лише кожен 14-й виявився не асимільованим за мовою, а серед сільських поляків – кожен 12-й.

Рівень частки україномовних серед міських поляків Харківщини був удвічі нижчим, ніж серед сільських поляків, відповідно, 32,72% (535 осіб із 1 635 осіб) та 61,79% (186 осіб із 301 особи). Серед міських поляків області кожен 3-й був україномовним, а серед сільських поляків україномовні складали абсолютну більшість. В умовах дисперсного розселення у сільській місцевості Харківської області у середовищі поляків розгорнулися природні процеси мовної українізації. Однак, рівень частки російськомовних серед міських поляків Харківщини був удвічі вищим, порівняно з цим рівнем серед сільських поляків, відповідно, 58,78% (961 особа із 1 635 осіб) та 25,58% (77 осіб із 301 особи) [Таблиці 5, 6]. Серед міських поляків області абсолютну більшість становили російськомовні, а серед сільських поляків російськомовним був кожен 4-й.

Спостерігалися помітні відмінності у мовній структурі міських поляків у Харківщині та в цілому в Україні. Рівень частки не асимільованих за мовою серед міських поляків області виявився дещо нижчим, ніж серед міських поляків в Україні, відповідно, 7,16% (117 осіб із 1 635 осіб) та 11,82% (11 780 осіб із 99 646 осіб) [Таблиці 5, 2]. Серед міських поляків області кожен 14-й був не асимільованим за мовою, а серед міських поляків України – кожен 8-й.

Рівень частки україномовних серед міських поляків у Харківщині виявився удвічі нижчим, ніж серед міських поляків в Україні у цілому, відповідно, 32,72% (535 осіб із 1 635 осіб) та 67,52% (67 278 осіб із 99 646 осіб). Серед міських поляків області – кожен 3-й був україномовним, а в Україні – 2 із 3-х серед них були україномовними. Рівень частки російськомовних серед міських поляків у Харківщині був утричі вищим, ніж у цілому в Україні, відповідно, 58,78% (961 особа із 1 541 особи) та 20,20% (20 128 осіб із 99 646 осіб) [Таблиці 5, 2]. Тобто, серед міських поляків в області російськомовні складали абсолютну більшість, а серед міських поляків України російськомовним був кожен 5-й.

Значні відмінності зберігалися у мовній структурі сільських поляків у Харківщині та в Україні. Рівень частки не асимільованих за мовою серед сільських поляків області був майже вдвічі нижчим, ніж цей рівень серед сільських поляків України, відповідно, 8,64% (26 осіб із 301 особи) та 15,47% (6 880 осіб із 44 484 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тобто, серед сільських поляків Харківської області не асимільованим за мовою був кожен 12-й, а в цілому в Україні – кожен 6-й.

Рівень частки україномовних серед сільських поляків Харківщини був помітно нижчим, ніж серед сільських поляків України, відповідно, 61,79% (186 осіб із 301 особи) та 78,66% (34 990 осіб із 44 484 осіб). Україномовні складали абсолютну більшість серед сільських поляків як в області, так і в Україні. Рівень частки російськомовних серед сільських поляків Харківщини був майже вп'ятеро вищим, ніж в Україні, відповідно, 25,58% (77 осіб із 301 особи) та 5,32% (2 367 осіб із 44 484 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тобто, серед сільських поляків області російськомовним був кожен 4-й, а в Україні – лише кожен 19-й.

Існували відмінності у рівні урбанізації поляків у Харківщині у залежності від рідної мови. Рівень урбанізації не асимільованих за мовою та україномовних поляків, відповідно, 81,82% (117 осіб із 143 осіб) та 74,20% (535 осіб із 721 особи) був нижчим, ніж російськомовних поляків – 92,58% (961 особа із 1 038 осіб) [Таблиця 5]. Однак, більшість не асимільованих за мовою, україномовних та російськомовних поляків Харківщини належали до міського населення.

Зберігалися відмінності у рівні частки сільського населення серед поляків області у залежності від рідної мови. Серед не асимільованих за мовою поляків частка сільських мешканців складала 18,18% (26 осіб із 143 осіб) та 54,92% (279 осіб із 508 осіб). Рівень частки сільського населення серед україномовних поляків був ще вищим – 25,80% (279 осіб із 721 особи). Найнижчим цей рівень виявився серед російськомовних поляків – 7,42% (77 осіб із 1 038 осіб) [Таблиця 6]. Тобто, серед не асимільованих за мовою поляків Харківщини сільським мешканцем був кожен 6-й, серед україномовних поляків – кожен 4-й, а серед російськомовних поляків лише кожен 13-й мешкав у сільській місцевості.

Отже, в етнічному складі міського та сільського населення Харківській області рівень частки поляків, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були досить незначними. Рівень частки поляків серед міського та сільського населення Харківщини був помітно нижчим, ніж рівень частки поляків серед міського та сільського населення України. Рівень урбанізації поляків в області був вищим, ніж рівень урбанізації українців, усього населення та етнічних меншин, окрім росіян, але дещо нижчим, ніж рівень урбанізації росіян. І, навпаки, рівень частки сільського населення серед поляків Харківщини залишався нижчим, ніж серед українців, усього населення та етнічних меншин, окрім росіян, але дещо вищим, ніж серед росіян. Помітні відмінності спостерігалися в мовній структурі поляків за поселенською

мережею. Не асимільовані за мовою серед міських та сільських поляків залишалися в меншості. До того ж, якщо серед міських поляків Харківщини україномовні залишалися в меншості, то серед сільських поляків області абсолютну більшість складали україномовні. Серед міських поляків абсолютну більшість складали російськомовні, а серед сільських поляків зросійщені за мовою залишалися в меншості. Рівень частки україномовних серед міських та сільських поляків Харківщини залишався помітно вищим, ніж рівень мовної українізації міських та сільських росіян області.

Поляки у Харкові та в області за межами міста. Зберігалися незначні відмінності у рівні частки поляків в етнічному складі населення міста Харкова та інших територій Харківщини. Серед усього населення обласного центру рівень частки поляків складав лише 0,08% (1 186 осіб із 1 449 871 особи), а серед усього населення інших теренів області цей рівень був ще нижчим – 0,05% (750 осіб із 1 445 942 осіб) [Таблиці 7, 8]. Серед населення Харкова кожен 1250-й був поляком, а в області за межами міста – кожен 2000-й належав до поляків.

У Харкові зосереджувалася абсолютна більшість поляків Харківської області – 61,26% (1 186 осіб із 1 936 осіб). За рівнем зосередження у місті поляки переважали українців – 43,16% (884 228 осіб із 2 048 699 осіб) та все населення – 50,01% (1 449 871 особа із 2 895 813 осіб), але поступалися росіянам – 66,92% (496 538 осіб із 742 025 осіб) та етнічним меншинам, окрім росіян – 66,67% (51 805 осіб із 77 707 осіб). У Харкові мешкала переважна більшість поляків, як росіян та етнічних меншин, окрім росіян, половина всього населення, але меншість українців. Незначним був рівень частки поляків серед етнічних меншин, окрім росіян у Харкові – 2,29% (1 186 осіб із 51 805 осіб) [Таблиці 7, 4]. Серед етнічних меншин, окрім росіян у місті лише кожен 51-й належав до поляків.

За рівнем зосередження в інших теренах Харківщини за межами Харкова поляки – 38,74% (750 осіб із 1 936 осіб) поступалися українцям – 56,84% (1 164 471 особа із 2 048 699 осіб) та всьому населенню – 49,99% (1 445 942 осіб із 2 895 813 осіб), але переважали росіян – 33,08% (245 487 осіб із 742 025 осіб) та етнічні меншини, крім росіян – 33,33% (25 902 осіб із 77 707 осіб). Меншість поляків, як росіян та етнічних меншин, окрім росіян області мешкали за межами міста, половина всього населення та більшість українців. Незначним був рівень частки поляків серед етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині за межами Харкова – 5,69% (1 475 осіб із 25 902

осіб) [Таблиці 8, 4]. Серед етнічних меншин, окрім росіян на цих теренах області – кожен 34-й був поляком.

Зберігалися відмінності у мовній структурі поляків у Харкові та на інших теренах Харківщини. Однак, рівень частки не асимільованих за мовою серед поляків у Харкові був таким же, як і в області за межами обласного центру, відповідно, 7,59% (90 осіб із 1 186 осіб) та 7,07% (53 особи із 705 осіб) [Таблиці 7, 8]. Тобто, серед поляків Харкова та в області за межами міста кожен 13-й виявився не асимільованим за мовою.

Істотно відрізнявся рівень частки україномовних серед поляків Харкова та на інших теренах області, відповідно, 24,70% (293 особи із 1 186 осіб) та 57,06% (428 осіб із 705 осіб). Тобто, серед поляків міста кожен 4-й був україномовним, а серед поляків в області за межами обласного центру україномовні становили абсолютну більшість. Рівень частки російськомовних серед поляків Харкова був удвічі вищим, ніж серед поляків області за межами міста, відповідно, 66,69% (791 особа із 1 186 осіб) та 32,93% (247 осіб із 750 осіб) [Таблиці 7, 8]. Тобто, серед поляків у Харкові 2 із 3-х були російськомовними, а серед поляків на інших теренах області кожен 3-й був російськомовним.

Значні відмінності були також і в рівні зосередження поляків у Харкові у залежності від рідної мови. Рівень частки міста серед не асимільованих за мовою та російськомовних поляків в області, відповідно, 62,93% (90 осіб із 143 осіб) та 76,20% (791 особа із 1 038 осіб) був значно вищим, ніж серед україномовних поляків – 40,64% (293 особи із 721 особи) [Таблиці 7, 8]. Тобто, у Харкові мешкали 6 із 10-ти не асимільованих за мовою поляків області, 3 із 4-х російськомовних поляків, але меншість (4 із 10-ти) україномовних поляків.

Відрізнявся рівень зосередження поляків у Харківщині за межами Харкова у залежності від рідної мови. Найвищим був рівень зосередження на цих теренах україномовних поляків – 59,36% (428 осіб із 721 особи). Значно нижчим був рівень зосередження не асимільованих за мовою та російськомовних поляків, відповідно, 37,07% (53 особи із 143 осіб) та 23,80% (247 осіб із 1 038 осіб) [Таблиці 7, 8]. Тобто, у Харківщині за межами Харкова зосереджувалася абсолютна більшість україномовних поляків (6 із 10-ти), кожен 3-й не асимільований за мовою та кожен 4-й російськомовний поляк області.

Отже, серед усього населення як Харкова, так і Харківщини за межами міста рівень частки поляків та їхня чисельність в абсолютних показниках

були доволі незначними. Однак, за рівнем зосередження у Харкові поляки переважали українців та все населення, але поступалися росіянам та етнічним меншинам, окрім росіян. І, навпаки, в області за межами Харкова рівень зосередження поляків виявився нижчим, ніж рівень зосередження українців та всього населення, але нижчим, ніж росіян та етнічних меншин, окрім росіян. Досить помітно відрізнялася мовна структура поляків, які мешкали у Харкові та в області за межами міста. Однак, як серед поляків в обласному центрі, так і в Харківщині за межами міста не асимільовані за мовою залишалися в меншості. До того ж, якщо серед поляків Харкова україномовні складали меншість, то серед поляків в області за межами обласного центру україномовні становили абсолютну більшість. Навпаки, серед поляків зосереджених у Харкові абсолютну більшість складали російськомовні, а серед поляків в області за межами міста зросійщені за мовою залишалися в меншості. Однак, рівень частки україномовних серед поляків як в обласному центрі, так і у Харківщині за його межами був значно вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян.

Територіальне представництво поляків у всіх 6-ти містах обласного підпорядкування та 27-ми районах Харківської області залишалося досить незначним. У кожній із цих міськрад та кожному районі Харківщини розселені лише поодинокі представники польської етнічної меншини.

Висновки. Таким чином, поляки дисперсно розселені на території Харківської області, а їхня чисельність, як і рівень частки в етнічному складі населення виявилися досить незначними – лише 1 936 осіб (0,07%). У Харківщині поміж усіх етнічних меншин за чисельністю в абсолютних показниках поляки поступалися росіянам, білорусам, євреям, вірменам, азербайджанцям, грузинам, татарам, молдованам, в'єтнамцям та циганам. На теренах Слобожанщини, насамперед у Харкові поляки оселилися ще у XIX ст. Переважна більшість поляків належали до міського населення і мешкали безпосередньо в обласному центрі. Більшість серед поляків складали російськомовні, а рівень частки не асимільованих за мовою серед них був найнижчим, порівняно з усіма іншими етнічними меншинами, за винятком євреїв. Однак, рівень частки україномовних серед поляків був найвищим поміж усіх без винятку етнічних меншин області.

За рівнем урбанізації та за рівнем зосередження у Харкові україномовні поляки значно поступалися не асимільованим за мовою, а особливо російськомовним полякам. Навпаки, рівень частки сільського населення серед україномовних поляків був помітно вищим, ніж серед не асимільованих за

мовою та російськомовних поляків. Рівень частки україномовних серед міських поляків був помітно нижчим, ніж серед сільських поляків. До того ж, серед поляків у сільській місцевості абсолютну більшість складали україномовні. Натомість, рівень частки серед російськомовних серед міських поляків виявився вищим, ніж серед сільських поляків. Тобто, спостерігалися досить істотні відмінності у мовному середовищі поляків у Харківщині за поселенською мережею.

Розділ 5

УКРАЇНОМОВНЕ НАСЕЛЕННЯ

Загальна чисельність україномовного населення Харківської області.

Попри прикордонний статус, абсолютну більшість серед усього населення Харківщини становило україномовне населення – 53,80% (1 557 980 осіб із 2 895 813 осіб). Однак, рівень частки українців серед загальної чисельності населення Харківської області залишався значно вищим – 70,75% (2 048 699 осіб). Тобто, за чисельністю в абсолютних показниках україномовне населення значно поступалося українцям на 490 719 осіб. Рівень частки україномовного населення серед усього населення області виявився нижчим, ніж рівень частки українців на 16,95% [Таблиця 4]. Попри ці відмінності, як україномовне населення, так і українці становили абсолютну більшість серед усього населення Харківщини. Тому, визначальною ознакою етномовного складу населення області залишається домінування за чисельністю українців та україномовного населення.

Рівень частки Харківщини серед загальної чисельності україномовного населення в Україні досягав 4,78% (1 557 980 осіб із 32 577 468 осіб). Однак, рівень частки області серед загальної чисельності українців та всього населення України був помітно вищим, відповідно, 5,46% (2 048 699 осіб із 37 541 693 осіб) та 6,00% (2 895 813 осіб із 48 240 902 осіб) [Таблиці 4, 1]. На теренах Харківщини зосереджувався кожен 21-й представник україномовного населення, кожен 18-й українець та кожен 17-й представник усього населення України.

До того ж, рівень частки україномовного населення серед загальної чисельності населення Харківської області виявився помітно нижчим, ніж серед усього населення України, відповідно 53,80% (1 557 980 осіб із 2 895 813 осіб) та 67,53% (32 577 468 осіб із 48 240 902 осіб) [Таблиці 4, 1]. Тобто, якщо серед усього населення Харківщини україномовне населення складало лише дещо більше половини, то серед усього населення України – дві третини.

Україномовне населення Харківської області складалося в абсолютній більшості лише з україномовних українців – 97,48% (1 518 763 осіб із 1 557 980 осіб). А рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян, як і їхня чисельність в абсолютних показниках залишалися досить незначними, відповідно, 2,04% (31 724 особи) та 0,48% (7 493 осіб) [Таблиця 4]. Тобто, серед україномовного населення

Харківщини лише кожен 49-й належав до росіян, а кожен 208-й – до етнічних меншин, окрім росіян. Аналогічною виявилася також і етнічна структура україномовного населення і в цілому в Україні. Зокрема, рівень частки україномовних українців досягав 98,14% (31 970 728 осіб із 32 577 468 осіб). А рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення України був також досить незначним, відповідно, лише 1,01% (328 152 особи) та 0,85% (278 588 осіб) [Таблиця 1].

Варто зазначити також, що серед україномовного населення Харківщини рівень частки україномовних росіян виявився вдвічі вищим, ніж серед усього україномовного населення України, відповідно 2,04% та 1,01%. Це пов'язано з тим, що рівень частки росіян серед загальної чисельності населення області був помітно вищим, ніж серед усього населення України. І, навпаки, рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення області залишався майже удвічі нижчим, ніж серед україномовного населення України, відповідно, 0,48% та 0,85% [Таблиці 4, 1].

Отже, серед загальної чисельності населення Харківської області абсолютну більшість становило україномовне населення, як і українці. Однак, рівень частки україномовного населення серед усього населення Харківщини виявився помітно нижчим, ніж серед усього населення України. Україномовне населення Харківської області складалося майже винятково з україномовних українців.

Міське та сільське україномовне населення Харківської області. Зберігалися також і досить істотні відмінності у рівні частки україномовного населення серед усього населення Харківської області за поселенською мережею. Зокрема, серед міського населення Харківщини цей рівень залишився істотно нижчим, ніж серед сільського населення області, відповідно, 46,49% (1 053 717 осіб із 2 266 401 особи) та 80,12% (504 263 осіб із 629 412 осіб) [Таблиці 5, 6]. Тобто, якщо серед міського населення Харківщини україномовне населення опинилося в меншості, то серед сільського населення області україномовне населення становило абсолютну більшість – 4 із 5-ти.

Рівень частки україномовного населення серед міського населення Харківщини виявився також істотно нижчим, ніж рівень частки українців, відповідно, 46,49% (1 053 717 осіб із 2 266 401 особи) та 67,80% (1 536 698 осіб). Тобто, серед усього населення урбаністичного середовища області україномовне населення опинилося в меншості, на тлі того, що українці

становили абсолютну більшість. До того ж, в урбаністичному середовищі Харківщини україномовне населення за чисельністю в абсолютних показниках поступалося українцям на 482 981 особу, а рівень частки україномовного населення серед міського населення був нижчим, ніж рівень частки українців на 21,31% [Таблиця 5].

Рівень частки Харківської області серед загальної чисельності міського україномовного населення України складав 5,58% (1 053 717 осіб із 18 894 536 осіб). При цьому, рівень частки області серед міських українців та усього міського населення України залишався вищим, відповідно, 6,50% (1 536 698 осіб із 23 658 227 осіб) та 7,02% (2 266 401 особи із 32 290 729 осіб) [Таблиці 5, 2]. Для порівняння, в урбаністичному середовищі Харківщини зосереджувався кожен 18-й представник міського україномовного населення, кожен 15-й міський українець та кожен 14-й представник усього міського населення України.

До того ж, рівень частки україномовного населення серед міського населення Харківщини був помітно нижчим, ніж серед міського населення України, відповідно, 46,49% (1 053 717 осіб із 2 266 401 особи) та 58,51% (18 894 536 осіб із 32 290 729 осіб) [Таблиці 5, 2]. Тобто, якщо серед міського населення області україномовне населення залишалося в меншості, то серед міського населення України україномовне населення становило абсолютну більшість.

Варто зазначити також, що рівень урбанізації україномовного населення у Харківській області 67,63% (1 053 717 осіб із 1 557 980 осіб) виявився помітно нижчим, ніж українців – 75,01% (1 536 698 осіб із 2 048 699 осіб) та всього населення – 78,26% (2 266 401 особи із 2 895 813 осіб). Проте, рівень урбанізації україномовного населення в Харківщині був вищим, ніж у цілому в Україні, відповідно, 67,63% (1 053 717 осіб із 1 557 980 осіб) та 58,00% (18 894 536 осіб із 32 577 468 осіб) [Таблиці 5, 2]. Однак, як у Харківщині, так і в цілому в Україні, переважна більшість україномовного населення належали до міського населення. Тобто, абсолютна більшість україномовного населення як у Харківській області, так і в Україні в цілому мешкали не в сільській місцевості, а зосереджувалися якраз в урбаністичному середовищі.

Україномовне міське населення Харківської області складалося переважно лише з україномовних українців, частка яких досягала 97,35% (1 025 799 осіб із 1 053 717 осіб). Рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян залишався досить незначним,

відповідно, 2,20% (23 207 осіб) та 0,45% (4 731 особи) [Таблиця 5]. Подібною була також і етнічна структура міського україномовного населення і в цілому в Україні. Зокрема, рівень частки україномовних українців складав 97,74% (18 467 593 особи із 18 894 536 осіб), рівень частки україномовних росіян – 1,34% (252 539 осіб), а рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян – 0,92% (174 404 особи) [Таблиця 2]. Варто зазначити, що серед міського україномовного населення Харківщини рівень частки україномовних росіян залишався дещо вищим, ніж серед усього міського україномовного населення України. І, навпаки, рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед міського україномовного населення області був дещо нижчим, ніж серед загальної чисельності міського україномовного населення України.

На відміну від міського населення Харківщини, серед сільського населення значних відмінностей у рівні частки україномовного населення та українців не існувало. Рівень частки україномовного населення серед сільських мешканців області досягав 80,12% (504 263 особи із 629 412 осіб), а рівень частки українців був дещо вищим – 81,35% (512 001 особи). У сільській місцевості Харківщини україномовне населення за чисельністю поступалося українцям лише 7 738 осіб. Рівень частки україномовного населення серед сільського населення області був нижчим, ніж рівень частки українців лише на 1,23% [Таблиця 6].

Отже, україномовне населення, як і українці, становили абсолютну більшість серед сільського населення Харківщини. 4 із 5-ти сільських мешканців області належали до україномовного населення та українців. Сільське населення Харківщини характеризувалося етнічною та мовною однорідністю, а значних відмінностей у його мовному та етнічному складі не існувало.

Рівень частки Харківської області серед загальної чисельності сільського україномовного населення України становив 3,69% (504 263 осіб із 13 682 932 осіб). При цьому, рівень частки області серед загальної чисельності сільських українців України був таким же, як і рівень частки україномовного населення – 3,69% (512 001 осіб із 13 883 466 осіб), а рівень частки Харківщини серед усього сільського населення України виявився дещо вищим – 3,95% (629 412 осіб із 15 950 173 особи) [Таблиці 6, 3]. Тобто, у сільській місцевості Харківської області мешкав кожен 27-й представник сільського україномовного населення та сільський українець, а також кожен 25-й сільський мешканець України.

До того ж, рівень частки україномовного населення серед сільського населення Харківської області був дещо нижчим, ніж серед сільського населення України, відповідно, 80,12% (504 263 осіб із 629 412 осіб) та 85,79% (13 682 932 особи із 15 950 173 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тобто, серед сільського населення як у Харківщині, так і в Україні у цілому, абсолютну більшість складало україномовне населення. Тому сільське населення як Харківської області, так і України у цілому характеризувалося етнічною однорідністю.

Рівень частки сільського населення серед україномовного населення Харківщини був помітно вищим – 32,37% (504 263 особи із 1 557 980 осіб), ніж серед українців – 24,99% (512 001 особи із 1 636 698 осіб) та серед усього населення області 21,74% (629 412 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиця 6]. Тобто, сільським мешканцем у Харківщині був кожен 3-й представник україномовного населення, кожен 4-й українець та кожен 5-й представник усього населення області.

Проте, рівень частки сільського населення серед україномовного населення Харківської області залишався помітно нижчим, ніж серед загальної чисельності україномовного населення України, відповідно, 32,37% (504 263 особи із 1 557 980 осіб) та 42,00% (13 682 932 осіб із 32 577 468 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тобто, серед україномовного населення як у Харківщині, так і в цілому в Україні, сільські мешканці залишалися в меншості.

Україномовне сільське населення Харківщини складалося переважно лише з україномовних українців – 97,76% (492 984 особи із 504 263 осіб), а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян, як і їхня чисельність в абсолютних показниках залишалися доволі незначними, відповідно, 1,69% (8 517 осіб) та 0,55% (2 762 особи) [Таблиця 6]. Подібною була також і етнічна структура сільського україномовного населення і в Україні у цілому. Так, рівень частки україномовних українців досягав 98,69% (13 503 135 осіб із 13 682 932 осіб), а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян складав, відповідно, 0,55% (75 613 осіб) та 0,76% (104 184 особи) [Таблиця 3]. Варто зазначити, що серед сільського україномовного населення Харківщини рівень частки україномовних росіян виявився помітно вищим, ніж серед усього сільського україномовного населення України. І, навпаки, рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед сільського україномовного населення області залишався дещо нижчим, ніж серед сільського україномовного населення в Україні.

Отже, рівень частки україномовного населення серед міського та сільського населення Харківської області істотно відрізнявся. При цьому, якщо серед міського населення Харківщини україномовне населення опинилося в меншості, то серед сільського населення області україномовне населення становило абсолютну більшість. У цілому ж в Україні україномовне населення домінувало за чисельністю в абсолютних показниках як серед міського, так і серед сільського населення. Рівень урбанізації україномовного населення у Харківщині та в цілому в Україні виявився нижчим, ніж рівень урбанізації українців та всього населення. Міське та сільське україномовне населення як Харківської області, так і України в цілому складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були незначними.

Україномовне населення у місті Харкові та в Харківській області за межами обласного центру. Ще більш істотні відмінності у рівні частки україномовного населення зберігалися серед усього населення міста Харкова та населення Харківщини за межами обласного центру. Зокрема, якщо серед загальної чисельності населення Харкова україномовне населення опинилося в меншості – 31,77% (460 607 осіб із 1 449 871 осіб), то серед усього населення на інших теренах області україномовне населення становило абсолютну більшість – 75,89% (1 097 373 осіб 1 445 942 осіб) [Таблиці 7, 8]. Тобто, якщо серед усього населення обласного центру україномовне населення не досягало і третини, то серед усього населення області за межами Харкова 3 із 4-х мешканців належали до україномовного населення. Тому, мовна структура населення Харкова, якраз за рахунок україномовного населення, помітно відрізнялася від мовної структури населення інших теренів Харківщини за межами обласного центру.

Рівень частки україномовного населення серед загальної чисельності населення Харкова виявився майже удвічі нижчим, ніж рівень частки українців, відповідно, 31,77% (460 607 осіб із 1 449 871 осіб) та 60,99% (884 228 осіб). Тобто, якщо україномовне населення опинилося в меншості серед усього населення обласного центру, то українці становили абсолютну більшість. При цьому, україномовне населення поступалося українцям за чисельністю на 423 621 особу. А рівень частки україномовного населення серед усього населення Харкова залишався нижчим, ніж рівень частки українців на 29,22% [Таблиця 7].

До того ж, рівень частки міста Харкова серед загальної чисельності

україномовного населення Харківської області складав лише 29,56% (460 607 осіб із 1 557 980 осіб). При цьому, рівень частки обласного центру серед українців та всього населення Харківщини був помітно вищим, відповідно, 43,16% (884 228 осіб із 2 048 699 осіб) та 50,01% (1 449 871 особи із 2 895 813 осіб) [Таблиці 7, 4]. Для порівняння, мешканцем Харкова був лише 3-й представник україномовного населення, 4 із 5-ти українців та кожен 2-й мешканець Харківської області.

Рівень частки Харкова серед усього міського україномовного населення Харківщини складав 43,71% (460 607 осіб із 1 053 717 осіб). Однак, рівень частки обласного центру серед міських українців області та серед міського населення Харківщини виявився помітно вищим, відповідно, 57,54% (884 228 осіб із 1 536 698 осіб) та 63,97% (1 449 871 осіб із 2 266 401 особи) [Таблиці 7, 5]. Тобто, якщо у місті Харкові зосереджувалася меншість україномовного міського населення Харківщини, то переважна більшість українців та всього населення урбаністичного середовища області зосереджувалися безпосередньо в обласному центрі. Це свідчить про збереження значних відмінностей у розміщенні населення за поселенською мережею за етнічними та мовними ознаками.

Україномовне населення Харкова складалося переважно лише з україномовних українців, частка яких досягала 96,84% (446 039 осіб із 460 607 осіб). Істотно нижчим був рівень частки україномовних росіян та етнічних меншин, окрім росіян, як і їхня чисельність в абсолютних показниках, відповідно 2,66% (12 245 осіб) та 0,50% (2 323 особи) [Таблиця 7].

На відміну від міста Харкова, де україномовне населення опинилося в меншості, на інших теренах області абсолютну більшість серед усього населення становило україномовне населення – 75,89% (1 097 373 осіб із 1 445 942 осіб). Проте, рівень частки українців серед усього населення Харківщини, без Харкова, був ще вищим – 80,53% (1 164 471 особи). Тому, україномовне населення на цих теренах поступилося за чисельністю українцям на 67 098 осіб. Серед усього населення області за межами міста рівень частки україномовного населення був нижчим, ніж рівень частки українців на 4,64% [Таблиця 8].

Рівень частки території Харківщини за межами Харкова серед україномовного населення області досягав 70,44% (1 097 373 особи із 1 557 980 осіб). Тобто, абсолютна більшість україномовного населення Харківщини розселена на теренах області за межами Харкова. При цьому, рівень частки цієї території області серед українців та всього населення

Харківщини залишався помітно нижчим, відповідно, 56,84% (1 164 471 особи із 2 048 699 осіб) та 49,99% (1 445 945 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 8, 4]. Для порівняння, на теренах області за межами Харкова зосереджувалося 7 із 10-ти представників україномовного населення, 6 із 10-ти українців та лише кожен 2-й мешканець Харківщини.

Україномовне населення Харківської області, за винятком міста Харкова, складалося також в абсолютній більшості лише з україномовних українців 97,75% (1 072 724 особи із 1 097 373 осіб). Досить незначним залишався рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян, як і їхня чисельність в абсолютних показниках, відповідно, 1,78% (19 479 осіб) та 0,47% (5 170 осіб) [Таблиця 8].

Отже, рівень частки україномовного населення серед загальної чисельності міста Харкова та Харківщини за межами обласного центру досить істотно відрізнявся. Зокрема, якщо серед усього населення Харкова україномовне населення складало меншість, то серед усього населення області за межами обласного центру україномовне населення становило абсолютну більшість. Якраз за рахунок Харкова серед міського населення області україномовне населення опинилося в меншості. Україномовне населення як Харкова, так і області за межами обласного центру складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були незначними.

Україномовне населення у Харківській агломерації та в області за її межами. Значні відмінності у рівні частки україномовного населення спостерігалися також і серед усього населення Харківської агломерації та теренів області за межами цієї агломерації. Зокрема, якщо серед загальної чисельності населення Харківської агломерації україномовне населення опинилося в меншості – 40,18% (776 090 осіб із 1 931 515 осіб), то на інших теренах Харківщини україномовне населення становило абсолютну більшість серед усього населення – 81,08% (781 890 осіб із 964 298 осіб) [Таблиці 9, 10]. Тобто, рівень частки україномовного населення серед усього населення Харківської агломерації виявився вдвічі нижчим, ніж рівень частки україномовного населення серед усього населення за межами агломерації. До того ж, серед загальної чисельності населення Харківської агломерації 4 із 10-ти мешканців належали до україномовного населення, а серед усього населення на теренах області за межами агломерації 8 із 10-ти мешканців були представниками україномовного населення.

Варто зазначити, що рівень частки україномовного населення серед усього населення Харківської агломерації виявився більше, ніж у 1,5 рази нижчим, порівняно з рівнем частки українців, відповідно, 40,18% (776 090 осіб із 1 931 515 осіб) та 64,45% (1 244 860 осіб). Тобто, якщо україномовне населення серед загальної чисельності населення Харківської агломерації переважно за рахунок обласного центру опинилося в меншості, то українці становили абсолютну більшість. Тому україномовне населення поступалося українцям за чисельністю в абсолютних показниках на 468 770 осіб. А рівень частки україномовного населення серед усього населення Харківської агломерації був нижчим, ніж рівень частки українців на 24,27% [Таблиця 9].

Рівень частки Харківської агломерації серед загальної чисельності україномовного населення Харківської області становив 49,81% (776 090 осіб із 1 557 980 осіб). При цьому, рівень частки агломерації серед українців та всього населення Харківщини виявився помітно вищим, відповідно, 60,76% (1 244 860 осіб із 2 048 699 осіб) та 66,70% (1 931 515 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 9, 4]. Для порівняння, на теренах Харківської агломерації зосереджувався лише кожен 2-й представник україномовного населення, 6 із 10-ти українців, а також 2 із 3-х мешканців Харківської області.

Україномовне населення Харківської агломерації складалося переважно лише з україномовних українців – 97,24% (754 696 осіб із 776 090 осіб). Незначним був також і рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян, як і їхня чисельність в абсолютних показниках, відповідно, 2,31% (17 931 особи) та 0,45% (3 463 особи) [Таблиця 9].

На відміну від Харківської агломерації, де серед загальної чисельності населення україномовне населення опинилося в меншості, на інших теренах області за її межами україномовне населення становило серед усього населення абсолютну більшість – 81,08% (781 890 осіб із 964 298 осіб). Однак, рівень частки українців серед усього населення цих теренів області був дещо вищим – 83,36% (803 839 осіб). Тому, україномовне населення поступалося українцям за чисельністю в абсолютних показниках на 21 949 осіб. Серед усього населення області поза межами Харківської агломерації рівень частки україномовного населення був нижчим, ніж рівень частки українців на 2,28% [Таблиця 10].

Рівень частки Харківщини без урахування Харківської агломерації серед загальної чисельності україномовного населення області становив 50,19% (781 890 осіб із 1 557 980 осіб). Тобто, переважна більшість україномовного населення Харківщини мешкали в області за межами

Харківської агломерації. При цьому, рівень частки цих теренів області серед українців та всього населення Харківщини виявився помітно нижчим, відповідно, 39,24% (803 839 осіб із 2 048 699 осіб) та 33,30% (964 298 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 10, 4]. Для порівняння, на теренах Харківщини за межами Харківської агломерації мешкав кожен 2-й представник україномовного населення області, 4 із 10-ти українців, але лише кожен 3-й представник усього населення області.

Україномовне населення Харківщини за межами Харківської агломерації складалося переважно лише з україномовних українців – 97,72% (764 067 осіб із 781 890 осіб). Досить незначним був рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення цих теренів області, як і їхня чисельність в абсолютних показниках, відповідно, 1,76% (17 823 особи) та 0,52% (5 811 осіб) [Таблиця 10].

Отже, рівень частки україномовного населення серед загальної чисельності населення Харківської агломерації та інших теренів області за її межами значно відрізнявся. Тому, якщо серед усього населення Харківської агломерації, якраз за рахунок обласного центру, україномовне населення опинилося в меншості, то серед усього населення області за межами агломерації україномовне населення складало абсолютну більшість. При цьому, українці домінували за чисельністю в абсолютних показниках в етнічному складі населення як у Харківській агломерації, так і на теренах області за її межами.

Україномовне населення у містах обласного підпорядкування Харківської області. Зберігалися досить помітні відмінності у рівні частки україномовного населення серед усього населення поміж окремих міст обласного підпорядкування Харківщини.

Люботинська міськрада. Поміж 6-ти міст обласного підпорядкування Харківської області найвищий рівень частки україномовного населення серед загальної чисельності населення спостерігався у Люботинській міськраді, розташованій безпосередньо на захід від обласного центру. Зокрема, цей рівень досягав 86,10% (23 080 осіб із 26 805 осіб). Однак, рівень частки українців серед усього населення цієї міськради був дещо вищим – 89,65% (24 030 осіб). У цій міськраді за чисельністю україномовне населення поступалося українцям лише на 950 осіб. Рівень частки україномовного населення серед усього населення у цій міськраді був нижчим, ніж рівень частки українців на 3,65% [Таблиця 24]. Попри ці відмінності, як

україномовне населення, так і українці становили абсолютну більшість серед усього населення Люботинської міськради.

Рівень частки цієї міськради серед загальної чисельності україномовного населення Харківської області складав 1,48% (23 080 осіб із 1 557 980 осіб). За рівнем зосередження у Люботинській міськраді україномовне населення переважало як українців – 1,17% (24 030 осіб із 2 048 699 осіб), так і все населення – 0,93% (26 805 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 24, 4]. Тобто, на теренах Люботинської міськради зосереджувався кожен 68-й представник україномовного населення Харківщини, кожен 85-й українець та кожен 107-й представник усього населення області. До того ж, поміж усіх міст обласного підпорядкування Харківщини Люботинська міськрада посідала 4-те місце за чисельністю україномовного населення та українців в абсолютних показниках, а за чисельністю всього населення – останнє, 6-те місце.

Україномовне населення Люботинської міськради складалося переважно лише з україномовних українців – 98,79% (22 800 осіб із 23 080 осіб). Рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення цієї міськради, як і їхня чисельність в абсолютних показниках залишалися досить незначними, відповідно, 0,94% (2 033 осіб) та 0,27% (112 осіб). Варто зазначити, що рівень частки україномовного населення серед усього населення міста Люботина виявився дещо нижчим, ніж в інших населених пунктах цієї міськради, відповідно, 86,29% (20 495 осіб із 24 031 осіб) та 93,19% (2 585 осіб із 2 774 осіб) [Таблиці 24, 25, 26]. Тобто, україномовне населення становило абсолютну більшість серед усього населення як у місті Люботині, так і в інших населених пунктах цієї міськради.

Переважає більшість україномовного населення Люботинської міськради зосереджувалися безпосередньо у місті Люботині – 88,80% (20 495 осіб із 23 080 осіб), а в інших населених пунктах міськради – меншість, лише 11,20% (2 585 осіб). У Люботині україномовне населення за чисельністю в абсолютних показниках поступалося українцям – на 988 осіб. Рівень частки україномовного населення серед усього населення міста також був дещо нижчим, ніж рівень частки українців – на 4,11%. Навпаки, в інших населених пунктах міськради україномовне населення за чисельністю в абсолютних показниках переважало українців лише на 38 осіб. Рівень частки україномовного населення серед усього населення інших теренів міськради за рахунок україномовних етнічних меншин був вищим, ніж рівень частки

українців – на 1,37% [Таблиці 24, 25, 26].

Отже, україномовне населення становило абсолютну більшість серед усього населення Люботинської міськради. Однак, за чисельністю в абсолютних показниках україномовне населення дещо поступалося українцям. Абсолютну більшість серед україномовного населення цієї міськради складали україномовні українці, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян залишався досить незначним. Тобто, визначальною ознакою етномовного складу населення Люботинської міськради стала етнічна та мовна структура населення – абсолютне домінування за чисельністю україномовного населення та українців. При цьому, рівень частки україномовного населення у мовній структурі населення міста Люботина виявився дещо нижчим, ніж усього населення інших населених пунктів Люботинської міськради.

Лозівська міськрада. 2-ге місце поміж 6-ти міст обласного підпорядкування Харківщини за рівнем частки україномовного населення серед загальної чисельності населення посідала Лозівська міськрада, розташована на півдні області. Так, цей рівень складав 77,21% (56 907 осіб із 73 707 осіб). Однак, рівень частки українців серед усього населення міськради був дещо вищим – 79,00% (58 226 осіб). У Лозівській міськраді за чисельністю в абсолютних показниках україномовне населення поступалося українцям на 1 319 осіб. Рівень частки україномовного населення серед усього населення цієї міськради був нижчим, ніж рівень частки українців – на 1,79% [Таблиця 11]. Попри ці відмінності, україномовне населення та українці становили абсолютну більшість серед усього населення цієї міськради.

Рівень частки Лозівської міськради серед загальної чисельності україномовного населення Харківської області досягав 3,65% (56 907 осіб із 1 557 980 осіб). За рівнем зосередження у цій міськраді україномовне населення переважало українців – 2,84% (58 226 осіб із 2 048 699 осіб), так і все населення – 2,55% (73 707 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 11, 4]. Для порівняння, на території Лозівської міськради зосереджувався кожен 27-й представник україномовного населення Харківщини, кожен 35-й українець та кожен 39-й мешканець області. До того ж, поміж 6-ти міськрад Харківської області Лозівська міськрада посідала 1-ше місце за чисельністю в абсолютних показниках як україномовного населення, так українців та всього населення.

Україномовне населення Лозівської міськради складалося переважно з україномовних українців – 97,37% (55 410 осіб із 55 907 осіб). Рівень частки

україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були незначними, відповідно, 2,15% (1 225 осіб) та 0,48% (546 осіб) [Таблиця 11].

Варто зазначити, що рівень україномовного населення серед усього населення міста Лозової залишався помітно нижчим, ніж в інших населених пунктах цієї міськради, відповідно, 75,59% (48 454 особи із 64 627 осіб) та 88,67% (8 053 осіб із 9 080 осіб). Тобто, 3 із 4-х мешканців міста Лозової були представниками україномовного населення, а в інших населених пунктах цієї міськради – майже 9 із 10-ти. При цьому, переважна більшість україномовного населення Лозівської міськради зосереджувалися безпосередньо у місті Лозовій – 85,85% (48 454 особи із 56 907 осіб), а в інших населених пунктах цієї міськради – меншість, 14,15% (8 053 особи) [Таблиці 12, 13, 11].

У місті Лозовій україномовне населення за чисельністю в абсолютних показниках поступалося українцям – на 1 422 особи. Рівень частки україномовного населення серед усього населення міста був нижчим, ніж рівень частки українців – на 2,29%. Навпаки, в інших населених пунктах міськради україномовне населення за чисельністю переважало українців на 103 особи. Рівень частки україномовного населення серед усього населення інших теренів цієї міськради був вищим, ніж рівень частки українців – на 1,11% [Таблиці 12, 13].

Отже, україномовне населення становило абсолютну більшість у мовному складі населення Лозівської міськради. Проте, україномовне населення за чисельністю в абсолютних показниках дещо поступалося українцям. Абсолютну більшість серед україномовного населення цієї міськради становили україномовні українці, а рівень частки як україномовних росіян, так і україномовних етнічних меншин, окрім росіян був доволі незначним. Тобто, характерною ознакою етномовного складу населення Лозівської міськради була етнічна та мовна структура населення – абсолютне домінування за чисельністю україномовного населення та українців. Однак, рівень частки україномовного населення серед усього населення міста Лозової був дещо нижчим, ніж усього населення інших населених пунктів Лозівської міськради.

Місто Ізюм. 3-тє місце поміж 6-ти міст обласного підпорядкування Харківщини за рівнем частки україномовного населення серед загальної чисельності населення належало місту Ізюму, розташованому на південному

сході області. Зокрема, цей рівень становив 74,22% (41 620 осіб із 56 075 осіб). Проте, рівень частки українців серед усього населення міста був дещо вищим – 83,57% (46 864 осіб). В Ізюмі за чисельністю в абсолютних показниках україномовне населення поступалося українцям на 5 244 особи. Рівень частки україномовного населення серед усього населення міста був нижчим, ніж рівень частки українців на 9,35% [Таблиця 17]. Попри ці відмінності, як україномовне населення, так і українці становили абсолютну більшість серед усього населення Ізюма.

Рівень частки міста Ізюма серед загальної чисельності україномовного населення Харківської області складав 2,67% (41 620 осіб із 1 557 980 осіб). За рівнем зосередження в Ізюмі переважало українців – 2,29% (46 864 особи із 2 048 699 осіб) та 2,13% (56 075 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 17, 4]. Для порівняння, на теренах міста Ізюма зосереджувався кожен 37-й представник україномовного населення Харківщини, кожен 44-й українець та кожен 47-й мешканець області. До того ж, поміж 6-ти міськрад області Ізюм посідав 3-тє місце за чисельністю україномовного населення, українців та всього населення.

Україномовне населення міста Ізюма складалося переважно з україномовних українців 98,02% (40 496 осіб із 41 620 осіб). Рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення міста, як і їхня чисельність в абсолютних показниках виявилися досить незначними, відповідно, 1,65% (687 осіб) та 0,33% (137 осіб) [Таблиця 17].

Отже, україномовне населення становило абсолютну більшість серед усього населення міста Ізюма. Однак, за чисельністю в абсолютних показниках україномовне населення поступалося українцям. Абсолютну більшість серед україномовного населення цього міста складали україномовні українці, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян залишався досить незначним. Тобто, визначальною ознакою етномовного складу населення міста Ізюма стало абсолютне домінування за чисельністю україномовного населення та українців.

Куп'янська міськрада. 4-тє місце поміж 6-ти міст обласного підпорядкування Харківщини за рівнем частки україномовного населення серед загальної чисельності населення належало Куп'янській міськраді, розташованій на сході області. Зокрема, цей рівень складав 69,28% (43 442 із 62 705 осіб). Однак, рівень частки українців серед усього населення цієї міськради виявився дещо вищим – 77,73% (48 740 осіб). Тобто, у Куп'янській

міськраді за чисельністю в абсолютних показниках україномовне населення поступалося українцям на 5 298 осіб. Рівень частин україномовного населення серед усього населення цієї міськради був нижчим, ніж рівень частин українців на 8,45% [Таблиця 14]. Попри ці відмінності, як україномовне населення, так і українці становили абсолютну більшість серед усього населення цієї міськради.

Рівень частки Куп'янської міськради серед загальної чисельності україномовного населення Харківської області складав 2,79% (43 442 особи із 1 557 980 осіб). За рівнем зосередження у цій міськраді україномовне населення переважало як українців – 2,38% (48 240 осіб із 2 048 699 осіб), так і все населення – 2,17% (62 705 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 14, 4]. Для порівняння, на теренах Куп'янської міськради зосереджувався кожен 36-й представник україномовного населення Харківщини, кожен 42-й українець та кожен 46-й представник усього населення області. До того ж, поміж 6-ти міськрад Харківської області Куп'янська міськрада посідала 2-ге місце за чисельністю в абсолютних показниках україномовного населення, українців та всього населення.

Україномовне населення Куп'янської міськради складалося переважно лише з україномовних українців – 97,79% (42 483 особи із 43 442 осіб). Рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення цієї міськради, як і їхня чисельність були незначними, відповідно, 1,81% (785 осіб) та 0,40% (174 особи) [Таблиця 14].

Варто зазначити, що рівень частки україномовного населення серед усього населення міста Куп'янська залишався помітно вищим, ніж в інших населених пунктах цієї міськради, відповідно, 78,03% (25 115 осіб із 32 187 осіб) та 60,05% (18 327 осіб із 30 518 осіб). Тобто, 3 із 4-х мешканців міста Куп'янська належали до україномовного населення, а в інших населених пунктах міськради – 6 із 10-ти. Тобто, у Куп'янській міськраді, на відміну від усіх інших міськрад Харківщини, рівень частки україномовного населення серед усього населення безпосередньо у місті обласного підпорядкування виявився вищим, ніж на інших теренах цієї міськради. До того ж, переважна більшість україномовного населення Куп'янської міськради зосереджувалися безпосередньо у місті Куп'янську – 57,81% (25 115 осіб із 43 442 осіб), а на інших теренах цієї міськради – меншість, 42,19% (18 327 осіб). При цьому, україномовне населення поступалося українцям за чисельністю в абсолютних показниках як у місті Куп'янську, так і в інших населених пунктах цієї міськради, відповідно, на 1 422 особи та на 3876 осіб. Рівень частки

україномовного населення серед усього населення Куп'янська був нижчим, ніж рівень частки українців – на 4,42%, а особливо серед усього населення інших населених пунктах цієї міськради – на 12,70% [Таблиці 14, 15, 16].

Отже, україномовне населення становило абсолютну більшість у мовному складі населення Куп'янської міськради. Проте, україномовне населення за чисельністю в абсолютних показниках поступалося українцям. Абсолютну більшість серед україномовного населення цієї міськради становили україномовні українці, а рівень частки як україномовних росіян, так і україномовних етнічних меншин, окрім росіян виявився доволі незначним. Тобто, характерною ознакою етномовного складу населення Куп'янської міськради було абсолютне домінування за чисельністю україномовного населення та українців. Однак, рівень частки україномовного населення серед усього населення міста Куп'янська виявився помітно вищим, ніж на інших теренах міськради.

Первомайська міськрада. 5-те місце поміж 6-ти міст обласного підпорядкування Харківщини за рівнем частки україномовного населення серед усього населення посідала Первомайська міськрада, розташована на південь від обласного центру. Зокрема, цей рівень досягав 42,83% (14 271 особи із 33 319 осіб). Однак, рівень частки українців серед усього населення цієї міськради був значно вищим – 56,21% (18 729 осіб). У Первомайській міськраді за чисельністю україномовне населення поступалося українцям на 4 458 осіб. Рівень частки україномовного населення серед усього населення цієї міськради виявився істотно нижчим, ніж рівень частки українців – на 13,38% [Таблиця 21]. Попри те, що українці становили абсолютну більшість серед усього населення Первомайської міськради, україномовне населення опинилося в меншості, внаслідок значного рівня мовної асиміляції (зросійщення) українців.

Рівень частки Первомайської міськради серед загальної чисельності україномовного населення Харківської області складав 0,92% (14 271 особи із 1 557 980 осіб). Фактично, таким же був і рівень частки усієї міськради серед загальної чисельності українців Харківщини – 0,91% (18 729 особи із 2 048 699 осіб). Дещо вищим був рівень усієї міськради серед загальної чисельності населення Харківщини – 1,15% (33 319 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 21, 4]. На відміну від усіх міськрад області, за винятком Чугуївської, рівень зосередження у Первомайській міськраді україномовного населення та українців виявився нижчим, ніж рівень зосередження всього населення. Для порівняння, на території Первомайської міськради зосереджувався кожен

109-й представник україномовного населення та українців, а також кожен 87-й представник усього населення області. До того ж, поміж 6-ти міськрад Харківщини Первомайська міськрада посідала 5-те місце за чисельністю україномовного населення та всього населення в абсолютних показниках, а також 6-те місце за чисельністю українців.

Україномовне населення Первомайської міськради складалося переважно з україномовних українців – 96,54% (13 777 осіб із 14 271 особи). Рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення цієї міськради, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були доволі незначними, відповідно, 3,16% (451 особи) та лише 0,30% (43 особи) [Таблиця 21].

Варто зазначити, що рівень частки україномовного населення серед усього населення міста Первомайська був істотно нижчим, ніж в інших населених пунктах цієї міськради, відповідно, 42,86% (13 872 особи із 32 826 осіб) та 80,93% (399 осіб із 493 осіб). Тобто, якщо серед усього населення міста Первомайська україномовне населення опинилося в меншості, то серед загальної чисельності населення на інших теренах цієї міськради україномовне населення становило абсолютну більшість. Однак, переважна більшість україномовного населення Первомайської міськради зосереджувалася безпосередньо у місті Первомайську – 97,20% (13 872 особи із 14 271 особи), а в інших населених пунктах цієї міськради – меншість, лише 2,80% (399 осіб) [Таблиці 22, 23, 21].

До того ж, у місті Первомайську україномовне населення за чисельністю в абсолютних показниках досить помітно поступалося українцям – на 4 459 осіб. Рівень частки україномовного населення серед усього населення міста також був значно нижчим, ніж рівень частки українців – на 13,58%. Навпаки, в інших населених пунктах цієї міськради україномовне населення за чисельністю переважало українців – лише на 1 особу. Рівень частки україномовного населення серед усього населення інших теренів міськради за межами міста був дещо вищим, ніж рівень частки українців – лише на 0,20% [Таблиці 22, 23].

Отже, на відміну від переважної більшості міст обласного підпорядкування Харківщини, україномовне населення опинилося в меншості серед усього населення Первомайської міськради. Однак, за чисельністю в абсолютних показниках україномовне населення досить помітно поступалося українцям, які складали абсолютну більшість. Абсолютну більшість серед україномовного населення Первомайської міськради становили україномовні

українці, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян залишався досить незначним. При цьому, якщо серед усього населення міста Первомайська україномовне населення опинилося в меншості, то серед усього населення іншого населеного пункту цієї міськради україномовне населення складало абсолютну більшість. Тобто, попри те, що в етнічному складі населення Первомайської міськради українці складали абсолютну більшість, то у мовній структурі цієї міськради україномовне населення опинилося в меншості. Такі істотні відмінності між мовним та етнічним складом населення свідчать про збереження у Первомайській міськраді, насамперед у місті Первомайську інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності України.

Чугуївська міськрада. Останнє, 6-те місце усіх поміж міст обласного підпорядкування Харківщини за рівнем частки україномовного населення серед загальної чисельності населення належало Чугуївській міськраді, розташованій безпосередньо на південний схід від обласного центру. Зокрема, цей рівень становив 29,64% (11 070 осіб із 37 348 осіб). Однак, рівень частки українців серед усього населення цієї міськради виявився істотно вищим – 54,62% (20 401 особи). Тобто, у Чугуївській міськраді за чисельністю в абсолютних показниках україномовне населення поступалося українцям на 9 331 особи. Рівень частки україномовного населення серед усього населення цієї міськради виявився істотно нижчим, ніж рівень частки українців – на 24,98% [Таблиця 18]. Попри те, що українці становили абсолютну більшість серед усього населення Чугуївської міськради, україномовне населення опинилося в меншості, внаслідок значного рівня мовного зросійщення українців.

Рівень частки Чугуївської міськради серед загальної чисельності україномовного населення Харківської області становив 0,71% (11 070 осіб із 1 557 980 осіб). За рівнем зосередження у цій міськраді україномовне населення поступалося як українцям – 1,00% (20 401 особи із 2 048 699 осіб), так і всьому населенню – 1,29% (37 348 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 18, 4]. На відміну від усіх міськрад Харківщини, за винятком Первомайської, рівень зосередження у Чугуївській міськраді україномовного населення та українців виявився нижчим, ніж рівень зосередження всього населення. Для порівняння, на теренах Чугуївської міськради зосереджувався кожен 141-й представник україномовного населення, кожен 100-й українець та кожен 77-й представник усього населення області. До того ж, Чугуївська міськрада посідала поміж усіх міськрад області останнє, 6-те місце за чисельністю в

абсолютних показниках україномовного населення, 5-те місце за чисельністю українців та 4-те місце за чисельністю всього населення.

Україномовне населення Чугуївської міськради складалося переважно лише з україномовних українців – 96,67% (10 701 особи із 11 070 осіб). Рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення міськради, як і їхня чисельність залишалися незначними, відповідно, 2,97% (329 осіб) та лише 0,36% (40 осіб) [Таблиця 18].

Варто зазначити, що рівень частки україномовного населення серед усього населення міста Чугуєва був дещо нижчим, ніж в інших населених пунктах цієї міськради, відповідно, 29,55% (10 768 осіб із 36 438 осіб) та 31,19% (302 осіб із 910 осіб). Однак, українці становили абсолютну більшість, як серед усього населення міста Чугуєва, так і на інших теренах цієї міськради, відповідно, 54,64% (19 909 осіб) та 54,07% (492 особи) [Таблиці 19, 20]. Незважаючи на те, що українці домінували за чисельністю у Чугуєві та в інших населених пунктах міськради, україномовне населення опинилося в меншості.

Однак, переважна більшість україномовного населення Чугуївської міськради зосереджувалася безпосередньо у місті Чугуєві – 97,27% (10 768 осіб із 11 070 осіб), а в інших населених пунктах цієї міськради – меншість, лише 2,73% (302 особи) [Таблиці 19, 20, 18]. При цьому, україномовне населення помітно поступалося українцям за чисельністю як у місті Чугуєві, так і в інших населених пунктах цієї міськради, відповідно, на 9 141 особи та на 190 осіб. Рівень частки україномовного населення серед усього населення міста Чугуєва виявився також нижчим, ніж рівень частки українців – на 25,09%, а серед усього населення інших населених пунктах міськради – на 22,88% [Таблиці 19, 20].

Отже, на відміну від переважної більшості міст обласного підпорядкування Харківщини, україномовне населення опинилося в меншості серед усього населення Чугуївської міськради, як і Первомайської міськради. Проте, за чисельністю в абсолютних показниках україномовне населення досить помітно поступалося українцям, які становили абсолютну більшість. До того ж, рівень частки україномовного населення серед усього населення Чугуївської міськради виявився навіть дещо нижчим, ніж рівень частки україномовного населення серед усього населення міста Харкова. Абсолютну більшість серед україномовного населення Чугуївської міськради становили україномовні українці, а рівень частки україномовних росіян та

україномовних етнічних меншин, окрім росіян був досить незначним. При цьому, як у мовній структурі населення міста Чугуєва, так і в інших населених пунктах Чугуївської міськради україномовне населення опинилося в меншості. Тобто, незважаючи на те, що в етнічному складі населення Чугуївської міськради українці складали абсолютну більшість, то у мовній структурі цієї міськради україномовне населення залишалося в меншості. Такі досить значні відмінності між мовним та етнічним складом населення свідчать про збереження у Чугуївській міськраді інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності України.

Таким чином, незважаючи на те, що в усіх 6-ти містах обласного підпорядкування Харківщини абсолютну більшість серед усього населення становили українці, україномовне населення домінувало за чисельністю у 4-х міськрад області: Люботинській, Лозівській, Куп'янській та Ізюмській. Однак, у 2-х міськрадах: Первомайській та Чугуївській україномовне населення опинилося в меншості. Україномовні українці становили абсолютну більшість серед україномовного населення усіх 6-ти міськрадах обласного підпорядкування Харківщини, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян залишався досить незначним.

Україномовне населення в районах Харківської області. Зберігалися також і помітні відмінності у рівні частки україномовного населення серед загальної чисельності населення за окремими районами Харківщини.

Краснокутський район. Поміж 27-ми районів Харківської області найвищим рівень частки україномовного населення серед загальної чисельності населення спостерігався у Краснокутському районі, розташованому на північному заході Харківщини на межі з Полтавщиною та Сумщиною. Зокрема, цей рівень досягав 94,92% (31 441 особи із 33 122 осіб). До того ж, рівень частки україномовного населення серед усього населення Краснокутського району виявився навіть дещо вищим, ніж рівень частки українців – 93,90% (31 102 особи). У Краснокутському районі за чисельністю в абсолютних показниках україномовне населення переважало українців на 339 осіб. Рівень частки україномовного населення серед усього населення району був вищим, ніж рівень частки українців на 1,02%, якраз за рахунок україномовних етнічних меншин [Таблиця 56]. Це свідчить про відновлення у Краснокутщині природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених представників етнічних меншин, у тому числі і росіян.

Тому, як україномовне населення, так і українці становили абсолютну більшість в етномовному складі населення району.

Рівень частки Краснокутського району серед загальної чисельності україномовного населення Харківської області становив 2,02% (31 441 особи із 1 557 980 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі україномовне населення переважало українців – 1,52% (31 102 особи із 2 048 699 осіб) та все населення – 1,14% (33 122 особи із 2 895 813 осіб) [Таблиці 56, 4]. Для порівняння, на теренах Краснокутщини зосереджувався кожен 50-й представник україномовного населення Харківщини, кожен 66-й українець та кожен 88-й представник усього населення області. Поміж 27-ми районів Харківщини Краснокутський район посідав 10-те місце за чисельністю в абсолютних показниках україномовного населення та українців, а також 13-те місце за чисельністю всього населення.

Україномовне населення Краснокутського району складалося переважно лише з україномовних українців – 98,42% (30 944 особи із 31 441 особи). Однак, рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення цього району, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були досить незначними, відповідно, 1,15% (363 особи) та 0,43% (134 особи) [Таблиця 56].

Отже, найвищий рівень частки україномовного населення у мовній структурі населення поміж 27-ми районів Харківської області спостерігався у Краснокутському районі. До того ж, рівень частки україномовного населення серед усього населення Краснокутщини виявився навіть дещо вищим, ніж рівень частки українців. Абсолютну більшість серед україномовного населення цього району становили україномовні українці, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян був досить незначним. Тобто, визначальною ознакою етномовного складу населення Краснокутщини стала етнічна та мовна однорідність населення – абсолютне домінування за чисельністю україномовного населення та українців.

Сахновщинський район. 2-ге місце поміж усіх районів Харківщини за рівнем частки україномовного населення серед усього населення належить Сахновщинському району, розташованому на південному заході області. Так, цей рівень досягав 94,40% (24 966 осіб із 26 448 осіб). До того ж, рівень частки україномовного населення серед загальної чисельності населення Сахновщинського району залишався навіть дещо вищим, ніж рівень частки українців – 92,36% (24 427 осіб). До того ж, у Сахновщинському районі за

чисельністю в абсолютних показниках україномовне населення переважало українців на 539 осіб. Рівень частки україномовного населення серед усього населення району був вищим, ніж рівень частки українців на 2,04%, якраз за рахунок україномовних етнічних меншин [Таблиця 62]. Це переконливо свідчить про відновлення у Сахновщинському районі природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених представників етнічних меншин, у тому числі і росіян. Тобто, як україномовне населення, так і українці складали абсолютну більшість серед усього населення району.

Рівень частки Сахновщинського району серед загальної чисельності україномовного населення Харківської області становив 1,60% (24 966 осіб із 1 557 980 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі україномовне населення переважало українців – 1,19% (24 427 осіб із 2 048 699 осіб) та все населення – 0,91% (26 448 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 62, 4]. Для порівняння, на території Сахновщинського району мешкав кожен 62-й представник україномовного населення Харківщини, кожен 84-й українець та кожен 110-й представник усього населення області. До того ж, поміж 27-ми районів Сахновщинський район посідав 15-те місце за чисельністю україномовного населення, 16-те місце за чисельністю українців, а також 17-те місце за чисельністю всього населення.

Україномовне населення Сахновщинського району складалося переважно лише з україномовних українців – 97,40% (24 318 осіб із 24 966 осіб). При цьому, рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення цього району, як і їхня чисельність в абсолютних показниках виявилися досить незначними, відповідно, 2,05% (511 особи) та 0,55% (137 осіб) [Таблиця 62].

Отже, україномовне населення становило абсолютну більшість серед усього населення Сахновщинського району. Навіть за чисельністю в абсолютних показниках україномовне населення переважало українців. Абсолютну більшість серед україномовного населення цього району складали україномовні українці, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян був доволі незначним. Тобто, характерною ознакою етномовного складу населення Сахновщинського району стало збереження етнічної та мовної однорідності населення, про що свідчить абсолютне домінування за чисельністю українців та україномовного населення.

Валківський район. 3-тє місце поміж 27-ми районів Харківщини за рівнем частки україномовного населення серед усього населення належало

Валківському району, розташованому на захід від обласного центру. Зокрема, цей рівень досягав 94,23% (34 685 осіб із 36 808 осіб). До того ж, рівень частки україномовного населення серед загальної чисельності населення Валківщини був навіть дещо вищим, ніж рівень частки українців – 93,63% (34 464 осіб). У Валківському районі україномовне населення переважало українців в абсолютних показниках на 221 особу. Рівень частки україномовного населення серед усього населення району виявився вищим, ніж рівень частки українців на 0,60%, якраз за рахунок україномовних етнічних меншин [Таблиця 51]. Це свідчить про розгортання у Валківщині природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених представників етнічних меншин, у тому числі і росіян. Тобто, як україномовне населення, так і українці становили абсолютну більшість серед усього населення району.

Рівень частки Валківського району серед загальної чисельності україномовного населення Харківської області складав 2,83% (34 685 осіб із 1 557 980 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі україномовне населення помітно переважало як українців – 1,68% (34 464 особи із 2 048 699 осіб), так і все населення – 1,27% (36 808 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 51, 4]. Для порівняння, на теренах Валківщини зосереджувався кожен 45-й представник україномовного населення Харківщини, кожен 60-й українець та кожен 79-й представник усього населення області. До того ж, поміж 27-ми районів області Валківський район посідав 8-ме місце за чисельністю в абсолютних показниках україномовного населення та українців, а також 10-те місце за чисельністю усього населення.

Україномовне населення Валківського району складалося переважно лише з україномовних українців – 98,60% (34 200 осіб із 34 685 осіб). При цьому, рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення цього району, як і їхня чисельність в абсолютних показниках залишалися досить незначними, відповідно, 0,94% (326 осіб) та 0,46% (159 осіб) [Таблиця 51].

Варто зазначити, що рівень частки україномовного населення серед усього населення міста Валки виявився дещо вищим, ніж в інших населених пунктах району, відповідно, 95,02% (9 782 особи із 10 295 осіб) та 93,93% (24 903 особи із 26 513 осіб). Тобто, україномовне населення становило абсолютну більшість як серед загальної чисельності населення районного центру, так і на інших теренах цього району. При цьому, переважна більшість україномовного населення Валківського району зосереджувалася не у місті

Валки – 28,20% (9 782 особи із 34 685 осіб), а в інших населених пунктах цього району – 71,80% (24 903 особи). Україномовне населення переважало за чисельністю в абсолютних показниках українців як у місті Валки – на 40 осіб, так і в інших населених пунктах району – на 181 особу. Рівень частки україномовного населення серед усього населення був вищим, ніж рівень частки українців серед усього населення як міста Валки, так і інших теренів Валківського району, відповідно, на 0,39% та на 0,69% [Таблиці 52, 53, 51].

Отже, у мовній структурі населення Валківського району україномовне населення становило абсолютну більшість. Навіть за чисельністю в абсолютних показниках україномовне населення у цьому районі переважало українців. До того ж, рівень частки україномовного населення серед усього населення міста Валки виявився дещо вищим, ніж усього населення інших населених пунктів Валківського району. Абсолютну більшість серед україномовного населення району складали україномовні українці, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян був незначним. Тобто, Валківщина характеризувалася етнічною та мовною однорідністю населення – абсолютним домінуванням за чисельністю українців та україномовного населення.

Коломацький район. 4-те місце поміж 27-ми районів Харківщини за рівнем частки україномовного населення серед усього населення посідав Коломацький район, розташований на північному заході області. Зокрема, цей рівень досягав 94,01% (8 497 осіб із 9 038 осіб). Рівень частки україномовного населення серед усього населення Коломацького району виявився дещо вищим, ніж рівень частки українців – 93,21% (8 424 особи). У районі україномовне населення переважало українців за чисельністю на 73 особи. Рівень частки україномовного населення серед усього населення був вищим, ніж рівень частки українців на 0,80%, якраз за рахунок україномовних етнічних меншин [Таблиця 72]. Це свідчить про відновлення у Коломацькому районі природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених представників етнічних меншин, у тому числі і росіян. Тому, україномовне населення та українці становили абсолютну більшість серед усього населення цього району.

Рівень частки Коломацького району серед загальної україномовного населення Харківської області становив 0,55% (8 497 осіб із 1 557 980 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі україномовне населення переважало українців – 0,41% (8 424 особи із 2 048 699 осіб) та все населення – 0,31% (9 038 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 72, 4]. На території Коломацького

району мешкав кожен 182-й представник україномовного населення Харківщини, кожен 244-й українець та кожен 323-й представник усього населення області. До того ж, поміж усіх районів Коломацький район посідав останнє, 27-ме місце як за чисельністю україномовного населення, так і українців та всього населення.

Україномовне населення Коломацького району складалося переважно лише з україномовних українців – 98,67% (8 384 особи із 8 497 осіб). При цьому, рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення цього району, як і їхня чисельність в абсолютних показниках залишалися досить незначними, відповідно, 1,01% (113 осіб) та 0,31% (27 осіб) [Таблиця 72].

Отже, україномовне населення становило абсолютну більшість серед загальної чисельності населення Коломацького району. Навіть за абсолютними показниками україномовне населення переважало українців. Абсолютну більшість серед україномовного населення цього району складали україномовні українці, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян був досить незначним. Визначальною ознакою Коломацького району залишалася етнічна та мовна однорідність його населення, тобто абсолютне домінування за чисельністю українців та україномовного населення.

Богодухівський район. 5-те місце поміж 27-ми районів Харківщини за рівнем частки україномовного населення серед усього населення посідав Богодухівський район, розташований на північному заході області. Так, цей рівень становив 93,65% (44 542 особи із 47 560 осіб). Рівень частки україномовного населення був навіть дещо вищим, ніж рівень частки українців – 92,83% (44 150 осіб). У районі україномовне населення переважало українців за чисельністю в абсолютних показниках на 392 особи. Рівень частки україномовного населення серед усього населення Богодухівського району був вищим, ніж рівень частки українців на 0,82%, якраз за рахунок україномовних етнічних меншин [Таблиця 47]. Це свідчить про розгортання у Богодухівщині природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених представників етнічних меншин, у тому числі і росіян. Тому як україномовне населення, так і українці становили абсолютну більшість в етномовному складі населення району.

Рівень частки Богодухівського району серед україномовного населення області складав 2,86% (44 542 особи із 1 557 980 осіб). За рівнем зосередження у районі україномовне населення помітно переважало українців

– 2,16% (44 150 осіб із 2 048 699 осіб), а особливо все населення – 1,64% (47 560 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 47, 4]. Тобто, на теренах Богодухівщини мешкав кожен 35-й представник україномовного населення, кожен 46-й українець та кожен 61-й представник усього населення області. До того ж, поміж 27-ми районів області Богодухівщина посідала 6-те місце за чисельністю україномовного населення та українців, а також 8-ме місце за чисельністю всього населення.

Україномовне населення Богодухівського району складалося переважно з україномовних українців 98,25% (43 764 особи із 44 542 осіб). При цьому, рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення цього району, як і їхня чисельність в абсолютних показниках виявилися досить незначними, відповідно, 1,25% (554 особи) та 0,50% (224 особи) [Таблиця 47].

Варто зазначити, що рівень частки україномовного населення серед усього населення міста Богодухова залишався дещо нижчим, ніж в інших населених пунктах району, відповідно, 92,31% (16 658 осіб із 18 045 осіб) та 94,47% (27 884 особи із 29 515 осіб). Тобто, україномовне населення як у місті Богодухові, так і в інших теренах цього району становило абсолютну більшість серед загальної чисельності населення. До того ж, переважна більшість україномовного населення Богодухівщини зосереджувалося не в районному центрі – 37,40% (16 658 осіб із 44 542 осіб), а в інших населених пунктах району – 62,60% (27 884 особи). При цьому, україномовне населення за чисельністю в абсолютних показниках переважало українців у місті Богодухові – на 34 особи, а в інших населених пунктах Богодухівського району – на 358 осіб. Рівень частки україномовного населення серед усього населення був вищим, ніж рівень частки українців як серед усього населення міста Богодухова, так на інших теренах цього району, відповідно, на 0,18% та 1,21% [Таблиці 48, 49, 47].

Отже, у мовній структурі населення Богодухівського району україномовне населення становило абсолютну більшість. Навіть за чисельністю в абсолютних показниках україномовне населення переважало українців. До того ж, рівень частки україномовного населення серед усього населення міста Богодухова виявився дещо нижчим, ніж усього населення інших населених пунктів району. Абсолютну більшість серед україномовного населення району складали україномовні українці, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян виявився доволі незначним. Тобто, Богодухівщина характеризувалася

етнічною та мовною однорідністю населення – абсолютним домінуванням за чисельністю українців та україномовного населення.

Печенізький район. 6-те місце поміж 27-ми районів Харківщини за рівнем частки україномовного населення серед усього населення належало Печенізькому району, розташованому на схід від обласного центру. Так, цей рівень досягав 92,75% (10 969 осіб із 11 827 осіб). До того ж, рівень частки україномовного населення серед загальної чисельності населення був навіть дещо вищим, ніж рівень частки українців – 92,71% (10 965 осіб). У цьому районі україномовне населення переважало українців за чисельністю в абсолютних показниках лише на 4 особи. Рівень частки україномовного населення серед усього населення району був вищим, ніж рівень частки українців лише на 0,04%, якраз за рахунок україномовних етнічних меншин [Таблиця 71]. Це свідчить про відновлення у Печенізького району природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених представників етнічних меншин, у тому числі і росіян. Тобто, як україномовне населення, так і українці складали абсолютну більшість серед усього населення цього району.

Рівень частки Печенізького району серед загальної чисельності україномовного населення Харківської області становив 0,70% (10 969 осіб із 1 557 980 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі україномовне населення переважало українців – 0,54% (10 965 осіб із 2 048 699 осіб) та все населення – 0,41% (11 827 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 71, 4]. Для порівняння, на теренах Печенізького району мешкав кожен 143-й представник україномовного населення, кожен 185-й українець та кожен 244-й представник усього населення області. До того ж, поміж 27-ми районів Печенізький район посідав передостаннє, 26-те місце за чисельністю україномовного населення, українців та всього населення.

Україномовне населення Печенізького району складалося переважно лише з україномовних українців – 98,88% (10 846 осіб із 10 969 осіб). При цьому, рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення цього району, як і їхня чисельність в абсолютних показниках виявилися досить незначними, відповідно, 1,12% (90 осіб) та 0,82% (90 осіб) [Таблиця 71].

Отже, україномовне населення становило абсолютну більшість серед загальної чисельності населення Печенізького району. Навіть за абсолютними показниками україномовне населення переважало українців. Абсолютну більшість серед україномовного населення району складали україномовні

українці, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян був досить незначним. Тобто, визначальною ознакою Печенізького району залишалася етнічна та мовна однорідність його населення, тобто абсолютне домінування за чисельністю українців та україномовного населення.

Близнюківський район. 7-ме місце поміж 27-ми районів Харківщини за рівнем частки україномовного населення серед усього населення належало Близнюківському району, розташованому на півдні області. Зокрема, цей рівень становив 92,10% (23 732 особи із 25 768 осіб). При цьому, рівень частки україномовного населення був навіть вищим, ніж рівень частки українців – 90,20% (23 242 особи). У Близнюківщині україномовне населення переважало українців за чисельністю в абсолютних показниках на 490 осіб. Рівень частки україномовного населення серед усього населення району був вищим, ніж рівень частки українців на 1,90%, якраз за рахунок україномовних етнічних меншин [Таблиця 63]. Це свідчить про розгортання у Близнюківщині природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених представників етнічних меншин, у тому числі і росіян. Тобто, як україномовне населення, так і українці становили абсолютну більшість серед усього населення району.

Рівень частки Близнюківського району серед загальної чисельності україномовного населення Харківщини становив 1,52% (23 732 особи із 1 557 980 осіб). За рівнем зосередження у районі україномовне населення переважало українців – 1,13% (23 242 особи із 2 048 699 осіб) та все населення – 0,89% (25 768 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 63, 4]. На теренах Близнюківщини мешкав кожен 66-й представник україномовного населення, кожен 88-й українець та кожен 112-й представник усього населення області. Поміж 27-ми районів цей район посідав 16-те місце за чисельністю україномовного населення, 17-те місце за чисельністю українців та 18-те місце за чисельністю всього населення.

Україномовне населення Близнюківського району складалося переважно лише з україномовних українців – 97,14% (23 054 особи із 23 732 осіб). При цьому, рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення цього району, як і їхня чисельність в абсолютних показниках залишалися доволі незначними, відповідно, 2,25% (535 осіб) та 0,60% (143 особи) [Таблиця 63].

Отже, україномовне населення становило абсолютну більшість серед усього населення Близнюківського району. Навіть за чисельністю в

абсолютних показниках україномовне населення переважало українців. Абсолютну більшість серед україномовного населення цього району складали україномовні українці, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян виявився доволі незначним. Тому, Близнюківщина вирізнялася етнічною та мовною однорідністю населення, тобто абсолютним домінуванням за чисельністю українців та україномовного населення.

Кегичівський район. 8-ме місце поміж 27-ми районів Харківщини за рівнем частки україномовного населення серед усього населення належить Кегичівському району, розташованому на південному заході області. Так, цей рівень складав 92,05% (21 595 осіб із 23 459 осіб). До того ж, рівень частки україномовного населення виявився дещо вищим, ніж рівень частки українців – 89,60% (21 020 осіб). У Кегичівщині україномовне населення переважало українців за чисельністю в абсолютних показниках на 575 осіб. Рівень частки україномовного населення серед усього населення району був вищим, ніж рівень частки українців на 2,45% за рахунок україномовних етнічних меншин [Таблиця 64]. Це свідчить про відновлення у Кегичівського району природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених представників етнічних меншин, у тому числі і росіян. Тобто, як україномовне населення, так і українці становили абсолютну більшість серед усього населення Кегичівщини.

Рівень частки Кегичівського району серед загальної чисельності україномовного населення Харківщини складав 1,39% (21 595 осіб із 1 557 980 осіб). При цьому, за рівнем зосередження у цьому районі україномовне населення переважало як українців – 1,03% (21 020 осіб із 2 048 699 осіб), так і все населення – 0,81% (23 459 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 64, 4]. На теренах Кегичівщини мешкав кожен 72-й представник україномовного населення, кожен 97-й українець та кожен 123-й представник усього населення області. Поміж 27-ми районів цей район посідав 18-те місце за чисельністю україномовного населення, а також 19-те місце за чисельністю українців та всього населення.

Україномовне населення Кегичівщини складалося переважно лише з україномовних українців – 96,56% (20 853 особи із 21 595 осіб). Значно нижчим залишався рівень частки україномовного населення та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення району, як і їхня чисельність, відповідно, 2,24% (483 особи) та 1,20% (259 осіб) [Таблиця 64].

Отже, україномовне населення становило абсолютну більшість серед загальної чисельності населення Кегичівського району. Навіть за абсолютними показниками україномовне населення переважало українців. Абсолютну більшість серед україномовного населення району складали україномовні українці, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян був досить незначним. Тому, визначальною ознакою населення Кегичівщини залишалася його етнічна та мовна однорідність – абсолютне домінування за чисельністю українців та україномовного населення.

Ізюмський район. 9-те місце поміж 27-ми районів Харківщини за рівнем частки україномовного населення серед усього населення належало Ізюмському району, розташованому на південному сході області. Зокрема, цей рівень досягав 91,67% (20 401 особи із 22 256 осіб). До того ж, рівень частки україномовного населення залишався дещо вищим, ніж рівень частки українців – 90,97% (20 247 осіб). В Ізюмському районі україномовне населення переважало українців за чисельністю в абсолютних показниках на 154 особи. Рівень частки україномовного населення серед усього населення Ізюмщини був вищим, ніж рівень частки українців на 0,70%, якраз за рахунок україномовних етнічних меншин [Таблиця 67]. Це свідчить про розгортання в Ізюмщині природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених представників етнічних меншин, у тому числі і росіян. Тому, як україномовне населення, так і українці складали абсолютну більшість серед усього населення цього району.

Рівень частки Ізюмського району серед загальної чисельності україномовного населення Харківської області становив 1,31% (20 401 особи із 1 557 980 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі україномовне населення переважало українців – 0,99% (20 247 осіб із 2 048 699 осіб) та все населення – 0,77% (22 256 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 67, 4]. Для порівняння, на території Ізюмщини мешкав кожен 76-й представник україномовного населення Харківщини, кожен 101-й українець та кожен 130-й представник усього населення області. До того ж, поміж 27-ми районів Харківської області Ізюмський район посідав 21-ше місце за чисельністю в абсолютних показниках україномовного населення та українців, а також 22-ге місце за чисельністю всього населення.

Україномовне населення Ізюмщини складалося переважно лише з україномовних українців – 97,97% (19 987 осіб із 20 401 особи). Рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед

україномовного населення був значно нижчим, як і їхня чисельність в абсолютних показниках, відповідно, 1,38% (282 особи) та 0,65% (132 особи) [Таблиця 67].

Варто зазначити також, що рівень частки україномовного населення серед усього населення Ізюмського району був помітно вищим, ніж серед усього населення міста обласного підпорядкування – Ізюма, відповідно, 91,67% (20 401 особи із 22 256 осіб) та 74,22% (41 620 осіб із 56 075 осіб) [Таблиці 17, 67]. Попри ці відмінності, як в Ізюмському районі, так і в місті Ізюмі україномовне населення становило абсолютну більшість серед загальної чисельності населення.

Отже, у мовній структурі населення Ізюмського району україномовне населення складало абсолютну більшість. Навіть за чисельністю в абсолютних показниках україномовне населення в Ізюмщині переважало українців. До того ж, рівень частки україномовного населення серед усього населення Ізюмського району виявився помітно вищим, ніж усього населення міста Ізюма. Абсолютну більшість серед україномовного населення Ізюмського району складали україномовні українці, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян був досить незначним. Тобто, визначною ознакою населення Ізюмщини була його етнічна та мовна однорідність, що означало абсолютне домінування за чисельністю українців та україномовного населення.

Борівський район. 10-те місце поміж 27-ми районів Харківщини за рівнем частки україномовного населення серед загальної чисельності населення посідав Борівський район, розташований на південному сході області. Зокрема, цей рівень досягав 91,52% (19 427 осіб із 21 228 осіб). При цьому, рівень частки україномовного населення виявився дещо вищим, ніж рівень частки українців – 90,49% (19 210 осіб). У Борівщині україномовне населення переважало українців за чисельністю в абсолютних показниках на 217 осіб. Рівень частки україномовного населення серед усього населення цього району був вищим, ніж рівень частки українців на 1,03% за рахунок україномовних етнічних меншин [Таблиця 68]. Це свідчить про відновлення у Борівщині природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених представників етнічних меншин, у тому числі і росіян. Тобто, як україномовне населення, так і українці складали абсолютну більшість серед усього населення району.

Рівень частки Борівського району серед загальної чисельності україномовного населення Харківської області становив 1,25% (19 427 осіб із

1 557 980 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі україномовне населення перевищувало як і українців – 0,94% (21 210 особи із 2 048 699 осіб), так і все населення – 0,91% (21 228 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 68, 4]. Для порівняння, на території Борівщини мешкав кожен 80-й представник україномовного населення Харківщини, кожен 106-й українець та кожен 110-й представник усього населення області. До того ж, поміж 27-ми районів області Борівський район посідав 22-ге місце за чисельністю в абсолютних показниках україномовного населення та українців, а також 23-тє місце за чисельністю всього населення.

Україномовне населення Борівського району складалося переважно лише з україномовних українців – 97,72% (18 984 особи із 19 427 осіб). Проте, рівень частки україномовних росіян і україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення цього району залишався досить незначним, як і їхня чисельність в абсолютних показниках, відповідно, 1,89% (367 осіб) та 0,39% (76 осіб) [Таблиця 68].

Отже, україномовне населення становило абсолютну більшість серед загальної чисельності населення Борівського району. Навіть за абсолютними показниками україномовне населення переважало українців. Абсолютну більшість серед україномовного населення району складали україномовні українці, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян залишався досить незначним. Тому, визначальною ознакою населення Борівщини залишалася його етнічна та мовна однорідність – абсолютне домінування за чисельністю українців та україномовного населення.

Барвінківський район. 11-те місце поміж 27-ми районів Харківщини за рівнем частки україномовного населення серед усього населення належить Барвінківському району, розташованому на південному сході області. Так, цей рівень досягав 91,24% (29 253 особи із 32 060 осіб). До того ж, рівень частки україномовного населення був дещо вищим, ніж рівень частки українців – 91,11% (29 211 осіб). У цьому районі україномовне населення переважало українців за чисельністю в абсолютних показниках на 42 особи. Рівень частки україномовного населення серед усього населення району був вищим, ніж рівень частки українців на 0,13%, якраз за рахунок україномовних етнічних меншин [Таблиця 57]. Це свідчить про розгортання у Барвінківщині природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених представників етнічних меншин, у тому числі і росіян. Тобто, як

україномовне населення, так і українці становили абсолютну більшість серед усього населення району.

Рівень частки Барвінківського району серед загальної чисельності україномовного населення Харківської області складав 1,88% (29 253 особи із 1 557 980 осіб). За рівнем зосереджування у цьому районі україномовне населення переважало українців – 1,43% (29 211 осіб із 2 048 699 осіб) та все населення – 1,11% (32 060 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 57, 4]. На теренах Барвінківщини мешкав кожен 53-й представник україномовного населення, кожен 70-й українець та кожен 90-й представник усього населення області. Цей район поміж 27-ми районів посідав 12-те місце за чисельністю україномовного населення, а також 13-те місце за чисельністю українців та всього населення.

Україномовне населення Барвінківщини складалося переважно лише з україномовних українців – 98,17% (28 718 осіб із 29 253 осіб). Рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення був незначним, як і їхня чисельність в абсолютних показниках, відповідно, 1,39% (408 осіб) та 0,44% (139 осіб) [Таблиця 57].

Варто зазначити, що рівень частки україномовного населення серед усього населення міста Барвінкового був дещо вищим, ніж в інших населених пунктах цієї міськради, відповідно, 91,35% (11 691 осіб із 12 798 осіб) та 91,17% (17 562 особи із 19 262 осіб). Тобто, як україномовне населення, так і українці становили абсолютну більшість серед усього населення міста Барвінкового та інших теренів цього району. До того ж, переважна більшість україномовного населення Барвінківського району зосереджувалася не в районному центрі – місті Барвінковому, а в інших населених пунктах району, відповідно, 39,97% (11 691 особи із 29 253 осіб) та 60,03% (17 562 особи) [Таблиці 58, 59, 57].

Україномовне населення за чисельністю в абсолютних показниках переважало українців як у місті Барвінковому – на 38 осіб, так і в інших населених пунктах Барвінківського району – на 4 особи. Рівень частки україномовного населення серед усього населення був вищим, ніж українців у місті Барвінковому та на інших теренах району, відповідно, на 0,30% та на 0,02% [Таблиці 58, 59].

Отже, у мовній структурі населення Барвінківського району україномовне населення становило абсолютну більшість. Навіть за чисельністю в абсолютних показниках україномовне населення у цьому районі переважало українців. До того ж, рівень частки україномовного

населення серед усього населення міста Барвінкового виявився дещо вищим, ніж усього населення інших населених пунктів Барвінківського району. Абсолютну більшість серед україномовного населення району складали україномовні українці, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян виявився досить незначним. Тому, населення Барвінківщини характеризувалося етнічною та мовною однорідністю – абсолютним домінуванням за чисельністю українців та україномовного населення.

Шевченківський район. 12-те місце поміж 27-ми районів Харківщини за рівнем частки україномовного населення серед загальної чисельності населення посідав Шевченківський район, розташований на сході області. Зокрема, цей рівень складав 91,23% (21 248 осіб із 23 290 осіб). При цьому, рівень частки україномовного населення виявився вищим, ніж рівень частки українців – 90,27% (21 023 осіб). У Шевченківщині україномовне населення за чисельністю в абсолютних показниках переважало українців на 225 осіб. Рівень частки україномовного населення серед усього населення району був вищим, ніж рівень частки українців на 0,96%, якраз за рахунок україномовних етнічних меншин [Таблиця 65]. Це свідчить про відновлення у Шевченківщині природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених представників етнічних меншин, у тому числі і росіян. Тобто, україномовне населення та українці складали абсолютну більшість серед усього населення району.

Рівень частки Шевченківського району серед загальної чисельності україномовного населення Харківської області становив 1,36% (21 248 осіб із 1 557 980 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі україномовне населення переважало як українців – 1,03% (21 023 осіб із 2 048 699 осіб), так і все населення – 0,80% (23 290 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 65, 4]. Для порівняння, на території Шевченківщини мешкав кожен 73-й представник україномовного населення, кожен 97-й українець та кожен 125-й представник усього населення області. Шевченківський район поміж 27-ми районів посідав 19-те місце за чисельністю в абсолютних показниках україномовного населення, 18-те місце за чисельністю українців та 20-те місце за чисельністю всього населення.

Україномовне населення Шевченківщини складалося переважно лише з україномовних українців – 97,42% (20 699 осіб із 22 313 осіб). Рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення, як і їхня чисельність в абсолютних показниках

були незначними, відповідно, 2,01% (427 осіб) та 0,57% (122 особи) [Таблиця 65].

Отже, україномовне населення становило абсолютну більшість серед загальної чисельності населення Шевченківського району. Навіть за абсолютними показниками україномовне населення переважало українців. Абсолютну більшість серед україномовного населення району складали україномовні українці, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян залишався досить незначним. Тому, визначальною ознакою населення Шевченківщини виявилася етнічна та мовна однорідність, тобто абсолютне домінування за чисельністю українців та україномовного населення.

Таким чином, у 12-ти із 27-ми районів Харківської області, переважно розташованих на значній відстані від Харковарівень частки україномовного населення серед усього населення перевищував 90%. Тобто, спостерігалось абсолютне домінування україномовного населення в мовній структурі населення цих районів. До того ж, рівень частки українців перевищував 90% серед усього населення в 11-ти районах області. При цьому, серед усього населення всіх цих 12-ти районів Харківщини рівень частки україномовного населення виявився навіть вищим, ніж рівень частки українців. Тобто, спостерігалось відновлення процесів природної мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених представників етнічних меншин, у тому числі і росіян. Тому, ключовою ознакою населення усіх цих 12-ти районів була етнічна та мовна однорідність.

Куп'янський район. 13-те місце поміж 27-ми районів Харківщини за рівнем частки україномовного населення серед загальної чисельності населення належить Куп'янському району, розташованому на сході області. Так, цей рівень складав 88,94% (26 882 осіб із 29 882 осіб). При цьому, рівень частки україномовного населення був лише дещо вищим, ніж рівень частки українців – 88,90% (26 584 особи). У Куп'янському районі україномовне населення за чисельністю в абсолютних показниках переважало українців лише на 13 осіб. Рівень частки україномовного населення серед усього населення цього району був вищим, ніж рівень частки українців на 0,04%, якраз за рахунок україномовних етнічних меншин [Таблиця 60]. Це свідчить про початок відновлення у Куп'янському районі природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених представників етнічних меншин, у тому числі і росіян. Тобто, як україномовне населення,

так і українці становили абсолютну більшість серед усього населення Куп'янщині.

Рівень частки Куп'янського району серед загальної чисельності україномовного населення Харківської області становив 1,71% (26 577 осіб із 1 557 980 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі україномовне населення переважало українців – 1,30% (26 564 особи із 2 048 699 осіб) та все населення – 1,03% (29 882 особи із 2 895 813 осіб) [Таблиці 60, 4]. Для порівняння, на теренах Куп'янщини мешкав кожен 58-й представник україномовного населення Харківщини, кожен 77-й українець та кожен 97-й представник усього населення області. До того ж, Куп'янський район поміж 27-ми районів області посідав 14-те місце за чисельністю в абсолютних показниках україномовного населення та українців, а також 13-те місце за чисельністю всього населення.

Україномовне населення Куп'янського району складалося переважно лише з україномовних українців – 97,95% (26 033 осіб із 26 577 осіб). При цьому, рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення Куп'янщині, як і їхня чисельність в абсолютних показниках залишалися незначними, відповідно, 1,58% (419 осіб) та 0,47% (125 осіб) [Таблиця 60].

Варто зазначити також, що рівень частки україномовного населення серед загальної чисельності населення Куп'янського району був помітно вищим, ніж Куп'янської міськради, відповідно, 88,94% (26 577 осіб із 29 882 осіб) та 69,28% (43 442 особи із 62 705 осіб) [Таблиці 60, 14]. Незважаючи на ці відмінності, як у Куп'янському районі, так і в Куп'янській міськраді, україномовне населення становило абсолютну більшість серед усього населення.

Отже, у мовній структурі населення Куп'янського району україномовне населення складало абсолютну більшість. Навіть за чисельністю в абсолютних показниках україномовне населення у Куп'янщині дещо переважало українців. До того ж, рівень частки україномовного населення серед усього населення Куп'янського району виявився помітно вищим, ніж усього населення Куп'янської міськради. Абсолютну більшість серед україномовного населення Куп'янського району складали україномовні українці, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян був незначним. Тобто, визначною ознакою населення Куп'янщини була його етнічна та мовна однорідність, що означало абсолютне домінування за чисельністю українців та україномовного населення.

Лозівський район. 14-те місце поміж 27-ми районів Харківщини за рівнем частки україномовного населення серед усього населення належало Лозівському району, розташованому на півдні області. Зокрема, цей рівень становив 88,51% (30 582 особи із 34 551 особи). Однак, рівень частки україномовного населення у районі був лише дещо нижчим, ніж рівень частки українців – 88,60% (30 611 осіб). Україномовне населення за чисельністю поступалося українцям лише на 29 осіб. Рівень частки україномовного населення серед усього населення був дещо нижчим, ніж рівень частки українців на 0,09% [Таблиця 54]. Попри ці незначні відмінності, як україномовне населення, так і українці становили абсолютну більшість в етнічному складі населення Лозівщини.

Рівень частки Лозівського району серед загальної чисельності україномовного населення області складав 1,96% (30 582 осіб із 1 557 980 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі україномовне населення переважало українців – 1,49% (30 611 осіб із 2 048 699 осіб) та все населення – 1,19% (34 551 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 54, 4]. На території Лозівщини мешкав кожен 51-й представник україномовного населення Харківщини, кожен 67-й українець та кожен 84-й представник усього населення області. До того ж, Лозівський район поміж 27-ми районів області посідав 11-те місце за чисельністю в абсолютних показниках україномовного населення, українців та всього населення.

Україномовне населення Лозівщини складалося переважно лише з україномовних українців – 97,95% (29 955 осіб із 30 582 осіб). При цьому, рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення району, як і їхня чисельність виявилися досить незначними, відповідно, 1,52% (465 осіб) та 0,53% (162 особи) [Таблиця 54].

Варто підкреслити також, що рівень частки україномовного населення серед загальної чисельності населення Лозівського району виявився помітно вищим, ніж серед усього населення Лозівської міськради, відповідно, 88,51% (30 582 особи із 34 551 осіб) та 77,21% (56 907 осіб із 73 707 осіб) [Таблиці 54, 11]. Попри ці відмінності, як у Лозівському районі, так і в Лозівській міськраді україномовне населення складало абсолютну більшість серед усього населення.

Отже, україномовне населення становило абсолютну більшість серед усього населення Лозівського району. Однак, за чисельністю в абсолютних показниках україномовне населення у цьому районі дещо поступалося

українцям. Проте, рівень частки україномовного населення у мовній структурі населення Лозівського району виявився помітно вищим, ніж у мовній структурі Лозівської міськради. Абсолютну більшість серед україномовного населення району складали україномовні українці, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян був досить незначним. Тобто, населення Лозівщини характеризувалося етнічною та мовною однорідністю – абсолютним домінуванням за чисельністю українців та україномовного населення.

Вовчанський район. 15-те місце поміж 27-ми районів Харківщини за рівнем частки україномовного населення серед загальної чисельності населення посідав прикордонний Вовчанський район, розташований на північному сході області. Так, цей рівень складав 85,72% (46 777 осіб із 54 569 осіб). До того ж, рівень частки україномовного населення був дещо нижчим, ніж рівень частки українців – 85,36% (46 581 особи). У Вовчанському районі україномовного населення за чисельністю в абсолютних показниках переважало українців на 196 осіб. Рівень частки україномовного населення серед усього населення району був вищим, ніж рівень частки українців на 0,36%, якраз за рахунок україномовних етнічних меншин [Таблиця 40]. Це свідчить про початок відновлення у Вовчанському районі природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених представників етнічних меншин, у тому числі і росіян. Тому, як україномовне населення, так і українці становили абсолютну більшість серед усього населення Вовчанщини.

Рівень частки Вовчанського району серед україномовного населення Харківської області досягав 3,00% (46 777 осіб із 1 557 980 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі україномовне населення переважало українців – 2,27% (46 581 осіб із 2 048 699 осіб) та все населення – 1,88% (54 569 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 40, 4]. На території Вовчанщини мешкав кожен 33-й представник україномовного населення, кожен 44-й українець та кожен 53-й представник усього населення області. Цей район поміж 27-ми районів посідав 5-те місце за чисельністю україномовного населення, українців та всього населення.

Україномовне населення Вовчанського району складалося переважно лише з україномовних українців – 97,78% (45 505 осіб із 46 777 осіб). При цьому, рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення цього району, як і їхня

чисельність в абсолютних показниках залишалися досить незначними, відповідно, 2,12% (992 особи) та 0,60% (280 осіб) [Таблиця 40].

Варто зазначити, що рівень частки україномовного населення серед усього населення міста Вовчанська залишався дещо нижчим, ніж в інших населених пунктах цього району, відповідно, 82,85% (16 970 осіб із 20 484 осіб) та 87,45% (29 807 осіб із 34 085 осіб). У районному центрі рівень частки україномовного населення серед усього населення був дещо нижчим, ніж рівень частки українців 83,12% (17 026 осіб), а на інших теренах району частка україномовного населення серед усього населення була вищою, ніж частка українців – 86,71% (29 555 осіб). Переважна більшість україномовного населення Вовчанського району зосереджувалася не у Вовчанську – 36,28% (16 970 осіб із 46 777 осіб), а в інших населених пунктах району – 63,72% (29 807 осіб) [Таблиці 41, 42, 40].

До того ж, якщо у місті Вовчанську україномовне населення за чисельністю в абсолютних показниках поступалося українцям на 56 осіб, то в інших населених пунктах району україномовне населення за чисельністю переважало українців на 252 особи. Серед усього населення міста Вовчанська рівень частки україномовного населення був нижчим, ніж рівень частки українців – на 0,27%, а в інших населених пунктах району, навпаки, рівень частки україномовного населення був вищим, ніж рівень частки українців – на 0,74% [Таблиці 41, 42].

Отже, у мовній структурі населення Вовчанського району україномовне населення становило абсолютну більшість. Навіть за чисельністю в абсолютних показниках україномовне населення у Вовчанщині дещо переважало українців. До того ж, рівень частки україномовного населення серед усього населення міста Вовчанська виявився дещо нижчим, ніж усього населення інших населених пунктів Вовчанського району. Абсолютну більшість серед україномовного населення Вовчанщини складали україномовні українці, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян залишався досить незначним. Тобто, визначною ознакою населення Вовчанського району була його етнічна та мовна однорідність, що означало абсолютне домінування за чисельністю українців та україномовного населення.

Золочівський район. 16-те місце поміж 27-ми районів Харківщини за рівнем частки україномовного населення серед загальної чисельності населення належало прикордонному Золочівському району, розташованому на північному заході від обласного центру. Цей рівень складав 85,66% (29 169

осіб із 34 052 осіб). До того ж, рівень частки україномовного населення був помітно вищим, ніж рівень частки українців – 83,97% (28 595 осіб). Тобто, у Золочівському районі україномовне населення за чисельністю в абсолютних показниках переважало українців на 574 особи. Рівень частки україномовного населення серед усього населення району був вищим, ніж рівень частки українців на 1,69%, якраз за рахунок україномовних етнічних меншин [Таблиця 55]. Це свідчить про відновлення у Золочівщині природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених представників етнічних меншин, у тому числі і росіян. Тому, як україномовне населення, так і українці складали абсолютну більшість серед усього населення цього району.

Рівень частки Золочівського району серед загальної чисельності україномовного населення Харківської області складав 1,87% (29 169 осіб із 1 557 980 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі україномовне населення переважало як українців – 1,40% (28 595 осіб із 2 048 699 осіб), так і все населення – 1,18% (34 052 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 55, 4]. Для порівняння, на теренах Золочівщини мешкав кожен 53-й представник україномовного населення Харківщини, кожен 71-й українець та кожен 85-й представник усього населення області. До того ж, Золочівський район поміж 27-ми районів посідав 13-те місце за чисельністю в абсолютних показниках україномовного населення, 15-те місце за чисельністю українців та 12-те місце за чисельністю всього населення.

Україномовне населення Золочівського району складалося переважно лише з україномовних українців – 97,06% (28 310 осіб із 29 169 осіб). До того ж, рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення цього району, як і їхня чисельність в абсолютних показниках залишалися доволі незначними, відповідно, 2,35% (686 осіб) та 0,59% (173 особи) [Таблиця 55].

Отже, україномовне населення становило абсолютну більшість серед загальної чисельності населення Золочівського району. До того ж, навіть за абсолютними показниками україномовне населення переважало українців. Абсолютну більшість серед україномовного населення району складали україномовні українці, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян був досить незначним. Тому, визначальною ознакою населення Золочівщини стала його етнічна та мовна однорідність, тобто абсолютне домінування за чисельністю українців та україномовного населення.

Дворічанський район. 17-те місце поміж 27-ми районів Харківщини за рівнем частки україномовного населення серед усього населення посідав прикордонний Дворічанський район, розташований на північному сході області. Так, цей рівень складав 84,17% (18 790 осіб із 22 323 осіб). До того ж, рівень частки україномовного населення у цьому районі був навіть дещо вищим, ніж рівень частки українців – 83,65% (18 674 особи). У цьому районі україномовне населення за чисельністю в абсолютних показниках переважало українців на 116 осіб. Рівень частки україномовного населення серед усього населення району був вищим, ніж рівень частки українців на 0,52%, якраз за рахунок україномовних етнічних меншин [Таблиця 66]. Це свідчить про розгортання у Дворічанському районі природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених представників етнічних меншин, у тому числі і росіян. Тобто, як україномовне населення, так і українці становили абсолютну більшість серед усього населення Дворічанщини.

Рівень частки Дворічанського району серед загальної чисельності україномовного населення Харківської області становив 1,21% (18 790 осіб із 1 557 980 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі україномовне населення переважало українців – 0,91% (18 674 особи із 2 048 699 осіб) та все населення – 0,77% (22 323 особи із 2 895 813 осіб) [Таблиці 66, 4]. Для порівняння, на території Дворічанського району мешкав кожен 83-й представник україномовного населення Харківщини, кожен 110-й українець та кожен 130-й представник усього населення області. Дворічанський район поміж 27-ми районів області посідав 23-тє місце за чисельністю в абсолютних показниках україномовного населення та українців, а також 21-ше місце за чисельністю всього населення.

Україномовне населення Дворічанського району складалося переважно лише з україномовних українців – 96,91% (18 209 осіб із 18 790 осіб). При цьому, рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення цього району, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були істотно нижчими, відповідно, 2,38% (447 осіб) та 0,71% (154 особи) [Таблиця 66].

Отже, у мовній структурі населення Дворічанського району україномовне населення становило абсолютну більшість. Навіть за чисельністю в абсолютних показниках україномовне населення у Дворічанщині переважало українців. Абсолютну більшість серед україномовного населення цього району складали україномовні українці, а

рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян залишався досить незначним. Тобто, характерною ознакою населення Дворічанського району була його етнічна та мовна однорідність, що означало абсолютне домінування за чисельністю українців та україномовного населення.

Зачепилівський район. 18-те місце поміж 27-ми районів Харківщини за рівнем частки україномовного населення серед загальної чисельності населення посідав Зачепилівський район, розташований на південному заході області. Цей рівень складав 83,95% (16 000 осіб із 19 059 осіб). Рівень частки україномовного населення у цьому районі був дещо нижчим, ніж рівень частки українців – 84,56% (16 117 осіб). Тобто, у Зачепилівському районі україномовне населення за чисельністю поступалося українцям на 117 осіб. Рівень частки україномовного населення серед усього населення району був нижчим, ніж рівень частки українців на 1,13% [Таблиця 70]. Тобто, україномовне населення та українці складали абсолютну більшість серед усього населення Зачепилівського району.

Рівень частки Зачепилівського району серед загальної чисельності україномовного населення Харківської області складав 1,03% (16 000 осіб із 1 557 980 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі україномовне населення переважало українців – 0,79% (16 117 осіб із 2 048 699 осіб) та все населення – 0,66% (19 059 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 70, 4]. Для порівняння, на теренах цього району мешкав кожен 97-й представник україномовного населення Харківщини, кожен 126-й українець та кожен 151-й представник усього населення області. Зачепилівський район поміж 27-ми районів Харківської області посідав 24-те місце за чисельністю в абсолютних показниках україномовного населення та українців, а також 25-те місце за чисельністю всього населення.

Україномовне населення Зачепилівщини складалося переважно лише з україномовних українців – 97,83% (15 653 осіб із 16 000 осіб). Рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були незначними, відповідно, 1,70% (272 осіб) та 0,47% (92 особи) [Таблиця 70].

Отже, україномовне населення становило абсолютну більшість серед усього населення Зачепилівського району. Однак, за чисельністю в абсолютних показниках україномовне населення у цьому районі дещо поступалося українцям. Абсолютну більшість серед україномовного

населення району складали україномовні українці, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян залишався незначним. Тобто, населення Зачепилівщини характеризувалося етнічною та мовною однорідністю – абсолютним домінуванням за чисельністю українців та україномовного населення.

Таким чином, у 18-ти із 27-ми районів Харківщини, переважно розташованих на значній відстані від обласного центру, рівень частки україномовного населення серед усього населення перевищував 80%. Тобто, зберігалось абсолютне домінування україномовного населення в мовній структурі населення цих районів. При цьому, рівень частки українців перевищував 80% серед усього населення в усіх цих 18-ти районах області. До того ж, серед усього населення 15-ти районів Харківщини рівень частки україномовного населення виявився навіть вищим, ніж рівень частки українців. Тобто, спостерігалось розгортання процесів природної мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених представників етнічних меншин, включно з росіянами. Тому, головною ознакою населення усіх цих 18-ти районів Харківської області стала однорідність етномовного складу.

Дергачівський район. 19-те місце поміж 27-ми районів області за рівнем частки україномовного населення серед усього населення посідав прикордонний Дергачівський район, розташований безпосередньо на півночі та північному заході від Харкова. Зокрема, цей рівень становив 78,08% (76 930 осіб із 98 521 особи). Однак, рівень частки україномовного населення серед загальної чисельності населення у цьому районі виявився дещо нижчим, ніж рівень частки українців – 80,31% (79 126 осіб). Тобто, у Дергачівському районі україномовного населення за чисельністю в абсолютних показниках поступалося українцям на 2 196 осіб. Рівень частки україномовного населення серед усього населення району був нижчим, ніж рівень частки українців на 2,23% [Таблиця 31]. Попри ці відмінності, україномовне населення та українці складали абсолютну більшість серед усього населення Дергачівщини.

Рівень частки Дергачівського району серед загальної чисельності україномовного населення Харківської області досягав 4,94% (76 930 осіб із 1 557 980 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі україномовне населення помітно переважало як українців – 3,86% (79 126 осіб із 2 048 699 осіб), так і все населення – 3,40% (98 521 особи із 2 895 813 осіб) [Таблиці 31, 4]. Для порівняння, на теренах Дергачівщини мешкав кожен 20-й представник

україномовного населення Харківщини, кожен 26-й українець та кожен 29-й представник усього населення області. Дергачівський район поміж 27-ми районів області посідав 2-ге місце за чисельністю в абсолютних показниках україномовного населення, українців та всього населення.

Україномовне населення Дергачівського району складалося переважно лише з україномовних українців – 97,70% (75 159 осіб із 76 930 осіб). Рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення цього району, як і їхня чисельність в абсолютних показниках залишалися незначними, відповідно, 2,06% (1 585 осіб) та 0,24% (186 осіб) [Таблиця 31].

Рівень частки україномовного населення серед усього населення міста Дергачі виявився помітно вищим, ніж в інших населених пунктах району, відповідно, 87,52% (17 676 осіб із 20 196 осіб) та 75,65% (59 254 особи із 78 325 осіб). До того ж, рівень частки україномовного населення серед усього населення районного центру був дещо вищим, ніж рівень частки українців – 86,67% (17 504 особи). І, навпаки, в інших населених пунктах району серед усього населення рівень частки україномовного населення виявився дещо нижчим, ніж рівень частки українців – 78,67% (61 622 особи) [Таблиці 32, 33, 31].

Попри ці відмінності, як у Дергачах, так і в інших населених пунктах цього району україномовне населення та українці становили більшість серед усього населення. Однак, переважна більшість україномовного населення Дергачівського району зосереджувалися не в місті Дергачі – 22,98% (17 676 осіб із 76 930 осіб), а в інших населених пунктах цього району – 77,02% (59 254 осіб). При цьому, якщо в місті Дергачі україномовне населення за чисельністю переважало українців – на 172 особи, то на інших теренах Дергачівського району україномовне населення за чисельністю поступалося українцям – на 2 368 осіб. Тому, якщо серед усього населення міста Дергачі рівень частки україномовного населення був вищим, ніж рівень частки українців – на 0,85%, то в інших населених пунктах цього району, навпаки, рівень частки україномовного населення залишався нижчим, ніж рівень частки українців – на 3,02% [Таблиці 32, 33, 31].

Отже, у мовній структурі населення Дергачівського району україномовне населення становило абсолютну більшість. Однак, за чисельністю в абсолютних показниках україномовне населення у Дергачівщині поступалося українцям. До того ж, рівень частки україномовного населення серед усього населення міста Дергачі виявився

навіть помітно вищим, ніж усього населення інших населених пунктів Дергачівського району. Абсолютну більшість серед україномовного населення Дергачівщини складали україномовні українці, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян був незначним. Тобто, населення Дергачівського району характеризувалося етнічною та мовною однорідністю – абсолютним домінуванням за чисельністю українців та україномовного населення.

Нововодолазький район. 20-те місце поміж 27-ми районів Харківщини за рівнем частки україномовного населення серед усього населення належало Нововодолазькому району, розташованому на південний захід від обласного центру. Так, цей рівень становив 77,69% (31 767 осіб із 40 888 осіб). При цьому, рівень частки україномовного населення серед загальної чисельності населення усього району залишався дещо нижчим, ніж рівень частки українців – 78,88% (32 251 особи). Тобто, у Нововодолазькому районі україномовне населення за чисельністю в абсолютних показниках поступалося українцям на 484 особи. Рівень частки україномовного населення серед усього населення району був нижчим, ніж рівень частки українців на 1,19% [Таблиця 50]. Незважаючи на ці відмінності, абсолютну більшість серед усього населення Нововодолазького району складали українці та україномовне населення.

Рівень частки Нововодолазького району серед загальної чисельності україномовного населення області складав 2,04% (31 767 осіб із 1 557 980 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі україномовне населення переважало українців – 1,57% (32 251 особи із 2 048 699 осіб) та все населення – 1,41% (40 888 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 50, 4]. Тобто, на території Нововодолазького району мешкав кожен 49-й представник україномовного населення, кожен 64-й українець та кожен 71-й представник усього населення Харківщини. Нововодолазький район поміж 27-ми районів посідав 9-те місце за чисельністю в абсолютних показниках україномовного населення, українців та всього населення.

Україномовне населення Нововодолазького району складалося переважно лише з україномовних українців – 98,41% (31 262 особи із 31 767 осіб). При цьому, рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення району, як і їхня чисельність були незначними відповідно, 1,28% (406 осіб) та 0,31% (99 осіб) [Таблиця 50].

Отже, україномовне населення складало абсолютну більшість серед усього населення Нововодолазького району. Проте, за чисельністю в абсолютних показниках україномовне населення у цьому районі дещо поступалося українцям. Абсолютну більшість серед україномовного населення складали україномовні українці, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян був досить незначним. Тобто, населення Нововодолазького району характеризувалося етнічною та мовною однорідністю – абсолютним домінуванням за чисельністю українців та україномовного населення.

Красноградський район. 21-ше місце поміж 27-ми районів Харківщини за рівнем частки україномовного населення серед усього населення посідав Красноградський район, розташований на південному заході області. Зокрема, цей рівень становив 77,16% (937 980 осіб із 49 224 осіб). Однак, рівень частки україномовного населення серед усього населення у цьому районі був дещо нижчим, ніж рівень частки українців – 78,44% (38 609 осіб). Тобто, у Красноградському районі україномовне населення за чисельністю в абсолютних показниках поступалося українцям на 629 осіб. Рівень частки україномовного населення серед усього населення району був нижчим, ніж рівень частки українців на 1,28% [Таблиця 44]. Попри ці відмінності, абсолютну більшість серед усього населення Красноградщини становили україномовне населення та українці.

Рівень частки Красноградського району серед загальної чисельності україномовного населення області складав 2,44% (37 980 осіб із 1 557 980 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі україномовне населення переважало як українців – 1,88% (38 609 осіб із 2 048 699 осіб), так і все населення – 1,70% (49 224 особи із 2 895 813 осіб) [Таблиці 44, 4]. Для порівняння, на території Красноградщини мешкав кожен 41-й представник україномовного населення, кожен 53-й українець та кожен 59-й представник усього населення області. До того ж, Красноградський район поміж 27-ми районів Харківщини посідав 7-ме місце за чисельністю україномовного населення, українців та всього населення.

Україномовне населення Красноградщини складалося переважно лише з україномовних українців – 97,57% (32 056 осіб із 37 980 осіб). Рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були істотно нижчими, відповідно, 1,81% (688 осіб) та 0,62% (236 осіб) [Таблиця 44].

Варто зазначити, що рівень частки україномовного населення серед усього населення міста Краснограда був дещо вищим, ніж серед усього населення інших населених пунктах району, відповідно, 77,78% (12 457 осіб із 22 444 особи) та 76,64% (20 523 особи із 26 780 осіб). При цьому, рівень частки україномовного населення серед усього населення як у місті Краснограді, так і на інших теренах району виявився дещо нижчим, ніж рівень частки українців, відповідно, 79,69% (17 885 осіб) та 77,39% (20 724 осіб). Незважаючи на ці відмінності, серед загальної чисельності населення міста Краснограда та інших населених пунктах цього району україномовне населення та українці становили абсолютну більшість. До того ж, переважна більшість україномовного населення району зосереджувалися не в місті Краснограді – 45,96% (17 457 осіб із 37 980 осіб), а на інших теренах району – 54,04% (20 523 особи) [Таблиці 45, 46, 44].

При цьому, як у місті Краснограді, так і в інших населених пунктах Красноградського району україномовне населення за чисельністю в абсолютних показниках поступалося українцям, відповідно, на 428 осіб та на 201 особу. Тому і рівень частки україномовного населення серед усього населення залишався нижчим, ніж рівень частки українців як у Краснограді – на 1,91%, так і в інших населених пунктах цього району – на 0,25% [Таблиці 45, 46].

Отже, у мовній структурі населення Красноградського району україномовне населення складало абсолютну більшість. Однак, за чисельністю в абсолютних показниках україномовне населення у Красноградщині дещо поступалося українцям. До того ж, рівень частки україномовного населення серед усього населення міста Краснограда виявився навіть вищим, ніж усього населення інших населених пунктів Красноградського району. Абсолютну більшість серед україномовного населення Красноградщини становили україномовні українці, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян був досить незначним. Тобто, населення Красноградського району відзначалося етнічною та мовною однорідністю – абсолютним домінуванням за чисельністю українців та україномовного населення.

Зміївський район. 22-ге місце поміж 27-ми районів Харківщини за рівнем частки україномовного населення серед загальної чисельності населення належало Зміївському району, розташованому безпосередньо на південь від обласного центру. Так, цей рівень складав 76,38% (62 106 осіб із 81 307 осіб). Однак, рівень частки україномовного населення серед усього

населення у районі був дещо нижчим, ніж рівень частки українців – 82,35% (66 953 особи). Тобто, у Зміївському районі україномовне населення за чисельністю в абсолютних показниках поступалося українцям на 4 847 осіб. Рівень частки україномовного населення серед усього населення району був нижчим, ніж рівень частки українців на 5,97% [Таблиця 37]. Попри ці відмінності, україномовне населення та українці становили абсолютну більшість серед усього населення Зміївщини.

Рівень частки Зміївського району серед загальної чисельності україномовного населення Харківської області становив 3,99% (62 106 осіб із 1 557 980 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі україномовне населення переважало українців – 3,27% (66 953 осіб із 2 048 699 осіб) та все населення – 2,81% (81 307 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 37, 4]. На теренах Зміївського району мешкав кожен 25-й представник україномовного населення Харківщини, кожен 30-й українець та кожен 35-й представник усього населення області. До того ж, Зміївщина поміж 27-ми районів посідала 4-те місце за чисельністю в абсолютних показниках україномовного населення, українців та всього населення.

Україномовне населення Зміївського району складалося переважно з україномовних українців – 98,03% (60 880 осіб із 62 106 осіб). При цьому, рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення цього району, як і їхня чисельність в абсолютних показниках залишалися досить незначними, відповідно, 1,64% (1 019 осіб) та 0,33% (207 осіб) [Таблиця 37].

Рівень частки україномовного населення серед усього населення міста Змійова був помітно вищим, ніж серед усього населення інших населених пунктів цього району, відповідно, 83,74% (14 215 осіб із 16 967 осіб) та 74,44% (47 891 особи із 64 331 особи). Рівень частки українців залишався дещо вищим у місті Змійові – 84,20% (14 294 особи), ніж на інших теренах району – 81,86% (52 659 осіб). Попри ці відмінності, українці та україномовне населення складали абсолютну більшість серед усього населення як районного центру, так і інших населених пунктів. Переважна більшість україномовного населення Зміївщини зосереджувалися не у Змійові – 22,89% (14 215 осіб із 62 106 осіб), а в районі за межами районного центру – 77,11% (47 891 особи) [Таблиці 38, 39, 37].

У місті Змійові, а особливо в інших населених пунктах Зміївщини україномовне населення за чисельністю в абсолютних показниках поступалося українцям, відповідно, на 79 осіб та 4 668 осіб. Тому рівень

частки україномовного населення серед усього населення був нижчим, ніж рівень частки українців у Зміїві – на 0,46% та на інших теренах району – на 7,42% [Таблиці 38, 39].

Отже, україномовне населення складало абсолютну більшість серед усього населення Зміївського району. Проте, за чисельністю в абсолютних показниках україномовне населення у цьому районі дещо поступалося українцям. До того ж, рівень частки україномовного населення серед усього населення міста Зміїова виявився навіть дещо вищим, ніж усього населення інших населених пунктів Зміївського району. Абсолютну більшість серед україномовного населення цього району складали україномовні українці, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян був доволі незначним. Тобто, населення Зміївщини характеризувалося етнічною та мовною однорідністю – абсолютним домінуванням за чисельністю українців та україномовного населення.

Великобурлуцький район. 23-тє місце поміж 27-ми районів Харківщини за рівнем частки україномовного населення серед загальної чисельності населення посідав прикордонний Великобурлуцький район, розташований на північному сході області. Так, цей рівень становив 71,82% (20 316 осіб із 28 287 осіб). Проте, рівень частки україномовного населення серед усього населення району був дещо нижчим, ніж рівень частки українців – 73,06% (20 666 осіб). Тобто, у Великобурлуцькому районі україномовне населення за чисельністю в абсолютних показниках поступалося українцям на 350 осіб. Рівень частки україномовного населення серед усього населення був нижчим, ніж рівень частки українців на 1,24% [Таблиця 61]. Попри ці відмінності, абсолютну більшість серед усього населення району становили українці та україномовне населення.

Рівень частки Великобурлуцького району серед загальної чисельності україномовного населення Харківської області складав 1,30% (20 316 осіб із 1 557 980 осіб). За рівнем зосередження у районі україномовне населення дещо переважало українців – 1,01% (20 666 осіб із 2 048 699 осіб) та все населення – 0,98% (28 287 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 61, 4]. Для порівняння, на території Великобурлуцького району мешкав кожен 77-й представник україномовного населення, кожен 99-й українець та кожен 102-й представник усього населення області. До того ж, Великобурлуцький район поміж 27-ми районів Харківщини посідав 20-тє місце за чисельністю в абсолютних показниках україномовного населення, українців та всього населення.

Україномовне населення Великобурлуцького району складалося переважно лише з україномовних українців – 96,72% (19 650 осіб із 20 316 осіб). Рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення цього району, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були значно нижчими, відповідно, 2,51% (510 осіб) та 0,77% (156 осіб) [Таблиця 61].

Отже, у мовній структурі населення Великобурлуцького району україномовне населення складало абсолютну більшість. Однак, за чисельністю в абсолютних показниках україномовне населення у цьому районі дещо поступалося українцям. Абсолютну більшість серед україномовного населення Великобурлуцького району становили україномовні українці, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян був доволі незначним. Тобто, населення Великобурлуцького району відзначалося переважно етнічною та мовною однорідністю – абсолютним домінуванням за чисельністю українців та україномовного населення.

Балакле́йський райо́н. 24-те місце поміж 27-ми районів Харківщини за рівнем частки україномовного населення серед загальної чисельності посідав Балакле́йський райо́н, розташований на південному сході області. Зокрема, цей рівень складав 70,58% (65 305 осіб із 92 794 осіб). Рівень частки україномовного населення серед усього населення району був помітно нижчим, ніж рівень частки українців – 77,63% (72 037 осіб). У Балакле́йському райо́ні україномовне населення за чисельністю в абсолютних показниках поступалося українцям на 6 732 особи. Рівень частки україномовного населення серед усього населення району був нижчим, ніж рівень частки українців на 7,05% [Таблиця 34]. Попри ці відмінності, абсолютну більшість серед усього населення Балакле́йщини становили україномовне населення та українці.

Рівень частки Балакле́йського району серед загальної чисельності україномовного населення Харківської області досягав 4,19% (65 305 осіб із 1 557 980 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі україномовне населення переважало українців – 3,52% (72 037 осіб із 2 048 699 осіб) та все населення – 3,20% (92 794 особи із 2 895 813 осіб) [Таблиці 34, 4]. Для порівняння, на території Балакле́йщини мешкав кожен 24-й представник україномовного населення, кожен 28-й українець та кожен 31-й представник усього населення області. До того ж, Балакле́йський райо́н поміж 27-ми

районів Харківщини посідав 3-тє місце за чисельністю україномовного населення, українців та всього населення.

Україномовне населення Балаклейщини складалося переважно лише з україномовних українців 97,83% (63 891 особи із 65 305 осіб). Рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення району, як і їхня чисельність залишалися істотно нижчими, відповідно, 1,67% (1 090 осіб) та 0,50% (324 особи) [Таблиця 34].

Рівень частки україномовного населення серед усього населення міста Балаклеї був дещо вищим, ніж серед усього населення інших населених пунктів Балаклейщини, відповідно, 70,83% (22 748 осіб із 32 117 осіб) та 70,14% (42 557 осіб із 60 677 осіб). При цьому, рівень частки українців серед усього населення районного центру був помітно вищим – 80,44% (25 836 осіб), ніж серед усього населення інших населених пунктах району – 76,14% (46 201 особи). Попри ці відмінності, україномовне населення та українці становили абсолютну більшість серед усього населення як у місті Балаклеї, так і на інших теренах району. Переважна більшість україномовного населення району зосереджувалася не у місті Балаклеї – 34,83% (22 748 осіб із 65 305 осіб), а в інших населених пунктах району – 65,17% (42 557 осіб) [Таблиці 35, 36, 34].

При цьому, як у місті Балаклеї, так і на інших теренах Балаклейського району за чисельністю в абсолютних показниках україномовне населення поступалося українцям, відповідно, на 3 088 осіб та 3 644 особи. Тому і рівень частки україномовного населення серед усього населення залишався нижчим, ніж рівень частки українців як у місті Балаклеї – на 9,61%, так і в інших населених пунктах цього району – на 6,00% [Таблиці 35, 36].

Отже, україномовне населення складало абсолютну більшість серед усього населення Балаклейського району. Проте, за чисельністю в абсолютних показниках україномовне населення у цьому районі дещо поступалося українцям. До того ж, рівень частки україномовного населення серед усього населення міста Балаклеї виявився навіть дещо вищим, ніж усього населення інших населених пунктів Балаклейського району. Абсолютну більшість серед україномовного населення цього району складали україномовні українці, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян був досить незначним. Тобто, населення Балаклейщини характеризувалося переважно етнічною та мовною однорідністю – абсолютним домінуванням за чисельністю українців та україномовного населення.

Таким чином, у 24-х із 27-ми районів Харківської області рівень частки україномовного населення серед усього населення перевищував 70%. Тобто, спостерігалось абсолютне домінування україномовного населення в мовній структурі населення цих районів. При цьому, рівень частки українців перевищував 70% в етнічному складу населення в усіх цих 24-х районах області. Тому, визначальною ознакою переважної більшості районів Харківщини залишалася однорідність етномовного складу населення.

Харківський район. 25-те місце поміж 27-ми районів за рівнем частки україномовного населення серед загальної чисельності населення належало прикордонному Харківському району, розташованому безпосередньо навколо обласного центру. Так, цей рівень становив 63,88% (119 194 особи із 186 586 осіб). Однак, рівень частки україномовного населення серед усього населення цього району виявився помітно нижчим, ніж рівень частки українців – 75,48% (140 841 особи). Тобто, у Харківському районі україномовне населення за чисельністю в абсолютних показниках значно поступалося українцям – на 21 647 осіб. Рівень частки україномовного населення серед усього населення цього району був також значно нижчим, ніж рівень частки українців – на 11,60% [Таблиця 27]. Попри ці відмінності, як україномовне населення, так і українці становили абсолютну більшість серед усього населення Харківського району.

Рівень частки Харківського району серед загальної чисельності україномовного населення Харківської області досягав 7,65% (119 194 особи із 1 557 980 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі україномовне населення переважало як українців – 6,87% (140 841 особи із 2 048 699 осіб), так і все населення – 6,44% (186 586 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 27, 4]. Для порівняння, на теренах Харківського району зосереджувався кожен 13-й представник україномовного населення, кожен 14-й українець та кожен 15-й мешканець Харківщини. До того ж, Харківський район поміж 27-ми районів області посідав 3-тє місце за чисельністю україномовного населення, українців та всього населення.

Україномовне населення Харківського району складалося переважно лише з україномовних українців – 97,67% (116 115 осіб із 119 194 осіб). При цьому, рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення цього району, як і їхня чисельність в абсолютних показниках виявилися істотно нижчими, відповідно, 1,85% (2 210 осіб) та 0,48% (569 осіб) [Таблиця 27].

Варто зазначити також, що рівень частки україномовного населення серед усього населення міста районного підпорядкування – Мерефи був помітно вищим, ніж серед загальної чисельності населення Харківського району, відповідно, 78,22% (19 660 осіб із 25 135 осіб) та 63,88% (119 194 осіб із 186 586 осіб). І, навпаки, серед усього населення міста районного підпорядкування – Південного рівень частки україномовного населення залишався дещо нижчим – 61,57% (5 219 осіб із 8 477 осіб). Однак, рівень частки українців як серед усього населення міста Мерефи, так і серед усього населення міста Південного був помітно вищим, відповідно, 85,20% (21 415 осіб із 25 135 осіб) та 79,63% (6 750 осіб із 8 477 осіб). Серед загальної чисельності населення інших населених пунктів Харківського району, за винятком міст Мерефи та Південного, рівень частки україномовного населення також залишався дещо нижчим, ніж рівень частки українців, відповідно, 61,65% (94 315 осіб із 152 974 особи) та 73,66% (112 676 осіб) [Таблиці 29, 30, 28]. Незважаючи на ці відмінності, як у містах районного підпорядкування Мерефі та Південному, так і в інших населених пунктах Харківського району серед усього населення абсолютну більшість становили україномовне населення та українці.

При цьому, переважна більшість україномовного населення Харківського району зосереджувалися не в місті Мерефі – 16,49% (19 660 осіб із 119 194 осіб) та в місті Південному – 4,38% (5 219 осіб), а в інших населених пунктах цього району – 79,13% (94 315 осіб). До того ж, україномовне населення поступалося за чисельністю в абсолютних показниках українцям у місті Мерефі – на 1 755 осіб, у місті Південному – на 1 531 особу, а особливо в інших населених пунктах району – на 18 361 особу. Тому і серед усього населення рівень частки україномовного населення також залишався дещо нижчим, ніж рівень частки українців у місті Мерефі – на 6,98%, у місті Південному – на 18,06% та на інших теренах Харківського району – на 12,01% [Таблиці 27, 28, 29, 30].

Варто зазначити також, що рівень частки україномовного населення серед усього населення Харківського району був значно вищим, ніж серед загальної чисельності населення міста Харкова, відповідно, 63,88% (119 194 особи із 186 586 осіб) та 31,77% (460 607 осіб із 1 449 871 особи). Тобто, якщо серед усього населення Харківського району україномовне населення становило абсолютну більшість, то серед усього населення обласного центру україномовне населення опинилося в меншості. Проте, як серед усього населення Харківського району, так і міста Харкова українці домінували за чисельністю і становили абсолютну

більшість, відповідно, 65,45% (140 841 особа із 186 586 осіб) та 50,44% (884 228 осіб із 1 449 871 особи) [Таблиці 27, 7]. Тому етнічна, а особливо мовна структура населення Харківського району та Харкова істотно відрізнялися.

Отже, у мовній структурі населення Харківського району україномовне населення складало абсолютну більшість. Однак, за чисельністю в абсолютних показниках україномовне населення у цьому районі досить помітно поступалося українцям. Тому у Харківському районі спостерігалися значні відмінності між мовною структурою та мовним складом населення. Це свідчить про збереження у цьому районі інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності України. Проте, рівень частки україномовного населення серед усього населення Харківського району виявився істотно вищим, ніж усього населення міста Харкова. Абсолютну більшість серед україномовного населення Харківського району становили україномовні українці, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян залишався незначним.

Первомайський район. 26-те місце поміж 27-ми районів Харківщини за рівнем частки україномовного населення серед усього населення належало Первомайському району, розташованому на південь від обласного центру. Зокрема, цей рівень становив 58,16% (11 631 особи із 19 999 осіб). Однак, рівень частки україномовного населення серед усього населення району був помітно нижчим, ніж рівень частки українців – 65,45% (13 090 осіб). У Первомайському районі україномовне населення за чисельністю в абсолютних показниках поступалося українцям на 1 459 осіб. Рівень частки україномовного населення серед усього населення району був нижчим, ніж рівень частки українців на 7,29% [Таблиця 69]. Попри ці значні відмінності, серед усього населення Первомайщини абсолютну більшість становили україномовне населення та українці.

Рівень частки Первомайського району серед загальної чисельності україномовного населення Харківської області був незначним і складав лише 0,75% (11 631 особи із 1 557 980 осіб). Однак, за рівнем зосередження у цьому районі україномовне населення дещо перевищувало українців – 0,64% (13 090 осіб із 2 048 699 осіб) та все населення – 0,69% (19 999 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 69, 4]. Тобто, на теренах Первомайщини мешкав кожен 133-й представник україномовного населення, кожен 156-й українець та кожен 145-й представник усього населення області. До того ж, Первомайський район поміж 27-ми районів посідав 25-те місце за чисельністю в абсолютних

показниках україномовного населення та українців, а також 24-те місце за чисельністю всього населення.

Україномовне населення Первомайщини складалося переважно лише з україномовних українців – 97,38% (11 326 осіб із 11 631 особи). Рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення, як і їхня чисельність в абсолютних показниках були значно нижчими, відповідно, 2,05% (238 осіб) та 0,58% (67 осіб) [Таблиці 69].

Варто зазначити також, що рівень частки україномовного населення серед усього населення Первомайського району був істотно вищим, ніж серед усього населення Первомайської міськради, відповідно, 58,16% (11 631 особи із 19 999 осіб) та 42,83% (14 271 особи із 33 319 осіб). Тобто, серед усього населення Первомайського району україномовне населення становило абсолютну більшість, а серед усього населення Первомайської міськради україномовне населення опинилося в меншості. Однак, як серед усього населення Первомайського району, так і серед усього населення Первомайської міськради українці домінували за чисельністю і становили абсолютну більшість, відповідно, 65,45% (13 090 осіб із 19 999 осіб) та 56,21% (18 729 осіб із 33 319 осіб) [Таблиці 69, 21].

Отже, україномовне населення складало абсолютну більшість серед усього населення Первомайського району. Проте, за чисельністю в абсолютних показниках україномовне населення у цьому районі помітно поступалося українцям. Тому у Первомайському районі спостерігалися досить значні відмінності між мовною структурою та мовним складом населення. Це свідчить про збереження у цьому районі інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності України. Однак, рівень частки україномовного населення серед усього населення Первомайського району виявився істотно вищим, ніж усього населення Первомайської міськради, де україномовне населення опинилося в меншості. Абсолютну більшість серед україномовного населення цього району складали україномовні українці, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян залишався досить незначним. Тобто, в етномовному складі населення Первомайського району домінувало як україномовне населення, так і українці.

Чугуївський район. Останнє, 27-ме місце поміж усіх районів Харківської області за рівнем частки україномовного населення серед загальної чисельності населення посідав Чугуївський район, розташований

безпосередньо на південний схід від обласного центру. Зокрема, цей рівень становив 45,23% (23 103 особи із 51 077 осіб). При цьому, рівень частки україномовного населення серед усього населення району залишався помітно нижчим, ніж рівень частки українців – 57,33% (29 281 особи). Тобто, у Чугуївському районі україномовне населення за чисельністю в абсолютних показниках досить помітно поступалося українцям – на 6 178 осіб. Рівень частки україномовного населення серед усього населення району був значно нижчим, ніж рівень частки українців – на 12,10% [Таблиця 43]. Тому, якщо українці становили абсолютну більшість серед усього населення Чугуївщини, то україномовне населення опинилося в меншості. До того ж, Чугуївський район був єдиним із усіх 27-ми районів Харківщини, де україномовне населення залишалося в меншості, попри те, що українці складали абсолютну більшість.

Рівень частки Чугуївського району серед загальної чисельності україномовного населення Харківської області становив 1,48% (23 103 особи із 1 557 980 осіб). Однак, за рівнем зосередження у цьому районі україномовне населення лише дещо переважало українців – 1,43% (29 281 особи із 2 048 699 осіб), але поступалося всьому населенню – 1,76% (51 077 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 43, 4]. Для порівняння, на території Чугуївського району мешкав кожен 68-й представник україномовного населення Харківщини, кожен 70-й українець та кожен 57-й представник усього населення області. До того ж, Чугуївський район поміж 27-ми районів Харківської області посідав 17-те місце за чисельністю в абсолютних показниках україномовного населення, 12-те місце за чисельністю українців, однак 6-те місце за чисельністю всього населення.

Україномовне населення Чугуївщини складалося переважно лише з україномовних українців – 98,26% (22 702 особи із 23 103 осіб). Рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення цього району, як і їхня чисельність залишалися досить незначними, відповідно, 1,41% (325 осіб) та 0,33% (76 осіб) [Таблиця 43].

Варто підкреслити також, що рівень частки україномовного населення серед усього населення Чугуївського району виявився помітно вищим, ніж серед усього населення Чугуївської міськради, відповідно, 45,23% (23 103 особи із 51 077 осіб) та 29,64% (11 070 осіб із 37 348 осіб). Незважаючи на ці відмінності, як серед усього населення Чугуївського району, так і серед усього населення Чугуївської міськради україномовне населення залишалося

в меншості. І це при тому, що українці домінували за чисельністю в абсолютних показниках як у Чугуївському районі, так і в Чугуївській міськраді, відповідно, 57,33% (29 581 особи із 51 077 осіб) та 54,62% (20 401 особи із 37 348 осіб) [Таблиці 43, 18].

Отже, у Чугуївському районі, єдиному поміж усіх районів Харківської області україномовне населення опинилося в меншості серед усього населення. За чисельністю україномовне населення у цьому районі досить істотно поступалося українцям, які складали абсолютну більшість. Тому у Чугуївщині спостерігалися досить істотні відмінності між мовною структурою та мовним складом населення. Це свідчить про збереження у цьому районі інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності України. Однак, рівень частки україномовного населення серед усього населення Чугуївського району виявився помітно вищим, ніж усього населення Чугуївської міськради. Абсолютну більшість серед україномовного населення Чугуївського району становили україномовні українці, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян залишався доволі незначним.

Таким чином, україномовне населення домінувало за чисельністю у 26-ти районах Харківщини на тлі того, що українці становили абсолютну більшість в етнічному складі населення в усіх 27-ми районах області. Виняток складав лише Чугуївський район, де серед усього населення україномовного населення опинилося в меншості. Україномовні українці становили абсолютну більшість серед україномовного населення усіх районів, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян був досить незначним.

Висновки. Отже, україномовне населення складало більшість серед загальної чисельності населення Харківської області. При цьому, рівень частки україномовного населення серед усього населення в Харківщині залишався помітно нижчим (53,80%), ніж рівень частки українців області (70,75%). До того ж, рівень частки україномовного населення серед усього населення Харківщини виявився дещо нижчим, ніж рівень частки україномовного населення серед усього населення України (67,53%). За рівнем зосередження в області україномовне населення (4,78%) поступалося українцям (5,46%) та всьому населенню (6,00%). Україномовне населення Харківщини складалося в абсолютній більшості лише з україномовних українців (97,48%), а рівень частки україномовних росіян (2,04%) та

україномовних етнічних меншин, окрім росіян (0,48%) був значно нижчим, як і їхня чисельність в абсолютних показниках [Таблиці 4, 1].

Варто підкреслити, що мовна структура міського та сільського населення Харківської області досить помітно відрізнялася. В урбаністичному середовищі області серед усього населення україномовне населення опинилося в меншості (46,49%), а серед сільського населення україномовне населення становило абсолютну більшість (80,12%). Хоча як серед міського, так і серед сільського населення Харківщини абсолютне домінування за чисельністю зберігали українці, відповідно, 67,80% та 81,35% [Таблиці 5, 6]. Тобто, в урбаністичному середовищі Харківщини спостерігалися досить значні відмінності у мовній та етнічній структурі населення, а серед сільського населення області таких істотних відмінностей не існувало.

На відміну від урбаністичного середовища Харківщини, де серед усього населення україномовне населення опинилося в меншості (46,49%), серед загальної чисельності міського населення України україномовне населення становило абсолютну більшість (58,51%). Тому, рівень зосередження у міському середовищі Харківщини україномовного населення (5,58%) виявився помітно нижчим, ніж рівень зосередження українців (6,50%) та всього міського населення (7,02%) [Таблиці 2, 5].

Попри те, що переважна більшість україномовного населення Харківщини належала до міського населення, рівень урбанізації україномовного населення залишався помітно нижчим (67,63%), ніж рівень урбанізації українців (75,01%) та всього населення області (78,26%). І, навпаки, рівень частки сільського населення серед україномовного населення Харківщини був помітно вищим (32,37%), ніж рівень частки сільських мешканців серед українців (24,99%) та серед всього населення області (21,74%) [Таблиці 5, 6].

Ще більш істотно відрізнялася мовна структура населення Харкова та населення інших теренів області за межами міста, насамперед, завдяки відмінностям у рівні частки україномовного населення. Зокрема, якщо серед усього населення обласного центру україномовне населення опинилося в меншості (31,77%), то серед усього населення області за межами Харкова україномовне населення становило абсолютну більшість (75,89%) [Таблиці 7, 8]. Тому, якраз за рахунком обласного центру серед усього міського населення області україномовне населення і залишалося в меншості.

До того ж, мовна структура населення Харкова досить істотно відрізнялася від етнічного складу населення міста. Тому, якщо серед усього

населення обласного центру україномовне населення було в меншості (31,77%), то українці становили абсолютну більшість (60,99%). Однак, серед усього населення Харківщини за межами обласного центру як україномовне населення (75,89%), так і українці складали абсолютну більшість (80,53%) [Таблиці 7, 8].

Рівень зосередження у місті Харкові україномовного населення залишався помітно нижчим, ніж рівень зосередження українців та всього населення. В обласному центрі зосереджувалася меншість україномовного населення (29,56%) та українців (43,16%), а також половина всього населення Харківщини (50,01%). До того ж, у Харкові зосереджувалася лише меншість україномовного міського населення Харківщини (43,71%), але більшість міських українців (57,54%) та всього міського населення області (63,97%) [Таблиці 4, 5, 7].

У Харківській області за межами міста Харкова зосереджувалася переважна більшість україномовного населення (58,08%) та українців Харківщини (56,84%) та майже половина всього населення області (49,99%) [Таблиці 4, 8].

Зберігалися також помітні відмінності у рівні частки україномовного населення серед усього населення 6-ти міст обласного підпорядкування Харківщини. Зокрема, серед загальної чисельності населення у 4-х міськрадах: Люботинській (86,10%), Лозівській (77,21%), Ізюмській (74,22%) та Куп'янській (69,28%) україномовне населення становило абсолютну більшість, а в 2-х міськрадах: Первомайській (42,83%) та Чугуївській (29,64%) україномовне населення опинилося в меншості [Таблиці 11, 14, 17, 18, 21, 24].

При цьому, в етнічному складі населення усіх 6-ти міськрадах обласного підпорядкування Харківщини серед українці становили абсолютну більшість. До того ж, у всіх без винятку цих міськрадах серед усього населення рівень частки україномовного населення виявився нижчим, ніж рівень частки українців. Особливо істотні відмінності в мовній та етнічній структурі населення спостерігалися у Первомайській та Чугуївській міськрадах.

Варто підкреслити також, що в 26-ти із 27-ми районів Харківської області україномовне населення становило абсолютну більшість серед загальної чисельності населення. І лише у Чугуївському районі україномовне населення залишалось в меншості серед усього населення (45,23%) [Таблиця 43].

До того ж, рівень частки україномовного населення серед загальної чисельності населення у 12-ти із 27-ти районів перевищував 90%: Краснокутському (94,92%), Сахновщинському (94,40%), Валківському (94,23%), Коломацькому (94,01%), Богодухівському (93,65%), Печенізькому

(92,75%), Близнюківському (92,10%), Кегичівському (92,05%), Ізюмському (91,67%), Борівському (91,52%), Барвінському (91,24%) та Шевченківському (91,23%) [Таблиці 47, 51, 56, 57, 62, 63, 64, 65, 67, 68, 71, 72]. Тому, визначальною ознакою цих 12-ти районів Харківської області залишалася етнічна та мовна однорідність населення – абсолютне домінування за чисельністю українців та україномовного населення. Однак, переважна більшість цих районів виявилися найменшими за загальною чисельністю населення у Харківщині та розташовані на відстані від обласного центру

Ще у 6-ти районах області рівень частки україномовного населення серед усього населення був вищим за 80%: Куп'янському (88,94%), Лозівському (88,51%), Вовчанському (85,72%), Золочівському (85,66%), Дворічанському (84,17%), Зачепилівському (83,95%) [Таблиці 40, 54, 55, 60, 66, 70]. Тобто, у двох третинах районів Харківщини (у 18-ти із 27-ми), рівень частки україномовного населення у мовному складі населення перевищував 80%. В інших 6-ти районах рівень частки україномовного населення серед усього населення перевищував 70%: Дергачівському (78,08%), Нововодолазькому (77,69%), Красноградському (77,16%), Зміївському (76,38%), Великобурлуцькому (71,82%), Балаклеївському (70,38%) [Таблиці 31, 34, 37, 44, 50, 61]. У Харківському районі рівень частки україномовного населення перевищував 60% (63,88%), а у Первомайському районі перевищував 50% (58,16%) [Таблиці 27, 69].

Внаслідок того, що рівень мовної асиміляції (зросійщення) українців у 15-ти із 27-ми районів Харківської області залишався нижчим, ніж рівень природної мовної асиміляції (українізації) етнічних меншин, рівень частки україномовного населення виявився вищим, ніж рівень частки українців серед усього населення: Краснокутському, Сахновщинському, Валківському, Коломацькому, Богодухівському, Печенізькому, Близнюківському, Кегичівському, Ізюмському, Борівському, Барвінківському, Шевченківському, Куп'янському, Вовчанському, Золочівському та Дворічанському. Тобто, на відміну від міського населення області, і насамперед Харкова, де зберігалися інерційні впливи етномовних процесів доби бездержавності України, у більшості районів Харківської області, переважно віддалених від обласного центру, відновилися природні етномовні процеси, визначальною ознакою яких стала природна мовна асиміляція українською більшістю дисперсно розселених поодиноких представників етнічних меншин, у тому числі і росіян.

В інших 11-ти районах Харківської області рівень частки україномовного населення серед загальної чисельності населення був нижчим, ніж рівень

частки українців: Лозівському, Зачепилівському, Дергачівському, Нововодолазькому, Красноградському, Зміївському, Великобурлуцькому, Балаклейському, Харківському, Первомайському, а особливо у Чугуївському.

Отже, попри помітні поселенські та територіальні відмінності, у цілому серед загальної чисельності населення Харківської області абсолютну більшість становило україномовне населення. Аналіз статистичних матеріалів переконливо свідчить, що визначальною ознакою етномовного складу населення Харківщини є домінування за чисельністю україномовного населення та українців, попри збереження інерційного впливу етномовних процесів доби бездержавності. Ці впливи найбільше зберігалися в урбаністичному середовищі Харківщини, насамперед в обласному центрі.

Розділ 6

РОСІЙСЬКОМОВНЕ НАСЕЛЕННЯ

Загальна чисельність російськомовного населення Харківської області. Російськомовне населення залишалося в меншості серед усього населення Харківської області – 44,29% (1 282 659 осіб із 2 895 813 осіб). Проте, рівень частки росіян в етнічному складі населення Харківщини виявився істотно нижчим – 25,62% (742 025 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках російськомовне населення в області переважало росіян на 540 634 особи. А рівень частки російськомовного населення серед усього населення був вищим, ніж рівень частки росіян на 18,67% [Таблиця 4]. Визначальною ознакою Харківщини стали істотні відмінності між етнічним та мовним складом населення якраз за рахунок невідповідності рівня частки росіян та російськомовного населення. Попри ці відмінності як росіяни, так і російськомовне населення залишалися в меншості серед усього населення Харківської області.

Навпаки, рівень частки україномовного населення значно поступився рівню частки українців серед усього населення Харківщини, відповідно, 53,80% (1 557 980 осіб) та 70,75% (2 048 699 осіб). Ці відмінності були спричинені тим, що рівень мовної асиміляції (зросійщення) українців виявився значно вищим, ніж рівень мовної асиміляції (українізації) росіян, відповідно, 25,81% та 4,28%. Російськомовні українці за чисельністю в абсолютних показниках досить істотно переважали україномовних росіян, відповідно, 528 914 осіб та 31 724 особи, тобто у 16 разів. До того ж, рівень мовної українізації етнічних меншин, окрім росіян виявився помітно нижчим, ніж рівень їхнього мовного зросійщення як у відносних, так і в абсолютних показниках, відповідно, 9,64% (7 493 особи) та 56,70% (44 059 осіб) із 77 707 осіб [Таблиця 4].

Тобто, переважна більшість етнічних меншин, окрім росіян у Харківській області виявилися зросійщеними за мовою. Однак, рівень мовної українізації етнічних меншин, окрім росіян залишався більше, ніж удвічі вищим, порівняно з рівнем мовної українізації росіян, відповідно, 9,64% (7 493 особи із 77 707 осіб) та 4,28% (31 724 особи із 742 025 осіб) [Таблиця 4]. Серед етнічних меншин, окрім росіян Харківщини кожен 10-й був україномовним, а серед росіян – кожен 23-й. Проте, за чисельністю в абсолютних показниках україномовні етнічні меншини, окрім росіян учетверо поступалися україномовним росіянам.

Досить істотно відрізнялася структура російськомовного та україномовного населення Харківської області. Серед російського населення Харківщини рівень частки російськомовних росіян становив 55,33% (709 686 осіб із 1 282 659 осіб), а серед україномовного населення області рівень частки україномовних українців досягав 97,48% (1 518 763 особи із 1 557 980 осіб). Натомість, рівень частки російськомовних українців серед російськомовного населення Харківщини виявився істотно вищим, ніж рівень частки україномовних росіян серед україномовного населення, відповідно, 41,24% (528 914 осіб) та 2,04% (31 724 особи). Помітно вищим був і рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення, порівняно з рівнем частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення Харківщини, відповідно, 3,43% (44 059 осіб) та 0,48% (7 493 осіб) [Таблиця 4]. Тобто, російськомовне населення лише ледве більше, ніж на половину складалося з російськомовних росіян, а україномовне населення складалося майже винятково з україномовних українців.

Варто підкреслити, що Харківська область є одним із головних осередків територіального розміщення російськомовного населення в Україні. Харківщина поміж усіх областей України за чисельністю російськомовного населення в абсолютних показниках посідала 4-те місце після Донецчини, Луганщини та АР Крим. Рівень частки області серед загальної чисельності російськомовного населення України досягав 8,99% (1 282 659 осіб із 14 273 670 осіб). Однак, рівень частки області серед усього населення, а особливо серед українців був помітно нижчим, відповідно, 6,00% (2 895 813 осіб із 48 240 902 осіб) та 5,46% (2 048 699 осіб із 37 541 693 осіб). Тобто, у Харківщині зосереджувався кожен 11-й представник російськомовного населення, кожен 17-й мешканець України та кожен 18-й українець України. До того ж, рівень частки російськомовного населення серед усього населення Харківської області був істотно вищим, ніж серед усього населення України, відповідно, 44,29% (1 282 659 осіб із 2 895 813 осіб) та 29,59% (14 537 670 осіб із 48 240 902 осіб) [Таблиці 4, 1].

Зберігалися помітні відмінності в етнічній структурі російськомовного населення Харківської області та в цілому в Україні. Серед російськомовного населення області рівень частки російськомовних росіян був дещо нижчим, ніж цей рівень серед російськомовного населення України, відповідно, 55,33% (709 686 осіб із 1 282 659 осіб) та 56,00% (7 993 832 особи із 14 273 670 осіб). Навпаки, рівень частки російськомовних українців серед

російськомовного населення Харківщини залишався дещо вищим, ніж у цілому в Україні, відповідно, 41,24% (528 914 осіб) та 38,85% (5 544 729 осіб). Натомість, рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення області був дещо нижчим, ніж серед російськомовного населення в Україні, відповідно, 3,43% (44 059 осіб) та 5,15% (735 109 осіб) [Таблиці 4, 1].

Отже, серед загальної чисельності населення Харківщини російськомовне населення, як і росіяни залишалися в меншості. Однак, рівень частки російськомовного населення серед усього населення області виявився значно вищим, ніж серед усього населення України. Тобто, Харківська область була одним із головних осередків територіального розміщення російськомовного населення в Україні поряд із Донеччиною, Луганщиною та Кримом.

На відміну від україномовного населення Харківщини, яке переважно лише з україномовних українців, серед російськомовного населення рівень частки російськомовних росіян ледве перевищував половину. Досить значним виявився серед російськомовного населення області рівень частки зросійщених за мовою українців, як і рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян. Тобто, у Харківщині, поряд із Кримом, Донбасом та Одещиною зберігатися інерційні впливи етномовних процесів доби бездержавності України. За рівнем зосередження у Харківщині російськомовне населення помітно переважало україномовне населення. При цьому, рівень частки україномовних серед росіян був значно нижчим, ніж рівень частки російськомовних серед українців.

Міське та сільське російськомовне населення Харківської області. Спостерігалися істотні відмінності у рівні частки російськомовного населення серед усього населення Харківщини за поселенською мережею. Рівень частки російськомовного населення серед міського населення Харківщини був майже втричі вищим, ніж серед сільського населення, відповідно, 51,36% (1 164 010 осіб із 2 266 401 особи) та 18,85% (118 649 осіб із 629 412 осіб) [Таблиці 5, 6]. Серед міського населення області російськомовного населення становило абсолютну більшість, а серед сільського населення воно залишалося в меншості.

Рівень частки російськомовного населення серед міського населення Харківщини виявився істотно вищим (майже вдвічі), ніж рівень частки росіян, відповідно, 51,36% (1 164 010 осіб із 2 266 401 особи) та 28,14% (613 645 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках міське

російськомовне населення переважало міських росіян області на 550 365 осіб, а за рівнем частки серед усього міського населення Харківщини – на 23,22% [Таблиця 5].

Отже, визначальною ознакою урбаністичного середовища Харківщини стали досить помітні відмінності між мовним та етнічним складом населення. Особливо відрізнялися рівень частки російськомовного населення та рівень частки росіян. Тому, якщо російськомовне населення становило абсолютну більшість серед міського населення області, то росіяни залишалися в меншості.

Навпаки, рівень частки україномовного населення значно поступався рівню частки українців серед міського населення Харківщини, відповідно, 46,49% (1 053 717 осіб) та 67,80% (536 698 осіб). Такі істотні відмінності були спричинені тим, що рівень мовного зросійщення українців в урбаністичному середовищі області залишався майже на порядок вищим, ніж рівень мовної українізації росіян, відповідно, 33,18% та 3,64%. Російськомовні українці у міському середовищі Харківщини за чисельністю в абсолютних показниках істотно переважали україномовних росіян, відповідно, 509 922 особи та 23 207 осіб, тобто більше, ніж у 20 разів. Рівень мовного зросійщення етнічних меншин, окрім росіян у міському середовищі області був істотно вищим, ніж рівень їхньої мовної українізації, відповідно, 61,43% (40 243 особи) та 7,22% (4 721 особи) [Таблиця 5]. Тобто, абсолютну більшість серед міських етнічних меншин, окрім росіян складали російськомовні, а лише кожен 14-й серед них був україномовним.

Однак, рівень мовної українізації етнічних меншин, окрім росіян в урбаністичному середовищі Харківщини виявився майже вдвічі вищим, ніж рівень мовної українізації росіян, відповідно, 7,22% (4 731 особа із 65 515 осіб) та 3,64% (23 307 осіб із 637 659 осіб). Серед етнічних меншин, окрім росіян у міському середовищі області кожен 14-й був україномовним, а серед міських росіян україномовним був лише кожен 27-й. За чисельністю міські україномовні етнічні меншини, крім росіян в області поступалися міським україномовним росіянам майже вп'ятеро, відповідно, 4 731 особа та 23 207 осіб [Таблиця 5].

Досить істотно відрізнялася етнічна структура міського російськомовного та україномовного населення Харківщини. Серед міського російськомовного населення рівень частки російськомовних росіян складав 52,73% (613 845 осіб із 1 164 010 осіб), а серед міського україномовного населення області рівень частки україномовних українців досягав 97,35%

(1 025 779 осіб із 1 053 717 осіб). Навпаки, рівень частки російськомовних українців серед міського російськомовного населення області був істотно вищим, ніж рівень частки україномовних росіян серед міського україномовного населення, відповідно, 43,81% (509 922 особи із 1 164 010 осіб) та 2,20% (23 207 осіб із 1 053 717 осіб) [Таблиця 5].

Значно вищим був рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед міського російськомовного населення Харківщини, порівняно з рівнем частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед міського україномовного населення області, відповідно, 3,46% (40 243 особи із 1 164 010 осіб) та 0,45% (4 731 особи із 1 053 717 осіб) [Таблиця 5]. Тобто, міське російськомовне населення Харківщини лише ледве більше, ніж на половину складалося з російськомовних росіян, а міське україномовне населення області складалося майже винятково лише з україномовних українців.

Рівень урбанізації російськомовного населення Харківщини був вищим – 90,75% (1 164 010 осіб із 1 282 659 осіб), ніж рівень урбанізації росіян – 85,93% (637 659 осіб із 742 025 осіб), усього населення – 78,26% (2 066 401 особи із 2 895 813 осіб), а особливо україномовного населення – 67,63% (1 057 717 осіб із 1 557 980 осіб). Тобто, в урбаністичному середовищі області зосереджувалися 9 із 10-ти представників російськомовного населення, 4 із 5-ти представників усього населення і лише 2 із 3-х представників україномовного населення.

Харківщина залишалася одним із основних осередків територіального розміщення міського російськомовного населення в Україні. Так, рівень частки області серед усього міського російськомовного населення України досягав 9,13% (1 164 010 осіб із 12 756 184 осіб). Рівень частки Харківщини серед усього міського населення України, а особливо серед міського україномовного населення України виявився помітно нижчим, відповідно, 7,02% (2 266 401 особи із 32 290 729 осіб) та 5,58% (1 053 717 осіб із 18 894 536 осіб) [Таблиці 5, 2]. Тобто, у Харківській області зосереджувався кожен 11-й представник усього міського російськомовного населення, кожен 14-й міський мешканець та кожен 18-й представник міського україномовного населення України.

Рівень частки російськомовного населення серед усього міського населення Харківщини був істотно вищим, ніж серед усього міського населення України, відповідно, 51,36% (1 164 0140 осіб із 2 266 401 особи) та 39,50% (12 756 184 особи із 32 290 729 осіб) [Таблиці 5, 2]. Тому, серед

міського населення області абсолютну більшість становило російськомовне населення, а серед міського населення України російськомовне населення було в меншості.

Рівень урбанізації російськомовного населення Харківщини залишався дещо вищим, ніж рівень урбанізації всього російськомовного населення України, відповідно, 90,75% (1 164 110 осіб із 1 282 659 осіб) та 89,37% (12 756 184 особи із 14 273 670 осіб) [Таблиці 5, 2]. Тобто, 9 із 10-ти російськомовних мешканців як області, так і України зосереджувалися в урбаністичному середовищі.

Зберігалися незначні відмінності в етнічній структурі російськомовного населення урбаністичного середовища Харківщини та України. Рівень частки російськомовних росіян серед міського російськомовного населення області був дещо нижчим, ніж в Україні, відповідно, 52,73% (613 845 осіб із 1 164 010 осіб) та 54,67% (6 973 564 особи із 12 756 184 особи). Навпаки, рівень частки російськомовних українців серед міського російськомовного населення області був дещо вищим, ніж в Україні у цілому, відповідно, 43,81% (509 922 осіб із 1 164 010 осіб) та 40,52% (5 169 229 осіб із 12 756 184 осіб) [Таблиці 5, 2]. Тобто, 4 із 5-ти представників міського російськомовного населення як у Харківщині, так і в цілому в Україні належали до російськомовних українців.

Рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед міського російськомовного населення Харківщини був дещо нижчим, ніж серед міського російськомовного населення України, відповідно, 3,46% (40 243 особи із 1 164 010 осіб) та 4,81% (613 391 особи із 12 756 184 осіб) [Таблиці 5, 2]. Тобто, серед міського російськомовного населення Харківщини кожен 29-й належав до російськомовних етнічних меншин, окрім росіян, а серед міського російськомовного населення в цілому в Україні – кожен 21-й.

На відміну від значного рівня частки російськомовного населення серед міського населення Харківщини (43,81%), рівень частки російськомовного населення серед сільського населення області виявився помітно нижчим – 18,85% (118 649 осіб із 629 412 осіб) [Таблиці 5, 6]. Тобто, лише кожен 5-й мешканець сільської місцевості Харківщини належав до російськомовного населення.

Рівень частки російськомовного населення серед сільського населення Харківщини виявився дещо вищим, ніж рівень частки росіян, відповідно, 18,85% (118 649 осіб) та 16,58% (104 366 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках сільське російськомовне населення переважало сільських росіян

на 14 283 особи, а за рівнем частки серед сільського населення Харківщини – на 2,27%. Тому, як російськомовне населення, так і росіяни залишалися в меншості серед усього сільського населення області. Тобто, кожен 5-й сільський мешканець Харківщини належав до російськомовного населення, а кожен 6-й – до росіян. Навпаки, рівень частки україномовного населення дещо поступався рівню частки українців серед сільського населення Харківщини, відповідно, 80,12% (504 263 осіб із 629 412 осіб) та 81,35% (512 001 особи). Різниця у рівні частки україномовного населення та українців серед сільського населення Харківської області складала 1,23% (7 738 осіб) [Таблиця 6].

На відміну від міського середовища, у сільській місцевості Харківщини рівень мовної українізації росіян виявився більш, ніж удвічі вищим, порівняно з рівнем мовного зросійщення українців, відповідно, 8,16% (8 517 осіб із 104 366 осіб) та 3,71% (18 992 особи із 512 001 особи) [Таблиці 5, 6]. Тобто, серед сільських росіян області україномовним був кожен 12-й, а серед сільських українців кожен 27-й був російськомовним.

Однак, рівень мовної українізації етнічних меншин, окрім росіян у сільській місцевості Харківщини був майже втричі вищим, ніж рівень мовної українізації росіян, відповідно, 21,39% (2 762 особи із 12 910 осіб) та 8,16% (8 517 осіб із 104 366 осіб). Серед сільських етнічних меншин, окрім росіян кожен 4-й був україномовним, а серед сільських росіян – кожен 12-й. За чисельністю сільські україномовні етнічні меншини, крім росіян поступалися сільським україномовним росіянам втричі, відповідно, 2 762 особи та 8 517 осіб [Таблиця 6].

Досить помітно відрізнялася етнічна структура російськомовного та україномовного сільського населення Харківщини. Серед сільського російськомовного населення рівень частки російськомовних росіян досягав 80,70% (95 841 особи із 118 649 осіб), а серед сільського україномовного населення рівень частки україномовних українців був ще вищим – 97,76% (492 984 особи із 504 263 осіб). Навпаки, рівень частки україномовних росіян серед сільського україномовного населення Харківщини був майже на порядок нижчим, ніж рівень частки російськомовних українців серед міського російськомовного населення, відповідно, 1,69% (8 517 осіб із 504 263 особи) та 16,01% (18 992 особи із 118 649 осіб). За чисельністю у сільській місцевості Харківщини російськомовні українці більше, ніж удвічі переважали україномовних росіян, відповідно, 18 992 особи та 8 517 осіб [Таблиця 6]. Серед сільського україномовного населення області лише кожен

59-й належав до україномовних росіян, а серед сільського російськомовного населення кожен 6-й був російськомовним українцем.

Значно вищим був рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед сільського російськомовного населення Харківщини, порівняно з рівнем частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед сільського україномовного населення, відповідно, 3,21% (3 816 осіб із 118 649 осіб) та 0,55% (2 762 особи із 504 263 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках у сільській місцевості області російськомовні етнічні меншини, окрім росіян переважали україномовні меншини, окрім росіян, відповідно, 3 816 осіб із 276 осіб [Таблиця 6]. Тобто, серед сільського російськомовного населення Харківської області кожен 31-й представник належав до російськомовних етнічних меншин, окрім росіян, а серед сільського україномовного населення лише кожен 182-й належав до україномовних меншин, окрім росіян.

Отже, зберігалися помітні відмінності в етнічній структурі україномовного та російськомовного населення в сільській місцевості Харківщини. Сільське україномовне населення складалося в абсолютній більшості лише з україномовних українців. Хоча переважну більшість серед російськомовного населення області складали російськомовні росіяни, однак значним був і рівень частки російськомовних українців та російськомовних меншин, окрім росіян.

Рівень частки сільського населення серед російськомовного населення Харківщини – 9,25% (118 649 осіб із 1 282 659 осіб) виявився помітно нижчим, ніж серед росіян – 14,07% (104 366 осіб із 742 025 осіб), усього населення – 21,74% (629 412 осіб із 2 895 813 осіб) та українців – 24,99% (512 001 особи із 1 057 717 осіб) [Таблиця 6]. Тобто, серед російськомовного населення Харківщини лише кожен 11-й був сільським мешканцем, серед росіян – кожен 7-й, серед усього населення області – кожен 5-й, а серед українців – кожен 4-й.

Значним був рівень частки Харківщини серед сільського російськомовного населення України – 7,82% (118 649 осіб із 1 517 486 осіб) і був вищим, ніж рівень частки області серед усього сільського населення України – 3,95% (629 412 осіб із 15 950 173 осіб) та сільських українців – 3,69% (512 001 особи із 13 883 466 осіб), але нижчим, ніж серед сільських росіян в Україні – 9,51% (104 366 осіб із 1 097 437 осіб) [Таблиця 6]. Тобто, у сільській місцевості області мешкав кожен 13-й представник сільського російськомовного населення, кожен 25-й сільський мешканець, кожен 27-й

сільський українець та кожен 10-й сільський росіянин України.

Рівень частки російськомовного населення серед сільського населення Харківщини був майже вдвічі вищим, ніж серед сільського населення України, відповідно, 18,85% (118 649 осіб із 629 412 осіб) та 9,51% (1 517 486 осіб із 15 950 173 осіб) [Таблиця 6]. Тому, російськомовне населення складало меншість як серед сільських мешканців Харківщини, так і в Україні. Проте, серед сільського населення області майже кожен 5-й належав до російськомовного населення, а серед сільських мешканців України – лише кожен 10-й.

Рівень частки сільського населення серед російськомовного населення Харківщини був дещо нижчим, ніж рівень частки сільських мешканців серед російськомовного населення України, відповідно, 9,25% (118 649 осіб із 1 282 659 осіб) та 10,63% (1 517 486 осіб із 14 272 670 осіб) [Таблиця 6]. Тобто, серед російськомовного населення області лише кожен 11-й був сільським мешканцем, а серед російськомовного населення України – кожен 9-й.

Зберігалися відмінності в етнічній структурі сільського російськомовного населення Харківщини та України у цілому. Рівень частки російськомовних росіян серед російськомовних сільських мешканців в області був помітно вищим, ніж серед сільського російськомовного населення в Україні, відповідно, 80,78% (95 841 особи із 118 649 осіб) та 67,24% (1 020 268 осіб із 1 512 486 осіб). У Харківщині серед сільського російськомовного населення 4 із 5-ти були російськомовними росіянами, а серед сільського російськомовного населення України – 2 із 3-х. Навпаки, рівень частки російськомовних українців серед сільського російськомовного населення Харківщини був нижчим, ніж цей рівень серед сільського російськомовного населення в Україні, відповідно, 16,01% (18 992 особи із 118 649 осіб) та 24,74% (375 500 осіб із 1 517 486 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тобто, серед сільського російськомовного населення області кожен 6-й належав до російськомовних українців, а серед усього сільського російськомовного населення України кожен 4-й був російськомовним українцем.

Рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед сільського російськомовного населення Харківської області був значно нижчим, ніж цей рівень серед сільського російськомовного населення України, відповідно, 3,21% (3 816 осіб із 118 649 осіб) та 8,02% (121 718 осіб із 1 517 486 осіб) [Таблиці 6, 3]. Тобто, серед сільського російськомовного населення Харківщини лише кожен 31-й належав до російськомовних етнічних меншин, окрім росіян, а серед сільського російськомовного

населення в Україні – кожен 12-й.

Отже, рівень частки російськомовного населення серед міського та сільського населення Харківської області досить істотно відрізнявся. Якщо серед населення урбаністичного середовища Харківщини російськомовне населення становило абсолютну більшість, то серед населення сільської місцевості області російськомовне населення залишалося в меншості. При цьому, росіяни складали меншість як серед міського, так і сільського населення області. Однак, рівень частки російськомовного населення серед міського та сільського населення Харківщини був помітно вищим, ніж серед усього населення урбаністичного середовища та сільської місцевості України. Тобто, у в урбаністичному середовищі області зберігалися найбільшзначні відмінності між мовною та етнічною структурою населення, якраз за рахунок російськомовного населення.

До того ж, серед міського російськомовного населення Харківщини російськомовні росіяни становили лише дещо більше половини. Досить значним виявився рівень частки російськомовних українців серед міського російськомовного населення області. На відміну від міського російськомовного населення Харківщини, міське україномовне населення області складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян залишався досить незначним. До того ж, рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед міського російськомовного населення Харківщини виявився значно вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед міського україномовного населення області. Серед сільського населення Харківщини істотних відмінностей між етнічним та мовним складом не існувало. Не спостерігалось і значних розбіжностей у рівні частки росіян та російськомовного населення серед сільського населення області.

Тобто, в урбаністичному середовищі Харківщини спостерігалось збереження інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності України. Натомість, серед сільського населення області такі впливи виявилися істотно меншими. При цьому, рівень мовної українізації міських росіян Харківщини залишався значно нижчим, ніж рівень мовного зросійщення міських українців області. Навпаки, рівень частки україномовних серед сільських росіян виявився навіть дещо вищим, ніж рівень частки російськомовних серед сільських українців. Міське середовище залишалося головним осередком територіального розміщення російськомовного населення області. За рівнем зосередження в

урбаністичному середовищі Харківщини російськомовне населення значно переважало україномовне населення. У міському середовищі зосереджувалася абсолютна більшість російськомовного населення області, але меншість україномовного населення. Навпаки, у сільській місцевості області мешкала меншість російськомовного населення, але більшість україномовного населення.

Російськомовне населення міста Харкова та в Харківській області за межами обласного центру. Зберігалися досить істотні відмінності у рівні частки російськомовного населення серед усього населення Харкова та теренів області за межами обласного центру. Так, серед усього населення міста рівень частки російськомовного населення виявився помітно вищим, ніж серед усього населення інших теренів області, відповідно, 65,86% (954 901 особи із 1 449 871 особи) та 22,67% (327 758 осіб із 1 445 942 осіб) [Таблиці 7, 8]. Тобто, серед усього населення обласного центру російськомовне населення становило абсолютну більшість (2 із 3-х мешканців), а серед усього населення на теренах області за межами міста лише кожен 4-й належав до російськомовного населення.

Рівень частки російськомовного населення серед усього населення Харкова виявився майже вдвічі вищим, ніж рівень частки росіян в етнічному складі населення міста, відповідно, 65,86% (954 901 особи із 1 449 871 особи) та 34,25% (496 538 осіб). Визначальною ознакою населення міста стали досить значні відмінності між мовним та етнічним складом. За чисельністю в абсолютних показниках російськомовне населення у Харкові переважало росіян майже вдвічі – на 458 363 особи, а за рівнем частки серед усього населення – на 31,61% [Таблиця 7]. Тобто, хоча росіяни залишалися в меншості і складали лише третину всього населення Харкова, російськомовне населення становило абсолютну більшість – 2 із 3-х мешканців міста. До того ж, Харків посідав 2-ге місце за чисельністю російськомовного населення поміж усіх міст України після Донецька. Однак, за чисельністю в абсолютних показниках росіян Харкову належало 1-ше місце серед усіх обласних центрів України.

Навпаки, серед усього населення Харкова рівень частки україномовного населення майже вдвічі поступався рівню частки українців, відповідно, 31,77% (460 607 осіб із 1 449 871 особи) та 60,99% (884 228 осіб). Попри те, що українці домінували за чисельністю у Харкові, україномовне населення опинилося в меншості серед усього населення міста. Ці відмінності були спричинені тим, що рівень мовного зросійщення українців в обласному

центрі виявився істотно вищим – 49,46% (437 337 осіб із 884 228 осіб), ніж рівень мовної українізації росіян – 2,47% (12 245 осіб із 496 538 осіб). Російськомовні українці у місті переважали за чисельністю україномовних росіян на 425 092 особи, тобто в 35 разів [Таблиця 7]. Тобто, серед українців у Харкові майже кожен 2-й був російськомовним, а серед росіян міста лише кожен 40-й був україномовним.

Рівень мовного зросійщення етнічних меншин, окрім росіян у Харкові був значно вищим, ніж рівень їхньої мовної українізації, відповідно, 65,33% (33 842 особи із 51 805 осіб) та 4,48% (2 323 осіб). Дві третини етнічних меншин, окрім росіян були російськомовними і лише кожен 22-й був україномовним. Рівень мовної українізації етнічних меншин, окрім росіян був майже вдвічі вищим, ніж рівень мовної українізації росіян, відповідно, 4,48% (2 323 особи із 51 805 осіб) та 2,47% (12 245 осіб із 496 538 осіб). Серед етнічних меншин, окрім росіян у Харкові кожен 22-й був україномовним, а серед росіян – кожен 40-й. За чисельністю україномовні меншини, крім росіян поступалися росіянам більше, ніж уп'ятеро, відповідно, 2 323 особи та 12 245 осіб [Таблиця 7].

Істотно відрізнялася й етнічна структура російськомовного та україномовного населення у Харкові. Серед російськомовного населення міста рівень частки російськомовних росіян ледве перевищував половину – 50,66% (483 722 особи із 954 901 особи), а серед україномовного населення рівень частки україномовних українців досягав 96,84% (446 039 осіб із 460 607 осіб). Рівень частки російськомовних українців серед російськомовного населення Харкова виявився істотно вищим, ніж рівень частки україномовних росіян серед україномовного населення, відповідно, 45,80% (437 337 осіб із 954 901 особи) та 2,66% (12 245 осіб із 460 607 осіб) [Таблиця 7]. Серед російськомовного населення Харкова більше 4-х із 10-ти належали до російськомовних українців, а серед україномовного населення лише кожен 38-й був україномовним росіянином.

Значно вищим був і рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення Харкова, порівняно з рівнем частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення міста, відповідно, 3,54% (33 842 особи із 954 901 особи) та 0,50% (2 323 особи із 460 607 осіб) [Таблиця 7]. Тобто, серед російськомовного населення Харкова кожен 28-й належав до російськомовних етнічних меншин, окрім росіян, а серед україномовного населення міста лише кожен 200-й належав до україномовних етнічних меншин, окрім росіян. Тому,

етнічна структура російськомовного та україномовного населення Харкова істотно відрізнялася.

Обласний центр залишався основним осередком територіального розміщення російськомовного населення у Харківщині. Рівень частки Харкова серед російськомовного населення області досягав 74,45% (954 901 осіб із 282 659 осіб). Однак, рівень частки обласного центру серед усього населення Харківщини, а особливо серед україномовного населення залишався істотно нижчим, відповідно, 50,01% (1 449 871 осіб із 2 895 813 осіб) та 29,56% (460 607 осіб із 1 557 980 осіб). У Харкові зосереджувалися 3 із 4-х представників російськомовного населення, кожен 2-й мешканець і лише майже кожен 3-й представник україномовного населення Харківщини. Рівень частки російськомовного населення серед усього населення Харкова був істотно вищим, ніж цей рівень серед усього населення області, відповідно, 65,86% (954 901 особи із 1 449 871 особи) та 44,29% (1 282 659 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 7, 4]. Серед усього населення Харкова російськомовне населення становило абсолютну більшість, а серед усього населення області російськомовне населення було в меншості.

Зберігалися відмінності в етнічній структурі російськомовного населення міста Харкова та Харківської області в цілому. Рівень частки російськомовних росіян серед російськомовного населення обласного центру був помітно нижчим, ніж російськомовного населення в Харківщині, відповідно, 50,66% (483 722 осіб із 954 901 особи) та 55,33% (709 686 осіб із 1 282 659 осіб). Навпаки, рівень частки російськомовних українців серед російськомовного населення Харкова був дещо вищим, ніж серед російськомовного населення області, відповідно, 45,80% (437 337 осіб із 954 901 особи) та 41,24% (528 914 осіб із 1 282 659 осіб). Дещо вищим був рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення Харкова, ніж цей рівень серед російськомовного населення області, відповідно, 3,54% (33 842 осіб із 954 901 особи) та 3,43% (44 059 осіб із 1 282 659 осіб) [Таблиці 7, 4].

Харків був основним осередком територіального розміщення російськомовного населення у міському середовищі області. Рівень частки обласного центру серед міського російськомовного населення досягав 82,03% (954 901 особи із 1 164 010 осіб). Рівень частки Харкова серед усього міського населення, а особливо серед міського україномовного населення області був значно нижчим, відповідно, 63,97% (1 449 871 особи із 2 266 401 особи) та 43,71% (460 607 осіб із 1 053 712 осіб) [Таблиці 7, 5]. У Харкові мешкали 8 із

10-ти представників міського російськомовного населення, 2 із 3-х представників усього міського населення, але меншість міського україномовного населення.

Рівень частки російськомовного населення серед усього населення Харкова був помітно вищим, ніж серед усього міського населення Харківщини, відповідно, 65,86% (954 901 осіб із 1 449 871 особи) та 51,36% (1 164 010 осіб із 2 266 401 особи). Тобто, серед усього населення Харкова 2 із 3-х мешканців належали до російськомовного населення, а серед міського населення області їхня частка перевищувала ледве половину. Однак, росіяни залишалися в меншості, як в етнічному складі населення Харкова, так і міського населення області, відповідно, 34,25% (496 538 осіб) та 28,14% (637 659 осіб). Зберігалися незначні відмінності в етнічній структурі російськомовного населення Харкова та міського населення Харківщини. Рівень частки російськомовних росіян серед російськомовного населення обласного центру був дещо нижчим, ніж серед міського російськомовного населення області, відповідно, 50,66% (483 722 особи із 954 901 особи) та 52,73% (613 845 осіб із 1 164 010 осіб). Навпаки, рівень частки російськомовних українців серед російськомовного населення Харкова був дещо вищим, ніж серед міського російськомовного населення області, відповідно, 45,80% (437 337 осіб із 954 901 особи) та 43,81% (509 922 особи із 1 164 010 осіб) [Таблиці 7, 5].

Особливих відмінностей у рівні частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення Харкова та міського російськомовного населення області не існувало, відповідно, 3,54% (33 842 осіб із 954 901 особи) та 3,46% (40 243 особи із 1 164 010 осіб) [Таблиці 7, 5].

Рівень частки російськомовного населення серед усього населення Харківщини за межами обласного центру виявився істотно нижчим, ніж безпосередньо у Харкові, відповідно, 22,67% (327 758 осіб із 1 445 942 осіб) та 65,86% (954 901 осіб із 1 449 871 особи). Однак, рівень частки росіян серед усього населення Харківщини за межами Харкова був удвічі нижчим – 16,98% (245 487 осіб), ніж рівень частки росіян в етнічному складі населення обласного центру – 34,25% (496 538 осіб). Тобто, на відміну від обласного центру, значних відмінностей, в етнічній та мовній структурі населення інших теренів області не існувало. Тому, як російськомовне населення, так і росіяни залишалися в меншості серед усього населення Харківщини за межами Харкова. За чисельністю російськомовне населення на цих теренах області переважало росіян на 82 271 особу, а за рівнем частки серед усього

населення на 5,69% [Таблиці 7, 8]. Тобто, серед усього населення області за межами обласного центру кожен 4-й мешканець належав до російськомовного населення та кожен 6-й був росіянином.

Серед усього населення Харківщини за межами Харкова, рівень частки україномовного населення дещо поступався рівню частки українців, відповідно, 75,89% (1 097 373 осіб із 1 445 942 особи) та 80,53% (1 164 471 особи). Рівень мовної асиміляції (зросійщення) українців на цих теренах був дещо нижчим, ніж рівень мовної асиміляції (українізації) росіян, відповідно, 7,86% (91 577 осіб із 1 164 171 особи) та 7,93% (19 479 осіб із 245 487 осіб). Однак, за чисельністю в абсолютних показниках російськомовні українці майже вп'ятеро переважали україномовних росіян, відповідно, 91 577 осіб та 19 479 осіб [Таблиця 8]. Тобто, кожен 12-й українець області за межами міста був російськомовним, як і кожен 12-й росіянин на цих теренах був україномовним.

Рівень мовного зросійщення етнічних меншин, окрім росіян у Харківщини без урахування обласного центру виявився удвічі вищим, ніж рівень їхньої мовної українізації, відповідно, 39,44% (10 217 осіб із 25 902 осіб) та 19,96% (5 170 осіб). До того ж, за чисельністю в абсолютних показниках російськомовні етнічні меншини, окрім росіян майже вдвічі переважали україномовні етнічні меншини, крім росіян, відповідно, 10 217 осіб та 5 170 осіб [Таблиця 8].

Варто підкреслити, що рівень мовної українізації етнічних меншин, окрім росіян в області за межами Харкова був більше, ніж удвічі вищим, порівняно з рівнем мовної українізації росіян, відповідно, 19,96% (5 170 осіб із 25 902 осіб) та 7,93% (19 479 осіб із 245 482 осіб). Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян цих теренів області кожен 5-й виявився україномовним, а серед росіян— лише кожен 12-й. Однак, за чисельністю україномовні етнічні меншини, окрім росіян у Харківщині за межами Харкова поступалися україномовним росіянам майже вчетверо, відповідно, 5 170 осіб із 19 479 осіб [Таблиця 8].

Істотно, відрізнялася також і етнічна структура російськомовного та україномовного населення області за межами Харкова. Серед російськомовного населення цих теренів області рівень частки російськомовних росіян становив 68,94% (225 964 особи із 327 758 осіб), а серед україномовного населення рівень частки україномовних українців досягав 97,75% (1 072 724 особи із 1 097 373 осіб) [Таблиця 8]. Серед російськомовного населення області за межами міста² із 3-х представників

належали до російськомовних росіян, а україномовне населення складалося переважно лише з україномовних українців.

Рівень частки російськомовних українців серед російськомовного населення Харківщини за межами обласного центру був значно вищим, ніж рівень частки україномовних росіян серед україномовного населення, відповідно, 27,94% (91 577 осіб із 327 758 осіб) та 1,78% (19 479 осіб із 1 097 373 осіб) [Таблиця 8]. Тобто, серед російськомовного населення цих теренів області кожен 4-й був російськомовним українцем, а серед україномовного населення лише кожен 56-й був україномовним росіянином.

Помітно вищим був рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення області за межами Харкова, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення, відповідно, 3,12% (10 217 осіб із 327 758 осіб) та 0,47% (5 170 осіб із 1 097 373 осіб) [Таблиця 8]. Тобто, серед російськомовного населення кожен 32-й представник належав до етнічних меншин, окрім росіян, а серед україномовного населення кожен 213-й представник належав до етнічних меншин, окрім росіян. Тому етнічна структура російськомовного та україномовного населення області за межами Харкова значно відрізнялася.

Російськомовне населення Харківщини зосереджувалося безпосередньо в обласному центрі, а не в області за його межами. Серед усього російськомовного населення Харківщини, частки теренів області за межами Харкова складала 25,57% (327 758 осіб із 1 282 659 осіб). Рівень частки цих теренів області серед усього населення Харківщини, а особливо серед україномовного населення виявився істотно вищим, відповідно, 49,99% (1 445 942 осіб із 2 895 813 осіб) та 70,44% (1 097 373 осіб із 1 557 980 осіб) [Таблиці 8, 4]. Тобто, лише кожен 4-й представник російськомовного населення Харківщини мешкав за межами обласного центру. Однак, на цих теренах зосереджувалася майже половина усіх мешканців та 7 із 10-ти представників україномовного населення області.

Рівень частки російськомовного населення серед усього населення Харківщини за межами обласного центру був майже вдвічі нижчим, ніж серед усього населення області, відповідно, 22,67% (327 758 осіб із 1 445 942 осіб) та 44,29% (1 282 659 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 8, 4]. Тобто, серед усього населення як у цілому у Харківщині, так і на теренах області за межами міста російськомовне населення залишалося в меншості.

Існували відмінності в етнічній структурі російськомовного населення

області за межами Харкова та у Харківщині у цілому. Рівень частки російськомовних росіян серед російськомовного населення Харківщини за межами міста був вищим, ніж в області у цілому, відповідно, 68,94% (225 964 особи із 327 758 осіб) та 55,33% (709 686 осіб із 1 282 659 осіб). Рівень частки російськомовних українців серед російськомовного населення Харківщини за межами міста був нижчим, ніж серед російськомовного населення області, відповідно, 27,94% (91 577 осіб із 327 758 осіб) та 41,24% (528 914 особи із 1 282 659 осіб). Рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення області за межами Харкова був дещо нижчим, ніж цей рівень серед усього російськомовного населення Харківщини, відповідно, 3,12% (10 217 осіб із 327 758 осіб) та 3,43% (44 059 осіб із 1 282 659 осіб) [Таблиці 8, 4].

Отже, рівень частки російськомовного населення серед загальної чисельності населення міста Харкова та теренів Харківщини за межами обласного центру істотно відрізнявся. Серед усього населення міста російськомовне населення становило абсолютну більшість, а серед усього населення Харківщини за межами обласного центру російськомовне населення опинилося в меншості. При цьому, росіяни складали меншість як серед усього населення обласного центру, так і серед усього населення в області за межами міста. Тобто, у Харкові зберігалися помітні відмінності між мовною та етнічною структурою населення, якраз за рахунок російськомовного населення.

Серед російськомовного населення Харкова російськомовні росіяни складали лише дещо більше половини. Досить значним виявився рівень частки російськомовних українців серед російськомовного населення обласного центру. На відміну від російськомовного населення Харкова, україномовне населення міста складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян залишався досить незначним. До того ж, рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення міста був помітно вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення обласного центру. Серед усього населення Харківщини за межами Харкова істотних відмінностей між етнічним та мовним складом не існувало. Не спостерігалось також і значних розбіжностей у рівні частки росіян та російськомовного населення в етномовному складі населення цих теренів області.

Тобто, безпосередньо у місті Харкові найбільше спостерігалось

збереження інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності України. Збереження домінування за чисельністю російськомовного населення серед усього населення в обласному центрі безпосередньо впливало на етномовні процеси у Харківщині у цілому. Натомість, серед усього населення області за межами міста такі впливи залишалися значно меншими. При цьому, рівень мовної українізації росіян у Харкові був істотно нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців. Навпаки, рівень частки україномовних серед росіян, розселених у Харківщині за межами обласного центру виявився навіть дещо вищим, ніж рівень частки російськомовних серед українців на цих теренах області.

Харків залишався головним осередком територіального розміщення російськомовного населення у Харківській області. До того ж, лише за рахунок обласного центру російськомовне населення складало абсолютну більшість серед міського населення Харківщини. За рівнем зосередження безпосередньо у Харкові російськомовне населення значно переважало україномовне населення. В обласному центрі зосереджувалася абсолютна більшість російськомовного населення Харківщини, але меншість україномовного населення. Навпаки, в області за межами Харкова мешкала меншість російськомовного населення, але більшість україномовного населення області.

Російськомовне населення у Харківській агломерації та області за її межами. Зберігалися істотні відмінності у рівні частки російськомовного населення серед усього населення Харківської агломерації та інших теренів області за її межами. У мовній структурі населення Харківської агломерації рівень частки російськомовного населення був більше, ніж утричі вищим, порівняно з цим рівнем у мовній структурі населення області за межами агломерації, відповідно, 57,81% (1 116 592 особи із 1 931 515 осіб) та 17,22% (166 067 осіб із 964 298 осіб) [Таблиці 9, 10]. Тобто, серед усього населення Харківської агломерації російськомовне населення становило абсолютну більшість, то серед усього населення в області за її межами – лише кожен 6-й представник належав до російськомовного населення.

Рівень частки російськомовного населення серед усього населення Харківської агломерації був істотно вищим, ніж рівень частки росіян, відповідно, 57,81% (1 116 592 особи із 1 931 515 осіб) та 31,45% (589 049 осіб). Визначальною ознакою населення агломерації стали відмінності між мовним та етнічним складом. За чисельністю в абсолютних показниках російськомовне населення в агломерації переважало росіян майже вдвічі – на

527 543 осіб, а за рівнем частки серед усього населення – на 26,36% [Таблиця 9]. Попри те, що росіяни були в меншості в етнічному складі населення Харківської агломерації, російськомовне населення становило абсолютну більшість у мовній структурі населення цієї агломерації, якраз за рахунок Харкова.

Навпаки, серед усього населення Харківської агломерації рівень частки україномовного населення значно поступався рівню частки українців, відповідно, 40,18% (776 090 осіб із 1 931 515 осіб) та 64,45% (1 244 860 осіб). Попри те, що українці становили абсолютну більшість серед усього населення агломерації, україномовне населення опинилося в меншості. Такі істотні відмінності спричинені тим, що рівень мовного зросійщення українців був значно вищим, ніж рівень мовної українізації росіян, відповідно, 39,31% (489 295 осіб із 1 244 860 осіб) та 2,95% (17 931 особи із 607 556 осіб). До того ж, російськомовні українці у Харківській агломерації переважали за чисельністю в абсолютних показниках україномовних росіян на 471 364 особи, тобто в 26 разів [Таблиця 9]. Тобто, на цих теренах серед українців 4 із 10-ти були російськомовними, а серед росіян лише кожен 34-й виявився україномовним.

Рівень мовного зросійщення етнічних меншин, окрім росіян у Харківській агломерації виявився істотно вищим, ніж рівень їхньої мовної українізації, відповідно, 63,31% (38 248 осіб із 60 417 осіб) та 5,73% (3 464 осіб). Переважна більшість етнічних меншин, окрім росіян в агломерації були російськомовними. Попри те, що рівень мовної українізації етнічних меншин, окрім росіян був незначним, але виявився дещо вищим, ніж рівень мовної українізації росіян, відповідно, 5,73% (3 464 особи із 60 417 осіб) та 2,95% (17 931 особи із 607 556 осіб) [Таблиця 9]. Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян в агломерації кожен 17-й був україномовним, а серед росіян – лише кожен 34-й. Однак, за чисельністю в абсолютних показниках у цій агломерації україномовні етнічні меншини, крім росіян уп'ятеро поступалися україномовним росіянам.

Істотно відрізнялася також і етнічна структура російськомовного та україномовного населення у Харківській агломерації. Серед російськомовного населення рівень частки російськомовних росіян ледве перевищував половину – 52,75% (589 049 осіб із 1 116 592 осіб), а серед україномовного населення рівень частки україномовних українців досягав 97,74% (754 696 осіб із 776 090 осіб). Рівень частки російськомовних українців серед російськомовного населення Харківської агломерації

залишався істотно вищим, ніж рівень частки україномовних росіян серед україномовного населення, відповідно, 43,82% (489 295 осіб із 1 116 592 осіб) та 2,31% (17 931 особи із 776 090 осіб) [Таблиця 9]. Тобто, серед російськомовного населення агломерації 4 із 10-ти були російськомовними українцями, а серед україномовного населення лише кожен 43-й належав до україномовних росіян.

Значно вищим був і рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення Харківської агломерації, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення, відповідно, 3,43% (28 248 осіб із 1 116 252 осіб) та 0,45% (3 469 осіб із 776 090 осіб) [Таблиця 9]. Тобто, серед російськомовного населення Харківської агломерації кожен 29-й представник належав до етнічних меншин, окрім росіян, а серед україномовного населення – лише кожен 222-й. Тому й етнічна структура російськомовного та україномовного населення агломерації також відрізнялася за рахунок етнічних меншин, окрім росіян.

Харківська агломерація залишалася основним осередком територіального розміщення російськомовного населення у Харківській області. Рівень частки агломерації серед усього російськомовного населення Харківщини досягав 87,05% (1 116 592 осіб із 1 282 659 осіб). Однак, рівень частки агломерації серед усього населення області, а особливо серед україномовного населення був помітно нижчим, відповідно, 66,70% (1 931 515 осіб із 2 895 813 осіб) та 49,81% (776 090 осіб із 1 557 980 осіб) [Таблиці 9, 4]. Тобто, у Харківській агломерації зосереджувалися 9 із 10-ти представників російськомовного населення, 2 із 3-х мешканців області та лише кожен 2-й представник україномовного населення.

Рівень частки російськомовного населення серед усього населення Харківської агломерації був помітно вищим, ніж серед загальної чисельності населення Харківської області, відповідно, 57,81% (1 116 592 осіб із 1 931 515 осіб) та 44,29% (1 282 659 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиці 9, 4]. Тобто, серед усього населення агломерації російськомовне населення становило абсолютну більшість, а серед усього населення Харківщини воно залишалося в меншості.

Зберігалися відмінності в етнічному складі російськомовного населення агломерації та Харківщини в цілому, відповідно, 52,75% (589 049 осіб із 1 116 592 осіб) та 55,33% (709 586 осіб із 1 282 659 осіб). Рівень частки російськомовних українців серед російськомовного населення агломерації

був вищим, ніж серед російськомовного населення області, відповідно, 43,82% (489 295 осіб із 1 116 592 осіб) та 41,24% (528 914 осіб із 1 282 659 осіб). Рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення агломерації та області в цілому був однаковим, відповідно, 3,43% (38 248 осіб із 1 116 592 осіб) та 3,43% (44 059 осіб із 1 282 659 осіб) [Таблиці 9, 4].

Рівень частки російськомовного населення серед усього населення Харківщини за межами агломерації був помітно нижчим – лише 17,22% (166 067 осіб із 964 298 осіб). Дещо нижчим був рівень частки росіян серед усього населення цих теренів області – 16,64% (134 469 осіб). Тобто, на відміну від Харківської агломерації, на теренах області за її межами значних відмінностей в мовній та етнічній структурі населення не існувало. Тому, як російськомовне населення, так і росіяни залишалися в меншості серед усього населення Харківщини за межами агломерації. За чисельністю в абсолютних показниках на цій території російськомовне населення переважало росіян на 31 598 осіб, а за рівнем частки серед усього населення – лише на 0,58% [Таблиця 10]. Тобто, серед усього населення області за межами агломерації лише кожен 6-й представник належав до російськомовного населення та росіян.

Серед усього населення Харківщини за межами агломерації рівень частки україномовного населення лише дещо поступався рівню частки українців, відповідно, 81,08% (781 890 осіб із 964 298 осіб) та 83,36% (803 839 осіб). Рівень мовної зросійщення українців на цих теренах області виявився помітно нижчим, ніж рівень мовної українізації росіян, відповідно, 4,93% (39 619 осіб із 803 839 осіб) та 8,60% (13 093 осіб із 134 469 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках російськомовні українці переважали україномовних росіян утричі, відповідно, 39 619 осіб та 13 093 осіб [Таблиця 10]. Тобто, у Харківській області за межами агломерації кожен 20-й українець був російськомовним та кожен 12-й росіянин виявився україномовним.

Рівень мовного зросійщення етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині за межами агломерації був вищим, ніж рівень їхньої мовної українізації, відповідно, 33,61% (5 811 осіб із 17 290 осіб) та 23,30% (4 029 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках російськомовні етнічні меншини, окрім росіян переважали україномовні етнічні меншини, крім росіян, відповідно, 5 811 осіб та 4 029 осіб. Рівень мовної українізації етнічних меншин, окрім росіян в області за межами агломерації був майже втричі вищим, ніж рівень мовної українізації росіян, відповідно, 23,30% (4 029 осіб

із 17 290 осіб) та 8,60% (13 793 особи із 134 469 осіб). На цих теренах серед етнічних меншин, окрім росіян кожен 4-й був україномовним, а серед росіян лише кожен 12-й виявився україномовним. За чисельністю україномовні етнічні меншини, крім росіян, утримі поступалися україномовним росіянам, відповідно, 4 029 осіб та 13 793 особи [Таблиця 10].

Відрізнялася і етнічна структура російськомовного та україномовного населення в області за межами агломерації. Серед російськомовного населення цих теренів рівень частки російськомовних росіян складав 72,64% (120 637 осіб із 166 067 осіб), а серед україномовного населення рівень частки україномовних українців досягав 97,72% (764 067 осіб із 781 890 осіб) [Таблиця 10]. Серед російськомовного населення цих теренів області 3 із 4-х представників належали до росіян, а україномовне населення складалося переважно лише з українців.

Рівень частки російськомовних українців серед російськомовного населення області за межами агломерації виявився істотно вищим, ніж рівень частки україномовних росіян серед україномовного населення, відповідно, 23,86% (39 619 осіб із 166 067 осіб) та 1,76% (13 793 осіб із 781 890 осіб) [Таблиця 10]. Тобто, серед російськомовного населення цих теренів Харківщини майже кожен 4-й представник належав до російськомовних українців, а серед україномовного населення лише кожен 57-й представник був україномовним росіянином.

Рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення Харківщини за межами агломерації був вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення цих теренів області, відповідно, 3,50% (5 811 особи із 166 067 осіб) та 0,52% (4 029 осіб із 781 890 осіб) [Таблиця 10]. Тобто, серед російськомовного населення цих теренів області за межами агломерації кожен 28-й належав до етнічних меншин, окрім росіян, а серед україномовного населення лише кожен 192-й був представником етнічних меншин, окрім росіян.

Російськомовне населення Харківщини зосереджувалося переважно у Харківській агломерації, а не на теренах області за її межами. Серед усього російськомовного населення Харківщини частка області за межами агломерації складала лише 12,95% (166 067 осіб із 1 282 659 осіб). Рівень частки цих теренів області серед усього населення Харківщини, а особливо серед україномовного населення виявився помітно вищим, відповідно, 33,30% (964 298 осіб із 2 895 813 осіб) та 50,19% (781 890 осіб із 1 557 980 осіб)

[Таблиця 10]. Тобто, на території області за межами агломерації мешкав лише кожен 8-й представник російськомовного населення, кожен 3-й представник усього населення, але лише дещо більше половини усього україномовного населення Харківщини.

Рівень частки російськомовного населення серед усього населення області за межами Харківської агломерації був більше, ніж удвічі нижчим, порівняно з цим рівнем серед усього населення Харківщини, відповідно, 17,22% (166 067 осіб із 964 298 осіб) та 44,29% (1 282 659 осіб із 2 895 813 осіб) [Таблиця 10]. Однак, як серед усього населення теренів Харківщини за межами агломерації, так і в цілому в області російськомовне населення залишалося в меншості.

Зберігалися помітні відмінності в етнічній структурі російськомовного населення Харківщини за межами агломерації та у Харківській області у цілому. Рівень частки російськомовних росіян серед російськомовного населення за межами агломерації був значно вищим, ніж серед усього російськомовного населення Харківщини, відповідно, 72,64% (120 637 осіб із 166 067 осіб) та 55,33% (709 686 осіб із 1 282 659 осіб) [Таблиці 10, 4]. Попри ці відмінності, переважну більшість серед російськомовного населення як за межами агломерації, так і в Харківській області у цілому становили російськомовні росіяни.

Однак, рівень частки російськомовних українців серед російськомовного населення Харківщини за межами агломерації був помітно нижчим, ніж серед усього російськомовного населення області, відповідно, 23,86% (39 619 осіб із 166 067 осіб) та 41,24% (528 914 осіб із 1 282 659 осіб). Серед російськомовного населення теренів за межами агломерації лише кожен 4-й представник був російськомовним українцем, а в цілому серед усього російськомовного населення області більше 4-х із 10-ти належали до російськомовних українців. Особливих відмінностей у рівні частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення Харківщини за межами агломерації та серед усього російськомовного населення області не було, відповідно, 3,50% (5 811 осіб із 166 067 осіб) та 3,43% (44 059 осіб із 1 282 659 осіб) [Таблиці 10, 4].

Отже, рівень частки російськомовного населення серед усього населення Харківської агломерації та серед усього населення території області за її межами помітно відрізнявся. У мовній структурі населення цієї агломерації російськомовне населення становило абсолютну більшість, а у мовній структурі населення області за її межами російськомовне населення

залишалося в меншості. Однак, росіяни залишалися в меншості як серед усього населення агломерації, так і серед усього населення області за її межами. Тобто, у Харківській агломерації, насамперед за рахунок міста Харкова, зберігалися значні відмінності між мовним та етнічним складом населення, зокрема за рахунок російськомовного населення. Навпаки, на теренах Харківщини за межами агломерації істотних відмінностей у рівні частки російськомовного населення та росіян не існувало.

Серед російськомовного населення у Харківській агломерації російськомовні росіяни становили лише дещо більше половини. Доволі значним залишався рівень частки російськомовних українців серед російськомовного населення цієї агломерації. На відміну від російськомовного населення Харківської агломерації, україномовне населення цієї агломерації складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян був досить незначним. При цьому, рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення агломерації виявився помітно вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення. Навпаки, на теренах Харківщини за межами агломерації між етнічним та мовним складом не існувало. Не спостерігалось також і значних розбіжностей у рівні частки росіян та російськомовного населення серед усього населення цих теренів області.

Тобто, у Харківській агломерації найбільше проявилось збереження інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності України. Збереження домінування за чисельністю російськомовного населення серед усього населення у Харківській агломерації безпосередньо впливало на етномовні процеси у Харківщини у цілому. Навпаки, серед усього населення області за межами агломерації такі впливи виявилися помітно меншими. До того ж, рівень мовної українізації росіян у Харківській агломерації був значно нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців. При цьому, рівень частки україномовних серед росіян, розселених у Харківщині за межами агломерації виявився майже вдвічі вищим, ніж рівень частки російськомовних серед українців. Харківська агломерація залишався основним осередком територіального розміщення російськомовного населення у Харківщині. За рівнем зосередження у цій агломерації російськомовне населення помітно переважало україномовне населення. У Харківській агломерації зосереджувалася абсолютна більшість російськомовного населення Харківщини, однак меншість україномовного населення. На теренах області

за межами агломерації мешкала меншість російськомовного населення, але більшість україномовного населення Харківщини.

Російськомовне населення в містах обласного підпорядкування Харківської області. Зберігалися і досить помітні відмінності у рівні частки російськомовного населення у мовній структурі населення поміж 6-ти міст обласного підпорядкування Харківщини.

Чугуївська міськрада. Поміж усіх міськрад Харківщини найвищим рівень частки російськомовного населення серед усього населення виявився у Чугуївській міськраді. Цей рівень досягав 69,52% (25 965 осіб із 37 348 осіб). Проте, рівень частки росіян в етнічному складі населення Чугуївської міськради залишався істотно нижчим – 42,83% (15 995 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках у цій міськраді російськомовне населення переважало росіян на 9 970 осіб, а за рівнем частки серед усього населення – на 26,69%. Це свідчить про існування істотних відмінностей у мовній та етнічній структурі населення цієї міськради: російськомовне населення становило абсолютну більшість, а росіяни залишалися в меншості. До того ж, рівень частки російськомовного населення серед усього населення Чугуївської міськради був навіть вищим, ніж серед усього населення міста Харкова, відповідно, 69,52% (25 965 осіб із 37 348 осіб) та 65,86% (954 901 особа та 1 449 871 особа) [Таблиці 18, 7].

Навпаки, серед усього населення Чугуївської міськради рівень частки україномовного населення істотно поступався рівню частки українців, відповідно, 29,64% (11 070 осіб із 37 348 осіб) та 54,62% (20 401 особа) [Таблиця 18]. Тому, попри те, що українці домінували за чисельністю в абсолютних показниках у цій міськраді, україномовне населення опинилося в меншості.

Істотні відмінності в етнічному та мовному складі населення спричинено тим, що у Чугуївській міськраді рівень мовного зросійщення українців виявився значно вищим, ніж рівень мовної українізації росіян, відповідно, 47,51% (9 692 особи із 20 401 особи) та лише 2,06% (329 осіб із 15 995 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках у цій міськраді російськомовні українці переважали україномовних росіян на 9 363 особи. Серед українців у цій міськраді майже кожен 2-й виявився зросійщеним за мовою, а серед росіян – лише кожен 48-й був україномовним. Рівень мовного зросійщення етнічних меншин, окрім росіян у Чугуївській міськраді також був істотно вищим, ніж рівень їхньої мовної українізації, відповідно, 67,77% (610 осіб із 887 осіб) та 4,51% (40 осіб) [Таблиця 18]. Тобто, 2 із 3-х

представників етнічних меншин, окрім росіян були російськомовними, а лише кожен 22-й серед них був україномовним.

Рівень частки Чугуївської міськради серед усього російськомовного населення Харківщини складав 2,02% (25 965 осіб із 1 282 659 осіб). За рівнем зосередження у цій міськраді російськомовне населення переважало все населення – 1,29% (37 348 осіб із 2 895 813 осіб) та україномовне населення – 0,71% (10 768 осіб із 1 557 980 осіб) [Таблиці 18, 7]. У Чугуївській міськраді, як і в Первомайській, на відміну від інших 4-х міськрад, рівень зосередження російськомовного населення виявився вищим, ніж рівень зосередження як україномовного, так і всього населення області. Тобто, на теренах цієї міськради мешкав кожен 49-й представник російськомовного населення, кожен 77-й мешканець та кожен 141-й представник україномовного населення Харківщини.

Серед російськомовного населення міськради рівень частки російськомовних росіян становив 60,32% (15 663 особи із 25 965 осіб). Значним був рівень частки російськомовних українців – 37,33% (9 692 особи). Нижчим був рівень частки російськомовних меншин, окрім росіян – 2,35% (610 осіб) [Таблиця 18].

Рівень частки російськомовного населення серед усього населення міста Чугуєва виявився дещо вищим, ніж в інших населених пунктах цієї міськради, відповідно, 69,62% (25 369 осіб із 36 438 осіб) та 65,49% (596 осіб із 910 осіб). Однак, рівень частки росіян в етнічному складі населення як Чугуєва, так і на інших теренах міськради залишався помітно нижчим, відповідно, 42,81% (15 600 осіб) та 43,41% (395 осіб). Попри те, що росіяни залишалися в меншості, абсолютну більшість серед усього населення як Чугуєва, так і інших населених пунктів цієї міськради складало російськомовне населення. Переважна більшість російськомовного населення Чугуївської міськради зосереджувалася безпосередньо у місті Чугуєві – 97,70% (25 369 осіб із 25 965 осіб), а інших теренах міськради – меншість, лише 2,30% (596 осіб) [Таблиці 19, 20, 18].

Отже, серед усього населення Чугуївської міськради абсолютну більшість становило російськомовне населення, попри те, що росіяни залишалися в меншості. Тобто, спостерігалися досить істотні відмінності між мовним та етнічним складом населення цієї міськради. Це свідчить про збереження у Чугуївській міськраді інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності України. Серед російськомовного населення у цій міськраді російськомовні росіяни складали лише дещо більше половини,

аледосить значним був рівень частки російськомовних українців.

На відміну від російськомовного населення Чугуївської міськради, україномовне населення складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян був досить незначним. При цьому, рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення цієї міськради був помітно вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення. До того ж, рівень мовної українізації росіян у Чугуївській міськраді залишався істотно нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців. На відміну від переважної більшості міст обласного підпорядкування Харківщини, де рівень зосередження російськомовного населення був нижчим, ніж рівень зосередження україномовного населення, у Чугуївській міськраді це співвідношення було протилежним. За рівнем зосередження у цій міськраді російськомовне населення значно переважало україномовне населення.

Первомайська міськрада. 2-ге місце поміж 6-ти міст обласного підпорядкування Харківщини за рівнем частки російськомовного населення серед усього населення належало Первомайській міськраді. Цей рівень досягав 52,65% (17 542 особи із 33 319 осіб). Однак, рівень частки росіян в етнічному складі населення цієї міськради виявився істотно нижчим – 37,98% (12 655 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках російськомовне населення переважало росіян на 4 887 осіб, а за рівнем частки серед усього населення на 14,67% [Таблиця 21]. Тобто, зберігалися значні відмінності в етнічній та мовній структурі населення Первомайської міськради. Тому, якщо росіяни складали дещо більше третини серед усього населення цієї міськради, то російськомовне населення становило абсолютну більшість.

Навпаки, серед усього населення Первомайської міськради рівень частки україномовного населення помітно поступався рівню частки українців, відповідно, 42,83% (14 271 особи із 33 319 осіб) 56,21% (18 729 осіб). Попри те, що українці домінували за чисельністю, україномовне населення опинилося в меншості серед усього населення цієї міськради. Такі досить значні відмінності між етнічним складом та мовною структурою населення у Первомайській міськраді були спричинені тим, що рівень мовного зросійщення українців був істотно вищим, ніж рівень мовної українізації росіян, відповідно, 26,44% (4 952 особи із 18 729 осіб) та 3,56% (451 особи із 12 655 осіб), тобто більше, ніж усемеро. За чисельністю в абсолютних показниках у цій міськраді російськомовні українці переважали

україномовних росіян на 4 501 особу, тобто більше, ніж на порядок [Таблиця 21]. Тобто, серед українців у цій міськраді 4 із 10-ти були російськомовними, а серед росіян – лише кожен 28-й був україномовним.

Рівень мовного зросійщення етнічних меншин, окрім росіян у Первомайській міськраді був також істотно вищим, ніж рівень їхньої мовної українізації, відповідно, 70,69% (386 осіб із 546 осіб) та 7,88% (43 особи) [Таблиця 21]. Тобто, 7 із 10-ти представників етнічних меншин, окрім росіян виявилися російськомовними, але лише кожен 12-й серед них був україномовним.

Рівень частки Первомайської міськради серед російськомовного населення Харківщини становив 1,37% (17 542 особи із 1 282 659 осіб). За рівнем зосередження у міськраді російськомовне населення переважало все населення – 1,15% (33 319 осіб із 2 895 813 осіб) та україномовне населення – 0,92% (14 271 особи із 1 557 980 осіб) [Таблиці 21, 4]. Варто зазначити також, що у Первомайській міськраді, як і в Чугуївській, на відміну від інших 4-х міськрад обласного підпорядкування Харківщини, рівень зосередження російськомовного населення виявився вищим, ніж рівень зосередження як україномовного, так і всього населення області. У Первомайській міськраді мешкав кожен 73-й представник російськомовного населення, кожен 87-й представник усього населення, кожен 109-й представник україномовного населення Харківщини.

Серед російськомовного населення Первомайської міськради рівень частки російськомовних росіян складав 69,57% (12 204 особи із 17 542 осіб), тобто лише більше двох третин. Значним виявився рівень частки російськомовних українців – 28,23% (4 952 особи), а рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян залишався незначним – 2,20% (386 осіб) [Таблиця 21].

Рівень частки російськомовного населення серед усього населення міста Первомайська виявився істотно вищим, ніж в інших населених пунктах цієї міськради, відповідно, 53,15% (17 448 осіб із 32 826 осіб) та 19,07% (94 особи із 493 осіб). Серед усього населення Первомайська російськомовне населення становило абсолютну більшість, а серед усього населення інших теренів міськради воно залишалося в меншості. Однак, росіяни складали меншість як серед усього населення міста, так і в інших населених пунктів міськради, відповідно, 38,28% (12 565 осіб) та 18,26% (90 осіб). Переважна більшість російськомовного населення Первомайської міськради зосереджувалася у Первомайську – 99,46% (17 448 осіб із 17 542 осіб), а на

інших теренах міськради – меншість, лише 0,54% (94 особи) [Таблиці 22, 23, 21].

Отже, у мовній структурі населення Первомайської міськради абсолютну більшість складало російськомовне населення, попри те, що росіяни залишалися в меншості серед усього населення. Тобто, зберігалися досить значні відмінності між мовним та етнічним складом населення цієї міськради. Це свідчить про збереження у Первомайській міськраді інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності України. Серед російськомовного населення у цій міськраді російськомовні росіяни складали дві третини, але досить значним був також і рівень частки російськомовних українців.

На відміну від російськомовного населення, україномовне населення Первомайської міськради складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян залишався доволі незначним. До того ж, рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення цієї міськради був значно вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення. При цьому, рівень мовної українізації росіян у Первомайській міськраді був істотно нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців. На відміну від переважної більшості міст обласного підпорядкування Харківщини, де рівень зосередження російськомовного населення був нижчим, ніж рівень зосередження україномовного населення, у Первомайській міськраді, як і в Чугуївській, це співвідношення було протилежним. За рівнем зосередження у цій міськраді російськомовне населення помітно перевищувало україномовне населення.

Куп'янська міськрада. 3-тє місце поміж 6-ти міст обласного підпорядкування за рівнем частки серед усього населення належало Куп'янській міськраді. Цей рівень досягав 25,58% (16 038 осіб із 62 705 осіб). Проте, рівень частки росіян в етнічному складі населення Куп'янської міськради був помітно нижчим – 16,20% (10 161 особи). За чисельністю в абсолютних показниках російськомовне населення переважало росіян на 5 877 осіб, а за рівнем частки серед усього населення – на 9,38% [Таблиця 14]. Серед усього населення цієї міськради кожен 4-й мешканець був представником російськомовного населення та кожен 6-й належав до росіян. Тобто, зберігалися помітні відмінності у мовному та етнічному складі населення у цій міськраді.

Навпаки, серед усього населення Куп'янської міськради рівень частки

україномовного населення поступався рівню частки українців, відповідно, 69,28% (43 442 особи із 62 705 осіб) та 77,73% (48 740 осіб). Однак, серед усього населення цієї міськради абсолютну більшість становили як українці, так і україномовне населення. Ці відмінності між мовною та етнічною структурою населення Куп'янської міськради спричинені тим, що рівень мовного зросійщення українців був вищим, ніж рівень мовної українізації росіян, відповідно, 12,72% (6 199 осіб із 48 740 осіб) та 7,73% (785 осіб із 10 161 особи) [Таблиця 14]. Російськомовні українці у Куп'янській міськраді переважали за чисельністю україномовних росіян майже увосьмеро. Тобто, серед українців кожен 8-й був російськомовним, а серед росіян україномовним був лише кожен 13-й.

Рівень мовного зросійщення етнічних меншин, окрім росіян у Куп'янській міськраді виявився також істотно вищим, ніж рівень їхньої мовної українізації, відповідно, 50,90% (480 осіб із 943 осіб) та 18,45% (174 особи) [Таблиця 14]. Тобто, абсолютна більшість етнічних меншин, окрім росіян у цій міськраді були російськомовними, а кожен 5-й серед них був україномовним.

Рівень частки Куп'янської міськради серед російськомовного населення області складав 1,25% (16 038 осіб із 1 282 659 осіб). За рівнем зосередження у цій міськраді російськомовне населення поступалося всьому населенню – 2,17% (62 705 осіб із 2 895 813 осіб) та україномовному населенню – 2,38% (43 442 особи із 1 557 980 осіб). У Куп'янській міськраді мешкав кожен 80-й представник російськомовного населення, кожен 46-й мешканець області та кожен 42-й представник україномовного населення Харківщини [Таблиці 14, 4].

Серед російськомовного населення Куп'янської міськради рівень частки російськомовних росіян складав 58,36% (9 359 осіб із 16 038 осіб). Досить значним виявився і рівень російськомовних українців – 38,65% (6 199 осіб), тобто більше третини. Помітно нижчим залишався рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян – 2,99% (480 осіб) [Таблиця 14].

Рівень частки російськомовного населення серед усього населення міста Куп'янська був значно нижчим, ніж в інших теренах цієї міськради, відповідно, 19,59% (6 307 осіб із 32 187 осіб) та 31,89% (9 731 особи із 30 518 осіб). Серед усього населення міста лише кожен 5-й мешканець був російськомовним, а за межами міста – кожен 3-й. Рівень частки росіян в етнічному складі населення Куп'янська та інших теренів міськради був нижчим, відповідно, 14,21% (4 573 особи) та 18,31% (5 588 осіб). Більшість

російськомовного населення міськради мешкали не у Куп'янську – 39,33% (6 307 осіб із 16 038 осіб), а в інших населених пунктах міськради – 60,67% (9 731 особи) [Таблиці 15, 16, 14].

Отже, серед усього населення Куп'янської міськради російськомовне населення опинилося в меншості, однак рівень їхньої частки виявився вищим, ніж рівень частки росіян. Тобто, спостерігалися відмінності між мовним та етнічним складом населення цієї міськради. Це свідчить про збереження у Куп'янській міськраді інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності України. Серед російськомовного населення у цій міськраді російськомовні росіяни складали лише дещо більше двох третин, але досить значним був рівень частки російськомовних українців. На відміну від російськомовного населення Куп'янської міськради, україномовне населення складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян був доволі незначним. Рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення був вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення. До того ж, рівень мовної українізації росіян у Куп'янській міськраді був дещо нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців. Однак, за рівнем зосередження у цій міськраді російськомовне населення поступалося україномовному населенню.

Місто Ізюм. 4-те місце поміж 6-ти міст обласного підпорядкування Харківщини за рівнем частки серед усього населення належало місту Ізюму. Цей рівень досягав 23,77% (13 328 осіб із 56 075 осіб). Однак, рівень частки росіян в етнічному складі населення міста Ізюма був значно нижчим – 13,36% (7 492 особи). За чисельністю в абсолютних показниках російськомовне населення переважало росіян на 5 836 осіб, а за рівнем частки серед усього населення – на 10,41% [Таблиця 17]. В Ізюмі майже кожен 4-й мешканець належав до російськомовного населення, хоча лише кожен 7-й був росіянином. Тобто, існували відмінності між мовною та етнічною структурою населення цього міста.

Серед усього населення Ізюма рівень частки україномовного населення поступався рівню частки українців, відповідно, 74,22% (41 620 осіб із 56 075 осіб) та 83,57% (46 864 особи). Однак, серед усього населення міста абсолютну більшість становили україномовне населення та українці. Відмінності між мовною та етнічною структурою населення Ізюма спричинено тим, що рівень мовного зросійщення українців був вищим, ніж рівень мовної українізації росіян, відповідно, 12,94% (6 064 особи із 46 864

осіб) та 9,17% (687 осіб із 7 492 осіб) [Таблиця 17]. Російськомовні українці в Ізюмі переважали за чисельністю україномовних росіян майже вдев'ятеро. У місті серед українців майже кожен 8-й був російськомовним, а серед росіян україномовним був лише кожен 11-й.

Рівень мовного зросійщення етнічних меншин, окрім росіян в Ізюмі був істотно вищим, ніж рівень їхньої мовної українізації, відповідно, 51,21% (464 особи) та 15,12% (137 осіб із 906 осіб), тобто більше, ніж утричі [Таблиця 17]. Тобто, переважна більшість етнічних меншин, окрім росіян у цьому місті виявилися російськомовними, а лише кожен 6-й серед них був україномовним.

Рівень частки міста Ізюма серед усього російськомовного населення Харківщини становив лише 1,04% (13 328 осіб із 1 282 359 осіб). За рівнем зосередження у цьому місті російськомовне населення поступалося всьому населенню та україномовному населенню, відповідно, 1,94% (56 075 осіб із 2 895 813 осіб) та 2,67% (41 620 осіб із 1 557 980 осіб) [Таблиці 17, 4]. Тобто, в Ізюмі мешкав кожен 96-й представник російськомовного населення, кожен 51-й мешканець області та кожен 37-й представник україномовного населення Харківщини.

Серед російськомовного населення міста Ізюма рівень частки російськомовних росіян складав лише дещо більше половини – 51,02% (6 800 осіб із 13 328 осіб). Досить значним виявився рівень частки російськомовних українців – 45,50% (6 064 осіб). За чисельністю російськомовні росіяни переважали російськомовних українців на 736 осіб. Нижчим був рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян – 3,48% (464 особи) [Таблиця 17].

Отже, у мовній структурі населення Ізюма російськомовне населення залишалося в меншості, однак рівень їхньої частки був помітно вищим, ніж рівень частки росіян. Тобто, спостерігалися відмінності між мовним та етнічним складом населення цього міста. Це свідчить про збереження в Ізюмі інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності України. Серед російськомовного населення у місті російськомовні росіяни складали лише дещо більше половини, однак значним був і рівень частки російськомовних українців.

На відміну від російськомовного населення, україномовне населення міста Ізюма складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян був доволі незначним. До того ж, рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного

населення цього міста залишався значно вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення. Рівень мовної українізації росіян у місті Ізюмі був дещо нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців. За рівнем зосередження у цьому місті російськомовне населення поступалося україномовному населенню.

Лозівська міськрада. 5-те місце поміж 6-ти міст обласного підпорядкування області за рівнем частки серед усього населення посідала Лозівська міськрада. Цей рівень складав 17,56% (12 940 осіб із 73 707 осіб). Рівень частки росіян в етнічному складі населення Лозівської міськради був ще нижчим – 14,74% (10 867 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках російськомовне населення перевищувало росіян на 2 073 осіб, а за рівнем частки серед усього населення – на 2,82% [Таблиця 11]. Серед усього населення Лозівської міськради майже кожен 6-й був представником російськомовного населення та кожен 7-й був росіянином. Тобто, зберігалися досить незначні відмінності у мовній та етнічній структурі населення міськради.

Навпаки, серед усього населення Лозівської міськради рівень частки україномовного населення дещо поступався рівню частки українців, відповідно, 77,21% (56 907 осіб із 73 707 осіб) та 79,00% (58 226 осіб) [Таблиця 11], тобто абсолютну більшість становили як україномовне населення, так і українці. Незначні розбіжності між мовним та етнічним складом населення Лозівської міськради спричинено тим, що рівень мовного зросійщення українців був удвічі нижчим, ніж рівень мовної українізації росіян, відповідно, 4,73% (2 754 особи із 58 226 осіб) та 11,27% (1 225 осіб із 10 867 осіб). За чисельністю російськомовні українці переважали україномовних росіян більше, ніж удвічі. Серед українців у цій міськраді лише кожен 21-й був російськомовним, а серед росіян україномовним був кожен 9-й. Рівень мовного зросійщення етнічних меншин, окрім росіян у міськраді був удвічі вищим у відносних показниках, ніж рівень їхньої мовної українізації, відповідно, 44,83% (546 осіб із 1 218 осіб) та 22,33% (272 особи) [Таблиця 11]. Тобто, російськомовні серед етнічних меншин, окрім росіян становили відносну більшість, а кожен 4-й серед них був україномовним.

Рівень частки Лозівської міськради серед російськомовного населення Харківщини становив лише 1,01% (12 940 осіб із 1 282 659 осіб). За рівнем зосередження у цій міськраді російськомовне населення поступалося як усьому населенню – 2,55% (73 707 осіб із 2 895 813 осіб), так особливо україномовному населенню – 3,65% (56 907 осіб із 1 557 980 осіб) [Таблиці

11, 4]. У Лозівській міськраді мешкав кожен 99-й представник російськомовного населення, кожен 39-й мешканець та кожен 27-й представник україномовного населення області.

Серед російськомовного населення Лозівської міськради рівень частки російськомовних росіян досягав 74,50% (9 640 осіб із 12 940 осіб). Помітним був рівень частки російськомовних українців – 21,28% (2 754 особи). Значно нижчим був рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення міськради – 4,22% (546 осіб) [Таблиця 11].

Рівень частки російськомовного населення серед усього населення міста Лозової був вищим, ніж серед усього населення інших населених пунктів цієї міськради, відповідно, 18,51% (11 964 осіб із 64 627 осіб) та 10,75% (976 осіб із 9 080 осіб). Серед усього населення міста Лозової майже кожен 5-й мешканець був російськомовним, а серед усього населення в інших населених пунктах міськради – лише кожен 9-й мешканець належав до російськомовного населення. Рівень частки російськомовного населення серед усього населення міста Лозової був дещо вищим, ніж рівень частки росіян, відповідно, 18,51% (11 964 особи) та 15,29% (8 880 осіб). Навпаки, серед усього населення інших населених пунктів міськради рівень частки російськомовного населення був навіть дещо нижчим, ніж росіян, відповідно, 10,75% (976 осіб) та 10,87% (798 осіб). Переважна більшість російськомовного населення Лозівської міськради зосереджувалися у місті Лозовій – 92,46% (11 964 особи із 12 940 осіб), а в інших теренах міськради – меншість, лише 7,54% (976 осіб) [Таблиці 12, 13, 11].

Отже, серед усього населення Лозівської міськради російськомовне населення опинилося в меншості, однак рівень їхньої частки виявився дещо вищим, ніж рівень частки росіян. Тобто, спостерігалися незначні відмінності між мовним та етнічним складом населення цієї міськради. Це свідчить про збереження у Лозівській міськраді інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності України. Серед російськомовного населення у цій міськраді 3 із 4-х належали до російськомовних росіян, але помітним залишався також і рівень частки російськомовних українців. На відміну від російськомовного населення Лозівської міськради, україномовне населення складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян був досить незначним. Рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення цієї міськради був вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення. До того ж, рівень мовної

українізації росіян у Лозівській міськраді був нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців. Однак, за рівнем зосередження у цій міськраді російськомовне населення поступалося україномовному населенню.

Люботинська міськрада. Останнє, 6-те місце поміж міст обласного підпорядкування Харківщини за рівнем частки серед усього населення належало Люботинській міськраді. Так, цей рівень складав 12,59% (3 374 особи із 26 805 осіб). Рівень частки росіян в етнічному складі населення Люботинської міськради був нижчим – 8,40% (2 252 особи). За чисельністю в абсолютних показниках російськомовне населення переважало росіян на 1 122 особи, а за рівнем частки серед усього населення – на 4,19% [Таблиця 24]. Тобто, серед усього населення Люботинської міськради кожен 8-й був представником російськомовного населення, а кожен 12-й – росіянином.

Навпаки, серед усього населення Люботинської міськради рівень частки україномовного населення лише дещо поступався рівню частки українців, відповідно, 86,10% (23 080 осіб із 26 805 осіб) та 89,65% (24 030 осіб). Попри ці відмінності, в етномовному складі населення цієї міськради абсолютну більшість становило україномовне населення та українці. Ці розбіжності між мовною та етнічною структурою населення Люботинської міськради спричинено різницею в чисельності в абсолютних показниках російськомовних українців та україномовних росіян. Рівень мовного зросійщення українців у відносних показниках був майже вдвічі нижчим, ніж рівень мовної українізації росіян, відповідно, 5,11% (1 229 осіб із 24 030 осіб) та 9,68% (218 осіб із 2 252 особи) [Таблиця 24]. За чисельністю російськомовні українці майже вшестеро переважали україномовних росіян. Тобто, серед українців у цій міськраді лише кожен 19-й був російськомовним, а серед росіян кожен 10-й був україномовним.

Однак, рівень мовного зросійщення етнічних меншин, окрім росіян у Люботинській міськраді був майже вдвічі вищим, ніж рівень їхньої мовної українізації, відповідно, 45,53% (112 осіб із 246 осіб) та 25,20% (62 особи) [Таблиця 24]. Тобто, російськомовні серед етнічних меншин, окрім росіян складали відносну більшість, а кожен 4-й серед них виявився україномовним.

Рівень частки Люботинської міськради серед російськомовного населення області складав лише 0,26% (3 374 особи із 1 282 659 осіб). За рівнем зосередження у цій міськраді російськомовне населення помітно поступалося усьому населенню – 0,93% (26 805 осіб із 2 895 813 осіб) та україномовному населенню – 1,48% (23 080 осіб із 1 557 980 осіб) [Таблиці 4, 24]. У Люботинській міськраді мешкав кожен 385-й представник

російськомовного населення, кожен 107-й мешканець та кожен 67-й представник україномовного населення Харківщини.

Серед російськомовного населення Люботинської міськради рівень частки російськомовних росіян досягав 60,25% (2 033 особи із 3 374 осіб), тобто 6 із 10-ти. Значним був і рівень частки російськомовних українців – 36,43% (1 229 осіб), тобто кожен 3-й. Помітно нижчим був рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян – 3,32% (112 осіб) [Таблиця 24].

Рівень частки російськомовного населення серед усього населення міста Люботина був удвічі вищим, ніж серед усього населення в інших населених пунктів міськради, відповідно, 13,33% (3 203 особи із 24 031 особи) та 6,16% (171 особа із 2 774 особи). Серед усього населення Люботина кожен 7-й мешканець належав до російськомовного населення, а на інших теренах міськради – лише кожен 16-й. У Люботині рівень частки російськомовного населення був дещо вищим, ніж росіян, відповідно, 13,33% (3 203 осіб) та 8,57% (2 059 осіб), а в інших населених пунктах це співвідношення було протилежним, відповідно, 6,16% (171 особа) та 6,96% (193 особи із 2 774 особи). Переважна більшість російськомовного населення Люботинської міськради зосереджувалися у місті Люботині – 94,93% (3 203 особи із 3 374 осіб), а на інших теренах міськради – меншість, 5,07% (171 особа) [Таблиці 25, 26, 24].

Отже, у мовній структурі населення Люботинської міськради російськомовне населення залишалося в меншості, однак рівень їхньої частки був дещо вищим, ніж рівень частки росіян. Тобто, спостерігалися незначні відмінності між мовним та етнічним складом населення цієї міськради. Це свідчить про часткове збереження у Люботинській міськраді інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності України. Серед російськомовного населення у цій міськраді російськомовні росіяни становили лише дещо більше половини, однак досить значним залишався і рівень частки російськомовних українців.

На відміну від російськомовного населення, україномовне населення Люботинської міськради складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян був досить незначним. До того ж, рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення цієї міськради був значно вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення. Рівень мовної українізації росіян у Люботинській міськраді

залишався дещо нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців. За рівнем зосередження у цій міськраді російськомовне населення поступалося україномовному населенню.

Таким чином, попри те, що в усіх 6-ти міст обласного підпорядкування Харківщини росіяни становили меншість серед усього населення, російськомовне населення домінувало за чисельністю у Первомайській та Чугуївській міськрадах, а в інших 4-х міськрадах: Куп'янській, Ізюмській, Лозівській та Люботинській як росіяни, так і російськомовне населення залишалися в меншості серед усього населення. До того ж, серед усього населення в усіх 6-ти міськрадах області рівень частки російськомовного населення виявився вищим, ніж рівень частки росіян. У всіх без винятку міськрадах обласного підпорядкування Харківщини українці складали абсолютну більшість серед усього населення, а україномовне населення домінувало за чисельністю у 4-х міськрадах. Серед російськомовного населення усіх 6-ти міст обласного підпорядкування досить значним був рівень частки зросійщених за мовою українців як наслідок інерційного впливу етномовних процесів доби бездержавності України.

Російськомовне населення у районах Харківської області. Зберігалися також і помітні відмінності у рівні частки російськомовного населення серед загальної чисельності населення за окремими районами Харківської області.

Чугуївський район. Поміж 27-ми районів Харківщини найвищим рівень частки російськомовного населення виявився у Чугуївському районі. Цей рівень досягав 53,87% (27 516 осіб із 51 077 осіб). Однак, рівень частки росіян був істотно нижчим – 40,53% (10 699 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках російськомовне населення переважало росіян на 6 817 осіб, а за рівнем частки серед усього населення – на 13,34% [Таблиця 43]. Тобто, зберігалися помітні відмінності у мовній та етнічній структурі населення Чугуївського району: росіяни були в меншості серед усього населення, а російськомовне населення становило абсолютну більшість. Тому, Чугуївський район залишався єдиним поміж усіх 27-ми районів Харківщини, де серед усього населення за чисельністю домінувало російськомовне населення.

Навпаки, серед усього населення Чугуївського району рівень частки україномовного населення помітно поступався рівню частки українців, відповідно, 45,23% (23 103 особи із 51 077 осіб) та 57,33% (29 281 особи). Попри те, що українці домінували за чисельністю у цьому районі, україномовне населення залишалося в меншості серед усього населення. Такі

істотні відмінності спричинені тим, що рівень мовного зросійщення українців був значно вищим, ніж рівень мовної українізації росіян, відповідно, 22,47% (6 578 осіб із 29 281 особи) та 1,57% (325 осіб із 20 699 осіб) [Таблиця 43]. За чисельністю російськомовні українці переважали україномовних росіян на 6 253 особи, тобто у 20 разів. Тобто, серед українців у Чугуївщині майже кожен 4-й був зросійщеним за мовою, а серед росіян – лише кожен 64-й був україномовним.

Рівень мовного зросійщення етнічних меншин, окрім росіян був істотно вищим, ніж рівень їхньої мовної українізації, відповідно, 51,41% (564 особи із 1 097 осіб) та 6,93% (76 осіб) [Таблиця 43]. Тобто, переважну більшість серед етнічних меншин, окрім росіян у Чугуївському районі становили російськомовні, а лише кожен 14-й серед них був україномовним.

Рівень частки Чугуївського району серед російськомовного населення Харківщини становив 2,15% (27 516 осіб із 1 282 659 осіб). За рівнем зосередження у районі російськомовне населення перевищувало все населення – 1,76% (51 077 осіб із 2 895 813 осіб), а особливо україномовне населення – 1,48% (23 103 особи із 1 557 980 осіб) [Таблиці 43, 4]. Варто зазначити, що Чугуївський район залишався єдиним поміж усіх 27-ми районів Харківщини, де рівень зосередження російськомовного населення виявився вищим, ніж рівень зосередження україномовного та всього населення. У Чугуївському районі мешкав кожен 46-й представник російськомовного населення, кожен 57-й мешканець та кожен 67-й представник україномовного населення Харківщини.

Серед російськомовного населення Чугуївського району рівень частки російськомовних росіян досягав 74,04% (20 374 осіб із 27 516 осіб). Значним був рівень частки російськомовних українців – 23,91% (6 578 осіб), тобто майже кожен 4-й. Рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян був помітно нижчим – лише 2,05% (564 особи) [Таблиця 43].

До того ж, рівень частки російськомовного населення у мовному складі населення Чугуївського району виявився помітно нижчим, ніж у Чугуївській міськраді, відповідно, 53,87% (27 516 осіб із 51 077 осіб) та 69,52% (25 965 осіб із 37 348 осіб) [Таблиці 43, 18]. Однак, російськомовне населення становило абсолютну більшість серед усього населення Чугуївського району та Чугуївської міськради, попри те, що росіяни залишалися в меншості в етнічному складі населення як району, так і міськради.

Отже, поміж 27-ми районів Харківської області лише в одному Чугуївському районі серед усього населення абсолютну більшість становило

російськомовне населення, незважаючи на те, що росіяни залишалися в меншості. Тобто, спостерігалися досить істотні відмінності між мовним та етнічним складом населення цього району. Це свідчить про збереження у Чугуївському районі інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності України. Однак, рівень частки російськомовного населення у мовному складі населення Чугуївського району був значно нижчим, ніж у Чугуївській міськраді. Російськомовні росіяни складали абсолютну більшість серед російськомовного населення цього району, але досить помітним був рівень частки російськомовних українців.

На відміну від російськомовного населення Чугуївського району, україномовне населення складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян був доволі незначним. При цьому, рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення Чугуївського району був значно вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення. До того ж, рівень мовної українізації росіян у цьому районі залишався істотно нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців. На відміну від усіх районів Харківщини, де рівень зосередження російськомовного населення був нижчим, ніж рівень зосередження україномовного населення, у Чугуївському районі це співвідношення було протилежним. За рівнем зосередження у цій міськраді російськомовне населення помітно переважало україномовне населення.

Первомайський район. 2-ге місце поміж 27-ми районів за рівнем частки російськомовного населення серед усього населення посідав Первомайський район. Цей рівень складав 41,17% (8 234 особи із 19 999 осіб). Про те, рівень частки росіян в етнічному складі населення району був дещо нижчим – 32,60% (6 520 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках російськомовне населення переважало росіян на 1 714 осіб, а за рівнем частки серед усього населення – на 8,57% [Таблиця 69]. Тобто, спостерігалися помітні відмінності між мовною та етнічною структурою населення Первомайщини. Однак, як російськомовне населення, так і росіяни залишалися в меншості серед усього населення району.

Навпаки, серед усього населення Первомайського району рівень частки україномовного населення поступався рівню частки українців, відповідно, 58,18% (11 631 осіб із 19 999 осіб) та 65,45% (13 090 осіб). Попри ці відмінності, як україномовне населення, так і українці становили абсолютну більшість серед усього населення Первомайщини. Помітні розбіжності в

мовній та етнічній структурі населення району спричинені тим, що рівень мовного зросійщення українців був значно вищим, ніж рівень мовної українізації росіян, відповідно, 13,48% (1 764 особи із 13 090 осіб) та 3,65% (238 осіб із 6 520 осіб), тобто більше, ніж утричі. За чисельністю в абсолютних показниках російськомовні українці переважали україномовних росіян на 1 526 осіб, тобто більше, ніж усемеро [Таблиця 69]. Серед українців у Первомайському районі кожен 7-й був російськомовним, а серед росіян кожен 27-й був україномовним.

Рівень мовного зросійщення етнічних меншин, окрім росіян у районі був майже втричі вищим як у відносних, так і в абсолютних показниках, ніж рівень мовної українізації, відповідно, 48,33% (188 осіб із 389 осіб) та 17,22% (67 осіб) [Таблиця 69]. Тобто, відносно більшість серед етнічних меншин, окрім росіян у районі складали російськомовні, а кожен 6-й серед них був україномовним.

Рівень частки Первомайського району серед російськомовного населення області складав 0,64% (8 234 особи із 1 282 659 осіб). Рівнем зосередження у районі російськомовного населення був дещо нижчим, ніж всього населення – 0,69% (19 999 осіб із 2 895 813 осіб) та україномовного населення – 0,75% (11 631 особи із 1 557 980 осіб) [Таблиці 69, 4]. У Первомайському районі мешкав кожен 156-й представник російськомовного населення, кожен 145-й мешканець області та кожен 133-й представник україномовного населення області.

Серед російськомовного населення Первомайщини рівень частки російськомовних росіян складав 76,29% (6 282 особи із 8 234 осіб). Значним був рівень частки російськомовних українців – 21,42% (1 764 особи). Помітно нижчим серед російськомовного населення району був рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян – лише 2,29% (188 осіб) [Таблиця 69].

Рівень частки російськомовного населення у мовному складі населення Первомайського району був значно нижчим, ніж Первомайської міськради, відповідно, 41,17% (8 234 особи із 19 999 осіб) та 52,65% (17 542 особи із 33 319 осіб) [Таблиці 69, 21]. У Первомайському районі серед усього населення російськомовне населення залишалося в меншості, а серед усього населення Первомайської міськради воно становило абсолютну більшість. Однак, росіяни залишалися в меншості в етнічному складі населення як у районі, так і в міськраді.

Отже, у мовній структурі населення Первомайського району

російськомовне населення складало меншість, попри те, рівень їхньої частки був помітно вищим, ніж рівень частки росіян серед усього населення. Тобто, зберігалися незначні відмінності між мовним та етнічним складом населення цього району. Це свідчить про збереження у Первомайщині інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності України. Однак, рівень частки російськомовного населення у мовному складі населення Первомайського району виявився істотно нижчим, ніж у Первомайській міськраді, де російськомовне населення складало абсолютну більшість серед усього населення. Серед російськомовного населення у Первомайському районі російськомовні росіяни становили абсолютну більшість, але помітним був і рівень частки російськомовних українців.

На відміну від російськомовного населення, україномовне населення цього району складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян залишався доволі незначним. До того ж, рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення району був значно вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення. При цьому, рівень мовної українізації росіян у цьому районі був помітно нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців. За рівнем зосередження у Первомайщині російськомовне населення поступалося україномовному населенню.

Харківський район. 3-тє місце поміж 27-ми районів за рівнем частки російськомовного населення у мовному складі населення належало Харківському району. Цей рівень становив 35,16% (65 606 осіб із 186 586 осіб). Рівень частки росіян в етнічному складі населення району виявився помітно нижчим – 24,52% (41 411 осіб). Російськомовне населення за чисельністю в абсолютних показниках переважало росіян на 24 195 осіб, а за рівнем частки серед усього населення – на 10,64%. Тобто, зберігалися відмінності між мовним та етнічним складом населення району, де кожен 3-й мешканець був представником російськомовного населення, а кожен 4-й був росіянином. Серед усього населення району рівень частки україномовного населення помітно поступався рівню частки українців, відповідно, 63,88% (119 194 особи із 186 586 осіб) та 75,48% (140 841 особи) [Таблиця 27]. Попри ці відмінності, україномовне населення та українці становили абсолютну більшість серед усього населення Харківського району.

Розбіжності в мовній та етнічній структурі населення цього району були викликані тим, що рівень мовного зросійщення українців був значно

вищим, ніж рівень мовної українізації росіян, відповідно, 17,34% (24 421 особи із 140 841 особи) та 5,34% (2 210 осіб із 41 411 осіб), тобто більше, ніж утричі. За чисельністю в абсолютних показниках російськомовні українці переважали україномовних росіян на 22 211 осіб, тобто на порядок. Серед українців у Харківському районі кожен 6-й був російськомовним, а серед росіян – лише кожен 19-й був україномовним. Рівень мовного зросійщення етнічних меншин, окрім росіян був більше, ніж утричі вищим, порівняно з рівнем їхньої мовної українізації, відповідно, 51,08% (1 984 особи із 3 884 осіб) та 14,65% (569 осіб) [Таблиця 27]. Абсолютну більшість серед етнічних меншин, окрім росіян у районі становили російськомовні, і лише кожен 7-й поміж них був україномовним.

Рівень частки Харківського району серед російськомовного населення області складав 5,11% (65 606 осіб із 1 282 659 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі російськомовне населення поступалося як усьому населенню – 6,44% (186 586 осіб із 2 895 813 осіб), так і україномовному населенню – 7,65% (119 194 особи із 1 557 980 осіб). На теренах району мешкав кожен 20-й представник російськомовного населення, кожен 25-й мешканець області та кожен 13-й представник україномовного населення. Серед російськомовного населення Харківського району рівень частки російськомовних росіян складав 59,75% (39 201 із 65 606 осіб). Значним був рівень частки російськомовних українців – 37,22% (24 421 особи). Помітно нижчим був рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян складав лише 3,03% (1 984 особи) [Таблиця 27].

До того ж, рівень частки російськомовного населення серед усього населення приміського Харківського району виявився істотно нижчим, ніж міста Харкова, відповідно, 35,16% (65 606 осіб із 186 586 осіб) та 65,86% (954 901 особи із 1 449 871 особи) [Таблиця 27]. Тобто, якщо серед усього населення Харківського району російськомовне населення опинилося в меншості, то у мовному складі населення Харкова російськомовне населення складало абсолютну більшість. Однак, росіяни залишалися в меншості в етнічному складі населення Харківського району та обласного центру.

Серед усього населення двох міст районного підпорядкування Харківського району рівень частки російськомовного населення помітно відрізнявся. Цей рівень серед усього населення Мерефи був помітно нижчим, ніж Південного, відповідно, 20,96% (5 269 осіб із 25 135 осіб) та 37,71% (3 197 осіб із 8 477 осіб). У Мерефі кожен 5-й мешканець належав до російськомовного населення, а у Південному – кожен 3-й. Значним був також

і рівень частки російськомовного населення серед усього населення на інших теренах району – 37,35% (57 140 осіб із 152 974 особи), тобто кожен 3-й. Переважна більшість російськомовного населення Харківського району мешкали не в Мерефі та Південному, відповідно, 8,03% (5 269 осіб) та 4,87% (3 197 осіб), а в інших населених пунктах району – 87,10% (57 140 осіб із 65 606 осіб) [Таблиці 27, 28, 29, 30].

Отже, серед усього населення Харківського району російськомовне населення складало меншість, а рівень їхньої частки виявився дещо вищим, ніж рівень частки росіян. Тобто, зберігалися незначні відмінності між мовним та етнічним складом населення цього району. Це свідчить про збереження у Харківському районі інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності України. Проте, рівень частки російськомовного населення у мовному складі населення Харківського району був значно нижчим, ніж Харкові, де російськомовне населення складало абсолютну більшість серед усього населення. Російськомовні росіяни складали лише дещо більше половини серед російськомовного населення цього району, але досить значним виявився рівень частки російськомовних українців.

На відміну від російськомовного населення Харківського району, україномовне населення складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян був доволі незначним. При цьому, рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення цього району був значно вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення. Рівень мовної українізації росіян у Харківському районі виявився істотно нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців. Рівень зосередження у районі російськомовного населення був нижчим, ніж рівень зосередження україномовного населення.

Балаклеєвський район. 4-те місце поміж 27-ми районів області за рівнем частки російськомовного населення у мовній структурі населення посідав Балаклеєвський район. Цей рівень складав 28,91% (26 828 осіб із 92 794 особи). Рівень частки росіян в етнічному складі населення району залишався помітно нижчим – 20,42% (18 950 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках російськомовне населення переважало росіян на 7 878 осіб, а за рівнем частки серед усього населення – на 8,49% [Таблиця 34]. Тобто, зберігалися помітні розбіжності між мовним та етнічним складом населення Балаклеєвського району. Тобто, серед усього населення району кожен 4-й мешканець був представником російськомовного населення, але

кожен 5-й був росіянином.

Серед усього населення Балаклейщини рівень частки україномовного населення поступався рівню частки українців, відповідно, 70,38% (26 828 осіб із 92 7947 осіб) та 77,63% (72 037 осіб). Тобто, україномовне населення та українці становили абсолютну більшість серед усього населення району. Розбіжності в мовній та етнічній структурі населення району спричинено, що рівень мовного зросійщення українців був майже вдвічі вищим, ніж рівень мовної українізації росіян, відповідно, 11,31% (8 145 осіб із 72 037 осіб) та 5,75% (1 090 осіб із 18 950 осіб). За чисельністю російськомовні українці перевищували україномовних росіян на 7 055 осіб, тобто більше, ніж усемеро. Серед українців Балаклейщини майже кожен 9-й був російськомовним, а серед росіян лише кожен 17-й був україномовним. У цьому районі рівень мовного зросійщення етнічних меншин, окрім росіян був майже втричі вищим, ніж рівень їхньої мовної українізації, відповідно, 45,60% (824 особи із 1 807 осіб) та 17, 93% (324 особи) [Таблиця 34]. Тобто, російськомовні складали відносну більшість серед етнічних меншин, окрім росіян, але лише кожен 6-й серед них був україномовним.

Рівень частки Балаклейщини серед російськомовного населення області складав 2,09% (26 828 осіб із 1 282 659 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі російськомовне населення поступалося усьому населенню – 3,20% (92 794 особи із 2 895 813 осіб) та україномовному населенню – 4,19% (65 305 осіб із 1 557 980 осіб) [Таблиці 4, 34]. Тобто, у Балаклейському районі мешкав лише 48-й представник російськомовного населення, кожен 31-й мешканець області та кожен 24-й представник україномовного населення Харківщини.

Серед російськомовного населення Балаклейщини рівень частки російськомовних росіян складав 66,57% (17 859 осіб із 26 828 осіб), тобто дві третини. Рівень частки російськомовних українців досягав 30,36% (8 154 осіб). Значно нижчим залишався рівень частки російськомовних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення району – 3,07% (824 особи) [Таблиця 34].

До того ж, рівень частки російськомовного населення серед усього населення міста Балаклєї залишався лише дещо нижчим, ніж в інших населених пунктів цього району, відповідно, 28,72% (9 224 особи із 32 117 осіб) та 29,01% (17 604 особи із 60 677 осіб). Серед усього населення міста Балаклєї та на інших теренах району російськомовне населення залишалося в меншості. Рівень частки росіян в етнічному складі населення був ще нижчим як в місті Балаклєї, так і в інших населених пунктах цього району, відповідно,

18,04% (5 792 особи) та 21,69% (13 158 осіб). Більшість російськомовного населення Балаклейського району зосереджувалися не у Балаклеї – 34,38% (9 224 особи із 26 828 осіб), а в районі за межами міста – 65,62% (17 604 особи) [Таблиці 35, 36, 34].

Отже, у мовній структурі населення Балаклейського району російськомовне населення складало меншість, однак, рівень їхньої частки був дещо вищим, ніж рівень частки росіян серед усього населення. Тобто, зберігалися незначні відмінності між мовним та етнічним складом населення цього району. Це свідчить про збереження у Балаклейщині інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності України. Серед російськомовного населення у цьому районі російськомовні росіяни становили дві третини, але досить помітним був і рівень частки російськомовних українців.

На відміну від російськомовного населення, україномовне населення Балаклейського району складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян залишався досить незначним. До того ж, рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення цього району був значно вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення. При цьому, рівень мовної українізації росіян у цьому районі був помітно нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців. За рівнем зосередження у Балаклейщині російськомовне населення поступалося україномовному населенню.

Великобурлуцький район. 5-те місце поміж 27-ми районів Харківщини за рівнем частки російськомовного населення серед усього населення посідав Великобурлуцький район. Цей рівень складав 27,32% (7 729 осіб із 28 287 осіб). Рівень частки росіян в етнічному складі населення району був дещо нижчим – 24,85% (7 030 осіб). За чисельністю російськомовне населення переважало росіян на 699 осіб, а за рівнем частки серед усього населення на 2,47%. Зберігалися незначні відмінності між мовною та етнічною структурою населення Великобурлуцького району. Серед мешканців району кожен 4-й був представником російськомовного населення та росіян. Навпаки, серед усього населення Великобурлуцького району рівень частки україномовного населення дещо поступався рівню частки українців, відповідно, 71,82% (20 316 осіб із 28 287 осіб) та 73,06% (20 666 осіб) [Таблиця 61]. Тобто, як україномовне населення, так і українці становили абсолютну більшість серед усього населення району.

Незначні розбіжності в мовній та етнічній структурі населення Великобурлуцького району викликані тим, що відрізнявся рівень мовної асиміляції українців та росіян, а також їхня чисельність в абсолютних показниках. Попри те, що рівень частки російськомовних серед українців був нижчим, ніж рівень частки україномовних серед росіян, відповідно, 4,92% та 7,25%, за чисельністю російськомовні українці переважали україномовних росіян майже вдвічі, відповідно, 1 016 осіб та 510 осіб [Таблиця 61]. Тобто, серед українців кожен 20-й був російськомовним, а серед росіян україномовним виявився кожен 14-й.

Рівень мовного зросійщення етнічних меншин, окрім росіян у цьому районі був вищим, ніж рівень їхньої мовної українізації, відповідно, 32,66% (193 особи із 591 особи) та 26,40% (156 осіб). Серед етнічних меншин, окрім росіян у районі кожен 3-й був російськомовним, а кожен 4-й був україномовним. Рівень частки Великобурлуцького району серед російськомовного населення області складав лише 0,60% (7 729 осіб із 1 282 659 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі російськомовне населення поступалося всьому населенню – 0,98% (28 287 осіб із 2 895 813 осіб) та україномовному населенню – 1,30% (20 316 осіб із 1 557 980 осіб) [Таблиці 61, 4]. Тобто, у цьому районі мешкав кожен 167-й представник російськомовного населення, кожен 102-й мешканець та кожен 77-й представник україномовного населення Харківщини.

Серед російськомовного населення Великобурлуцького району рівень частки російськомовних росіян досягав 84,35% (6 520 осіб із 7 729 осіб). Рівень частки російськомовних українців складав 13,15% (1 016 осіб). Рівень частки російськомовних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення району залишався ще нижчим – 2,50% (193 особи) [Таблиця 61].

Отже, серед усього населення Великобурлуцького району російськомовне населення складало меншість, а рівень їхньої частки був дещо вищим, ніж рівень частки росіян. Тобто, зберігалися досить незначні відмінності між мовним та етнічним складом населення цього району. Російськомовні росіяни становили абсолютну більшість серед російськомовного населення Великобурлуцького району, але досить помітним був і рівень частки російськомовних українців.

На відміну від російськомовного населення цього району, україномовне населення складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян був досить незначним. При цьому, рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного

населення був вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення. Однак, рівень мовної українізації росіян у цьому районі виявився навіть вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців. Тому, у Великобурлуцькому районі розпочалося розгортання природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених росіян. Рівень зосередження у цьому районі російськомовного населення був нижчим, ніж рівень зосередження україномовного населення.

Зміївський район. 6-те місце поміж 27-ми районів області за рівнем частки російськомовного населення у мовному складі населення посідав Зміївський район. Цей рівень становив 22,49% (18 286 осіб із 81 307 осіб). Рівень частки росіян в етнічному складі населення був ще нижчим – 15,63% (12 712 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках російськомовне населення переважало росіян на 5 574 особи, а за рівнем частки серед усього населення – на 6,86%. Зберігалися відмінності в мовній та етнічній структурі населення Зміївського району. Тобто, кожен 4-й мешканець району був представником російськомовного населення та кожен 6-й мешканець належав до росіян. Серед усього населення Зміївщини рівень частки україномовного населення поступався рівню частки українців, відповідно, 76,38% (62 106 осіб із 81 307 осіб) та 82,35% (66 953 особи) [Таблиця 37]. Попри ці відмінності, україномовне населення та українці становили абсолютну більшість серед усього населення району.

Розбіжності у мовній та етнічній структурі населення Зміївського району спричинені тим, що рівень мовного зросійщення українців був дещо вищим, ніж рівень мовної українізації росіян, відповідно, 9,07% (6 073 особи із 66 953 осіб) та 8,02% (1 019 осіб із 12 712 осіб) [Таблиця 37]. До того ж, за чисельністю в абсолютних показниках російськомовні українці переважали україномовних росіян на 5 054 особи, тобто майже вшестеро. Серед українців району кожен 11-й був російськомовним, а серед росіян кожен 12-й був україномовним.

Рівень мовного зросійщення етнічних меншин, окрім росіян у Зміївському районі був більше, ніж удвічі вищим, порівняно з рівнем їхньої мовної українізації, відповідно, 46,97% (520 осіб із 1 107 осіб) та 18,70% (207 осіб) [Таблиця 37]. Тобто, російськомовні складали відносну більшість серед етнічних меншин, окрім росіян, а кожен 5-й серед них був україномовним.

Серед російськомовного населення Харківщини рівень частки Зміївського району складав 1,43% (18 286 осіб із 1 282 659 осіб). За рівнем зосередження у районі російськомовне населення помітно поступалося

всьому населенню – 2,81% (81 307 осіб із 2 895 813 осіб) та україномовному населенню – 3,99% (62 106 осіб із 1 557 980 осіб) [Таблиці 37, 4]. Тобто, у Зміївському районі мешкав кожен 70-й представник російськомовного населення, кожен 35-й мешканець області та кожен 25-й представник україномовного населення Харківщини.

Рівень частки російськомовних росіян серед російськомовного населення Зміївщини становив 63,95% (11 693 осіб із 18 286 осіб). Значним був рівень частки російськомовних українців – 33,21% (6 073 особи). Рівень частки російськомовних меншин, окрім росіян був нижчим – 2,84% (520 осіб) [Таблиця 37].

До того ж, рівень частки російськомовного населення у мовному складі населення міста Змійова був нижчим, ніж в інших населених пунктах району, відповідно, 15,87% (2 694 особи із 16 976 осіб) та 23,87% (15 592 особи із 64 331 особи). Серед усього населення Змійова кожен 6-й мешканець належав російськомовного населення, а на інших теренах – кожен 4-й. Рівень частки росіян в етнічному складі населення був нижчим як у Змійові – 14,63% (2 483 особи), так і в інших населених пунктах – 15,90% (10 220 осіб). Більшість російськомовного населення району зосереджувалася не у Змійові – 14,73% (2 694 особи із 18 286 осіб), а за межами міста 85,27% (15 592 особи) [Таблиці 38, 39, 37].

Отже, у мовній структурі населення Зміївського району російськомовне населення складало меншість, однак, рівень їхньої частки був вищим, ніж рівень частки росіян серед усього населення. Тобто, зберігалися незначні відмінності між мовним та етнічним складом населення цього району. Це свідчить про збереження у Зміївщині інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності України. Серед російськомовного населення у цьому районі російськомовні росіяни становили дві третини, але досить значним виявився і рівень частки російськомовних українців.

На відміну від російськомовного населення, україномовне населення Зміївського району складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян був досить незначним. До того ж, рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення цього району був вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення. Рівень мовної українізації росіян у Зміївському районі був дещо нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців. За рівнем зосередження у Зміївщині російськомовне населення поступалося україномовному населенню.

Красноградський район. 7-ме місце поміж 27-ми районів за рівнем частки російськомовного населення у мовній структурі населення посідав Красноградський район. Цей рівень складав 21,90% (10 778 осіб із 49 224 осіб). Рівень частки росіян в етнічному складі населення району був ще нижчим – 19,36% (9 529 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках російськомовне населення переважало росіян на 1 249 осіб, а за рівнем частки серед усього населення – на 2,54%. Тобто, зберігалися незначні відмінності в мовній та етнічній структурі населення району. Однак, російськомовне населення та росіяни залишалися в меншості серед усього населення району. Навпаки, серед усього населення Красноградщини рівень частки україномовного населення дещо поступався рівню частки українців, відповідно, 77,16% (37 980 осіб із 49 224 осіб) та 78,44% (38 609 осіб) [Таблиця 44]. Тобто, україномовне населення та українці становили абсолютну більшість серед усього населення Красноградського району.

Відмінності у мовному та етнічному складі населення Красноградщини спричинені тим, що відрізнявся не лише рівень мовної асиміляції українців та росіян, але й чисельність російськомовних українців та україномовних росіян. Хоча рівень частки російськомовних серед українців був нижчим, ніж рівень частки україномовних серед росіян, відповідно, 4,01% та 7,22%, за чисельністю російськомовні українці переважали україномовних росіян більше, ніж удвічі, відповідно, 1 550 осіб та 688 осіб [Таблиця 44]. Серед українців району кожен 25-й був російськомовним, а серед росіян кожен 14-й був україномовним.

Рівень мовного зросійщення етнічних меншин, окрім росіян у Красноградському районі також був помітно вищим, ніж рівень їхньої мовної українізації, відповідно, 35,82% (389 осіб із 1 086 осіб) та 21,73% (236 осіб) [Таблиця 44]. Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян у районі кожен 3-й був російськомовним та кожен 5-й серед них був україномовним.

Рівень частки Красноградщини серед російськомовного населення області складав 0,84% (10 778 осіб із 1 282 659 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі російськомовне населення поступалося всьому населенню – 1,70% (49 224 особи із 2 895 813 осіб) та україномовному населенню – 2,44% (37 980 осіб із 1 557 980 осіб) [Таблиці 44, 4]. Тобто, у Красноградському районі мешкав кожен 119-й представник російськомовного населення, кожен 59-й мешканець області та кожен 41-й представник україномовного населення Харківщини.

Серед усього російськомовного населення Красноградщини рівень

частки російськомовних росіян досягав 82,00% (8 839 осіб із 10 778 осіб). Рівень частки російськомовних українців виявився незначним і складав 14,38% (1 550 осіб). Рівень частки російськомовних меншин, окрім росіян серед усього російськомовного населення району був ще нижчим – 1,02% (389 осіб) [Таблиця 44].

До того ж, рівень частки російськомовного населення серед усього населення міста Краснограда був дещо нижчим, ніж в інших населених пунктів цього району, відповідно, 21,52% (4 831 особа із 22 444 особи) та 22,21% (5 947 осіб із 26 780 осіб). Російськомовне населення було в меншості, лише кожен 5-й мешканець, як районного центру, так і інших теренів району належав до російськомовного населення. Рівень частки росіян серед усього населення був ще нижчим у Краснограді – 18,49% (4 149 осіб), так і в інших населених пунктах району – 20,09% (5 380 осіб). Переважна більшість російськомовного населення Красноградщини мешкали не у Краснограді, а на інших теренах району – 44,82% (4 831 особа із 10 778 осіб) та 55,18% (5 947 осіб) [Таблиці 45, 46, 44].

Отже, серед усього населення Красноградського району російськомовне населення складало меншість, а рівень їхньої частки був дещо вищим, ніж рівень частки росіян. Тобто, зберігалися досить незначні відмінності між мовним та етнічним складом населення цього району. Російськомовні росіяни становили абсолютну більшість серед російськомовного населення Красноградського району, але помітним був і рівень частки російськомовних українців.

На відміну від російськомовного населення району, україномовне населення складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян був незначним. Рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення був вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення району. Однак, рівень мовної українізації росіян у Красноградщині був навіть вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців. Рівень зосередження у цьому районі російськомовного населення залишався нижчим, ніж рівень зосередження україномовного населення.

Нововодолазький район. 8-ме місце поміж 27-ми районів Харківщини за рівнем частки російськомовного населення серед усього населення належало Нововодолазькому району. Цей рівень становив 21,52% (8 801 особа із 40 888 осіб). Рівень частки росіян в етнічному складі населення був дещо нижчим – 19,47% (7 962 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках

російськомовне населення переважало росіян на 839 осіб, а за рівнем частки серед усього населення – на 2,05%. Зберігалися незначні відмінності в мовному та етнічному складі населення району. Російськомовне населення та росіяни залишалися в меншості серед усього населення району. Серед усього населення Нововодолазчини рівень частки україномовного населення лише дещо поступався рівню частки українців, відповідно, 77,69% (31 767 осіб із 40 888 осіб) та 78,88% (32 251 особа) [Таблиця 50]. Тому, україномовне населення та українці становили абсолютну більшість серед населення цього району.

Відмінності у мовній та етнічній структурі населення Нововодолазчини спричинені тим, що відрізнявся не лише рівень мовної асиміляції українців та росіян, але й чисельність російськомовних українців та україномовних росіян. Хоча рівень частки російськомовних серед українців був нижчим, ніж рівень частки україномовних серед росіян, відповідно, 3,07% та 5,10%, за чисельністю російськомовні українці переважали україномовних росіян більше, ніж удвічі, відповідно, 989 осіб та 406 осіб [Таблиця 50]. Серед українців району лише кожен 32-й був російськомовним, а серед росіян кожен 20-й був україномовним.

Рівень мовного зросійщення етнічних меншин, окрім росіян у Нововодолазщині був майже втричі вищим, ніж рівень їхньої мовної українізації, відповідно, 38,07% (257 осіб із 575 осіб) та 14,67% (99 осіб) [Таблиця 50]. Серед них кожен 3-й був російськомовним, а кожен 7-й – україномовним.

Рівень частки Нововодолазького району серед російськомовного населення області становив 0,69% (8 801 особа із 1 282 659 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі російськомовне населення поступалося всьому населенню – 1,41% (40 888 осіб із 2 895 813 осіб) та україномовному населенню – 2,04% (31 767 осіб із 1 557 980 осіб) [Таблиці 50, 4]. У Нововодолазькому районі мешкав кожен 145-й представник російськомовного населення, кожен 71-й мешканець та кожен 49-й представник україномовного населення Харківщини.

Серед російськомовного населення Нововодолазького району рівень частки російськомовних росіян досягав 85,84% (7 555 осіб із 8 801 особи). Рівень частки російськомовних українців був незначним і складав 11,24% (989 осіб). Ще нижчим був рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення району – 1,02% (389 осіб) [Таблиця 50].

Отже, у мовній структурі населення Нововодолазького району російськомовне населення складало меншість, однак, рівень їхньої частки був дещо вищим, ніж рівень частки росіян серед усього населення. Тобто, спостерігалися незначні відмінності між мовним та етнічним складом населення цього району. Це свідчить про часткове збереження у Нововодолазщині інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності України. Серед російськомовного населення у цьому районі російськомовні росіяни становили абсолютну більшість, але значним був і рівень частки російськомовних українців.

На відміну від російськомовного населення, україномовне населення Нововодолазького району складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян був незначним. Однак, рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення цього району був вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення. При цьому, рівень мовної українізації росіян у Нововодолазькому районі виявився дещо нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців. Тому, у Нововодолазщині розпочалося відновлення природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених росіян. За рівнем зосередження у цьому районі російськомовне населення поступалося україномовному населенню.

Дергачівський район. 9-те місце поміж 27-ми районів області за рівнем частки російськомовного населення у мовній структурі населення посідав Дергачівський район. Цей рівень досягав 21,26% (20 944 особи із 98 521 особи). Рівень частки росіян в етнічному складі населення був дещо нижчим – 18,22% (17 949 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках російськомовне населення переважало росіян на 2 995 осіб, а за рівнем частки серед усього населення – на 3,04%. Тобто, зберігалися незначні відмінності в мовній та етнічній структурі населення. Однак, російськомовне населення та росіяни були в меншості серед усього населення району (лишекожен 5-й мешканець). Навпаки, серед усього населення Дергачівщини рівень частки україномовного населення дещо поступався рівню частки українців, відповідно, 78,08% (76 930 осіб із 98 521 особи) та 80,31% (79 126 осіб) [Таблиця 31]. Попри ці відмінності, україномовне населення та українці складали абсолютну більшість серед населення району.

Незначні розбіжності у мовному та етнічному складі населення Дергачівського району викликані тим, що відрізнявся не лише

рівень мовного зросійщення українців та рівень мовної українізації росіян, але й чисельність російськомовних українців та україномовних росіян. Хоча, рівень частки російськомовних серед українців був нижчим, ніж рівень частки україномовних серед росіян, відповідно, 5,01% та 8,83%, за чисельністю в абсолютних показниках російськомовні українці переважали україномовних росіян більше, ніж удвічі, відповідно, 3 965 осіб та 1 585 осіб [Таблиця 31]. Серед українців Дергачівщини кожен 20-й був російськомовним, а серед росіян кожен 11-й був україномовним.

Рівень частки російськомовних серед етнічних меншин, окрім росіян у Дергачівському районі був більше, ніж у тричі вищим, порівняно з рівнем частки україномовних, відповідно, 46,97% (616 осіб із 1 391 особи) та 13,37% (186 осіб) [Таблиця 31]. Тобто, російськомовні складали відносну більшість серед етнічних меншин, окрім росіян, а кожен 7-й серед них був україномовним.

Рівень частки Дергачівського району серед російськомовного населення Харківщини становив 1,63% (20 944 особи із 1 282 659 осіб). За рівнем зосередження у районі російськомовне населення поступалося як всьому, так і україномовному населенню, відповідно, 3,40% (98 521 особа із 2 895 813 осіб) та 4,94% (76 930 осіб із 1 557 980 осіб) [Таблиці 4, 31]. На теренах Дергачівщини мешкав кожен 61-й представник російськомовного населення, кожен 29-й мешканець та кожен 24-й представник україномовного населення Харківщини.

Серед російськомовного населення району рівень частки російськомовних росіян становив 78,13% (16 363 особи із 20 944 осіб). Рівень частки російськомовних українців складав 18,93% (3 965 осіб), а рівень частки російськомовних меншин, окрім росіян був ще нижчим – 2,94% (616 осіб) [Таблиця 31].

До того ж, рівень частки російськомовного населення серед усього населення міста Дергачі був вдвічі нижчим, ніж в інших населених пунктах району, відповідно, 11,79% (2 381 особа із 20 196 осіб) та 23,70% (18 563 особи із 78 325 осіб). Серед усього населення районного центру лише кожен 8-й належав до російськомовного населення, а на інших теренах району – майже кожен 4-й. Рівень частки росіян в етнічному складі населення міста Дергачі також був помітно нижчим, ніж в інших населених пунктах цього району, відповідно, 12,06% (2 435 осіб) та 19,81% (15 514 осіб). Абсолютна більшість російськомовного населення Дергачівського району зосереджувалася не в районному центрі, а в інших населених пунктах цього

району – 11,37% (2 381 особа із 20 944 осіб) та 88,63% (18 563 особи) [Таблиці 32, 33, 31].

Отже, серед усього населення Дергачівського району російськомовне населення складало меншість, а рівень їхньої частки був дещо вищим, ніж рівень частки росіян. Тобто, зберігалися досить незначні відмінності між мовним та етнічним складом населення цього району. Російськомовні росіяни становили абсолютну більшість серед російськомовного населення Дергачівщини, але помітним був і рівень частки російськомовних українців.

На відміну від російськомовного населення району, україномовне населення складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян був незначним. До того ж, рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення був вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення району. Однак, рівень мовної українізації росіян у Дергачівщині був дещо нижчим, ніж рівень мовного зросійщення українців. Рівень зосередження у цьому районі російськомовного населення залишався нижчим, ніж рівень зосередження україномовного населення.

Дворічанський район. 10-те місце поміж 27-ми районів Харківщини за рівнем частки російськомовного населення у мовному складі населення належало Дворічанському району. Цей рівень становив 15,02% (3 354 особи із 22 323 осіб). Рівень частки росіян серед усього населення району був ще нижчим – 14,43% (3 222 особи). За чисельністю російськомовне населення переважало росіян на 132 особи, а за рівнем частки серед усього населення – лише на 0,59%. Тобто, зберігалися незначні відмінності в мовній та етнічній структурі населення району. Однак, російськомовне населення, як і росіяни були в меншості серед усього населення району: лише кожен 6-й мешканець належав до російськомовного населення та росіян. Серед усього населення Дворічанщині рівень частки україномовного населення був також дещо вищим, ніж рівень частки українців, відповідно, 84,17% (18 790 осіб із 22 323 осіб) та 83,65% (18 674 особи) [Таблиця 66]. Тобто, як україномовне населення, так і українці становили абсолютну більшість в етномовному складі населення району.

Незначні відмінності у мовній та етнічній структурі населення Дворічанського району спричинені тим, що відрізнявся не лише рівень мовної асиміляції українців та росіян, але й чисельність російськомовних українців та україномовних росіян. Рівень частки російськомовних серед українців був

уп'ятеро нижчим, ніж рівень частки україномовних серед росіян, відповідно, 2,48% та 13,87%. Проте, за чисельністю в абсолютних показниках російськомовні українці лише дещо переважали україномовних росіян, відповідно, 464 особи та 447 осіб [Таблиця 66]. Тобто, серед українців Дворічанщини кожен 40-й був російськомовним, а серед росіян кожен 7-й був україномовним.

Варто підкреслити, що рівень частки російськомовних серед етнічних меншин, окрім росіян у Дворічанському районі залишався навіть нижчим, ніж рівень частки україномовних, як і за чисельністю в абсолютних показниках, відповідно, 27,17% (116 осіб із 427 осіб) та 31,38% (134 особи) [Таблиця 66]. Тобто, якраз за рахунок асимільованих за мовою (україномовних та російськомовних) етнічних меншин, окрім росіян у Дворічанщині україномовне населення за чисельністю переважало українців, а російськомовне населення – росіян.

Рівень частки Дворічанського району серед російськомовного населення області становив 0,26% (3 354 особи із 1 282 659 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі російськомовне населення поступалося всьому населенню – 0,77% (32 323 особи із 2 895 813 осіб), а особливо україномовному населенню – 2,04% (31 767 осіб із 1 557 980 осіб) [Таблиці 66, 4]. Тобто, у Дворічанщині мешкав лише кожен 384-й представник російськомовного населення, кожен 130-й мешканець та кожен 82-й представник україномовного населення Харківщини.

Серед російськомовного населення Дворічанського району рівень частки російськомовних росіян досягав 82,71% (2 774 особи із 3 354 осіб). Рівень частки російськомовних українців виявився значно нижчим і складав 13,83% (464 особи). Ще нижчим був рівень частки російськомовних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення району – 3,46% (116 осіб) [Таблиця 66].

Отже, у мовному складі населення Дворічанського району російськомовне населення складало меншість, а рівень їхньої частки був дещо вищим, ніж рівень частки росіян серед усього населення. Тобто, існували незначні відмінності між мовним та етнічним складом населення цього району. Серед російськомовного населення Дворічанщини російськомовні росіяни становили абсолютну більшість, але значним був і рівень частки російськомовних українців.

На відміну від російськомовного населення, україномовне населення цього району складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень

частки україномовних росіян був незначним. Однак, рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення Дворічанщини був вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення. Рівень мовної українізації росіян у цьому районі був вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців. Тому, у Дворічанщині відбулося відновлення природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених росіян. За рівнем зосередження у районі російськомовне населення поступалося україномовному населенню.

Зачепилівський район. 11-те місце поміж 27-ми районів області за рівнем частки російськомовного населення у мовній структурі населення посідав Зачепилівський район. Цей рівень складав 14,89% (2 838 осіб із 19 059 осіб). Рівень частки росіян в етнічному складі населення цього району був дещо нижчим – 13,42% (2 557 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках російськомовне населення переважало росіян на 281 особу, а за рівнем частки серед усього населення – на 1,47%. Тобто, зберігалися незначні відмінності між мовним та етнічним складом населення Зачепилівщини. Проте, російськомовне населення та росіяни були в меншості серед усього населення: лише кожен 7-й мешканець району належав до російськомовного населення та росіян. Серед усього населення району рівень частки україномовного населення був дещо нижчим, ніж рівень частки українців, відповідно, 83,95% (16 000 осіб із 19 059 осіб) та 84,56% (16 117 особи) [Таблиця 70]. Однак, україномовне населення та українці становили абсолютну більшість серед усього населення цього району.

Незначні відмінності у мовній та етнічній структурі населення Зачепилівщини спричинені тим, що відрізнявся не лише рівень мовної асиміляції українців та росіян, але й чисельність російськомовних українців та україномовних росіян. Рівень частки російськомовних серед українців був вчетверо нижчим, ніж рівень частки україномовних серед росіян, відповідно, 2,87% та 10,64%. За чисельністю російськомовні українці переважали україномовних росіян, відповідно, 462 особи та 272 особи [Таблиця 70]. Тобто, серед українців у районі кожен 34-й був російськомовним, а серед росіян кожен 9-й був україномовним.

Рівень частки російськомовних серед меншин, окрім росіян у Зачепилівщині був дещо вищим, ніж рівень частки україномовних, як і їхня чисельність, відповідно, 23,90% (92 особи із 385 осіб) та 19,48% (75 осіб) [Таблиця 70].

Рівень частки Зачепилівського району серед російськомовного населення області був незначним – 0,22% (2 838 осіб із 1 282 659 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі російськомовне населення поступалося всьому населенню – 0,66% (19 059 осіб із 2 895 813 осіб), а особливо україномовному населенню – 1,03% (16 000 осіб із 1 557 980 осіб) [Таблиці 70, 4]. У Зачепилівщині мешкав кожен 454-й представник російськомовного населення, кожен 151-й мешканець та кожен 97-й представник україномовного населення Харківщини.

Серед російськомовного населення Зачепилівського району рівень частки російськомовних росіян досягав 80,48% (2 284 особи із 2 557 осіб). Рівень частки російськомовних українців виявився значно меншим – 16,28% (462 особи). Ще нижчим був рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення району – 3,24% (92 особи) [Таблиця 70].

Отже, серед усього населення Зачепилівського району російськомовне населення залишалося в меншості, однак рівень їхньої частки був дещо вищим, ніж рівень частки росіян. Тобто, спостерігалися досить незначні відмінності між мовним та етнічним складом населення цього району. Російськомовні росіяни становили абсолютну більшість серед російськомовного населення Зачепилівщини, але помітним був і рівень частки російськомовних українців.

На відміну від російськомовного населення цього району, україномовне населення складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян був досить незначним. До того ж, рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення був вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення цього району. Однак, рівень мовної українізації росіян у Зачепилівському районі був помітно вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців. Тому, у Зачепилівщині розпочалося розгортання природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених росіян. Рівень зосередження у цьому районі російськомовного населення залишався нижчим, ніж рівень зосередження україномовного населення.

Золочівський район. 12-те місце поміж 27-ми районів Харківщини за рівнем частки російськомовного населення серед усього населення посідав Золочівський район. Цей рівень складав 13,34% (4 543 особи із 34 052 особи). Рівень частки росіян в етнічному складі населення району був дещо

вищим – 14,03% (4 778 осіб). За чисельністю російськомовне населення поступалося росіянам на 235 осіб, а за рівнем частки серед усього населення – на 0,69% [Таблиця 55]. Тобто, зберігалися незначні відмінності в мовній та етнічній структурі населення району. При цьому, російськомовне населення та росіяни залишалися в меншості серед населення Золочівщини: лише кожен 7-й мешканець району належав до російськомовного населення та росіян. В етномовному складі населення Золочівського району рівень частки україномовного населення був дещо вищим, ніж рівень частки українців, відповідно, 85,66% (29 169 осіб із 34 052 осіб) та 83,97% (28 595 осіб) [Таблиця 55]. Тобто, україномовне населення та українці становили абсолютну більшість серед усього населення Золочівщини.

Незначні відмінності у мовній та етнічній структурі населення Золочівського району спричинені тим, що відрізнявся не лише рівень мовної асиміляції українців та росіян, але й чисельність російськомовних українців та україномовних росіян. Зокрема, рівень частки російськомовних серед українців був у 14 разів нижчим, ніж рівень частки україномовних серед росіян, відповідно, 1,00% та 14,36%. До того ж, за чисельністю в абсолютних показниках російськомовні українці більше, ніж удвічі поступалися україномовним росіян, відповідно, 285 осіб та 686 осіб. Тобто, серед українців Золочівщини кожен 10-й був російськомовним, а серед росіян кожен 7-й виявився україномовним. Рівень частки російськомовних серед етнічних меншин, окрім росіян у цьому районі був навіть дещо нижчим, ніж рівень частки україномовних, як їхня чисельність, відповідно, 24,59% (167 осіб із 679 осіб) та 25,38% (173 особи) [Таблиця 55].

Рівень частки Золочівського району російськомовного населення області складав 0,35% (4 543 особи із 1 282 659 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі російськомовне населення поступалося всьому населенню – 1,18% (34 052 особи із 2 895 813 осіб), а особливо україномовному населенню – 1,87% (29 169 осіб із 1 557 980 осіб) [Таблиці 55, 4]. На теренах Золочівщини мешкав кожен 286-й представник російськомовного населення, кожен 85-й мешканець області та кожен 53-й представник україномовного населення Харківщини.

Серед російськомовного населення Золочівського району рівень частки російськомовних росіян досягав 90,05% (4 091 особа із 4 543 осіб). Рівень частки російськомовних українців виявився досить незначним і складав лише 6,27% (285 осіб). Ще нижчим був рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян – 3,68% (167 осіб) [Таблиця 55].

Отже, у мовній структурі населення Золочівського району російськомовне населення складало меншість, а рівень їхньої частки був нижчим, ніж рівень частки росіян серед усього населення. Тобто, зберігалися досить незначні відмінності між мовним та етнічним складом населення цього району. Серед російськомовного населення у Золочівщині російськомовні росіяни становили абсолютну більшість, а рівень частки російськомовних українців був незначним.

Україномовне населення цього району складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян був досить незначним. При цьому, рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення району був вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення. Однак, рівень мовної українізації росіян у цьому районі, як і їхня чисельність, були вищими, ніж рівень мовного зросійщення українців. Тому, у Золочівському районі відбулося відновлення природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених росіян. За рівнем зосередження у районі російськомовне населення поступалося україномовному населенню.

Вовчанський район. 13-те місце поміж 27-ми районів області за рівнем частки російськомовного населення у мовному складі населення належало Вовчанському району. Цей рівень становив 13,16% (7 183 особи із 54 569 осіб). Рівень частки росіян в етнічному складі населення району був дещо нижчим – 12,42% (6 780 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках російськомовне населення переважало росіян на 403 особи, а за рівнем частки серед усього населення – на 0,74%. Російськомовне населення та росіяни опинилися в меншості серед усього населення Вовчанщини: майже кожен 8-й мешканець належав до російськомовного населення та росіян. Однак і рівень частки україномовного населення серед усього населення Вовчанського району був також дещо вищим, ніж рівень частки українців, відповідно, 85,72% (46 777 осіб із 54 569 осіб) та 85,36% (46 581 особа) [Таблиця 40]. Тому, як україномовне населення, так і українці складали абсолютну більшість серед усього населення району.

Незначні відмінності у мовній та етнічній структурі населення Вовчанського району викликані тим, що відрізнявся не лише рівень мовного зросійщення українців та рівень мовної українізації росіян, але й чисельність російськомовних українців та україномовних росіян. Рівень часткиросійськомовних серед українців був помітно нижчим, ніж рівень

частки україномовних серед росіян, відповідно, 2,31% та 14,63%. За чисельністю в абсолютних показниках російськомовні українці дещо переважали україномовних росіян, відповідно, 1 076 осіб та 992 осіб [Таблиця 40]. Серед українців Вовчанщини кожен 43-й був російськомовним, а серед росіян кожен 7-й був україномовним.

Рівень російськомовних серед етнічних меншин, окрім росіян у Вовчанщині був вищим, як і їхня чисельність, ніж рівень частки серед них україномовних, відповідно, 26,41% (319 осіб із 1 208 осіб) та 23,18% (280 осіб) [Таблиця 40]. Якраз за рахунок асимільованих за мовою (україномовних та російськомовних) етнічних меншин, окрім росіян у Вовчанщині україномовне населення за чисельністю переважало українців, а російськомовне населення – росіян.

Рівень частки Вовчанського району серед російськомовного населення області складав 1,56% (7 183 особи із 1 282 659 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі російськомовне населення поступалося усьому населенню – 1,88% (54 569 осіб із 2 895 813 осіб), а особливо україномовному населенню – 3,00% (46 777 осіб із 1 557 980 осіб) [Таблиці 40, 4]. У Вовчанщині мешкав кожен 178-й представник російськомовного населення, кожен 53-й мешканець області та кожен 33-й представник україномовного населення Харківщини.

Серед російськомовного населення Вовчанського району рівень частки російськомовних росіян досягав 80,58% (5 788 осіб із 7 183 осіб). Рівень частки російськомовних українців був значно меншим і складав 14,98% (1 076 осіб). Ще нижчим виявився російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення Вовчанщини – 4,44% (319 осіб) [Таблиця 40].

Рівень частки російськомовного населення серед усього населення міста Вовчанська був дещо вищим, ніж в інших населених пунктів цього району, відповідно, 15,73% (3 222 особи із 20 484 осіб) та 11,62% (3 961 особа із 34 085 осіб). Серед усього населення міста кожен 6-й мешканець належав до російськомовного населення, а на інших теренах району – кожен 8-й. У Вовчанську рівень частки російськомовного населення був вищим, ніж рівень частки росіян серед усього населення, відповідно, 15,73% (3 222 особи) та 14,43% (2 955 осіб), а в інших населених пунктах району це співвідношення було протилежним, відповідно, 11,62% (3 961 особа) та 11,22% (3 825 осіб). Переважна більшість населення району зосереджувалися не у Вовчанську, а за межами міста, відповідно, 44,86% (3 222 особи) та 55,14% (3 961 особа) [Таблиці 41, 42, 40].

Отже, серед усього населення Вовчанського району російськомовне населення залишалося в меншості, однак рівень їхньої частки був дещо вищим, ніж рівень частки росіян. Тобто, зберігалися досить незначні відмінності між мовним та етнічним складом населення цього району. Російськомовні росіяни становили абсолютну більшість серед російськомовного населення Вовчанщини, але помітним виявився і рівень частки російськомовних українців.

На відміну від російськомовного населення цього району, україномовне населення складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян залишався досить незначним. До того ж, рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення був вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення району. Проте, рівень мовної українізації росіян у районі, як і їхня чисельність, були вищими, ніж рівень мовного зросійщення українців. Тому, у Вовчанському районі розпочалося відновлення природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених росіян. Рівень зосередження у районі російськомовного населення був нижчим, ніж рівень зосередження україномовного населення.

Лозівський район. 14-те місце поміж 27-ми районів за рівнем частки російськомовного населення серед усього населення посідав Лозівський район. Цей рівень складав 10,74% (3 711 осіб із 34 551 особа). Рівень частки росіян в етнічному складі населення району був дещо нижчим – 9,74% (3 364 особи). За чисельністю в абсолютних показниках російськомовного населення переважало росіян на 347 осіб, а за рівнем частки серед усього населення – на 1,00%. Тому, російськомовне населення та росіяни були в меншості серед усього населення Лозівщини: кожен 9-й був представником російськомовного населення та кожен 10-й був росіянином. Рівень частки україномовного населення серед усього населення був лише дещо нижчим, ніж рівень частки українців, відповідно, 88,51% (30 582 особи із 34 551 особи) та 88,60% (30 611 осіб) [Таблиця 54]. Тобто, україномовне населення та українці становили абсолютну більшість в етномовному складі населення Лозівського району.

Незначні відмінності в мовній та етнічній структурі населення Лозівського району спричинено тим, що відрізнявся не лише рівень мовного зросійщення українців та рівень мовної українізації росіян, але також і чисельність російськомовних українців та україномовних росіян. Рівень мовного зросійщення українців був ушестеро нижчим, ніж рівень мовної

українізації росіян, відповідно, 2,13% та 13,82%. За чисельністю російськомовні українці переважали україномовних росіян, відповідно, 652 особи та 162 осіб, тобто учетверо. Серед українців у Лозівщині кожен 47-й був російськомовним, а серед росіян кожен 7-й був україномовним. Рівень мовного зросійщення етнічних меншин, окрім росіян у районі, як і їхня чисельність були нижчими, ніж рівень мовної українізації, відповідно, 27,78% (160 осіб із 576 осіб) та 28,12% (162 особи) [Таблиця 54].

Рівень частки Лозівського району серед російськомовного населення області складав 0,29% (3 711 осіб із 1 282 659 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі російськомовного населення значно поступалося всьому населенню – 1,19% (34 551 особа із 2 895 813 осіб), а особливо україномовному населенню – 1,96% (11 631 особи із 1 557 980 осіб) [Таблиці 54, 4]. Тобто, у Лозівщині мешкав кожен 345-й представник російськомовного населення, кожен 84-й мешканець та кожен 51-й представник україномовного населення Харківщини.

Серед російськомовного населення Лозівського району рівень частки російськомовних росіян досягав 78,12% (2 899 осіб із 3 711 осіб). Рівень частки російськомовних українців складав 17,57% (652 особи). Досить незначним виявився рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення району – 2,29% (160 осіб) [Таблиця 54].

До того ж, рівень частки російськомовного населення у мовному складі населення Лозівського району залишався помітно нижчим, ніж у мовному складі населення Лозівської міськради, відповідно, 10,74% (3 711 осіб із 34 551 особи) та 17,56% (12 940 осіб із 73 707 осіб) [Таблиці 54, 11]. Тобто, у Лозівському районі серед усього населення лише кожен 9-й мешканець був представником російськомовного населення, а серед усього населення Лозівської міськради – кожен 6-й мешканець належав до російськомовного населення.

Отже, у мовній структурі населення Лозівського району російськомовне населення складало меншість, а рівень їхньої частки був дещо нижчим, ніж рівень частки росіян в етнічному складі населення. Тобто, зберігалися досить незначні відмінності між мовним та етнічним складом населення району. Однак, рівень частки російськомовного населення у мовному складі населення Лозівського району був значно нижчим, ніж у Лозівській міськраді. Серед російськомовного населення у Лозівщині російськомовні росіяни становили абсолютну більшість, а рівень частки російськомовних українців був також помітним.

Україномовне населення цього району складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян був досить незначним. При цьому, рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення Лозівщини був вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення. Однак, рівень мовної українізації росіян у Лозівщині був помітно вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців. Тому, у Лозівському районі розпочалося розгортання природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених росіян. За рівнем зосередження у районі російськомовне населення поступалося україномовному населенню.

Куп'янський район. 15-те місце поміж 27-ми районів за рівнем частки російськомовного населення у мовному складі населення посідав Куп'янський район. Цей рівень складав 10,38% (3 102 особи із 29 882 осіб). Рівень частки росіян в етнічному складі населення району був дещо нижчим – 9,51% (2 841 особа). За чисельністю російськомовне населення переважало росіян на 261 особу, а за рівнем частки серед усього населення – на 0,87%. Тобто, зберігалися незначні відмінності між мовним та етнічним складом населення. Російськомовне населення, як і росіяни залишалися в меншості серед усього населення району: кожен 9-й був представником російськомовного населення, а кожен 10-й був росіянином. Серед усього населення району рівень частки україномовного населення був дещо вищим, ніж рівень частки українців, відповідно, 88,94% (26 577 осіб із 29 882 осіб) та 88,90% (26 564 осіб) [Таблиця 60]. Тому, україномовне населення та українці становили абсолютну більшість у Куп'янщині.

Відмінності у мовному та етнічному складі населення Куп'янщини спричинено тим, що відрізнялися не лише рівень мовного зросійщення українців та рівень мовної українізації росіян, але й чисельність російськомовних українців та україномовних росіян. Рівень частки російськомовних серед українців був усемеро нижчим – 1,98%, ніж рівень частки україномовних серед росіян – 14,75%. За чисельністю російськомовні українці переважали україномовних росіян, відповідно, 527 осіб та 419 осіб [Таблиця 60]. Серед українців у районі кожен 50-й був російськомовним, а серед росіян кожен 7-й був україномовним.

Рівень частки російськомовних серед етнічних меншин, окрім росіян у Куп'янському районі був вищим, ніж рівень частки україномовних, відповідно, 32,08% (153 особи із 477 осіб) та 26,20% (125 особи) [Таблиця 60]. Тобто, якраз за рахунок асимільованих за мовою (україномовних та

російськомовних) етнічних меншин, окрім росіян у Куп'янському районі україномовне населення за чисельністю переважало українців, а російськомовне населення – росіян.

Рівень частки Куп'янщині серед російськомовного населення області складав лише 0,24% (3 102 особи із 1 282 659 осіб). За рівнем зосередження у районі російськомовне населення поступалося всьому населенню – 1,03% (29 882 особи із 2 895 813 осіб), а особливо україномовному населенню – 1,71% (26 577 осіб із 1 557 980 осіб) [Таблиці 60, 4]. У Куп'янщині мешкав лише кожен 417-й представник російськомовного населення, кожен 97-й мешканець області та кожен 58-й представник україномовного населення Харківщини.

Рівень частки російськомовних росіян серед російськомовного населення Куп'янського району становив 78,08% (2 422 особи із 3 102 осіб). Рівень частки російськомовних українців та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення залишався помітно нижчим і складав, відповідно, 16,99% (527 осіб) та 4,93% (153 особи) [Таблиця 60].

До того ж, рівень частки російськомовного населення серед усього населення Куп'янського району виявився більше, ніж удвічі нижчим, порівняно з цим рівнем серед усього населення Куп'янської міськради, відповідно, 10,38% (3 102 особи із 29 882 осіб) та 25,58% (43 442 особи із 62 705 осіб) [Таблиці 60, 14]. Тобто, серед усього населення Куп'янського району кожен 9-й мешканець належав до російськомовного населення, а в Куп'янській міськраді – кожен 4-й.

Отже, серед усього населення Куп'янського району російськомовне населення залишалося в меншості, однак рівень їхньої частки був дещо вищим, ніж рівень частки росіян. Тобто, зберігалися досить незначні відмінності між мовним та етнічним складом населення цього району. Однак, рівень частки російськомовного населення у мовному складі населення Куп'янського району був значно нижчим, ніж у Куп'янській міськраді. Російськомовні росіяни становили абсолютну більшість серед російськомовного населення Куп'янського району, але помітним був і рівень частки російськомовних українців.

На відміну від російськомовного населення цього району, україномовне населення складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян був досить незначним. До того ж, рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного

населення був вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення Куп'янського району. Проте, рівень мовної українізації росіян у Куп'янщині був помітно вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців. Тому, у Куп'янському районі спостерігалось розгортання природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених росіян. Рівень зосередження у районі російськомовного населення залишався нижчим, ніж рівень зосередження україномовного населення.

Борівський район. 16-те місце поміж 27-ми районів області за рівнем частки російськомовного населення у мовному складі населення посідав Борівський район. Цей рівень складав 8,14% (1 729 осіб із 21 228 осіб). Однак, рівень частки росіян в етнічному складі населення району був дещо вищим – 8,45% (1 793 особи). За чисельністю в абсолютних показниках у цьому районі російськомовне населення поступалося росіянам на 64 особи, а за рівнем частки серед усього населення – на 0,31%. Російськомовне населення та росіяни залишалися в меншості серед усього населення Борівщини: кожен 12-й належав до російськомовного населення та росіян. Рівень частки україномовного населення серед усього населення Борівщини був дещо вищим, ніж рівень частки українців, відповідно, 91,52% (19 427 осіб із 21 228 осіб) та 90,49% (19 210 осіб) [Таблиця 68]. Тобто, україномовне населення та українці становили абсолютну більшість в етномовному складі населення цього району.

Незначні відмінності в мовній та етнічній структурі населення Борівського району спричинені тим, що відрізнявся рівень мовної асиміляції українців та росіян. Рівень частки російськомовних серед українців був помітно нижчим не лише у відносних, але й в абсолютних показниках, порівняно з рівнем частки україномовних серед росіян, відповідно, 1,18% (226 осіб із 19 210 осіб) та 20,47% (367 осіб із 1 793 осіб). Серед українців у Борівщині лише кожен 85-й був російськомовним, а серед росіян кожен 5-й був україномовним. Тобто, у цьому районі спостерігалися природні процеси мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених представників російської етнічної меншини. Однак, рівень частки російськомовних серед етнічних меншин, окрім росіян у Борівщині виявився дещо вищим, ніж рівень частки серед них україномовних, відповідно, 34,22% (77 осіб із 225 осіб) та 33,78% (76 осіб) [Таблиця 68].

Серед російськомовного населення Харківщини рівень частки Борівського району був мінімальним – лише 0,13% (1 729 осіб із 1 282 659 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі російськомовне населення істотно поступалося всьому населенню – 0,73% (21 228 осіб із 2 895 813 осіб)

та україномовному населенню – 1,25% (19 427 осіб із 1 557 980 осіб) [Таблиці 68, 4]. На теренах району мешкав кожен 769-й представник російськомовного населення, кожен 137-й мешканець та кожен 80-й представник україномовного населення області.

Серед російськомовного населення Борівського району рівень частки російськомовних росіян досягав 82,48% (1 426 осіб із 1 729 осіб). Рівень частки російськомовних українців складав 13,07% (226 осіб). Ще нижчим був рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення району – 4,45% (77 осіб) [Таблиця 68].

Отже, у мовній структурі населення Борівського району російськомовне населення опинилося в меншості, а рівень їхньої частки виявився навіть дещо нижчим, ніж рівень частки росіян в етнічному складі населення. У цьому районі особливих відмінностей між мовним та етнічним складом населення не існувало. Тобто, у Борівському районі інерційні впливи етномовних процесів доби бездержавності України виявилися мінімальними. Серед російськомовного населення у Борівщині російськомовні росіяни становили абсолютну більшість, а рівень частки російськомовних українців був помітно нижчим.

Україномовне населення цього району складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян залишався незначним. При цьому, рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення Борівського району був вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення. Однак, рівень мовної українізації росіян був помітно вищим, як і їхня чисельність, ніж рівень мовного зросійщення українців. Тому, у Борівщині відбулося розгортання природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених росіян. За рівнем зосередження у цьому районі російськомовне населення поступалося україномовному населенню.

Шевченківський район. 17-те місце поміж 27-ми районів за рівнем частки російськомовного населення серед усього населення належить Шевченківському району. Цей рівень складав 7,75% (1 806 осіб із 23 290 осіб). Рівень частки росіян в етнічному складі населення району був дещо вищим – 7,82% (1 823 особи). За чисельністю в абсолютних показниках російськомовне населення поступалося росіянам лише на 17 осіб, а за рівнем частки серед усього населення – на 0,07%. Тому, спостерігалися мінімальні відмінності між мовною та етнічною структурою населення району. Російськомовне населення та росіяни були в меншості серед усього населення

Шевченківщини: лише кожен 13-й мешканець належав до російськомовного населення та росіян. Серед усього населення цього району рівень частки україномовного населення був дещо вищим, ніж рівень частки українців, відповідно, 91,23% (21 248 осіб із 23 290 осіб) та 90,27% (21 023 осіб) [Таблиця 65]. Тому, україномовне населення та українці становили абсолютну більшість в етномовному складі населення району.

Незначні відмінності в мовній та етнічній структурі населення Шевченківського району спричинені тим, що відрізнявся рівень мовної асиміляції українців та росіян. Рівень частки російськомовних серед українців виявився помітно нижчим не лише у відносних, але й в абсолютних показниках, порівняно з рівнем частки україномовних серед росіян, відповідно, 1,54% (323 особи із 21 023 осіб) та 23,42% (427 осіб із 1 823 осіб). Серед українців у Шевченківщині лише кожен 65-й був зросійщеним за мовою, а серед росіян кожен 4-й був україномовним. Тобто, у цьому районі відбувалися природні процеси мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених представників російської етнічної меншини. До того ж, рівень частки російськомовних серед етнічних меншин, окрім росіян у Шевченківщині, як і їхня чисельність були меншими, ніж рівень частки серед них україномовних, відповідно, 19,59% (87 осіб із 444 осіб) та 27,48% (122 особи) [Таблиця 65].

Частка Шевченківського району серед російськомовного населення області була досить незначною – лише 0,14% (1 806 осіб із 1 282 659 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі російськомовне населення істотно поступалося всьому населенню – 0,80% (23 290 осіб із 2 895 813 осіб), а особливо україномовному населенню – 1,36% (21 248 осіб із 1 557 980 осіб) [Таблиці 65, 4]. На теренах Шевченківщини мешкав лише кожен 714-й представник російськомовного населення, кожен 125-й мешканець області та кожен 73-й представник україномовного населення Харківщини.

Серед російськомовного населення Шевченківщини рівень частки російськомовних росіян становив 77,30% (1 396 осіб із 1 806 осіб). Рівень частки російськомовних українців складав 17,88% (323 особи). Ще нижчим був рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення району – 4,82% (87 осіб) [Таблиця 65].

Отже, серед усього населення Шевченківського району російськомовне населення залишалося в меншості, однак рівень їхньої частки був нижчим, ніж рівень частки росіян. Тобто, зберігалися досить незначні відмінності між мовним та етнічним складом населення. У Шевченківщині інерційні впливи етномовних процесів доби бездержавності України виявилися мінімальними.

Російськомовні росіяни становили абсолютну більшість серед російськомовного населення району, але помітним був і рівень частки російськомовних українців.

На відміну від російськомовного населення Шевченківського району, україномовне населення складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян був доволі незначним. До того ж, рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення був вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення Шевченківського району. Однак, рівень мовної українізації росіян у Шевченківщині був помітно вищим, як і їхня чисельність в абсолютних показниках, ніж рівень мовного зросійщення українців. Тому, у Шевченківському районі відбулося відновлення природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених росіян. Рівень зосередження у районі російськомовного населення залишався нижчим, ніж рівень зосередження україномовного населення.

Барвінківський район. 18-те місце поміж 27-ми районів Харківщини за рівнем частки російськомовного населення в етнічному складі населення належало Барвінківському району. Цей рівень становив 7,75% (2 485 осіб із 32 060 осіб). Рівень частки росіян серед усього населення району був дещо нижчим – 7,08% (2 269 осіб). За чисельністю російськомовне населення переважало росіян на 216 осіб, а за рівнем частки серед усього населення – на 0,67%. Тобто, зберігалися незначні відмінності між мовним та етнічним складом населення цього району. Російськомовне населення та росіяни були в меншості серед усього населення Барвінківщини: лише кожен 13-й був представником російськомовного населення та росіян. Навпаки, рівень частки україномовного населення був дещо вищим, ніж рівень частки українців, відповідно, 91,24% (29 253 особи із 32 060 осіб) та 91,11% (29 211 осіб) [Таблиця 57]. Тобто, україномовне населення та українці складали абсолютну більшість серед населення району.

Незначні відмінності в мовній та етнічній структурі населення Барвінківського району спричинено тим, що відрізнявся не лише рівень мовної асиміляції українців та росіян, а завдяки різниці в чисельності в абсолютних показниках російськомовних українців та україномовних росіян. Рівень частки російськомовних серед українців виявився на порядок нижчим, ніж рівень частки україномовних серед росіян, відповідно, 1,68% та 17,98%. За чисельністю російськомовні українці переважали україномовних росіян, відповідно, 492 особи та 408 осіб [Таблиця 57]. Тобто, серед українців

Барвінківщини лише кожен 60-й був російськомовним, то серед росіян кожен 5-й був україномовним.

Рівень частки російськомовних серед етнічних меншин, окрім росіян у Барвінківському районі, як і чисельність були дещо вищими, ніж рівень частки серед них україномовних, відповідно, 24,45% (133 особи із 544 осіб) та 23,35% (127 осіб) [Таблиця 57]. Тобто, якраз за рахунок україномовних та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян у Барвінківщині україномовне населення за чисельністю переважало українців, а російськомовне населення – росіян.

Серед російськомовного населення області рівень частки Барвінківського району був досить незначним – лише 0,19% (2 485 осіб із 1 282 659 осіб). За рівнем зосередження у районі російськомовне населення помітно поступалося всьому населенню – 1,11% (32 060 осіб із 2 895 813 осіб) та україномовному населенню – 1,88% (29 253 особи із 1 557 980 осіб) [Таблиці 57, 4]. У Барвінківщині мешкав кожен 526-й представник російськомовного населення, кожен 90-й мешканець та кожен 53-й представник україномовного населення області.

Рівень частки російськомовних росіян серед російськомовного населення Барвінківського району становив 74,85% (1 860 осіб із 2 485 осіб). Рівень частки російськомовних українців та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян складав, відповідно, 19,80% (492 особи) та 5,35% (133 осіб) [Таблиця 57].

До того ж, середусього населення міста Барвінкового рівень частки російськомовного населення був дещо нижчим, ніж на інших теренах району, відповідно, 7,44% (952 особи із 12 798 осіб) та 7,96% (1 533 особи із 19 262 осіб). Серед усього населення Барвінкового та в інших населених пунктів району російськомовне населення залишалося в меншості. Рівень частки російськомовного населення серед усього населення у місті та у районі за його межами був дещо вищим, ніж рівень частки росіян, відповідно, 7,02% (898 осіб) та 7,22% (1 371 осіб). Більшість російськомовного населення Барвінківщини мешкали не у місті Барвінковому, а інших населених пунктах району, відповідно, 38,31% (952 особи із 2 485 осіб) та 61,69% (1 533 особи) [Таблиці 58, 59, 57].

Отже, у мовній структурі населення Барвінківського району російськомовне населення опинилося в меншості, а рівень їхньої частки виявився навіть дещо нижчим, ніж рівень частки росіян в етнічному складі населення. У цьому районі особливих відмінностей між мовним та етнічним

складом населення не існувало. Тобто, у Барвінківщині інерційні впливи етномовних процесів доби бездержавності України виявилися мінімальними. Серед російськомовного населення цього району російськомовні росіяни становили абсолютну більшість, а рівень частки російськомовних українців був помітно нижчим.

Україномовне населення Барвінківського району складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян залишався незначним. При цьому, рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення цього району був вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення. Однак, рівень мовної українізації росіян у Барвінківщині був помітно вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців. Тому, у Барвінківському районі спостерігалось відновлення природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених росіян. За рівнем зосередження у районі російськомовне населення поступалося україномовному населенню.

Ізюмський район. 19-те місце поміж 27-ми районів Харківщини за рівнем частки російськомовного населення серед усього населення посідав Ізюмський район. Цей рівень складав 7,47% (1 663 особи із 22 256 осіб). Рівень частки росіян в етнічному складі населення району був дещо нижчим – 7,13% (1 587 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках російськомовне населення переважало росіян на 76 осіб, а за рівнем частки серед усього населення – на 0,34%. Російськомовне населення та росіяни залишалися в меншості серед усього населення Ізюмщини: лише кожен 13-й був представником російськомовного населення та росіян. Рівень частки україномовного населення був дещо вищим, ніж рівень частки українців, відповідно, 91,67% (20 401 особа із 22 256 осіб) та 90,97% (20 247 осіб) [Таблиця 67]. Україномовне населення та українці складали абсолютну більшість в етномовному складі населення району.

Незначні відмінності в мовній та етнічній структурі населення Ізюмськогорайону спричинено тим, що відрізнявся не лише рівень мовної асиміляції українців та росіян, але й чисельність російськомовних українців та україномовних росіян. Рівень частки російськомовних серед українців був у 14 разів нижчим, ніж рівень частки україномовних серед росіян, відповідно, 1,27% та 17,77%. За чисельністю російськомовні українці переважали україномовних росіян, відповідно, 257 осіб та 132 особи [Таблиця 67]. Серед українців Ізюмщині кожен 79-й був російськомовним, а серед росіян кожен 5-

й був україномовним.

Рівень частки російськомовних серед етнічних меншин, окрім росіян в Ізюмщині був нижчим, ніж рівень частки україномовних, відповідно, 28,65% (102 особи із 356 осіб) та 37,02% (132 осіб) [Таблиця 67]. Якраз за рахунок україномовних етнічних меншин, окрім росіян у районі україномовне населення за чисельністю переважало українців, а російськомовне населення – росіян.

Серед усього російськомовного населення Харківщини рівень частки Ізюмщини був незначним – лише 0,13% (1 663 осіб із 1 282 659 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі російськомовне населення поступалося всьому населенню – 0,77% (22 256 осіб із 2 895 813 осіб), а особливо україномовному населенню – 1,31% (20 401 особа із 1 557 980 осіб) [Таблиці 67, 4]. В Ізюмщині мешкав кожен 769-й представник російськомовного населення, кожен 130-й мешканець та кожен 76-й представник україномовного населення Харківщини.

Рівень частки російськомовних росіян серед російськомовного населення Ізюмського району рівень частки російськомовних росіян становив 78,41% (1 304 особи із 1 663 осіб). Рівень частки російськомовних українців становив 15,45% (257 осіб). Ще нижчим був рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян – 6,14% (102 особи) [Таблиця 67].

Рівень частки російськомовного населення серед усього населення Ізюмського району був втричі нижчим, ніж у місті Ізюмі, відповідно, 7,47% (1 663 особи із 22 256 осіб) та 23,77% (13 328 осіб із 56 075 осіб) [Таблиці 67, 17]. В Ізюмському районі серед усього населення кожен 13-й був представником російськомовного населення, а серед усього населення міста Ізюма – кожен 6-й.

Отже, серед усього населення Ізюмського району російськомовне населення залишалося в меншості, а рівень їхньої частки був нижчим, ніж рівень частки росіян. Тобто, спостерігалися досить незначні відмінності між мовним та етнічним складом населення цього району. Тому, у Ізюмщині інерційні впливи етномовних процесів доби бездержавності України були мінімальними. До того ж, рівень частки російськомовного населення у мовному складі населення Ізюмського району виявився значно нижчим, ніж місті Ізюмі. Російськомовні росіяни становили абсолютну більшість серед російськомовного населення Ізюмщини, але помітним був і рівень частки російськомовних українців.

На відміну від російськомовного населення Ізюмського району, україномовне населення складалося переважно лише з україномовних

українців, а рівень частки україномовних росіян був досить незначним. До того ж, рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення був вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення Ізюмського району. Однак, рівень мовної українізації росіян в Ізюмщині був помітно вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців. Тому, у Ізюмському районі розпочалося відновлення природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених росіян. Рівень зосередження у цьому районі російськомовного населення був нижчим, ніж рівень зосередження україномовного населення.

Печенізький район. 20-те місце поміж 27-ми районів за рівнем частки російськомовного населення у мовній структурі населення належало Печенізькому району. Цей рівень становив 6,87% (813 осіб із 11 827 осіб). Рівень частки росіян в етнічному складі населення району був дещо нижчим – 6,45% (763 осіб). За чисельністю російськомовне населення переважало росіян на 50 осіб, а за рівнем частки серед усього населення – на 0,42%. Російськомовне населення та росіяни були в меншості в етномовному складі населення Печеніжчини: лише кожен 14-й мешканець належав до російськомовного населення та росіян. Рівень частки україномовного населення серед усього населення був дещо вищим, ніж рівень частки українців, відповідно, 92,75% (10 969 осіб із 11 827 осіб) та 92,71% (10 965 осіб) [Таблиця 71]. Україномовне населення та українці складали абсолютну більшість в етномовному складі населення цього району.

Відмінності в мовному та етнічному складі населення Печенізького району спричинено тим, що відрізнявся рівень мовної асиміляції українців та росіян. Рівень частки російськомовних серед українців був на порядок нижчим, ніж рівень частки україномовних серед росіян, відповідно, 1,09% та 11,80%. Однак, за чисельністю російськомовні українці дещо переважали україномовних росіян, відповідно, 119 осіб та 90 осіб [Таблиця 71]. Серед українців у районі лише кожен 92-й був російськомовним, а серед росіян кожен 8-й був україномовним.

Однак, рівень частки російськомовних серед етнічних меншин, окрім росіян у Печеніжщині був помітно вищим, ніж рівень частки серед них україномовних, відповідно, 33,33% (33 особи із 99 осіб) та 22,22% (22 осіб) [Таблиця 71]. Тобто, якраз за рахунок асимільованих за мовою (україномовних та російськомовних) етнічних меншин, окрім росіян у цьому

районі україномовне населення за чисельністю переважало українців, а російськомовне населення – росіян.

Серед російськомовного населення області рівень частки Печенізького району був мінімальним – лише 0,06% (813 осіб із 1 282 659 осіб). За рівнем зосередження у районі російськомовне населення істотно поступалося усьому населенню – 0,41% (11 827 осіб із 2 895 813 осіб), а особливо україномовному населенню – 1,70% (10 969 осіб із 1 557 980 осіб) [Таблиці 71, 4]. У цьому районі мешкав кожен 1667-й представник російськомовного населення, кожен 244-й мешканець та кожен 143-й представник україномовного населення Харківщини.

Рівень частки російськомовних росіян серед російськомовного населення Печенізького району досягав 82,66% (672 особи із 813 осіб). Рівень частки російськомовних українців та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян складав, відповідно, 14,64% (119 осіб) та 2,71% (22 особи) [Таблиця 71].

Отже, у мовній структурі населення Печенізького району російськомовне населення опинилося в меншості, а рівень їхньої частки був дещо вищим, ніж рівень частки росіян в етнічному складі населення. У цьому районі особливих відмінностей між мовним та етнічним складом населення не існувало. Тобто, у Печенізьщині інерційні впливи етномовних процесів доби бездержавності України залишалися мінімальними. Серед російськомовного населення цього району російськомовні росіяни становили абсолютну більшість, а рівень частки російськомовних українців був значно нижчим. Україномовне населення Печенізького району складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян залишався незначним.

При цьому, рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення цього району був вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення. Однак, рівень мовної українізації росіян у Печенізьщині був вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців. Тому, у Печенізькому районі розпочалося розгортання природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених росіян. За рівнем зосередження у цьому районі російськомовне населення поступалося україномовному населенню.

Близнюківський район. 21-ше місце поміж 27-ми районів області за рівнем частки російськомовного населення в етнічному складі населення належить Близнюківщині. Цей рівень складав 6,74% (1 737 осіб із 25 768 осіб).

Рівень частки росіян в етнічному складі населення цього району виявився помітно вищим – 7,80% (2 010 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках російськомовне населення поступалося росіянам на 273 особи, а за рівнем частки серед усього населення – на 1,06%. Тобто, зберігалися незначні відмінності між мовною та етнічною структурою населення району. Російськомовне населення та росіяни залишалися в меншості. У Близнюківщині кожен 15-й мешканець належав до російськомовного населення, а кожен 13-й – до росіян. Серед усього населення району рівень частки україномовного населення залишався вищим, ніж рівень частки українців, відповідно, 92,10% (23 732 особи із 25 768 осіб) та 90,20% (23 242 особи) [Таблиця 63]. Тому, україномовне населення та українці складали абсолютну більшість в етномовному складі населення району.

Відмінності в мовній та етнічній структурі населення Близнюківщині викликані тим, що відрізнявся рівень мовної асиміляції українців та росіян. Зокрема, рівень частки російськомовних серед українців був істотно нижчим як у відносних, так і в абсолютних показниках, порівняно з рівнем частки україномовних серед росіян, відповідно, 0,81% (188 осіб із 23 242 осіб) та 26,62% (535 осіб із 2 010 осіб). Серед українців цього району лише кожен 123-й був російськомовним, а серед росіян кожен 4-й був україномовним. У Близнюківщині спостерігалися природні процеси мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених росіян. Свідченням прояву цих тенденцій є те, що рівень частки російськомовних серед етнічних меншин, окрім росіян у Близнюківському районі був вдвічі нижчим, ніж рівень частки україномовних, відповідно, 14,34% (74 особи із 516 осіб) та 27,71% (143 особи) та 14,34% [Таблиця 63].

Серед російськомовного населення області рівень частки Близнюківського району був незначним – лише 0,14% (1 737 осіб із 1 282 659 осіб). За рівнем зосередження у районі російськомовне населення поступалося усьому населенню – 0,89% (25 768 осіб із 2 895 813 осіб), а особливо україномовному населенню – 1,52% (23 732 особи із 1 557 980 осіб) [Таблиці 63, 4]. У Близнюківщині мешкав лише кожен 714-й представник російськомовного населення, кожен 112-й мешканець та кожен 66-й представник україномовного населення області.

Рівень частки російськомовних росіян серед російськомовного населення Близнюківського району досягав 84,92% (1 475 осіб із 1 737 осіб). Рівень частки російськомовних українців становив 10,82% (188 осіб). Ще нижчим був рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян

серед російськомовного населення району – 4,26% (74 особи) [Таблиця 63].

Отже, серед усього населення Близнюківського району російськомовне населення опинилося в меншості, а рівень їхньої частки був нижчим, ніж рівень частки росіян. Тобто, зберігалися досить незначні відмінності між мовним та етнічним складом населення району. Тому, у Близнюківщині інерційні впливи етномовних процесів доби бездержавності України були мінімальними. Російськомовні росіяни становили абсолютну більшість серед російськомовного населення району, а рівень частки російськомовних українців був значно нижчим.

Україномовне населення складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян був досить незначним. До того ж, рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення був вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення району. Однак, рівень мовної українізації росіян у Близнюківщині був значно вищим, як і їхня чисельність в абсолютних показниках, ніж рівень мовного зросійщення українців. Тому, у Близнюківському районі спостерігалось розгортання природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених росіян. Рівень зосередження у цьому районі російськомовного населення був нижчим, ніж рівень зосередження україномовного населення.

Богодухівський район. 22-ге місце поміж 27-ми районів Харківщини за рівнем частки російськомовного населення у мовному складі населення посідав Богодухівський район. Цей рівень складав лише 5,55% (2 638 осіб із 47 560 осіб). Рівень частки росіян в етнічному складі населення району був дещо вищим – 5,58% (2 653 особи). За чисельністю в абсолютних показниках російськомовне населення поступалося росіянам на 15 осіб, а за рівнем частки серед усього населення – на 0,03%. Існували незначні відмінності між мовною та етнічною структурою населення району. Російськомовне населення та росіяни опинилися в меншості серед усього населення Богодухівщини: лише кожен 18-й належав до російськомовного населення та росіян. Серед усього населення цього району рівень частки україномовного населення був вищим, ніж рівень частки українців, відповідно, 93,65% (44 542 особи із 47 560 осіб) та 92,83% (44 150 осіб) [Таблиця 47]. Тобто, україномовне населення та українці становили абсолютну більшість в етномовному складі населення Богодухівщини.

Незначні відмінності в мовній та етнічній структурі населення Богодухівського району спричинені тим, що істотно відрізнявся рівень мовної асиміляції українців та росіян. Рівень частки російськомовних серед українців був значно нижчим, порівняно з рівнем частки україномовних серед росіян, відповідно, 0,87% (388 осіб із 44 150 осіб) та 20,88% (554 особи із 2 653 осіб) [Таблиця 47]. Серед українців у районі лише кожен 115-й був російськомовним, а серед росіян кожен 5-й був україномовним. У Богодухівщині відбувалися природні процеси мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених росіян.

Однак, рівень частки російськомовних серед етнічних меншин, окрім росіян у Богодухівському районі був нижчим, ніж рівень частки україномовних, відповідно, 20,48% (155 осіб із 757 осіб) та 29,59% (224 особи). Серед російськомовного населення Харківщини рівень частки Богодухівського району був незначним – лише 0,21% (2 638 осіб із 1 282 659 осіб). За рівнем зосередження у районі російськомовне населення поступалося усьому населенню – 1,64% (47 560 осіб із 2 895 813 осіб), а особливо україномовному населенню – 2,86% (44 542 особи із 1 557 980 осіб) [Таблиці 47, 4]. У Богодухівщині мешкав кожен 476-й представник російськомовного населення, кожен 61-й мешканець та кожен 35-й представник україномовного населення області.

Рівень частки російськомовних росіян серед російськомовного населення Богодухівщини становив 79,49% (2 097 осіб із 2 638 осіб). Рівень частки російськомовних українців виявився нижчим і складав 14,63% (386 осіб). Ще нижчим був рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян складав серед російськомовного населення району – 5,88% (155 особи) [Таблиця 47].

Рівень частки російськомовного населення серед усього населення міста Богодухова був дещо вищим, ніж в інших населених пунктах району, відповідно, 6,95% (1 225 осіб із 18 045 осіб) та 4,69% (1 383 особи із 29 515 осіб). Серед усього населення районного центру кожен 14-й був представником російськомовного населення, а на інших теренах району – лише кожен 21-й. У Богодухові рівень частки російськомовного населення серед усього населення був дещо вищим, ніж рівень частки росіян 6,44% (1 163 особи), а в інших населених пунктах цього району, навпаки, дещо вишим – 5,05% (1 490 осіб). Переважна більшість населення Богодухівського району зосереджувалися не у місті Богодухові, а в інших населених пунктах

цього району, відповідно, 47,57% (1 255 осіб із 2 638 осіб) та 52,43% (1 383 особи) [Таблиці 48, 49, 47].

Отже, у мовній структурі населення Богодухівського району російськомовне населення опинилося в меншості, а рівень їхньої частки був дещо нижчим, ніж рівень частки росіян в етнічному складі населення. У цьому районі особливих відмінностей між мовним та етнічним складом населення не існувало. Тобто, у Богодухівщині інерційні впливи етномовних процесів доби бездержавності України виявилися мінімальними. Серед російськомовного населення цього району російськомовні росіяни становили абсолютну більшість, а рівень частки російськомовних українців залишався значно нижчим.

Україномовне населення Богодухівського району складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян був незначним. При цьому, рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення цього району був вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення. Однак, рівень мовної українізації росіян у Богодухівському районі був вищим, як і їхня чисельність в абсолютних показниках, ніж рівень мовного зросійщення українців. Тому, у Богодухівщині спостерігалось відновлення природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених росіян. За рівнем зосередження у цьому районі російськомовне населення поступалося україномовному населенню.

Кегичівський район. 23-тє місце поміж 27-ми районів за рівнем частки російськомовного населення серед усього населення належить Кегичівському району. Цей рівень становив лише 5,45% (1 278 осіб із 23 459 осіб). Рівень частки росіян в етнічному складі населення району був помітно вищим – 6,53% (1 532 особи). За чисельністю російськомовне населення поступалося росіянам на 254 особи, а за рівнем частки серед усього населення – на 1,08%. Зберігалися незначні відмінності між мовним та етнічним складом населення. Російськомовне населення та росіяни були в меншості серед усього населення: кожен 18-й мешканець належав до російськомовного населення, а кожен 15-й був росіянином. Серед усього населення Кегичівщини рівень частки україномовного населення був вищим, ніж українців, відповідно, 92,05% (21 595 осіб із 23 459 осіб) та 89,60% (21 020 осіб) [Таблиця 64]. Тому, україномовне населення та українці становили абсолютну більшість в етномовному складі населення цього району.

Відмінності в мовній та етнічній структурі населення Кегичівського району викликані тим, що досить помітно відрізнявся рівень мовної асиміляції українців та росіян. Рівень частки російськомовних серед українців був істотно нижчим як у відносних, так і в абсолютних показниках, порівняно з рівнем частки україномовних серед росіян, відповідно, 0,76% (160 осіб із 21 020 осіб) та 31,52% (483 особи із 1 532 осіб). Серед українців району лише кожен 132-й був російськомовним, а серед росіян кожен 3-й був україномовним. У Кегичівщині відбувалися природні процеси мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених етнічних меншин, у тому числі і росіян. Свідченням цих процесів стало і те, що рівень частки російськомовних серед етнічних меншин, окрім росіян у районі був майже вчетверо нижчим, ніж рівень частки серед них україномовних – 7,83% (71 особа із 907 осіб) та 28,56% (259 осіб) [Таблиця 64].

Серед російськомовного населення області рівень частки Кегичівського району був мінімальним – лише 0,10% (1 278 осіб із 1 282 659 осіб). За рівнем зосередження у районі російськомовне населення поступалося усьому населенню – 0,81% (23 459 осіб із 2 895 813 осіб), а особливо україномовному населенню – 1,39% (21 595 осіб із 1 557 980 осіб) [Таблиці 64, 4]. Тобто, у Кегичівщині мешкав кожен 1000-й представник російськомовного населення, кожен 123-й мешканець та кожен 72-й представник україномовного населення Харківщини.

Рівень частки російськомовних росіян серед російськомовного населення Кегичівського району досягав 81,92% (1 047 осіб із 1 278 осіб). Рівень частки російськомовних українців був значно нижчим і становив 12,52% (160 осіб). Ще нижчим був рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення району – 5,56% (71 особа) [Таблиця 64].

Отже, серед усього населення Кегичівського району російськомовне населення опинилося в меншості, а рівень їхньої частки виявився помітно нижчим, ніж рівень частки росіян. Тобто, спостерігалися досить незначні відмінності між мовним та етнічним складом населення цього району. Тому, у Кегичівщині інерційні впливи етномовних процесів доби бездержавності України були мінімальними. Російськомовні росіяни становили абсолютну більшість серед російськомовного населення Кегичівського району, а рівень частки російськомовних українців був значно нижчим.

Україномовне населення складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян був доволі незначним. Рівень

частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення був вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення району. Однак, рівень мовної українізації росіян у Кегичівщині був значно вищим, як і їхня чисельність, ніж рівень мовного зросійщення українців. Тому, у Кегичівському районі відбулося відновлення природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених росіян. Рівень зосередження у районі російськомовного населення був нижчим, ніж рівень зосередження україномовного населення.

Валківський район. 24-те місце поміж 27-ми районів Харківщини за рівнем частки російськомовного населення в мовному складі населення належало Валківському районі. Цей рівень становив лише 5,23% (1 924 особи із 36 808 осіб). Рівень частки росіян в етнічному складі населення району був дещо нижчим – 5,00% (1 842 особи). За чисельністю російськомовне населення переважало росіян на 82 особи, а за рівнем частки серед усього населення – на 0,23%. Тобто, зберігалися досить незначні відмінності між мовним та етнічним складом населення цього району. Російськомовне населення та росіяни опинилися в меншості серед усього населення Валківщини, де лише кожен 20-й мешканець належав до російськомовного населення та росіян. У мовній структурі населення району рівень частки україномовного населення був дещо вищим, ніж рівень частки українців, відповідно, 94,23% (34 685 осіб із 36 808 осіб) та 93,63% (34 464 особи) [Таблиця 51]. Тому, україномовне населення та українці складали абсолютну більшість в етномовному складі населення Валківщини.

Незначні відмінності в мовній та етнічній структурі населення Валківського району спричинені тим, що досить істотно відрізнявся рівень мовної асиміляції українців та росіян. Рівень частки російськомовних серед українців був значно нижчим як у відносних, так і в абсолютних показниках, порівняно з рівнем частки україномовних серед росіян, відповідно, 0,76% (263 особи із 34 464 осіб) та 17,70% (326 осіб із 1 842 осіб). Тобто, серед українців у Валківському районі кожен 132-й був російськомовним, а серед росіян кожен 5-й був україномовним. У Валківщині відбувалися природні процеси мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених росіян. До того ж, рівень частки російськомовних серед етнічних меншин, окрім росіян, як і їхня чисельність у Валківщині були нижчими, ніж україномовних, відповідно, 29,08% (146 осіб із 502 осіб) та 31,67% (159 осіб) [Таблиця 51].

Серед російськомовного населення області рівень частки Валківщини

був незначним – лише 0,15% (1 924 особи із 1 282 659 осіб). За рівнем зосередження у районі російськомовне населення помітно поступалося усьому населенню – 1,27% (36 808 осіб із 2 895 813 осіб), а особливо україномовному населенню – 2,23% (34 685 осіб із 1 557 980 осіб) [Таблиці 51, 4]. У цьому районі мешкав лише кожен 667-й представник російськомовного населення, кожен 79-й мешканець та кожен 45-й представник україномовного населення Харківщини.

Рівень частки російськомовних росіян серед російськомовного населення Валківського району становив 78,74% (1 515 осіб із 1 924 особи). Рівень частки російськомовних українців становив 13,67% (263 осіб). Ще нижчим виявився рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення району – 7,59% (146 осіб) [Таблиця 51].

Рівень частки російськомовного населення серед усього населення міста Валки був дещо нижчим, ніж в інших населених пунктах цього району, відповідно, 4,49% (462 особи із 10 295 осіб) та 5,58% (1 462 особи із 26 513 осіб). Серед усього населення районного центру лише кожен 22-й був представником російськомовного населення, а на інших теренах району – кожен 18-й. У місті Валки та в інших населених пунктах району рівень частки росіян серед усього населення був ще нижчим, відповідно, 4,34% (447 осіб) та 5,26% (1 462 особи). Переважна більшість населення Валківщини зосереджувалися не у місті Валки, а на інших теренах району за межами районного центру, відповідно, 24,01% (462 особи із 1 924 осіб) та 75,99% (1 462 особи) [Таблиці 52, 53, 51].

Отже, у мовному складі населення Валківського району російськомовне населення опинилося в меншості, а рівень їхньої частки був дещо нижчим, ніж рівень частки росіян в етнічному складі населення. У цьому районі особливих відмінностей між мовним та етнічним складом населення не спостерігалось. Тобто, у Валківщині інерційні впливи етномовних процесів доби бездержавності України виявилися мінімальними. Серед російськомовного населення цього району російськомовні росіяни становили абсолютну більшість, а рівень частки російськомовних українців був значно нижчим.

Україномовне населення Валківського району складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян був незначним. Рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення був вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення. Рівень мовної українізації росіян у Валківському районі був

помітно вищим, як і їхня чисельність в абсолютних показниках, ніж рівень мовного зросійщення українців. Тому, у Валківщині розгорнулося відновлення природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених росіян. За рівнем зосередження у районі російськомовне населення поступалося україномовному населенню.

Сахновщинський район. 25-те місце поміж 27-ми районів за рівнем частки російськомовного населення у мовному складі населення посідав Сахновщинський район. Цей рівень складав лише 4,54% (1 200 осіб із 26 448 осіб). Рівень частки росіян в етнічному складі населення району був дещо вищим – 5,80% (1 535 осіб). За чисельністю в абсолютних показниках російськомовне населення поступалося росіянам на 335 осіб, а за рівнем частки серед усього населення – на 0,23%. Тобто, зберігалися незначні відмінності між мовною та етнічною структурою населення району. Російськомовне населення, та росіяни залишалися в меншості серед усього населення району: кожен 22-й мешканець належав до російськомовного населення та кожен 17-й – до росіян. Рівень частки україномовного населення серед усього населення району був дещо вищим, ніж рівень частки українців, відповідно, 94,40% (24 966 осіб із 26 448 осіб) та 92,36% (24 427 осіб) [Таблиця 62]. Тому, україномовне населення та українці становили абсолютну більшість в етномовному складі населення цього району.

Незначні відмінності в мовній та етнічній структурі населення Сахновщинського району спричинено тим, що досить істотно відрізнявся рівень мовної асиміляції українців та росіян. Рівень частки російськомовних серед українців виявився значно нижчим як у відносних, так і в абсолютних показниках, порівняно з рівнем частки україномовних серед росіян, відповідно, 0,45% (109 осіб із 24 427 осіб) та 33,29% (511 осіб із 1 535 осіб). Тобто, серед українців у районі лише кожен 222-й був російськомовним, а серед росіян кожен 3-й був україномовним. Варто підкреслити, що рівень мовної українізації росіян у Сахновщинському районі був найвищим, порівняно з усіма іншими районами області, а рівень частки російськомовних серед українців, навпаки, найнижчим. У цьому районі спостерігалися природні процеси мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених росіян. До того ж, рівень частки російськомовних серед етнічних меншин, окрім росіян у Сахновщинському районі був вдвічі нижчим, як і їхня чисельність, ніж рівень частки україномовних, відповідно, 13,79% (67 осіб із 486 осіб) та 28,19% (137 осіб) [Таблиця 62].

Рівень частки Сахновщинського району серед російськомовного населення області був досить незначним – лише 0,09% (1 200 осіб із 1 282 659 осіб). За рівнем зосередження у районі російськомовне населення істотно поступалося всьому населенню – 0,91% (26 448 осіб із 2 895 813 осіб), а особливо україномовному населенню – 1,60% (24 966 осіб із 1 557 980 осіб) [Таблиці 62, 4]. У районі мешкав кожен 1111-й представник російськомовного населення, кожен 110-й мешканець та кожен 62-й представник україномовного населення області.

Рівень частки російськомовних росіян серед російськомовного населення Сахновщинського району досягав 85,33% (1 024 осіб із 1 200 осіб). Рівень частки російськомовних українців серед російськомовного населення у цьому районі виявився найнижчим, порівняно з усіма іншими районами Харківщини і складав лише 9,08% (109 осіб). Ще нижчим був рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян – 5,59% (67 осіб) [Таблиця 62].

Отже, серед усього населення Сахновщинського району російськомовне населення опинилося в меншості, а рівень їхньої частки виявився помітно нижчим, ніж рівень частки росіян. Тобто, зберігалися досить незначні відмінності між мовним та етнічним складом населення цього району. Тому, у Сахновщинському районі інерційні впливи етномовних процесів доби бездержавності України залишалися мінімальними. Російськомовні росіяни становили абсолютну більшість серед російськомовного населення району, а рівень частки російськомовних українців був істотно нижчим.

Україномовне населення складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян був доволі незначним. Однак, рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення був вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення району. До того ж, рівень мовної українізації росіян у Сахновщинському районі виявився найвищим, порівняно з усіма іншими районами Харківщини, ніж рівень мовного зросійщення українців. Тому, у цьому районі відбулося відновлення природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених росіян. Рівень зосередження у районі російськомовного населення був значно нижчим, ніж рівень зосередження україномовного населення.

Коломацький район. Передостаннє, 26-те місце поміж усіх районів області за рівнем частки російськомовного населення серед усього населення належить Коломацькому району. Цей рівень був досить незначним і становив лише 4,46% (403 особи із 9 038 осіб). Рівень частки росіян в етнічному складі

населення району виявився дещо вищим – 4,67% (422 особи). За чисельністю в абсолютних показниках російськомовне населення поступалося росіянам лише на 19 осіб, а за рівнем частки серед усього населення – на 0,21%. Тобто, зберігалися зовсім незначні відмінності між мовною та етнічною структурою населення району. Російськомовне населення та росіяни опинилися в меншості серед усього населення району: лише кожен 21-й мешканець належав до російськомовного населення та росіян. Навпаки, у Коломацькому районі рівень частки україномовного населення був дещо вищим, ніж рівень частки українців, відповідно, 94,01% (8 497 осіб із 9 038 осіб) та 93,21% (8 424 особи) [Таблиця 72]. Тобто, україномовне населення та українці становили абсолютну більшість.

Відмінності в мовній та етнічній структурі населення Коломацького району викликані тим, що помітно відрізнявся рівень мовної асиміляції українців та росіян. Рівень частки російськомовних серед українців був значно нижчим не лише у відносних, але й в абсолютних показниках, порівняно з рівнем частки україномовних серед росіян, відповідно, 0,46% (39 осіб із 8 424 осіб) та 20,38% (86 осіб із 422 осіб). Серед українців у Коломацькому районі лише кожен 217-й був російськомовним, а серед росіян україномовним був кожен 5-й. У цьому районі відбувалися природні процеси мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених росіян. Рівень частки російськомовних серед етнічних меншин, окрім росіян був майже таким же, як і рівень частки україномовних, відповідно, 14,58% (28 осіб із 192 осіб) та 14,06% (27 осіб) [Таблиця 72].

Серед російськомовного населення Харківщини рівень частки Коломацького району виявився найнижчим, порівняно з іншими районами області і складав лише 0,03% (403 особи із 1 282 659 осіб). За рівнем зосередження у районі російськомовне населення істотно поступалося всьому населенню – 0,31% (9 038 осіб із 2 895 813 осіб) та україномовному населенню – 0,55% (8 497 осіб із 1 557 980 осіб) [Таблиці 72, 4]. На території Коломацького району зосереджувався лише кожен 3333-й представник російськомовного населення, кожен 322-й мешканець та кожен 182-й представник україномовного населення Харківщини.

Рівень частки російськомовних росіян серед російськомовного населення Коломацького району становив 83,37% (336 осіб із 422 осіб). Незначним був рівень частки російськомовних українців та російськомовних етнічних меншин, окрім росіян – 9,68% (39 осіб) та 6,95% (28 осіб) [Таблиця 72].

Отже, у мовному складі населення Коломацького району російськомовне населення залишалося в меншості, а рівень їхньої частки був дещо нижчим, ніж рівень частки росіян в етнічному складі населення. У цьому районі особливих відмінностей між мовним та етнічним складом населення не було. Тобто, у Коломацькому районі інерційні впливи етномовних процесів доби бездержавності України виявилися мінімальними. Серед російськомовного населення цього району російськомовні росіяни становили абсолютну більшість, а рівень частки російськомовних українців був значно нижчим.

Україномовне населення Коломацького району складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян був незначним. Рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення цього району був вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення. До того ж, рівень мовної українізації росіян у Коломацькому районі був помітно вищим, як і їхня чисельність, ніж рівень мовного зросійщення українців. Тому, у цьому районі розгорнулося відновлення природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених росіян. За рівнем зосередження у районі російськомовне населення поступалося україномовному населенню.

Краснокутський район. Останнє, 27-ме місце поміж усіх районів Харківської області за рівнем частки російськомовного населення у мовній структурі населення посідав Краснокутський район. Цей рівень був досить незначним – лише 4,35% (1 442 особи із 33 122 осіб). Рівень частки росіян в етнічному складі населення району був дещо вищим – 4,63% (422 особи). Зачисельністю російськомовне населення поступалося росіянам – на 578 осіб, а за рівнем частки серед усього населення – на 0,28%. Зберігалися досить незначні відмінності між мовним та етнічним складом населення району. Російськомовне населення та росіяни опинилися в меншості серед усього населення району: лише кожен 21-й мешканець належав до російськомовного населення та росіян. Серед усього населення рівень частки україномовного населення був дещо вищим, ніж рівень частки українців, відповідно, 94,92% (31 441 особа із 33 122 осіб) та 93,90% (31 102 особи) [Таблиця 56]. Тому, україномовне населення та українці становили абсолютну більшість в етномовному складі населення цього району.

Незначні розбіжності між мовним та етнічним складом населення Краснокутщини спричинені тим, що досить істотно відрізнявся рівень мовної

асиміляції українців (зросійщення) та росіян (українізації). Рівень частки російськомовних серед українців був значно нижчим як в абсолютних, так і у відносних показниках, порівняно з рівнем частки україномовних серед росіян, відповідно, 0,51% (158 осіб із 31 102 осіб) та 23,69% (363 особи із 1 532 осіб) [Таблиця 56]. Тобто, серед українців у районі лише кожен 196-й був російськомовним, а серед росіян україномовним був кожен 4-й. Це свідчить, що у Краснокутчині відбувалися природні процеси мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених представників російської етнічної меншини.

Рівень частки російськомовних серед меншин, окрім росіян у Краснокутчині був нижчим, як і їхня чисельність, ніж рівень частки україномовних, відповідно, 23,57% (115 осіб із 448 осіб) та 27,46% (134 особи) [Таблиця 56].

Рівень частки Краснокутського району серед російськомовного населення Харківщини був досить незначним – 0,11% (1 442 особи із 1 282 659 осіб). За рівнем зосередження у цьому районі російськомовне населення помітно поступалося всьому населенню – 1,14% (33 122 особи із 2 895 813 осіб), а особливо україномовному населенню – 2,02% (31 441 особа із 1 557 980 осіб). У Краснокутському районі мешкав лише кожен 909-й представник російськомовного населення, кожен 88-й мешканець та кожен 50-й представник україномовного населення області. Серед російськомовного населення Краснокутчини рівень частки російськомовних росіян досягав 81,07% (1 169 осіб із 1 532 осіб). Значно нижчим був рівень частки російськомовних українців та етнічних меншин, окрім росіян, відповідно, 10,96% (158 осіб) та 7,97% (115 осіб) [Таблиці 56, 4].

Отже, серед усього населення Краснокутського району рівень частки російськомовного населення, як і росіян виявився найнижчим поміж усіх районів Харківської області. До того ж, рівень частки російськомовного населення у цьому районі залишався помітно нижчим, ніж рівень частки росіян. Тобто, спостерігалися досить незначні відмінності між мовним та етнічним складом населення Краснокутчини. Тому, у цьому районі інерційні впливи етномовних процесів доби бездержавності України були мінімальними. Російськомовні росіяни становили абсолютну більшість серед російськомовного населення Краснокутського району, а рівень частки російськомовних українців був значно нижчим.

Україномовне населення Краснокутчини складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян був доволі

незначним. Однак, рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення був вищим, ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення цього району. До того ж, рівень мовної українізації росіян у Краснокутщині виявився істотно вищим, як і їхня чисельність в абсолютних показниках, ніж рівень мовного зросійщення українців. Тому, у Краснокутському районі відбулося відновлення природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених росіян. Рівень зосередження у районі російськомовного населення був помітно нижчим, ніж рівень зосередження україномовного населення.

Отже, серед усього населення поміж 27-ми районів Харківщини лише у Чугуївському районі російськомовне населення становило абсолютну більшість, а в інших 26-ти районах – меншість. Однак, росіяни залишалися в меншості в етнічному складі населення в усіх без винятку районах Харківщини. У всіх 27-ми районах українці складали абсолютну більшість серед усього населення, а україномовне населення домінувало за чисельністю у 26-ти районах. До того ж, серед усього населення у 18-ти районах рівень частки російськомовного населення виявився вищим, ніж рівень частки росіян. І, навпаки, у 9-ти районах російськомовне населення поступалося за чисельністю росіянам.

Висновки. Таким чином, російськомовне населення залишалося в меншості серед усього населення Харківщини. Однак, рівень частки російськомовного населення серед усього населення області виявився помітно вищим (44,29%), ніж рівень частки росіян (25,62%) [Таблиця 4]. До того ж, рівень частки російськомовного населення серед усього населення Харківщини був значно вищим, ніж цей рівень серед загальної чисельності населення України, відповідно, 44,29% та 29,59% [Таблиця 1]. Тобто, у Харківщині спостерігалось збереження інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності України.

Рівень зосередження у Харківській області російськомовного населення (8,99%) фактично не відрізнявся від рівня зосередження росіян (8,90%), але виявився помітно вищим, ніж рівень зосередження всього населення (6,00%), а особливо україномовного населення (4,78%) [Таблиця 4]. Отже, Харківщина залишалася одним із головних осередків територіального розміщення як російськомовного населення, так і росіян в Україні, поряд з Кримом, Донецькою та Луганською областями.

На відміну від україномовного населення Харківщини, яке складалося в абсолютній більшості лише з україномовних українців (97,48%), серед російськомовного населення області частка російськомовних росіян лише дещо перевищувала половину (55,33%). Натомість, серед російськомовного населення Харківщини досить значним виявився рівень частки російськомовних українців (41,24%), а рівень частки україномовних росіян серед україномовного населення області, навпаки, був досить незначним (2,04%). Рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення області був помітно вищим (3,43%), порівняно з рівнем частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення (0,48%) [Таблиця 4].

Мовна структура міського та сільського населення Харківщини, якраз за рахунок рівня частки російськомовного населення, досить помітно відрізнялася. Серед міського населення Харківщини, переважно за рахунок обласного центру, російськомовне населення становило абсолютну більшість (51,36%), однак серед сільського населення воно залишалося в меншості (18,85%). При цьому, як серед усього населення урбаністичного середовища, так і в сільській місцевості Харківщини росіяни опинилися в меншості, відповідно, 28,14% та 16,58% [Таблиці 5, 6]. Тобто, у міському середовищі області зберігалися досить помітні відмінності між етнічною та мовною структурою населення, а серед сільського населення таких значних відмінностей не було. Як свідчить аналіз статистичних матеріалів, серед населення урбаністичного середовища Харківщини спостерігалось збереження інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності України, на відміну від сільського населення області, де такі впливи були мінімальними. Навпаки, у сільській місцевості Харківщини фактично відновилися процеси природної мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених представників етнічних меншин, у тому числі і росіян.

На відміну від урбаністичного середовища Харківщини, де серед усього населення російськомовне населення домінувало за чисельністю (51,36%), то серед міського населення України російськомовне населення залишалося в меншості (39,50%) [Таблиці 5, 2]. Тому, рівень зосередження російськомовного населення (9,13%) у міському середовищі Харківської області перевищував рівень зосередження росіян (8,45%), всього міського населення (7,02%), а особливо україномовного населення (5,58%) [Таблиця 5].

Рівень урбанізації російськомовного населення в Харківщині був найвищим (90,75%), порівняно з рівнем урбанізації росіян (85,93%), усього

населення (78,26%) та україномовного населення (67,63%). Навпаки, рівень частки сільського населення серед російськомовного населення області був найнижчим (9,25%), порівняно з цим рівнем серед росіян (14,07%), усього населення (21,74%) та україномовного населення (32,37%) [Таблиця 5, 6].

Досить істотно відрізнялася також і етнічна структура міського та сільського російськомовного населення області. Так, серед міського російськомовного населення Харківщини рівень частки російськомовних росіян ледве перевищував половину (52,73%), а серед сільського російськомовного населення цей рівень виявився значно вищим (80,78%). Натомість, в урбаністичному середовищі серед російськомовного населення значним був рівень частки російськомовних українців (43,81%), а серед сільського російськомовного населення цей рівень був істотно нижчим (16,01%). Значних відмінностей у рівні частки російськомовних меншин, окрім росіян серед міського та сільського російськомовного населення області не існувало, відповідно, 3,46% та 3,21% [Таблиця 5, 6].

Ще більш істотно відрізнялася мовна структура населення Харкова та населення інших теренів Харківщини за межами обласного центру, і також завдяки відмінностям у рівні частки російськомовного населення. Якщо серед усього населення Харкова рівень частки російськомовних досягав майже дві третини (65,86%), то серед усього населення області за межами міста російськомовне населення опинилося в меншості (22,67%). Хоча росіяни залишалися в меншості як в етнічному складі населення Харкова, так і в області за межами міста, відповідно, 34,25% та 16,98% [Таблиця 7, 8]. Тобто, мовна структура населення Харкова істотно відрізнялася від етнічного складу населення міста. За рахунок обласного центру серед міського населення Харківщини російськомовне населення складало абсолютну більшість. Отже, серед населення Харкова найбільше зберігалися інерційні впливи доби бездержавності України, на відміну від населення інших теренів області, де ці впливи залишалися мінімальними і, навпаки, відновилися природні процеси мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених представників етнічних меншин, у тому числі і росіян.

Рівень зосередження російськомовного населення у Харкові виявився найвищим (74,45%), порівняно з рівнем зосередження росіян (66,92%), усього населення (50,01%), а особливо з рівнем зосередження україномовного населення (29,56%). Тобто, обласний центр був головним осередком територіального розміщення російськомовного населення в Харківщині. Тому, 3 із 4-х представників російськомовного населення області мешкали

безпосередньо у Харкові. В обласному центрі зосереджена абсолютна більшість міського російськомовного населення області (82,03%), і за цим рівнем російськомовне населення переважало міських росіян (77,87%), усе міське населення (63,97%), а особливо міське україномовне населення (43,71%). У Харківщині за межами Харкова мешкала меншість російськомовного населення (25,57%) та росіян (33,08%), половина всього населення (49,99%), але абсолютна більшість україномовного населення області (70,44%) [Таблиця 7].

Досить помітно відрізнялася також і етнічна структура російськомовного населення Харкова та Харківщини за межами обласного центру. Серед російськомовного населення міста Харкова рівень частки російськомовних росіян ледве переважав половину (50,66%), а серед російськомовного населення інших теренів області цей рівень серед російськомовного населення був вищим за дві третини (68,94%). Навпаки, серед російськомовного населення обласного центру досить значним був рівень частки російськомовних українців (45,80%), порівняно з рівнем частки російськомовних українців серед російськомовного населення інших теренів області за межами Харкова (27,94%). Однак, значних відмінностей у рівні частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення Харкова та теренів за межами обласного центру фактично не існувало, відповідно, 3,54% та 3,12% [Таблиці 7, 8].

Зберігалися також і помітні відмінності у рівні частки російськомовного населення серед усього населення поміж 6-ти міст обласного підпорядкування Харківщини. У 2-х міськрадах серед загальної чисельності населення російськомовне населення становило абсолютну більшість: Чугуївській (69,52%) та Первомайській (52,65%) [Таблиці 18, 21]. Серед усього населення в інших 4-х міськрад області російськомовне населення залишалося в меншості: Куп'янській (25,58%), Ізюмській (23,77%), Лозівській (17,56%) та Люботинській (12,59%) [Таблиці 14, 17, 11, 24]. Однак, у всіх без винятку 6-ти містах обласного підпорядкування Харківщини в етнічному складі населення росіяни залишалися в меншості. Проте, серед усього населення усіх цих міст рівень частки російськомовного населення був вищим, ніж рівень частки росіян. Особливо значні розбіжності у рівні частки російськомовного населення та росіян спостерігалися у Чугуївській та Первомайській міськрадах, де зберігалися інерційні впливи етномовних процесів доби бездержавності України.

Помітно відрізнявся і рівень частки російськомовного населення у мовному складі населення за окремими районами Харківської області. Поміж 27-ми районів Харківщини російськомовного населення становило абсолютну більшість серед загальної чисельності населення лише в Чугуївському (53,87%)[Таблиця 43]. У 2-х районах області рівень частки російськомовного населення серед усього населення також був досить значним: Первомайському (41,17%) та Харківському (35,16%) [Таблиці 69, 27]. Ще в 6-ти районах рівень частки російськомовного населення в етнічному складі населення перевищував 20%: Балаклеїському (28,91%), Великобурлуцькому (27,32%), Зміївському (22,49%), Красноградському (21,90%), Нововодолазькому (21,52%) та Дергачівському (21,26%) [Таблиці 34, 61, 37, 44, 50, 31]. Найвищим рівень частки російськомовного населення серед усього населення зберігався переважно у найближчих до обласного центру та найбільших за загальною чисельністю населення районах.

В інших 6-ти районах Харківщини рівень частки російськомовного населення серед усього населення переважав 10%: у Дворічанському (15,02%), Зачепилівському (14,89%), Золочівському (13,34%), Вовчанському (13,16%), Лозівському (10,74%) та Куп'янському (10,38%) [Таблиці 66, 70, 55, 40, 54, 60].

Серед усього населення інших 12-ти районів Харківщини рівень частки російськомовного населення був нижчим за 10%: Борівському (8,14%), Шевченківському (7,75%), Барвінківському (7,75%), Ізюмському (7,47%), Печенізькому (6,87%), Близнюківському (6,74%), Богодухівському (5,55%), Кегичівському (5,45%), Валківському (5,23%), Сахновщинському (4,54%), Коломацькому (4,46%), а найменше у Краснокутському (4,35%) [Таблиці 68, 65, 67, 71, 63, 47, 64, 51, 62, 72, 56]. Найнижчим рівень частки російськомовного населення серед усього населення спостерігався переважно у найбільш віддалених від обласного центру та найменших за загальною чисельністю населення районах області.

Варто зазначити, що у 18-ти із 27-ми районів Харківської області рівень частки російськомовного населення серед усього населення залишався вищим, ніж рівень частки росіян: Чугуївському, Первомайському, Харківському, Балаклеїському, Великобурлуцькому, Красноградському, Зміївському, Нововодолазькому, Дергачівському, Дворічанському, Вовчанському, Лозівському, Куп'янському, Барвінківському, Ізюмському, Печенізькому, Зачепилівському та Валківському. Серед усього населення в інших 9-ти районах, переважно віддалених від обласного центру, рівень частки російськомовного населення

виявився навіть нижчим, ніж рівень частки росіян: Богодухівському, Золочівському, Краснокутському, Сахновщинському, Близнюківському, Кегичівському, Шевченківському, Борівському та Коломацькому. Тобто, у цих 9-ти районах Харківщини, переважно віддалених від обласного центру, спостерігалось відновлення процесів природної мовної асиміляції українською більшістю представників етнічних меншин, у тому числі і росіян.

Отже, незважаючи на досить помітні територіальні та поселенські відмінності у рівні частки російськомовного населення, у цілому серед загальної чисельності населення Харківської області російськомовне населення, як і росіяни залишалися в меншості, а абсолютну більшість в етномовному складі населення становили українськомовне населення та українці.

ВИСНОВКИ

На основі аналізу статистичних матеріалів Всеукраїнського перепису населення 2001 року підготовлено 72 таблиці та встановлено визначальні ознаки етномовної структури населення Харківщини в цілому, її міського та сільського населення, міста Харкова та інших теренів області за межами обласного центру, Харківської агломерації та інших територій області за її межами, а також міст обласного підпорядкування та районів на тлі етномовних процесів в Україні.

1. Харківська область є одним із 27-ми адміністративно-територіальних утворень України. До складу Харківщини входять обласний центр, 6 міст обласного підпорядкування та 27 районів, разом 34 адміністративні утворення. У Харківщині нараховувалося 17 міст: обласний центр – Харків; 6 міст обласного підпорядкування – Ізюм, Куп'янськ, Лозова, Люботин, Первомайськ та Чугуїв; 10 міст районного підпорядкування – Балаклея, Барвінкове, Богодухів, Валки, Вовчанськ, Дергачі, Зміїв, Красноград, Мерефа та Південне. У межах області розташовано 61 селище міського типу, 12 із них мають статус районного центру: Близнюки, Борова, Великий Бурлук, Дворічна, Зачепилівка, Золочів, Кечигівка, Коломак, Краснокутськ, Печеніги, Сахновщина та Шевченкове. На території області розташовано 1 683 сільські населені пункти. Харківська область об'єднувала 1 761 населений пункт.

Харківщина межує із 5-ма областями України: Сумською, Полтавською, Дніпропетровською, Донецькою та Луганською, а також з Білгородською областю Російської Федерації. 6 районів області є прикордонними: Золочівський, Дергачівський, Харківський, Вовчанський, Куп'янський та

Дворічанський. На відстані близько 30 км від кордону розташований також і обласний центр.

Поміж усіх областей України Харківська область залишалася однією із найбільших за чисельністю населення в абсолютних показниках і посідала 3-тє місце після Донецчини та Дніпропетровщини. Кожен 17-й представник усього населення України мешкав в області. Харківщина належить до найбільш урбанізованих областей України а рівень урбанізації досягав 78,26%. За рівнем урбанізації населення Харківська область поступалася лише Донецькій, Луганській та Дніпропетровській. Частка сільських мешканців серед усього населення Харківщини становила лише 21,74%. На теренах області зосереджувався кожен 25-й сільський та кожен 14-й міський мешканець України.

Досить нерівномірним виявилось територіальне розміщення населення у Харківській області. Визначальною ознакою розселення мешканців у Харківщині стало те, що дещо більше половини всього населення області зосереджувалися безпосередньо в обласному центрі. В усіх 6-ти містах обласного підпорядкування та 27-ми районах разом взятих загальна чисельність населення була навіть дещо нижчою, ніж в одному обласному центрі. Майже 2 із 3-х міських мешканців Харківщини зосереджувалися безпосередньо в обласному центрі. В усіх інших 6-ти містах обласного підпорядкування, 10 містах районного підпорядкування та 61-му селищі міського типу разом взятих чисельність міського населення виявилася майже вдвічі меншою, ніж у Харкові.

У Харкові, а також у містах обласного підпорядкування та районах, розташованих навколо обласного центру, спостерігалось зосередження всього населення у межах Харківської агломерації. До складу цієї агломерації, окрім обласного центру, належать сусідні з Харковом 4 райони області: Харківський, Дергачівський, Зміївський та Чугуївський, а також Люботинська та Чугуївська міськради, разом 7 адміністративно-територіальних одиниць. Тобто, 2 із 3-х мешканців Харківщини зосереджувалися у Харкова та на теренах на відстані до 50 км навколо обласного центру у межах Харківської агломерації. На теренах області за межами агломерації (4 міста обласного підпорядкування та 23 райони, разом 27 адміністративно-територіальних одиниць) мешкав лише кожен 3-й представник усього населення Харківщини.

У Харківській області не було жодного міста обласного підпорядкування, за винятком обласного центру, чисельність усього населення якого досягала хоча б 100 тисяч осіб. Чисельність населення в

абсолютних показниках кожного із 6-ти міст обласного підпорядкування Харківщини виявилася досить незначною: від 26 805 осіб у Люботинській міськраді до 73 707 осіб у Лозівській міськраді. Значно відрізнялася також і чисельність усього населення кожного із 27-ми районів області: від 9 038 осіб у Коломацькому районі до 186 586 осіб у Харківському районі. За чисельністю населення в абсолютних показниках Харківський, Дергачівський, Балаклеївський та Зміївський райони значно переважали кожне із 6-ти міст обласного підпорядкування.

Отже, за загальною чисельністю населення Харківщина виявилася однією із найбільших поміж усіх областей України, як і за кількістю адміністративно-територіальних утворень та населених пунктів, а також за рівнем урбанізації. Визначальною ознакою територіального розміщення населення у Харківській області стало його зосередження безпосередньо в обласному центрі (дещо більше половини) та у Харківській агломерації (дві третини). Однак, за площею сучасна Харківська область значно поступалася історичній Слобідській Україні.

2. Ключовою ознакою етнічного складу населення Харківської області, попри її прикордонний статус, стало збереження домінування за чисельністю українців (2 048 699 осіб із 2 895 813 осіб). Рівень частки українців в етнічному складі населення області досягав 70,75%. Харківщина посідала 4-те місце за чисельністю українців в абсолютних показниках поміж усіх областей України після Дніпропетровщини, Донеччини та Львівщини. Однак, рівень частки українців в етнічному складі населення області був дещо нижчим (70,75%), ніж серед загальної чисельності населення України (77,82%). Рівень частки Харківщини серед українців України був дещо нижчим (5,46%), ніж серед загальної чисельності населення України (6,00%).

Абсолютну більшість серед українців Харківської області становили україномовні (74,13%). Однак, як безпосередній наслідок інерційного впливу етномовних процесів доби бездержавності України, доволі значним залишався рівень частки серед них російськомовних (25,81%). Тобто, кожен 4-й українець області виявився зросійщеним за мовою. Рівень зосередження у Харківщині україномовних українців був майже вдвічі нижчим (4,75%), ніж рівень зосередження російськомовних українців (9,54%). На теренах області мешкав лише кожен 21-й україномовний українець та кожен 10-й російськомовний українець України. Тобто, Харківщина слугувала одним із основних осередків територіального розміщення російськомовних, але не україномовних українців в Україні.

Зберігалися досить помітні відмінності у рівні частки українців в етнічному складі населення Харківської області в залежності від поселенської мережі. Рівень частки українців серед міського населення Харківщини виявився значно нижчим (67,80%), ніж серед сільського населення (81,35%). Попри ці відмінності, українці домінували за чисельністю в абсолютних показниках як в урбаністичному середовищі, так і в сільській місцевості області. Переважна більшість українців Харківщини зосереджувалася в урбаністичному середовищі (75,01%). Однак рівень урбанізації всього населення області був дещо вищим (78,26%). Навпаки, рівень частки сільських мешканців серед українців виявився дещо вищим (24,99%), ніж серед усього населення Харківщини (21,74%).

Спостерігалися значні відмінності у рівні частки україномовних серед міських та сільських українців Харківської області. Рівень частки україномовних серед міських українців виявився істотно нижчим (66,75%), ніж серед сільських українців (96,29%). Серед українців урбаністичного середовища Харківщини 2 із 3-х були україномовними, а серед українців сільської місцевості області україномовними – більше, ніж 9 із 10-ти. Тому, як наслідок інерційного впливу етномовних процесів доби бездержавності України, якраз серед українців урбаністичного середовища Харківщини зберігалось значне порушення стабільності їхнього мовного середовища, а серед сільських українців таке порушення залишалося мінімальним. Навпаки, рівень частки російськомовних серед українців в урбаністичному середовищі Харківщини виявився майже на порядок вищим (33,18%), ніж серед українців у сільській місцевості (3,71%). Тобто, серед міських українців області кожен 3-й виявився зросійщеним за мовою, а серед сільських українців – лише кожен 27-й був російськомовним.

Існували істотні відмінності у рівні урбанізації україномовних та російськомовних українців у Харківщині. Рівень частки міського населення серед україномовних українців виявився значно нижчим (67,54%), ніж серед російськомовних українців (96,41%). Тобто, якщо серед україномовних українців Харківщини 2 із 3-х зосереджувалися в урбаністичному середовищі, то майже всі російськомовні українці були міськими мешканцями. Зберігалися істотні відмінності у рівні частки сільського населення серед україномовних (32,46%) та російськомовних українців області (3,59%). Сільським мешканцем був кожен 3-й україномовний та лише кожен 28-й російськомовний українець Харківщини.

Помітно відрізнявся етнічний склад населення Харкова та населення інших теренів Харківщини за межами обласного центру. Серед усього населення Харкова рівень частки українців залишався помітно нижчим(60,99%), ніж в області за межами міста (80,53%). Однак, як серед усього населення Харкова, так і на теренах області за межами обласного центру абсолютну більшість складали українці. Варто підкреслити, що у Харкові зосереджувалася меншість українців Харківщини (43,16%), але більшість всього населення (50,01%). Навпаки, на території області за межами міста мешкала переважна більшість українців (56,84%), але меншість усього населення (49,99%).

Досить істотні відмінності зберігалися в мовній структурі українців у місті Харкові та в Харківщині за межами обласного центру. Рівень частки україномовних серед українців у Харкові виявився значно нижчим (50,44%), ніж серед українців на інших теренах області(92,12%). Тому, якщо серед українців Харкова лише дещо більше половини виявилися україномовними, то в області за межами обласного центру більше 9-ти із 10-ти були україномовними. Навпаки, рівень частки російськомовних серед українців у місті Харкові був істотно вищим (49,46%), ніж серед українців в області за межами обласного центру (7,86%). Тому, якщо серед українців, які зосереджувалися у Харкові майже кожен 2-й виявився зросійщеним за мовою, то на інших теренах області асиміляційні процеси серед українців не набули значного поширення, тому російськомовним серед них був лише кожен 13-й. Тобто, як наслідок доби бездержавності України асиміляційні процеси у мовному середовищі українців (зросійщення) набули найбільш значного поширення якраз в обласному центрі.

Значно відрізнявся рівень зосередження у Харкові україномовних та російськомовних українців. Рівень частки обласного центру серед україномовних українців Харківщини був майже втричі нижчим (29,37%), порівняно з рівнем зосередження російськомовних українців (82,69%). В обласному центрі мешкали лише 3 із 10-ти україномовних українців, але 8 із 10-ти російськомовних українців області. Тому, абсолютна більшість російськомовних українців Харківщини зосереджувалася безпосередньо у Харкові, але у місті мешкала меншість україномовних українців області. Навпаки, абсолютна більшість україномовних українців у Харківщині розселена за межами обласного центру (70,63%), але меншість російськомовних українців області (17,31%). На теренах Харківщини за

межами Харкова мешкали 7 із 10-ти україномовних українців і лише кожен 6-й зросійщений за мовою українець.

Зберігалися помітні відмінності у рівні частки українців серед усього населення у Харківській агломерації (64,45%) та на теренах області за її межами (83,36%). Попри ці відмінності, українці складали абсолютну більшість в етнічному складі населення Харківської агломерації та теренів області за її межами. Рівень зосередження українців в агломерації був дещо нижчим (60,76%), ніж рівень зосередження всього населення (66,70%). Навпаки, рівень зосередження українців у Харківщині за межами агломерації був дещо вищим (39,24%), ніж рівень зосередження всього населення (33,30%).

Значні відмінності існували у мовній структурі українців у Харківській агломерації та на теренах області за її межами. Рівень частки україномовних серед українців агломерації виявився помітно нижчим (60,62%), ніж серед українців в області за її межами (95,05%). Серед українців Харківської агломерації 6 із 10-ти виявилися україномовними, а за межами цієї агломерації – більше 9-ти із 10-ти українців були україномовними. Навпаки, рівень частки російськомовних серед українців агломерації залишався істотно вищим (39,31%), ніж серед українців в області за її межами (4,93%). Тому, серед українців у Харківській агломерації 4 із 10-ти виявилися зросійщеними за мовою, а серед українців на теренах області за її межами російськомовним був лише кожен 20-й українець.

Істотно відрізнявся і рівень зосередження у Харківській агломерації україномовних та російськомовних українців. Серед україномовних українців Харківської області рівень частки агломерації складав лише 49,69%, а рівень зосередження російськомовних українців виявився істотно вищим (92,51%). Тобто, у Харківській агломерації мешкало менше половини україномовних українців Харківщини, але більше 9-ти із 10-ти російськомовних українців області зосереджувалися у межах цієї агломерації. Натомість, більшість україномовних українців Харківщини мешкала за межами Харківської агломерації (50,31%), але досить незначна меншість зросійщених за мовою українців області (7,49%). Тому, більше половини україномовних українців області мешкали за межами агломерації та лише кожен 13-й російськомовний українець Харківщини.

У всіх 6-ти містах обласного підпорядкування Харківщини в етнічному складі населення українці становили абсолютну більшість, а переважну більшість серед них становили україномовні. Асиміляційні процеси у

мовному середовищі українців (зросійщення) набули найбільш значного поширення у Чугуєві та Первомайську, а найменше в усіх інших містах обласного підпорядкування: Люботині, Лозовій, Куп'янську та Ізюмі.

В етнічному складі населення у всіх 27-ми районах області українці складали абсолютну більшість, а переважну більшість серед них становили україномовні. В 11-ти районах області рівень частки українців серед усього населення перевищував 90%. Абсолютну більшість серед українців в усіх без винятку районів Харківщини складали україномовні. Асиміляційні процеси у мовному середовищі українців (зросійщення) у переважній більшості районів області не набули значного поширення. Лише серед українців Чугуївського району рівень частки російськомовних виявився досить помітним.

Таким чином, в етнічному складі населення Харківської області, її міського та сільського населення, міста Харкова, усіх 6-ти міст обласного підпорядкування та всіх 27-ми районів українці домінували за чисельністю, а абсолютну більшість серед них складали україномовні. Харківщина залишалася одним із найбільших осередків територіального розміщення українців в Україні, але дещо меншим, ніж усього населення, бо рівень частки українців в етнічному складі населення Харківщини виявився дещо нижчим, ніж в етнічному складі населення України. Рівень зосередження в області україномовних українців виявився помітно нижчим, ніж рівень зосередження російськомовних українців, бо рівень частки російськомовних серед українців Харківщини був помітно нижчим, ніж серед українців у цілому в Україні. Рівень урбанізації україномовних українців залишався значно нижчим, ніж російськомовних українців. Тому більшість україномовних українців були сільським мешканцями, а більшість російськомовних українців зосереджувалися в урбаністичному середовищі області. Переважна більшість україномовних українців Харківщини мешкали не в обласному центрі, а на теренах області за його межами, а абсолютна більшість зросійщених за мовою українців зосереджувалися безпосередньо у Харкові. Тому, якраз в урбаністичному середовищі, насамперед у Харкові, спостерігалися збереження етномовних процесів доби бездержавності України, що виявилось у масовому мовного зросійщення українців. Навпаки, серед сільських українців такі впливи залишалися досить незначними.

3. Росіяни є найбільшою за чисельністю в абсолютних показниках етнічною меншиною у Харківській області, як і в цілому в Україні. Переважна більшість росіян Харківщини і України в цілому були мігрантами та їхніми нащадками в першому поколінні. Рівень частки росіян в етнічному

складі населення області складав 25,62% (742 025 осіб із 2 895 813 осіб). Значним був рівень частки області серед росіян в Україні (8,90%). Харківщина залишалася одним із головних осередків територіального розміщення росіян в Україні, поряд з Кримом, Донецькою та Луганською областями. За рівнем зосередження в області росіяни (8,90%) помітно переважали українців (5,46%) та все населення (6,00%). Рівень частки росіян серед усього населення Харківщини був вищим (25,62%), ніж у цілому в Україні (17,28%). Тобто, в області кожен 4-й мешканець належав до росіян, а в Україні – лише кожен 6-й.

Досить значним був рівень частки росіян серед етнічних меншин Харківщини (90,52%). Тобто, 9 із 10-ти представників етнічних меншин області належали лише до однієї із них – до росіян. Попри на те, що росіяни належали до етнічних меншин, рівень їхньої мовної українізації виявився досить незначним. Переважну більшість серед росіян Харківщини становили російськомовні – 95,64%, а рівень частки україномовних серед них складав лише 4,28%. Серед росіян Харківщини лише кожен 23-й був україномовним. Однак, рівень зосередження в області російськомовних росіян був навіть дещо нижчим (8,88%), ніж україномовних росіян (9,65%). На теренах Харківщини мешкав кожен 11-й російськомовний та кожен 10-й україномовний росіянин України.

Зберігалися відмінності у рівні частки росіян в етнічному складі населення Харківської області в залежності від поселенської мережі. Рівень частки росіян серед міського населення Харківщини був значно вищим (28,14%), ніж рівень частки росіян серед сільського населення області (16,58%). Серед міського населення Харківщини кожен 4-й належав до росіян, а серед сільського населення – лише кожен 6-й. Тому, якраз за рахунок росіян етнічний склад міського та сільського населення Харківської області помітно відрізнявся.

Абсолютна більшість росіян Харківщини мешкали у містах (85,93%), а рівень урбанізації українців (75,01%) та всього населення (78,26%) був помітно нижчим. Навпаки, серед росіян області рівень частки сільського населення був досить незначним (14,07%), а рівень частки сільських мешканців серед українців (24,99%) та всього населення (21,74%) був помітно вищим. Тобто, у Харківщині серед росіян лише кожен 7-й був сільським мешканцем, серед українців – кожен 4-й, а серед усього населення області кожен 5-й мешканець належав до сільського населення.

Рівень частки росіян серед міського населення Харківщини був помітно вищим (28,14%), ніж рівень частки росіян серед міського населення України (22,41%). Рівень частки області серед міських росіян в Україні виявився вищим (8,81%), ніж серед міських українців (6,50%) та всього міського населення України (7,02%). В урбаністичному середовищі області мешкав кожен 11-й міський росіянин, кожен 15-й міський українець та кожен 14-й міський мешканець України. Рівень урбанізації росіян у Харківщині (85,93%) був вищим, ніж рівень урбанізації українців (75,01%) та всього населення (78,26%). Тому, головним осередком поселенського розміщення росіян як у Харківщині, так і в Україні, залишалося урбаністичне середовище. Росіяни складали абсолютну більшість серед міських етнічних меншин області (90,68%), тобто, 9 із 10-ти.

Рівень частки росіян серед сільського населення Харківщини виявився майже втричі вищим (16,58%), ніж серед сільських мешканців України (6,88%). Тобто, серед сільського населення Харківщини кожен 6-й мешканець був росіянином, а серед сільського населення України – лише кожен 11-й. Рівень частки області серед сільських росіян в Україні (9,51%) був значно вищим, ніж серед сільських українців (3,69%) та всього сільського населення України (3,95%). На теренах Харківщини зосереджувався кожен 10-й сільський росіянин, кожен 27-й сільський українець та кожен 25-й сільський мешканець України. Тобто, Харківська область залишалася одним із головних осередків територіального розміщення сільських росіян в Україні. Серед росіян області рівень частки сільського населення (14,07%) був нижчим, ніж серед українців (24,99%) та всього населення (21,74%). Тобто, у Харківщині серед росіян лише кожен 7-й був сільським мешканцем, серед українців – кожен 4-й, а серед усього населення – кожен 5-й. Росіяни становили абсолютну більшість серед сільських етнічних меншин області (88,99%) і був помітно вищим, ніж рівень частки росіян серед сільських етнічних меншин України (53,10%). Тобто, майже 9 із 10-ти представників міських етнічних меншин України належали до росіян, а сільських етнічних меншин України – лише дещо більше половини.

Зберігалися відмінності у рівні частки російськомовних серед міських та сільських росіян Харківщини. Цей рівень серед міських росіян був дещо вищим (96,27%), ніж серед сільських росіян (91,83%). Навпаки, рівень частки україномовних серед росіян в урбаністичному середовищі області був удвічі нижчим (3,64%), ніж серед сільських росіян (8,16%). Серед міських росіян

області лише кожен 27-й був україномовним, а серед сільських росіян – кожен 12-й.

В урбаністичному середовищі Харківщини рівень мовної українізації росіян виявився майже на порядок нижчим (3,64%), ніж рівень мовного зросійщення українців (33,18%). У міському середовищі області україномовним був лише кожен 27-й росіянин, а російськомовним виявився кожен 3-й міський українець. Істотні відмінності у рівні мовної асиміляції росіян та українців Харківщини свідчать про збереження інерційних впливів етномовних процесів в Україні доби бездержавності, насамперед у міському середовищі. Прямим наслідком цих процесів є збереження значного рівня мовного зросійщення міських українців на тлі доволі незначного рівня мовної українізації міських росіян.

У сільській місцевості Харківщини рівень мовної українізації росіян, навпаки, був удвічі вищим (8,16%), ніж рівень мовного зросійщення українців (3,71%). Тобто, україномовним був кожен 12-й сільський росіянин, а російськомовним був лише кожен 27-й сільський українець області. Це свідчить про те, що в умовах переважно дисперсного розселення росіян у сільській місцевості Харківщини відновилася природна мовна асиміляція українською більшістю представників російської етнічної меншини.

Існували помітні відмінності у рівні урбанізації російськомовних та україномовних росіян у Харківщині. Рівень частки міського населення серед російськомовних росіян області був помітно вищим (86,49%), ніж серед україномовних росіян (73,15%). Однак, переважна більшість як російськомовних, так і україномовних росіян області зосереджувалася в урбаністичному середовищі. Навпаки, рівень частки сільських мешканців серед російськомовних росіян Харківщини був удвічі нижчим (13,51%), ніж серед україномовних росіян області (28,76%). Тобто, у сільській місцевості мешкав лише кожен 7-й російськомовний росіянин та кожен 4-й україномовний росіянин Харківської області.

Ще більш істотні відмінності у рівні частки росіян зберігалися в етнічному складі населення Харкова та інших територій області за межами міста. Серед усього населення обласного центру рівень частки росіян виявився вдвічі вищим (34,25%), ніж в області за межами Харкова (16,98%). Тобто, серед усього населення обласного центру кожен 3-й мешканець був росіянином, а серед усього населення інших територій Харківщини – кожен 6-й. Рівень зосередження у Харкові росіян був помітно вищим (66,92%), ніж рівень зосередження всього населення (50,01%), а особливо українців

(43,16%). Тобто, у Харкові зосереджувалися дві третини росіян, половина всього населення, але меншість українців області. Тому, головним осередком територіального розміщення росіян у Харківщині слугував обласний центр. До того ж, за чисельністю росіянв абсолютних показниках Харків посідав 1-е місце поміж усіх міст України.

Рівень частки Харкова серед міських росіян області був вищим (77,87%), ніж серед міських українців (63,97%) та міського населення Харківщини (57,54%). Навпаки, за рівнем зосередження на інших теренах області росіяни (33,08%) помітно поступалися українцям (56,84%) та всьому населенню (49,99%). Тобто, на теренах області за межами міста мешкала меншість росіян, але більшість українців та майже половина всього населення Харківщини.

Помітні відмінності спостерігалися і в мовній структурі росіян у Харкові та в Харківщині за межами обласного центру. Рівень частки російськомовних серед росіян у Харкові виявився вищим (97,42%), ніж на інших теренах області (92,05%). Однак, російськомовні складали абсолютну більшість серед росіян як у Харкові, так і в області за його межами. Натомість, рівень частки україномовних серед росіян у Харкові був помітно нижчим (2,47%), ніж серед росіян в області за межами обласного центру (7,93%). Тобто, серед росіян у місті Харкові, лише кожен 40-й був україномовним, а на теренах його за межами кожен 13-й.

Рівень мовної українізації росіян у Харкові виявився істотно нижчим (2,47%), ніж рівень мовного зросійщення українців (49,46%). Серед росіян Харкова лише кожен 40-й був україномовним, але майже кожен 2-й українець міста був російськомовним. Якраз ці досить істотні відмінності у рівні мовної асиміляції росіян та українців свідчать про збереження інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності України, зокрема в урбаністичному середовищі області, насамперед у Харкові. Тому і зберігається величезний рівень мовного зросійщення українців в обласному центрі на тлі досить незначного рівня мовної українізації росіян міста.

На відміну від Харкова, на інших теренах області рівень частки україномовних серед росіян був фактично таким же (7,93%), як і рівень частки російськомовних серед українців (7,86%). Тому, як серед росіян, так і серед українців, розселених в області за межами обласного центру кожен 12-й був асимільованим за мовою. Рівень зосередження у місті Харкові російськомовних та україномовних росіян області істотно відрізнявся. Рівень частка обласного центру серед російськомовних росіян Харківщини був

значно вищим (68,16%), ніж серед україномовних росіян (38,60%). Тобто, більше двох третин російськомовних росіян області зосереджувалися безпосередньо в обласному центрі, але лише 4 із 10-ти україномовних росіян Харківщини. Навпаки, переважна більшість україномовних росіян Харківської області мешкали за межами обласного центру (61,40%), але меншість російськомовних росіян області (31,84%). Тобто, 6 із 10-ти україномовних росіян Харківщини мешкали за межами Харкова, але менше третини російськомовних росіян області.

У всіх 6-ти містах обласного підпорядкування Харківщини в етнічному складі населення росіяни опинилися в меншості, а абсолютну більшість серед них становили російськомовні. Найвищим рівень частки росіян серед усього населення спостерігався у Чугуївській та Первомайській міськрадах, а найнижчим у Люботинській міськраді. Асиміляційні процеси у мовному середовищі росіян (українізації) не набули значного поширення у Чугуївській та Первомайській міськрадах, однак у Лозівській та Люботинській міськрадах рівень мовної асиміляції (українізації) росіян у відносних показниках виявився навіть вищим, ніж рівень мовної асиміляції (зросійщення) українців.

В етнічному складі населення у всіх 27-ми районах Харківської області росіяни складали меншість, а переважну більшість серед них становили російськомовні. Найвищим рівень частки росіян серед усього населення спостерігався у Чугуївському та Первомайському районах, а найнижчим – у Краснокутському, Коломацькому, Валківському та Богодухівському. На відміну від міст, асиміляційні процеси у мовному середовищі росіян у переважній більшості районів Харківщини набули значного поширення. У 22-х районах рівень мовної українізації росіян у відносних показниках виявився вищим, ніж рівень мовного зросійщення українців, а в 11-ти районах навіть за чисельністю в абсолютних показниках україномовні росіяни переважали російськомовних українців. Це свідчить про відновлення у переважній більшості районів Харківської області природних процесів мовної асиміляції українською більшістю дисперсно розселених представників російської етнічної меншини. Найвищим рівень частки україномовних серед росіян був у Сахновщинському районі, а найнижчим – у Чугуївському та Первомайському районах.

Таким чином, в етнічному складі населення Харківської області, її міського та сільського населення, міста Харкова, усіх 6-ти міст обласного підпорядкування та всіх 27-ми районів росіяни залишалися в меншості, а абсолютну більшість серед них складали російськомовні. 9 із 10-ти

представників етнічних меншин Харківщини належали до росіян. Харківська область залишалася одним із головних осередків територіального розміщення росіян в Україні. За рівнем зосередження у Харківщині росіяни помітно переважали все населення та українців. Рівень частки росіян в етнічному складі населення області виявився вищим, ніж в етнічному складі населення України. Рівень частки росіян серед міського населення Харківщини був помітно вищим, ніж серед сільського населення. Рівень урбанізації росіян був помітно вищим, ніж рівень урбанізації українців та всього населення. Урбаністичне середовище, насамперед за рахунок обласного центру, залишалося головним осередком територіального розміщення росіян у Харківщині. Рівень мовної асиміляції (українізації) міських росіян Харківщини виявився майже на порядок вищим, ніж рівень мовної асиміляції (зросійщення) міських українців. Ще більш істотно поступався рівень частки україномовних серед росіян рівню частки російськомовних серед українців у Харкові. Навпаки, рівень мовної українізації сільських росіян був нижчим, рівень мовного зросійщення українців у сільській місцевості Харківщини, як і в області за межами обласного центру. У Харкові зосереджувалася переважна більшість російськомовних росіян, але меншість україномовних росіян області. Тому, в урбаністичному середовищі Харківщини, насамперед в обласному центрі, зберігалися інерційні впливи етномовних процесів доби бездержавності України, а в сільській місцевості області такі впливи були незначними.

4. Сукупна чисельність етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині як і рівень їхньої частки серед усього населення виявилися досить незначними – лише 2,68% (77 707 осіб із 2 895 813 осіб). В області лише кожен 37-й мешканець належав до етнічних меншин, окрім росіян. Етнічні меншини, крім росіян дисперсно розселені на теренах Харківської області, а переважна більшість серед них були мігрантами. Досить незначним був також і рівень частки Харківщини серед етнічних меншин, окрім росіян в Україні (3,57%). Лише кожен 28-й представник етнічних меншин, окрім росіян України зосереджувалися в області. Тому, Харківщина не була значним осередком територіального розміщення етнічних меншин, окрім росіян в Україні, на відміну від Криму чи Одещини.

Характерною ознакою етнічного складу населення Харківської області є досить незначна чисельність кожної із етнічних меншин, окрім росіян, які розселені дисперсно. Рівень частки жодної із них не досягав і 1% серед усього населення Харківщини: білоруси – 0,51 % (14 752 особи), євреї – 0,40%

(11 576 осіб), вірмени – 0,39% (11 157 осіб), азербайджанці – 0,20% (5 684 особи), грузини – 0,15% (4 408 осіб), татари – 0,14% (4 198 осіб), молдовани – 0,08% (2 462 особи), в'єтнамці – 0,08% (2 440 осіб), цигани – 0,08% (2 325 осіб) та поляки – 0,07% (1 936 осіб). До того ж, переважна більшість кожної із цих етнічних меншин складалася з мігрантів та їхніх нащадків у першому поколінні.

За рівнем зосередження у Харківщині етнічні меншини, крім росіян (3,57%) помітно поступалися українцям (5,46%), усьому населенню (6,00%), а особливо росіянам (8,90%). Рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення Харківщини був помітно нижчим (2,68%), ніж у цілому в Україні (4,51%). Тому, в області лише кожен 37-й мешканець належав до етнічних меншин, окрім росіян, а в цілому в Україні – кожен 22-й. Рівень зосередження представників окремих етнічних меншин в області помітно відрізнявся. Найвищим був рівень зосередження в'єтнамців – 63,38%, тобто абсолютна більшість представників цієї меншини України мешкали у Харківщині. Значним був рівень зосередження в області ще 4-х меншин: грузинів – 12,58%, азербайджанців – 12,58%, вірменів – 11,17% та євреїв – 11,17%. Тобто, Харківщина залишалася одним із головних осередків територіального розміщення в Україні євреїв та недавніх мігрантів: в'єтнамців, грузинів, азербайджанців та вірменів.

Досить незначним був рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед сукупної чисельності етнічних меншин Харківщини (9,48%). Тобто, лише кожен 10-й представник етнічних меншин в області належав до етнічних меншин, окрім росіян, а 9 із 10-ти поміж них належали до росіян. Натомість, рівень частки етнічних меншин, окрім росіян серед етнічних меншин в Україні був удвічі вищим (20,71%), тобто кожен 5-й.

Важливою ознакою етномовних процесів у Харківській області стало значне розповсюдження асиміляційних процесів у мовному середовищі дисперсно розселених представників етнічних меншин, окрім росіян, лише кожен 3-й серед них виявився не асимільованим за мовою (32,26%). Як результат інерційного впливу етномовних процесів доби бездержавності України стало те, що переважну більшість серед етнічних меншин, окрім росіян області складали російськомовні (56,70%). Натомість, рівень частки україномовних серед них був не досить значним (9,64%), але рівень частки україномовних серед росіян виявився більше, ніж удвічі нижчим (4,28%). Тому, серед етнічних меншин, окрім росіян Харківщини кожен 10-й був україномовним, а серед росіян – лише кожен 23-й був україномовним.

Помітно відрізнявся рівень зосередження у Харківській області етнічних меншин, окрім росіян у залежності від рідної мови. Так, рівень зосередження у Харківщині не асимільованих за мовою (2,22%) та україномовних етнічних меншин, окрім росіян (2,69%) був помітно нижчим, ніж рівень зосередження російськомовних етнічних меншин, окрім росіян (5,99%). Тобто, на теренах області мешкав кожен 45-й представник не асимільованих за мовою, кожен 37-й представник україномовних та кожен 17-й представник російськомовних етнічних меншин, окрім росіян в Україні.

Малочисельність та дисперсний тип розселення кожної з етнічних меншин сприяв розгортанню асиміляційних процесів у їхньому мовному середовищі. Виняток складали лише іноземці – в'єтнамців, абсолютну більшість серед яких складали не асимільовані за мовою (98,32%), а також серед циганів (62,41%) та азербайджанців (57,18%). Серед усіх інших етнічних меншин не асимільовані за мовою залишалися в меншості. Найнижчим рівень частки не асимільованих за мовою був серед євреїв (лише 1,33%). Досить помітно відрізнявся також і рівень частки україномовних серед окремих етнічних меншин. Найвищим цей рівень був серед поляків (37,24%) та молдован (20,63%), а найнижчим – серед в'єтнамців (0,04%). Однак, рівень частки україномовних серед кожної з етнічних меншин, за винятком в'єтнамців, був вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян. Визначальною ознакою мовного середовища переважної більшості кожної з меншин, окрім росіян є мовне зросійщення. Серед 5-ти етнічних меншин російськомовні складали абсолютну більшість: серед євреїв (93,48%), татар (74,34%), білорусів (60,06%), поляків (53,62%) та грузинів (52,90%), а серед молдован та вірменів – відносну більшість. Найнижчим рівень частки російськомовних виявився серед в'єтнамців – (лише 1,56%).

Серед усього населення урбаністичного середовища області рівень частки етнічних меншин, окрім росіян був незначним і складав лише 2,89%. Однак, рівень урбанізації етнічних меншин, окрім росіян Харківщині був помітно вищим (84,31%), ніж українців (75,01%) та всього населення (78,26%), але дещо нижчим, ніж рівень урбанізації росіян (85,93%). До того ж, рівень урбанізації етнічних меншин, окрім росіян в області виявився значно вищим (84,31%), ніж у цілому в Україні (55,60%). Найвищим рівень урбанізації поміж окремих етнічних меншин виявився серед в'єтнамців (99,71%), євреїв (99,22%), татар (90,61%) та грузинів (86,25%), а найменшим – серед молдован (62,59%). Тому, головним осередком поселенського розміщення етнічних меншин, окрім росіян, як і росіян у Харківщині та у цілому в Україні залишалося

урбаністичне середовище. Рівень урбанізації зросійщених за мовою кожної із етнічних меншин, окрім росіян значно залишався помітно вищим, ніж рівень урбанізації не асимільованих за мовою та україномовних. Етнічні меншини, крім росіян опинилися в меншості серед міських етнічних меншин Харківщини (9,42%), тобто лише кожен 10-й, а 9 із 10-ти належали до росіян.

Рівень частки етнічних меншин, окрім росіян в етнічному складі сільського населення Харківщини був незначним(2,05%). Серед етнічних меншин, окрім росіян Харківщини рівень частки сільського населення виявився нижчим(15,69%), ніж серед українців (24,99%), усього населення області (21,74%), але дещо вищим, ніж серед росіян (14,07%). Серед етнічних меншин, окрім росіян Харківщини кожен 6-й був сільським мешканцем, серед українців – кожен 4-й, серед усього населення – кожен 5-й, а серед росіян – лише кожен 7-й. Етнічні меншини, крім росіян опинилися в меншості серед сільських етнічних меншин Харківської області (11,01%), тобто лише кожен 9-й. А всі інші представники етнічних меншин у сільській місцевості області належали до росіян.

Мовна структура сільських етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині помітно відрізнялася від мовної структури міських етнічних меншин, окрім росіян. Рівень частки не асимільованих за мовою серед сільських етнічних меншин, окрім росіян був помітно вищим (42,36%), ніж серед міських етнічних меншин, окрім росіян (29,91%). Тому, серед сільських етнічних меншин, окрім росіян в області не асимільовані за мовою становили відносну більшість, а серед міських етнічних меншин, окрім росіян – меншість. В урбаністичному середовищі Харківщини не асимільовані за мовою складали абсолютну більшість лише серед в'єтнамців (98,44%), циганів (64,72%) та азербайджанців (54,24%), а в сільській місцевості області не асимільовані за мовою складали абсолютну більшість серед азербайджанців, вірменів, в'єтнамців та циганів, а серед молдован та білорусів – відносну більшість. Найнижчим був рівень частки не асимільованих за мовою серед міських та сільських євреїв.

Рівень частки україномовних серед сільських етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині виявився майже втричі вищим (21,39%), ніж серед міських етнічних меншин, окрім росіян (7,22%). Тобто, у сільській місцевості області кожен 5-й представник етнічних меншин, окрім росіян був україномовним, а у міському середовищі області україномовним серед них був лише кожен 14-й. Україномовні складали абсолютну більшість серед сільських поляків Харківщини (61,79%). Досить значним виявився також і

цей рівень серед 4-х етнічних меншин у сільській місцевості області: білорусів (32,83%), молдован (30,29%), циганів (26,21%) та євреїв (25,56%). В урбаністичному середовищі найвищим рівень частки україномовних був серед поляків (32,72%).

Рівень частки україномовних серед сільських етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині був майже втричі вищим (21,39%), ніж серед сільських росіян (8,16%). Тобто, серед сільських етнічних меншин, окрім росіян області кожен 5-й був україномовним, а серед сільських росіян – кожен 12-й. Рівень частки україномовних серед міських етнічних меншин, окрім росіян Харківщини був удвічі вищим (7,22%), ніж серед міських росіян (3,64%). Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян в урбаністичному середовищі області кожен 14-й був україномовним, а серед росіян лише кожен 27-й був україномовним.

Рівень частки російськомовних серед сільських етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині був удвічі нижчим (29,56%), ніж серед міських етнічних меншин, окрім росіян (61,43%). Тобто, серед сільських етнічних меншин, окрім росіян російськомовні були в меншості, а серед міських етнічних меншин, окрім росіян російськомовні становили абсолютну більшість. Це свідчить про збереження домінування російської мови в урбаністичному середовищі Харківщини, як безпосередній наслідок інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності України. Російськомовні складали абсолютну більшість серед 7-ми етнічних меншин в урбаністичному середовищі області: євреїв, татар, білорусів, поляків, молдован, вірменів та грузинів, а меншість серед азербайджанців, циганів та в'єтнамців. У сільській місцевості області російськомовні становили абсолютну більшість серед євреїв та татар, а відносну більшість – серед грузинів. Російськомовні залишалися в меншості серед в'єтнамців, білорусів, молдован, поляків, вірменів, азербайджанців та циганів.

Рівень частки україномовних міських етнічних меншин, окрім росіян серед міського україномовного населення Харківщини (0,45%), ніж рівень частки російськомовних міських етнічних меншин, окрім росіян серед міського російськомовного населення (3,46%). Тобто, серед міського україномовного населення області лише кожен 222-й належав до україномовних етнічних меншин, окрім росіян, а серед міського російськомовного населення кожен 21-й був представником російськомовних етнічних меншин, окрім росіян. Значно відрізнявся рівень урбанізації етнічних меншин, окрім росіян в області у залежності від рідної мови. Рівень

урбанізації не асимільованих за мовою етнічних меншин, окрім росіян був меншим (78,18%), та україномовних (63,14%), порівняно з рівнем урбанізації російськомовних етнічних меншин, окрім росіян (91,34%).

Рівень частки сільських мешканців серед не асимільованих за мовою етнічних меншин, окрім росіян виявився дещо нижчим(21,82%), ніж серед україномовних(36,86%), але помітно вищим, ніж серед російськомовних етнічних меншин, окрім росіян (8,66%). Тобто, у сільській місцевості мешкав кожен 5-й представник не асимільованих за мовою, кожен 3-й представник україномовних та лише кожен 11-й представник російськомовних етнічних меншин, окрім росіян Харківщини. Рівень частки україномовних сільських етнічних меншин, окрім росіян серед сільського україномовного населення області, як і їхня чисельність виявився помітно нижчим (0,55%), ніж рівень частки російськомовних сільських етнічних меншин, окрім росіян серед сільського російськомовного населення (3,21%). Тобто, серед україномовного населення у сільській місцевості області лише кожен 182-й належав до україномовних етнічних меншин, окрім росіян, а серед російськомовного сільського населення області кожен 31-й був представником російськомовних етнічних меншин, окрім росіян.

Існували відмінності у рівні частки етнічних меншин, окрім росіян серед усього населення Харкова (3,57%) та інших територій області за межами міста (1,79%). Тобто, в етнічному складі населення обласного центру кожен 28-й мешканець належав до етнічних меншин, окрім росіян, а на інших теренів області – кожен 56-й. Зберігалися значні відмінності у рівні зосередження у Харкові населення за етнічними ознаками. Рівень частки етнічних меншин, окрім росіян Харківщини, які мешкали в обласному центрі (66,67%) був фактично таким же, як і рівень зосередження росіян (66,92%) і залишався вищим, ніж рівень зосередження всього населення (50,01%), а особливо українців (43,16%). Тобто, 2 із 3-х представників етнічних меншин, окрім росіян та росіян області зосереджувалися у Харкові, половина всього населення, але меншість українців.

Абсолютну більшість серед 7-ми етнічних меншин складали мешканці Харкова: серед в'єтнамців, євреїв, татар, азербайджанців, вірменів, грузинів та поляків. До того ж, майже всі в'єтнамці (98,61%) та євреї (96,54%) зосереджувалися в обласному центрі. І лише меншість поляків, циганів та молдован області мешкали у Харкові. Тому, головним осередком територіального розміщення переважної більшості етнічних меншин, окрім росіян, як і росіян у Харківщині, слугував якраз обласний центр. Навпаки, за

рівнем зосередження на інших теренах області за межами Харкова етнічні меншини, крім росіян (33,33%), як і росіяни (33,08%) помітно поступалися українцям (56,84%) та всьому населенню (49,99%). На теренах області за межами міста зосереджувалася меншість етнічних меншин, окрім росіян та росіян Харківщини, але більшість українців, поляків, циганів та молдован, а також майже половина всього населення області.

Істотні відмінності існували у мовній структурі етнічних меншин, окрім росіян у Харкові та в області за межами обласного центру. Рівень частки не асимільованих за мовою серед етнічних меншин, окрім росіян у Харкові був нижчим (28,64%), ніж на інших теренах області (39,48%). Серед етнічних меншин, окрім росіян у Харкові 3 із 10-ти виявилися не асимільованими за мовою, а в області за межами міста – 4 із 10-ти. Не асимільовані за мовою складали абсолютну більшість лише серед 3-х етнічних меншин у Харкові: в'єтнамців (98,50%), циганів (62,68%) та азербайджанців (55,11%), а у Харківщині за межами обласного центру не асимільовані за мовою складали абсолютну більшість серед 4-х етнічних меншин: в'єтнамців, циганів, азербайджанців та вірменів. Серед усіх інших меншин не асимільовані за мовою залишалися у меншості як у Харкові, так і на інших теренах області за межами міста.

Рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян у Харкові був більше, ніж учетверо нижчим (4,48%), порівняно з цим рівнем серед них в області за межами міста (19,96%). Тобто, серед етнічних меншин, окрім росіян у Харкові лише кожен 22-й був україномовним, а серед етнічних меншин, окрім росіян в області за межами міста – кожен 5-й. Навпаки, рівень частки російськомовних серед етнічних меншин, окрім росіян у Харкові, був значно вищим (65,33%), ніж на інших теренах області (39,44%). Тобто, російськомовні складали абсолютну більшість серед етнічних меншин, окрім росіян у Харкові, а в області за його межами російськомовні серед них залишалися в меншості.

Найвищим поміж усіх етнічних меншин у Харкові рівень частки україномовних спостерігався серед поляків (24,70%). До того ж, в області за межами міста україномовні складали абсолютну більшість серед поляків (57,06%). Досить значним виявився також і рівень частки україномовних серед 4-х етнічних меншин в області за межами Харкова: молдован (28,68%), білорусів (27,74%), євреїв (24,50%), та циганів (23,41%). Російськомовні складали абсолютну більшість серед 7-ми меншин у Харкові: євреїв (94,27%), білорусів (81,37%), татар (76,30%), поляків (66,69%), молдован (62,92%),

вірменів (59,58%) та грузинів (54,07%), але меншість серед азербайджанців, циганів та в'єтнамців. У Харківщині за межами обласного центру російськомовні становили абсолютну більшість серед євреїв (71,25%), татар (68,15%) та грузинів (50,80%), а серед білорусів – відносну більшість. Але серед молдован, поляків, вірменів, азербайджанців, в'єтнамців та циганів російськомовні залишалися в меншості. За рівнем зосередження у Харкові зросійщені за мовою кожною із етнічних меншин, окрім росіян значно переважали не асимільованих за мовою та україномовних.

Помітно відрізнялося територіальне розміщення етнічних меншин, окрім росіян у Харкові у залежності від рідної мови. Дещо нижчим виявився рівень частки Харкова серед не асимільованих за мовою етнічних меншин, окрім росіян в області (59,20%), ніж серед російськомовних (76,81%), але помітно вищим, ніж серед україномовних етнічних меншин, окрім росіян (31,06%). Тобто, у Харкові зосереджувалися 3 із 4-х російськомовних, 6 із 10-ти не асимільованих за мовою та лише 3 із 10-ти представників україномовних етнічних меншин, окрім росіян в області. Переважна більшість етнічних меншин, окрім росіян Харківщини як і не асимільованих, так і російськомовних мешкали у Харкові, однак у місті зосереджувалася меншість україномовних етнічних меншин, окрім росіян.

Навпаки, у Харківщині за межами Харкова мешкала меншість не асимільованих за мовою (40,80%) та російськомовних (23,19%), але абсолютна більшість україномовних меншин, окрім росіян області (69,00%). В області за межами міста мешкав лише кожен 4-й представник російськомовних, 4 із 10-ти не асимільованих за мовою та 7 із 10-ти представників україномовних етнічних меншин, окрім росіян області.

Відрізнявся рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян та росіян, як у Харкові, так і в області за межами міста. Так, у Харкові рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян був майже удвічі вищим (4,48%), ніж серед росіян (2,47%). Серед етнічних меншин, окрім росіян у місті кожен 22-й був україномовним, а серед росіян – лише кожен 40-й. Тобто, в обласному центрі рівень мовної українізації як етнічних меншин, окрім росіян, так і росіян залишався незначним. На теренах області за межами Харкова рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян виявився більше, ніж удвічі вищим (19,96%), порівняно з цим рівнем серед росіян (7,93%). Серед етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині за межами обласного центру кожен 5-й був україномовним, а серед росіян – лише кожен 12-й.

Рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення Харкова виявився помітно нижчим (0,50%), ніж рівень частки російськомовних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення (3,54%). Серед україномовного населення Харкова лише кожен 200-й належав до україномовних етнічних меншин, окрім росіян, а серед російськомовного населення міста кожен 28-й належав до російськомовних етнічних меншин, окрім росіян. Подібне співвідношення у рівні частки етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного та російськомовного населення спостерігалось в області за межами міста. Рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення цих теренів області був нижчим (0,47%), ніж рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення (3,12%). Серед україномовного населення області за межами Харкова кожен 213-й належав до україномовних етнічних меншин, окрім росіян, а серед російськомовного населення цих теренів кожен 32-й був представником російськомовних етнічних меншин, окрім росіян.

У всіх 6-ти містах обласного підпорядкування Харківщини в етнічному складі населення етнічні меншини, крім росіян були в меншості. Найвищим рівень їхньої частки серед усього населення спостерігався у Чугуївській міськраді, а найнижчим – у Люботинській. Асиміляційні процеси у мовному середовищі етнічних меншин, окрім росіян набули значного поширення в усіх міськрадах області, тому не асимільовані за мовою залишалися в меншості. У 4-х міськрадах серед етнічних меншин, окрім росіян російськомовні складали абсолютну більшість, а в інших 2-х міськрадах – відносну більшість. Проте, рівень мовної українізації етнічних меншин, окрім росіян був помітно вищим, ніж рівень мовної українізації росіян у всіх містах обласного підпорядкування.

В етнічному складі населення в усіх 27-ми районах Харківської області етнічні меншини, крім росіян опинилися в меншості. Найвищим рівень їхньої частки серед усього населення був у Кегичівському районі, а найнижчим – у Печенізькому. На відміну від урбаністичного середовища, у мовному середовищі етнічних меншин, окрім росіян у районах області асиміляційні процеси не набули поширення такого значного поширення, бо переважну більшість серед них складали мігранти. Тому, у 6-ти районах не асимільовані за мовою серед них складали абсолютну більшість, а ще в 14-ти районах – відносну більшість. Російськомовні становили абсолютну більшість серед етнічних меншин, окрім росіян у 2-х районах, а ще в 4-х –

відносну більшість. В Ізюмському районі україномовні складали відносну більшість серед етнічних меншин, окрім росіян. У 24-х із 27-ми районів рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян був вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян.

Таким чином, серед усього населення Харківської області, її міського та сільського населення, міста Харкова, усіх 6-ти міст обласного підпорядкування та всіх 27-ми районів етнічні меншини, крім росіян залишалися в меншості, які розселені дисперсно. Етнічні меншини, крім росіян складали меншість серед сукупної чисельності етнічних меншин, а абсолютну більшість становили росіяни. Більшість серед етнічних меншин, окрім росіян у Харківщині складали російськомовні. Однак, рівень частки україномовних серед етнічних меншин, окрім росіян виявився помітно вищим, ніж рівень частки україномовних серед росіян. Чисельність кожної із етнічних меншин, окрім росіян: білорусів, євреїв, вірменів, азербайджанців, грузинів, татар, молдован, в'єтнамців, циганів та поляків, які розселені дисперсно, як і рівень частки серед усього населення Харківщини залишався досить незначним. Харківщина була одним із головних осередків територіального розміщення в Україні для в'єтнамців, грузинів, азербайджанців та євреїв. Не асимільовані за мовою переважали лише серед в'єтнамців, азербайджанців та циганів, а серед євреїв, татар, білорусів, поляків та грузинів російськомовні складали абсолютну більшість, а серед молдован та вірменів – відносну більшість. Однак рівень частки україномовних серед усіх цих етнічних меншин, за винятком іноземців-в'єтнамців виявився вищим, ніж рівень мовної українізації росіян. Переважну більшість серед кожної із цих меншин складали мігранти та їхні нащадки у першому поколінні і зосереджувалися в урбаністичному середовищі Харківщини, насамперед в обласному центрі. Територіальне представництво етнічних меншин, окрім росіян у всіх містах обласного підпорядкування та районах області було доволі незначним.

5. Незважаючи на прикордонний статус Харківщини, у мовному складі її населення домінувало україномовне населення – 53,80% (1 557 980 осіб із 2 895 813 осіб), однак рівень частки українців в етнічному складі населення області, як і їхня чисельність в абсолютних показниках залишалися значно вищими – 70,75% (2 048 699 осіб). Ці відмінності свідчать про збереження у Харківській області інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності України. Попри ці помітні відмінності, як україномовне населення, так і українці становили абсолютну більшість серед усього

населення Харківщини. Тому, головною ознакою етномовного складу населення Харківської області залишається домінування за чисельністю українців та україномовного населення.

Рівень частки Харківщини серед україномовного населення України був дещо нижчим (4,78%), рівень частки області серед українців (5,46%) та усього населення України (6,00%). До того ж, рівень частки україномовного населення у мовному складі населення Харківської області виявився помітно нижчим (53,80%), ніж у мовному складі населення України (67,53%). Серед усього населення Харківщини україномовне населення складало лише дещо більше половини, а серед усього населення України – дві третини. Україномовне населення Харківської області складалося в абсолютній більшості лише з україномовних українців (97,48%), а рівень частки україномовних росіян (2,04%) та україномовних етнічних меншин, окрім росіян (0,48%) був досить незначним.

Досить істотні відмінності у рівні частки україномовного населення у мовному складі населення Харківської області спостерігалися за поселенською мережею. Серед міського населення Харківщини рівень частки україномовного населення виявився істотно нижчим (46,49%), ніж серед сільського населення області (80,12%). Тому, у мовному складі міського населення Харківщини україномовне населення опинилося в меншості, а у мовному складі сільського населення україномовне населення складало абсолютну більшість – 4 із 5-ти.

Рівень частки україномовного населення серед міського населення Харківщини був істотно нижчим (46,49%), ніж рівень частки українців (67,80%). Серед усього населення урбаністичного середовища області україномовне населення опинилося в меншості, на тлі того, що українці становили абсолютну більшість серед міського населення Харківщини. Рівень урбанізації україномовного населення у Харківській області виявився помітно нижчим (67,63%), ніж українців (75,01%) та всього населення (78,26%). Україномовне міське населення області складалося переважно лише з україномовних українців (97,35%), а рівень частки україномовних росіян (1,34%) та україномовних етнічних меншин, окрім росіян (0,92%) був досить незначним.

На відміну від міського населення Харківщини, серед сільського населення значних відмінностей у рівні частки україномовного населення та українців не існувало. Рівень частки україномовного населення серед сільських мешканців області був лише дещо нижчим (80,12%), ніж рівень

частки українців (81,35%). Рівень частки Харківщини серед сільського україномовного населення України не відрізнявся від рівня частки області серед сільських українців України (3,69%). У сільській місцевості Харківщини мешкав кожен 27-й представник сільського україномовного населення та сільський українець України.

Рівень частки сільського населення серед україномовного населення Харківщини був помітно вищим (32,37%), ніж серед українців (24,99%) та серед усього населення області (21,74%). Тобто, сільським мешканцем у Харківщині був кожен 3-й представник україномовного населення, кожен 4-й українець та кожен 5-й представник усього населення області. Україномовне сільське населення Харківщини складалося переважно лише з україномовних українців (97,76%), а рівень частки україномовних росіян (1,69%) та україномовних етнічних меншин, окрім росіян (0,55%) був доволі незначними.

Ще більш істотні відмінності у рівні частки україномовного населення зберігалися у мовному складі населення міста Харкова та населення Харківщини за межами обласного центру. Серед усього населення міста україномовне населення опинилося в меншості (31,77%), а серед усього населення на інших теренах області україномовне населення становило абсолютну більшість (75,89%). Тобто, якщо у мовному складі населення обласного центру україномовне населення не досягало і третини, то серед усього населення області за межами Харкова 3 із 4-х мешканців належали до україномовного населення.

Рівень частки україномовного населення серед усього населення Харкова був майже удвічі нижчим (31,77%), ніж рівень частки українців (60,99%). Тобто, україномовне населення опинилося в меншості серед усього населення обласного центру, а українці становили абсолютну більшість. Рівень частки міста серед україномовного населення області був нижчим (29,56%), ніж серед українців (43,16%) та всього населення Харківщини (50,01%). У Харкові мешкали лише 3 із 10-ти представників україномовного населення, 4 із 5-ти українців та кожен 2-й мешканець області. Україномовне населення міста складалося переважно з україномовних українців (96,84%), а рівень частки україномовних росіян (2,66%) та етнічних меншин, окрім росіян (0,50%) був істотно нижчим.

На відміну від міста Харкова, де україномовне населення опинилося в меншості (46,49%), на інших теренах Харківської області воно складало абсолютну більшість (75,89%). Проте, рівень частки українців серед усього

населення Харківщини за межами обласного центру був ще вищим (80,53%). Рівень частки території Харківщини за межами Харкова серед україномовного населення області досягав 70,44%. Абсолютна більшість україномовного населення Харківщини розселена на теренах області за межами міста. При цьому, рівень частки цих територій області серед українців (56,84%) залишався помітно нижчим, ніж серед усього населення Харківщини (49,99%). В області за межами Харкова зосереджувалося 7 із 10-ти представників україномовного населення, 6 із 10-ти українців та кожен 2-й мешканець Харківщини. Україномовне населення області за межами міста Харкова, складалося в абсолютній більшості з україномовних українців (97,75%), а рівень частки україномовних росіян (1,78%) та україномовних етнічних меншин, окрім росіян (0,47%) залишався незначним.

У мовній структурі 4-х із 6-ти міст обласного підпорядкування Харківщини україномовне населення складало абсолютну більшість, хоча в етнічному складі населення усіх міст українці домінували за чисельністю. Найвищим рівень частки україномовного населення у мовному складі населення був у Люботинській міськраді, а найнижчим – у Чугуївській та Первомайській міськрадах, де україномовне населення залишалося в меншості. У всіх 6-ти містах обласного підпорядкування україномовне населення поступалося за чисельністю українцям. Україномовне населення складалося переважно лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин був незначним, особливо у Чугуївській та Первомайській міськрадах.

В мовному складі населення у 26-ти із 27-ми районах області україномовне населення становило абсолютну більшість, хоча в етнічному складі населення усіх без винятку районів українці домінували за чисельністю. Найвищим рівень частки україномовного населення у мовній структурі населення був у Краснокутському, Сахновщинському, Валківському та Коломацькому, а найнижчим – у Чугуївському, де україномовне населення опинилося в меншості. Рівень частки україномовного населення виявився вищим, ніж рівень частки українців серед усього населення у 15-ти із 27-ми районів, внаслідок того, що рівень мовного зросійщення українців був нижчим, ніж рівень природної мовної українізації етнічних меншин. В інших 11-ти районах області рівень частки україномовного населення серед усього населення залишався нижчим, ніж рівень частки українців. Тому, на відміну від урбаністичного середовища області, насамперед Харкова, у більшості районів області, переважно

віддалених від обласного центру, відновилися природні етномовні процеси, головною ознакою яких стала мовна асиміляція українською більшістю дисперсно розселених поодиноких представників етнічних меншин, включно з росіянами. Однак, україномовне населення складалося переважно з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин був незначним.

Таким чином, у мовному складі населення Харківської області у цілому, її сільського населення, 4-х із 6-ти міст обласного підпорядкування та 26-ти районів україномовне населення складало абсолютну більшість, а серед міського населення за рахунок міста Харкова та 2-х міст обласного підпорядкування, а також 1-го району україномовне населення опинилося в меншості, хоча в етнічному складі населення українці домінували за чисельністю в усіх містах та районах області. Рівень частки україномовного населення у мовному складі населення Харківщини виявився нижчим, ніж у мовному складі населення України. У мовному складі міського населення області україномовне населення опинилося в меншості, а серед сільського населення україномовне населення становило абсолютну більшість. За рівнем зосередження у Харківщині україномовне населення поступалося українцям та всьому населенню. Рівень урбанізації україномовного залишався значно нижчим, ніж українців та всього населення. Переважна більшість україномовного населення Харківщини мешкала не в обласному центрі, а на теренах області за його межами. Тому, в урбаністичному середовищі, насамперед у Харкові спостерігалися помітне збереження наслідків етномовних процесів доби бездержавності України, а в сільській місцевості Харківщини та на теренах області за межами обласного центру такі впливи залишалися незначними. Україномовне населення складалося в абсолютній більшості лише з україномовних українців, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян був досить незначним.

6. У мовному складі населення Харківської області російськомовне населення залишалося в меншості – 44,29% ((1 282 659 осіб із 2 895 813 осіб)), а рівень частки росіян в етнічному складі населення виявився значно нижчим – 25,62% (742 025 осіб). Визначальною ознакою населення Харківщини виявилися істотні відмінності між етнічним та мовним складом якраз за рахунок невідповідності рівня частки росіян та російськомовного населення. Ця невідповідність свідчить про збереження в області інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності

України. Попри ці відмінності російськомовне населення та росіяни опинилися в меншості серед усього населення Харківщини.

Рівень частки Харківської області серед російськомовного населення України був помітно вищим (8,99%), ніж серед усього населення (6,00%) та українців (5,46%). Тому, Харківщина залишається одним із головних осередків територіального розміщення російськомовного населення в Україні, як до речі і росіян. Харківська область поміж усіх областей України за чисельністю в абсолютних показниках російськомовного населення посідала 4-те місце після Донеччини, Луганщини та АР Крим. До того ж, рівень частки російськомовного населення у мовному складі населення Харківської області був значно вищим (44,29%), ніж у мовному складі населення України (29,59%).

Значно відрізнялася також етнічна структура російськомовного та україномовного населення Харківської області. Серед російського населення Харківщини рівень частки російськомовних росіян був значно нижчим (55,33%), ніж рівень частки україномовних українців серед україномовного населення (97,48%). Навпаки, рівень частки російськомовних українців серед російськомовного населення Харківщини виявився істотно вищим (41,24%), ніж рівень частки україномовних росіян серед україномовного населення області (2,04%). Помітно вищим був і рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення (3,43%), порівняно з рівнем частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян (0,48%) серед україномовного населення Харківщини. Тому, якщо російськомовне населення області лише ледве більше, ніж на половину складалося з російськомовних росіян, то україномовне населення складалося майже винятково з україномовних українців.

Істотно відрізнявся рівень частки російськомовного населення у мовній структурі населення Харківської області за поселенською мережею. Рівень частки російськомовного населення серед міського населення Харківщини був майже втричі вищим (51,36%), ніж серед сільського населення (18,85%). Тому, серед міського населення області російськомовне населення складало абсолютну більшість, а серед сільського населення воно опинилося в меншості.

Рівень частки російськомовного населення серед міського населення Харківщини виявився майже вдвічі вищим (51,36%), ніж рівень частки росіян (28,14%). Тому, російськомовне населення становило абсолютну більшість серед міського населення області, а росіяни залишалися в меншості. Ці

відмінності свідчать про найбільш значне збереження в урбаністичному середовищі області інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності України. Тому, Харківщина залишалася одним із головних осередків територіального розміщення міського російськомовного населення в Україні. Рівень частки області серед міського російськомовного населення України був вищим(9,13%), ніж серед усього міського населення(7,02%) та міського україномовного населення (5,58%). До того ж, рівень частки російськомовного населення у мовному складі міського населення Харківщини виявився значно вищим (51,36%), ніж у мовному складі міського населення України (39,50%). Тому, серед міського населення області абсолютну більшість складало російськомовне населення, а серед міського населення України російськомовне населення було в меншості.

Рівень урбанізації російськомовного населення Харківщини виявився значно вищим (90,75%), ніж рівень урбанізації всього населення (78,26%), а особливо україномовного населення (67,63%). В урбаністичному середовищі області зосереджувалися 9 із 10-ти представників російськомовного населення, 4 із 5-ти представників усього населення і лише 2 із 3-х представників україномовного населення Харківщини. Тому якраз урбаністичне середовище залишалося головним осередком територіального розміщення для російськомовного населення та росіян у Харківській області, як і в цілому в Україні..

Етнічна структура міського російськомовного та україномовного населення Харківщини істотно відрізнялася. Серед міського російськомовного населення рівень частки російськомовних росіян виявився істотно нижчим (52,73%), ніж рівень частки україномовних українців серед міського україномовного населення області (97,35%). Натомість, рівень частки російськомовних українців серед міського російськомовного населення області був значно вищим (43,81%), ніж рівень частки україномовних росіян серед міського україномовного населення(2,20%). Помітно вищим залишався рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед міського російськомовного населення Харківщини (3,46%), порівняно з рівнем частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян (0,45%) серед міського україномовного населення області. Тому, якщо міське російськомовне населення Харківщини лише ледве більше, ніж на половину складалося з російськомовних росіян, то міське україномовне населення складалося майже винятково з україномовних українців.

Рівень частки російськомовного населення серед сільського населення Харківщини був дещо вищим (18,85%), ніж рівень частки росіян (16,58%). Тому, як російськомовне населення, так і росіяни залишалися в меншості серед усього сільського населення області. Рівень частки сільського населення серед російськомовного населення Харківщини був помітно нижчим (9,25%), ніж серед росіян (14,07%), усього населення (21,74%) та україномовного населення (32,37%). Тобто, серед російськомовного населення Харківщини лише кожен 11-й був сільським мешканцем, серед росіян – кожен 7-й, серед усього населення області – кожен 5-й, а серед україномовного населення – кожен 3-й.

Рівень частки Харківщини серед сільського російськомовного населення України був помітно вищим (7,82%), ніж рівень частки області серед усього сільського населення України (3,95%) серед україномовного населення (3,69%), але нижчим, ніж серед сільських росіян України (9,51%). Тобто, у сільській місцевості області мешкав кожен 13-й представник сільського російськомовного населення, кожен 25-й сільський мешканець, кожен 27-й представник сільського україномовного населення та кожен 10-й сільський росіянин України. Рівень частки російськомовного населення серед сільського населення Харківщини був майже вдвічі вищим (18,85%), ніж серед сільського населення України (9,51%). Тому, російськомовне населення складало меншість як серед сільських мешканців Харківщини, так і сільського населення в Україні. Проте, серед сільського населення області майже кожен 5-й належав до російськомовного населення, а серед сільських мешканців України – лише кожен 10-й. Рівень частки сільського населення серед російськомовного населення Харківщини був дещо нижчим (9,25%), ніж серед російськомовного населення України (10,63%). Тобто, серед російськомовного населення області лише кожен 11-й був сільським мешканцем, а серед російськомовного населення України – кожен 9-й.

Помітно відрізнялася етнічна структура російськомовного та україномовного сільського населення області. Серед сільського російськомовного населення рівень частки російськомовних росіян був нижчим (8,70%), ніж серед сільського україномовного населення рівень частки україномовних українців (9,76%). Навпаки, рівень частки україномовних росіян серед сільського україномовного населення Харківщини був майже на порядок нижчим (1,69%), ніж рівень частки російськомовних українців серед міського російськомовного населення (16,01%). Серед сільського україномовного населення області лише кожен

59-й належав до україномовних росіян, а серед сільського російськомовного населення кожен 6-й був російськомовним українцем. Значно вищим був рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед сільського російськомовного населення (3,21%), ніж рівень частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед сільського україномовного населення (0,55%). Серед сільського російськомовного населення кожен 31-й представник належав до російськомовних меншин, окрім росіян, а серед сільського україномовного населення лише кожен 182-й належав до україномовних меншин, окрім росіян.

Зберігалися досить істотні відмінності у рівні частки російськомовного населення у мовній структурі населення Харкова та теренів області за межами обласного центру. Серед усього населення міста рівень частки російськомовного населення виявився помітно вищим (65,86%), ніж серед усього населення інших теренів області (22,67%). Тобто, серед усього населення обласного центру російськомовне населення становило абсолютну більшість (2 із 3-х мешканців), а серед усього населення в області за межами міста лише кожен 4-й належав до російськомовного населення. Рівень частки російськомовного населення серед усього населення Харкова був майже вдвічі вищим (65,86%), ніж рівень частки росіян в етнічному складі населення міста (34,25%). Визначальною ознакою населення міста залишалися значні відмінності між мовним та етнічним складом. Тобто, хоча росіяни опинилися в меншості серед усього населення Харкова – кожен 3-й, російськомовне населення становило абсолютну більшість – 2 із 3-х мешканців міста. Ці відмінності свідчать про найбільш істотне збереження в обласному центрі інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності України. До того ж, Харків посідав 2-ге місце за чисельністю російськомовного населення поміж усіх міст України після Донецька.

Обласний центр залишався найбільшим осередком територіального розміщення російськомовного населення у Харківщині. Рівень частки Харкова серед російськомовного населення області виявився значно вищим (74,45%), ніж серед усього населення Харківщини (50,01%), а особливо серед україномовного населення (29,56%). Тобто, у Харкові зосереджувалися 3 із 4-х представників російськомовного населення області, кожен 2-й мешканець і лише 3 із 10-ти представників україномовного населення Харківщини. Рівень частки російськомовного населення серед усього населення міста Харкова був істотно вищим (65,86%), ніж цей рівень серед усього населення Харківщини (44,29%). Тому, якщо у мовному складі

населення Харкова російськомовне населення становило абсолютну більшість, то у мовному складі населення Харківської області російськомовне населення залишалися в меншості.

Істотно відрізнялася й етнічна структура російськомовного та україномовного населення у Харкові. Серед російськомовного населення обласного центру рівень частки російськомовних росіян був значно нижчим (50,66%), ніж серед україномовного населення міста рівень частки україномовних українців (96,84%). Рівень частки російськомовних українців серед російськомовного населення Харкова був істотно вищим (45,80%), ніж рівень частки україномовних росіян серед україномовного населення (2,66%). Тобто, якщо серед російськомовного населення Харкова більше 4-х із 10-ти належали до російськомовних українців, то серед україномовного населення лише кожен 38-й представник був україномовним росіянином. Значно вищим був і рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення Харкова (3,54%), порівняно з рівнем частки україномовних етнічних меншин, окрім росіян серед україномовного населення міста (0,50%). Серед російськомовного населення Харкова кожен 28-й належав до російськомовних етнічних меншин, окрім росіян, а серед україномовного населення обласного центру лише кожен 200-й належав до україномовних етнічних меншин, окрім росіян.

Серед усього російськомовного населення Харківщини рівень частки теренів області за межами Харкова виявився істотно нижчим (25,57%), ніж серед усього населення області (49,99%), а особливо серед україномовного населення (70,44%). Тобто, лише кожен 4-й представник російськомовного населення Харківщини мешкав за межами обласного центру, майже половина усіх мешканців та 7 із 10-ти представників україномовного населення області.

Істотно відрізнялася етнічна структура російськомовного та україномовного населення області за межами Харкова. Рівень частки російськомовних росіян серед російськомовного населення цих теренів області був значно нижчим (68,94%), ніж рівень частки україномовних українців серед україномовного населення (97,75%). Серед російськомовного населення області за межами міста 2 із 3-х представників належали до російськомовних росіян, а україномовне населення складалося переважно з україномовних українців. Рівень частки російськомовних українців серед російськомовного населення Харківщини за межами обласного центру був значно вищим (27,94%), ніж рівень частки україномовних росіян серед україномовного населення (1,78%). Серед російськомовного населення цих

теренів області кожен 4-й був російськомовним українцем, а серед україномовного населення лише кожен 56-й був україномовним росіянином. Помітно вищим був рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян серед російськомовного населення області за межами Харкова (3,12%), ніж рівень частки україномовних меншин, окрім росіян серед україномовного населення (0,47%). Серед російськомовного населення кожен 32-й представник належав до етнічних меншин, окрім росіян, а серед україномовного населення – кожен 213-й представник належав до етнічних меншин, окрім росіян.

У мовній структурі населення Чугуївської та Первомайської міськрадросійськомовне населення складало абсолютну більшість, а в інших 4-х містах російськомовне населення залишалося в меншості, хоча в етнічному складі населення усіх без винятку росіяни опинилися в меншості. В усіх 6-ти містах обласного підпорядкування чисельність російськомовного населення була більшою, ніж чисельність росіян. У мовному складі населення 26-ти із 27-ми районах області російськомовне населення складали меншість, і лише в 1-му (Чугуївському) районі російськомовне населення домінували за чисельністю, хоча в етнічному складі населення усіх районів росіяни залишалися в меншості. У 18-ти районах рівень частки російськомовного населення залишався вищим, ніж рівень частки росіян. І, навпаки, у 9-ти районах, переважно віддалених від Харкова російськомовне населення за чисельністю поступалося росіянам.

Отже, у мовному складі населення Харківщини у цілому, її сільського населення, 4-х із 6-ти міст обласного підпорядкування та 26-ти районів російськомовне населення опинилося в меншості, а серед міського населення області, міста Харкова, 2-х міст обласного підпорядкування та 1-го району російськомовне населення складало абсолютну більшість, хоча в етнічному складі населення росіяни залишалися в меншості. Рівень частки російськомовного населення у мовному складі населення Харківщини виявився значно вищим, ніж у мовному складі населення України. Тому Харківська область слугувала одним із головних осередків територіального розміщення російськомовного населення в Україні. За рівнем зосередження у Харківщині російськомовне населення переважало україномовне населення та все населення. У мовному складі міського населення Харківщини російськомовне населення становило абсолютну більшість, а серед сільського населення російськомовне населення залишалося в меншості. На відміну від україномовного населення, абсолютна більшість російськомовного населення

зосереджувалася в урбаністичному середовищі області, насамперед у Харкові. Обласний центр залишався головним осередком територіального розміщення російськомовного населення у Харківщині. Серед усього населення Харкова російськомовне населення становило абсолютну більшість, а серед усього населення в області за межами міста російськомовне населення залишалося в меншості. Тому, у міському середовищі, насамперед у Харкові, зберігалися інерційні впливи етномовних процесів доби бездержавності України, а в сільській місцевості Харківщини та на теренах області за межами обласного центру такі впливи були незначними. Переважну більшість серед російськомовного населення складали російськомовні росіяни, однак досить значним виявився рівень частки російськомовних українців, дещо нижчим був рівень частки російськомовних етнічних меншин, окрім росіян, на відміну від україномовного населення, яке складалося майже винятково лише з українців, а рівень частки україномовних росіян та україномовних етнічних меншин, окрім росіян виявився доволі незначним.

Таким чином, як свідчить аналіз статистичних матеріалів Всеукраїнського перепису населення 2001 року, в етномовному складі населення Харківської області абсолютну більшість становили українці та україномовне населення, а етнічні меншини залишалися в меншості. Однак, у Харківщині, насамперед в її урбаністичному середовищі спостерігалось збереження інерційних впливів етномовних процесів доби бездержавності України. За часів бездержавності українці опинилися в становищі підпорядкованої етнічної більшості, а домінантне становище посідала російська етнічна меншина. Ключовою ознакою етномовних процесів радянської доби в Україні, у тому числі й у Харківщині, стала заміна українців та україномовного населення на росіян та російськомовне населення. Ці зміни стали наслідком не лише міграційних процесів: масового заселення росіянами України на тлі масового переселення українців за її межі, але й результатом асиміляційних процесів: мовної та етнічної асиміляції українців. Тому переважну більшість серед росіян у Харківщині, як і в цілому в Україні, є мігрантами та їхніми нащадками у першому поколінні.

Свідченням домінантного становища російської етнічної меншини в добу бездержавності України стало і те, що представники дисперсно розселених етнічних меншин, окрім росіян зазнавали не природної мовної українізації, а

масового мовного зросійщення. Натомість, навіть в умовах дисперсного розселення росіяни фактично не зазнавали природної мовної асиміляції з боку української етнічної більшості. Найбільш активно процеси мовного зросійщення українців за добу бездержавності України охопили урбаністичне середовище, насамперед великі міста східних та південних областей, у тому числі і Харків. За часів незалежності України відновилися природні етномовні процеси у Харківській області. Однак, найбільше це проявилось серед сільського населення Харківщини, насамперед у районах віддалених від обласного центру.

До сих пір не втратили актуальності слова академіка Дмитра Івановича Багалія, оприлюднені ще 100 років тому в «Історії Слобідської України»: «Українська культура нехай шириться поміж українцями і хай про її поширення турбуються й піклуються діти України – усі, хто любить свій нарід і бажає йому добра, бо чужі за це не візьмуться. Нехай усім народам живеться вільно на Україні, але нехай нові поселенці на Україні пам'ятають, що не може бути зневажений на своїй рідній землі (як се було раніше) той український нарід, котрий заселив її, захистив од ворогів і довгі часи поливав своїм трудовим потом» [12, С. 230].

ЛІТЕРАТУРА

1. *Борисенко В.К.* Етнічний склад населення України. Українська етнологія / За ред. *В.К. Борисенко*. К.: Либідь, 2007. С. 60–69.; *Борисенко В.К.* Міф про поліетнічність України. Пам'ять століть. 2002. № 2. С. 3–7.
2. *Дністрянський М.С.* Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики., Львів: Літопис, 2006. 490 с.
3. *Євтух В.Б.* Етносуспільні процеси в Україні: можливості наукових інтерпретацій. К.: Стилос, 2004. 243 с.; Етнонаціональна структура українського суспільства / *В.Б. Євтух, В.П. Трощинський, К.Ю. Галушко, К.О. Чернова*. К.: Наук. думка, 2004. 344 с. *Євтух В.Б.* Етнічний довідник. К.: Фенікс, 2012. 396 с.
4. *Крисаченко В.С.* Динаміка населення: популяційні, етнічні та глобальні виміри. К.: НІСД, 2005. 368 с.
5. *Лозинський Р.М.* Мовна ситуація в Україні (суспільно-географічний погляд). Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. 503 с.
6. *Масенко Л.Т.* Мова і суспільство: постколоніальний вимір. К.: Вид. дім «КМА», 2004. 163 с.; *Масенко Л.Т.* Суржик: між мовою і язиком. К.: Вид. дім «КМА», 2011. 135 с.; Українська мова у ХХ сторіччі – історія лінгвоциту. Документи і матеріали / За ред. *Л.Т. Масенко*. К.: Вид. дім «КМА», 2005. 399 с.; *Масенко Л.Т.* Мова радянського тоталітаризму. К.: Вид-во «Кліо», 2017. 240 с.
7. *Наулко В.І.* Хто і відколи живе в Україні. К.: Гол. спец. ред. літ. мовами нац. меншин України, 1998. 80 с.; Етнонаціональні процеси в Україні: історія та сучасність / *О.Б. Берештейн, Н.А. Зіневич, В.Т. Зінич, Т.Р. Кияк, В.М. Кривцова, В.І. Наулко*; за ред. *В. Наулка*. К.: Гол. спец. ред. літ. мовами нац. меншин України, 2001. 423 с.
8. *Огульчанський Ю.А.* Етнічна структура українського суспільства: уявні та дійсні проблеми. К.: Вид. дім «КМА», 2006. 68 с.
9. *Радевич-Винницький Я.К.* Двомовність в Україні: теорія, історія, мово вживання. К. Дрогобич: Посвіт, 2011. 592 с.
10. *Романцов В.О.* Український етнос: на одвічних землях. К.: Вид-во ім. О. Теліги, 2004. 200 с.
11. *Сергійчук В.І.* Етнічні межі та державний кордон України. К.: Українська Вид. Спілка, 2000. 415 с.
12. *Багалій Д.І.* Історія Слобідської України. Х.: Дельта, 1993. 256 с.
13. *Скляр В.М.* Етнічний склад населення України 1959–1989 рр.: етномовні наслідки російщення. К.: Просвіта, 2008. 392 с.; *Скляр В.М.* Етномовні процеси в українському просторі: 1989–2001 рр. Харків: Ексклюзив, 2009. 546 с.; *Скляр В.М.* Українське прикордоння: етномовна структура населення за матеріалами перепису 2001 року. Харків: ФОП Панов А.М., 2017. 414 с.
14. Національний склад населення України та його мовні ознаки за даними Всеукраїнського перепису населення 2001 року / За ред. *О.Г. Осауленка*. К.: Держкомстат України, 2003. 246 с.; Архів Держкомстат України.

ДОДАТКИ

ТАБЛИЦІ

1. Населення України.
2. Міське населення України.
3. Сільське населення України.
4. Населення Харківської області.
5. Міське населення Харківської області.
6. Сільське населення Харківської області.
7. Населення міста Харкова.
8. Населення Харківської області за межами міста Харкова.
9. Населення Харківської агломерації.
10. Населення Харківської області за межами Харківської агломерації.
11. Населення Лозівської міськради.
12. Населення міста Лозової.
13. Населення інших населених пунктів Лозівської міськради.
14. Населення Куп'янської міськради.
15. Населення міста Куп'янська.
16. Населення інших населених пунктів Куп'янської міськради.
17. Населення міста Ізюма.
18. Населення Чугуївської міськради.
19. Населення міста Чугуєва.
20. Населення інших населених пунктів Чугуївської міськради.
21. Населення Первомайської міськради.
22. Населення міста Первомайська.
23. Населення інших населених пунктів Первомайської міськради.
24. Населення Люботинської міськради.
25. Населення міста Люботина.
26. Населення інших населених пунктів Люботинської міськради.
27. Населення Харківського району.
28. Населення міста Мерефи.
29. Населення міста Південного.
30. Населення інших населених пунктів Харківського району.
31. Населення Дергачівського району.
32. Населення міста Дергачі.
33. Населення інших населених пунктів Дергачівського району.
34. Населення Балаклейського району.
35. Населення міста Балаклєї.

36. Населення інших населених пунктів Балаклейського району.
37. Населення Зміївського району.
38. Населення міста Змійова.
39. Населення інших населених пунктів Зміївського району.
40. Населення Вовчанського району.
41. Населення міста Вовчанська.
42. Населення інших населених пунктів Вовчанського району.
43. Населення Чугуївського району.
44. Населення Красноградського району.
45. Населення міста Краснограда.
46. Населення інших населених пунктів Красноградського району.
47. Населення Богодухівського району.
48. Населення міста Богодухова.
49. Населення інших населених пунктів Богодухівського району.
50. Населення Нововодолазького району.
51. Населення Валківського району.
52. Населення міста Валки.
53. Населення інших населених пунктів Валківського району.
54. Населення Лозівського району.
55. Населення Золочівського району.
56. Населення Краснокутського району.
57. Населення Барвінківського району.
58. Населення міста Барвінкове.
59. Населення інших населених пунктів Барвінківського району.
60. Населення Куп'янського району.
61. Населення Великобурлуцького району.
62. Населення Сахновщинського району.
63. Населення Близнюківського району.
64. Населення Кегичівського району.
65. Населення Шевченківського району.
66. Населення Дворічанського району.
67. Населення Ізюмського району.
68. Населення Борівського району.
69. Населення Первомайського району.
70. Населення Зачепилівського району.
71. Населення Печенізького району.
72. Населення Коломацького району.

Таблиця 1. **Населення України:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12) (29 962 населених пунктів: 490 районів, 456 міст: 27 міст (обласні центри та міста зі спеціальним статусом), 149 міст обласного підпорядкування, 280 міст районного підпорядкування; 889 селищ міського типу; 28 619 сільських населених пунктів

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	48 248 902	41 093 957	32 577 468	14 273 670	100,00			85,18	67,53	29,59	100,00	100,00
українці	37 541 693	31 970 728	31 970 728	5 544 729	77,82			85,16	85,16	14,77	98,14	38,85
етнічні меншини	10 510 570	9 123 229	606 740	8 728 941	21,78	100,00		86,80	5,77	83,05	1,86	61,15
росіяни	8 334 141	7 993 832	328 152	7 993 832	17,28	79,29		95,92	3,94	95,92	1,01	56,00
етнічні меншини, крім росіян	2 176 429	1 129 229	278 588	735 109	4,90	20,71	100,00	51,89	12,80	33,78	0,85	5,15
білоруси	275 763	54 573	48 202	172 251	0,57	2,62	12,67	19,79	17,48	62,46	0,15	1,21
молдовани	258 619	181 124	27 775	45 607	0,54	2,46	11,88	70,04	10,74	17,63	0,09	0,32
кримські татари	248 193	228 373	184	15 208	0,51	2,36	11,40	92,01	0,07	6,13	0,00...	0,11

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
болгари	204 574	131 237	10 277	62 067	0,42	1,95	9,40	64,15	5,02	30,34	0,03	0,43
угорці	156 566	149 431	5 367	1 513	0,32	1,49	7,19	95,44	3,43	0,97	0,02	0,01
румуни	150 989	138 522	9 367	2 297	0,31	1,44	6,94	91,74	6,20	1,52	0,03	0,02
поляки	144 130	18 660	102 268	22 495	0,30	1,37	6,62	12,95	70,96	15,61	0,31	0,16
євреї	103 591	3 213	13 924	85 964	0,21	0,99	4,76	3,10	13,44	82,98	0,04	0,60
вірмени	99 894	50 363	5 798	43 105	0,21	0,95	4,59	50,42	5,80	43,11	0,02	0,30
греки	91 548	5 829	4 359	80 992	0,19	0,87	4,21	6,37	4,76	88,47	0,01	0,57
татари	73 304	25 770	3 310	43 060	0,15	0,70	3,36	35,15	4,52	58,74	0,01	0,30
цигани	47 587	21 266	10 039	6 378	0,10	0,45	2,19	44,69	21,10	13,40	0,03	0,04
азербайджанці	45 176	23 958	3 224	16 968	0,09	0,43	2,08	53,03	7,14	37,56	0,01	0,12
грузини	34 199	12 539	2 818	18 589	0,07	0,33	1,57	36,66	8,24	54,36	0,01	0,13
німці	33 302	4 056	7 360	21 549	0,07	0,32	1,53	12,18	22,10	64,71	0,02	0,15
гагаузи	31 923	22 822	1 102	7 232	0,07	0,30	1,47	71,49	3,45	22,65	0,00...	0,05
етнічне походження не вказано	188 639				0,40							

Таблиця 2. **Міське населення України:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура міського населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), рівень урбанізації усього населення (13), рівень урбанізації населення з власними національними мовами (14), рівень урбанізації україномовного населення (15), рівень урбанізації російськомовного населення (16)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	32 290 729	25 849 484	18 894 536	12 756 184	100,0			80,05	58,51	39,50	100,0	100,0	66,94	62,90	58,00	89,37
українці	23 658 227	18 467 593	18 467 593	5 169 229	73,27			78,06	78,06	21,85	97,74	40,52	63,02	57,76	57,76	93,23
етнічні меншини	8 446 738	7 381 891	7 426 943	7 586 955	26,15	100,0		87,39	5,05	89,82	2,26	59,48	80,36	80,91	70,37	86,92
росіяни	7 236 704	6 973 564	6 252 539	6 973 564	22,41	85,67		96,36	3,49	96,36	1,34	54,67	86,83	87,24	76,96	87,24
етнічні меншини, крім росіян	1 210 034		174 404	613 391	3,74	14,33	100,0	33,75	14,41	50,69	0,92	4,81	55,60	56,15	44,40	63,85
білоруси	214 635	36 947	26 874	150 224	0,66	2,54	17,74	17,21	12,52	69,99	0,14	1,18	77,83	67,70	55,75	87,21
євреї	102 085	3 135	13 378	85 109	0,32	1,21	8,44	3,07	13,10	83,27	0,07	0,67	98,55	97,57	96,08	99,01
поляки	99 646	11 780	67 278	20 128	0,31	1,18	8,23	11,82	67,52	20,20	0,36	0,16	69,14	63,13	65,79	89,48

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
болгари	84 483	28 907	6 431	48 873	0,26	1,00	6,98	34,22	7,61	57,85	0,03	0,38	41,30	22,03	62,58	78,74
кримські татари	84 116	74 944	95	7 110	0,26	1,00	6,95	89,10	0,11	8,45	0,00...	0,06	33,89	32,82	51,63	46,75
вірмени	79 145	36 006	3 937	38 745	0,25	0,94	6,54	45,49	4,97	48,95	0,02	0,30	79,23	71,49	67,90	89,89
молдовани	73 593	28 288	10 224	34 371	0,23	0,87	6,08	38,44	13,89	46,70	0,05	0,27	28,46	15,62	36,81	75,36
греки	61 873	2 868	2 828	56 012	0,19	0,73	5,11	4,64	4,57	90,53	0,01	0,44	67,59	49,20	64,88	69,16
татари	58 954	17 461	2 431	38 552	0,18	0,70	4,87	29,62	4,12	65,39	0,01	0,30	80,42	67,76	73,44	89,53
угорці	56 611	51 215	3 944	1 303	0,18	0,67	4,68	90,47	6,97	2,30	0,02	0,01	35,16	34,27	73,49	86,12
азербайджанці	36 849	19 131	2 226	15 026	0,11	0,44	3,05	51,92	6,04	40,78	0,01	0,12	81,57	79,85	69,04	88,55
цигани	33 432	16 959	7 273	5 561	0,10	0,40	2,76	50,73	21,75	16,63	0,04	0,04	70,25	79,75	72,45	87,19
румуни	32 401	26 127	4 200	1 868	0,10	0,38	2,68	80,64	12,96	5,77	0,02	0,01	21,46	18,86	44,84	81,32
грузини	29 836	10 634	2 103	16 913	0,09	0,35	2,27	35,64	7,05	56,69	0,01	0,13	87,24	84,81	74,63	90,98
німці	24 605	2 825	4 865	16 649	0,08	0,29	1,76	11,48	19,77	67,67	0,03	0,13	73,88	69,65	66,10	77,26
гагаузи	8 554	3 098	450	4 808	0,03	0,10	0,71	32,22	5,26	56,21	0,00...	0,04	26,80	13,57	40,83	66,48
етнічне походження не вказано	185 764				0,58								98,48			

Таблиця 3. **Сільське населення України:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура сільського населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка сільського населення усього населення (13), частка сільського населення серед населення з власними національними мовами (14), частка сільського населення серед україномовного населення (15), частка сільського населення серед російськомовного населення (16)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	15 950 173	15 244 473	13 682 932	1 517 486	100,0			95,58	85,79	9,51	100,0	100,0	33,06	37,10	42,00	10,63
українці	13 883 466	13 503 135	13 503 135	1 375 500	87,04			97,26	97,26	2,70	98,69	24,72	36,98	42,24	42,24	6,77
етнічні меншини	2 063 832	1 741 338		1 141 986	12,94	100,0		84,37	8,71	55,33	1,31	75,26	19,64	19,09	29,43	13,08
росіяни	1 097 437	1 020 268	75 613	1 020 268	6,88	53,17		92,97	6,89	92,97	0,55	67,24	13,17	12,76	23,04	12,76
етнічні меншини, крім росіян	966 395	721 070	104 184	121 718	6,06	46,83	100,0	74,61	10,78	12,60	0,76	8,02	44,40	63,85	37,40	16,56
молдовани	185 026	152 836	17 551	11 236	1,16	8,97	19,15	82,60	9,49	6,07	0,13	0,74	71,54	84,38	63,19	24,64
кримські татари	164 077	153 429		8 098	1,03	7,95	16,98	93,51	0,05	4,94	0,00...	0,53	66,11	67,18	48,37	53,25
болгари	120 091	102 330	3 846	13 194	0,75	5,82	12,43	85,21	3,20	10,99	0,03	0,87	58,70	77,97	37,42	21,26

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
румуни	118 588	112 395	5 167	4 429	0,74	5,75	12,27	94,78	4,36	0,36	0,04	0,03	78,54	81,14	55,16	18,68
угорці	99 955	98 216	1 423	2 210	0,63	4,84	10,34	98,26	1,42	0,21	0,01	0,01	63,84	65,73	26,51	13,88
білоруси	61 128	17 626	21 328	22 027	0,38	2,96	6,33	28,83	34,89	36,03	0,16	1,45	22,17	32,30	44,25	12,79
поляки	44 484	6 880	34 990	2 367	0,28	2,16	4,60	15,47	78,66	5,32	0,26	0,16	30,86	36,87	34,21	10,52
греки	29 675	2 961	1 531	24 980	0,19	1,44	3,07	9,98	5,16	84,18	0,01	1,65	32,41	50,80	35,12	30,84
гагаузи	23 369	19 724	2 652	2 434	0,15	1,13	2,41	84,40	2,79	10,42	0,00...	0,16	73,20	86,43	59,17	33,52
вірмени	20 749	14 357	1 861	4 360	0,13	1,01	2,15	69,19	8,97	21,01	0,01	0,29	20,77	28,51	32,10	10,11
татари	14 350	8 309	4 879	4 508	0,09	0,70	1,48	57,90	6,13	31,41	0,00...	0,30	19,55	32,24	26,56	10,47
цигани	14 155	4 307	2 766	8 817	0,09	0,69	1,46	30,43	19,54	5,77	0,02	0,05	29,75	20,25	27,55	12,81
німці	8 697	1 231	2 495	4 900	0,05	0,42	0,90	14,15	28,69	56,34	0,02	0,32	26,12	30,35	33,90	22,74
азербайджанці	8 327	4 827	998	1 942	0,05	0,40	0,86	57,97	11,99	23,32	0,01	0,13	18,43	20,15	30,96	11,45
грузини	4 363	1 905	715	1 676	0,03	0,21	0,45	43,66	16,39	38,41	0,00...	0,11	12,76	15,19	25,37	9,02
євреї	1 506	78	546	855	0,01	0,07	0,16	5,18	35,25	56,77	0,00...	0,06	1,45	2,43	3,92	0,99
етнічне походження не вказано	2 875				0,02								1,52			

Таблиця 4. **Населення Харківської області:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка усього населення Харківської області серед загальної чисельності населення України (13), частка населення з власними національними мовами Харківської області серед загальної чисельності населення з власними національними мовами України (14), частка україномовного населення Харківської області серед загальної чисельності україномовного населення України (15), частка російськомовного населення Харківської області серед загальної чисельності російськомовного населення України (16), (1 761 населений пункт: 17 міст (обласний центр, 6 міст обласного підпорядкування, 10 міст районного підпорядкування), 61 селище міського типу, 1 683 сільські населені пункти)

564

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	2 895 813	2 253 514	1 557 980	1 282 659	100,0			77,82	53,80	44,29	100,0	100,0	6,00	5,48	4,78	8,99
українці	2 048 699	1 518 763	1 518 763	528 914	70,75			74,13	74,13	25,81	97,48	41,24	5,46	4,75	4,75	9,54
етнічні меншини	819 732	734 751	39 217	753 745	28,31	100,0		89,63	4,78	91,95	2,52	58,76	7,92	8,05	6,46	8,64
росіяни	742 025	709 686	31 724	709 686	25,62	90,52		95,64	4,28	95,64	2,04	55,33	8,90	8,88	9,65	8,88
етнічні меншини, крім росіян	77 707	25 065	7 493	44 059	2,68	9,48	100,0	32,26	9,64	56,70	0,48	3,43	3,57	2,22	2,69	5,99
білоруси	14 752	3 345	2 511	8 860	0,51	1,80	18,98	22,67	17,02	60,06	0,16	0,69	5,35	6,13	5,21	5,14
євреї	11 576			10 821	0,40	1,41	14,90	1,33	4,96	93,48	0,04	0,84	11,17	4,79	4,12	12,59

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
вірмени	11 157	5 096	536	5 480	0,39	1,36	14,36	45,68	4,80	49,12	0,03	0,43	11,17	10,12	9,24	12,71
азербайджанці	5 684	3 250	275	2 123	0,20	0,69	7,31	57,18	4,84	37,35	0,02	0,17	12,58	13,56	8,53	12,51
грузини	4 408	1 792	265	2 332	0,15	0,54	5,67	40,65	6,01	52,90	0,02	0,18	12,89	14,29	9,40	12,55
татари	4 198	827	224	3 121	0,14	0,51	5,40	19,70	5,34	74,34	0,01	0,24	5,73	3,21	6,77	7,25
молдовани	2 462	790	508	1 114	0,08	0,30	3,17	32,09	20,63	45,25	0,03	0,09	0,95	0,44	1,83	2,44
в'єтнамці	2 440	2 399	1	38	0,08	0,30	3,14	98,32	0,04	1,56	0,00...	0,00...	63,38	65,88	3,45	23,17
цигани	2 325	1 451	379	467	0,08	0,28	2,99	62,41	16,30	20,09	0,02	0,04	4,89	6,82	3,78	7,32
поляки	1 936	143	721	1 038	0,07	0,24	2,49	7,39	37,24	53,62	0,05	0,08	1,34	0,77	0,71	4,61
німці	1 454	98	251	1 105	0,05	0,18	1,87	6,74	17,26	76,00	0,02	0,09	4,37	2,42	1,16	5,13
болгари	1 071	195	137	735	0,04	0,13	1,38	18,21	12,79	68,63	0,01	0,06	0,52	0,15	1,33	1,18
греки	1 037	83	124	812	0,04	0,13	1,33	8,00	11,96	78,30	0,01	0,06	1,13	1,42	2,84	1,00
етнічне походження не вказано	27 382				0,95								14,52			

Таблиця 5. **Міське населення Харківської області:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура міського населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка міського населення Харківської області серед загальної чисельності міського населення України (13), частка міського населення з власними національними мовами Харківської області серед загальної чисельності міського населення з власними національними мовами України (14), частка міського україномовного населення Харківської області серед загальної чисельності міського україномовного населення України (15), частка міського російськомовного населення Харківської області серед загальної чисельності міського російськомовного населення України (16), рівень урбанізації усього населення Харківської області (17), рівень урбанізації населення з власними національними мовами Харківської області (18), рівень урбанізації україномовного населення Харківської області (19), рівень урбанізації російськомовного населення Харківської області (20)

566

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	2 266 401	1 659 220	1 053 717	1 164 010	100,0			73,21	46,49	51,36	100,0	100,0	7,02	6,42	5,58	9,13	78,26	73,63	67,63	90,75
українці	1 536 698	1 025 779	1 025 779	1 509 922	67,80			66,75	66,75	33,18	97,35	43,81	6,50	5,55	5,55	9,86	75,01	67,54	67,54	96,41
етнічні меншини	703 174	633 441	27 938	654 088	31,03	100,0		90,08	3,97	93,02	2,65	56,19	8,45	8,58	6,54	8,62	85,78	86,21	71,24	86,78
росіяни	637 659	613 845	23 207	613 845	28,14	90,68		96,27	3,64	96,27	2,20	52,73	8,81	8,80	9,19	8,80	85,93	86,49	73,15	86,49
етнічні меншини, крім росіян	65 515	19 596	4 731	40 243	2,89	9,32	100,0	29,91	7,22	61,43	0,45	3,46	5,41	4,80	2,71	6,56	84,31	78,18	63,14	91,34
євреї	11 486	152	551	10 757	0,51	1,63	17,53	1,32	4,80	93,65	0,05	0,92	11,25	4,85	4,12	12,64	99,22	98,70	95,99	99,41

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
білоруси	11 036	1 890	1 291	7 827	0,49	1,57	16,84	17,13	11,70	70,92	0,12	0,67	5,14	5,12	4,80	5,21	77,86	56,50	51,41	88,34
вірмени	9 427	3 954	374	5 070	0,42	1,34	14,39	41,94	3,97	53,78	0,04	0,44	11,91	10,98	9,50	13,09	84,49	77,59	69,78	92,52
азербайджанці	4 668	2 532	182	1 929	0,21	0,66	7,13	54,24	3,90	41,32	0,02	0,17	12,67	13,24	8,18	12,84	82,13	77,91	66,18	90,86
татари	3 804	751	179	2 857	0,17	0,54	5,81	19,74	4,71	75,11	0,02	0,25	6,45	4,30	7,36	7,41	90,61	90,81	79,91	91,54
грузини	3 802	1 558	195	2 036	0,17	0,54	5,80	40,98	5,13	53,55	0,02	0,17	12,74	14,65	9,27	12,04	86,25	86,94	73,58	87,31
в'єтнамці	2 433	2 395	1	35	0,11	0,35	3,71	98,44	0,04	1,44	0,00..	0,00..	63,59	66,05	3,70	22,29	99,71	99,83	100,0	92,10
цигани	1 913	1 238	271	397	0,08	0,27	2,92	64,72	14,17	20,75	0,02	0,03	5,72	7,30	3,73	7,14	82,28	85,32	71,50	85,01
поляки	1 635	117	535	961	0,07	0,23	2,50	7,16	32,72	58,78	0,05	0,08	1,64	0,99	0,80	4,77	84,45	81,82	74,20	92,58
молдовани	1 541	392	229	872	0,07	0,22	2,35	25,44	14,86	56,59	0,02	0,07	2,09	1,39	2,24	2,54	62,59	49,62	45,08	78,28
німці	1 101	69	153	879	0,05	0,16	1,68	6,27	13,90	79,84	0,01	0,08	4,47	2,44	3,14	5,28	75,72	70,41	60,96	79,55
араби	978	800	7	120	0,04	0,14	1,49	81,80	0,72	12,27	0,00..	0,01	15,89	20,09	1,06	10,32	99,29	99,26	100,0	99,17
греки	953	75	107	754	0,04	0,14	1,45	7,87	11,23	79,12	0,01	0,06	1,54	2,62	3,78	1,35	91,90	90,36	86,29	92,86
болгари	953	163	103	684	0,04	0,14	1,45	17,10	10,81	71,77	0,01	0,06	1,13	0,44	0,38	1,40	88,98	83,59	75,18	93,06
етнічне походження не вказано	26 529				1,17												96,88			

Таблиця 6. **Сільське населення Харківської області:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура сільського населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка сільського населення Харківської області серед загальної чисельності сільського населення України (13), частка сільського населення з власними національними мовами Харківської області серед загальної чисельності сільського населення з власними національними мовами України (14), частка сільського україномовного населення Харківської області серед загальної чисельності україномовного сільського населення України (15), частка сільського російськомовного населення Харківської області серед загальної чисельності російськомовного сільського населення України (16), частка сільського населення усього населення Харківської області (17), частка сільського населення серед населення з власними національними мовами Харківської області (18), частка сільського населення серед україномовного населення Харківської області (19), частка сільського населення серед російськомовного населення Харківської області (20)

568

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	629 412	594 294	504 263	118 649	100,0			94,42	80,12	18,85	100,0	100,0	3,95	3,90	3,69	7,82	21,74	26,37	32,37	9,25
українці	512 001	492 984	492 984	18 992	81,35			96,29	96,29	3,71	97,76	16,01	3,69	3,65	3,65	5,06	24,99	32,46	32,46	3,59
етнічні меншини	117 276	101 310	11 279	99 657	18,63	100,0		86,39	9,62	84,98	2,24	83,99	5,68	5,82	6,27	8,73	13,86	13,79	28,76	13,22
росіяни	104 366	95 841	8 517	95 841	16,58	88,99		91,83	8,16	91,83	1,69	80,78	9,51	9,39	11,26	9,39	14,07	13,51	26,85	13,51
етнічні меншини, крім росіян	12 910	5 469	2 762	3 816	2,05	11,01	100,0	42,36	21,39	29,56	0,55	3,21	1,33	0,76	2,65	3,14	12,41	21,82	36,86	8,66
білоруси	3 716	1 455	1 220	1 033	0,59	3,17	28,78	39,16	32,83	27,80	0,24	0,87	6,08	8,25	5,72	4,69	22,14	43,50	48,59	11,66
вірмени	1 730	1 142			0,27	1,48	13,40	66,01	9,36	23,70	0,03	0,35	8,34	7,95	8,70	9,40	15,51	22,41	30,22	7,48

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
азербайджанці	1 016	718	93	194	0,16	0,87	7,87	70,67	9,15	19,09	0,02	0,16	12,20	14,87	9,32	9,99	17,87	22,09	33,82	9,14
молдовани	921	398	279	242	0,15	0,78	7,13	32,21	30,29	26,28	0,06	0,20	0,50	0,26	1,59	2,15	37,41	50,38	54,92	21,72
грузини	606	234	70	296	0,10	0,52	4,69	38,61	11,55	48,84	0,01	0,25	13,88	12,88	9,79	17,66	13,75	13,06	26,42	12,69
цигани	412	213	108	70	0,07	0,35	3,19	51,70	26,21	16,99	0,02	0,06	2,91	4,95	3,90	8,57	17,72	14,68	28,50	14,99
татари	394	76	45	264	0,06	0,34	3,05	19,29	11,42	67,00	0,01	0,22	2,75	0,91	5,12	5,86	9,39	9,19	20,09	8,46
німці	353	29	98	226	0,06	0,30	2,73	8,22	27,76	64,02	0,02	0,19	4,06	2,36	3,93	4,61	24,28	29,59	39,04	20,45
поляки	301	26	186	77	0,05	0,26	2,33	8,64	61,79	25,58	0,04	0,06	0,68	0,38	0,53	3,25	15,55	18,18	25,80	7,42
болгари	118	32	34	51	0,02	0,10	0,91	27,12	28,81	43,22	0,01	0,04	0,10	0,03	0,88	0,39	11,02	16,41	24,82	6,94
євреї	90	2	23	64	0,01	0,08	0,70	2,22	25,56	71,11	0,00..	0,05	5,98	2,56	4,21	7,49	0,78	1,30	4,01	0,59
греки	84	8	17	58	0,01	0,07	0,65	9,52	20,24	69,05	0,00..	0,05	0,28	0,27	1,11	0,23	8,10	9,64	13,71	7,14
араби	7	6	-	-	0,00..	0,00..	0,05	85,71	-	-	-	-	1,66	6,82	-	-	0,71	0,74	-	0,83
в'єтнамці	7	4	-	3	0,00..	0,00..	0,05	57,14	-	42,86	-	0,00..	29,17	-	-	42,86	0,29	0,17	-	7,90
етнічне походження не вказано	753				0,14												3,12			

Таблиця 7. **Населення міста Харкова:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Харкова серед усього населення Харківської області (13), частка Харкова серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Харкова серед україномовного населення Харківської області (15), частка Харкова серед російськомовного населення Харківської області (16), частка Харкова серед усього міського населення Харківської області (17), частка Харкова серед міського населення з власними національними мовами Харківської області (18), частка Харкова серед міського україномовного населення Харківської області (19), частка Харкова серед міського російськомовного населення Харківської області (20)

570

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	1 449 871	944 600	460 607	954 901	100,0			65,15	31,77	65,86	100,0	100,0	50,01	41,92	29,56	74,43	63,97	56,93	43,71	82,03
українці	884 228	446 039	446 039	437 337	60,99			50,44	50,44	49,46	96,84	45,80	43,16	29,37	29,37	82,69	57,54	43,48	43,48	85,77
етнічні меншини	548 343	498 561	14 568	517 564	37,82	100,0		90,92	2,67	94,39	3,16	54,20	66,89	67,85	37,15	68,67	77,52	78,71	52,14	79,13
росіяни	496 538	483 722	12 245	483 722	34,25	90,55		97,42	2,47	97,42	2,66	50,66	66,92	68,16	38,60	68,16	77,87	78,80	52,76	78,80
етнічні меншини, крім росіян	51 805	14 839	2 323	33 842	3,57	9,45	100,0	28,64	4,48	65,33	0,50	3,54	66,67	59,20	31,00	76,81	79,07	75,72	49,10	84,09
євреї	11 176	139	476	10 536	0,77	2,04	21,57	1,24	4,26	94,27	0,10	1,10	96,54	90,26	82,93	97,37	97,30	91,45	86,39	97,95
білоруси	7 293	901	442	5 934	0,50	1,33	14,08	12,35	6,06	81,37	0,10	0,62	49,44	26,94	17,60	66,98	66,08	47,67	34,24	75,81

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
вірмени	7 214	2 690		4 298	0,50	1,32	13,93	37,29	2,87	59,58	0,04	0,45	64,66	52,79	38,62	78,43	76,52	68,03	55,35	84,77	
азербайджанці	3 892	2 145		1 637	0,27	0,71	7,51	55,11	2,34	42,06	0,02	0,17	68,47	66,00	33,09	77,11	83,38	84,72	50,00	84,86	
татари	3 190			2 434	0,22	0,58	6,16	19,84	3,57	76,30	0,02	0,25	75,99	76,54	50,89	77,99	83,86	84,29	63,69	85,19	
грузини	2 839	1 199		1 535	0,20	0,52	5,48	42,23	3,45	54,07	0,02	0,16	64,11	66,91	36,98	65,82	74,67	76,96	50,26	75,39	
в'єтнамці	2 406	2 370	-		34	0,17	0,44	4,64	98,50	-	1,41	-	0,00...	98,61	98,79	-	89,47	98,89	98,96	-	97,14
поляки	1 186					0,08	0,22	2,29	7,59	24,70	66,69	0,06	0,08	61,26	62,93	40,64	76,20	72,54	76,92	54,77	82,31
молдовани	987	245	85	621	0,07	0,18	1,91	24,82	8,61	62,92	0,02	0,07	40,09	31,01	16,73	55,75	64,04	62,50	37,12	71,22	
араби	959	790	5	114	0,07	0,17	1,85	82,38	0,52	11,89	0,00	0,01	97,36	98,01	71,43	94,21	98,06	98,75	71,42	95,00	
цигани	954	598	58	293	0,07	0,18	1,84	62,68	6,08	30,71	0,01	0,03	41,03	41,21	15,37	62,74	49,87	48,30	21,40	73,80	
греки	775	60	72	627	0,05	0,14	1,50	7,74	9,29	80,90	0,02	0,07	74,73	72,29	58,06	77,22	81,32	80,00	67,29	83,16	
болгари	764	126	66	570	0,05	0,14	1,47	16,49	8,64	74,61	0,01	0,06	71,34	64,62	48,18	77,55	80,17	77,30	64,08	83,33	
китайці	730	706	-	24	0,05	0,13	1,41	96,71	-	3,29	-	0,00...	98,92	99,72	-	80,00	99,46	99,86	-	88,89	
німці	637	31	50	556	0,04	0,12	1,23	4,87	7,85	87,28	0,01	0,06	43,81	31,63	19,92	50,32	57,86	44,93	32,68	63,25	
етнічне походження не вказано	17 300				1,19												65,21				

Таблиця 8. **Населення Харківської області за межами міста Харкова:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Харківщини за межами міста Харкова серед усього населення Харківської області (13), частка Харківщини за межами міста Харкова серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Харківщини за межами міста Харкова серед україномовного населення Харківської області (15), частка Харківщини за межами міста Харкова серед російськомовного населення Харківської області (16)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	1 445 942	1 308 914	1 097 373	327 758	100,0			90,52	75,89	22,67	100,0	100,0	49,99	58,08	70,44	25,57
українці	1 164 471	1 072 724	1 072 724	91 577	80,53			92,12	92,12	7,86	97,75	27,94	56,84	70,63	70,63	17,31
етнічні меншини	271 389	236 190	24 649	236 181	18,76	100,0		86,97	9,08	87,03	2,25	72,06	33,23	32,15	62,85	31,33
росіяни	245 487	225 964	19 479	225 964	16,98	90,46		92,05	7,93	92,05	1,78	68,94	33,08	31,84	61,40	31,84
етнічні меншини, крім росіян	25 902	10 226	5 170	10 217	1,79	9,54	100,0	39,48	19,96	39,44	0,47	3,12	33,33	40,80	69,00	23,19
білоруси	7 459	2 444	2 069	2 926	0,52	2,75	28,80	32,77	27,74	39,23	0,19	0,89	50,56	73,06	82,40	33,02
вірмени	3 943	2 406		1 182	0,27	1,45	15,22	61,02	8,34	29,98	0,03	0,36	35,34	47,21	61,38	21,57

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
азербайджанці	1 792	1 105	184	486	0,12	0,66	6,92	61,66	10,27	27,12	0,02	0,15	31,53	84,00	66,91	22,89
грузини	1 569	593	167	797	0,11	0,58	6,06	37,79	10,64	50,80	0,02	0,24	35,54	33,09	63,02	34,18
молдовани	1 475	545	423	493	0,10	0,54	5,69	36,95	28,68	33,42	0,04	0,15	59,91	68,99	83,27	44,25
цигани	1 371	853	321	174	0,09	0,51	5,29	62,22	23,41	12,69	0,03	0,05	58,97	58,79	84,70	37,26
татари	1 008	194	110	687	0,07	0,37	3,89	19,24	10,91	68,15	0,01	0,21	24,01	23,46	49,11	22,01
німці	817	67	201	549	0,06	0,30	3,15	8,20	24,60	67,20	0,02	0,17	56,19	68,37	80,08	49,68
поляки	750	53	428	247	0,05	0,28	2,90	7,07	57,06	32,93	0,04	0,08	38,74	37,07	59,36	23,80
євреї	400	15	98	285	0,03	0,15	1,54	3,75	24,50	71,23	0,01	0,09	3,46	9,74	17,07	2,63
болгари	307	69	71	165	0,02	0,11	1,19	22,48	23,13	53,75	0,01	0,05	28,66	35,38	51,82	22,45
греки	262	23	52	185	0,02	0,10	1,01	8,78	19,85	70,61	0,01	0,06	25,27	27,71	41,94	22,78
в'єтнамці	34	29	1	4	0,00...	0,01	0,13	85,29	2,94	11,76	0,00..	0,00..	1,39	1,21	-	10,53
етнічне походження не вказано	10 082				0,70								36,82			

Таблиця 9. **Населення Харківської агломерації**: загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Харківської агломерації серед усього населення Харківської області (13), частка Харківської агломерації серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Харківської агломерації серед україномовного населення Харківської області (15), частка Харківської агломерації серед російськомовного населення Харківської області (16), (295 населених пунктів: 7 міст (обласний центр, 2 міста обласного підпорядкування, 2 міста районного підпорядкування), 29 селищ міського типу та 259 сільських населених пунктів)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	1 931 515	1 361 528	776 090	1 116 592	100,0			70,49	40,18	57,81	100,0	100,0	66,70	60,42	49,81	87,05
українці	1 244 860	754 696	754 696	489 295	64,45			60,62	60,62	39,31	97,24	43,82	60,76	49,69	49,69	92,51
етнічні меншини	667 973	606 832	21 394	627 297	34,58	100,0		90,85	3,20	93,91	2,76	56,18	81,06	82,59	54,55	83,22
росіяни	607 556	589 049	17 931	589 049	31,45	90,96		96,95	2,95	96,95	2,31	52,75	81,88	83,00	56,52	83,00
етнічні меншини, крім росіян	60 417	17 783	3 464	38 248	3,13	9,04	100,0	29,43	5,73	63,31	0,45	3,43	77,75	70,95	46,23	86,81
євреї	11 412	145	513	10 728	0,59	1,71	18,89	1,27	4,50	94,01	0,07	0,96	98,58	94,16	89,37	99,14
білоруси	9 614	1 573	837	7 178	0,50	1,44	15,91	16,36	8,71	74,66	0,11	0,64	65,17	47,03	33,33	81,02

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
вірмени	8 551	3 440	258	4 825	0,44	1,28	14,15	40,23	3,02	56,43	0,03	0,43	76,64	67,50	48,13	88,05
азербайджанці	4 433	2 414	134	1 862	0,23	0,66	7,34	54,46	3,02	42,00	0,02	0,17	77,99	74,28	48,73	87,71
грузини	3 671	1 485	149	2 020	0,19	0,55	6,08	40,45	4,06	55,03	0,02	0,18	83,28	82,87	56,22	86,62
татари	3 572	706	136	2 717	0,18	0,53	5,91	19,76	3,81	76,06	0,02	0,24	85,09	85,37	60,71	87,06
в'єтнамці	2 406	2 370	-	34	0,12	0,35	3,98	98,50	-	1,41	-	0,00...	98,61	98,79	-	89,47
молдовани	1 367	368	172	790	0,07	0,20	2,26	26,92	12,58	57,79	0,02	0,07	55,53	46,58	33,86	70,92
поляки	1 365	113	378	858	0,07	0,20	2,26	8,28	27,69	62,86	0,05	0,08	70,51	79,02	52,43	82,66
цигани	1 344	802	180	357	0,07	0,20	2,22	59,67	13,39	26,56	0,02	0,03	57,81	55,27	47,49	76,45
етнічне походження не вказано	18 682				0,97								68,23			

Таблиця 10. **Населення Харківської області за межами Харківської агломерації:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Харківщини за межами Харківської агломерації серед усього населення Харківської області (13), частка Харківщини за межами Харківської агломерації серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Харківщини за межами Харківської агломерації серед україномовного населення Харківської області (15), частка Харківщини за межами Харківської агломерації серед російськомовного населення Харківської області (16)

576

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	964 298	891 986	781 890	166 067	100,0			92,50	81,08	17,22	100,0	100,0	33,30	39,58	50,19	12,95
українці	803 839	764 067	764 067	39 619	83,36			95,05	95,05	4,93	97,72	23,86	39,24	50,31	50,31	7,49
етнічні меншини	151 759	127 919	17 823	126 448	15,74	100,0		84,29	11,74	83,32	2,28	76,14	18,94	17,41	45,45	16,78
росіяни	134 469	120 637	13 793	120 637	13,94	88,61		89,71	8,60	89,71	1,76	72,64	18,12	17,00	43,48	17,00
етнічні меншини, крім росіян	17 290	7 282	4 029	5 811	1,80	11,39	100,0	42,12	23,30	33,61	0,52	3,50	22,25	29,05	53,77	13,19
білоруси	5 138	1 772	1 674	1 682	0,53	3,39	29,72	34,49	32,58	32,74	0,21	1,01	34,83	52,97	66,67	18,98
вірмени	2 606	1 656	278	655	0,27	1,72	15,07	63,55	10,67	25,13	0,04	0,39	23,36	32,50	51,87	11,95
азербайджанці	1 251	836	141	261	0,13	0,82	7,24	66,83	11,27	20,86	0,02	0,16	22,01	25,72	51,27	12,29

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
молдовани	1 095	422	336	324	0,11	0,72	6,33	38,54	30,68	29,59	0,04	0,20	44,47	53,42	66,14	29,08
цигани	981	649	199	110	0,10	0,65	5,67	66,16	20,29	11,21	0,03	0,07	42,19	44,73	52,51	23,55
грузини	737	307	116	312	0,08	0,49	4,26	41,66	15,74	42,33	0,01	0,19	16,72	17,13	43,78	13,38
татари	626	121	88	180	0,06	0,41	3,62	19,33	14,06	54,54	0,01	0,24	14,91	14,63	39,29	12,94
поляки	571	30	343	180	0,06	0,38	3,30	5,25	60,07	31,52	0,04	0,11	29,49	20,98	47,57	17,34
євреї	164	9	61	93	0,02	0,11	0,95	5,49	37,19	56,70	0,01	0,06	1,42	5,84	10,63	0,86
в'єтнамці	34	29	1	4	0,00...	0,02	0,20	85,30	2,94	11,76	0,00..	0,00..	1,39	1,21	-	10,53
етнічне походження не вказано	8 700				0,90								31,77			

Таблиця 11. **Населення Лозівської міськради:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Лозівської міськради серед усього населення Харківської області (13), частка Лозівської міськради серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Лозівської міськради серед україномовного населення Харківської області (15), частка Лозівської міськради серед російськомовного населення Харківської області (16), (7 населених пунктів: 1 місто, 1 селище міського типу та 5 сільських населених пунктів)

578

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	73 707	65 430	56 907	12 940	100,0			88,77	77,21	17,56	100,0	100,0	2,55	2,90	3,65	1,01
українці	58 226	55 410	55 410	2 754	79,00			95,16	95,16	4,73	97,37	21,28	2,84	3,65	3,65	0,52
етнічні меншини	12 085	10 020	1 497	10 186	16,40	100,0		82,91	12,39	84,29	2,63	78,72	1,83	1,36	3,82	1,35
росіяни	10 867	9 640	1 225	9 640	14,74	89,92		88,71	11,27	88,71	2,15	74,50	1,46	1,36	3,86	1,36
етнічні меншини, крім росіян	1 218	380	272	546	1,65	10,08	100,0	31,20	22,33	44,83	0,48	4,22	1,57	1,52	3,63	1,24
білоруси	329	80	83	162	0,45	2,72	27,01	24,32	25,22	49,24	0,15	1,25	2,23	2,39	3,31	1,83
вірмени	127	62	17	48	0,17	1,05	10,43	48,82	13,39	37,80	0,03	0,37	1,14	1,22	3,17	0,88
цигани	99	71	21	5	0,13	0,82	8,13	71,72	21,21	5,05	0,04	0,04	4,26	4,89	5,54	1,07
німці	76	8	30	38	0,10	0,63	6,24	10,53	39,47	50,00	0,05	0,29	5,23	8,16	11,95	3,44
татари	73	16	7	50	0,10	0,60	5,99	21,92	9,59	68,49	0,01	0,39	1,74	1,93	3,12	1,60
азербайджанці	66	32	8	26	0,09	0,55	5,42	48,48	12,12	39,39	0,01	0,20	1,16	0,98	2,91	1,22
грузини	60	11	12	37	0,08	0,50	4,93	18,33	20,00	61,67	0,02	0,29	1,36	0,61	4,53	3,32
молдовани	58	10	21	17	0,08	0,48	4,76	17,24	36,21	30,36	0,04	0,13	2,36	1,27	4,13	1,53
етнічне походження не вказано	3 396				4,61								12,40			

Таблиця 12. **Населення міста Лозової**: загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка міста Лозової серед усього населення Лозівської міськради (13), частка міста Лозової серед населення з власними національними мовами Лозівської міськради (14), частка міста Лозової серед україномовного населення Лозівської міськради (15), частка міста Лозової серед російськомовного населення Лозівської міськради (16)

579

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	64 627	56 768	48 854	11 964	100,0			87,83	75,59	18,51	100,0	100,0	87,68	86,76	85,85	92,46
українці	50 276	47 594	47 594	2 620	77,79			94,67	94,67	5,21	97,42	21,90	86,34	85,89	85,89	95,13
етнічні меншини	10 957	9 174	1 260	9 344	16,95	100,0		83,75	11,50	85,28	2,58	78,10	90,67	91,56	84,17	91,73
росіяни	9 880	8 842	1 036	8 842	15,29	97,17		89,49	10,49	89,49	2,12	73,91	90,92	91,72	84,57	91,72
етнічні меншини, крім росіян	1 077				1,67	9,83	100,0	30,83	20,80	46,61	0,46	4,19	88,42	87,37	82,35	91,94
білоруси	284	69	67	144	0,44	2,59	26,37	24,30	23,59	50,70	0,14	1,20	86,32	86,25	80,72	88,89
вірмени	124	62	17	45	0,19	1,13	11,51	50,00	13,71	36,29	0,03	0,38	97,64	100,0	100,0	93,75
татари	70	16	7	47	0,11	0,64	6,50	22,86	10,00	67,14	0,01	0,39	95,89	100,0	100,0	94,00
цигани	70	45	19	5	0,11	0,64	6,50	64,29	27,14	7,14	0,04	0,04	70,71	63,38	90,48	100,0
азербайджанці	60	30	7	23	0,09	0,54	5,57	50,00	11,67	38,33	0,01	0,19	90,91	93,75	81,50	88,46
німці	59	8	21	30	0,09	0,54	5,48	13,56	35,59	50,85	0,04	0,25	77,63	100,0	70,00	78,95
грузини	54	10	10	34	0,08	0,49	5,01	18,52	18,52	62,96	0,02	0,28	90,00	90,91	83,33	91,89
молдовани	48	9	12	17	0,07	0,44	4,46	18,75	25,00	35,42	0,02	0,14	82,76	90,00	57,14	100,0
етнічне походження не вказано	3 394				5,25								99,94			

Таблиця 13. **Населення інших населених пунктів Лозівської міськради:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка інших населених пунктів району серед усього населення Лозівської міськради (13), частка інших населених пунктів району серед населення з власними національними мовами Лозівської міськради (14), частка інших населених пунктів району серед україномовного населення Лозівської міськради (15), частка інших населених пунктів району серед російськомовного населення Лозівської міськради (16), (1 селище міського типу та 5 сільських населених пунктів)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	9 080	8 662	8 053	976	100,0			95,40	88,67	10,75	100,0	100,0	12,32	13,24	14,15	7,54
українці	7 950	7 816	7 816	134	87,56			98,31	98,31	1,69	97,06	13,73	13,66	14,11	14,11	4,97
етнічні меншини	1 128	846	237	842	12,42	100,0		75,00	21,01	74,65	2,94	86,27	9,33	8,44	15,83	8,27
росіяни	987	798	189	798	10,87	87,50		80,85	19,15	80,85	2,34	81,76	9,08	8,28	5,43	8,28
етнічні меншини, крім росіян	141	48	48	44	1,55	12,50	100,0	33,57	33,57	30,77	0,60	4,51	11,58	12,63	17,65	8,06
білоруси	45	11	16	18	0,50	3,99	31,91	24,44	35,56	40,00	0,20	1,84	13,68	13,75	19,28	11,11
цигани	29	26	2	-	0,32	2,57	20,57	89,66	6,90	0	0,02	-	29,29	36,62	9,52	-
німці	17	-	9	8	0,19	1,50	12,06	-	52,94	47,06	0,11	0,82	22,37	-	30,00	21,05
молдовани	10	1	9	-	0,11	0,89	7,09	10,00	90,00	-	0,11	-	17,24	10,00	42,86	-
азербайджанці	6	2	1	3	0,07	0,53	4,26	33,33	16,67	50,00	0,01	0,31	8,09	6,75	18,50	11,54
грузини	6	1	2	3	0,07	0,53	4,26	16,67	33,33	50,00	0,02	0,31	10,07	9,09	16,67	8,11
вірмени	3	-	-	3	0,03	0,27	2,13	-	-	100,0	-	0,31	3,32	-	-	6,25
татари	3	-	-	3	0,03	0,27	2,13	-	-	100,0	-	0,31	4,11	-	-	6,00
етнічне походження не вказано	2				0,02								0,06			

Таблиця 14. **Населення Куп'янської міськради:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Куп'янської міськради серед усього населення Харківської області (13), частка Куп'янської міськради серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Куп'янської міськради серед україномовного населення Харківської області (15), частка Куп'янської міськради серед російськомовного населення Харківської області (16), (3 населених пунктів: 1 місто та 2 селища міського типу)

1851

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	62 705	52 121	43 442	16 038	100,0			83,12	69,28	25,58	100,0	100,0	2,17	2,31	2,79	1,25
українці	48 740	42 483	42 483	6 199	77,73			87,16	87,16	12,72	97,79	38,65	2,38	2,80	2,80	1,17
етнічні меншини	11 104	9 638		9 839	17,71	100,0		86,80	8,64	88,61	2,21	61,35	1,65	1,31	2,45	1,31
росіяни	10 161	9 359		9 359	16,20	91,51		92,11	7,73	92,11	1,81	58,36	1,37	1,32	2,47	1,32
етнічні меншини, крім росіян	943	279	174	480	1,51	8,49	100,0	24,78	29,59	50,90	0,40	2,99	1,21	1,11	2,32	1,09
білоруси	251	62	48	140	0,40	2,26	26,62	24,70	19,12	55,78	0,11	0,87	1,70	1,85	1,91	1,58
вірмени	112	60	9	42	0,18	1,01	11,88	53,57	8,04	37,50	0,02	0,26	1,00	1,18	1,68	0,77
цигани	58	46	11	1	0,09	0,52	6,75	79,31	18,97	1,72	0,02	0,00...	2,49	3,17	2,90	0,21
грузини	56	13	8	35	0,09	0,50	5,94	23,21	14,29	62,50	0,02	0,22	1,27	0,73	3,02	1,50
німці	56	2	10	44	0,09	0,50	5,94	3,57	17,86	78,57	0,02	0,27	3,85	2,04	3,98	3,98
татари	47	11	10	25	0,07	0,42	4,98	23,40	21,28	53,19	0,02	0,16	1,12	1,33	4,46	0,80
поляки	43	1	23	18	0,07	0,39	4,56	2,33	53,49	41,86	0,05	0,11	2,22	0,70	3,19	1,73
етнічне походження не вказано	2 861				4,56								10,45			

Таблиця 15. **Населення міста Куп'янська:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка міста Куп'янська серед усього населення Куп'янської міськради (13), частка міста Куп'янська серед населення з власними національними мовами Куп'янської міськради (14), частка міста Куп'янська серед україномовного населення Куп'янської міськради (15), частка міста Куп'янська серед російськомовного населення Куп'янської міськради (16)

582

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	32 187	28 938	25 115	6 307	100,0			89,91	78,03	19,59	100,0	100,0	51,33	55,52	57,81	39,33
українці	26 537	24 617	24 617	1 918	82,45			92,76	92,76	7,23	98,02	30,41	54,45	57,95	57,95	30,94
етнічні меншини	5 055	4 321		4 389	15,71	100,0		85,49	9,85	86,82	1,98	69,58	40,46	44,85	51,93	44,61
росіяни	4 573	4 160		4 160	14,21	90,46		90,97	8,97	90,97	1,64	65,96	45,01	44,45	52,23	44,45
етнічні меншини, крім росіян	482	161	88	229	1,50	9,54	100,0	33,40	18,26	47,51	0,35	3,62	51,11	57,71	50,57	47,71
білоруси	110	33	28	49	0,34	2,18	22,82	30,00	25,45	44,55	0,11	0,78	43,82	53,22	58,33	35,02
вірмени	89	50	4	34	0,28	1,76	18,46	56,18	4,49	38,20	0,02	0,54	79,46	83,33	44,44	80,95
цигани	32	29	3	-	0,10	0,63	6,64	90,62	9,38	-	0,01	-	55,17	63,04	27,27	-
німці	31	-	5	26	0,10	0,61	6,43	-	16,13	83,87	0,02	0,41	55,36	-	50,00	59,09
поляки	24	1	11	11	0,07	0,47	4,98	4,17	45,83	45,83	0,04	0,17	55,81	100,0	47,83	61,11
татари	24	8	4	12	0,07	0,47	4,98	33,33	16,67	50,00	0,02	0,19	51,06	72,73	40,00	48,00
грузини	17	3	4	10	0,05	0,34	3,53	17,65	23,53	58,82	0,02	0,16	30,36	23,08	50,00	28,57
етнічне походження не вказано	595				1,85								20,80			

Таблиця 16. **Населення інших населених пунктів Куп'янської міськради:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка інших населених пунктів району серед усього населення Куп'янської міськради (13), частка інших населених пунктів району серед населення з власними національними мовами Куп'янської міськради (14), частка інших населених пунктів району серед україномовного населення Куп'янської міськради (15), частка інших населених пунктів району серед російськомовного населення Куп'янської міськради (16), (2 селища міського типу)

583

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	30 518	23 183	18 327	9 731	100,0			75,97	60,05	31,89	100,0	100,0	48,67	44,48	42,19	60,67
українці	22 203	17 866	17 866	4 281	72,75			80,47	80,47	19,28	97,48	43,99	45,55	42,05	42,05	69,06
етнічні меншини	6 049	5 317		5 450	19,82	100,0		87,90	7,62	90,10	2,52	56,01	56,54	55,17	42,08	55,39
росіяни	5 588	5 199		5 199	18,31	92,38		93,04	6,71	93,04	2,05	53,43	54,99	55,55	47,77	55,55
етнічні меншини, крім росіян	461	118	86	251	1,51	7,62	100,0	25,60	18,66	54,44	0,47	2,58	48,89	42,29	49,43	55,29
білоруси	141	29	20	91	0,46	2,33	30,59	20,57	14,18	64,54	0,11	0,94	56,18	46,78	41,61	65,00
грузини	39	10	4	25	0,13	0,64	8,46	25,64	10,26	64,10	0,02	0,04	69,64	76,92	50,00	71,43
цигани	26	17	8	1	0,08	0,43	5,64	65,38	30,77	3,85	0,04	0,01	44,83	36,96	72,73	100,0
німці	25	2	6	18	0,08	0,41	5,42	8,00	24,00	72,00	0,03	0,18	44,64	100,0	50,00	40,91
вірмени	23	10	5	8	0,07	0,38	4,99	43,48	21,74	34,78	0,03	0,08	20,54	16,67	55,56	19,05
татари	23	2	6	18	0,07	0,38	4,99	13,04	26,08	56,52	0,03	0,13	48,94	27,27	60,00	52,00
поляки	19	-	12	7	0,06	0,31	4,12	-	83,16	36,84	0,06	0,07	44,19	-	52,17	38,89
етнічне походження не вказано	2 266				7,43								79,20			

Таблиця 17. **Населення міста Ізюма:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка міста Ізюма серед усього населення Харківської області (13), частка міста Ізюма серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка міста Ізюма серед україномовного населення Харківської області (15), частка міста Ізюма серед російськомовного населення Харківської області (16)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	56 075	47 893	41 620	13 328	100,0			85,41	74,22	23,77	100,0	100,0	1,94	2,13	2,67	1,04
українці	46 864	40 796	40 496	6 064	83,57			87,05	87,05	12,94	98,02	45,50	2,29	2,69	2,69	1,15
етнічні меншини	8 398	7 097		7 264	14,98	100,0		84,51	9,81	86,50	1,98	54,50	1,09	0,97	2,10	0,96
росіяни	7 492	6 800		6 800	13,36	89,21		90,76	9,17	90,76	1,65	51,02	1,01	0,96	2,17	0,96
етнічні меншини, крім росіян	906	297	137	464	1,62	10,79	100,0	32,78	15,12	51,21	0,33	3,48	1,17	1,18	1,83	1,05
вірмени	266	149	14	102	0,47	3,17	29,36	56,02	5,26	38,35	0,03	0,77	2,38	2,92	2,61	1,86
білоруси	235	40	40	155	0,42	2,80	25,94	17,02	17,02	65,96	0,10	1,16	1,59	1,20	1,59	1,75
грузини	56	26	10	20	0,10	0,67	6,18	46,43	17,86	35,71	0,02	0,15	1,27	1,45	3,77	0,86
азербайджанці	44	24	6	14	0,08	0,52	4,86	54,55	13,64	31,82	0,01	0,11	0,77	0,74	2,18	0,66
німці	35	7	6	21	0,06	0,42	3,86	20,00	17,14	62,86	0,01	0,17	2,41	7,14	2,39	1,99
поляки	34	2	11	21	0,06	0,40	3,75	5,88	32,35	61,76	0,02	0,16	1,76	1,40	1,53	2,02
татари	32	5	6	20	0,06	0,38	3,53	15,62	18,75	62,50	0,01	0,15	0,76	0,60	2,68	0,64
етнічне походження не вказано	813				1,45								2,97			

Таблиця 18. **Населення Чугуївської міськради:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Чугуївської міськради серед усього населення Харківської області (13), частка Чугуївської міськради серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Чугуївської міськради серед україномовного населення Харківської області (15), частка Чугуївської міськради серед російськомовного населення Харківської області (16), (3 населені пункти: 1 місто та 2 сільських населених пунктів)

585

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	37 348	26 592	11 070	25 965	100,0			71,20	29,64	69,52	100,0	100,0	1,29	1,62	0,71	2,02
українці	20 401	10 701	10 701	9 692	54,62			52,45	52,45	47,51	96,67	37,33	1,00	0,70	0,70	1,83
етнічні меншини	16 882	15 891		15 273	45,20	100,0		94,13	2,19	96,39	3,33	62,67	2,00	2,16	0,94	2,16
росіяни	15 995	15 663	329	15 663	42,83	94,75		97,92	2,06	97,92	2,97	60,32	2,16	2,21	1,04	2,21
етнічні меншини, крім росіян	887	228	40	610	2,37	5,25	100,0	25,70	4,51	68,77	0,36	2,35	1,14	0,91	0,53	1,38
білоруси	249	42	13	190	0,67	1,47	28,07	16,87	5,22	76,31	0,12	0,73	1,69	1,26	0,52	2,14
грузини	130	47	3	78	0,35	0,77	14,66	36,15	2,31	60,00	0,03	0,30	2,95	2,62	1,13	3,34
вірмени	122	70	-	51	0,33	0,72	13,75	57,38	-	41,80	-	0,20	1,09	1,37	-	0,93
азербайджанці	52	29	4	19	0,14	0,31	5,86	55,77	7,69	36,54	0,04	0,07	0,91	0,89	0,75	0,89
німці	40	2	0	38	0,11	0,24	4,51	5,00	-	95,00	-	0,15	2,75	2,04	-	3,44
євреї	38	-	2	36	0,10	0,22	4,28	-	5,26	94,74	0,02	0,14	0,33	-	0,35	0,33
молдовани	37	4	4	29	0,10	0,22	4,17	10,81	10,81	78,38	0,04	0,11	1,50	0,51	0,79	2,60
татари	37	6	1	29	0,10	0,22	4,17	16,22	2,70	78,58	0,01	0,11	0,88	0,73	0,45	0,93
етнічне походження не вказано	65				0,17								0,24			

Таблиця 19. **Населення міста Чугуєва:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка міста Чугуєва серед усього населення Чугуївської міськради (13), частка міста Чугуєва серед населення з власними національними мовами Чугуївської міськради (14), частка міста Чугуєва серед україномовного населення Чугуївської міськради (15), частка міста Чугуєва серед російськомовного населення Чугуївської міськради (16)

586

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	36 438	25 909	10 768	25 369	100,0			71,10	29,55	69,62	100,0	100,0	97,56	97,43	87,27	97,70
українці	19 909	10 412	10 412	9 489	54,64			52,30	52,30	47,66	96,69	37,40	97,59	97,30	97,30	97,91
етнічні меншини	16 464	15 497	356	15 880	45,18	100,0		94,12	2,16	96,45	3,31	62,60	97,53	97,52	96,48	97,58
росіяни	15 600	15 281	316	15 281	42,81	94,75		97,96	2,03	97,96	2,93	60,24	97,53	97,56	96,05	97,56
етнічні меншини, крім росіян	863	216	40	599	2,37	5,25	100,0	25,03	4,63	69,41	0,37	2,36	97,29	94,74	100,0	98,20
білоруси	244	41	13	186	0,67	1,48	28,27	16,80	5,33	76,23	0,12	0,73	97,99	97,62	100,0	97,89
грузини	127	47	3	75	0,35	0,77	14,72	37,01	2,36	59,06	0,03	0,30	97,69	100,0	100,0	96,15
вірмени	113	61	-	51	0,31	0,68	13,09	53,98	-	45,13	-	0,20	92,62	87,12	-	100,0
азербайджанці	52	28	4	19	0,14	0,31	6,03	55,77	7,69	36,54	0,04	0,07	100,0	100,0	100,0	100,0
німці	38	1	-	37	0,10	0,23	4,40	2,63	-	97,37	-	0,15	95,00	50,00	-	97,37
євреї	37	-	2	35	0,10	0,22	4,29	-	5,41	94,59	0,02	0,14	97,37	-	100,0	97,22
молдовани	37	4	4	29	0,10	0,22	4,29	10,81	10,81	78,38	0,04	0,11	100,0	100,0	100,0	100,0
татари	35	5	1	28	0,10	0,21	4,06	14,29	2,86	80,00	0,01	0,11	94,59	83,33	100,0	96,55
етнічне походження не вказано	65				0,18								100,0			

Таблиця 20. **Населення інших населених пунктів Чугуївської міськради:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка інших населених пунктів району серед усього населення Чугуївської міськради (13), частка інших населених пунктів району серед населення з власними національними мовами Чугуївської міськради (14), частка інших населених пунктів району серед україномовного населення Чугуївської міськради (15), частка інших населених пунктів району серед російськомовного населення Чугуївської міськради (16), (2 сільських населених пунктів)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	910	683	302	596	100,0			75,05	31,19	65,49	100,0	100,0	2,44	2,57	2,73	2,30
українці	492	289	289	203	54,07			58,74	58,74	41,26	95,69	34,06	2,41	2,70	2,70	2,09
етнічні меншини	418	394	13	382	45,93	100,0		94,26	3,11	94,02	4,30	65,94	2,47	2,48	3,52	2,42
росіяни	395	382	13	382	43,41	94,50		96,71	3,29	96,71	4,30	64,09	2,47	2,44	3,95	2,44
етнічні меншини, крім росіян	23	12	-	11	2,52	5,50	100,0	52,17	-	47,83	-	1,85	2,42	5,26	-	1,80
вірмени	9	9	-	-	0,99	2,15	39,13	100,0	-	-	-	-	7,38	12,86	-	-
білоруси	5	1	-	4	0,55	1,20	21,74	20,00	-	80,00	-	0,67	2,01	2,38	-	2,11
грузини	3	-	-	3	0,33	0,72	13,04	-	-	100,0	-	0,50	2,31	-	-	3,85
німці	2	1	-	1	0,22	0,48	8,70	50,00	-	50,00	-	0,17	5,00	50,00	-	2,63
татари	2	1	-	1	0,22	0,48	8,70	50,00	-	50,00	-	0,17	5,41	16,67	-	3,45
євреї	1	-	-	1	0,11	0,24	4,35	-	-	100,0	-	0,17	2,63	-	-	2,78

Таблиця 21. **Населення Первомайської міськради:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Первомайської міськради серед усього населення Харківської області (13), частка Первомайської міськради серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Первомайської міськради серед україномовного населення Харківської області (15), частка Первомайської міськради серед російськомовного населення Харківської області (16), (2 населених пунктів: 1 місто та 1 сільський населений пункт)

588

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	33 319	26 098	14 271	17 542	100,0			78,33	42,83	52,65	100,0	100,0	1,15	1,16	0,92	1,37
українці	18 729	13 777	13 777	4 952	56,21			73,56	73,56	26,44	96,54	28,23	0,91	0,91	0,91	0,94
етнічні меншини	13 201	12 321	494	12 590	39,62	100,0		93,33	3,74	95,37	3,46	71,77	1,72	1,68	1,26	1,67
росіяни	12 655	12 204	451	12 204	37,98	95,86		96,44	3,56	96,44	3,16	69,57	1,71	1,72	1,42	1,72
етнічні меншини, крім росіян	546	117	43	386	1,64	4,14	100,0	21,43	7,88	70,69	0,30	2,20	0,70	0,47	0,57	0,88
білоруси	176	33	14	129	0,53	1,33	32,23	18,75	7,95	73,30	0,10	0,74	1,19	0,99	0,56	1,46
вірмени	65	27	3	35	0,20	0,49	11,90	41,54	4,62	53,85	0,02	0,20	0,58	0,53	0,56	0,64
азербайджанці	47	21	6	20	0,14	0,36	8,61	44,68	12,77	42,55	0,04	0,11	0,83	0,65	2,18	0,94
татари	37	3	1	33	0,11	0,28	6,78	8,11	2,70	89,19	0,01	0,19	0,88	0,36	0,45	1,06
німці	35	2	1	32	0,11	0,27	6,41	5,71	2,86	91,43	0,01	0,18	2,41	2,04	0,39	2,90
молдовани	29	7	2	20	0,09	0,22	5,31	24,14	6,90	68,97	0,02	0,11	1,18	0,89	0,39	1,80
поляки	23	-	11	12	0,07	0,17	4,21	-	47,83	52,17	0,08	0,07	1,19	-	1,53	1,16
етнічне походження не вказано	1 389				4,17								5,07			

Таблиця 22. **Населення міста Первомайська:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка міста Первомайська серед усього населення Первомайської міськради (13), частка міста Первомайська серед населення з власними національними мовами Первомайської міськради (14), частка міста Первомайська серед україномовного населення Первомайської міськради (15), частка міста Первомайська серед російськомовного населення Первомайської міськради (16)

589

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	32 826	25 641	13 872	17 448	100,0			78,11	42,26	53,15	100,0	100,0	98,53	98,25	97,20	99,46
українці	18 331	13 394	13 394	4 937	55,84			73,07	73,07	26,93	96,55	28,30	97,87	97,22	07,22	99,70
етнічні меншини	13 106	12 247		12 511	39,93	100,0		93,45	3,65	95,46	3,45	71,70	99,45	99,40	96,76	99,37
росіяни	12 565	12 130		12 130	38,28	95,87		96,34	3,46	96,34	3,14	69,52	99,29	99,39	96,45	99,39
етнічні меншини, крім росіян	541	117	43	381	1,65	4,13	100,0	21,63	7,95	70,43	0,31	2,18	98,88	100,0	100,0	98,70
білоруси	174	33	13	127	0,53	1,33	32,16	18,97	8,05	72,99	0,10	0,73	98,86	100,0	100,0	98,45
вірмени	63	27	3	33	0,19	0,48	11,65	42,86	4,76	52,38	0,02	0,19	96,92	100,0	100,0	94,29
азербайджанці	47	21	6	20	0,14	0,36	8,69	44,68	12,77	42,55	0,04	0,11	100,0	100,0	100,0	100,0
татари	37	3	1	33	0,11	0,28	6,83	8,11	2,70	89,19	0,01	0,19	100,0	100,0	100,0	100,0
німці	35	2	1	32	0,11	0,27	6,47	5,71	2,86	91,43	0,01	0,18	100,0	100,0	100,0	100,0
молдовани	29	7	2	20	0,09	0,22	5,36	24,14	6,90	68,97	0,02	0,11	100,0	100,0	100,0	100,0
поляки	23	-	11	12	0,07	0,18	4,25	-	47,83	52,17	0,08	0,07	100,0	-	100,0	100,0
етнічне походження не вказано	1 389				4,23								100,0			

Таблиця 23. **Населення інших населених пунктів Первомайської міськради:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка інших населених пунктів району серед усього населення Первомайської міськради (13), частка інших населених пунктів району серед населення з власними національними мовами Первомайської міськради (14), частка інших населених пунктів району серед україномовного населення Первомайської міськради (15), частка інших населених пунктів району серед російськомовного населення Первомайської міськради (16), (1 сільський населений пункт)

590

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	493	457	399	94	100,0			92,70	80,93	19,07	100,0	100,0	1,48	1,75	2,80	0,54
українці	398	383	383	15	80,73			96,23	96,23	3,77	95,99	15,96	2,13	2,78	2,78	0,30
етнічні меншини	95	74	16	79	19,27	100,0		77,89	16,84	83,16	4,01	84,04	0,75	0,61	3,55	0,61
росіяни	10	74	16	74	18,26	94,74		82,22	17,78	82,22	4,01	78,72	0,71	0,61	3,55	0,61
етнічні меншини, крім росіян	5	-	-	5	1,01	5,26	100,0	-	-	100,0	-	5,31	0,26	-	-	1,30
білоруси	2	-	-	2	0,41	2,11	40,00	-	-	100,0	-	2,13	1,14	-	-	1,55
вірмени	2	-	-	2	0,41	2,11	40,00	-	-	100,0	-	2,13	3,08	-	-	5,71

Таблиця 24. **Населення Люботинської міськради:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Люботинської міськради серед усього населення Харківської області (13), частка Люботинської міськради серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Люботинської міськради серед україномовного населення Харківської області (15), частка Люботинської міськради серед російськомовного населення Харківської області (16), (5 населених пунктів: 1 місто та 4 сільських населених пунктів)

165

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	26 805	24 905	23 080	3 374	100,0			92,91	86,10	12,59	100,0	100,0	0,93	1,11	1,48	0,26
українці	24 030	22 800	22 800	1 229	89,65			94,88	94,88	5,11	98,79	36,43	1,17	1,50	1,50	0,23
етнічні меншини	2 498	2 105	2 280	2 145	9,32	100,0		84,27	11,21	85,87	1,21	63,57	0,33	0,29	0,71	0,28
росіяни	2 252	2 033	2 218	2 033	8,40	90,15		90,28	9,68	90,28	0,94	60,25	0,30	0,29	0,69	0,29
етнічні меншини, крім росіян	246	72	62	112	0,92	9,85	100,0	29,27	25,20	45,53	0,27	3,32	0,32	0,29	0,83	0,25
білоруси	81	24	20	37	0,30	3,24	32,93	29,63	24,69	45,68	0,09	1,10	0,55	0,72	0,80	0,42
вірмени	46	21	7	18	0,17	1,84	18,70	45,65	15,22	39,13	0,20	0,53	0,41	0,41	1,31	0,33
молдовани	22	4	13	5	0,08	0,88	8,94	18,18	59,09	22,73	0,06	0,15	0,89	0,51	2,56	0,45
грузини	14	7	1	6	0,05	0,56	5,69	50,00	7,14	42,86	0,00...	0,18	0,32	0,39	0,38	0,26
азербайджанці	13	4	3	6	0,05	0,52	5,28	30,77	23,08	46,15	0,01	0,18	0,23	0,12	1,09	0,28
євреї	13	1	2	10	0,05	0,52	5,28	7,69	15,38	76,92	0,01	0,30	0,11	0,65	0,35	0,09
татари	12	2	1	9	0,04	0,48	4,88	16,67	8,33	75,00	0,00...	0,27	0,29	0,24	0,45	0,29
етнічне походження не вказано	277				1,03								1,01			

Таблиця 25. **Населення міста Люботина:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка міста Люботина серед усього населення Люботинської міськради (13), частка міста Люботина серед населення з власними національними мовами Люботинської міськради (14), частка міста Люботина серед україномовного населення Люботинської міськради (15), частка міста Люботина серед російськомовного населення Люботинської міськради (16)

592

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	24 031	22 205	20 495	3 203	100,0			92,40	85,29	13,33	100,0	100,0	89,65	89,16	88,90	94,93
українці	21 483	20 263	20 263	1 219	89,40			94,32	94,32	5,67	98,87	38,06	89,40	88,87	88,87	99,19
етнічні меншини	2 280	1 942	1 232	1 984	9,49	100,0		85,18	10,18	87,02	1,13	61,94	91,82	92,26	82,86	92,49
росіяни	2 059	1 879	1 179	1 879	8,57	90,31		91,26	8,69	91,26	0,87	58,66	91,42	92,42	82,11	92,42
етнічні меншини, крім росіян	221	63	53	105	2,03	9,69	100,0	28,51	23,98	4,517	0,26	3,28	89,83	87,50	85,48	93,75
білоруси	70	22	16	32	0,29	3,07	31,67	31,43	22,86	45,71	0,08	1,00	86,42	91,67	80,00	86,49
вірмени	44	19	7	18	0,18	1,93	19,91	43,18	15,91	40,91	0,03	0,56	95,65	90,48	100,0	100,0
молдовани	20	4	11	5	0,08	0,88	9,05	20,00	55,00	25,00	0,05	0,16	90,91	100,0	84,62	100,0
євреї	13	1	2	10	0,05	0,57	5,88	7,69	15,38	76,92	0,01	0,31	100,0	100,0	100,0	100,0
грузини	13	7	1	5	0,05	0,57	5,88	53,85	7,69	38,46	0,00...	0,16	92,86	100,0	100,0	83,33
азербайджанці	12	3	3	6	0,05	0,53	5,43	25,00	25,00	50,00	0,01	0,19	93,31	75,00	100,0	100,0
татари	12	2	1	9	0,05	0,53	5,43	16,67	8,33	75,00	0,00...	0,28	100,0	100,0	100,0	100,0
етнічне походження не вказано	268				1,12								96,75			

Таблиця 26. **Населення інших населених пунктів Люботинської міськради:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка інших населених пунктів району серед усього населення Люботинської міськради (13), частка інших населених пунктів району серед населення з власними національними мовами Люботинської міськради (14), частка інших населених пунктів району серед україномовного населення Люботинської міськради (15), частка інших населених пунктів району серед російськомовного населення Люботинської міськради (16), (4 сільські населені пункти)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	2 774	2 700	2 585	171	100,0			97,33	93,19	6,16	100,0	100,0	10,35	10,84	11,20	5,07
українці	2 547	2 537	2 537	10	91,82			99,61	99,61	0,39	98,14	5,85	10,60	11,13	11,13	0,81
етнічні меншини	218	163	48	161	7,86	100,0		74,77	22,02	73,85	1,86	94,15	8,18	7,74	17,14	7,58
росіяни	193	154	39	154	6,96	88,53		79,79	20,21	79,79	1,51	90,06	8,58	7,58	17,89	7,58
етнічні меншини, крім росіян	25	9	9	7	0,90	11,47	100,0	36,00	36,00	28,00	0,35	4,09	10,17	12,50	14,52	6,25
білоруси	11	2	4	5	0,40	5,05	44,00	18,18	36,36	45,45	0,15	2,92	13,58	8,33	20,00	13,51
вірмени	2	2	-	-	0,07	0,92	8,00	100,0	-	-	-	-	4,35	9,52	-	-
молдовани	2	-	2	-	0,07	0,92	8,00	-	100,0	-	0,08	-	9,09	-	15,38	-
грузини	1	-	-	1	0,04	0,46	4,00	-	-	100,0	-	0,58	7,14	-	-	16,67
азербайджанці	1	1	-	-	0,04	0,46	4,00	100,0	-	-	-	-	6,69	25,00	-	-
етнічне походження не вказано	9				0,32								3,25			

Таблиця 27. **Населення Харківського району:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Харківського району серед усього населення Харківської області (13), частка Харківського району серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Харківського району серед україномовного населення Харківської області (15), частка Харківського району серед російськомовного населення Харківської області (16), (106 населених пунктів: 2 міста, 14 селищ міського типу та 90 сільських населених пунктів)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	186 586	156 908	119 194	65 606	100,0			84,09	63,88	35,16	100,0	100,0	6,44	6,96	7,65	5,11
українці	140 841	116 415	116 415	24 421	75,48			82,66	82,66	17,34	97,67	37,22	6,87	7,67	7,67	4,62
етнічні меншини	45 295	40 493	2 779	41 185	24,28	100,0		89,40	6,15	90,93	2,33	62,78	5,40	5,51	7,09	5,46
росіяни	41 411	39 201	2 210	39 201	22,20	91,43		94,66	5,34	94,66	1,85	59,75	5,58	5,52	6,97	5,52
етнічні меншини, крім росіян	3 884	1 292		1 984	2,08	8,57	100,0	33,26	14,65	51,08	0,48	3,03	5,00	5,15	7,59	4,50
білоруси	951	268	167	512	0,51	2,10	24,49	28,18	17,56	53,84	0,14	0,78	6,45	8,01	6,65	5,78
вірмени	742	422	30	284	0,40	1,64	19,10	56,87	4,04	38,27	0,03	0,43	6,65	8,28	5,60	5,18
грузини	339	130	22	185	0,18	0,75	8,73	38,35	6,49	54,57	0,02	0,28	7,69	7,25	8,30	7,93
азербайджанці	272	134	13	122	0,15	0,60	7,00	49,26	4,78	44,85	0,01	0,19	4,79	4,12	4,73	5,75
цигани	232	75	112	45	0,12	0,51	5,97	32,33	48,28	19,40	0,09	0,07	9,98	5,17	29,55	9,64
татари	163	28	15	119	0,09	0,36	4,20	17,18	9,20	73,01	0,01	0,18	3,88	3,39	6,70	3,81
молдовани	135	41	28	65	0,07	0,30	3,48	30,37	20,74	48,15	0,02	0,10	5,48	5,19	5,51	5,83
німці	129	9	28	92	0,07	0,28	3,32	6,98	21,71	71,32	0,02	0,14	8,87	9,18	11,16	8,33
поляки	129	16	61	48	0,07	0,28	3,32	12,40	47,29	37,21	0,05	0,07	6,66	11,19	8,46	4,62
євреї	119	3	16	100	0,06	0,26	3,06	2,52	13,45	84,03	0,01	0,15	1,03	1,95	2,79	0,92
етнічне походження не вказано	450				0,24								1,64			

Таблиця 28. **Населення міста Мерефи**: загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка міста Мерефи серед усього населення Харківського району (13), частка міста Мерефи серед населення з власними національними мовами Харківського району (14), частка міста Мерефи серед україномовного населення Харківського району (15), частка міста Мерефи серед російськомовного населення Харківського району (16)

[illegible]

Таблиця 29. **Населення міста Південного:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка міста Південного серед усього населення Харківського району (13), частка міста Південного серед населення з власними національними мовами Харківського району (14), частка міста Південного серед україномовного населення Харківського району (15), частка міста Південного серед російськомовного населення Харківського району (16)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	8 477	6 704	5 219	3 197	100,0			79,08	61,57	37,71	100,0	100,0	4,54	4,27	4,38	4,87
українці	6 750	5 137	5 137	1 613	79,63			76,10	76,10	23,90	98,43	50,45	4,79	4,41	4,41	6,60
етнічні меншини	1 723	1 567		1 584	20,32	100,0		90,95	4,76	91,93	1,57	49,55	3,78	3,87	2,95	3,85
росіяни	1 581	1 512		1 512	18,65	91,76		95,64	4,36	95,64	1,32	47,29	3,82	3,86	3,12	3,86
етнічні меншини, крім росіян	142	55	13	72	1,68	8,24	100,0	37,67	8,90	49,32	0,25	2,25	3,37	4,26	2,28	3,63
вірмени	37	18	1	18	0,44	2,14	26,06	48,65	2,70	48,65	0,02	0,56	4,99	4,27	3,53	9,73
білоруси	21	6	4	11	0,25	1,22	14,79	28,57	19,05	52,38	0,08	0,34	2,21	2,24	2,40	2,15
грузини	17	9	1	7	0,20	0,98	11,97	52,94	5,88	41,18	0,02	0,22	5,01	6,92	4,55	3,78
азербайджанці	13	11	1	1	0,15	0,75	9,15	84,92	7,69	7,69	0,02	0,03	4,78	8,21	7,69	0,82
євреї	11	2	2	7	0,13	0,64	7,75	18,18	18,18	63,64	0,04	0,22	9,24	66,67	12,50	7,00
татари	10	1	1	8	0,12	0,58	7,04	10,00	10,00	80,00	0,02	0,25	6,13	3,57	6,67	6,72
етнічне походження не вказано	4				0,05								0,89			

Таблиця 30. **Населення інших населених пунктів Харківського району:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка інших населених пунктів району серед усього населення Харківського району (13), частка інших населених пунктів району серед населення з власними національними мовами Харківського району (14), частка інших населених пунктів району серед україномовного населення Харківського району (15), частка інших населених пунктів району серед російськомовного населення Харківського району (16), (14 селищ міського типу та 90 сільських населених пунктів)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	152 974	128 062	94 315	57 140	100,0			83,71	61,65	37,35	100,0	100,0	81,99	81,62	79,13	87,10
українці	112 676	92 118	92 118	20 553	73,66			81,75	81,75	18,24	97,67	35,97	80,00	79,13	79,13	84,16
етнічні меншини	39 929	35 944	2 197	36 587	26,10	100,0		90,02	5,50	91,63	2,53	64,03	88,09	88,77	79,06	88,84
росіяни	36 651	34 883	1 818	34 883	23,96	91,79		95,04	4,96	95,04	1,93	60,96	88,51	88,86	82,26	88,86
етнічні меншини, крім росіян	3 278	1 111	379	1 754	2,14	8,21	100,0	33,89	11,56	53,51	0,40	3,07	84,40	85,99	66,61	88,41
білоруси	866	249	149	464	0,57	2,17	26,42	28,75	17,21	53,58	0,16	0,81	91,06	92,91	89,22	90,63
вірмени	655	372	29	248	0,43	1,64	19,98	56,79	4,43	37,86	0,03	0,43	88,27	88,15	96,67	87,32
грузини	286	104	17	163	0,19	0,72	8,72	36,36	5,94	56,99	0,02	0,29	84,37	80,00	77,27	88,11
азербайджанці	244	119	9	114	0,16	0,61	7,44	48,77	3,69	46,72	0,01	0,20	89,71	88,81	69,23	93,44
татари	129	24	9	95	0,08	0,32	3,94	18,60	6,98	73,64	0,01	0,17	79,14	85,71	60,00	79,83
молдовани	118	37	18	62	0,08	0,29	3,60	31,36	15,25	52,54	0,02	0,11	87,41	90,24	64,29	95,38
німці	108	9	21	78	0,07	0,27	3,29	8,33	19,44	72,22	0,02	0,14	83,72	100,0	75,00	84,78
поляки	106	11	50	43	0,07	0,26	3,23	10,38	47,17	40,57	0,05	0,08	82,17	68,75	81,96	89,58
євреї	103	1	14	88	0,07	0,26	3,14	0,97	13,59	85,44	0,01	0,15	86,55	33,33	87,50	88,00
цигани	74	42	6	26	0,05	0,18	2,26	56,76	8,11	35,13	0,01	0,05	31,90	56,00	5,36	57,78
етнічне походження не вказано	369				0,24								82,00			

Таблиця 31. **Населення Дергачівського району:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Дергачівського району серед усього населення Харківської області (13), частка Дергачівського району серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Дергачівського району серед україномовного населення Харківської області (15), частка Дергачівського району серед російськомовного населення Харківської області (16), (63 населених пунктів: 1 місто, 7 селищ міського типу та 55 сільських населених пунктів)

598

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	98 521	92 099	76 930	20 944	100,0			93,48	78,08	21,26	100,0	100,0	3,40	4,09	4,94	1,63
українці	79 126	75 159	75 159	3 965	80,31			94,99	94,99	5,01	97,70	18,93	3,86	4,95	4,95	0,75
етнічні меншини	19 340	16 940	1 771	16 979	19,63	100,0		87,59	9,16	87,79	2,30	81,07	2,29	2,31	4,52	2,25
росіяни	17 949	16 363	1 585	16 363	18,22	92,81		91,16	8,83	91,16	2,06	78,13	2,42	2,31	5,00	2,31
етнічні меншини, крім росіян	1 391	577	186	616	1,47	7,19	100,0	39,90	12,86	42,60	0,24	2,94	1,79	2,30	2,48	1,40
білоруси	384	133	78	172	0,39	1,99	27,61	34,64	20,31	44,79	0,10	0,82	2,60	3,98	3,11	1,59
цигани	158	129	10	19	0,16	0,81	11,36	81,65	6,33	12,03	0,01	0,09	6,80	8,89	2,64	4,07
грузини	141	51	9	80	0,14	0,73	10,14	36,17	6,38	56,74	0,01	0,38	3,20	2,85	3,40	3,43
вірмени	137	75	3	58	0,14	0,71	9,85	54,74	2,19	42,34	0,00...	0,28	1,23	1,47	0,56	1,06
азербайджанці	90	49	13	28	0,09	0,46	6,47	54,44	14,44	31,11	0,02	0,13	1,58	1,51	4,73	1,32
татари	68	17	-	49	0,07	0,35	4,89	25,00	-	72,06	-	0,23	1,62	2,06	-	1,57
молдовани	48	18	15	15	0,05	0,25	3,45	37,50	31,25	31,25	0,02	0,07	1,95	2,28	2,95	1,35
євреї	31	-	6	24	0,03	0,16	2,23	-	19,35	77,42	0,01	0,11	0,26	-	1,05	0,22
поляки	28	3	14	11	0,03	0,14	2,01	10,71	50,00	39,29	0,02	0,05	1,45	2,10	1,94	1,06
етнічне походження не вказано	55				0,06								0,20			

Таблиця 32. **Населення міста Дергачі:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка міста Дергачів серед усього населення Дергачівського району (13), частка міста Дергачів серед населення з власними національними мовами Дергачівського району (14), частка міста Дергачів серед україномовного населення Дергачівського району (15), частка міста Дергачів серед російськомовного населення Дергачівського району (16)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	20 196	19 436	17 676	2 381	100,0			96,24	87,52	11,79	100,0	100,0	20,50	21,10	22,98	11,37
українці	17 504	17 266	17 266	2 236	86,67			98,64	98,64	1,35	97,68	9,91	22,12	22,97	22,97	5,95
етнічні меншини	2 670	2 170	2 410	2 145	13,22	100,0		81,27	15,36	80,34	2,32	90,09	13,87	12,81	23,15	12,63
росіяни	2 435	2 060	2 375	2 060	12,06	91,20		84,60	15,40	84,60	2,12	86,52	13,57	12,59	23,66	12,59
етнічні меншини, крім росіян	235	110	35	85	1,16	8,80	100,0	46,81	14,89	36,17	0,20	3,57	16,89	19,06	18,82	13,80
білоруси	63	27	13	23	0,31	2,36	26,81	42,86	20,63	36,51	0,07	0,96	16,41	20,30	16,67	13,37
азербайджанці	23	16	4	3	0,11	0,86	9,79	69,57	17,39	13,04	0,02	0,13	25,56	32,65	30,77	10,71
вірмени	22	9	-	12	0,11	0,83	9,36	40,91	-	54,55	-	0,50	16,06	12,00	-	20,69
грузини	17	11	3	3	0,08	0,63	7,23	64,70	17,65	17,65	0,02	0,13	12,06	21,57	33,33	3,75
молдовани	9	3	2	4	0,04	0,33	3,82	33,33	22,22	44,44	0,01	0,17	18,75	16,67	13,33	26,67
поляки	8	1	2	5	0,04	0,30	3,40	12,50	25,00	62,50	0,01	0,21	28,57	100,0	14,29	45,45
татари	8	3	-	5	0,04	0,30	3,40	37,50	-	62,50	-	0,21	11,76	17,65	-	10,20
євреї	3	-	-	3	0,01	0,11	1,28	-	-	100,0	-	0,13	9,67	-	-	20,83
етнічне походження не вказано	22				0,11								40,00			

Таблиця 33. **Населення інших населених пунктів Дергачівського району:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка інших населених пунктів району серед усього населення Дергачівського району (13), частка інших населених пунктів району серед населення з власними національними мовами Дергачівського району (14), частка інших населених пунктів району серед україномовного населення Дергачівського району (15), частка інших населених пунктів району серед російськомовного населення Дергачівського району (16), (7 селищ міського типу та 55 сільських населених пунктів)

009

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	78 325	72 663	59 254	18 563	100,0			92,77	75,65	23,70	100,0	100,0	79,50	78,90	77,02	88,63
українці	61 622	57 893	57 893	3 729	78,67			93,95	93,95	6,05	97,70	20,09	77,88	77,03	77,03	94,05
етнічні меншини	16 670	14 770	1 361	14 834	21,28	100,0		88,60	8,16	88,99	2,30	79,91	86,13	87,19	76,85	87,37
росіяни	15 514	14 303	1 210	14 303	19,81	92,88		92,19	7,80	92,19	2,04	77,05	86,43	87,41	76,34	87,37
етнічні меншини, крім росіян	1 156				1,47	6,93	100,0	40,40	13,06	45,93	0,26	2,86	83,11	80,94	81,18	86,20
білоруси	321	106	65	149	0,41	1,93	27,71	33,02	20,25	46,42	0,11	0,80	83,59	79,70	83,33	86,63
цигани	158	129	10	19	0,20	0,95	13,67	81,65	6,33	12,03	0,02	0,10	100,0	100,0	100,0	100,0
грузини	124	40	6	77	0,16	0,74	10,73	32,26	4,84	62,10	0,01	0,41	87,94	78,43	67,66	96,25
вірмени	115	66	3	46	0,15	0,69	9,95	57,39	2,61	40,00	0,00...	0,25	83,94	88,00	100,0	79,31
азербайджанці	67	33	9	25	0,09	0,40	5,80	49,25	13,43	37,31	0,02	0,13	74,44	67,35	69,23	89,29
татари	60	14	-	44	0,08	0,36	5,19	23,33	-	73,33	-	0,24	88,24	82,35	-	89,80
молдовани	39	15	13	11	0,05	0,23	3,37	38,46	33,33	28,21	0,02	0,06	81,25	83,33	86,67	73,33
євреї	28	-	6	21	0,04	0,17	2,42	-	21,43	75,00	0,01	0,11	90,33	-	100,0	79,17
поляки	20	2	12	6	0,03	0,12	1,73	10,00	60,00	30,00	0,02	0,03	71,43	66,67	83,71	86,20
етнічне походження не вказано	33				0,04								60,00			

Таблиця 34. **Населення Балаклейського району:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Балаклейського району серед усього населення Харківської області (13), частка Балаклейського району серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Балаклейського району серед україномовного населення Харківської області (15), частка Балаклейського району серед російськомовного населення Харківської області (16), (69 населених пунктів: 1 місто, 3 селища міського типу та 65 сільських населених пунктів)

109

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	92 794	82 387	65 305	26 828	100,0			88,78	70,38	28,91	100,0	100,0	3,20	3,66	4,19	2,09
українці	72 037	63 891	63 891	8 145	77,63			88,69	88,69	11,31	97,83	30,36	3,52	4,21	4,21	1,54
етнічні меншини	20 751	18 496	1 414	18 683	22,37	100,0		89,13	6,81	90,03	2,17	69,64	2,45	2,52	3,61	2,48
росіяни	18 950	17 859	1 090	17 859	20,42	91,32		94,24	5,75	94,24	1,67	66,57	2,55	2,52	3,44	2,52
етнічні меншини, крім росіян	1 801				1,95	8,68	100,0	35,25	17,93	45,60	0,50	3,07	1,72	2,54	4,32	1,87
білоруси	405	78	115	212	0,44	1,95	22,49	19,26	28,40	52,35	0,18	0,79	2,75	2,33	4,58	2,39
цигани	271	176	41	48	0,29	1,31	15,05	64,94	15,13	17,71	0,06	0,18	11,66	12,13	10,82	10,28
вірмени	232	110	21	101	0,25	1,12	12,88	47,41	9,05	43,53	0,03	0,38	2,08	2,16	3,92	1,84
молдовани	128	35	31	61	0,14	0,62	7,11	27,34	24,22	47,66	0,05	0,23	5,20	4,43	6,10	5,48
азербайджанці	112	67	7	38	0,12	0,54	6,22	59,82	6,25	33,93	0,01	0,14	1,97	2,06	2,55	1,78
татари	67	11	7	49	0,07	0,32	3,72	16,42	10,45	73,13	0,01	0,18	1,60	1,33	3,12	1,57
німці	56	5	6	45	0,06	0,27	3,11	8,93	10,71	80,36	0,01	0,17	3,85	5,10	2,39	4,07
грузини	51	22	8	21	0,05	0,25	2,83	43,14	15,69	41,18	0,01	0,08	1,16	1,23	3,02	0,90
поляки	49	-	27	21	0,05	0,24	2,72	-	55,10	42,86	0,01	0,08	2,53	-	3,74	2,02

Таблиця 35. **Населення міста Балаклєї:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка міста Балаклєї серед усього населення Балаклєйського району (13), частка міста Балаклєї серед населення з власними національними мовами Балаклєйського району (14), частка міста Балаклєї серед україномовного населення Балаклєйського району (15), частка міста Балаклєї серед російськомовного населення Балаклєйського району (16)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	32 117	27 723	22 748	9 224	100,0			86,32	70,83	28,72	100,0	100,0	34,61	33,64	34,83	34,38
українці	25 836	22 232	22 232	3 603	80,44			86,05	86,05	13,95	97,73	39,06	35,86	34,80	34,80	44,24
етнічні меншини	6 275	5 491		5 621	19,54	100,0		87,51	8,22	89,58	2,27	60,94	30,26	29,69	36,49	30,09
росіяни	5 792	5 355	436	5 355	18,04	92,30		92,46	7,53	92,46	1,92	58,06	30,56	29,98	40,00	29,98
етнічні меншини, крім росіян	483	136	80	266	1,52	7,70	100,0	28,16	16,56	55,07	0,35	2,88	27,06	21,35	24,69	32,28
білоруси	134	22	27	85	0,42	2,13	27,74	16,42	20,15	63,43	0,12	0,92	33,09	28,21	23,48	40,09
азербайджанці	60	39	3	18	0,19	0,96	12,42	65,00	5,00	30,00	0,01	0,20	53,57	58,21	42,86	47,37
вірмени	54	26	5	23	0,17	0,86	11,18	48,15	9,26	42,59	0,02	0,25	23,28	23,64	23,81	22,77
молдовани	32	5	10	16	0,10	0,51	6,63	15,62	31,25	50,00	0,04	0,17	25,00	14,29	32,26	26,23
цигани	27	7	7	13	0,08	0,43	5,59	25,93	25,93	48,14	0,03	0,14	9,96	3,98	17,07	27,08
татари	24	4	1	19	0,07	0,38	4,97	16,67	4,17	79,16	0,00...	0,21	35,82	36,36	14,29	38,78
поляки	15	-	6	9	0,05	0,24	3,11	-	40,00	60,00	0,03	0,10	30,61	-	22,22	42,86
грузини	14	7	1	6	0,04	0,22	2,90	50,00	7,14	42,86	0,00...	0,07	27,45	31,82	12,50	28,57
німці	11	-	2	8	0,03	0,18	2,28	-	18,18	81,82	0,01	0,10	19,64	-	33,33	20,00

Таблиця 36. **Населення інших населених пунктів Балаклейського району:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка інших населених пунктів району серед усього населення Балаклейського району (13), частка інших населених пунктів району серед населення з власними національними мовами Балаклейського району (14), частка інших населених пунктів району серед україномовного населення Балаклейського району (15), частка інших населених пунктів району серед російськомовного населення Балаклейського району (16), (3 селища міського типу та 65 сільських населених пунктів)

603

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	60 677	54 664	42 557	17 604	100,0			90,09	70,14	29,01	100,0	100,0	65,39	66,36	65,17	65,62
українці	46 201	41 659	41 659	4 542	76,14			90,17	90,17	9,83	97,89	25,80	64,14	65,20	65,20	55,76
етнічні меншини	14 476	13 005	898	13 062	23,86	100,0		89,84	6,20	90,23	2,11	74,20	69,74	70,31	63,51	69,91
росіяни	13 158	12 504	654	12 504	21,69	90,90		95,03	4,97	95,03	1,54	71,03	69,44	70,02	60,00	70,02
етнічні меншини, крім росіян	1 318	501	244	558	2,17	9,10	100,0	38,01	18,51	42,34	0,57	3,17	72,94	78,65	75,31	67,72
білоруси	271	56	88	127	0,45	1,87	20,56	20,66	6,68	46,86	0,21	0,72	66,91	71,79	76,52	59,91
цигани	244	169	34	35	0,40	1,69	18,51	69,26	13,93	14,34	0,08	0,20	90,04	96,02	82,93	72,92
вірмени	178	84	16	78	0,29	1,23	13,51	47,19	8,99	43,82	0,04	0,44	76,72	76,36	76,19	77,23
молдовани	96	30	21	45	0,16	0,66	7,28	31,25	21,87	46,87	0,05	0,26	75,00	85,71	67,74	73,77
азербайджанці	52	28	4	20	0,09	0,36	3,95	53,85	7,69	38,46	0,01	0,11	46,43	41,79	57,14	52,63
німці	45	5	4	36	0,07	0,31	3,41	11,11	8,89	80,00	0,01	0,20	80,36	100,0	67,67	80,00
татари	43	7	6	30	0,07	0,30	3,26	16,28	13,95	69,77	0,01	0,17	64,18	63,64	85,71	61,22
грузини	37	15	7	15	0,06	0,26	2,81	40,54	18,92	40,54	0,01	0,09	72,55	68,18	87,50	71,43
поляки	34	-	21	12	0,06	0,23	2,58	-	61,76	35,29	0,05	0,07	69,39	-	77,78	67,14

Таблиця 37. **Населення Зміївського району:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Зміївського району серед усього населення Харківської області (13), частка Зміївського району серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Зміївського району серед україномовного населення Харківської області (15), частка Зміївського району серед російськомовного населення Харківської області (16), (77 населених пунктів: 1 місто, 2 селища міського типу та 74 сільських населених пунктів)

604

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	81 307	72 946	62 106	18 286	100,0			89,72	76,38	22,49	100,0	100,0	2,81	3,24	3,99	1,43
українці	66 953	60 880	60 880	6 073	82,35			90,93	90,93	9,07	98,03	33,21	3,27	4,01	4,01	1,15
етнічні меншини	13 819	12 066	1 226	12 213	17,00	100,0		87,31	8,87	88,38	1,97	66,79	1,69	1,64	3,13	1,62
росіяни	12 712	11 693	1 019	11 693	15,63	91,99		91,98	8,02	91,98	1,64	63,95	1,71	1,65	3,21	1,65
етнічні меншини, крім росіян	1 107	373	207	520	1,36	8,01	100,0	33,69	18,70	46,97	0,33	2,84	1,56	1,49	2,76	1,18
білоруси	443	149	92	201	0,54	3,21	40,02	33,63	20,77	45,37	0,15	1,10	3,00	4,45	3,66	2,27
вірмени	123	64	8	50	0,15	0,89	11,11	52,03	6,50	40,65	0,01	0,27	1,10	1,26	1,49	0,91
грузини	85	24	14	44	0,10	0,62	7,68	28,24	16,47	51,76	0,02	0,24	1,93	1,34	5,28	1,89
молдовани	76	27	20	29	0,09	0,55	6,87	35,53	26,32	38,16	0,03	0,16	3,09	3,42	3,94	2,60
татари	52	12	4	36	0,06	0,38	4,70	23,08	7,69	69,23	0,00...	0,20	1,24	1,45	1,79	1,15
азербайджанці	35	20	4	11	0,04	0,25	3,16	57,14	11,43	31,43	0,00...	0,06	0,62	0,62	1,45	0,51
євреї	35	2	11	22	0,04	0,25	3,16	5,71	31,43	62,86	0,02	0,12	0,30	1,30	1,92	0,20
німці	27	4	7	16	0,03	0,20	2,44	14,81	25,93	59,26	0,01	0,09	1,86	4,08	2,79	1,45
етнічне походження не вказано	535				0,66								1,95			

Таблиця 38. **Населення міста Змійова:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка міста Змійова серед усього населення Зміївського району (13), частка міста Змійова серед населення з власними національними мовами Зміївського району (14), частка міста Змійова серед україномовного населення Зміївського району (15), частка міста Змійова серед російськомовного населення Зміївського району (16)

605

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	16 976	16 118	14 215	2 694	100,0			94,95	83,74	15,87	100,0	100,0	20,88	22,10	22,89	14,73
українці	14 294	13 865	13 865	2 429	84,20			97,00	97,00	3,00	97,54	15,92	21,35	22,77	22,77	7,06
етнічні меншини	2 681	2 253	2 350	2 265	15,79	100,0		84,03	13,05	84,48	2,46	84,08	18,68	18,67	28,55	18,55
росіяни	2 483	2 187	2 296	2 187	14,63	92,61		88,08	11,92	88,08	2,08	81,18	19,53	18,70	29,05	18,70
етнічні меншини, крім росіян	198	66	54	78	1,17	7,39	100,0	33,33	27,27	39,39	0,38	2,90	12,12	17,69	26,09	15,00
білоруси	75	28	21	26	0,44	2,80	37,88	37,33	28,00	34,67	0,15	0,97	16,93	18,79	22,83	12,94
вірмени	15	2	1	12	0,09	0,56	7,58	13,33	6,67	80,00	0,01	0,45	12,20	3,12	12,50	24,00
грузини	14	6	6	2	0,08	0,52	7,07	42,86	42,86	14,28	0,04	0,07	16,47	25,00	42,86	4,55
євреї	11	1	6	4	0,06	0,41	5,56	9,09	54,55	36,36	0,04	0,15	31,43	50,00	54,55	18,18
молдовани	9	2	5	2	0,05	0,34	4,55	22,22	55,56	22,22	0,04	0,07	11,84	7,41	25,00	6,90
азербайджанці	7	5	1	1	0,04	0,26	3,54	71,43	14,28	14,28	0,01	0,03	20,00	25,00	25,00	9,09
татари	7	2	3	2	0,04	0,26	3,54	28,57	42,86	28,57	0,02	0,07	13,46	16,67	75,00	5,56
німці	4	-	-	4	0,02	0,15	2,02	-	-	100,0	-	0,15	14,81	-	-	25,00
етнічне походження не вказано	1				0,01								0,19			

Таблиця 39. **Населення інших населених пунктів Зміївського району:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка інших населених пунктів району серед усього населення Зміївського району (13), частка інших населених пунктів району серед населення з власними національними мовами Зміївського району (14), частка інших населених пунктів району серед україномовного населення Зміївського району (15), частка інших населених пунктів району серед російськомовного населення Зміївського району (16), (2 селища міського типу та 74 сільських населених пунктів)

909

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	64 331	56 828	47 891	15 592	100,0			88,34	74,44	23,87	100,0	100,0	79,12	77,90	77,11	85,27
українці	52 659	47 015	47 015	5 644	81,86			89,28	89,28	10,72	98,17	36,20	78,65	77,23	77,23	93,84
етнічні меншини	11 138	9 813		9 948	17,31	100,0		88,17	7,86	89,32	1,83	63,80	81,32	81,33	71,45	81,45
росіяни	10 229	9 506		9 506	15,90	91,84		92,93	7,07	92,93	1,51	60,97	80,47	81,30	70,95	81,30
етнічні меншини, крім росіян	909	307	153	442	1,41	8,16	100,0	33,47	16,83	48,62	0,32	8,83	82,11	82,31	73,91	85,00
білоруси	368	121	71	175	0,57	3,30	40,48	32,88	19,29	47,55	0,15	1,12	83,07	81,21	77,17	87,06
вірмени	108	62	7	38	0,17	0,97	11,88	57,41	6,48	35,19	0,01	0,24	87,80	96,88	87,50	74,00
грузини	71	18	8	42	0,11	0,64	7,81	25,35	11,27	59,15	0,01	0,27	83,53	75,00	57,14	95,45
молдовани	67	25	15	27	0,10	0,60	7,37	37,31	22,39	40,30	0,03	0,17	88,16	92,59	75,00	93,10
татари	45	10	1	34	0,07	0,40	4,95	22,22	2,22	75,56	0,00...	0,22	86,54	83,33	25,00	94,44
азербайджанці	28	15	3	10	0,04	0,25	3,08	53,57	10,71	35,71	0,00...	0,06	80,00	75,00	75,00	90,91
євреї	24	1	5	18	0,04	0,22	2,64	4,17	20,83	75,00	0,00...	0,12	68,57	50,00	43,45	81,82
німці	23	4	7	12	0,04	0,21	2,53	17,39	30,43	52,17	0,01	0,08	85,19	100,0	100,0	75,00
етнічне походження не вказано	534				0,83								99,81			

Таблиця 41. **Населення міста Вовчанська:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка міста Вовчанська серед усього населення Вовчанського району (13), частка міста Вовчанська серед населення з власними національними мовами Вовчанського району (14), частка міста Вовчанська серед україномовного населення Вовчанського району (15), частка міста Вовчанська серед російськомовного населення Вовчанського району (16)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	20 484	19 332	16 970	3 222	100,0			94,38	82,85	15,73	100,0	100,0	37,54	37,27	36,28	44,36
українці	17 026	16 495	16 495	531	83,12			96,88	96,88	3,12	97,20	16,48	36,55	36,25	36,25	49,35
етнічні меншини	3 448	2 837	2 475	2 691	16,83	100,0		82,28	13,78	78,05	2,80	83,52	43,29	44,35	37,34	44,06
росіяни	2 955	2 558	397	2 558	14,43	85,70		86,57	13,43	86,57	2,34	79,39	43,58	44,19	40,02	44,19
етнічні меншини, крім росіян	493	279	78	133	2,40	14,30	100,0	56,59	15,82	26,98	0,46	4,13	41,64	48,10	27,86	41,69
вірмени	187	132	14	41	0,91	5,42	37,93	70,59	7,49	21,93	0,08	1,27	63,61	67,35	66,67	53,25
цигани	122	98	14	10	0,60	3,54	24,75	80,33	11,48	8,20	0,08	0,31	57,82	79,03	19,18	71,43
білоруси	75	23	23	29	0,37	2,18	15,21	30,67	30,67	38,66	0,14	0,90	27,17	20,00	24,47	43,28
молдовани	16	7	5	4	0,08	0,46	3,25	43,75	31,25	25,00	0,03	0,12	34,04	50,00	29,41	25,00
грузини	15	3	3	8	0,07	0,43	3,04	20,00	20,00	53,33	0,02	0,25	44,12	25,00	42,86	57,14
азербайджанці	10	3	3	4	0,05	0,29	2,03	30,00	30,00	40,00	0,02	0,12	10,31	4,11	30,00	33,33
поляки	7	-	5	2	0,03	0,20	1,42	-	71,43	28,57	0,03	0,06	15,22	-	15,62	22,22
етнічне походження не вказано	10				0,05											

Таблиця 42. **Населення інших населених пунктів Вовчанського району:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка інших населених пунктів району серед усього населення Вовчанського району (13), частка інших населених пунктів району серед населення з власними національними мовами Вовчанського району (14), частка інших населених пунктів району серед україномовного населення Вовчанського району (15), частка інших населених пунктів району серед російськомовного населення Вовчанського району (16), (91 сільський населений пункт)

609

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	34 085	32 541	29 807	3 961	100,0			95,47	87,45	11,62	100,0	100,0	62,46	62,73	63,72	55,14
українці	29 555	29 010	29 010	545	86,71			98,16	98,16	1,84	97,33	13,76	63,45	63,75	63,75	50,65
етнічні меншини	4 530	3 531	797	3 416	13,29	100,0		77,95	17,59	75,41	2,67	86,24	56,71	55,45	62,66	55,94
росіяни	3 825	3 230	595	3 230	11,22	84,44		84,44	15,56	84,44	2,00	81,55	56,42	55,81	59,98	55,81
етнічні меншини, крім росіян	705	301	202	186	2,07	15,56	100,0	42,70	28,65	26,38	0,68	4,69	58,36	51,90	72,14	58,31
білоруси	201	92	71	26	0,59	4,44	28,51	45,77	35,22	12,94	0,24	0,66	72,83	80,00	75,53	56,72
вірмени	107	64	7	36	0,31	2,36	15,18	59,81	6,54	33,64	0,02	0,91	36,39	32,65	33,33	46,75
цигани	89	26	59	4	0,26	1,96	12,62	29,21	66,29	4,49	0,20	0,10	42,18	20,97	80,82	28,57
азербайджанці	87	70	7	8	0,26	1,92	12,34	80,46	8,05	9,20	0,02	0,20	89,69	95,89	70,00	66,67
поляки	39	2	27	7	0,11	0,86	5,53	5,13	69,23	17,95	0,09	0,18	84,78	-	74,38	77,78
молдовани	31	7	12	12	0,09	0,68	4,39	22,58	38,71	38,71	0,04	0,30	65,96	50,00	97,06	75,00
грузини	19	9	4	6	0,06	0,42	2,70	47,37	21,05	31,58	0,01	0,15	55,88	75,00	57,14	42,86

Таблиця 43. **Населення Чугуївського району:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Чугуївського району серед усього населення Харківської області (13), частка Чугуївського району серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Чугуївського району серед україномовного населення Харківської області (15), частка Чугуївського району серед російськомовного населення Харківської області (16), (78 населених пунктів: 1 місто та 55 сільських населених пунктів)

610

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	51 077	43 478	23 103	27 516	100,0			85,12	45,23	53,87	100,0	100,0	1,76	1,93	1,48	2,15
українці	29 281	22 702	22 702	6 578	57,33			77,53	77,53	22,47	98,26	23,91	1,43	1,49	1,49	1,24
етнічні меншини	21 796	20 776	401	20 938	42,67	100,0		95,32	1,84	96,06	1,74	76,09	2,57	2,83	1,02	2,78
росіяни	20 699	20 374	325	20 374	40,53	94,97		98,43	1,57	98,43	1,41	74,04	2,79	2,87	1,02	2,87
етнічні меншини, крім росіян	1 097	402	76	564	2,14	5,03	100,0	36,65	6,93	51,41	0,33	2,05	1,04	1,60	1,01	1,28
білоруси	213	56	25	132	0,42	1,03	19,42	26,29	11,74	61,97	0,11	0,48	1,44	1,67	1,00	1,50
вірмени	167	98	3	66	0,33	0,77	15,22	58,68	1,80	39,52	0,01	0,24	1,50	1,92	0,56	1,20
грузини	123	27	2	92	0,24	0,56	11,21	21,95	1,63	74,80	0,01	0,33	2,79	1,51	0,75	3,95
азербайджанці	79	33	6	39	0,15	0,36	7,20	41,77	7,59	49,37	0,03	0,14	1,39	1,01	2,18	1,81
молдовани	62	29	7	26	0,12	0,28	5,65	46,77	11,29	41,93	0,03	0,10	2,52	3,67	1,38	2,33
татари	50	8	1	41	0,10	0,23	4,56	16,00	2,00	82,00	0,00...	0,15	1,19	0,97	0,45	1,31

Таблиця 47. **Населення Богодухівського району:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Богодухівського району серед усього населення Харківської області (13), частка Богодухівського району серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Богодухівського району серед україномовного населення Харківської області (15), частка Богодухівського району серед російськомовного населення Харківської області (16), (78 населених пунктів: 1 місто, 2 селища міського типу та 75 сільських населених пунктів)

614

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	47 560	46 227	44 542	2 638	100,0			97,20	93,65	5,55	100,0	100,0	1,64	2,05	2,86	0,21
українці	44 150	43 764	43 764	386	92,83			99,13	99,13	0,87	98,25	14,63	2,16	2,88	2,88	0,07
етнічні меншини	3 410	2 463	2 778	2 252	7,17	100,0		72,23	22,82	66,04	1,75	85,37	0,40	0,34	1,98	0,30
росіяни	2 653	2 097	2 554	2 097	5,58	77,80		79,04	20,88	79,04	1,25	79,49	0,36	0,30	1,75	0,30
етнічні меншини, крім росіян	757	366	224	155	1,59	22,20	100,0	48,35	29,59	20,48	0,50	5,88	0,72	1,46	2,99	0,35
білоруси	330	139	129	62	0,69	9,68	43,59	42,12	39,09	18,79	0,29	2,35	2,24	4,16	5,14	0,70
вірмени	112	83	14	14	0,24	3,28	14,80	74,11	12,50	12,50	0,03	0,53	1,00	1,63	2,61	0,26
татари	43	17	5	20	0,09	1,26	5,68	39,53	11,63	46,51	0,01	0,76	1,02	2,06	2,23	0,64
молдовани	36	13	14	9	0,08	1,06	4,76	36,11	38,89	25,00	0,03	0,34	1,46	1,65	2,76	0,81
грузини	33	23	4	6	0,07	0,97	4,36	69,70	12,12	18,18	0,01	0,23	0,75	1,28	1,51	0,26
азербайджанці	30	25	1	3	0,06	0,88	3,96	83,33	3,33	10,00	0,00...	0,11	0,53	0,77	0,36	0,14
поляки	26	3	19	3	0,05	0,76	3,43	11,54	73,08	11,54	0,04	0,11	1,34	2,10	2,64	0,29

Таблиця 48. **Населення міста Богодухова:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка міста Богодухова серед усього населення Богодухівського району (13), частка міста Богодухова серед населення з власними національними мовами Богодухівського району (14), частка міста Богодухова серед україномовного населення Богодухівського району (15), частка міста Богодухова серед російськомовного населення Богодухівського району (16)

615

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	18 045	17 441	16 658	1 255	100,0			96,65	92,31	6,95	100,0	100,0	37,94	37,73	37,40	48,57
українці	16 624	16 378	16 378	246	92,13			98,52	98,52	1,48	98,32	19,60	37,65	37,42	37,42	63,73
етнічні меншини	1 421	1 063	280	1 009	7,87	100,0		74,81	19,70	71,01	1,68	80,40	41,67	43,16	35,99	44,80
росіяни	1 163	936	227	936	6,44	81,84		80,48	19,52	80,48	1,36	74,58	43,84	44,64	40,97	44,64
етнічні меншини, крім росіян	258	127	53	73	1,43	18,16	100,0	49,22	20,54	28,29	0,32	5,82	34,08	34,70	23,66	47,10
білоруси	85	34	23	28	0,47	5,98	32,95	40,00	27,06	32,94	0,14	2,23	25,76	24,76	17,83	45,16
вірмени	51	32	7	11	0,28	3,59	19,77	62,75	13,73	21,57	0,04	0,88	45,53	38,55	50,00	78,57
татари	29	15	1	12	0,16	2,04	11,24	51,72	3,45	41,38	0,01	0,96	67,44	88,24	20,00	60,00
грузини	11	4	2	5	0,06	0,77	4,26	36,36	18,18	45,45	0,01	0,40	33,33	17,39	50,00	83,33
молдовани	9	1	5	3	0,05	0,63	3,49	11,11	55,56	33,33	0,03	0,24	25,00	7,69	35,71	33,33
поляки	9	2	6	1	0,05	0,63	3,49	22,22	66,67	11,11	0,04	0,08	34,62	66,67	31,58	33,33
азербайджанці	5	3	-	2	0,03	0,35	1,94	60,00	-	40,00	-	0,16	16,67	12,00	-	66,67

Таблиця 49. **Населення інших населених пунктів Богодухівського району:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка інших населених пунктів району серед усього населення Богодухівського району (13), частка інших населених пунктів району серед населення з власними національними мовами Богодухівського району (14), частка інших населених пунктів району серед україномовного населення Богодухівського району (15), частка інших населених пунктів району серед російськомовного населення Богодухівського району (16), (77 населених пунктів: 2 селища міського типу та 75 сільських населених пунктів)

616

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	29 515	28 786	27 884	1 383	100,0			97,53	94,47	4,69	100,0	100,0	62,06	62,27	62,60	52,43
українці	27 526	27 386	27 386	140	93,26			99,49	99,49	0,51	98,21	10,12	62,35	62,58	62,58	35,27
етнічні меншини	1 989	1 400		1 243	6,74	100,0		70,39	25,04	62,49	1,79	89,88	58,23	56,84	64,01	55,20
росіяни	1 490	1 161	327	1 161	5,05	74,91		77,92	21,95	77,92	1,17	83,95	56,16	55,36	59,03	55,36
етнічні меншини, крім росіян	499	239	171	82	1,69	25,09	100,0	47,90	34,27	16,43	0,61	5,93	65,92	65,30	76,34	52,90
білоруси	245	105	106	34	0,83	12,32	49,10	42,86	43,26	13,88	0,38	2,46	74,24	75,54	82,17	54,84
вірмени	61	51	7	3	0,21	3,07	12,22	83,61	11,48	4,92	0,03	0,22	54,47	61,45	50,00	21,43
молдовани	27	12	9	6	0,09	1,36	5,41	44,44	33,33	22,22	0,03	0,43	75,00	92,31	64,29	66,67
азербайджанці	25	22	1	1	0,08	1,26	5,01	88,00	4,00	4,00	0,00...	0,07	83,33	88,00	100,0	33,33
грузини	22	19	2	1	0,07	1,11	4,41	86,36	9,09	4,55	0,01	0,07	66,67	82,61	50,00	16,67
поляки	17	7	13	2	0,06	0,85	3,41	5,88	76,47	11,76	0,05	0,14	65,38	33,33	68,42	66,67
татари	14	2	4	8	0,05	0,70	2,81	14,29	28,57	57,14	0,01	0,58	32,56	11,76	80,00	40,00

Таблиця 50. **Населення Нововодолазького району:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Нововодолазького району серед усього населення Харківської області (13), частка Нововодолазького району серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Нововодолазького району серед україномовного населення Харківської області (15), частка Нововодолазького району серед російськомовного населення Харківської області (16), (58 населених пунктів: 2 селища міського типу та 56 сільських населених пунктів)

617

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	40 888	39 121	31 767	8 801	100,0			95,68	77,69	21,52	100,0	100,0	1,41	1,74	2,04	0,69
українці	32 251	31 262	31 262	989	78,88			96,93	96,93	3,07	98,41	11,24	1,57	2,06	2,06	0,19
етнічні меншини	8 637	7 859	505	7 812	21,12	100,0		90,99	5,85	90,45	1,59	88,76	1,02	1,07	1,29	1,03
росіяни	7 962	7 555	406	7 555	19,47	92,18		94,89	5,10	94,89	1,28	85,84	1,07	1,06	1,28	1,06
етнічні меншини, крім росіян	675	304	99	257	1,65	7,82	100,0	45,03	14,67	38,07	0,31	2,92	0,64	1,21	1,32	0,58
білоруси	160	49	37	74	0,39	1,85	23,70	30,62	23,12	46,25	0,12	0,84	1,08	1,46	1,47	0,84
вірмени	103	77	6	17	0,25	1,19	15,26	74,76	5,83	16,50	0,02	0,19	0,92	1,51	1,12	0,31
азербайджанці	102	79	9	12	0,25	1,18	15,11	77,45	8,82	11,76	0,03	0,14	1,79	2,43	3,27	0,57
молдовани	45	23	6	15	0,11	0,52	6,67	51,11	13,33	33,33	0,02	0,17	1,83	2,91	1,18	1,35
грузини	44	21	2	21	0,11	0,51	6,52	47,73	4,55	47,73	0,01	0,24	1,00	1,17	0,75	0,90
татари	27	8	1	17	0,07	0,31	4,00	29,63	3,70	62,96	0,00...	0,19	0,64	0,97	0,45	0,54

Таблиця 51. **Населення Валківського району:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Валківського району серед усього населення Харківської області (13), частка Валківського району серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Валківського району а серед україномовного населення Харківської області (15). частка Валківського району серед російськомовного населення Харківської області (16), (102 населених пунктів: 1 місто, 2 селища міського типу та 99 сільських населених пунктів)

618

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	36 808	35 906	34 685	1 924	100,0			97,55	94,23	5,23	100,0	100,0	1,27	1,59	2,23	0,15
українці	34 464	34 200	34 200	263	93,63			99,23	99,23	0,76	98,60	13,67	1,68	2,25	2,25	0,05
етнічні меншини	2 344	1 706		1 661	6,37	100,0		72,78	20,69	70,86	1,40	86,33	0,28	0,23	1,24	0,22
росіяни	1 842	1 515		1 515	5,00	78,58		82,25	17,70	82,25	0,94	78,74	0,25	0,21	1,03	0,21
етнічні меншини, крім росіян	502	191	159	146	1,37	21,42	100,0	38,05	31,67	29,08	0,46	7,59	0,48	0,76	2,12	0,33
білоруси	194	75	75	43	0,53	8,28	38,65	38,66	38,66	22,16	0,22	2,23	1,32	2,24	2,99	0,49
вірмени	95	54	17	24	0,26	4,05	18,92	56,84	17,89	25,26	0,05	1,25	0,85	1,06	3,17	0,44
молдовани	40	15	17	8	0,11	1,71	7,97	37,50	42,50	20,00	0,05	0,42	1,62	1,90	3,35	0,72
грузини	31	19	3	9	0,08	1,32	6,18	61,29	9,68	29,03	0,01	0,47	0,70	1,06	1,13	0,39
азербайджанці	25	10	8	7	0,07	1,07	4,98	40,00	32,00	28,00	0,02	0,36	0,44	0,31	2,91	0,33

Таблиця 52. **Населення міста Валки**: загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка міста Валок серед усього населення Валківського району (13), частка міста Валок серед населення з власними національними мовами Валківського району (14), частка міста Валок серед україномовного населення Валківського району (15), частка міста Валок серед російськомовного населення Валківського району (16)

619

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	10 295	10 111	9 782	462	100,0			98,21	95,02	4,49	100,0	100,0	27,97	28,16	28,20	24,01
українці	9 742	9 685	9 685	57	94,63			99,41	99,41	0,59	99,01	12,34	28,27	28,32	28,32	21,67
етнічні меншини	553	426	97	405	5,37	100,0		77,03	17,54	73,24	0,99	87,66	23,59	24,97	20,00	24,38
росіяни	447	377	70	377	4,34	80,83		84,34	15,66	84,34	0,72	81,60	24,27	24,88	21,47	24,88
етнічні меншини, крім росіян	106	49	27	28	1,03	19,17	100,0	46,23	25,47	26,42	0,27	6,06	21,12	25,65	16,98	19,18
білоруси	38	18	10	9	0,37	6,87	38,85	47,37	26,32	23,68	0,10	1,95	19,59	24,00	13,33	20,93
вірмени	22	16	2	4	0,21	3,98	20,75	72,73	9,09	18,18	0,02	0,87	23,16	29,63	11,76	16,67
азербайджанці	8	6	2	-	0,08	1,45	7,55	75,00	25,00	-	0,02	-	32,00	60,00	25,00	-
грузини	5	5	-	-	0,05	0,90	4,72	100,0	-	-	-	-	16,13	26,32	-	-
молдовани	3	-	-	3	0,03	0,54	2,83	-	-	100,0	-	0,65	7,50	-	-	37,50

Таблиця 53. **Населення інших населених пунктів Валківського району:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка інших населених пунктів району серед усього населення Валківського району (13), частка інших населених пунктів району серед населення з власними національними мовами Валківського району (14), частка інших населених пунктів району серед україномовного населення Валківського району (15), частка інших населених пунктів району серед російськомовного населення Валківського району (16), (101 населений пункт: 2 селища міського типу та 99 сільських населених пунктів)

620

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	26 513	25 795	24 903	1 462	100,0			97,29	93,93	5,51	100,0	100,0	72,03	71,84	71,80	75,99
українці	24 722	24 515	24 515	206	93,24			99,16	99,16	0,83	98,44	14,09	71,73	71,68	71,68	78,33
етнічні меншини	1 791	1 280	388	1 256	6,76	100,0		71,47	21,66	70,13	1,56	85,91	76,41	75,03	80,00	75,62
росіяни	1 395	1 138	256	1 138	5,26	77,89		81,58	18,35	81,58	1,03	77,84	75,73	75,12	78,53	75,12
етнічні меншини, крім росіян	396	142	132	118	1,50	22,11	100,0	35,86	33,33	29,80	0,53	8,07	78,88	74,35	83,02	80,82
білоруси	156	57	65	34	0,59	8,71	39,39	36,54	41,67	21,79	0,26	2,33	80,41	76,00	86,67	79,07
вірмени	73	38	15	20	0,28	4,08	18,43	52,05	20,55	27,40	0,06	1,37	76,84	70,37	88,24	83,33
молдовани	37	15	17	5	0,14	2,07	9,34	40,54	45,95	13,51	0,07	0,34	92,50	100,0	100,0	62,50
грузини	26	14	3	6	0,10	1,45	6,57	53,85	11,54	23,08	0,01	0,41	83,87	73,68	100,0	100,0
азербайджанці	17	4	6	7	0,06	0,95	4,29	23,53	35,29	41,18	0,02	0,48	68,00	40,00	75,00	100,0

Таблиця 54. **Населення Лозівського району:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Лозівського району серед усього населення Харківської області (13), частка Лозівського району серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Лозівського району серед україномовного населення Харківської області (15), частка Лозівського району серед російськомовного населення Харківської області (16), (84 населених пунктів: 2 селища міського типу та 82 сільських населених пунктів)

621

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	34 551	33 093	30 582	3 711	100,0			95,78	88,51	10,74	100,0	100,0	1,19	1,47	1,96	0,29
українці	30 611	29 955	29 955	652	88,60			97,86	97,86	2,13	97,95	17,57	1,49	1,97	1,97	0,12
етнічні меншини	3 940	3 138		3 059	11,40	100,0		79,64	15,91	77,64	2,05	82,43	0,47	0,43	1,60	0,41
росіяни	3 364	2 899		2 899	9,74	85,38		86,18	13,82	86,18	1,52	78,12	0,45	0,41	1,47	0,41
етнічні меншини, крім росіян	576	239	162	160	1,66	14,62	100,0	41,49	28,12	27,78	0,53	4,31	0,54	0,95	2,16	0,36
білоруси	185	76	61	48	0,54	4,70	32,12	41,08	32,97	25,95	0,20	1,29	1,25	2,27	2,43	0,54
азербайджанці	84	64	4	15	0,24	2,13	14,58	76,19	4,76	17,86	0,01	0,40	1,48	1,97	1,45	0,71
грузини	40	19	11	10	0,12	1,02	6,94	47,50	27,50	25,00	0,03	0,27	0,91	1,06	4,15	0,43
німці	29	3	13	13	0,08	0,74	5,03	10,34	44,83	44,83	0,04	0,35	1,99	3,06	5,18	1,18
чеченці	29	23	5	1	0,08	0,74	5,03	79,31	17,24	3,45	0,01	0,03				
молдовани	28	13	11	4	0,08	0,71	4,86	46,43	39,29	14,28	0,03	0,11	1,14	1,65	2,17	0,36
вірмени	22	8	8	6	0,06	0,56	3,82	36,36	36,36	27,27	0,02	0,16	0,20	0,16	1,49	0,11

Таблиця 55. **Населення Золочівського району:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Золочівського району серед усього населення Харківської області (13), частка Золочівського району серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Золочівського району серед україномовного населення Харківської області (15), частка Золочівського району серед російськомовного населення Харківської області (16), (73 населених пунктів: 1 селище міського типу та 72 сільських населених пунктів)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	34 052	32 730	29 169	4 543	100,0			96,12	85,66	13,34	100,0	100,0	1,18	1,45	1,87	0,35
українці	28 595	28 310	28 310	285	83,97			99,00	99,00	1,00	97,06	6,27	1,40	1,86	1,86	0,05
етнічні меншини	5 457	4 420		4 258	16,03	100,0		81,00	15,74	78,03	2,94	93,73	0,64	0,60	2,19	0,56
росіяни	4 778	4 091		4 091	14,03	87,56		85,62	14,36	85,62	2,35	90,05	0,64	0,58	2,16	0,58
етнічні меншини, крім росіян	679	329	173	167	2,00	12,44	100,0	48,45	25,48	24,59	0,59	3,68	0,65	1,31	2,31	0,38
білоруси	208	82	85	41	0,61	3,81	30,63	39,42	40,87	19,71	0,29	0,90	1,41	2,45	3,39	0,46
вірмени	180	130	14	30	0,53	3,30	26,51	72,22	7,78	16,67	0,05	0,66	1,61	2,55	2,61	0,55
азербайджанці	50	28	15	7	0,15	0,92	7,36	56,00	30,00	14,00	0,05	0,15	0,88	0,86	5,45	0,33
молдовани	26	7	7	12	0,08	0,48	3,83	26,92	26,92	46,15	0,02	0,26	1,06	0,89	1,38	1,08

Таблиця 56. **Населення Краснокутського району:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Краснокутського району серед усього населення Харківської області (13), частка Краснокутського району серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Краснокутського району серед україномовного населення Харківської області (15), частка Краснокутського району серед російськомовного населення Харківської області (16), (66 населених пунктів: 2 селища міського типу та 64 сільських населених пунктів)

623

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	33 122	32 341	31 441	1 442	100,0			97,64	94,92	4,35	100,0	100,0	1,14	1,44	2,02	0,11
українці	31 102	30 944	30 944	158	93,90			99,49	99,49	0,51	98,42	10,96	1,52	2,04	2,04	0,03
етнічні меншини	2 020	1 397	1 497	1 284	6,10	100,0		69,16	24,60	63,56	1,58	89,04	0,24	0,19	1,27	0,17
росіяни	1 532	1 169	1 363	1 169	4,63	75,84		76,31	23,69	76,31	1,15	81,07	0,21	0,16	1,14	0,16
етнічні меншини, крім росіян	488	228	134	115	1,47	24,16	100,0	46,72	27,46	23,57	0,43	7,97	0,46	0,91	1,79	0,26
білоруси	164	70	61	33	0,50	8,12	33,61	42,68	37,20	20,12	0,19	2,29	1,11	2,09	2,43	0,37
вірмени	118	85	16	16	0,36	5,84	24,18	72,03	13,56	13,56	0,05	1,11	1,06	1,67	2,99	0,29
грузини	28	16	6	6	0,08	1,39	5,74	57,14	21,43	21,43	0,02	0,42	0,63	0,89	2,26	0,26
азербайджанці	24	18	4	2	0,07	1,19	4,92	75,00	16,67	8,33	0,01	0,14	0,42	0,55	1,45	0,09
поляки	24	4	13	2	0,07	1,19	4,92	16,67	54,17	8,33	0,04	0,14	1,24	2,80	1,80	0,19
молдовани	22	12	7	3	0,07	1,09	4,51	54,54	31,82	13,64	0,02	0,21	0,89	1,52	1,38	0,27

Таблиця 57. **Населення Барвінківського району:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Барвінківського району серед усього населення Харківської області (13), частка Барвінківського району серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Барвінківського району серед україномовного населення Харківської області (15), частка Барвінківського району серед російськомовного населення Харківської області (16), (60 населених пунктів: 1 місто та 59 сільських населених пунктів)

624

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	32 060	30 859	29 253	2 485	100,0			96,25	91,24	7,75	100,0	100,0	1,11	1,37	1,88	0,19
українці	29 211	28 718	28 718	492	91,11			98,31	98,31	1,68	98,17	19,80	1,43	1,89	1,89	0,09
етнічні меншини	2 813	2 141		1 993	8,77	100,0		76,11	19,02	70,85	1,83	80,20	0,34	0,29	1,36	0,26
росіяни	2 269	1 860		1 860	7,08	80,66		81,97	17,98	81,97	1,39	74,85	0,31	0,26	1,29	0,26
етнічні меншини, крім росіян	544	281	127	133	1,81	19,34	100,0	51,65	23,35	24,45	0,44	5,35	0,55	1,12	1,69	0,30
цигани	119	92	3	24	0,37	4,23	21,87	77,31	2,52	20,17	0,01	0,97	5,12	6,34	0,79	5,14
білоруси	114	37	45	32	0,36	4,05	20,96	32,46	39,47	28,07	0,15	1,29	0,77	1,11	1,79	0,36
молдовани	66	28	26	12	0,21	2,35	12,13	42,42	39,39	18,18	0,09	0,48	2,68	3,54	5,12	1,08
вірмени	58	39	11	8	0,18	2,06	10,66	67,24	18,97	13,79	0,04	0,32	0,52	0,77	2,05	0,15
угорці	32	27	4	1	0,10	1,12	5,58	84,37	12,50	3,12	0,01	0,04				
азербайджанці	27	23	3	1	0,08	0,95	4,96	85,19	11,11	3,70	0,01	0,04	0,47	0,71	1,09	0,05
етнічне походження не вказано	36				0,11								0,13			

Таблиця 58. **Населення міста Барвінкове:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка міста Барвінкового серед усього населення Барвінківського району (13), частка міста Барвінкового серед населення з власними національними мовами Барвінківського району (14), частка міста Барвінкового серед україномовного населення Барвінківського району (15), частка міста Барвінкового серед російськомовного населення Барвінківського району (16)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	12 798	12 403	11 691	952	100,0			96,91	91,35	7,44	100,0	100,0	39,92	40,19	39,97	38,31
українці	11 653	11 505	11 505	148	91,05			98,73	98,73	1,27	98,41	15,55	39,89	40,06	40,06	30,08
етнічні меншини	1 143	898	186	804	8,93	100,0		78,57	16,27	70,34	1,59	84,45	40,19	41,94	34,77	40,34
росіяни	898	746	152	746	7,02	78,57		83,07	16,93	83,07	1,30	78,36	39,58	40,11	37,25	40,11
етнічні меншини, крім росіян	245	152	34	58	1,91	21,43	100,0	62,04	13,88	23,67	0,29	6,09	42,59	54,09	26,77	43,61
цигани	119	92	3	24	0,93	10,41	48,57	77,31	2,52	20,17	0,02	2,52	100,0	100,0	100,0	100,0
вірмени	37	29	5	3	0,29	3,24	15,10	78,38	13,51	8,11	0,04	0,32	63,79	74,36	45,45	37,50
білоруси	29	11	9	9	0,23	2,54	11,84	37,93	31,03	31,03	0,08	0,95	25,44	29,73	20,00	28,12
молдовани	13	4	5	4	0,10	1,14	5,31	30,77	38,46	30,77	0,04	0,42	19,70	14,29	19,23	33,33
етнічне походження не вказано	2				0,01											

Таблиця 59. **Населення інших населених пунктів Барвінківського району:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка інших населених пунктів району серед усього населення Барвінківського району (13), частка інших населених пунктів району серед населення з власними національними мовами Барвінківського району (14), частка інших населених пунктів району серед україномовного населення Барвінківського району (15), частка інших населених пунктів району серед російськомовного населення Барвінківського району (16), (59 сільських населених пунктів)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	19 262	18 456	17 562	1 533	100,0			95,82	91,17	7,96	100,0	100,0	60,08	59,81	60,03	61,69
українці	17 558	17 213	17 213	344	91,15			98,04	98,04	1,96	98,01	22,44	60,11	59,94	59,94	69,92
етнічні меншини	1 670	1 243	349	1 189	8,67	100,0		74,43	20,90	71,20	1,99	77,56	59,81	58,06	65,23	59,66
росіяни	1 371	1 114	256	1 114	7,22	81,90		81,25	18,67	81,25	1,46	72,67	60,42	59,89	62,75	59,89
етнічні меншини, крім росіян	299	129	93	75	1,73	18,10	100,0	43,14	31,10	25,08	0,53	4,89	57,41	45,91	73,23	56,39
білоруси	85	26	36	23	0,44	5,09	28,43	30,59	42,35	27,06	0,20	1,50	74,56	70,27	80,00	71,88
молдовани	53	24	21	8	0,28	3,17	17,72	45,28	39,62	15,09	0,12	0,52	80,30	75,71	80,77	66,67
вірмени	21	10	6	5	0,11	1,26	7,02	47,62	28,57	23,81	0,03	0,33	36,21	25,64	54,55	72,50
етнічне походження не вказано	34				0,18											

Таблиця 60. **Населення Куп'янського району:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Куп'янського району серед усього населення Харківської області (13), частка Куп'янського району серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Куп'янського району серед україномовного населення Харківської області (15), частка Куп'янського району серед російськомовного населення Харківської області (16), (70 сільських населених пунктів)

627

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	29 882	28 620	26 577	3 102	100,0			95,78	88,94	10,38	100,0	100,0	1,03	1,27	1,71	0,24
українці	26 564	26 033	26 033	527	88,90			98,00	98,00	1,98	97,95	16,99	1,30	1,71	1,71	0,10
етнічні меншини	3 318	2 587		2 575	11,10	100,0		86,11	16,40	77,61	2,05	83,01	0,39	0,35	1,39	0,34
росіяни	2 841	2 422		2 422	9,51	85,62		85,25	14,75	85,25	1,58	78,08	0,38	0,34	1,32	0,34
етнічні меншини, крім росіян	477	165	125	153	1,60	14,38	100,0	34,59	26,20	32,08	0,47	4,93	0,45	0,66	1,67	0,35
білоруси	150	44	52	54	0,50	4,52	31,45	29,33	34,67	36,00	0,20	1,74	1,02	1,32	2,07	0,61
цигани	45	35	-	4	0,15	1,36	9,43	77,78	-	8,89	-	0,13	1,94	2,41	-	0,86
молдовани	39	16	15	8	0,13	1,18	8,18	41,03	38,46	20,51	0,06	0,26	1,58	2,03	2,95	0,72
вірмени	34	24	6	4	0,11	1,02	7,13	70,59	17,65	11,76	0,02	0,13	0,30	0,47	1,12	0,07
німці	28	2	11	15	0,09	0,84	5,87	7,14	39,29	53,57	0,04	0,48	1,93	2,04	4,38	1,36
грузини	18	8	3	7	0,06	0,54	3,77	44,44	16,67	38,89	0,01	0,22	0,41	0,45	1,13	0,30
поляки	18	1	15	1	0,06	0,54	3,77	5,56	83,33	5,56	0,06	0,03	0,93	0,70	2,08	0,10

Таблиця 61. **Населення Великобурлуцького району**: загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Великобурлуцького району серед усього населення Харківської області (13), частка Великобурлуцького району серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Великобурлуцького району серед україномовного населення Харківської області (15), частка Великобурлуцького району серед російськомовного населення Харківської області (16), (84 населених пунктів: 2 селища міського типу та 82 сільських населених пунктів)

628

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	28 287	26 406	20 316	7 729	100,0			93,35	71,82	27,32	100,0	100,0	0,98	1,17	1,30	0,60
українці	20 666	19 650	19 650	1 016	73,06			95,08	95,08	4,92	96,72	13,15	1,01	1,29	1,29	0,19
етнічні меншини	7 621	6 756		6 713	26,94	100,0		88,65	8,74	88,09	3,28	86,85	0,90	0,92	1,70	0,89
росіяни	7 030	6 520		6 520	24,85	92,25		92,75	7,25	92,75	2,51	84,35	0,95	0,92	1,61	0,92
етнічні меншини, крім росіян	591	236	156	193	2,09	7,75	100,0	39,93	26,40	32,66	0,77	2,50	0,56	0,94	2,08	0,44
білоруси	212	72	76	64	0,75	2,78	35,87	33,96	35,85	30,19	0,37	0,83	1,44	2,15	3,03	0,72
вірмени	99	69	9	21	0,35	1,30	16,75	69,70	9,09	21,21	0,04	0,27	0,89	1,35	1,68	0,38
молдовани	37	12	6	19	0,13	0,49	6,26	32,43	16,22	51,35	0,03	0,25	1,50	1,52	1,18	1,71
грузини	33	13	2	18	0,12	0,43	5,58	39,39	6,06	54,55	0,01	0,23	0,74	0,73	0,75	0,77
цигани	30	18	9	1	0,11	0,39	5,08	60,00	30,00	3,33	0,04	0,01	1,29	1,24	2,37	0,21
азербайджанці	21	9	3	9	0,07	0,28	3,55	42,86	14,28	42,86	0,01	0,12	0,37	0,28	1,09	0,42

Таблиця 62. **Населення Сахновщинського району:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Сахновщинського району серед усього населення Харківської області (13), частка Сахновщинського району серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Сахновщинського району серед україномовного населення Харківської області (15). частка Сахновщинського району серед російськомовного населення Харківської області (16), (64 населених пунктів: 1 селище міського типу та 63 сільських населених пунктів)

629

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	26 448	25 614	24 966	1 200	100,0			96,85	94,40	4,54	100,0	100,0	0,91	1,14	1,60	0,09
українці	24 427	24 318	24 318	109	92,36			99,55	99,55	0,45	97,40	9,08	1,19	1,60	1,60	0,02
етнічні меншини	2 021	1 296		1 091	7,64	100,0		64,13	32,06	53,98	2,60	90,92	0,24	0,18	1,65	0,14
росіяни	1 535	1 024		1 024	5,80	75,95		66,71	33,29	66,71	2,05	85,33	0,21	0,14	1,61	0,14
етнічні меншини, крім росіян	486	272	137	67	1,84	24,05	100,0	55,97	28,19	13,79	0,55	5,59	0,46	1,09	1,83	0,15
білоруси	139	60	69	10	0,53	6,88	28,60	43,17	49,64	7,19	0,28	0,83	0,94	1,79	2,75	0,11
вірмени	85	73	6	5	0,32	4,21	17,49	85,88	7,06	5,88	0,02	0,42	0,76	1,43	1,12	0,09
азербайджанці	79	73	3	3	0,30	3,91	16,26	92,40	3,80	3,80	0,01	0,25	1,39	2,25	1,09	0,14
молдовани	35	18	11	6	0,13	1,73	7,20	51,43	31,43	17,14	0,04	0,50	1,42	2,28	2,17	0,54

Таблиця 63. **Населення Близнюківського району**: загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Близнюківського району серед усього населення Харківської області (13), частка Близнюківського району серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Близнюківського району серед україномовного населення Харківської області (15), частка Близнюківського району серед російськомовного населення Харківської області (16), (98 населених пунктів: 1 селище міського типу та 97 сільських населених пунктів)

630

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	25 768	24 818	23 732	1 737	100,0			96,31	92,10	6,74	100,0	100,0	0,89	1,10	1,52	0,14
українці	23 242	23 054	23 054	188	90,20			99,19	99,19	0,81	97,14	10,82	1,13	1,52	1,52	0,04
етнічні меншини	2 526	1 764		1 549	9,80	100,0		69,83	26,84	61,32	2,86	89,18	0,30	0,24	1,73	0,21
росіяни	2 010	1 475		1 475	7,80	79,57		73,38	26,62	73,88	2,25	84,92	0,27	0,21	1,69	0,21
етнічні меншини, крім росіян	516	289	143	74	2,00	20,43	100,0	56,01	27,71	14,34	0,60	4,26	0,49	1,15	1,91	0,17
білоруси	140	77	45	18	0,54	5,54	27,13	55,00	32,14	12,86	0,19	1,04	0,95	2,30	1,79	0,20
вірмени	111	87	15	9	0,43	4,39	21,51	78,38	13,51	8,11	0,06	0,52	0,99	1,71	2,80	0,16
азербайджанці	52	32	13	7	0,20	2,06	10,08	61,54	25,00	13,46	0,05	0,40	0,91	0,98	4,73	0,13
молдовани	27	10	13	4	0,10	1,07	5,23	37,04	48,15	14,81	0,05	0,23	1,10	1,27	2,56	0,36
угорці	25	18	6	1	0,09	0,99	4,84	72,00	24,00	4,00	0,02	0,06				
цигани	21	15	-	6	0,08	0,83	4,07	71,43	-	28,57	-	0,35	0,90	1,03	-	1,28

Таблиця 64. **Населення Кегичівського району:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Кегичівського району серед усього населення Харківської області (13), частка Кегичівського району серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Кегичівського району серед україномовного населення Харківської області (15), частка Кегичівського району серед російськомовного населення Харківської області (16), (35 населених пунктів: 2 селища міського типу та 33 сільських населених пунктів)

631

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	23 459	22 462	21 595	1 278	100,0			95,75	92,05	5,45	100,0	100,0	0,81	1,00	1,39	0,10
українці	21 020	20 853	20 853	160	89,60			99,21	99,21	0,76	96,56	12,52	1,03	1,37	1,37	0,03
етнічні меншини	2 439	1 609	742	1 118	10,40	100,0		65,97	30,42	45,84	3,44	87,48	0,29	0,22	1,89	0,15
росіяни	1 532	1 047	483	1 047	6,53	62,81		68,34	31,52	68,34	2,24	81,92	1,17	0,15	1,52	0,15
етнічні меншини, крім росіян	907	562	259	71	3,87	37,19	100,0	61,96	28,56	7,83	1,20	5,56	0,86	2,24	3,46	0,16
білоруси	339	129	177	32	1,45	13,90	37,38	38,05	52,21	9,44	0,82	2,50	2,30	3,86	7,05	0,36
турки	292	289	-	-	1,24	11,97	32,19	98,97	-	-	-	-				
вірмени	75	57	8	10	0,32	3,08	8,27	76,00	10,67	13,33	0,04	0,78	0,67	0,12	1,49	0,18
молдовани	39	21	14	4	0,17	1,60	4,30	53,85	35,90	10,25	0,06	0,31	1,58	2,66	2,76	0,36
азербайджанці	31	20	3	2	0,13	1,27	3,42	64,52	9,68	6,45	0,01	0,16	0,55	0,62	1,09	0,09
поляки	19	-	19	-	0,08	0,78	2,09	-	100,0	-	0,09	-	0,98	-	2,63	-

Таблиця 65. **Населення Шевченківського району:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Шевченківського району серед усього населення Харківської області (13), частка Шевченківського району серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Шевченківського району серед україномовного населення Харківської області (15), частка Шевченківського району серед російськомовного населення Харківської області (16), (60 населених пунктів: 1 селище міського типу та 59 сільських населених пунктів)

632

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	23 290	22 313	21 248	1 806	100,0			95,81	91,23	7,75	100,0	100,0	0,80	0,99	1,36	0,14
українці	21 023	20 699	20 699	323	90,27			98,46	98,46	1,54	97,42	17,88	1,03	1,36	1,36	0,06
етнічні меншини	2 267	1 614	549	1 483	9,73	100,0		71,20	24,22	65,42	2,58	82,12	0,27	0,22	1,40	0,24
росіяни	1 823	1 396	427	1 396	7,82	80,41		76,58	23,42	76,58	2,01	77,30	0,25	0,20	1,35	0,20
етнічні меншини, крім росіян	444	218	122	87	1,91	19,59	100,0	49,10	27,48	19,59	0,57	4,82	0,42	0,87	1,63	0,20
білоруси	107	37	48	22	0,46	4,72	24,10	34,58	44,86	20,56	0,23	1,22	0,73	1,11	1,91	0,25
азербайджанці	78	66	9	3	0,33	3,44	17,57	84,62	11,54	3,85	0,04	0,17	1,37	2,03	3,27	0,14
вірмени	59	38	18	3	0,25	2,60	13,29	64,41	30,51	5,08	0,08	0,17	0,53	0,75	3,36	0,05
молдовани	36	22	9	5	0,15	1,59	8,11	61,11	25,00	13,89	0,04	0,28	1,46	2,78	1,77	0,45
грузини	27	13	2	12	0,12	1,19	6,08	48,15	7,41	44,44	0,01	0,66	0,61	0,73	0,75	0,51
німці	17	-	4	13	0,07	0,75	3,83	-	23,53	76,47	0,02	0,72	1,17	-	1,59	1,18
поляки	15	1	10	3	0,06	0,66	3,38	6,67	66,67	20,00	0,04	0,17	0,77	0,70	1,39	0,29

Таблиця 66. **Населення Дворічанського району**: загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Дворічанського району серед усього населення Харківської області (13), частка Дворічанського району серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Дворічанського району серед україномовного населення Харківської області (15), частка Дворічанського району серед російськомовного населення Харківської області (16), (55 населених пунктів: 1 селище міського типу та 54 сільських населених пунктів)

633

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	22 323	21 157	18 790	3 354	100,0			94,78	84,17	15,02	100,0	100,0	0,77	0,94	1,21	0,26
українці	18 674	18 209	18 209	464	83,65			97,51	97,51	2,48	96,91	13,83	0,91	1,20	1,20	0,09
етнічні меншини	3 649	2 948	581	2 890	16,35	100,0		80,79	15,92	79,20	3,09	86,17	0,43	0,40	1,48	0,38
росіяни	3 222	2 774	447	2 774	14,43	82,30		86,10	13,87	86,10	2,38	82,71	0,43	0,39	1,41	0,39
етнічні меншини, крім росіян	427	174	134	116	1,91	11,70	100,0	40,75	31,38	27,17	0,71	3,46	0,41	0,69	1,79	0,26
білоруси	131	51	52	28	0,59	3,59	30,68	38,93	39,69	21,37	0,28	0,83	0,89	1,52	2,07	0,32
молдовани	83	37	28	18	0,37	2,27	19,44	44,58	33,73	21,69	0,15	0,54	3,37	4,68	5,51	1,62
вірмени	27	19	5	3	0,12	0,74	6,32	70,37	18,52	11,11	0,03	0,09	0,24	0,37	0,93	0,05
чеченці	18	16	1	1	0,08	0,49	4,22	88,89	6,25	6,25	0,00...	0,03				
німці	17	1	6	10	0,08	0,47	3,98	5,88	35,29	58,82	0,03	0,30	1,17	1,02	2,39	0,90
азербайджанці	15	7	3	5	0,07	0,41	3,51	46,67	20,00	33,33	0,01	0,15	0,26	0,21	1,09	0,24
цигани	15	14	1	-	0,07	0,41	3,51	93,33	6,67	-	0,00...	-	0,64	0,96	0,26	-

Таблиця 67. **Населення Ізюмського району:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Ізюмського району серед усього населення Харківської області (13), частка Ізюмського району серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Ізюмського району серед україномовного населення Харківської області (15), частка Ізюмського району серед російськомовного населення Харківської області (16), (73 населених пунктів: 1 селище міського типу та 72 сільських населених пунктів)

634

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	22 256	21 411	20 401	1 663	100,0			96,21	91,67	7,47	100,0	100,0	0,77	0,95	1,31	0,13
українці	20 247	19 987	19 987	257	90,97			98,72	98,72	1,27	97,97	15,45	0,99	1,32	1,32	0,05
етнічні меншини	1 943	1 424	1 414	1 406	8,73	100,0		73,29	21,31	72,36	2,03	84,55	0,24	0,19	1,06	0,19
росіяни	1 587	1 304	1 282	1 304	7,13	81,68		82,17	17,77	82,17	1,38	78,41	0,21	0,18	0,89	0,18
етнічні меншини, крім росіян	356	120	132	102	1,60	18,32	100,0	33,71	37,08	28,65	0,65	6,14	0,46	0,48	1,76	0,23
білоруси	126	42	59	25	0,57	6,87	35,39	33,33	46,83	19,84	0,29	1,50	0,85	1,26	2,35	0,28
вірмени	34	17	8	8	0,15	1,75	9,55	50,00	23,53	23,53	0,04	0,48	0,30	0,33	1,49	0,15
азербайджанці	32	21	3	8	0,14	1,65	8,99	65,62	9,37	25,00	0,01	0,48	0,56	0,65	1,09	0,38
татари	21	1	14	5	0,09	1,08	5,90	4,76	66,67	23,81	0,07	0,30	0,50	0,12	6,25	0,16
молдовани	19	6	7	6	0,09	0,98	5,34	31,58	36,84	31,58	0,03	0,36	0,77	0,76	1,38	0,54
грузини	18	3	3	12	0,08	0,93	5,06	16,67	16,67	66,67	0,01	0,72	0,41	0,17	1,13	0,51
етнічне походження не вказано	66				0,30								0,24			

Таблиця 68. **Населення Борівського району:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Борівського району серед усього населення Харківської області (13), частка Борівського району серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Борівського району серед україномовного населення Харківської області (15), частка Борівського району серед російськомовного населення Харківської області (16), (39 населених пунктів: 1 селище міського типу та 38 сільських населених пунктів)

635

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	21 228	20 481	19 427	1 729	100,0			96,48	91,52	8,14	100,0	100,0	0,73	0,91	1,25	0,13
українці	19 210	18 984	18 984	226	90,49			98,82	98,82	1,18	97,72	13,07	0,94	1,25	1,25	0,04
етнічні меншини	2 018	1 497		1 503	9,51	100,0		74,18	21,95	74,18	2,28	86,93	0,24	0,20	1,13	0,20
росіяни	1 793	1 426		1 426	8,45	88,85		79,53	20,47	79,53	1,89	82,48	0,24	0,20	0,16	0,20
етнічні меншини, крім росіян	225	71	76	77	1,06	11,15	100,0	31,56	33,78	34,22	0,39	4,45	0,21	0,28	1,01	0,17
білоруси	60	14	23	23	0,28	2,97	26,67	23,33	38,33	38,33	0,12	1,33	0,41	0,42	0,92	0,26
вірмени	24	17	5	2	0,11	1,19	10,67	70,83	20,83	8,33	0,02	0,12	0,22	0,33	0,93	0,04
молдовани	15	6	5	4	0,07	0,74	6,67	40,00	33,33	26,67	0,02	0,23	0,61	0,76	0,98	0,36

Таблиця 69. **Населення Первомайського району:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Первомайського району серед усього населення Харківської області (13), частка Первомайського району серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Первомайського району серед україномовного населення Харківської області (15), частка Первомайського району серед російськомовного населення Харківської області (16), (58 сільських населених пунктів)

636

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	19 999	17 734	11 631	8 234	100,0			88,67	58,16	41,17	100,0	100,0	0,69	0,79	0,75	0,64
українці	13 090	11 326	11 326	1 764	65,45			86,52	86,52	13,48	97,38	21,42	0,64	0,75	0,75	0,33
етнічні меншини	6 909	6 408	305	6 470	34,55	100,0		92,75	4,41	93,65	2,62	78,58	0,82	0,87	0,78	0,86
росіяни	6 520	6 282	238	6 282	32,60	94,37		96,35	3,65	96,35	2,05	76,29	0,88	0,89	0,75	0,89
етнічні меншини, крім росіян	389	126	67	188	1,95	5,63	100,0	32,39	17,22	48,33	0,58	2,29	0,37	0,50	0,89	0,43
білоруси	137	42	39	55	0,69	1,98	35,22	30,66	28,47	40,15	0,34	0,67	0,93	1,25	1,55	0,62
вірмени	37	13	3	21	0,19	0,54	9,51	35,14	8,11	56,76	0,03	0,25	0,33	0,26	0,56	0,38
молдовани	33	13	8	12	0,16	0,48	8,48	39,39	24,24	36,36	0,07	0,14	1,34	1,65	1,57	1,07
азербайджанці	29	14	2	13	0,14	0,42	7,46	48,28	6,90	44,83	0,02	0,15	0,51	0,43	0,73	0,61
татари	24	-	2	20	0,12	0,35	6,17	-	8,33	83,33	0,02	0,24	0,57	-	0,89	0,64
грузини	23	9	-	14	0,11	0,33	5,91	39,13	-	60,87	-	0,16	0,52	0,52	-	0,60
німці	18	2	3	13	0,09	0,26	4,63	11,11	16,67	72,22	0,03	0,15	1,24	2,04	1,20	1,18

Таблиця 70. **Населення Зачепилівського району**: загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Зачепилівського району серед усього населення Харківської області (13), частка Зачепилівського району серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Зачепилівського району серед україномовного населення Харківської області (15), частка Зачепилівського району серед російськомовного населення Харківської області (16), (38 населених пунктів: 1 селище міського типу та 37 сільських населених пунктів)

637

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	19 059	18 150	16 000	2 838	100,0			95,23	83,95	14,89	100,0	100,0	0,66	0,81	1,03	0,22
українці	16 117	15 653	15 653	462	84,56			97,12	97,12	2,87	97,83	16,28	0,79	1,03	1,03	0,09
етнічні меншини	2 942	2 497	347	2 376	15,44	100,0		84,87	11,79	80,76	2,17	83,72	0,35	0,34	0,88	0,32
росіяни	2 557	2 284	272	2 282	13,42	86,91		89,32	10,64	89,32	1,70	80,48	0,34	0,32	0,86	0,32
етнічні меншини, крім росіян	385	213	75	92	2,02	13,09	100,0	55,32	19,48	23,90	0,47	3,24	0,37	0,85	1,00	0,21
вірмени	131	103	10	18	0,69	4,45	34,03	78,63	7,63	13,74	0,06	0,63	1,17	2,02	1,87	0,33
білоруси	68	22	25	20	0,36	2,31	17,66	32,35	36,76	29,41	0,16	0,70	0,46	0,66	1,00	0,23
молдовани	27	14	6	7	0,14	0,92	7,01	51,85	22,22	25,93	0,04	0,25	1,10	1,77	1,18	0,63
азербайджанці	23	20	2	1	0,12	0,78	5,97	86,96	8,70	4,35	0,01	0,03	0,40	0,62	0,73	0,05
цигани	17	11	5	-	0,09	0,58	4,42	64,71	29,41	-	0,03	-	0,73	0,76	1,32	-
турки	15	12	3	-	0,08	0,51	3,90	80,00	20,00	-	0,02	-				
грузини	13	5	4	4	0,07	0,44	3,38	38,46	30,77	30,77	0,02	0,14	0,29	0,28	1,51	0,17

Таблиця 71. **Населення Печенізького району:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Печенізького району серед усього населення Харківської області (13), частка Печенізького району серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Печенізького району серед україномовного населення Харківської області (15), частка Печенізького району серед російськомовного населення Харківської області (16), (12 населених пунктів: 1 селище міського типу та 11 сільських населених пунктів)

638

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	11 827	11 558	10 969	813	100,0			97,73	92,75	6,87	100,0	100,0	0,41	0,51	0,70	0,06
українці	10 965	10 846	10 846	119	92,71			98,91	98,91	1,09	98,88	14,64	0,54	0,71	0,71	0,02
етнічні меншини	862	712	123	694	7,29	100,0		82,60	14,27	80,51	1,12	85,36	0,10	0,10	0,31	0,09
росіяни	763	672	90	672	6,45	88,52		88,07	11,80	88,07	0,82	82,66	0,10	0,09	0,28	0,09
етнічні меншини, крім росіян	99	40	33	22	0,84	11,48	100,0	40,40	33,33	22,22	0,30	2,71	0,09	0,16	0,44	0,05
білоруси	33	22	3	7	0,28	3,83	33,33	66,67	9,09	21,21	0,03	0,86	0,22	0,66	0,12	0,08
угорці	17	5	12	-	0,14	1,97	17,17	29,41	70,59	-	0,11					
вірмени	7	3	4	-	0,06	0,81	7,07	42,86	57,14	-	0,04	-	0,06	0,06	0,75	-
молдовани	7	3	-	4	0,06	0,81	7,07	42,86	-	57,14	-	0,49	0,28	0,38	-	0,36

Таблиця 72. **Населення Коломацького району:** загальна чисельність населення (1), власні національні мови (2), україномовні (3), російськомовні (4), етнічна структура всього населення (5), структура етнічних меншин (6), структура етнічних меншин, окрім росіян (7), мовна структура населення: з власними національними мовами (8), україномовні (9), російськомовні (10), етнічна структура україномовного населення (11), етнічна структура російськомовного населення (12), частка Коломацького району серед усього населення Харківської області (13), частка Коломацького району серед населення з власними національними мовами Харківської області (14), частка Коломацького району серед україномовного населення Харківської області (15), частка Коломацького району серед російськомовного населення Харківської області (16), (34 населених пунктів: 1 селище міського типу та 33 сільських населених пунктів)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	осіб	осіб	осіб	осіб	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
все населення	9 038	8 856	8 497	403	100,0			97,99	94,01	4,46	100,0	100,0	0,31	0,39	0,55	0,03
українці	8 424	8 384	8 384	39	93,21			99,53	99,53	0,46	98,67	9,68	0,41	0,55	0,55	0,01
етнічні меншини	614	472	113	364	6,79	100,0		76,87	18,40	59,28	1,33	90,32	0,07	0,06	0,29	0,05
росіяни	422	336	86	336	4,67	68,73		79,62	20,38	79,62	1,01	83,37	0,06	0,05	0,27	0,05
етнічні меншини, крім росіян	192	136	27	28	2,12	31,27	100,0	70,83	14,06	14,58	0,31	6,95	0,18	0,54	0,36	0,06
білоруси	121	99	16	6	1,34	19,71	63,02	81,82	13,22	4,96	0,19	1,49	0,82	2,96	0,64	0,07
грузини	22	12	5	5	0,24	3,58	11,46	54,55	22,72	22,72	0,06	1,24	0,50	0,67	1,89	0,21
вірмени	19	12	-	7	0,21	3,09	9,90	63,16	-	36,84	-	1,74	0,17	0,24	-	0,13

СКЛЯР

Володимир Миколайович

доктор історичних наук, професор

завідувач кафедри українознавства,
культурології та історії науки
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»

Напрями наукових студій:

- ❖ етномовні процеси в Україні другої половини XX – початку XXI ст.
- ❖ історія наукових досліджень у вищій технічній школі України.

Наукове видання

СКЛЯР Володимир Миколайович

**ЕТНОМОВНИЙ СКЛАД НАСЕЛЕННЯ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ:
ЗА МАТЕРІАЛАМИ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ПЕРЕПИСУ НАСЕЛЕННЯ 2001 РОКУ**

Монографія

Комп'ютерна верстка і дизайн О. В. Хіхло

Підписано до друку 27.12.2018 р. Формат 60×84 1/16.
Папір офсетний. Гарнітура Таймс. Друк цифровий
Ум. друк. арк. 30. Наклад 300 прим.
Зам. № 08/05.

Видавець: ФОП Панов А.М.
Свідоцтво серії ДК № 4847 від 06.02.2015 р.
м. Харків, вул. Жон Мироносиць, 10, оф. 6,
тел. +38(057)714-06-74, +38(050)976-32-87
copy@vlavke.com

Виготовлювач - видавництво "Константа" Україна,
Харківська область, м. Харків, вул. Космічна, 26
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №376 від 22.01.2001 р.